

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Varstvo spomenikov
Poročila

Izdaja: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Zanj: dr. Robert Peskar

Urednica: Biserka Ribnikar

Uredniški odbor: Mateja Kavčič, dr. Robert Peskar, Biserka Ribnikar, mag. Marko Stokin, Suzana Vešligaj

Lektoriranje: Alenka Kobler

Oblikovanje: Akord d.o.o.

Tisk: Bograf tiskarna d.o.o.

Naklada: 500

Ljubljana, julij 2006

ISSN 1580-5166

Varstvo spomenikov
Poročila

Spoštovani!

Po nekajletnem premoru so končno pred vami v tiskani obliki poročila o spomeniškovarstvenih posegih na kulturnih spomenikih oziroma na objektih kulturne dediščine, opravljenih v letih od 2000 do 2004. Gre za tretjo številko Poročil kot posebnega zvezka osrednje strokovne revije za konservatorstvo, Varstva spomenikov, ki jo Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (ZVKDS), sprva kot Zavod za spomeniško varstvo LRS, izdaja skorajda šestdeset let. Razlogov za nekajletni premor ali zamudo je več, v prvi vrsti pa velja omeniti predvsem poskus, da bi poročila izhajala ločeno po enotah Zavoda in pa zamisel o elektronski obliki na spletnih straneh, s čimer pa se seveda uredniški odbor Varstva spomenikov ni strinjal. Elektronska oblika poročil bi bila le kratkoročne narave, nekaj predvidenih tiskanih izvodov pa ne bi zadostovalo za izpolnitev ene od osnovnih dejavnosti Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije in drugih pravnih in fizičnih oseb s področja varstva kulturne dediščine, to je obveščanje širše javnosti o svojem delovanju. Obravnavana poročila so sestavni del posegov, ki lahko posledično povzročijo večje spremembe na spomenikih in so zaradi tega lahko tudi pomemben del bodisi stavbne zgodovine bodisi pričevanje o vpetosti sodobnih restavratorsko-konservatorskih doktrin, metod in pristopov pri ohranjanju kulturne dediščine, zato je seveda tiskana oblika poročil edina primerna.

Ker je bilo v obravnavanem času opravljenih veliko posegov na spomenikih, je uredniški odbor zaradi finančnih in drugih omejitev uvrstil v objavo predvsem poročila o tistih posegih, ki so pomembneje zaznamovali spomenike in ki so prinesli pomembnejše najdbe in odkritja, pomembna za stavbno zgodovino, historiat obnove, prvotno podobo objektov, navedbe restavratorskih postopkov, uporabljenih materialov, imena izvajalcev del, skratka tista poročila, ki naj bi bila vidnejši prispevek tako k vedenju o samih spomenikih kot tudi h konservatorski stroki in matičnim znanstvenim zvrstem. Čeprav so bila pisem posredovana dokaj natančna navodila o vsebini in strukturi besedil, pa je uredniški odbor ugotovil, da jih veliko piscev ni upoštevalo, saj so bila pogosto celo imena enot dediščine, ki so povzeta iz Registra nepremične kulturne dediščine, napačna. Da v prihodnje zaradi tega v redakciji besedil ne bi prihajalo do nepotrebnih zamud, znova objavljamo navodila za oblikovanje poročil in prosimo, da jih pisci v prihodnosti kar se da zvesto upoštevajo. Uredniški odbor in drugi odgovorni za našo publikacijo pa se s tem zavezujemo, da bomo storili vse, kar je v naši moči, da bodo poročila tudi redno izhajala.

Dr. Robert Peskar,
direktor ZVKDS

Vsebinska navodila za pisanje poročil

1. Kratek uvod z opisom spomenika ali dediščine, naselja, lokacije, objekta, predmeta, ali projekta
2. Kratek opis stanja: razlogi in cilji, zaradi katerih je prišlo do posega, ki ga predstavljate
3. Opis konservatorskih postopkov
  - program
  - metodologija
  - konservatorski poseg
4. Rezultati in/ali nova odkritja, in/ali ugotovitve in /ali interpretacije in/ali prezentacije
5. Natančna navedba morebitnih novih tehnik in metodologija raziskav, uporabljenih materialov pri konservatorsko- restavratorskih posegih
6. Ocena kvalitete konservatorskih posegov z navedbo posameznih izvajalcev
7. Podpis konservatorja (ime in priimek)
Citirano literaturo navedite med tekstom, s polnim citatom v oklepaju.
Vsebinskih opomb ni.

Slikovne priloge

Omejite se le na slikovno gradivo izjemnih najdb ali slikovne priloge, ki bistveno dopolnjujejo vsebino poročila.

Pri posegih na spomenikih državnega pomena in strokovno ali znanstveno izredno zahtevnih projektih lahko priložite slikovni material, ki prikazuje celoten ciklus postopkov s predstavitvijo rezultatov.

Uredništvo bo objavilo samo slikovni material, ki smiselno dopolnjuje poročilo.

Vse slike, tabele, načrti itd... morajo biti opremljeni z osnovnimi podatki: podnapis in avtor

Tehnična navodila

Prosimo, da dosledno izpolnite glavo poročila:

EŠD:

Naselje:

Občina:

Ime: iz registra nepremične kulturne dediščine

Naslov:

Področje:

Obdobje:

Vrste dela:

Sledi poročilo, zapisano v Wordu (vsa poročila v eni datoteki), tipografija črk Arial, velikost fonta 12, brez težnje po oblikovanju teksta. Besedilo naj bi praviloma obsegalo največ dve strani (60 vrstic), le v primerih, ko gre za pomembnejše najdbe in nova odkritja, so dopustne tri strani (90 vrstic). Pri tehtnejših poročilih je kot priloga seveda možno slikovno gradivo oziroma risbe, ki naj bodo priložene besedilom v obliki DIA posnetkov, ČB fotografij (velikost največ 13 x 18 cm), ali v digitalni obliki, v velikosti formata A5 z resolucijo 300 DPI, v formatu datoteke JPEG (v najvišji kvaliteti) ali TIFF, zapečene na zgoščenkah. Možne so seveda tudi risbe, izdelane na laserskem tiskalniku ali prostoročno v velikosti formata A4. Slikovno gradivo razvrstite pregledno, oštevilčeno in opremljeno s kratkimi podnapisi in imenom avtorja fotografij, risb, načrtov... Objavljena bodo le poročila, ki bodo sledila tem navodilom. Poročila oddajte na CD ju, zraven priložite 1 print.

1

EŠD: 10901

Naselje: *Babno Polje*Občina: *Loška dolina*Ime: *Babno Polje – gradišče Farjevka (Farjovec)*Področje: *A*Obdobje: *prazgodovina*Vrsta dela: *6*

Farjevka je ledinsko ime hriba, ki leži na SZ robu vasi Babno Polje. Že v okviru topografskih ogledov, ki sta jih na območju Babnega Polja opravila Tilka Urleb in kasneje Valentin Schein (T. Schein, Farjevka – Babno Polje, VS 28, 1986, 280, 281), je bila Farjevka opredeljena kot arheološko najdišče. V profilih peskokopa, ki je že takrat močno zmanjšal obseg hriba, sta omenjena strokovnjaka našla koščke keramike in železno sulično ost. Ob ogledu najdišča leta 2000 smo ugotovili, da zaradi še vedno aktivnega koriščenja peska manjka polovica najdišča. Na robovih izkopov in na površini z odstranjeno rušo smo našli presenetljivo veliko odlomkov prazgodovinskih posod. Na občini Loška dolina so nam povedali, da v peskokopu potekajo sanacijska dela, ki naj bi jih izvajalo Gozdno gospodarstvo Postojna.

O stanju na arheološkem najdišču smo obvestili ZVKDS OE Ljubljana. Po skupnem ogledu najdišča je bil izvajalec »sanacije« GG Postojna opozorjen, naj ne posega v površino najdišča. V skladu z dogovorom med Notranjskim muzejem in Zavodom pa je muzej opravil na najdišču več pregledov poškodovane površine.

Ker smo konec leta 2001 ugotovili, da na najdišču še vedno kopljejo pesek, je ZVKDS OE Ljubljana izvajalce prijavil na Inšpektorat RS za kulturno dediščino. Sanacijo so v letu 2002 dejansko začeli izvajati.

Notranjski muzej Postojna je na Farjevki med letoma 2002 in 2004 redno opravljal kontrolo san-

acije in pregledoval odprte površine. Jeseni 2004 smo opazili, da je izvajalec del ponovno posegel v površino, tokrat na zahodnem robu najdišča. Z odločbo Inšpektorata RS za kulturno dediščino in medije z dne 15. 11. 2004 so bila prepovedana vsa nadaljnja dela pri rekultivaciji in biološki sanaciji peskokopa.

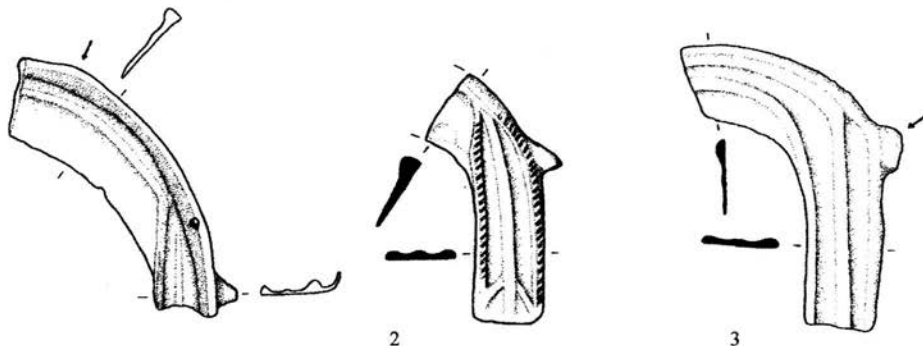
Alma Bavdek

2

EŠD: predlog za vpis

Naselje: *Bate*Občina: *Nova Gorica*Ime: *SZ vznožje hriba Sv. Lovrenca*Področje: *A*Obdobje: *pozna bronasta doba*Vrsta dela: *1*

Med iskanjem ostankov iz časa prve svetovne vojne J od Bat tik ob cesti na SZ vznožju hriba Sv. Lovrenca je S. Brešan na približno 50 x 20 m velikem območju z detektorjem za kovine našel štiri bronaste žetone v obliki jezičastoročajnih srpov brez rezila in dva koščka ingota. Ležali so razpršeno v razdalji nekaj metrov drug od drugega med kamnitimi čoki, ki štrlijo iz močno zakraselega in ne iztrebljenega terena. Ker ga te najdbe niso veliko zanimale, jih je podaril prijateljem. Danes en žeton (T1, 1) hrani Simon Kovačič iz Šempetra, Ul. N. Tesle 19, dva sta zašla v zbirko vojnih predmetov Jožeta Gabrijelčiča iz Liga št. 20, ostalih predmetov pa nam ni uspelo najti. Prvi žeton je v obliki razlomljenega jezičastoročajnega srpa s prehodom ročaja v rezilo s trnom in delom rezila (T1, 1). Na ročaju so tri rebra, zunanje in srednje preideta v hrbtno rebro, notranje lomeče zavije v rezilo oziroma se priključi hrbtnemu rebro. Trn je rahlo spodvit, nad njim, ob zunanjem rebro je luknjica. Žeton tehta 66 g. Drugi žeton

Bate, tabela z risbami treh srpov

je v obliki ročaja in dela rezila jezičastoročajnega srpa (T1, 2). Na ročaju so tri gladka rebra, ki nad trnom preidejo v hrbtno rebro. Nadaljujejo se do ravne baze, srednje rebro je pri bazi dodatno razcepljeno. Na zunanjem in notranjem rebbru so komaj zaznavni vrezi. Predmet tehta 62 g. Tretji žeton je v obliki jezičastoročajnega srpa brez dela rezila s konico (T1, 3). Na ročaju so tri gladka rebra, zunanje in srednje nad trnom preideta v hrbtno rebro, notranje se na prehodu ročaja v rezilo izklini. Žeton tehta 68 g. Pri vseh opisanih primerkih ročaj tekoče prehaja v rezilo. Predmeti so dobro ohranjeni, predvsem na zadnjih dveh pa so vidne sledi glajenja, ki jih je najditelj povzročil s čiščenjem predmetov. Glede na strukturo najdb bi lahko najdišče obravnavali kot poznobronastodobni depo (stopnja Ha A1), čeprav nam tega ne dovoljuje povsem dejstvo, da so bili predmeti najdeni razpršeno drug od drugega, in predvsem to, da nam je njihov kontekst neznan.

Tomaž Fabec

3

EŠD: 15515

Naselje: Bela Cerkev

Občina: Novo mesto

Ime: Bela Cerkev – arheološko najdišče Dolge njive

Področje: A

Obdobje: bronasta doba, rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 6

Na lokaciji arheološkega najdišča Dolge njive, so zavarovalna arheološka izkopavanja potekala od 9. 9. do 18. 12. 2002 in so bila povezana z gradnjo avtocestnega odseka Kronovo–Smednik. Raziskave je v celoti financiral DARS, d. d.

Ekipe SAAS je opravila predhodni sistematični ekstenzivni in intenzivni arheološki terenski pregled, ki sta potrdila obstoj in obseg arheološkega najdišča. V ugotovitvah in sklepnih poročilih teh predhodnih pregledov so zapisani tudi razlogi in način arheoloških zavarovalnih izkopavanj. Na tem območju smo v celoti raziskali več kot 4450 m² površine.

Najstarejšo odkrito fazo najdišča predstavlja paleostruga v vzhodnem delu izkopnega polja. Potekala je iz smeri vidne vdolbine domnevnega izsušenega izvira v pobočju, ki leži severovzhodno od roba izkopnega polja. Izlivala pa se je v reko Krko po vršaju na južni strani današnje magistralne ceste. Vzdolžni prerez kaže na obstoj dveh strug. Starejša struga je potekala iz sektorja 22 v vzhodni del sektorja 18 in je bila zapolnjena z močno organsko

plastjo in oglašeno glino. Živalske kosti so bile prisotne v spodnjem delu organske plasti. Mlajša struga je potekala iz sektorja 21 in 22 po meji med sektorjema 17 in 18. Ta je bila zapolnjena z oglašeno glino, ki je vsebovala redke fragmente neolitske keramike. V času površinskega toka si je struga izoblikovala dva bregova v vmesnim nizkim vrhom v sektorju 18. Zahodni breg poteka po sredini sektorjev 14, 17 in 21, vzhodni breg pa po zahodnem robu sektorjev 21 in 23. Obe strugi sta bili zapolnjeni s koluvialnimi plastmi v bronasti dobi, kar dokazujejo fragmenti bronastodobne keramike v teh plasteh.

Po zapolnitvi strug s koluvialnimi plasti je ostala delno zamočvirjena depresija v sektorjih 21 in 22, ki je bila zamejena z nekoliko dvignjenima bregovima ter nizkim sredinskim vrhom. Te nekoliko dvignjene naravne tvorbe so uporabljali za gradnjo dveh kamnitih ploščadi v pozni bronasti dobi. Zahodna ploščad je bila sestavljena iz večjih balvanov z redkimi najdbami lončenine in kamnitih odtitkov. Vzhodna ploščad je bila sestavljena iz kamnitega drobirja z večjo količino fragmentov ožganih človeških kosti in lončenine. En krak utrjene površine/poti je vodil od zahodne do vzhodne ploščadi, drugi krak pa se je odcepil od glavne poti in je vodil proti jugu pod današnjo magistralno cesto. Poznobronastodobne strukture so verjetno povezane z doslej neznanim poznobronastodobnim grobiščem v neposredni bližini.

Te nekoliko dvignjene naravne tvorbe s poznobronastodobnimi strukturami so uporabljali za gradnjo treh gomil v starejši železni dobi. Gomila v sektorju 18 je bila vidna kot rahlo vpeto zemljena struktura, ki so jo delno poškodovale kasnejše rimskodobne strukture. Odkrili smo delno poškodovan skeletni grob, ki je vseboval skelet brez lobanje s pridatki lončene posode in železne sulice. Gomila v sektorjih 19 in 23 je bila vidna kot rahlo vpeto zemljena struktura, ki je zamejena z velikimi kamni ali vencem. Tukaj smo izkopali močno poškodovan skeletni grob, ki je vseboval železno sulico in keramično posodo. Gomila v sektorju 17 je vsebovala šest grobov. Vsi grobovi so vsebovali ohranjene skelete, kar je izjemno redko za to obdobje na Dolenjskem. Grob 1 je bil skeletni grob s tremi vijčki, tremi keramičnimi posodami, ogrlico iz jantarnih jagod, bronasto čolničasto fibulo, železno fibulo in kovinskima zapestnicama. Skelet v grobu 2 je imel čolničasti fibuli, ogrlico iz jantarnih jagod, bronasti zapestnici in obroček. Grob 3 je bil dvojni skeletni pokop, ki je vseboval pet keramičnih posod, pasno garnituro iz bronastih obročkov in jagod ter železna noža. Grob 4 je vseboval skelet z

železnima sulicama. Skeleta v zadnjih dveh grobovih sta imela le lončene posode.

Naslednjo fazo predstavlja rimskodobna naselbina v sektorjih 17, 18, 19, 22, 23, 24 in 25, ki je nastala na pobočnem erozijskem nanosu ob vznožju vzpetine, dvigajoče se med arheološkima najdiščema Dolge njive in Draga. Gre za dva lesena objekta, kar nam kažejo ostanki jam za kole in tramove. Znotraj objekta je več konstrukcijskih jam, jarkov in odpadnih jam z večjo količino rimskodobne lončenine, strešnikov in drugih drobnih najdb – živalskih kosti, bronastih fibul in antičnih novcev (16), ki datirajo naselbino v 4. stoletje n. š. V sektorju 23 je bila najdena peč, ki je povezana z vzhodnim objektom. V sektorju 21 pa je tudi peč ali ognjišče iz ožgane gline, ki je povezano z zahodnim objektom ali jamami za stojke ob severnem robu izkopnega polja. V jugozahodnem delu izkopnega polja je drugi sklop rimskodobnih plasti – v sektorjih 7, 8, 11, 12, 13, 14, 16 in 17 –, ki bi lahko pripadal isti naselbini. Plast leži ob vznožju manjše vzpetine, ki je ločena od zgoraj omenjene plasti s srednjeveško poljsko potjo. Del rimskodobnih plasti ob cesti v sektorjih 7, 8, 13, 14 in 17 je bil poškodovan ob izkopu obcestne drenaže današnje magistralne ceste. Tri močne temne plasti v teh sektorjih vsebujejo ožgane kamne, živalske kosti in grobo hišno lončenino. Najdeni so tudi fragmenti fine namizne keramike – terra sigillata, rimskodobne amfore in drugi predmeti, na primer del koščene glavnika. Plasti so presekanke z erozijskimi jarki, ki so napolnjeni s peskom in kamni. Te temne plasti bi lahko predstavljale deponijo večje količine odpadnega materiala organskega izvora ali ostanke bivalnih oziroma gospodarskih objektov, ki so bili zgrajeni iz ruše in gline. V koluvialni plasti pod njimi so vidne jame za stojke, ki bi lahko pripadale tem objektom. Očitno gre za rimskodobno naselbino obcestnega podeželskega značaja. Verjetno je naselbina povezana z grobiščem, nedavno odkritim na območju arheološkega najdišča Draga. Prva ocena datacije najdb kaže na 4. stoletje n. š.

Srednjeveška poljska pot v sektorjih 14 in 17 je glavna os razdelitve terena na zahodni in vzhodni del. Pot je locirana v plitek žleb in je zamejena z dvema vzporednima jarkoma. Uporaba poti v srednjem veku je pospešila erozijo zahodnega roba gomile v sektorjih 17 in 21 ter vzhodnega dela rimskodobnih plasti v sektorjih 14 in 17. Po zapustitvi je bila pot zapolnjena s koluvialnim nanosom. Cesta v sektorju 7 pa je bila glavna za srednjeveško in novodobno komunikacijo. Potek ceste je viden na Franciscejskem katastru. Cesta, tlakovana z drobnimi kamni in prodniki,

je vodila iz vasi Bela Cerkev po vzhodnem bregu današnjega potoka do reke Krke. Gradnja sedanje magistralne ceste je presekala to cesto, ki je bila potem zapuščena.

Phil Mason

4

EŠD: 15516

Naselje: Bela Cerkev

Občina: Novo mesto

Ime: Draga pri Beli Cerkvi – arheološko najdišče Draga

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Zavarovalna izkopavanja v okviru avtocestnega programa so s prekinitvami potekala v času od 16. 1. do 23. 4. 2003. Gre za del večjega kompleksnega najdišča, ki je bilo izkopavano v letu 2002, ob gradbenih delih pa so bili pri nadzoru zahodno in vzhodno od že odkritega najdišča odkriti še novi naselitveni ostanki pretežno rimskodobnega značaja (Draga 2, Draga 3). Na lokaciji Draga 2 so močni arhitekturni ostanki rimskodobnega objekta javnega značaja segali celo pod nasutje obstoječe magistralne ceste. Sklepamo, da imamo opraviti z novim primerom rimske obcestne naselbine z naselitvenim jedrom ter vzhodnim in zahodnim grobiščem (odkritimi leta 2002 in leta 1959). Z izkopavanji na lokacijah Dolge njive pri Beli Cerkvi (EŠD 15515) ter Draga 3 pa je dokazano tudi periferno »predmestno« območje kasnejše naselitve.

Dela je na terenu vodil Primož Predan, univ. dipl. arheolog, ob pomoči konservatorja, odgovornega vodje nadzora. Lokaciji sta bili sproščeni za gradnjo bodoče avtoceste in sta bili po posegu uničeni.

Uroš Bavec

5

EŠD: 2868

Naselje: Bele Vode

Občina: Šoštanj

Ime: Bele Vode - kapela sv. Križa

Področje: UA

Obdobje: historizem

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Ker s sondiranjem nismo našli starejših fasadnih ometov in pripadajoče členitve iz časa gradnje podružnične cerkve sv. Križa, ki je bila med letoma 1837 in 1840 dograjena kot malo večja kapela,

smo se odločili, da ponovimo ohranjeno fasadno členitev, grobozrnate fasadne omete in barvno členitev iz zadnje temeljite obnove fasad v letu 1912. Novi fasadni ometi so po strukturi prilagojeni starejšim osnovnim grobozrnatim ometom in so barvani oker. Gladko zaglajeni ometi fasadne členitve so nivojsko poglobljeni v osnovni omet in so barvani belo. Izstopajoči talni zidec je narejen v grobozrnatem ometu in barvan v cementno sivi barvi. Na zvoniku so narisane številčnice ur. Pocinkano pločevino zvonikove zvonasto čebulaste strehe je leto kasneje zamenjala bakrena pločevina. Obnovo zunanjščine je leta 1995 v celoti financirala Župnija Šoštanj.

Bogdan Badovinac

6

EŠD: 2869

Naselje: Bele Vode

Občina: Šoštanj

Ime: Bele Vode - cerkev sv. Križa

Področje: UA

Obdobje: historizem

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Ob obnovi zunanjščine cerkve sv. Križa, grajene med letoma 1850 in 1857 in nazadnje obnovljene leta 1912, smo investitorju obnove, Župnijskemu uradu Šoštanj, v letu 1995 za fasado zvonika predlagali rekonstrukcijo poznobaročne arhitekturne členitve s pripadajočimi ometi, kot jo ima druga ohranjena starejša členitev na cerkvi, in ob zamenjavi pocinkane pločevine z bakreno tudi rekonstrukcijo strehe zvonika. Načrt za rekonstrukcijo kape zvonika je po stari fotografiji napravil d.i.a. Peter Požauko. Ker fasadni ometi niso bili odstranjeni v celoti, se je na zvoniku ohranila dejanska arhitekturna členitev, ki je kakor druga zunanjščina dvobarvno členjena. Na preostalih fasadah so bili zamenjani le poškodovani grobozrnati ometi, barvani oker, pripadajoča izstopajoča členitev v gladko zaribanem ometu pa v beli barvi. V nivoju talnega zidca je kamenje plitvo fugirano.

Bogdan Badovinac

7

EŠD: 11083

Naselje: Bereča vas, Dragomlja vas, Hrast pri Jugorju, Jugorje, Lokvica, Sela pri Jugorju, Suhor, Škemljevec

Občina: Metlika

Ime: Hrast pri Jugorju – arheološko najdišče Reber

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled trase KKO Suhor v dolžini 7,8 km je v času od 22. 5. do 25. 5. 2000 in od 28. 6. do 4. 7. 2000 opravila ekipa ZVVKD Novo mesto pod vodstvom Ildikó Pintér, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Ekstenzivni terenski pregled je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Obravnavani odsek KKO Suhor poteka od Sela pri Jugorju do Suhorja pri Metliki, s krakom od Bereče vasi do Dragomlje vasi ter s krakom v Gornji Lokvici.

Območje I: območje poteka po pliocensko-pleistocenski sedimentni geološki podlagi (pesek in prod).

Območje II: ta del trase poteka po apnenčasti, dolomitizirani apnenčasti oziroma dolomitni geološki podlagi.

Območje III: poteka po apnenčasti, dolomitizirani apnenčasti oziroma dolomitni geološki podlagi.

Območje IV: krajši krak poteka po dolomitni geološki podlagi.

Območje V: območje poteka po pliocensko-pleistocenski sedimentni geološki podlagi (pesek in prod).

Območje VI: krajši krak poteka po dolomitni geološki podlagi.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Jugorje – Luža (območje I – parc. št. 1544/1, k.o. Dole) – kos kremenca nakazuje na možnost prazgodovinskih ostalin na tem mestu ali v neposredni bližini.
2. Jugorje – Lampretica (območje II – parc. št. 1572/1, k.o. Dole) – dva kosa rimskodobne keramike nakazujeta na možnost rimskodobnih ostalin na tem mestu ali v neposredni bližini.
3. Spodnja Lokvica (območje V – parc. št. 3885/2, 3988, 3989/2, k.o. Lokvica) – 16 kosov ožgane gline nakazuje na možnost prazgodovinskih ali rimskodobnih arheoloških ostankov v neposredni bližini.

Phil Mason, Ildikó Pintér

8

EŠD:1302

Naselje: Bertoki

Občina: Koper

Ime: Sermin

Naslov: Sermin

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, zgodnji srednji vek
Vrsta dela: 6

Sermin, arheološko najdišče v severni Istri, ob Koprskem zalivu in ob izlivu antične reke Rižane (Formio, Risanus), je ležal na pomembnem geostrateškem območju, na antični meji med Galio Cisalpino in Ilirikom. Pomembnost arheološkega območja so predvidevali že v preteklosti: Degrassi, Župančič, Labud in drugi. Na žalost je bila usoda arheološke lokacije vse do leta 1987 domena ekonomskih, političnih in individualnih interesov, zaradi česar do arheoloških raziskav ni prišlo. Vsi veliki infrastrukturni posegi, ki so na tem prostoru potekali med letoma 1934 in 1987, so za vedno uničili velik del arheološkega območja (prostor današnje železniške postaje), prvič pa so bila fragmentarna zaščitna raziskovanja na predelu ob izlivu reke Rižane obdelana v knjigi Sermin (Horvat 1997). Leta 1998 je bila širitev rezervoarjev za državne rezerve Istrabenza – Instalacije na prostoru Sermina pogojevana s predhodnimi arheološkimi raziskavami, lociranimi na parc. št. 5711/4, 5715, 5714/1, 6019, 5714/2, 5712, 5713, k.o. Bertoki. V fazi vrednotenja arheološke lokacije leta 1997, ki leži neposredno ob reki Rižani, je bil teren pregledan z georadarjem (G.P.R. Sir system 2, Eurecos 1997) in preverjen z arheološkimi sondami. Arheološka zaščitna vzorčna izkopavanja takratnega Medobčinskega zavoda za varstvo kulturne dediščine Piran, ki so potekala od leta 1998 do leta 2002, je vodil spodaj podpisani v času med letoma 1998 in 1999 skupaj z Robertom Ellisom, v letih 2001 in 2002 pa skupaj z Matjažem Novšakom (Arhej, d. o. o.). Površina izkopnega polja je bila 1100 m², zajemanje podatkov pa je potekalo v skladu z že izdelano metodologijo cikličnega 3D-snemanja (IGF Ljubljana), ki je omogočilo tudi virtualno prezentacijo. Raziskave so odkrile novoveško cesto, terasasto obdelano površino s stopničastimi dohodi z začetka 20. stoletja, tloris enoladijske zgodnjerednjeveške cerkve in 27 grobov, ki jih zaradi pomanjkanja pridatkov datiramo na podlagi C14 v čas med 6. in 9. stoletje (University of Oxford, Research Laboratory for Archaeology and History of Art, U.K). Arheoloosteološke analize 23 skeletov, ki jih je naredil Ian Marsden, kažejo na sicer majhen nereprezentativen vzorec ljudi, težkih fizičnih delavcev, na razlike med moško in žensko populacijo pri načinu pokopa in na izredno zanimivo patologijo. Cerkev in grobišče sta bila postavljena na antičnih ruševinskih plasteh velikega objekta, ki je bil zapuščen v začetku 4.

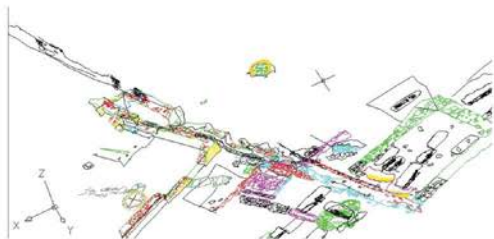
stoletja, če sodimo po precejšnjem številu novcev (opredelitev: Andrej Šemrov, Numizmatični kabinet NM Ljubljana). Poznorimske dozidave so bile sicer redke, vendar so verjetno precej spremenile primarni namen objekta. Raziskana rimska faza iz 1. stoletja jasno kaže, da je bil odkrit vhod v večji gospodarski objekt (na podlagi geofizikalnih raziskav je velikost kompleksa ob Rižani najmanj 3500 m²) širok centralni vhod s hodnikom, iz katerega je bil proti severu vhod v večji prostor (desno krilo poslopja); tu smo našli žrmlje za mletje žita in originalen podstavek. Proti jugu je iz osrednjega vhoda vodil hodnik proti reki. V notranjosti prostora pa je bil odkrit vodnjak, ki ga zaradi višine podtalnice ni bilo mogoče raziskati v celoti. Izpopolnjen je bil sistem kanalov za zbiranje deževnice, ki je polnila vodnjak oziroma otekala proti reki. Pred vhomom v objekt sta bili raziskani dve peči za peko kruha.

Časovno je bil gospodarski objekt verjetno postavljen v zgodnjem rimskem času, poznorepublikanski elementi so sicer redki, vendar prisotni. Verjetno je poznorepublikanski objekt ležal neposredno ob reki, v zgodnjem rimskem času pa je mogoče prišlo do širitve objekta. Kompleks ob Rižani je verjetno v poznorepublikanskem času predstavljal neposredno zaledje naselbine, ki je ležala ob izlivu reke Rižane, v avgustejskem času pa je sodil v sklop velikih gospodarskih in rezidencialnih suburbanih, mogoče litoralnih vil (Školarice, Dekani), ki so ležale ob antični reki Formio (Risanus) v neposredni bližini rimske kolonije Tergesta.

V sklopu postizkopavalnega dela sta bila objekta vizualizirana v 3D-modelu (IGF), inventarizirano je bilo 4126 arheoloških najdb, izrisan material za objavo in izdelan katalog najdb. Opravljene so bile različne analize kamna (Geološki zavod,

Sermin 1998 - 2002, bronasti kipec leva, 1. stoletje

Sermin: Tloris raziskanega območja vile, Sermin 2002; izdelal IFG Ljubljana

Sermin: cerkev z grobiščem 6.- 9. stol., virtualna simulacija; izdelal IFG Ljubljana

Ljubljana), konservirani novci in drugi kovinski predmeti (NM), konservirani leseni predmeti iz vodnjaka, pripravljena pa je bila informativna razstava, ki pa zaradi pomanjkanja sredstev ni bila realizirana. Vse stroške raziskav je krilo podjetje Istra Benz Instalacije.

Marko Stokin

9

EŠD: 9181

Naselje: *Betanja*

Občina: *Divača*

Ime: *Betanja – domačija Betanja 1*

Naslov: *Betanja 1*

Področje: *E*

Vrsta dela: *2, 4, 7*

V letu 2000 so na domačiji Betanja 1 začeli adaptirati pred leti neustrezno izvedeni prizidek po idejnem projektu, ki ga je izdelal ZVNKD Nova Gorica. Obenem so prizidek na novo prekrili s korčno kritino ter izvedli nov nadstrešek ganka z lesenimi podpornimi stebri. Investitor zaradi po-

manjkanja sredstev ni dokončal nameranih in v idejnem projektu predvidenih del; izvesti je treba še leseno ograjo ganka, zunanje stopnišče, fasadne omete ...

Eda Belingar

10

EŠD: 4997

Naselje: *Betanja*

Občina: *Divača*

Ime: *Betanja – vas*

Naslov: *Betanja – domačija Betanja 2d*

Področje: *E*

Vrsta dela: *6, 7, 8*

V letu 2000 se je začela prenova Betančeve domačije. Žal se je pred prenovo del dvoriščne fasade gospodarskega poslopja zaradi dotrajanosti sam zrušil in je bila potrebna rekonstrukcija tega dela; izvedla se je v kamnu. Objekt je bil tudi na novo prekrit in preurejen za potrebe nameravane dejavnosti – okrepčevalnice v pritličju in treh sob za goste v nadstropju. Dela so se izvajala po projektu. Obenem se je prenavljala tudi stanovanjska hiša. Zaradi zamakanja je bilo treba na novo prekriti skrlasto streho. Najprej je bila na notranji strani obodnega zidu izvedena protipotresna vez, s tem da se je ohranil obstoječ skrlast strešni venec. Ker je bilo leseno ostrešje, razen nekaterih špirovcev na stiku z retrofasado, zdravo, smo ga v celoti ohranili, slabe dele špirovcev pa okrepili z jeklenimi ploščami. Čez obstoječo leseno konstrukcijo smo prečno na obstoječe deske položili nove deske, ki služijo kot podlaga za hidro- in termoizolacijo, nanje pa smo ponovno položili kamnite skrle v malti. Ohranili so se tudi leseni strop nad nadstropjem, vsi kamniti detajli na fasadi, kovane mreže na oknih pritličja ter stara dimniška tuljava, ki je služila za odvajanje dima iz kasnejšega prostora pod lesenimi stopnicami, ki so vodile v sobe v nadstropju. Na novo je bila s korčno kritino prekrita tudi nekdanja spahnjenica.

Eda Belingar

11

EŠD: 4997

Naselje: *Betanja*

Občina: *Divača*

Ime: *Betanja – vas*

Naslov: *Betanja – domačija Betanja 4*

Področje: *E*

Vrsta dela: *2, 4, 5*

Konec leta 2000 je čez noč pogorelo gospodarsko poslopje, nekdanja štala in lopa ter v nadstropju senik domačije Betanja 4. Gre za dvocelični objekt podolgovatega tlorisa z zaokroženim zaključkom na vzhodni strani, z večjim ravnim kamnitim portalom kot vhodom v štalo ter velikimi, recentno predelanimi vrati v lopo. Nadstropje ima le eno, s kamnitim okvirjem obrobjeno odprtino za spravlanje sena na pod. Medetažna konstrukcija je bila lesena, narejena iz čez grede položenih desk, leseno pa je bilo tudi ostrežje, čez katero je bila položena dvokapna korčna streha s trikapnim zaključkom na zaokroženem delu, kratkim skrlastim napuščem na retrofasadi ter daljšim napuščem na južni, obcestni fasadi iz desk na špirovcih. Štala se na tej fasadi odpira z dvema kamnitima oknom, lopa pa z enim. Izdelali smo tehnični posnetek obstoječega stanja ter podali kulturnovarstvene pogoje za prenovo objekta.

Eda Belingar

12

EŠD: 9107

Naselje: *Betanja*

Občina: *Divača*

Ime: *Betanja – domačija Betanja 2*

Naslov: *Betanja 2*

Področje: *E, U*

Vrsta dela: *6, 7*

V letu 2002 je lastnik Betančeve domačije dobil namenska sredstva iz državnega proračuna, s katerimi je nadaljeval prenovo. Nabavil je kamnite okvirje oken za na novo pozidani objekt na mestu nekdanjega gospodarskega poslopja ter kamnit tlak. Za isti objekt je bilo tudi izdelano leseno stavbno pohištvo po projektu, za stanovanjsko hišo pa po vzoru obstoječega, a dotrajanega.

Eda Belingar

13

EŠD: 9107

Naselje: *Betanja*

Občina: *Divača*

Ime: *Betanja – domačija Betanja 2*

Naslov: *Betanja 2*

Področje: *U, E*

Vrsta dela: *2, 4, 5, 6, 7*

V letu 2003 so se nadaljevala leta 2000 začeta prenovitvena dela na Betančevi domačiji. Izvajajo se zunanji fasadni ometi, kajti večja zidarska dela so bila že zaključena. Finalni sloj ometa na nek-

danjem gospodarskem poslopju, ki je bilo v celoti rekonstruirano, je fini apneni, tako da se loči od ometa stanovanjskega poslopja, ki je v celoti ohranjeno in na katerem se omet izvaja po zgledu obstoječega.

Eda Belingar

14

EŠD: 4748

Naselje: *Bilje*

Občina: *Miren Kostanjevica*

Ime: *Bilje – arheološko območje Praprotno in Križcijan*

Področje: *A*

Obdobje: *rimsko obdobje*

Vrsta dela: *7*

Leta 2003 smo med spremljevalnim arheološkim nadzorom izkopov za izdelavo cestne infrastrukture na odseku ceste Bilje–Križcijan odkrili več antičnih in novoveških struktur. Najbrž so že med deli za postavitev prejšnje ceste tako globoko posegli v tla, da so bile sledi antične ceste, ki naj bi po mnenju arheologov potekala prav pod traso današnje, že tedaj uničene.

Na antične strukture smo naleteli na trasi med hišama Bilje št. 186 in Bilje št. 188. V enem primeru smo v koluvialnem sedimentu, ki je ležal na seriji aluvialnih plasti, našli antične ostanke, med katerimi so bili tudi večje črepinje amfor in kosi opek. Jugovzhodno od hiše Bilje št. 188 smo našli veliko umetno jamo s polnilom, ki ga nismo izkopali v celoti, temveč le na južnem delu. Jama je bila globoka približno 90 cm in je v ugotovljeni širini (smer sever–jug) merila 2 m, v dolžini (smer vzhod–zahod) pa kar 5,5 m. Zapolnjena je bila z ilovnato prstjo, v kateri je bilo kar nekaj odvzrženega odpadnega materiala, predvsem neuporabnega keramičnega posodja; treba je omeniti kar nekaj velikih vrčev, vsaj tri amfore, kuhinjsko posodje ter servisne elemente, na primer skodelice, krožnike, kozarce in sklede, tudi iz stekla, ki zasutje jame okvirno datirajo v čas 1. stoletja n. š.

Med kopanjem približno 1,2 m globokega in 0,40 m širokega jarka za kanalizacijski priključek na dvorišču hiše Bilje št. 200/A (parc. št. 207 k.o. Bilje) smo na globini 80 cm pod površjem našli veliko odlomkov antičnih strešnih opek. Mogoče je, da gre za ostanke iste ruševine, ki je bila pred desetletji odkrita nedaleč stran (Osmuk 1977, VS 21, 203).

Intenzivnost antične poselitve so potrdili tudi manjši kosi antičnih opek, ki smo jih nabrali na

njihav v okolici hiše Bilje št. 201. Tu pa so bili izkopi manj globoki, tako da nismo mogli ugotovili, ali te najdbe odražajo obstoj še ohranjenih antičnih struktur v podlagi.

Vse najdbe so bile skupaj z dokumentacijo oddane na ZVKD, OE Nova Gorica.

Tomaž Fabec

15

EŠD: 17

Naselje: Bitnje v Bohinju

Občina: Bohinj

Ime: Bitnje v Bohinju - cerkev Marije vnebovzete

Področje: A

Vrsta dela: 6

Ob arheološkem nadzoru nad izkopom pri sanaciji temeljev podružnične cerkve sv. Marije v Bitnjah v Bohinju je bil ugotovljen obstoj nekega starejšega zidu, zato so bila strojna dela ustavljena. Ob severnem zidu cerkve je nato manjša ekipa 13. in 14. 11. 2001 opravila ročni izkop. Najdeni in očiščeni so bili ostanki temeljev starejše cerkvene stavbe, na katerih temelji sedanja cerkev. Pomembno pri tem pa je, da starejši temelji niso vzporedni s sedanjimi, niti ne s temelji sedanjega prezbiterija (prvotna cerkve je bila orientirana nekoliko južneje). Način zidave starejših temeljev je gotski, tako da lahko zaključimo, da je sedanja cerkev v celoti zidana na novo in da je njena gotška predhodnica ohranjena le še v temeljih v zemlji.

S to prvo gotsko cerkveno stavbo lahko povežemo številne gotске kamnoseške člene – figuralne sklepnike –, ki so vzidani v severni in južni fasadi sedanje cerkve. Ti so v starejših virih zmotno omenjani tudi kot kamnoseški elementi, izvirajoči iz bližnjega Ajdovskega gradca.

Milan Sagadin

16

EŠD: 18

Naselje: Bizeljska vas

Občina: Brežice

Ime: Bizeljska vas – grad Bizeljsko

Naslov: Bizeljska vas 20

Področje: UA, R

Obdobje: 13.–17. stoletje

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Zaradi povsem dotrajane strehe nad vzhodnim traktom gradu Bizeljsko je prihajalo do zamakanja ometanega lesenega stropa s šablonsko poslikavo iz leta okoli 1860 v dvorani ob kapeli. Zaradi do-

trajanih žlot so bili še zlasti prizadeti leseni stropni tramiči ob stiku z dimnikom in pa v stiku med nižjo streho kapele in višjo vzhodnega trakta.

Ker je v tem času grad prešel v last Republike Slovenije, je dotedanji lastnik gradu, Občina Brežice, v soglasju z Upravo RS za kulturno dediščino kot upraviteljem nove državne lastnine izvedel javni razpis za izbiro izvajalca za zamenjavo streh nad vzhodnim traktom gradu in nad grajsko kapelo. Kot najugodnejši ponudnik je bilo izbrano Splošno gradbeno podjetje Posavje Sevnica, d. d., s podizvajalci. Dne 18. 1. 2000 je odgovorni konservator Tomaž Golob s pomočjo restavratorja Antona Miklavžina opravil pregled stanja ometane lesene stropne konstrukcije s šablonsko poslikavo. Strop je bil tudi ustrezno fotodokumentiran in odvzeti so bili vzorci za materialno dokumentacijo zavoda. Ugotovljeno je bilo, da je stropna konstrukcija najbolj prizadeta v severovzhodnem kotu dvorane. Tu je zaradi zamakanja že odpadel omet, leseni tramiči pa so v dobršni meri zgnilni v ležiščih zidu. Opazna je bila tudi prisotnost lesne gobe. Zaradi konstantnega zamakanja se je stropna konstrukcija povescila, kar je povzročilo pokanje poslikanega ometa. Prisotne so bile le večje razpoke, ni pa bilo videti manjših, kar pomeni, da je bila trdnost ometa zadovoljiva. Večje razpoke so bile tudi na zidovih dvorane. Stropni omet je bil zlasti v območju poškodb slabo sprijet s podlago iz trstike. Omet je apnen in dvoslojen: debelina grobega ometa je 2–3,5 cm, zaključnega zaribanege pa od 0,3–0,5 cm. Na tako pripravljeno podlago je bila nato s pomočjo šablon nanesena barva. Ker ta ni penetrirala v podlago, se je zelo rada brisala, cinober rdeča pa je črno oksidirala.

V marcu 2000 sta prej omenjena delavca Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto s Paraloidom B 72 utrdila barvno poslikavo, zaščitila vse razpoke v stropnem ometu in vstavila injektirne cevke. Izvajalec je nato previdno podprl povešeni strop in odstranil protipožarno pečeno nasutje s tankim apnenim estrihom na leseni stropni konstrukciji. Šele po odstranitvi nasutja se je lahko ugotovilo dejansko stanje lesene stropne konstrukcije. Ta je sestavljena iz nezmogničnih smrekovih tramičev razpona okoli 10 m. Glede na ohranjene grčice smo ugotovili, da so tramiči zaradi konstantnega zamakanja v preteklosti izgubili na najbolj prizadetih mestih približno 20 odstotkov lesne mase, da pa je še nadaljnjih 20 odstotkov obstoječe mase povsem preperelo. Prav tako smo na več mestih ugotovili prisotnost lesne gobe. Ker je bilo v projektu nove strešne konstrukcije, ki ga je izdelalo podjetje GEMIS, d. o. o., iz Brežic junija 1999 (št. projekta G-5/99), predvideno

obešanje stropne konstrukcije na jeklene profile, smo zaradi slabega stanja lesne mase v tramiče poskusno vstavili vijake in jih obremenjevali do 200 kg. Ker so bili rezultati poskusa zadovoljivi, je statik lahko natančno definiral način obešanja.

Izvajalec je nato odstranil obe strehi in v začetku poletja izvedel armiranobetonski venec nad vzhodnim traktom in kapelo ter nad slednjo tudi zgradil novo streho. Nad vzhodnim traktom pa je postavil zasilno leseno strešno konstrukcijo, prekrito s ponjavami in PVC-folijo. Dela so čez poletje zaradi poslovnih težav izvajalca zastala in se nadaljevala šele v drugi polovici septembra. V tem času je prišlo kljub zasilni strehi zaradi meteornih padavin do zamakanja tako lesenega stropa v dvorani kot tudi stropa v eni izmed sob zahodnega trakta. Lesena stropova, prvi s poslikavo na ometu in drugi okrašen s štukaturo, sta se lokalno precej namočila z vodo, ki je pronicala skoznju in poškodovala tudi lesena poda v obeh prostorih. Podprti strop v dvorani je bil večji del zakrit, zaradi česar je bilo nemogoče realno oceniti škodo, so pa zato bile dobro vidne poškodbe na štukaturi v sobi zahodnega trakta. Izvajalec je nato s pomočjo podizvajalcev in helikopterskega prevoza lesenih delov strešne konstrukcije izpred grajskih gospodarskih poslopij na grad le izvedel tudi streho nad vzhodnim traktom. Toda zaradi neugodnega vremena, ki je onemogočalo polete helikopterja, je ponovno prišlo do zamakanja stropa. Po ogledu smo obvestili investitorja in izvajalca, da stropa zaradi namočenosti ni mogoče obesiti na za to grajene jeklene nosilce, da ga zaradi istega razloga ni mogoče ustrezno konservirati in da prav tako ni priporočljivo odstraniti stropno podporo. Ker bi zaradi namočenosti lesene stropne konstrukcije v zimskem času prišlo še do dodatnega razvoja sive hišne gobe ali solzivke in do – prostor v zimskem času namreč ni ogrevan – zmrzali namočenega ometa in poslikave, smo predlagali, da se strop z zgornje strani neprodušno zapre in se poskuša vsaj delno osušiti z umetnim ustvarjanjem kondenza, ki se ga nato odvaja proč s kondenzacijskim izsuševalnikom vlage.

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto je v prvi polovici julija 2001 nadaljeval konservatorske posege na ometanem lesenem stropu s šablonsko klasicistično poslikavo iz leta okoli 1840 v viteški dvorani gradu Bizeljsko. Pod vodstvom restavratorja mag. Antona Miklavžina iz novomeškega zavoda je restavrator-ka mag. Tanja Mesojedec ob pomoči diplomirane slikarke Tamare Rifelj – obe sta iz Novega mesta – izvedla injektiranje stropnega ometa. Injekcijska masa je bila izdelana iz mešanice apnenega mleka,

kamene moke in emulzije akrilnega polimera (Primal AC 33®).

Splošno gradbeno podjetje Posavje Sevnica, d. d., je v pozni jeseni istega leta dokončalo utrjevanje in obešanje stropa. Delavci so najprej zaščitili in utrdili lesno maso stropa. Za zatiranje lesnih insektov in lesne gobe so uporabili Restavrator® (Belinka), za utrjevanje lesne mase pa Utrjevalni restavrator® (Belinka). Poraba enega in drugega sredstva po kvadratnem metru je znašala približno 5 litrov. Ko se je strop posušil, ga je bilo treba obesiti na kovinsko konstrukcijo predhodno vgrajenih profilov. V ta namen je bila izdelana ustrezna statična presoja. Na koncu so strop prekrili z gradbeno tkanino in ga protipožarno zaščitili z nasipom iz ekspaniranega vermikulita (TERMO VERMIT®, proizvajalec Strojanski Jože, s. p., iz Krškega). Investitor del je bila Občina Brežice.

Jeseni 2001 je Splošno gradbeno podjetje Posavje Sevnica, d. d., izvedlo zamenjavo streh nad vhodnim stolpom in severnim traktom gradu Bizeljsko. Po odstranitvi starih, dotrajanih lesenih konstrukcij in kritine so zgradili armiranobetonske vence, ki so služili tudi kot ležišča za nove strešne lege. Nekaj starih primerkov bobrovca se je shranilo v materialno dokumentacijo gradu. Nove strehe ohranjajo konstrukcijsko zasnovano starih. Nova kritina je naravno rdeči opečni bobrovec (Tondach®), za kleparska dela pa se je uporabila bakrena pločevina. Stranska zidca urnega stolpiča na dvoriščni strani severnega trakta je bilo treba podreti, ker sta bila zidana in sidrana na dveh hrastovih legah, ki sta se opirali na strešno konstrukcijo. Po izgradnji nove strešne konstrukcije so delavci izdelali novi stranici iz lesa, ki so ju nato rabcirali in ometali z rahlo podaljšano malto (1 – bel cement : 3 : 9). Zaradi neprimernih temperatur uporaba apnenega ometa namreč ni bila več ustrezna. Po zamenjavi strešne konstrukcije so na staro mesto vgradili tudi obstoječi urni mehanizem. Urni stolpič na zunanji strani severnega trakta pa je bilo treba zaradi njegove dotrajanosti podreti in ponovno pozidati. Stari stolpič je bil opečne gradnje in temeljen na leseni legi, ki je bila povsem dotrajana. Njegov čelni zid je bil povsem razpokan, zato je obstajala realna nevarnost, da se bo zrušil. Novi stolpič je popolna oblikovna rekonstrukcija starega. Rekonstruirati je bilo treba tudi požarni zidec in zgornji del dimnika. V jesenskem času ni bilo mogoče izvesti beljenja ometanih površin in restavratorskih posegov na konservaciji ohranjenih ometov na čelnem zidu dvoriščnega urnega stolpiča, restavriranju njegov-ega štukaturnega okrasja in barvni rekonstrukciji urnih polj.

Na vhodnem stolpu so delavci po odstranitvi stare, s sivimi betonskimi strešniki krite stehe, dimnika in dotrajanega lesenega in ometanega stropa zgradili armiranobetonski venec in vanj sidrali novo strešno konstrukcijo. Nova kritina je naravno rdeči opečni bobrovec, za kleparska dela se je uporabila bakrena pločevina. Obenem so se v pripravljena ležišča položili novi stropni tramiči, ki so osnova za rekonstrukcijo lesenega stropa. Stari zatrepnji steni sta bili leseni, novi pa sta zidani z opečnimi votlaki in z zunanje strani ometani z dvoslojnim apnenim ometom.

Uprava RS za kulturno dediščino je leta 2002 naročila izdelavo projektne dokumentacije za izgradnjo novih streh nad jugovzhodnim in jugozahodnim traktom gradu ter na obeh stolpih. Izvedbene projekte je izdelalo podjetje ELITE, d. o. o., iz Krškega. Izvajalec del je bilo podjetje Posavje Sevnica, d. d.

Tomaž Golob

17

EŠD: 2879

Naselje: *Bizeljsko*

Občina: *Brezice*

Ime: *Bizeljsko – cerkev sv. Lovrenca*

Področje: *UA*

Obdobje: *18. stoletje*

Vrsta dela: *4, 6, 7*

Začetke župnijske cerkve sv. Lovrenca na Bizeljskem lahko kljub novogradnji v 18. stoletju z gotovostjo postavimo v srednji vek, saj se je iz tega časa ohranil del zvonika, ki je v pritličju gotsko križnobrebrasto obokan. Podatke o današnji cerkvi prinaša napisna plošča, vzdana v slavoloku stranske kapele. Napis sporoča, da je dal leta 1725 stavbo ponovno zgraditi tedanji ljubljanski škof Sigismund pl. Schrattenbach, posvečena pa je bila leta 1737 v času bizeljskega vikarja Tomaža Kaple. Leta 1818 so verjetno povišali zvonik in prizidali ali predelali zakristijo, nekoliko kasneje so bile prizidane stopnice na pevski kor, notranjščina pa je bila kasneje večkrat prebeljena, na začetku 20. stoletja delno tudi poslikana.

Stavbno gmoto sestavljajo zvonik, pravokotna ladja z banjastim obokom, kvadratni stranski kapeli, tristrano sklenjen in banjasto obokan prezbiterij ter nadstropna, sekundarno prizidana ali prezidana zakristija. Zaradi večjih razpok na jugozahodnem vogalu zakristije, ki so nastale zaradi posedanja terena, je bila v letu 2000 v skladu z izdelanim konservatorskim programom začeta obsežnejša statična sanacija, ki se je v letu 2003 zaradi ukinitve financiranja predčasno končala.

Izdelano je bilo odvodnjavanje meteorne vode, temelji so bili v celoti utrjeni, v notranjščini so bile nameščene vezi, odstranjene neprimerne lesene obloge, delno je bil saniran omet v spodnjih partijah sten. Stopnišče na pevski kor iz 19. stoletja smo odstranili in ga zaradi prezentacije kamnitega portala južne stranske kapele nadomestili s kovinskimi stopnicami. Po delni obnovi in restavriranju fasad v letu 2002 smo se za prioritetno nalogo v letu 2003 komisijsko odločili, da je treba obnoviti tudi ostrežje in strešno kritino cerkve. Strešna konstrukcija je bila po prenovah v 19. stoletju slabo zasnovana in je verjetno povzročila statično neravnovesje. Zaradi tega so že v okviru statične sanacije izvedli namestitev dodatnih vezi ter korekture strešne konstrukcije, da v prihodnje ne bi prišlo do statičnih problemov. Zamenjava strešne kritine z bobrovcem je potekala brez problemov, le mestoma je bilo treba korigirati strešni venec.

Pred obnovo in med njo smo s sondažnimi deli odkrili tudi nekaj skromnih podatkov za rekonstrukcijo stavbne zgodovine in prvotne podobe cerkve v 18. stoletju. Posebej zanimivi so različni barvni toni najstarejših ometov na južni in severni strani ladje ter stranskih kapelah, ki pričajo, da so zunanje fasade v preteklosti doživele različen obseg obnovitvenih del. Najstarejši omet na južni steni ladje je bil toniran v svetlem okru, lizene beljene v belem tonu, kar smo ugotovili tudi na zvoniku. Osnovni omet južne kapele je bil beljen v tonu žgane siene z oker lizenami in okenskim okvirjem, bolj grobi omet severne stene ladje in prezbiterija ter severne kapele pa zaznamuje sivi ton z rahlo oker toniranimi lizenami. S cerkvene podobe je opaziti izrazito finančno stisko v vseh obdobjih, saj so leta 1818, ko so povišali zvonik in izdelali novo fasado, z lizenami in kitami okrasili le tri stranice, medtem ko je severna stena zvonika ostala nečlenjena. Kite, tipični element v arhitekturi poznega 18. in zgodnjega 19. stoletja, so bile močno poškodovane, zato smo v okviru obnove poudarili le njihove obrise, ki so nadomestili prvotno v reliefu oziroma štuku izvedeno okrasje. V notranjščini je bil posebne pozornosti deležen gotski obok v pritličju zvonika, ki pa ni razkril časa nastanka. Več plasti poslikav smo odkrili v prezbiteriju, od katerih je posebej zanimiva najstarejša, saj verjetno pripada baročni iluzionistični poslikavi iz 18. stoletja, katere obseg pa zaenkrat ostaja uganka. Pod plastjo mlajšega ometa je bil odkrit le delček naslikanega (kamnitega) okvirja okoli odprtine empore v nadstropju zakristije, ki pa je bil ob beljenju notranjščine ponovno zametan in prebeljen.

Robert Peskar

18

EŠD: 5287

Naselje: Bled

Občina: Bled

Ime: Blejski otok

Področje: R

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 4

Južno stopnišče na Blejskem otoku je bilo zgrajeno leta 1655 in je najstarejše ohranjeno stopnišče v Sloveniji. Devetindevetdeset vrst kamnitih stopnic je bilo močno poškodovanih in pogled na predelane parapetne zidove vse bolj neestetski.

Leta 2003 so bile izvedene georadarske preiskave z namenom določanja strukture tal pod kamnitimi elementi. Narejene so bile tudi tri arheološke sonde, s katerimi se je ob enem preverila tudi sestava tal in so se izvedle geološke preiskave materiala za določitev kamnine, analize stanja poškodb in deformacije kamnitih elementov stopnic in opornega zidu.

Treba je bilo tudi najti ustrezen kamen za zamenjavo uničenih kosov stopnic. Na podlagi analiz odvzetih vzorcev kamna v gramoznici Bistra na Jurčkovem polju pri Naklem in v kraju Posavec pri Ljubnem se je ugotovilo, da je zadnji po kvaliteti in strukturi primernejši.

Izdelan je bil konservatorsko-restavratorski projekt prenove stopnišča, ki je služil kot temelj za pripravo in izvedbo obnove, ki jo je vodil Jože Drešar, ak. rest. Priprave na izvedbo so zajemale pridobitev vseh potrebnih soglasij, izplen in razrez kamna za izdelavo nadomestnih elementov in izdelavo modelnega primera obnove stopnic.

S pomočjo Slovenske vojske je bil vzpostavljen odvoz in dovoz materiala vzdolž stopnišča in čez jezero. Kamnite stopnice so bile v celoti demontirane in prepeljane z otoka v Ljubljano, kjer so bile restavrirane. Na otoku so sočasno potekala gradbena dela: čiščenje podlage in odvoz nekvalitetnega podložnega materiala, odstranjevanje cementnih ometov s parapetnih zidov ter priprava podlage za vračanje restavriranih elementov stopnic. S površine stopnic so bile odstranjene obloge in domodelacije iz preteklosti. Večje praznine so bile nadomeščene z materialom, ki po strukturi in barvi ustreza originalu.

Restavrirani ohranjeni elementi so bili vrnjeni na njihovo prvotno pozicijo. Nadomestki so bili primerno površinsko obdelani in prilagojeni ohranjenim originalom. Površina je bila zaščiten proti vpijanju vode.

Mojca Cermelj

19

EŠD: 10123

Naselje: Bohinjska Bela

Občina: Bled

Ime: Bohinjska Bela - hiša Bohinjska Bela 83

Naslov: Bohinjska Bela št. 83

Področje: E

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 7

V letu 1999 so potekala ureditvena dela na stavbi Bohinjska Bela št. 83. V celoti so bili odstranjeni stari fasadni ometi in pri tem so bili odkriti letnica 1722 in poslikani »šivani« vogali ter več razvojnih faz stavbe. K hiši je bila priključena nekoč samostojno stoječa kašča, v črni kuhinji so bile pod ometi skrite zračne line oziroma dimniki v zunanji steni kuhinje in šele kasneje je bil dodan dimnik na oboku prostora. Vzidani so novi kamniti okenški okvirji in v celoti obnovljena fasada z ohranjeno letnico in naslikanimi »šivanimi« vogali.

Vladimir Knifc

20

EŠD: 8080

Naselje: Boršt pri Dvoru

Občina: Žužemberk

Ime: Boršt – domačija Boršt 6

Naslov: Boršt 6, 8361 Dvor pri Žužemberku

Področje: E

Obdobje: prva polovica 19. stoletja

Vrsta dela: 7, 8

Nevihta, ki je divjala v začetku septembra 2000 na območju Občine Žužemberk, je močno poškodovala sleme in južni čop slamnate strehe hiše Boršt 6, ki je od leta 1993 razglašena za kulturni spomenik lokalnega pomena. Od leta 1999 je na seznamu kulturnih spomenikov državnega pomena. Lastnica domačije je o škodi obvestila pristojni zavod. Po ogledu škode na strehi pa je odgovorni konservator ugotovil, da je treba nemudoma vsaj začasno zaščititi poškodovani del strehe z lepenko. Obstajala je resna nevarnost, da jesenske in zimske padavine zmočijo notranjščino hiše in s tem bistveno poškodujejo obstojnost njenih lesenih delov. Decembra 2000 je interventno zaščito strehe z lepenko pod strokovnim nadzorom odgovornega konservatorja korektno opravil ustrezno usposobljeni krovec z Dolenjskega. Na podlagi rednih ogledov stanja strehe ugotavljamo, da je bila interventna zaščita strehe z lepenko le kratkotrajna zaščita. Stanje strehe se iz leta v leto

Domačija Boršt. Foto: D.Š. Dobernik

slabša in je nujna takojšnja temeljita in celovita obnova, ki pa je lastnica ne zmore v celoti financirati sama. Zadnji razpisni pogoji Ministrstva za kulturo za sofinanciranje obnove kulturnih spomenikov pa so bili toliko neživljenjski, da so lastnici preprečili kandidiranje na razpis. Trenutno zato čaka na naslednji javni razpis Ministrstva za kulturo.

Dušan Štepec Dobernik

21

EŠD: pr. 04-988-ZRD-02-55

Naselje: Brdo pri Ihanu

Občina: Domžale

Ime: prazgodovinska naselbina Na mahu

Področje: A

Vrsta dela: 1

V gozdu jugozahodno od Brda pri Ihanu (ledinsko ime Na mahu, parc. št. 229/1, 156, 157, k.o. sv. Miklavž) leži na položnem griču prazgodovinska naselbina. Proti severu in zahodu je omejena s strmim skalnim pobočjem, proti jugu pa se znižuje v dveh antropogenih terasah. Najditelj je ob severnem robu izkopal manjšo sondo in našel več odlomkov prazgodovinske (neolitske) lončenine.

Milan Sagadin

22

EŠD: 10515

Naselje: Brecljevo

Občina: Šmarje pri Jelšah

Ime: Brecljevo - kapela sv. Florijana

Področje: UA

Obdobje: zvelj barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Na dolgem grebenu postavljeno požarno znamenje, velika in visoka kapelica zaprtega tipa s triosminskim zaključkom in piramidasto streho, je bilo pred začetkom obnove v letu 1999 v zelo slabem gradbenem stanju.

Po podbetoniranju slabih temeljev je sledilo sondiranje fasadnih ometov, kjer smo odkrili ostanke pilastrske arhitekturne poslikave, ki je po obliki kapitelov v barvi žgane siene značilna za prvo polovico 18. stoletja. V rdeči barvi sta bila na kapnem vencu na zahodni strani narisana iniciala IHS in motiv s sedmimi žebli prebodenega srca. Na južni steni je bila naslikana sončna ura s senčnikom (gnomonom). Sondiranje na slabo obstojnih in s cementom popravljenih ometih je bilo uspešno izvedeno, ker je bila vsa starejša poslikava vtisnjena v omet. Na osnovi meritev smo izdelali načrt za rekonstrukcijo arhitekturne poslikave in prezentacijo kapele. Po statični sanaciji zidov je bila na novo narejena strešna konstrukcija z jarmom za zvon, streha pa je bila prekrita s skrilcem. Na nove fasadne, gladko zaribane in beljene omete je bila po načrtu narisana poslikava, ki pa ni barvana v skladu z najdenim barvnim odtiskom. Stoječi križ, ki ga je izdelal Max. Paschka z Dunaja, je obnovil pasar Zvonko Šketa iz Letuša. V kapeli je obešen zvonček z napisom Za Dol – Dragomilo 1933 J.K. Vreže, na nasprotni strani IMŽ J. K. Bühl. Za dokončanje prezentacijskih del bo treba na streho kapele, pod obnovljeni in pozlačeni križ, namestiti jabolko, v niši na poslikavi s podobo sv. Florijana iz leta 1977 retuširati razpoko in zaščititi barvno plast, v sončno uro vstaviti novo senčno palico, pobarvati okna, odstraniti betonski preliv v kapelici, položiti nov tlak ter položiti kamnito pot do kapele. Investitorja obnove kapele sta Ministrstvo za kulturo RS in Občina Šmarje pri Jelšah. Izvajalec zavarovalnih in gradbenih del je bilo podjetje GRAPO, d. o. o., iz Sodne vasi.

Bogdan Badovinac

23

EŠD: pr. 04-97-ZRD-02-860

Naselje: Breg pri Žirovnici

Občina: Žirovnica

Ime: naključna prazgodovinska najdba

Naslov: podružnična cerkev sv. Radegunde

Področje: A

Vrsta dela: 8

V okolici podružnične cerkve sv. Radegunde na Bregu pri Žirovnici je bila leta 1999 najdena bronasta »ovratnica« z zakovičnim zobatim spojem. Najditelj (cerkvenik podružnične cerkve) trdi, da je bila najdena v materialu, ki je bil izkopen ob obnovitvenih delih okrog cerkve, podrobnejših najdiščnih okoliščin pa se ne spominja.

Te vrste »ovratnic« so dokaj redke, datirane pa so v poznolatensko obdobje (D. Božič, O starosti konjeniškega groba št. 16 z latenskega grobišča na beograjski Karaburmi. V: M. Guštin, L. Pauli, Keltski voz. Posavski muzej Brežic, knjiga 6, 1984, 133–136, sl.1).

Milan Sagadin

24

EŠD: 44

Naselje: *Breginj*

Občina: *Kobarid*

Ime: *Breginj – ambient vaškega središča*

Področje: *E*

Obdobje: *19. stoletje*

Vrsta dela: *4, 6, 7*

Obnova treh breginjskih domačij v tako imenovanem Ščirnovem ogradu, ki se je začela po potresu leta 1976 in se po etapah nadaljevala v naslednjih desetletjih, se je končala leta 2003 z ureditvijo dvorišča. Izvedena so bila naslednja dela: kanalizacija, odvodnjavanje, ureditev nekdanjega gnojnika v prostor za prireditve ter tlakovanje pločnika pred objekti in za njimi. Pločnik je izveden iz avtohtonega materiala – soški in nadiški prodniki, z nasutjem oziroma peskom iz bližnjega kamnoloma.

V sodelovanju s turističnim društvom sem pripravila še krajše predstavitevno besedilo o obnovljenih domačijah za informativno tablo, ki je postavljena ob vstopu v Ščirnov ograd.

Andrejka Ščukovt

25

EŠD: *Rkd-07-02-00107*

Naselje: *Breznik, Obrh pri Dragatušu*

Občina: *Črnomelj*

Ime: *Breznik – arheološko najdišče*

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina, bronasta doba, rimsko obdobje, srednji vek*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki ekstenzivni terenski pregled območja za daljnovod Breznik v dolžini 1 km je v času od

29. 4. do 30. 4. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Andreje Breznik, univ. dipl. arheologinje, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnjavani odsek daljnovoda poteka po travniških in njivskih površinah v smeri Breznik–Obrh, večinoma na poplavni ravnini, pri Obrhu pa se dvigne na pleistocensko teraso.

Območje I: ravna travniška in njivska površina na agromeliorirani poplavni ravnini, na jugu zamejena z nasipom ob potoku Podturnščica.

Območje II: pretežno ravna travniška površina na aluvialni poplavni ravnini pritokov Lahinje: Podturnščice, Obrha, Selskega potoka, Gošča.

Območje III: pretežno obdelovalne površine in travniki na pleistocenski rečni terasi Lahinje in njenih pritokov.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Breznik (območje I – parc. št. 1119/13, 1119/14, 1119/15 – k.o. Golek) – vse najdbe iz prazgodovinskega obdobja (21 kosov prazgodovinske keramike, 18 fragmentov ožgane gline in 1 kos orodja na klini iz kremenca) so bile odkrite na njivski površini oziroma en kos ožgane gline na travniku. Ker so bile vse te najdbe odkrite v ekstenzivnem površinskem pregledu, lahko sklepamo na večjo koncentracijo najdb na omenjenem območju – verjetno gre za prazgodovinski naselbinski kompleks, ki je del arheološkega najdišča bronastodobne naselbine Breznik. Na istem območju je bila na njivi vidna pravilna linija apnenčastih lomljenčev. Zelo verjetno je, da je kamenje na površini njive posledica oranja, ki je uničilo kamnito strukturo pod površino (morda zid). Glede na veliko število odkritih fragmentov keramike iz mlajših obdobj (73 fragmentov keramike in 56 kosov gradbenega materiala) lahko z veliko verjetnostjo domnevamo, da je na tem mestu arheološko najdišče tudi iz srednjega veka.

2. Obrh pri Dragatušu (območje III, parc. št. 1920/1 – k.o. Dragatuš) – kos ožgane gline nakazuje na možnost, da je v neposredni bližini arheološko najdišče, mogoče v povezavi s prazgodovinsko in antično naselbino Dragatuš – arheološko najdišče Ržišče.

Phil Mason, Andreja Breznik, Ildikó Pintér

26

EŠD: 49

Naselje: *Brežice*

Občina: *Brežice*

Ime: *Brežice – grad*

Naslov: *Cesta prvih borcev I*

Področje: UA, A, R

Obdobje: 16.–18. stoletje

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7, 8

Kamniti podporni zid terase na dvorišču gradu je bil v letu 1998 poškodovan že v tolikšni meri, da je grozil z zrušitvijo. Poškodbe na kamniti zidavi so se zgodile predvsem zaradi neurejenega odvodnjavanja meteornih vod s terase in zaradi prisotnosti kapilarne vlage v samem zidu. Zaradi namočenosti zidu je prihajalo do zmrzovanja vgrajenega materiala pozimi in do intenzivnega uparjanja čezmerne vlage v poletnih mesecih. Vodnogospodarski inštitut, izpostava Brežice, je leta 1998 na podlagi konservatorskih smernic in geoloških raziskav izdelal izvedbeni projekt za izgradnjo novega armiranobetonskega zidu s kamnito oblogo ter izvedbo drenaže in odvodnjavanja meteornih vod na dvoriščni grajski terasi. Dela je izvedlo podjetje SL Inženiring, d. o. o., iz Krškega s podizvajalci. Kamnita obloga iz peščenjaka je bila po vgradnji dodatno utrjena in hidrofobirana.

Na podlagi konservatorskih smernic je podjetje ELEA, d. o. o., iz Ljubljane, pod vodstvom odgovornega vodje projekta Angela Žigona, univ. dipl. inž. gr., v letu 1999 izdelalo projekt sanacije lesne gobe na podstrešju gradu Brežice. Tu se je goba v večjem obsegu pojavila na štirih mestih. Ker goba spremeni mehanske lastnosti lesa in povzroči njegov razpad, je bilo treba zamenjati prizadete dele strešne konstrukcije. Izkazalo se je, da so glavni vzroki za pojav lesne gobe nesolidno izvedena kleparska dela, še zlasti nezadosten prerez žlebov in vertikal, ter nezadostno prezačevanje strehe. Izvedbo del je prevzelo podjetje SL Inženiring, d. o. o., iz Krškega s podizvajalci. Obenem so tudi odstranili z lesno gobo okuženi omet na kolenčnem zidu podstrešja nad severozahodnim kotom viteške dvorane. Tedaj so tudi razkrili streho na severnem delu vzhodnega trakta in sanirali dotrajane dele strešne konstrukcije. Na zunanjsčini so dodali manjkajoče odtokne žlebov. Podjetje SGI, d. o. o., iz Ljubljane je prav tako v letu 2000 izvedlo statično sanacijo obodnih stopniščnih zidov v pritličju z vgradnjo perfo sider in injektiranjem. To je bilo treba storiti, ker so delavci med vgradnjo kovanih drsnih stopniščnih vrat prežagali hrastove vezi v stopniščnih zidovih, kar je povzročilo njihovo statično nestabilnost.

Restavratorski center RS je v letu 2001 nadaljeval večletne restavratorske posege na strojni poslikavi stopnišča v gradu Brežice. Pod vodstvom restavratorja Ljubiše Miliča so čistili poslikane površine, injicirali podmehurjena mesta pri stikih stropa in ostenja ter izvajali barvno prilagajanje poslikave

originalu z retuširanjem s tehniko črtkanja.

Geodetski inštitut Slovenije, Oddelek za fotogrametrijo, iz Ljubljane je v letih 2001–2004 izdelal celovito fotogrametrično dokumentacijo gradu, ki zaobjema digitalni geodetski načrt položaja gradu in njegove okolice, digitalni načrt tlorisnega oboda gradu po posameznih etažah, tridimenzionalni ploskovni model gradu, načrte razvitih fasad gradu, ortofotografske posnetke sten in stropa v grajski kapeli, ortofotografske posnetke poslikave na stopnišču, tridimenzionalni model viteške dvorane, ortofotografske posnetke poslikav v viteški dvorani in vizualizacijo modela gradu. Fotogrametrične posnetke gradu je leta 2003 nadgradil Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije z izrisom tlorisov po etažah in dvema značilnima prerezoma.

Parketarstvo Pirc iz Krškega je jeseni 2001 v Malem avditoriju gradu Brežice položilo kapucinski parket, ki je izdelan po vzoru onega v poročni dvorani v jugovzhodnem stolpu gradu.

Podjetje Savaprojekt, d. d., iz Krškega je pod vodstvom Gorana Šalamuna, univ. dipl. inž. grad., po naročilu Posavskega muzeja Brežice v novembru 2001 izdelalo programski projekt celovite obnove gradu Brežice (št. 01055). Projekt je sestavljen iz poglavja o vsebinski izrabi gradu za potrebe muzeja, seznama potrebnih konservatorskih in gradbenih raziskav v gradu Brežice, vključno z izdelavo projektne dokumentacije, in iz tehničnega poročila o predvidenih aktivnostih iz programa celovite obnove gradu za leti 2002 in 2003.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije je leta 2003 izdelal konservatorski program obnove gradu s smernicami za statično in protipotresno sanacijo gradu, za razvod strojnih in električnih inštalacij, za odvodnjavanje meteornih vod iz gradu v ponikalnice in mestno kanalizacijsko omrežje ter za izvedbo novih tlakov na grajskem dvorišču in v arkadnih hodnikih.

Sledila je izdelava projektne dokumentacije, in sicer načrt gradbenih konstrukcij – PGD, PZI št. 180 DN 262157, Gradbeni inštitut ZRMK, d. o. o., februar 2004; projekt za odpravo vlage in stabilizacijo mikroklimе – PGD, PZI – strojne inštalacije št. 180 DN 262157 – STR, Gradbeni inštitut ZRMK, d. o. o., oktober 2003; načrt odvodnjavanja – PGD, PZI št. 883/03, KONOB, d. o. o., Ljubljana, november 2003; ureditev tlaka na dvorišču in v arkadnih hodnikih gradu Brežice – PGD, PZI št. 3364, ELEA iC, d. o. o., november 2003; študija požarne varnosti za grad Brežice – PGD št. 0018-06-04-ELPO, EKOSYSTEM, Zavod za ekološki in varstveni inženiring, junij 2004; in projekt električnih inštalacij in ce-

lostne razsvetljave gradu – PGD, PZI št. 03084-00, Savaprojekt Krško in inž. Josip Ušaj, november 2004.

Tomaz Golob

27

EŠD: 2914

Naselje: Buče

Občina: Kozje

Ime: Buče - cerkev sv. Petra

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika, zreli barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Leta 1999 je tukajšnji župnijski urad financiral obnovo zunanjsčine župne cerkve. Na fasadah zvonika so bile najdene tri plasti ometov: glajeni gotski omet brez ohranjene poslikave, nato omet z naslikano pilastrsko členitvijo, deljeno v etaže s horizontalnimi pasovi in barvano v rumenem okru na nebarvanem, svetlorjavem zaglajenem ometu. Ometi z arhitekturno poslikavo, značilno za 17. stoletje, so bili prilagojeni arhitekturi zvonika – gotskim bifornim oknom in izstopajočim kamnitim delilnim vencem. Na podstrešju ladje sta še ohranjena gotski delilni zidec in pilastrska poslikava. Poslikava pod rustično členitvijo pritličja zvonika ni bila ohranjena. Ob nadzidavi zvonika leta 1786 so bili gotski izstopajoči kamnitimi deli odbiti in narejena je bila izstopajoča pilastrska členitev. V vrhnjem delu zvonika je bila leta 1896 naslikana dekorativna poslikava. Na stopnjevanih kapitelih pilastrov so bile naslikane pletene košarice s cvetjem v rjavi barvi in obrobljene z rdečo, table pod okensko polico zvonovega okna z motivom školjke, slikane obrobe oken in ure v trikotnih zaključkih, od katerih ima le južna kazalce. Rustična členitev pritličja zvonika je bila barvana v beli, modri in rjavi barvi. Talni zidec je narejen v grobozrnatem ometu. Vsi ometi na preostalih fasadah cerkve so bili izravnalni, enoslojni, grobozrnati in barvani belo, členitev je bila gladko zaribana. Po končanih raziskovalnih delih smo posredovali konservatorska izhodišča za celovito obnovo poškodovane in manjkajoče fasadne členitve iz časa nadzidave zvonika, s pripadajočimi gladko zaribanimi apnenimi ometi, ki so vsi barvani belo. Na vrhnji etaži zvonika se rekonstruirala barvna dekorativna poslikava v apneni tehniki. Enoslojni izravnalni in grobozrnati ometi iz leta 1793 na fasadnih površinah ladje prezbiterija in oratorija so bili po raziskavah v celoti odstranjeni, razen delilnih in kapnih vencev, pilastrov na ladji in lizen na prezbiteriju. Po odstranitvi fasadnih

ometov se je pokazalo, da je vsa cerkvena stavba nadzidana za 80 cm. Za nadzidavo prezbiterija so bile uporabljene gotske barvane spolije. Za južno steno zakristije z oratorijem, ki je bila v zelo slabem gradbenem stanju, smo priporočili izvedbo statične konsolidacije. Vsi novi fasadni ometi so bili izvedeni v tehniki grobozrnatih ometov in s členitvijo vred enovito barvani belo. Pleskarji so z okrom samovoljno prebarvali cofasti okras na kapitelih pilastrov na fasadah ladje. Namesto sprane podobe sv. Petra na prezbiteriju je slikar Stane Petrovič naslikal novo podobo patrona cerkve. V treh nišah zahodne ladje je Anton Pavlič iz Buč naslikal podobe Marije z Jezusom, Kristusa sejalca in Kristusa vrtnarja. Namesto restavriranja in retuširanja podob je slikar Petrovič poslikavo preslikal oziroma »osvežil«.

Zidarska dela je opravil Jože Zorko, s. p., iz Špitaliča pri Slovenskih Konjicah.

Bogdan Badovinac

28

EŠD: 2728

Naselje: Budganja vas

Občina: Žužemberk

Ime: Budganja vas – cerkev sv. Ožbolta

Področje: UA

Obdobje: 17. stoletje

Vrsta dela: 8

Stari zvonik cerkve je porušila granata med nemškimi bombardiranjem vasi v drugi svetovni vojni. Po vojni so vaščani na še ohranjeno pritličje zvonika postavili zasilno leseno konstrukcijo, v katero so obesili zvonova.

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto si je sprva prizadeval za rekonstrukcijo zvonika na preslico, ki ga je imela cerkev pred dograditvijo med vojno zrušenega zvonika. Zavod si je pridobil mnenje statikov Stojana Ribnikarja, univ. dipl. inž. grad., in Angela Žigona, univ. dipl. inž. grad., o stanju cerkve in predhodna navodila za izboljšanje njenega stavbnega stanja. Zaradi kasnejših novih spoznanj o stavbni zgodovini cerkve in ker imajo v vasi dolgoletno tradicijo pritrkovanja, je zavod načeloma soglašal s postavitvijo novega zvonika na še ohranjeno osnovo starega. Predstavnike vasi in župnika je zavod na sestanku v začetku leta 1999 seznanil z novim zakonom s področja varstva kulturne dediščine in jih opozoril, da morajo po ustreznem upravnem postopku pridobiti od zavoda kulturnovarstvene pogoje, ki morajo biti nato upoštevani pri načrtovanju novega zvonika, in da mora biti

za projekt izdano kulturnovarstveno soglasje. Žal Župnija Žužemberk in vaščani niso upoštevali zakonsko določene poti in so zvonik zgradili "na črno". Poleg tega so še sanirali temelje, injektirali zidove cerkve, uredili odvodnjavanje meteornih voda in obnovili fasado cerkve. V notranjosti ladje so postavili nov pevski kor in obnovili električno napeljavo. Naš zavod je omenjene posege na cerkvi sv. Ožbaltra prijavil Inšektoratu RS za področje kulturne dediščine.

Tomaž Golob

29

EŠD: Rkd-07-05-00116

Naselje: Bušinec, Selišče

Občina: Dolenjske Toplice

Ime: Bušinec – arheološko najdišče Dolnji Bušinec

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled na trasi vodovoda Rigelj–Cerovec–Bušinec v dolžini 4989,51 m je v času od 27. 8. do 3. 9. 2001 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Nives Spudič, študentke arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Obravnavani odsek trase vodovoda Rigelj–Cerovec–Bušinec poteka po ravnini med potokom Sušica in vznožjem ter po pobočju Riglja, Velikega in Malega Riglja, Bušinca in proti Cerovcu. Poteka od vasi Selišče do Bušinca, nato po pobočju Riglja, nakar se razcepi v dveh krakih. En krak vodi po pobočju proti Cerovcu, drug krak pa po pobočju čez Dolge njive proti Malemu Riglju. Geološko osnovo tega območja sestavljajo deloma bel zrnat dolomit, rjava ilovnata preperina in jerina, svetlo siv rudistni apnenec in zoogena breča ter večji del apnena brča, siv in rdeč lapor (danij). Gre za precej valovito površje s travniki in vinogradi ter gozdom, ki se strmo dviga proti hribu Rigelj.

Območje I: trasa poteka od vasi Selišče, od ceste se odcepi skozi gozd, nato poteka ob kolovozu, potem spet ob cesti, se dvigne po pobočju čez travnik do Gornjega Bušinca, nato pa se usmeri po kolovozu in zopet navzgor po pobočju Riglja do ceste na Riglju. Območje predstavlja valovita ravan in pobočje na belem zrnatem dolomitu, rjavi ilovnati preperini in jerini ter svetlo rudistnem apnencu in zoogeni breči.

Območje II: trasa poteka ob cesti na vrhu pobočja med vinogradi med Rigljem in Malim Rigljem. Gre za valovito površino na apneni breči, sivem in

rdečem laporju.

Območje III: trasa poteka ob cesti med vinogradi na pobočju med Rigljem in Malim Rigljem. To je valovito območje, katerega geološko osnovo sestavljajo apnena breča, siv in rdeč lapor ter svetlo siv rudistni apnenec in zoogena breča.

Območje IV: trasa poteka ob cesti med vinogradi in skozi gozd od Velikega Riglja ter se spusti in zopet dvigne proti Gorici. Gre za valovito, v gozdu skalnato območje na svetlo sivem rudistnem apnencu in zoogeni breči ter apneni breči, sivem in rdečem laporju.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Dolnji Bušinec (območje I – parc. št. 394/2, k.o. Podturn) – en fragment prazgodovinske keramike nakazuje na potencialno prazgodovinsko najdišče.
2. Potoki pri Gornjem Bušincu (območje I – parc. št. 2081, k.o. Poljane) – en fragment prazgodovinske keramike govori o možnosti prazgodovinskih ostalin na tem mestu.

Phil Mason, Nives Spudič, Ildikó Pintér

30

EŠD: 56

Naselje: Celje

Občina: Celje

Ime: Celje – arheološko najdišče Celje

Naslov: Prešernova cesta 23

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrste dela: 6

Na območju predvidene novogradnje na dvorišču Mohorjeve družbe Celje (investitor), na parc. št. 2399, k. o. Celje, je ekipa Arhej, d. o. o., pod vodstvom Matjaža Novšaka, skladno s kulturnovarstvenimi pogoji ZVKDS, OE Celje, izvajala zavarovalna arheološka izkopavanja. Glede na oceno arheološkega potenciala, ki je izhajala iz predhodno opravljenih georadarskih raziskav, je bil prostor razdeljen na sektorje A (400 m²) B (250 m²) in C (25 m²).

V območju A je bilo moč pričakovati bogate arhitekturne ostaline, zato so bila tu načrtovana celovita izkopavanja. Območji B in C nista kazali sledov rimskodobne arhitekture, zato je bil sprva predpisan arheološki nadzor gradbenih del, dejansko pa smo med izkopavanji obe območji sondirali. Izkopavanja smo opravili v dveh etapah, med 9. 10. in 12. 12. 2002 ter med 17. 3. in 30. 4. 2003.

Dodatno smo glede na povezave izkopanih zidov teren sproti členili po prostorih (P 1–15), sicer pa

smo se navezali na absolutni geografski koordinatni sistem in znotraj njega vzpostavili relativno mrežo kvadrantov (4×4 m).

V sektorju A je pod recentnim nasutjem za izravnavo parkirišča (SE 001) ležala črna zemljena plast (SE 002). Po odstranitvi SE 001 pa so se pokazali tudi temelji poštnega objekta iz 18. in 19. stoletja, podrtega pred izkopavanji. Ugotovljeno je bilo, da so se ob gradnji oprli na antične zidove, ki so bili ob tem precej poškodovani. Vsi antični zidovi so bili namreč ohranjeni do približno enake višine. Takrat so najverjetneje uničili tudi depozite v prostorih P 1–5.

V tem sektorju je bila odkrita večina rimskih zidov: SE 105, SE 107, ki je ometan z južne, zid SE 111, ometan z vzhodne strani, SE 108, ometan z južne strani, SE 155, ometan z južne, in SE 156 s sledovi ometa na vzhodnem licu. Najsevernejši zid (SE 105), je bil skupaj s temeljem ohranjen v višino 2,6 m in širok 1,7 m. Izkopali smo ga tudi v sektorju B, kar pomeni, da ga sledimo v dolžini 28 m. Nanj se neposredno ne navezuje noben antični zid. Tako proti vzhodu kot tudi proti zahodu se nadaljuje zunaj raziskanega območja.

Približno 5,5 m južneje vzporedno z njim poteka zid SE 107 širine 0,95 m (temelj je za 0,3 m širši), v višino pa je skupaj s temeljem ohranjen do 1,96 m. Tretji vzporedni zid je SE 108, skupaj s temeljem širok 1,2 m. Ta se na zahodnem delu naslanja deloma na zid SE 111, deloma na zid SE 156. Na vzhodni strani se tudi zid SE 108 nadaljuje zunaj izkopnega polja.

V prostorih P 1–15 je ena od hodnih površin vrh peščenega mulja (kote 235,17–235,24), ki je bil nanesen neposredno na peščeno geološko podlago. V prostoru P6, na skrajnem južnem delu izkopa, se je ohranil popoln stratigrafski zapis, saj je ležal zunaj območja, ki je bilo poškodovano ob izgradnji pošte. Tu smo odkrili vsaj dve antični ruševinski plasti z najdbami, večinoma keramiko in opekami, ter množico žganinskih plasti. Na dnu P6 je naplavljena plast muljastega peska, tako kot po celotnem terenu.

V sektorju B se stratifikacija malce razlikuje: recentni zidovi (P 9–15) so uničili podlago tlaka iz lomljenca tufa. Pod njo je ležalo peščeno prodnato nasutje, pod njim pa plast muljastega peska, ki se pojavlja povsod na najdišču in smo jo opredelili kot hodno površino. Plast SE 212 iz lomljenca tufa se je razprostirala po celotni površini severno od nadaljevanja antičnega zidu SE 105. Pod njo je ležala peščena plast debeline okoli 0,5 m, ki je bila najverjetneje nasuta na že omenjeno naplavljeno plast muljastega peska z drobci marmorja v vrhnjem delu. Tako stratigrafijo smo s poglobitvijo v

sektorju C potrdili.

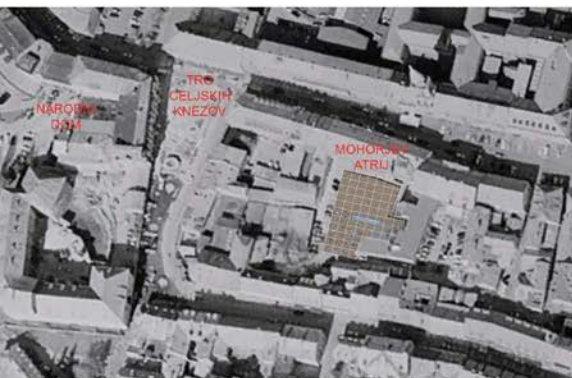
Očitno imamo v Mohorjevem atriju opraviti z ostanki forumske arhitekture. Zid SE 105 opredeljujemo kot severni temelj južnega lateralnega stebrišča, zid SE 107 kot njegovo južno mejo v prvi (poznoflavijski) gradbeni fazi, zid SE 108 pa kot južno mejo severske razširitve portikata, ki se je na zahodu oprla na starejšo eksedro (SE 111). Tezi v prid govorijo tudi marmorne spolije iz mlajših zidov: del stebra v recentnem zidu SE 159, pravokotna baza za steber ter drugi arhitektonski členi, na primer marmorni blok z reliefom grifona, ki vleče girlando (morda del friza, ki je krasil nadstropno balustrado s forumske strani).

Antični zidovi in njihovi temelji so po večini izdelani iz lomljenega apnenca, pojavlja se tudi nekoliko dolomitizirani apnenec. Vsi temelji zidov so vkopani v naplavinsko plast muljastega peska, ki so jo tudi prebili in stojijo neposredno na naplavljenem peščenemrodu. Vrh temelja (velja za vse antične zidove) sovpada z vrhom plasti muljastega peska, kar dodatno potrjuje, da je bil vrh plasti muljastega peska hodna površina v času gradnje foruma. Drugo hodno površino predstavlja plast SE 212, ki se je razprostirala dobrih 0,5 m nad prvo in po celotni površini severno od antičnega zidu SE 105 (nanj se tudi naslanja).

O forumskem tlakovanju govorimo s pridržkom. Pomembni sta predvsem dve plasti, ki ju lahko z gotovostjo opredelimo kot hodno površino. Prva je gotovo že omenjena plast muljastega peska, ki se na celotni površini izkopa pojavlja na približno 235,20 m; v vrhnjih 10 cm te plasti, ki je rahlo temnejši del od ostalega, je bilo poleg drobcev marmorja najdenih nekaj datacijsko oprijemljivih najdb, na primer močno profilirana fibula iz 1. stoletja. Tik nad to plastjo se razprostira plast večjih ali manjših marmornih drobcev, ki bi lahko bili bodisi sledovi marmornega popločenja bodisi ostanki obdelave marmornih plošč ali arhitektonskih členov na mestu samem.

O številnih odlomkih marmornih plošč, med njimi so tudi cele pravokotne plošče (velike na primer $60 \times 35 \times 7$ cm), ki sicer niso bile najdene in situ, lahko razmišljamo kot o ostankih marmornega tlaka. Ostanke konstrukcije druge hodne površine predstavlja plast iz lomljenecv tufa. Najverjetneje gre za ostaline podlage tlaka odprtega forumskega prostora.

Opredelitev arhitekturnih ostankov iz Mohorjevega atrija krepijo tudi odkritja z najdišč Trg Celjskih knezov, Knežji dvor, Narodni dom (trocelični kapitolijski etruščansko-rimskega tipa) in vogal Savinova in Trg V. kongresa (temelji severnega lateralnega portika). Odkriti zidovi z vogala Presernove in Sa-

Zračni posnetek mestnega jedra Celja z umeščenim območjem arheoloških raziskav. © Geodetska uprava Republike Slovenije. Objava aeroposnetka na podlagi dovoljenja Geodetske uprave Republike Slovenije (obdelava Sekvenca, d.o.o., in Simona Tomažič, Arhej, d.o.o.)

Pogled na del izkopnega polja (sektor A) na Mohorjevem atriju (pogled proti JZ; foto: Aljoša Ozmec)

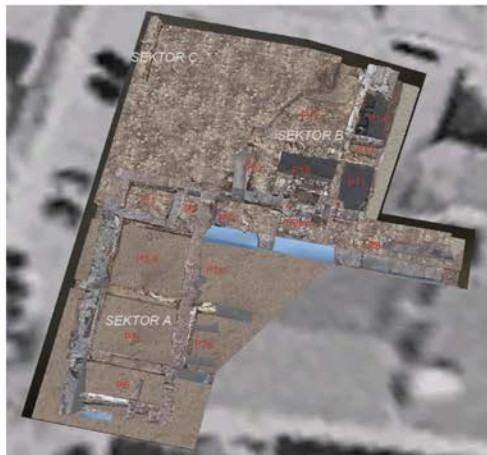

Rekonstrukcija forumskega kompleksa s triceličnim kapitolijem in njegova lega v današnji mestni parcelaciji. © Geodetska uprava Republike Slovenije (po Krempuš, Mušič, Novšak 2005, 211, abb. 12)

Razporeditev sektorjev in prostorov v izkopnem polju, z recentnimi in antičnimi zidovi (z modro je označena rekonstrukcija uničenih ali nedostopnih delov zidov; računalniška obdelava Sekvenca, d.o.o., in Simona Tomažič)

Antični zidovi s prvo hodno površino (z modro je označena rekonstrukcija uničenih ali nedostopnih delov zidov; računalniška obdelava Sekvenca, d. o. o., in Simona Tomažič)

Koščena lasnica, ki simbolizira Sabazijev kult

vinove ulice tako po načinu gradnje, dimenzijah kot po medsebojnih razmikih precej spominjajo na zidove iz atrija Mohorjeve družbe. Poleg tega so v profilu izkopa zasledili dele tlaka iz debelih marmornih plošč.

Pri interpretaciji se močno opiramo tudi na arhitekturna pravila po Vitruvijju ter na primerjavo z zadrskim forumskim kompleksom, kjer lahko ugotovimo, da je podobnost s celjskim presenetljiva.

V razporeditvi in strukturi dela odkritih zidov prepoznavamo ostanke javnih zgradb konceptualnega stavbnega sklopa, ob katerem je z južne strani stal večfazen stanovanjski objekt. Severni del izkopanega najdišča do mlajših obdobj ni bil pozidan in je predstavljal del obsežnega odprtega tržnega prostora.

Iz velike količine drobnih najdb je bilo za nadaljnjo obdelavo izbranih 1040 posebnih najdb, od tega 250 kosov srednjeveške in novoveške lončenine, 614 kosov rimske lončenine, 100 kovinskih najdb (bronasti obeski, verige, obročki), 7 novcev, 33 odlomkov steklenih najdb, 8 koščenih najdb, 17 opek, 7 kamnitih najdb in 4 kosi poslikanega ometa. Med antično lončenino se pojavlja tako grobo kuhinjsko kot fino namizno posodje. Med prvimi prevladujejo lonci in trinožniki, med drugimi krožniki, odlomki tere sigilate, tako galske kot italske, ter odlomki keramike tankih sten. Po prvih ocenah sodijo antične najdbe v čas 1. do 4. stoletja. Novci, ki izvirajo iz spodnjih plasti stanovanjskega dela (prostor P6), sodijo v čas sredine in druge polovice 1. stoletja.

Simona Tomažič

31

EŠD: 10562

Naselje: Cerklje ob Krki

Občina: Brežice

Ime: Cerklje ob Krki – arheološko najdišče

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, zgodnji srednji vek

Vrsta dela: 1

Na celotni trasi plinovoda Hrastje-Brežice je bil za potrebe naročnika (Adriaplina, d. o. o.) pred

začetkom del opravljen podpovršinski ekstenzivni arheološki terenski pregled. Na nedostopnih zemljiščih pa je bil med zemeljskimi deli izveden tudi občasen arheološki nadzor. Obravnavani pregled je zajel območja med vasmi Hrastje, Črešnjice, Cerklje, Župeča vas, Račja vas, Boršt in obrobje Krške vasi (ledina Zasavje) vse do prehoda čez Savo pri železnem mostu v Brežicah ter deloma tudi v omenjenih vaseh. Trasa je torej zajela vse vzhodni del Krškega polja oziroma območja vasi med Savo in Krko. Dela, izvedena v marcu 2003, je na terenu vodil Gregor Štribernik. Na relativno močne znake prazgodovinske in rimskodobne poselitve smo tako naleteli v testnih jamah na parc. št. 3758, 3759 in 3972 vse k.o. Krška vas med Račjo in Župečo vasjo nad reko Krko. Ledina se imenuje Na Bregu. Morebiten dokaz rimskodobne naselitve so skromni ostanki rimskodobne lončenine in gradbenega materiala na severovzhodnem robu Cerkelj na parc. št. 3154 in 3166/1 k.o. Cerklje. Prisotnost prazgodovinske keramike je bila dokazana še v testni jami na parc. št. 3226 k.o. Cerklje na ledini Brnice vzhodno od Črešnjic. Zlasti zanimiv je odlomek zgodnjeresnednjeveške (ali poznoantične) lončenine, odkrite na meji parc. št. 3631 in 3632 k.o. Cerklje ob zahodnem robu vasi Črešnjice. Tako imenovani intrasite pregled na teh arheološko pozitivnih točkah zaradi pomanjkanja časa in primernih ekip v nadaljevanju del žal ni bil izveden.

Uroš Bavce

32

EŠD: 10087

Naselje: Cerkvišče

Občina: Črnomelj

Ime: Cerkvišče – arheološko najdišče Jakovčičev vrt

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološko najdišče Jakovčičev vrt se razprostira na območju vasi Cerkvišče ter na njivah, travnikih in vrtovih okoli nje (parc. št. 117, 119, 1604/1, 1604/2, 1607, 1612, 1613, 1615, 1619/2, 1629, 1631, k.o. Cerkvišče).

Grobišče in ostanki arhitekture so locirani v severovzhodnem delu vasi. Med manjšim izkopavanjem leta 1888 so odkrili ostanke zidov in kulturne plasti, ki verjetno predstavljajo strokovno neraziskano rimsko naselbino – villo rustiko ali utrdbo. Kompleks je močno poškodovan od novejših gradenj in njegov časovni in prostorski obseg še nista natančno definirana.

Asist. mag. B. Mušič, univ. dipl. inž. geolog, je s sodelavci z Oddelka za arheologijo, FF Ljubljana, opravil geofizikalne raziskave z namenom prostorsko določiti obseg in ohranjenost domnevne rimske strukture. Delo je potekalo v novembru 1999. Uporabljali smo nedestruktivne geofizikalne metode (geoelektično upornost in magnetometrijo) na površini 14.000 m² in georadar na površini 1700 m². Na parcelah št. 119, 1610, 1613, k.o. Cerkvišče, so odkrili večjo pravokotno zidano strukturo in območje gospodarskih dejavnosti (peči). Na parcelah št. 1615, k.o. Cerkvišče so odkrili tudi manjše strukture.

Phil Mason, Branko Mušič

33

EŠD: 10595

Naselje: Čatež ob Savi

Občina: Brežice

Ime: Čatež ob Savi – arheološko najdišče

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Na podlagi dogovora z investitorjem (DARS, d. d.) in soglasja z zasebnikom (lastnikom zemljišča) smo septembra 2002 izvedli valorizacijo na parc. št. 53/3 k.o. Čatež. Parcela, ki je v naravi kmetijsko zemljišče, je bila na podlagi geofizikalnih raziskav že leta 1997 detektirana kot del večjega arheološkega najdišča. Investitorja je parcela tokrat zanimala kot prostor potencialne nadomestne gradnje. Ob izkopu desetih testnih jarkov (1 x 2 m velikosti) smo na povprečni globini 29 cm že naleteli na rimskodobne ruševinske plasti in izjemno dobro ohranjene gradbene ostanke, ki segajo vse do 106 cm relativne globine – merjeno od zgornjega roba današnje ornice. Naj kot zanimivost omenimo, da v koluvialnih plasteh pod nivojem antičnih hodnih površin naletimo še na sicer zelo razpršeno distribucijo prazgodovinske (poznobronasto- do starejšezeleznodobne) lončenine. Lokacija je bila do sedaj obravnavana kot Čatež – Center, med ljudmi pa se je ohranilo (sicer nikjer zabeleženo) ime Topličca. Glede na večji objekt z ostanki hipokavsta, ki ga z veliko verjetnostjo pričakujemo na sosednjih parcelah (Mušič, Interno poročilo 1998), je tudi ta parcela postala sestavni del morebitnih antičnih term, kar posredno dokazujejo tudi danes sanirani termalni vrelci, odkriti ob gradnji bližnjih stanovanjskih objektov. Gre za izjemno lokacijo, vredno raziskovalnih izkopavanj in prezentacije arhitekturnih ostakov in situ. Vsakršni posegi v zemljišče, kot so

globoko oranje, melioracija in kakršni koli gradbeni posegi, bi bili za rimskodobni termalni objekt s pripadajočimi stavbami usodni.

Uroš Bavec

34

EŠD: 15569

Naselje: Čatež ob Savi

Občina: Brežice

Ime: Čatež – Na vrtilih

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 6

Na parc. št. 52/7, 1883/7 k.o. Čatež so bili leta 2002 ob nadzoru del na trasi avtoceste odkriti in dokumentirani ostanki novoveškega cestišča nekdanje »poti na brod«^z dobro ohranjenim odtočnim jaškom iz večjih apnenčevih lomljencev, ki je potekal pod cestiščem. To leto je bilo ob isti lokalni cesti, ki vodi iz Čateža proti Čateškim toplicam, približno 300 metrov vzhodnje od prej omenjene lokacije, na parc. št. 20/1, 20/4, 20/5, 22/2 k.o. Čatež, za potrebe nadomestnih stanovanjskih gradenj opravljeno še zaščitno sondažno izkopavanje treh sond v skupni površini 785 m². Izkopavanja, ki so bila zastavljena na podlagi predhodne intrasite valorizacije, je na terenu vodil Draško Josipovič. Čeprav je valorizacija iz leta 2001 obetala večje arheološko najdišče, izkopavanja, opravljena aprila in maja 2002, tega niso potrdila. Ugotovljeno je bilo, da so najdbe le sporadične in vse brez izjeme izkopane že v sekundarni legi (naplavljene z višje ležečega, proti jugu orientiranega najdišča Srednje polje). Prazgodovinski odlomki so pripadali neoneolitnemu obdobju, nekaj je bilo rimskodobnega materiala (odlomki amfore). Upošteva rezultate sondiranja, smo potencialno arheološko najdišče Čatež–Savska pot sprostil za gradbene namene.

Uroš Bavec

35

EŠD: 11069

Naselje: Čatež ob Savi

Občina: Brežice

Ime: Drnovo – antična cesta Neviodunum–Siscia

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Zaščitno sondiranje oziroma valorizacija s sistemom dveh sond je v okviru avtocestnega programa arheološkega nadzora ob gradbenih delih

na odseku Krška vas–Obrežje potekalo v času od 22. 5. do 28. 5. 2003. Z interventnim posegom je bil potrjen obstoj in približen potek rimske ceste na lokaciji istoimenske lokalne ceste južno od Čateškega griča (EŠD 11 434). Lokacija je dobila ime Čateški grič – jug (skrajšano Čatež – jug). Cestišče je bilo ob robovih uničeno s kasnejšimi vkopi. Dela na terenu je vodil Primož Predan, univ. dipl. arheolog, pod nadzorom odgovornega konservatorja. Lokacija je sproščena za gradnjo bodoče avtoceste in je danes delno uničena.

Uroš Bavec

36

EŠD: 11434

Naselje: Čatež ob Savi

Občina: Brežice

Ime: Čatež ob Savi – arheološko najdišče Čateški grič

Področje: A

Obdobje: eneolitik, starejša in mlajša železna doba, rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 6

Spomeniškovarstvena služba v pogovorih z investitorji zagovarja stališče ohranjanja znane arheološke dediščine. V primeru obravnavanega najdišča je to pomenilo spreminjanje že sprejete lokacijske dokumentacije ob najmanjši možni meri uničenja roba znane arheološke točke na parc. št. 71/6 k.o. Čatež. Delovna skupina SAAS-a je zato tu že leta 1998 izvedla ekstenzivne terenske preglede za potrebe izgradnje bodočega avtocestnega odseka Krška vas–Obrežje. Tem je leta 2000 sledil intrasite pregled, istega leta pa je bil pod okriljem novomeške območne enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije izdelan še mikrolief, izvedene so bile georadske meritve ter opravljena sta bila dva sondažna izkopa (vel. 3 x 13 in 3 x 15 m). Podizvajalec izkopavanja je bil Posavski muzej Brežice oziroma kustodinja za arheologijo Alenka Jovanović. Definiran je bil potek prazgodovinskega obrambnega obzidja na najdišču in s tem določena meja bodočega gradbenega posega.

Temu so sledila arheološka zaščitna izkopavanja v okviru avtocestnega programa, ki jih je izvajal Oddelek za arheologijo FF v Ljubljani in so bila pod vodstvom Mitje Guština izvedena leta 2002. V času od 10. 3. do 22. 3. 2003 so v okviru Zavodovega arheološkega nadzora nad gradbenimi deli potekala še interventna zavarovalna izkopavanja na vzhodnem delu najdišča. Na najvišji točki izkopa je bila odkrita kamnita struktura

polkrožne oblike, verjetno sestavni del poznolatenske (ali zgodnjericke) utrdbe na Čateškem griču. Teren pod fortifikacijami je bil navpično odsekan in torej umetno preoblikovan. Odlomki lončenine in kamnito orodje iz premetanih plasti stratigrafsko obrnjene situacije pa odkrivajo mlajšekamenodobno in starejšezeleznodobno poselitev lokacije. Dela na obravnavani točki je na terenu izvajal Slobodan Olić pod vodstvom pristojnega konservatorja. Izkopna polja so bila sproščena za gradnjo bodoče avtoceste in so danes uničena.

Uroš Bavce

37

EŠD: 15570

Naselje: Čatež ob Savi

Občina: Brežice

Ime: Čatež ob Savi – arheološko najdišče sv. Jurij

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 6

Približno 200 m vzhodno od najdišča Čateški grič je bilo v okvirih Zavodovega arheološkega nadzora nad gradbenimi deli na avtocestnem odseku Krška vas–Obrežje konec leta 2002 odkrito novo arheološko najdišče. Najdišče smo poimenovali po obstoječi farni cerkvi sv. Jurija, ki stoji približno 20 m južneje od naših izkopnih polj. Osrednji del najdišča je bil uničen z gradbenim posegom, kljub temu smo na parc. št. 23/1, 70/4, 6, 8 k.o. Čatež z dvema med seboj ločenima izkopnima poljema uspeli raziskati približno 320 m² veliko površino. Interventna izkopavalna akcija je bila izvedena sočasno z izkopavanji na Čateškem griču (od 10. 3. do 22. 3. 2003). Poleg srednjeveških odpadnih jam in antičnih kulturnih plasti so bili odkriti še ostanki pravokotnega prazgodovinskega objekta (stojke za leseno konstrukcijo so potekali v smeri severozahod–jugovzhod).

Dela je na terenu vodila zagrebška kolegica Saša Bugar pod nadzorom odgovornega konservatorja. Del najdišča, ki je ostal neizkopen, se je verjetno še ohranil pod cestiščem obstoječe magistralne ceste, izkopno polje pa je bilo po končani raziskavi izpostavljeno uničenju.

Uroš Bavce

38

EŠD: 2932

Naselje: Črešnjice

Občina: Vojnik

Ime: Črešnjice – cerkev Naše ljube Gospe

Obdobje: klasicizem

Vrsta dela: 8

V letu 1995 so bila končana obnovitvena dela na orglah, ki jih je v letih 1834 in 1835 izdelal Peter Rumpelj iz Kamnika. Orgelski mehanizem je obnovil Anton Jenko, orgelsko omaro je restavriral Tone Podkrižnik, mizar Jože Kraljič pa je naredil nov leseni sredinski del pregraje pevske empore. Brez soglasja zavoda je tukajšnji župnik naročil in plačal poslikavo na stenah prezbitertija. Stene je v gotski maniri poslikal Mišan Lamovec iz Zreč pri Slovenskih Konjicah. Na severni steni so narisane vice, od koder angeli vlečejo izbrance pred priprošnjika Marijo in Jezusa. Napis na poslikavi: Sancta Maria; Mater Dei Ora Pro Nobis. Na južni steni je naslikana smrt sv. Jožefa, kateremu angeli odpirajo nebo. Napis na poslikavi: Beati, qui in Domino muriuntur. Raz. 13,14. Tudi na slavaloku so naslikani angeli.

Bogdan Badovinac

39

EŠD: 2347

Naselje: Črmošnjice pri Stopičah, Dolž, Vrh pri

Dolžu, Sela pri Zajčjem vrhu, Mala Hrušica,

Hrib pri Orehku, Šentjošt

Občina: Novo mesto

Ime: Črmošnjice pri Stopičah – cerkev sv. Marije

Magdalene

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Ekstenzivni arheološki pregled trase kanalizacije ob potoku Klamfer, na območju Dolž in Vrh pri Dolžu, v skupni dolžini 12 km, je v času od 9. 7. do 26. 7. 2001 pod nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, opravila Martina Knavs, abs. arheologije.

Glavni kanal ob potoku Klamfer

Območje I: trasa poteka od Kočevarjevega mlina proti severozahodu. Po desnem bregu potoka Klamfer poteka po gosto zaraščenem terenu, ki se nato strmo dviguje do ceste. Geološko gre za enotno osnovo sivega plastnatega belega zrnatega in pasastega dolomita.

Območje II: trasa poteka proti severozahodu do dovozne poti do Brulcevega mlina. Gre za nižinski predel desnega brega potoka Klamfer. Geološko gre za enotno osnovo sivega plastnatega zrnatega in pasastega dolomita.

Območje III: trasa se začne na vzhodni strani

dovozne poti do Brulcevega mlina in poteka do lokalne ceste Veliki Orehek–Hrib pri Orehku, pri Lejpovem mlinu po nižinskem predelu, na desnem bregu potoka Klamfer z debelim aluvialnim nanosom. Geološko osnovo območja označujejo rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec ter siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje IV: trasa poteka od vzhodne strani lokalne ceste Veliki Orehek–Hrib pri Orehku pri Lejpovem mlinu do vasi Šentjošt na desnem bregu potoka Klamfer, večji del v stari strugi potoka. Geološko osnovo tega območja predstavljajo rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje V: varianta trase, kjer trasa ne prečka potoka Klamfer, ampak se približa naselju Šentjošt. Poteka po nižinskem delu. Geološka osnova je rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje VI: poteka od vasi Šentjošt do Črmošnjice pri Stopičah, večinoma po ravninskem predelu po enotni geološki osnovi iz sivlega pasastega in svetlega neplastnatega dolomita.

Kanalizacija Dolž in Vrhe pri Dolžu

Območje I: poteka od Kočevarjevega mlina, po Kristanovem grabnu in ob potoku Klamfer do vasi Dolž, kjer se razcepi na več kanalov, večinoma na terasi neposredno nad potokom, ponekod pa se spusti v nižinski del tik ob potoku. Geološka osnova ni enotna, gre za siv plastnat bel zrnat in pasat dolomit ter rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje II: trasa se strmo dvigne iz doline potoka Klamfer do začetka vasi Dolž ter se blago dviga ob lokalni cesti Zajčji Vrh–Dolž. Geološko osnovo predstavljajo rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje III: strmo se dvigne do prvih hiš. Nekaj časa poteka ob cesti, jo prečka in sledi terasi, potem pa se za hišami dvigne na Dolški hrib. Geološka osnova so rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje IV: poteka od vaške šole do zahodnega dela vasi. Geološka osnova je rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje V: poteka ob zahodni strani vasi. Geološka osnova je rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje VI: trasa se od začetka blago dviga, po-

tem pa prečka cesto in se spusti na strm predel na vzhodni strani, kjer poteka do vasi Vrhe pri Dolžu. Geološko osnovo predstavljata glina in ilovica s kosi roženca.

Kanalizacija Zajčji Vrh

Območje I: strmo se dvigne iz doline potoka Klamfer do vasi Sela pri Zajčjem Vrhu, poteka ob cesti do vasi Zajčji Vrh pri Stopičah, gre skozi vas ter se konča ob lokalni cesti Zajčji Vrh pri Stopičah–Dolž. Geološka osnova je enotna: rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Območje II: poteka med strnjanimi skupinami hiš. Geološka osnova je enotna: rjav in zelen lapor, peščen lapor, laporni apnenec in siv ali rdeč ploščast apnenec z vložki apnene breče.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Klamfer 1 (območje I – parc. št. 142, k.o. Hrušica, parc. št. 1207, k.o. Zajčji vrh) – dva fragmenta rimskodobne opeke nakazujeta na možnost rimskodobnih ostalin na tem območju.
2. Klamfer 2 (območje VI – parc. št. 1823,1827, k.o. Stopiče) – dva fragmenta ožgane gline sta lahko ostanka hišnega lepa in dokaz za prisotnost človekove aktivnosti na tem prostoru.
3. Kristanov graben (območje I – parc. št. 2111, k.o. Cerovec) – večji fragment ožgane gline nakazuje človekovo aktivnost.

Phil Mason, Martina Knavs, Ildikó Pintér

40

EŠD: 9257

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – arheološko najdišče mestno jedro

Področje: A

Obdobje: mlajša železna doba, pozno rimsko obdobje, srednji vek, pozni srednji vek

Vrsta dela: 6, 7

Nadzori na Ulici Na utrdbah v decembru 1996 in arheološko sondiranje v času od 27. 7. do 9. 11. 1998 so pokazali, da so arheološke plasti prisotne pod današnjo cestno mrežo v historičnem mestnem jedru. Arheološke raziskave zaradi predvidene rekonstrukcije infrastruktur in cestišča Ulice Na utrdbah so bile opravljene med 15. 5. in 24. 7. 2001 in jih je financiral Občina Črnomelj.

Izkopno polje (sondo 3 – 40,20 x 3,50 m) smo locirali na predelu ulice južno od sonde 4 iz leta 1998 (pod velbom Stoničeve hiše – parc. št. 1126/23). Vsega skupaj smo raziskali 140,70

m² površine, ponekod do 1,75 m globine. Drugo izkopno polje (sondo 6 – 9 x 3 m) smo locirali severno od sonde 4 iz leta 1998. V tem predelu so raziskave odkrile srednjeveško cestišče in temeljni zid zahodnega dela Stoničeve hiše, ki smo ga prej interpretirali kot poznorimsko obzidje. Starejših plasti nismo izkopali, ker smo jih zaščitili pred gradbenimi posegi in ohranili kot kontrolni blok. Kljub recentnim infrastrukturnim posegom so arheološke plasti ohranjene do 1,75 m globine na severnem delu Ulice Na utrdbah (sonda 3). Tu smo odkrili srednjeveško cestišče, ki je delno ležalo tik ob vzhodni fronti večje poznosrednjeveške stavbe pod današnjimi temelji hiš št. 8 in št. 10 na Ulici Na utrdbah.

Na zahodni strani severnega predela izkopnega polja smo odkrili ostanke močno poškodovanega poznorimskega zidanega objekta iz 6. stoletja. Edini ohranjeni elementi so južni in osrednji zid objekta ter tlakovanje v obeh prostorih. Severni zid objekta smo odkrili v sondi 4 iz leta 1998, vzhodni zid pa je bil verjetno uničen ob gradnji sedanje kanalizacije. Objekt je verjetno ohranjen pod današnjima gospodarskima posloppjema Stoničeve hiše. Vzhodno in južno od tega objekta smo odkrili sočasno hodno površino in ruševinsko plast, ki ju datiramo na podlagi najdb uvožene keramike v prvo polovico 6. stoletja. Hodna površina je bila prav tako prisotna v preostalem delu izkopnega polja, ostankov drugih zidanih objektov pa nismo odkrili.

Hodna površina iz prve polovice 6. stoletja je ležala nad plastjo odpadnega materiala. Ta plast je povezana s poznorimskim lesenim objektom z ognjiščem in tlakom iz zbite ilovice (približno 7 m v dolžini), ki je ležala v severnem delu izkopnega polja. Pod tlakom objekta smo odkrili večjo jamo, napolnjeno z apnenčastimi kamni in artikulirano prednjo nogo goveda. Verjetno gre za ritualni depozit pred gradnjo objekta. Objekt je bil ločen od preostalega dela s potjo iz zbite ilovice (3 m v širini), ki je potekala v smeri SV–JZ proti spodnji terasi zunaj izkopnega polja.

Vsaj dva podobna objekta, eden z ognjiščem, sta stala južno od poti. V skrajnem južnem predelu izkopnega polja smo odkrili kompleks jam z metalurškimi odpadki in močno poškodovano tlakovanje. Gre za območje intenzivne poselitve in gospodarske dejavnosti, ki jo datiramo na podlagi uvožene keramike in kovinskih najdb v 5. stoletje. Podobne plasti smo našli pri izkopavanju na območju Pastoralnega centra leta 1995 in v sondi 1 na Ulici Mirana Jarca. Poznorimske dejavnosti so močno poškodovale starejše plasti v južni polovici izkopnega polja.

Med poznorimskodobno in železnodobno fazo je bila poselitev prekinjena. To nam dokazuje plast koluvialnega izvora, ki je pokrila zelo dobro ohranjene ostanke mlajšeželeznodobnega naselja. V osrednjem delu izkopnega polja smo odkrili ostanke mlajšeželeznodobne bivalne strukture, ki ni bila v celoti ohranjena, ker je bil vzhodni del uničen ob gradnji kanalizacije iz 19. stoletja. Ogromna količina ožgane glin, močno ožgani in razpokani fragmenti keramike kažejo na uničenje v požaru. Bivalna struktura (7 x 3 m) je bila zgrajena na sterilno geološko osnovo. Severni del strukture je bil omejen z odtočnim jarkom ob kasnejši poznorimski poti, južni del pa z linearnim vkopom – ležiščem za pravokotno bruno. Ohranjene so tudi jame za stojke, ki predstavljajo zahodno in severno steno strukture in podpornike za streho. Niz večjih skal z ravnimi zgornjimi površinami ob zahodnem robu strukture je verjetno povezan s postavitvijo lesenega tlaka v strukturi. Ostanki zoglenelih tramov in desk ter vtisi v hišnem lepu kažejo na konstrukcijo strukture iz brun. Ta je bila obdana na zahodni in severni strani s tlakovanjem iz zaobljenih apnenčastih kamnov, kosi žindre in obdelanih kamnov – žrmlje in brusi.

Drugo mlajšeželeznodobno bivalno strukturo smo odkrili v severni četrtini izkopnega polja. Ohranjene so le jame za leseno konstrukcijo, drugi deli strukture so bili uničeni ob gradnji poznorimskega lesenega objekta. Bivalna struktura je bila omejena tudi na zahodni strani s tlakovanjem. Nad njim smo odkrili močno plast ožgane glin, ki verjetno predstavlja uničeno steno strukture. V tlakovanju zahodno od strukture sta potekala dva vzporedna drenažna jarka. Pod tlakovanjem smo odkrili starejši drenažni jarek, vkopan na robu padca terena. Drenažni jarek je bil verjetno povezan z jarkom, ki smo ga odkrili pri nadzoru na Ulici Na utrdbah št. 4 leta 2000.

Najdbe iz obeh struktur in tlakovanja kažejo na poselitev v mlajši železni dobi. Gre za načrtovano naselbino z razmeroma enotno ureditvijo komunikacij in drenažo. Podobno tlakovanje in drenažo smo odkrili pri cerkvi Sv. duha, pri Pastoralnem centru, v sondi 1 – Ulici Mirana Jarca iz leta 1998 in pri Maleričevi hiši leta 2000. Slabše ohranjene bivalne strukture smo odkrili tudi v sondi 5 iz leta 1998 in pri Maleričevi hiši. Datiranje mlajšeželeznodobne plasti na brežini reke Lahinje s C14 kaže na uničenje naselbine v požaru v 1. stoletju pred našim štetjem. Uničenje je verjetno povezano s priključitvijo Bele krajine in širšega jugovzhodnega alpskega prostora k rimski državi v 1. stoletju pred našim štetjem.

Phil Mason

41

EŠD: 9257

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – arheološko najdišče mestno jedro

Področje: A

Obdobje: pozni srednji vek

Vrsta dela: 6

Predlagana gradnja nove fekalne kanalizacije na pobočju nad reko Dobljico v historičnem mestnem jedru Črnomlja bo opravljena na arheološko pomembnem območju. Med sondiranjem in nadzorom na južnem delu kanalizacije na bregu reke Lahinja v letih 1996 in 1997, nadzorom ob gradnji kableskega komunikacijskega sistema leta 1997, sondiranjem leta 1998 na Ulici Na utrdbah ter nadzorom ob gradnji hiše na parceli št. 35, k.o. Črnomelj smo namreč odkrili arheološke strukture v še neraziskanem zahodnem delu mestnega pomola in na obrežnem delu mestnega pomola. Te sodijo v prazgodovinsko, poznoantično in srednjeveško fazo poselitve mestnega areala, ne moremo pa izključiti možnosti obstoja staroslovanskih plasti. Kopanja starejših infrastrukturnih jarkov in gradnje novih teras so že načela te strukture, nadaljnje urejanje prostora pa jih bo močno poškodovalo. Zaradi tega je bilo treba izvajati predhodno arheološko vrednotenje terena – izkop testnih jarkov. Na podlagi vrednotenja bo mogoče oceniti obseg prehodnih zavarovalnih arheoloških izkopavanj na celotni trasi pred pričetkom gradnje.

Arheološko vrednotenje na trasi nove fekalne kanalizacije na pobočju nad reko Dobljico je financiral investitor Občina Črnomelj. Raziskave je med 23. avgustom in 13. septembrom 2001 opravila ekipa dveh strokovnih delavcev ZVNKD NM (vodja in dokumentalist) in sedmih delavcev kopačev. Izkopali smo deset testnih jarkov (1 x 1 m) po celotni trasi od parc. št. 24/2 do parc. št. 35, k.o. Črnomelj.

Osnovna razdalja med testnimi jarki je bila 20 m po osi trase, razen v primerih, ko je preoblikovanost to onemogočila. Izkop testnih jarkov je potekal po stratigrafski metodi do sterilne osnove. Ugotovili smo prisotnost poznosrednjeveških plasti – nasutij teras in brežine po celotnem poteku trase –, ne izključujemo pa niti možnosti obstoja starejših plasti v jugozahodnem delu trase na ledini Kolnik ob poplavljeni ravnini reke Dobljice.

Phil Mason

42

EŠD: 9837

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – arheološko najdišče Starihova loza

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase črnomaljske obvoznice v dolžini 1,5 km je v času od 29. 4. do 30. 4. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnavani odsek obvoznice Črnomelj poteka skozi travniške površine med Črnomljem in Svibnikom, čez vzpetino Čardak ter naprej skozi pogodzeno območje Starihove in Mestne loze do železniške proge Črnomelj–Ljubljana. Označuje ga prevlada karbonatnih kamenin (apnenec in dolomit), kjer so razviti procesi zakrasevanja. Svet je rahlo valovit, vrtačast, z različno debelino preperine.

Območje I: rahlo valovita travniška površina na apnenčasti geološki osnovi, na severu zamejena z lokalno cesto Črnomelj–Svibnik.

Območje II: valovita travniška površina med zgradbami podjetij Danfoss in Elektro Ljubljana na apnenčasti geološki podlagi.

Območje III: valovita travniška površina od koloza severozahodno od Danfossa do vrha griča Čardak.

Območje IV: precej valovito pogodzeno vrtačasto območje s precej gosto podrastjo (Starihova in Mestna loza) na apnenčasti geološki osnovi med gričem Čardak ter železniško progo Črnomelj–Ljubljana. Ugotovljene arheološke sledi

1. Čardak (območji II, III, parc. št. 998, 1031, 1033/7, 1038, 1058/3, 1058/4, k.o. Črnomelj) – vse najdbe iz rimskega in prazgodovinskega obdobja (dva kosa rimskodobne in en kos prazgodovinske keramike, dva kosa antičnega gradbenega materiala, dva kosa ožgane kosti ter fragment žgane glinice in malte) so bile odkrite na travniškem območju od lokalne ceste Črnomelj–Svibnik proti severu do griča Čardak.
2. Arheološko najdišče Starihova loza (parc. št. 843 – k. o. Črnomelj) – nasip obvoznice se dotika že znane prazgodovinske gomile "Atilov grob" in umetno oblikovanega platoja okoli nje med profiloma P13 in P15.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

43

EŠD: Rkd-07-05-00112

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – arheološko območje Čardak

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki intenzivni terenski pregled v mreži in vrednotenje potencialnega arheološkega najdišča Čardak na trasi Obvoznice Črnomelj (zahodni krak), 1. etapa – cesta R1-216/1178 do krožišča K3 in deviacija gozdne poti v območju krožišča K2 – je v času od 9. 6. do 18. 6. 2004 opravila ekipa ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Pregled v mreži in vrednotenje sta zajela parcelne št. 998, 1000, 1021, 1025, 1026, 1029, 1031, 1033/1, 1033/3, 1033/7, 1035/2, 1035/6, 1036, 1037, 1038, 1058/1, 1058/2, 1058/3, 1058/4; vse v k. o. Črnomelj. Velikost zbiralnih enot/kvadratov mreže je bila 10 x 10 m. Na omenjenem območju smo izkopali tudi pet testnih jarkov (TJ 1–5) velikosti 1 x 1 m.

Ugotovitve:

1. Na območju pregledanih parcel je bilo med profiloma 41 in 68 obvoznice Črnomelj (zahodni krak), 1. etapa – ceste R1-216/1178 do krožišča K3 in deviacije gozdne poti v območju krožišča K2 – potrjeno arheološko najdišče s prazgodovinskimi in rimskodobnimi ostalinami (deli keramičnih posod in opeke). Ostaline so najverjetneje naselbinske narave.
2. Najdišče se proti severu konča pri profilu 41, proti jugu pa pri profilu 68. Razprostranjenost arheoloških ostalin je dokaj razpršena.
3. Stratifikacija, kakor je mogoče ugotoviti na podlagi TJ 1 do TJ 5, je dokaj enotna. Pod povprečno 0,25 m debelo plastjo ornice v TJ 1 in TJ 2 leži spodnji del kulturne plasti (do 0,19 m), v TJ 3 in TJ 4 pa je kulturna plast pokrita s plastjo koluvialnega nanosa (do 0,28 m), ki pa je ni v TJ 5. Kulturna plast postopoma prehaja v geološko osnovo – čvrsto slabo plastično rdečkasto rjavo glinasto ilovico. Predvidevamo, da so vanjo na vsaj 5 odstotkih površine vkopane različne jame naselbine.

Za pregledano območje med profiloma 41 in 68 lahko na podlagi odkritih plasti in arheoloških artefaktov trdimo, da je prazgodovinsko in rimskodobno arheološko najdišče.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

44

EŠD: Rkd-07-05-00112

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – arheološko območje Čardak

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Na trasi Obvoznice Črnomelj (zahodni krak), 1. etapa, so arheološki pregledi kazali na razmeroma razpršeno razprostranjenost fragmentov prazgodovinske in rimskodobne keramike po celotni trasi med profili P68 in P41. Iz tega razloga smo izvedli arheološko vrednotenje z izkopom strojnega jarka, da bi preverili narave arheoloških ostalin.

Arheološko vrednotenje z izkopom strojnega jarka je v času od 20. 10. do 19. 11. 2004 opravila ekipa podjetja PJP, d. o. o., pod nadzorom doc. dr. Phila Masona. Vrednotenje je v celoti financiral DRSC.

Strojni jarek (500 x 1,20 m) je potekal po zahodni strani trase. Po strojni odstranitvi ornice in kolvija do globine 0,35 m smo dokumentirali tloris in prereze. Na območjih odkritih arheoloških ostalin smo izvedli ročni izkop sedmih sond, da bi ugotovili naravo in stratifikacijo potencialnega najdišča.

Arheološko najdišče Čardak II

Arheološko najdišče Čardak II je locirano na območje vrtače med P65 in P68. Pod ornico (SE 001) in dvema mlajšima koluvialnima plastema smo odkrili prazgodovinsko naselbinsko plast (SE 004), ki je bila vidna od P65 do P68. Na tem območju smo izkopali dve sondi.

Sonda 2 (P68C: 2 x 1,25 x 2 m) in sonda 7 (P68A: 2 x 1,25 x 1,75 m)

Naselbinska plast SE 004 je vsebovala večje število fragmentov keramike, drobce oglja in ožgane gline. Pod njo smo odkrili jamo za stojko (SE 111/112), ki je vkopana v koluvialno plast (SE 085). Pod SE 004 so tri koluvialne plasti (SE 085, 101, 102) in geološka osnova (SE 103). V plasteh SE 085, 101 in 102 so fragmenti prazgodovinske keramike, katerih količina se z globino zmanjšuje. Koluvialne plasti v vrtači dokazujejo večkratno uporabo prostora za naselbinske ali poljedelske namene v prazgodovini.

Potencialno arheološko najdišče Čardak I

Potencialno arheološko najdišče Čardak I je locirano na območje vrtače med P46 in P49. Na severnem in vzhodnem robu vrtače so jasno vidne terase. Pod ornico (SE 001) in recentno koluvi-

alno plastjo (SE 002) smo odkrili prazgodovinsko plast (SE 094). Na tem območju smo izkopali dve sondi.

Sonda 4 (P48B in P48C: 2 x 1,80 x 2,35 m)

V sondi 4 smo pod SE 002 odkrili prazgodovinsko plast SE 104, pod katero sta ležala dva koluvija (SE 096 in SE 105). V vseh treh plasteh smo odkrili fragmente prazgodovinske in antične keramike. Pod njimi je geološka osnova SE 008.

Sonda 5 (P47D: 5 x 1,25 x 0,60 m)

Na vzhodnem delu je bila prazgodovinska plast SE 094 debela le 0,20 m, na zahodnem pa 0,60 m. Predstavlja zgornji rob terase, katere spodnji rob leži 20 m južno, 5 m pred sondo 4. Prazgodovinska plast SE 094 je nastala pod vrhnjim robom terase in poteka po njeni celotni dolžini. Na sredini terase se pod SE 094 pojavi koluvij SE 105.

Sonde zunaj potencialnih arheoloških najdišč

Sonda 1 (P55D/P54A: 2,00 x 1,25 x 3,04 m)

Sondo smo locirali severno od tovarne Danfoss v sredini večje vrtače. Ta je zapolnjena s plastmi koluvialnega izvora. Nekatere izmed njih (SE 081 in 084) so pokopane v tla. Plasti vsebujejo prazgodovinsko in rimskodobno keramiko. Najdbe kažejo na starejšo uporabo prostora vrtače in okolice.

Sonda 3 (P61A: 2 x 1,25 x 1,72 m)

V sondi smo odkrili koluvialne plasti z nekaj fragmenti keramike. Sonda je locirana pod vrhom hriba, kjer je erozija najmočnejša in je uničila vse morebitne sledi dejavnosti.

Sonda 6 (P72A: 2 x 2 x 1,59 m)

Sondo smo locirali v odsek južno od današnje ceste Črnomelj–Svibnik. Rezultat je bil negativen. Z njo smo zamejili obseg prazgodovinske kulturne plasti. Pod ornico SE 001 smo odkrili naravni plasti SE 097 in 098 brez arheoloških najdb.

Z arheološkim vrednotenjem smo odkrili dve območji, ki kažeta sledove naselbinskega značaja. Arheološko najdišče Čardak II zaznamuje prazgodovinska naselbinska plast SE 004 na južnem delu strojnega jarka od odseka P65 do odseka P68. Potencialno arheološko najdišče Čardak I se kaže na severnem delu strojnega jarka med odsekoma P46 in P49, kjer smo prav tako identificirali znake pretekle izrabe prostora. Na možnost potencialnega arheološkega najdišča kažejo predvsem dve dobro vidni terasi (SE 094) in fragmenti prazgodovinske keramike, predvsem v plasti SE 102, ter dva vrhova na robu vrtač. Večja količina keramičnih najdb se pojavi v vrtačah tudi v koluvialnih nanosih, ki kažejo na njihovo uporabo v prazgodovini in v rimskem obdobju.

Phil Mason, Primož Predan, Miha Murko

45

EŠD: 9851

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – posojilnica

Naslov: Trg svobode 2

Področje: UA, R

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Posojilnica v Črnomlju – danes je v njej Dolenska banka – je bila zgrajena v letih 1898–1900 kot značilna predstavnica historicistično zasnovane arhitekture s plastično izraženo arhitektoniko fasad v neorenesančni maniri. Fasada objekta je bila nazadnje obnovljena leta 1993. Izvedba je bila nestrokovna in uporabljeni so bili neustrezni materiali, zato je bila fasada že po nekaj letih zopet potrebna temeljite obnove. Obnovo strehe in zamenjavo žlebov je izvedlo Gradbeno podjetje Beograd, d. o. o., iz Črnomlja, pri obnovi fasade pa so sodelovali Štukaterstvo Krulc iz Ljubljane, Restavratorstvo Mali, d. o. o., iz Ljubljane, fasader Martin Šincek z Iga, pleskar Tone Habula z Iga in GRAS, s. p., iz Trbovelj. Firma Kogra, d. o. o., iz Kočevja je izvedla injektiranje razpokanih delov zidov s pucolansko injekcijsko maso. V letu 2000 je bila restavrirana fasadna dekoracija iz diara gipsa, prav tako so bili konservirani in delno tudi zamenjani vsi ometi. Podjetje Inles, d. d., iz Ribnice je zamenjalo dotrajana okna, UKO Kropa pa je poskrbelo za zamenjavo vseh dotrajanih kovanih delov na fasadi objekta. Še pred zimo je bila prebeljena zahodna, obcestna fasada objekta, na drugih fasadah pa je bil izveden le zidarski oplesk. Dela so bila končana spomladi 2001. Pred pročetjem Posojilnice so odstranili neprimerna betonska korita, stari, neustrezno oblikovani kandelabri pa so bili nadomeščeni z novimi, ki jih je izdelal UKO Kropa.

Tomaž Golob

46

EŠD: 9852

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – Stara šola

Naslov: Ulica Mirana Jarca št. 2

Področje: A

Obdobje: mlajša železna doba, pozni srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Ureditev vinotoča v stavbi Stara šola (parc. št. 22/34, k.o. Črnomelj) je narekovala arheološko izkopavanje dvorišča. Arheološke raziskave, ki jih je v celoti financirala Občina Črnomelj, je v času od 21. 9. do 12. 10. 1999 opravila ekipa, ki so jo sestavljali pet delavcev kopačev, tehnik ZVNKD NM in vodja izkopavanja. Izkopali smo celotno dvorišče (7 x 3,80 m). Vsega skupaj smo raziskali 26,60 m² površine, ponekod do 1,00 m globine. Arheološke ostaline na območju dvorišča Stare šole predstavljajo nadaljevanje večfazne urbane naselbine v mestnem jedru. Najmlajšo fazo sestavljajo recentni betonski tlaki in nasutje (SE 002, 003, 004) ter recentna infrastruktura (SE 001, 005/006, 007/008, 009/010, 011/012, 023/024, 044/045/046/047/048).

Naslednjo fazo predstavljajo tlak z nasutjem iz 19. stoletja (SE 013, 014/025), temelji stavbe (SE015/016/017, 018/019, 020/021/022) in z njimi povezani gradbeni posegi (SE 028/029). Gre za fazo gradnje Stare šole v zadnji četrtini 19. stoletja.

Bogata poznosrednjeveška faza vsebuje močno poškodovan zid (SE 032/033), kurišče v večji jami (036/051/052/053), dve večji ovalni odpadni jami (SE 042/043, 049/054/050, 70/069; SE 098/099) in jamo za stojko (SE 034/035) ter z njimi povezano utrjeno površino (SE 037); ti so na podlagi keramičnih najdb datirani v 15. stoletje. Prostor je verjetno služil kot dvorišče za zaenkrat neodkriti srednjeveški objekt.

Srednjeveške dejavnosti so popolnoma uničile poznorimskodobne plasti ter večji del prazgodovinskih plasti in struktur v tem predelu mestnega areala. Ohranjena sta bila le mlajšeželeznodobna jama (SE 040/041) in manjši del prazgodovinske naselbinske plasti (SE 038).

Arheološko izkopavanje dvorišča Stare šole nam je dalo številne nove podatke o uporabi prostora pred posegom v 19. stoletju. Ohranjenost srednjeveških, poznorimskih in železnodobnih plasti kljub recentnim posegom je presenetljiva ter je ponovno potrdila ključni pomen arheoloških raziskav pri gradbenih in drugih posegih v historičnem mestnem jedru Črnomlja.

Phil Mason

47

EŠD: 9840

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – arheološko območje Sadež

Področje: A

Obdobje: pozna bronasta doba, rimsko obdobje,

novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Arheološke sondažne raziskave na območju predvidene lokacije tribun pri telovadnici OŠ Mirana Jarca (parc. št. 163/6, k.o. Črnomelj) je v času od 17. 5. do 10. 6. 2000 opravila ekipa, ki so jo sestavljali pet delavcev kopačev prek Študentskega servisa, tehnik ZVNKD NM in vodja izkopavanja. Projekt sondiranja je sofinanciral investitor Občina Črnomelj. Izkopno polje (5 x 5 m) je bilo locirano na severozahodnem robu lokacije tribun, ki leži ob vznožju jugozahodnega pobočja griča Sadež. Vsega skupaj smo raziskali 25 m² površine, ponekod do 2,81 m globine.

Najmlajšo fazo najdišča predstavlja recentna ruša (SE 001). Pod njo je bila plast nasutja (0,70 m v debelini), ki je izviral iz območja današnje šole Milke Šobe. Ta plast (SE 002) je vsebovala znatno količino keramike iz poznobronastodobnih žarnih grobov, ki so bili uničeni ob gradnji šole. Gradbeno nasutje je ležalo na plasti stare ruše (SE 003). Naslednjo fazo predstavljajo štiri plasti koluvialnih nanosov (SE 004, 005, 006, 007; 1,75 m v debelini). Najdbe iz SE 007 (0,40 m v debelini) kažejo na razvoj teh plasti po opustitvi poznobronastodobnega in rimskodobnega žarnega grobišča. V višjih treh plasteh je bilo namreč le malo prazgodovinskega in rimskodobnega materiala in večja količina novoveške keramike.

Domnevamo, da so območje v tistem času uporabljali pretežno za kmetijske dejavnosti.

Tretja faza je nastala v času uporabe grobišča. Gre za plast stare ruše (SE 009), ki je vsebovala posamezne kose prazgodovinske keramike, ožgane gline in oglja. Ovalne in linearne lise meljaste ilovice so verjetno posledica rasti vegetacije na površini plasti. Zaradi odsotnosti grobov in debeline koluvialnih nanosov v izkopnem polju menimo, da se je grobišče razprostiralo na vrhu in na pobočjih griča Sadež.

Phil Mason

48

EŠD: 7604

Naselje: Črnomelj

Občina: Črnomelj

Ime: Črnomelj – Maleričeva hiša

Naslov: Ulica Mirana Jarca št. 18

Področje: A

Obdobje: mlajša železna doba, pozno rimsko obdobje, srednji vek, pozni srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Sanacija Maleričeve hiše (parc. št. 22/10, k.o. Črnomelj) je bila zahtevna in zapletena naloga konservatorske službe. Med arheološkim nadzorom izkopov temeljev za zaščitno strešno konstrukcijo, ki smo ga opravili od 4. do 5. 12. 1996, smo namreč odkrili arheološke plasti, ki so narekovale arheološke raziskave skladno s fazami sanacije in obnove hiše; dela sta v celoti financirala Ministrstvo za kulturo RS in Občina Črnomelj.

Arheološke raziskave so trajale od 20. 9. do 27. 9. 1999, od 23. 11. do 15. 12. 2000 in s prekinitvami od 19. 2. do 3. 8. 2001. Ekipo so sestavljali pet delavcev kopačev, tehnik ZVNKD NM in vodja izkopavanja. Izkopali smo notranjost južnega nepodkletenega dela hiše (4,70 x 3,87 m), dvorišče in lokacijo prizidka (8 x 7 m). Vsega skupaj smo raziskali 74,19 m² površine, ponekod do 1,80 m globine.

Arheološke ostaline na območju Maleričeve hiše predstavljajo nadaljevanje večfaznega urbanega naselja, ki smo ga odkrili pri cerkvi Sv. duha v letih 1989–1991, pri Pastoralnem centru v letih 1995–1996 in med izkopavanjem na bregu reke Lahinje v letih 1996–1997 ter na mestnih ulicah leta 1998. Najmlajšo fazo sestavljajo naslednje strukture: recentno nasutje (SE 001) ter niz tlakov in nasutij iz 19. in 18. stoletja (SE 002, 003, 004, 017/018) v južnem delu notranjosti hiše, temelji leta 1999 porušenega prizidka, dvorišče in z betonom zidana greznica ter kanalizacija z začetka 19. stoletja.

Naslednjo fazo predstavljajo zidano ognjišče ali črna kuhinja (SE 011/012/013/014) in strukture, povezane z gradnjo stavbe notranjosti južnega dela hiše (SE 005/006, 007/008, 016, 020/021), temelji hiše (057/058) in z njimi povezana dvoriščna površina (SE 072). Dvoriščna površina leži v globini 0,98 m pod današnjo cesto in je nastala po gradnji same hiše. Površina je bila v uporabi od gradnje hiše do 19. stoletja, ko so zasipali dvorišče ter uredili prizidek in vrt. Natančno datacijo hiše bodo omogočili novci, najdeni v plasti utrjevanja temeljev (SE 066).

Bogata poznosrednjeveška faza vsebuje delno ohranjen linearni jarek (SE 019/023), presekani z gradnjo južnega dela hiše, dve večji pravokotni jami (SE 068/070/069; SE 098/099) in veliko ovalno jamo (SE 087/100/088) ter z njimi povezano utrjeno površino (SE 073); ti so na podlagi keramičnih najdb datirani v 15. stoletje. Sledov zidanih struktur iz tega časa nismo odkrili. Domnevamo, da lokacija Maleričeve hiše ni bila pozidana v tem času. Prostor je verjetno služil kot dvorišče za zaenkrat neodkriti srednjeveški objekt. Jame so lahko povezane z neko gospodarsko deja-

vnostjo – morda z usnjarstvom, kar pa bo mogoče natančno opredeliti šele po analizi vzorcev za flo-tacijo. Kasneje so prenehali opravljati obrtniške dejavnosti in so zasuli jame z odpadnim materialom (keramiko), prostor pa je naprej funkcioniral kot dvorišče za zgoraj omenjeni domnevni objekt do gradnje Maleričeve hiše.

Srednjeveške strukture so nastale na poznorimskem mestnem arealu. V jugovzhodnem delu dvorišča smo odkrili ostanke dveh zidov (SE 081, 090) poznorimskega objekta, ki je bil močno poškodovan ob izkopu srednjeveške ovalne jame (SE 088) ter gradnji Maleričeve hiše in sosednje Špeličeve hiše. Ohranjen je le del severne fronte objekta, ki se je verjetno priključil na notranjo fronto poznorimskega mestnega obzidja. Ohranjena sta tudi zunanja hodna površina (SE 078) in manjši del nasutja (SE 092) nad njo. Del notranjosti te stavbe smo odkrili v južnem delu hiše. Gre za kurišče (SE 026/027) in tri jame za kole (SE 028/029, 030/031, 032/033).

Poznorimske plasti so ležale nad plastjo erozijskega izvora, ki je pokrila sledove mlajšezelznodobnega naselja.

Prisotni sta dve fazi železnodobnega naselja. Prvo, najstarejšo fazo predstavljata kompleks jam za stojke in drenažni jarek z odtočno jamo – požiralnikom. V drugi fazi je bilo območje vzhodno od jam za stojke in drenažnega jarka tlakovano z apnenčastimi oblicami, kosi žlindre in obdelanimi kamni – žrmlji in brusi. Gre za prometnico med dvema sklopoma bivalnih objektov. Najdbe iz obeh faz kažejo na poselitev v mlajši železni dobi. V severozahodnem delu izkopnega polja je geološka osnova nekoliko višja in so starejše plasti uničene z novoveškimi posegi.

Arheološko izkopavanje južnega dela notranjosti in dvorišča Maleričeve hiše nam je dalo številne nove podatke o razvoju stavbe in o uporabi prostora pred nastankom hiše. Ohranjenost srednjeveških, poznorimskih in železnodobnih plasti kljub recentnim posegom je presenetljiva ter je ponovno potrdila ključni pomen arheoloških raziskav pri gradbenih in drugih posegih v historičnem mestnem jedru Črnomlja.

Phil Mason

49

EŠD: 94

Naselje: Divača

Občina: Divača

Ime: Divača – domačija Kraška 26, Škratelnova hiša

Naslov: Divača, Kraška cesta 26

Področje: E
Vrsta dela: 4

Za potrebe prenove gospodarskih poslopij na Škratelnovi domačiji v Divači v bodoči filmski muzej oziroma za postavitev razstave z delovnim naslovom Slovenski filmski igralci smo izdelali konservatorski program. Sodelovala sem v strokovni komisiji za izbor najboljše idejne zasnove, ki so jih izdelali študentje Fakultete za arhitekturo v Ljubljani, sodelujoči v arhitekturni delavnici za prenovo gospodarskih poslopij Škratelnove domačije v Divači.

Eda Belingar

50

EŠD: pr. 04-00-ZRD-02-924

Naslov: Dobeno

Občina: Menges

Ime: prazgodovinska naselbina Gradišče nad Sp.

Dobenim

Področje: A

Vrsta dela: 1

Severno nad naseljem Spodnje Dobeno je v gozdu gradišče. Na severu ga omejuje rob strmega pobočja, na jugozahod pa se spušča v številnih, dobro vidnih terasah. Obsega parcele 473, 480, 481, 420, 419, 516–519, k.o. Loka pri Mengšu. Na lokaciji je bila najdena kamnita puščična ost.

Milan Sagadin

51

EŠD: 3285

Naselje: Dobje pri Lesičnem

Občina: Šentjur pri Celju

Ime: Dobje pri Lesičnem - cerkev sv. Ožbolta

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika, historizem

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Ob obnovi zunanjsčine cerkve v letu 1995 je bilo podano osnovno konservatorsko izhodišče, ki je nalagalo investitorju obnove, Župnijskemu uradu Prevorje, ohranjanje zunanje podobe cerkve kot rezultata večjih predelav v letih 1860, 1873 in 1910 ter prezentacijo ohranjenih gotskih elementov. Zunanjsčina zvonika, ki bi morala biti v celoti beljena, je dvobarvno členjena. Osnovni fasadni ometi na zvoniku, ki bi morali biti obnovljeni v tehniki grobozrnatega ometa s separiranimi prodniki, so zaglajeni in barvani oker. Vogalne lizene in profiliran podkapni venec, izvedeni v tehniki

zaglajenega ometa, so barvani belo. Druge fasadne površine cerkve in arhitekturna členitev so izvedene v tehniki fino zaglajenega ometa ter so namesto v beli barvane oker. Na novo so dodane izstopajoče maltaste in beljene obrobe oken. Nivo diletacije med tlemi in fasadnimi ometi je povsod previsok. Gotsko okno v zaključni stranici nadzidanega prezbiterija je ostalo delno zazidano. Vidno krogovičje je enostaven trolist. Rekonstrukcija poslikave obrobe gotskega okna in zazidanega okna v južni podolžnici z motivi diamantov, znotraj katerih so trikotniki, barvani v rdeči in oker barvi, in s križno rožo na sklepu ni bila izvedena. Podobna poslikava ni bila izvedena nití na obrobi pokončno pravokotnega okna s segmentnim lokom na severni steni ladje, ki je prav tako ostalo zazidano.

Bogdan Badovinac

52

EŠD: 10202

Naselje: Dobrava pri Konjicah

Občina: Slovenske Konjice

Ime: figuralno znamenje

Področje: UA

Obdobje: zreli barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Na prostoru med graščinsko stavbo nekdanjega dvora Dobje in graščinsko pristavo je do leta 1998 na derutnem kamnitem zidanem podstavku na prostem in brez zaščite, stal kamnit kip sv. Janeza Nepomuka. Kip je kvalitetno baročno kamnoseško delo iz sredine 18. stoletja in prikazuje svetnika v skoraj naravni velikosti, oblečenega v sodobno mašniško opravo. Zaradi negativnih vremenskih vplivov so se na kipu že kazale površinske poškodbe, ki so vztrajno zabrisovale njegovo slogovno izrazitost. Za zavarovanje njegove pričevalnosti je zavod predlagal izvedbo kopije kipa, za konservirani original pa varovan prostor (galerijo). Konservatorska in restavratorska dela, ki sta jih opravila Tone in Gregor Podkrižnik, so obsegala utrjevanje kamna, čiščenje, odstranjevanje recentnih preslikav in domodeliranje manjkajočih delov na originalu. Po izdelavi kalupa v letu 1999 in odlitka v umetnem kamnu v letu 2002 so bili z originalnega kipa odstranjeni naknadno dodani rekonstrukcijski elementi. Kopija kipa s podstavkom je zdaj postavljena na novo lokacijo, pred dvorec Dobje, original pa je začasno shranjen v stavbi pristave. Raziskave o avtorju slogovno izrazitega kipa, naročniku, prvotni lokaciji kipa in datumu prenosa v bližino dvorca Dobje še niso

narejene. Konservacijo kipa in izdelavo njegove kopije, dokončane v letu 2002, sta sofinancirala Ministrstvo za kulturo RS in Občina Slovenske Konjice.

Bogdan Badovinac

53

EŠD: 3271

Naselje: Dobrič

Občina: Polzela

Ime: Dobrič - cerkev sv. Križa na gori Oljki

Področje: UA

Obdobje: zreli barok

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

V letu 1998 je Župnija Polzela financirala obnovo zunanjsčine cerkve na gori Oljki. Arhitekturna členitev zunanjsčine je v veliki meri ohranjena, manjkajoča in močnejše poškodovana je bila obnovljena in barvana belo. Osnovni fasadni ometi so novi, izvedeni v grobem ometu in barvani oker. Fasadna dela je izvedlo gradbeno podjetje REMONT iz Celje. Najzahtevnejše delo pri obnovi zunanjsčine cerkve je bila obnova osmih kamnitih oken obeh zvonikov. Ta so bila ob požaru leta 1932 tako poškodovana, da jih je bilo treba zamenjati v celoti. Nova okna je na osnovi rekonstrukcijskega načrta izklesal kamnosek Vojko Urisk. Napis v niši nad glavnim vhodom v južni fasadi smo ponovno preverili v strokovni literaturi in ga v skladu z našimi zapisi in fotografijami spremenili v "PONOVLJENO V LETI GOSPODA J. K. 1838" in sporazumno dodali letnici "1935 in 1998". Dodani letnici opozarjata na ponovno obnovo fasad v treh letih od požara leta 1932, ko sta pogoreli streha južnega zvonika in streha ladje, ter zadnjo temeljito prenovo zunanjsčine cerkve. Na kartuši pod levim oknom južne fasade je napis "ERECTUM MDCCCLVII". V niši okna v prezbiteriju je bil na novo naslikan križ, stoječ sredi pokrajine v nevihtnem ozračju. Vitražna stekla oken so zaščitena z dodatnim steklom, ki ni deljeno na prečke in ni vstavljeno v dodatni okvir. V celovito prenovo zunanjsčine žal ni bilo vključeno tudi popravilo poškodovanih kamnitih delov štirih portalov, stopnic pred glavnim vhodom in pohodnih plošč pred ostalimi vhodi ter rekonstrukcija vratnic vhoda v zakristijo. Cerkevni zid in stopniščni ograji so po obnovi leta 1999 ohranili obstoječe gabarite, nove kamnite krovne plošče pa obstoječe naklone.

Bogdan Badovinac

54

EŠD: 3545

Naselje: Dobrina

Občina: Šentjur pri Celju

Ime: Dobrina - cerkev sv. Jakoba

Področje: R, UA

Obdobje: gotika, zgodnji barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Na osnovi predhodnih raziskav starejših ometov je bila leta 1995 na vsej cerkveni zunanjsčini cerkve odkrita vogalna poslikava v temno modri barvi, datirana s slikano letnico 1689 nad poslikano preklado vhoda v zvonico. Ob nadaljnjem sondiranju zvonika smo odkrili slikane preklade nad bifornimi okni, spremenjene v času obnove v letu 1908, in v dveh etažah delilne kamnitne vence, ki so bili izsekani ob obnovi fasad zvonika leta 1804. Pri nadaljnjem sondiranju smo naleteli na vrsto zazidanih gotskih oken v južni steni ladje in kornem zaključku. Investitorju, Župnijskemu uradu Žusem, smo podali navodila za prezentacijo zunanje podobe cerkve v njenih najpomembnejših slogovnih in gradbenih fazah: gotski in baročni, ko je cerkev s prizidavo zvonika dobila sedanjo podobo in enovit zunanji okras. Vsem zazidanim gotskim oknom smo odstranili novejša polnila. Novejše okno v južni steni kora smo zazidali. Kamnoseško pa niso bili obnovljeni manjkajoči profili svetlobne odprtine gotskega okna na južni poševnici kornega zaključka in v velikem gotskem oknu v južni steni ladje, kjer manjka tudi leva stran krogovičja. Na južni steni kora smo pod recentnimi ometi odkrili fresko s podobo sv. Krištofa. Fasadni ometi na zvoniku in obeh stenah cerkvene ladje so bili v celoti odstranjeni. Starejši ometi na koru, ki so bili dovolj trdni, so se ohranili in obnovili le na močno poškodovanih mestih. Po končanih zidarskih delih je bila na podlagi načrta historične prezentacije na vseh fasadnih površinah cerkve ponovljena arhitekturna poslikava iz leta 1689. Vogalna poslikava, poslikane obrobe oken, obroba vhodnega portala, ornamenta pod delilnimi venci so bili vrtani v sveži finalni omet in poslikani v temnomodri barvi z rdečo obrobo. Biforna okna in odbit kamnit delilni venec na zvoniku niso bili rekonstruirani.

Freska s sv. Krištofom na južni steni kora, ki jo je leta 1997 restavriral Ervin Potočnik, ima na dveh plasteh ometa po času nastanka različni poslikavi. Na mestih, kjer je bila zgornja plast freske uničena, smo ugotovili, da ima starejša spodnja plast nerazpoznavne obrazne dele Krištofa in Jezusa, spodnji del pa je ohranjen le črtno v sepiji.

Med starejšo in mlajšo plastjo je v pasu postave sv. Krištofa v ometu stara ravna cezura. Mlajša poslikava z barvno plastjo je ohranjena le v zgornjem delu od pasu navzgor. Restavrator je z decentnimi retušami izluščil obrise glav obeh protagonistov ter roke in deblo devesa. Barvno usklajene retuše so barvno manj nasičene od originala. Freska je bila dodatno zaščitena s podaljšano pultno streho šele čez štiri leta. Restavrator je razširil sonde fresko poslikav v koru in ladji, z namenom, da se ugotovi obseg poslikav, določijo stopnja poškodb in izdela finančno ovrednoten projekt restavratorske obnove.

Pred začetkom krovskih del na kornem zaključku leta 2001 je bilo ugotovljeno, da strešna konstrukcija nad kornim zaključkom ni prvotna. Novejše, neenakomerno razporejene lege niso bile postavljene na omet in na konec venčnega zidca. Na južnem slemenu so bile ohranjene trikotno zaključene skrilove plošče, pribite s kovanimi žebliji, na severnem slemenu novejše, pribite z industrijsko izdelanimi žebliji. Po popravilu poškodovane strešne konstrukcije je bil star prebran skril položen na južno sleme strehe, nov pa na severno sleme. Nad leta 1997 restavrirano fresko s sv. Krištofom, ki je zopet že močno poškodovana, je narejen 1 m dolg nadstrešek. Krovska in tesarska dela je kvalitetno opravil Ivan Podgrajšek. Dobro ohranjen slemenski križ z jabolkom in petelinom iz 17. stoletja, ki je pozlačen prvotno stal na strehi zvonika, je postavljen na sleme kornega zaključka in je prebarvan črno, petelin pa rdeče. Denar za obnovitvena dela sta zagotovila Župnija Žusem in Občina Šentjur pri Celju.

Bogdan Badovinac

55

EŠD: 2544

Naselje: Dobrina

Občina: Šentjur pri Celju

Ime: Dobrina - cerkev sv. Valentina

Področje: UA

Obdobje: historizem

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Cerkev sv. Valentina, v osnovi baročna cerkev iz leta 1714, ki je leta 1791 postala župna, je bila obnovljena leta 1857. Sedanja podoba zunanščine cerkve je rezultat prezidav iz leta 1894 in obnove leta 1923. Ti zadnji dve prenovi zunanščine sta bili ohranjeni v dveh ohranjenih plasteh fasadnih ometov. Na podlagi rezultatov sondiranja leta 1999 smo določili barvno podobo in strukturo fasadnih ometov predzadnje, najbolj pričevalne

stavbne faze. Barvanje fasad je bilo končano v letu 2004. Arhitekturna členitev, izstopajoča iz fasadnih površin, kot so šivani vogali, obrobe oken in kapni venci, je barvana belo. Grobi ometi ravnih fasadnih površin so barvani oker. V platišču številčnice ure so ponovljene rimske številke v črni barvi. Obnovljeno stavbno pohištvo je barvano z oljnimi zaščitnimi premazi v rjavi barvi. Kamnita kipa Antona Padovanskega in Frančiška Ksaverja v stenskih nišah ladje nista restavrirana. Izvajalec fasadnih del je bil Stanko Oset iz Vojnika, pleskarskih pa Bojan Jurjec iz Dobrine. Obnovitvena dela je financirala Župnija Žusem.

Bogdan Badovinac

56

EŠD:15648

Naselje: Dolenja Dobrava

Občina: Trebnje

Ime: Dolenja Dobrava – arheološko najdišče Pri Japetu

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 1, 6

Ob nadzoru pri izkopavalnih delih za potrebe Telekoma je bilo konec marca 1999 na parc. št. 2619/2 k.o. Lukovek na ledini Pri Japetu odkrito novo arheološko najdišče. Z geofizikalnimi meritvami je bilo ugotovljeno, da rimskodobni arhitekturni ostanki segajo še na sosednji parc. št. 2619/1 in 2621/2 – obe k.o. Lukovek. Na mestu, kjer so bili arhitekturni ostanki poškodovani, je bila opravljena enoinpolmesečna zavarovalna izkopavalna akcija. Na podlagi skromne prisotnosti drobnih najdb in značilnega tlorisa sklepamo, da imamo opraviti s tako imenovanim mutatiom ozioroma rimsko obcestno preprežno postajo.

Uroš Bavce

57

EŠD: 15558

Naselje: Dolenje Karteljevo

Občina: Novo mesto

Ime: Dolenje Karteljevo – prazgodovinska naselbina

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled na trasi KKO in KK na območju LC Karteljevo je 2. 11. in 5. 11. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo

mesto, pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Pregledana površina se nahaja na geološki podlagi iz jurskih apnencev in je večinoma v travniški uporabi ali pa kmetijsko obdelana.

Območje I: nahaja se na rahlo valovitem travniškem terenu.

Območje II: nahaja se na rahlo valovitih travniških in kmetijsko obdelanih površinah.

Območje III: nahaja se na rahlo valovitih travniških površinah.

Območje IV: nahaja se na rahlo valovitih travniških površinah.

Območje V: nahaja se na rahlo valovitih travniških in kmetijsko obdelanih površinah.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Tratnice (območje I – parc. št. 378, k.o. Zagorica) – kos rimskodobne keramike nakazuje na potencialno arheološko najdišče.
2. Na hrib (območje II – parc. št. 394/2, 680/14, 679/18, k.o. Zagorica) – dva kosa rimskodobne keramike in pet kosov rimskodobnega gradbenega materiala nakazujejo na potencialno arheološko najdišče.
3. Brezovc (območje II – parc. št. 751/2, k.o. Zagorica) – kos rimskodobnega gradbenega materiala nakazuje na potencialno arheološko najdišče.
4. Bartel (območje III – parc. št. 962/2, 1351/4, k.o. Zagorica) – trije kosi rimskodobnega gradbenega materiala (en kos je fragment ožgane gline) in kos rimskodobnega stekla nakazujejo na potencialno arheološko najdišče.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

58

EŠD: 109

Naselje: Dolenji Novaki

Občina: Cerkno

Ime: Dolenji Novaki - partizanska bolnišnica Franja

Naslov: Dolenji Novaki

Področje: Z, R, T

Obdobje: druga četrtina 20. stol.

Vrsta dela: 3, 4, 5, 7

Zaradi neugodnih klimatskih razmer, snežnih in kamnitih plazov ter posledične dotrajanosti in poškodovanosti se morajo objekti v partizanski bolnišnici Franja stalno obnavljati. Za izvedbo obnovitvenih del so bili v letih od 2003 do 2005 v Restavratorskem centru ZVKDS izdelani restavratorski projekti.

Pred začetkom projektiranja je bil izvršen podroben pregled obstoječe pisne in fotodokumentacije. Izdelane so bile analize stanja in posnetki posameznih objektov. Opravljeni so bili tudi informativni pogovori z nekdanjim bolničarjem v PBF Danilom Šuligojem (sedaj žal že pokojni), ki je bil zadolžen tudi za kamuflaže objektov in dostopnih poti, ter nekdanjim zdravnikom v PBF dr. Štangljem.

Na podlagi tako pridobljenih podatkov in ob upoštevanju konservatorskega programa, ki ga je izdelala konservatorica Ernesta Drole (ZVKDS, OE Nova Gorica), smo s sodelavcem arhitektom Petrom Rauom izdelali izvedbene restavratorske projekte za obnovo bolnišničnih objektov: baraka št. 1 – bunker in soba za ranjence, baraka št. 2 – izolirnica, baraka št. 3 – operacijska soba, baraka št. 4 – soba za zdravnike, baraka št. 5 – rentgen, baraka št. 9 – mizarska delavnica in soba za komisarja ter bunker za evakuacijo ranjencev nad bolnišnico.

Pri izdelavi projektov smo z modelnim načinom projektiranja predvideli metodo obnovitvenega restavratorskega posega, ki zajema:

- a. dokumentiranje obstoječega stanja,
- b. vzpostavitev avtentične začetne podobe objektov in njihove okolice,
- c. opazovanje stanja, poškodb in sprememb,
- č. predvideno permanentno vzdrževanje.

V obdobju od leta 2003 do leta 2005 so bila pod stalnim konservatorskim in restavratorskim nadzorom izvršena tudi obnovitvena dela, in sicer celovita obnova barake št. 5 – rentgen z rekonstrukcijo prvotne poslikave, zamenjava kritine na operacijski sobi in izolirnici z rekonstrukcijo strešnega naklona, rekonstrukcija kamuflažne poslikave in dostopnih stopnišč na baraki št. 9 in rekonstrukcija kamuflažne poslikave na bunkerju za evakuacijo ranjencev. Obnovitvena tesarska in krovska dela so bila izvedena z ročnim orodjem na način, ki je sledil prvotnemu načinu dela v času nastajanja partizanske bolnišnice Franja. Zgled za tak način dela smo našli na še obstoječih prvotnih elementih lesene konstrukcije barake št. 9. Dela je izvajal lokalni tesarski mojster Dori Podobnik s sodelavci.

Igor Peršolja

59

EŠD: 9475

Naselje: Dolenjske Toplice, Straža, Soteska

Občina: Dolenjske Toplice, Novo mesto

Ime: Straža pri Novem mestu – arheološko najdišče Gorenja Straža

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled na trasi KKO in KOK Dolenjske Toplice–Soteska–Straža v dolžini 7,8 km je opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Maje Bricelj, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Delo je potekalo od 28. 11. do 4. 12. 2000. Ekstenzivni terenski pregled je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Trasa poteka od Dolenjskih Toplic proti severu ob Sušici in se nato razcepi na vzhod proti Straži in na zahod proti Soteski ter se zaključi v Drenju. Južni del trase je nižinski svet – večinoma poteka v bližini reke Krke in Sušice. Zahodno od Dolenjskih Toplic se dviguje hrib Cvinger, severno pa Cvibelj in ob vznožju tega poteka tudi del te trase.

Predel od Straže do Drenja poteka severno od Krke. Na nekaterih odsekih se trasa reki zelo približa, drugod pa se oddalji še bolj severno v vznožje Straške gore in Gerovega vrha.

Geomorfološko podlago na območju obravnavane trase predstavljajo sedimentne kamnine, in sicer apnenec in roženec, ob vznožju hribov pobočni grušč, v dolinah pa rjava ilovnata preperina in jerina ter rečne naplavine.

Območje I: to območje poteka od Dolenjskih Toplic čez Gorenje Gradišče do Zavrtnice. Gre za nižinski svet (ob cesti), nato se svet nekoliko dvigne (vznožje Cviblja). Geomorfološko podlago predstavlja svetlo siv do siv plastnat apnenec in apnenec z rožencem.

Območje II: nižinski predel ob potoku Sušica. Zavzema tudi naselitveni predel Dolenjega Gradišča in se konča na mestu, kjer se Sušica izlije v Krko. Geološko podlago predstavlja rjava ilovnata preperina in jerina ter rečna naplavina.

Območje III: gre za območje severno od reke Krke. V večini poteka proti zahodu – skozi Dolenje in Gorenje Polje in Gabrje pri Soteski –, le en krajši del poteka tudi v vzhodni smeri (približno 500 m od Dolenjega Polja proti Straži). Ta odsek trase poteka po nižinskem in tudi precej naseljenem predelu, zato smo kar nekaj zbiralnih enot izpustili. Pri Gaberju pa se trasa zelo približa reki Krki. Geomorfološko podlago predstavljata rjava ilovnata preperina in jerina.

Območje IV: območje je nadaljevanje območja III na njegovem vzhodnem koncu – proti Straži. V celoti gre za gozdat predel. Geomorfološko podlago predstavlja svetlo siv gost plastnat apnenec.

Območje V: območje je nadaljevanje območja III

na njegovem zahodnem koncu – torej od Gabrja pri Soteski čez Sotesko do Drenja. Svet se nekoliko dvigne proti Soteski gori. Geomorfološko podlago predstavlja bel do temno siv apnenec.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Gorenje Polje (območje I – parc. št. 182/1, k.o. Toplice) – en fragment prazgodovinske keramike nakazuje na možnost prazgodovinskih ostalin na tem mestu.
2. Dolenje Polje (območje III – parc. št. 406, k.o. Gorenje Polje) – en fragment rimskodobne keramike je indic za prisotnost rimskodobnih ostalin.
3. Gabrje pri Soteski (območje III – parc. št. 669, k.o. Gorenje Polje) – en fragment rimskodobne opeke nakazuje na možnost prisotnosti rimskodobnih ostalin.
4. Gajzla – pri gradu Soteska (območje V – parc. št. 682/1, 683/1, k.o. Gorenje Polje) – dva fragmenta prazgodovinske ter en fragment rimskodobne keramike nakazujejo na možnost uporabe tega prostora od prazgodovine dalje.
5. Draga (območje V – parc. št. 1031/1, k.o. Gorenje Polje) – en fragment rimskodobne keramike nakazuje na možnost rimskodobnih ostalin na tem mestu.

Phil Mason, Maja Bricelj, Ildikó Pintér

60

EŠD: 15523

Naselje: Dolga Poljana

Občina: Ajdovščina

Ime: Dolga Poljana – prazgodovinska naselbina

Log pri Vipavi

Področje: A

Obdobje: bronasta doba

Vrsta dela: 6

Najdišče Log pri Vipavi je bilo odkrito ob ekstenzivnem površinskem pregledu trase hitre ceste Vipava–Selo leta 1996 in potrjeno kot prazgodovinsko najdišče v nadaljevanju raziskav; z intenzivnim površinskim pregledom leta 1996, z geofizikalnimi raziskavami leta 1997 ter s testnimi izkopi in podpovršinskimi pregledi leta 1997. Leži sredi Vipavske doline, južno od magistralne ceste Vipava–Ajdovščina, med zaselkom Log in cestarsko hišo. Zaščitno arheološko izkopavanje, ki ga je izvajal ZVNKD Nova Gorica od maja 1998 do julija 1998, je odkrilo sledi bronastodobne naselbine na aluvialni ravnici Vipavske doline. Območje raziskav je obsegalo širino trase hitre ceste Vipava–Selo (tj. 30 m), in sicer od cestnega profila št. 812 do cestnega profila št. 822 začrtane trase, in

je bilo razdeljeno na kvadrante velikosti 4 x 4 m. Uporabljeni sta bili dve metodi arheološkega izkopa, in sicer metoda stratografskega ročnega izkopa po sistemu šahovnice z razširitvijo izkopa v primeru pojava najdb ali struktur ter metoda strojnega izkopa zgornje plasti (ornice), ki ji je sledil ročni izkop. Na predelu, kjer je bila uporabljena druga metoda, sta bila predhodno izvedena strojno dva kontrolna jarka sonde, na severnem in južnem robu predvidene trase, v dolžini 100 in 96 m ter v širini do 1,2 m.

Na večjem delu izkopane površine so bile prazgodovinske kulturne plasti zaradi intenzivne agrarne izrabe in vodnega delovanja že povsem uničene. Tako je bila na celotnem območju izkopa dokumentirana svetlorjavno rumena ilovnata prst, ki predstavlja plast, nad katero je potekala prazgodovinska poselitve. Le tiste prazgodovinske strukture, ki so bile vanjo vkopane, so se ohranile. V potrditev tej trditvi sta prazgodovinski strukturi, odkriti na robu območja arheološkega izkopa, oddaljeni 200 m. Prva predstavlja strugo (jarek), katere brežino je sestavljala plast z bogatim prazgodovinskim gradivom. Druga struktura oziroma vkop je bila vkopana v plast ilovice in grušča in je služila naselbini verjetno kot odpadna jama. Polnilo vkopa so sestavljali odlomki prazgodovinske keramike, kamniti artefakti, drobcji oglja, živalske kosti ter zloženi večji in manjši kamni.

V osemdesetih letih so se v nižini Vipavske doline izvajale obsežne melioracije, ki so bronastodobno naselje še dodatno poškodovale. Ravno tako so bile, verjetno v osrednjem delu najdišča, prazgodovinske plasti povsem uničene ob gradnji dokumentiranih zidov (temeljev). Te mlajše strukture, glede na kovinske predmete, najdene na območju zidov, in zlasti način gradnje, povezujemo z vojaško dejavnostjo v času prve svetovne vojne.

Med odkritim gradivom prevladujejo odlomki keramike (pobranih je bilo okrog 6500 kosov), ki tipološko sodijo v čas bronaste dobe. V glavnem gre za grobo posodje debelih sten, okrašeno z razčlenjenimi rebri. Sorodna keramika je bila odkrita na robovih Vipavske doline in v njenem osrednjem delu, v Posočju in na Krasu. Zlasti je zanimiva keramika gladkih sten, ki nam je znana predvsem z najdišč v severni Italiji ter z jamskih najdišč na goriškem krasu. V bronasto dobo sodijo tudi izkopana kamnita orodja, med katerimi izstopa kamnita konica s trnom. Dokumentirane najdbe kažejo na poselitve prostora najdišča Log pri Vipavi vsaj od srednje pa vse do pozne bronaste dobe oziroma na občasne poselitve tega prostora v obdobju bronaste dobe.

Literatura: P. Bratina, Poročilo o arheološkem iz-

kopavanju Log pri Vipavi 1, na trasi HC Vipava Selo, avgust 1998.

Patricija Bratina

61

EŠD: Rkd-07-02-00008

Naselje: Dragatuš

Občina: Črnomelj

Ime: Dragatuš – arheološko najdišče Ržišče

Področje: A

Obdobje: neolitik, bakrena doba, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Pri nadzoru izkopane trase 20 kV daljnovođa, transformatorske postaje s preklpom NN omrežje Breznik smo na območju arheološkega najdišča Ržišče 25. 5. 2005 ugotovili prisotnost arheoloških plasti severno od vasi Obrh, na nekoliko dvignjenem predelu (parc. št. 4793, k.o. Dragatuš).

Plasti so bile poškodovane med gradnjo in so bile vidne v dolžini 130 m. Zato je bilo treba izvajati arheološko zavarovalno izkopavanje, da bi zagotovili osnovne podatke o najdišču in dokumentirali obseg poškodbe arheoloških plasti. Po zgoraj omenjenem ogledu terena je bila nadaljnja gradnja na tem odseku ustavljena do zaključka arheoloških raziskav, ki jih je v celoti financiral Elektro Ljubljana, d. d.

Arheološka zavarovalna izkopavanja je v času od 22. 6. do 16. 7. 2004 opravila ekipa ZVKDS, OE NM, pod vodstvom doc. dr. Filipa Masona, univ. dipl. arheologa, in Maje Bricelj, univ. dipl. arheologinje. Območje raziskav je predstavljalo pet sond (1, 4, 7, 10 in 13) v velikosti 3 x 10 m. Sonde so bile razporejene na 130 m dolgem delu trase z medsebojnim razmikom 20 m. Skupno smo raziskali 150 m² površine, ponekod do 1,40 m globine. Recentne plasti smo strojno odstranili v vseh sondah, potem pa uporabili metodo stratografskega ročnega izkopa do geološke osnove. Na ta način smo izkopali 38,5 odstotka poškodovanega območja najdišča, ki nam je omogočilo oceno narave poškodovanega dela najdišča z minimalnimi arheološkimi posegi v sicer dobro ohranjenih plasteh in strukturah najdišča.

Stratigrafija sond je bila precej podobna in med seboj primerljiva ter omogoča povezovanje oziroma izenačenje faz v skupno faziranje celotnega izkopenega dela najdišča.

Faza I: najstarejša faza je geološka osnova (SE 115, 415, 708, 1013, 1311), ki predstavlja z zgodnjim holocenskim vodotokom preoblikovane pleistocenske nanose.

Faza II: temu sledi prva faza uporabe, ko je verjetno do takrat pogozden teren počiščen. To so prvi sledovi človeških aktivnosti (SE 1014–1028, 1312–1319) v severozahodnem delu območja (sondi 10 in 13).

Faza III: sledi prva oziroma najstarejša prazgodovinska naselbinska faza nalaganja (SE 113, 407, 711, 1012 in 1306).

Faza IV: drugo prazgodovinsko fazo uporabe predstavljajo različne jame v južnem in severnem delu območja. V sondi 1 smo v severovzhodnem vogalu izkopali del večje, a plitve kotanje z notrim polnilom (SE 112/114). Iz sonde 10 sodi v to fazo manjša jama za stojko (SE 1010/1011), iz sonde 13 pa dve srednje veliki jami (SE 1307/1308 in 1309/1310).

Faza V: fazo uporabe prekrije druga prazgodovinska naselbinska faza nalaganja (SE 103, 405, 710, 1003 in 1303).

Faza VI: sledi tretja faza uporabe prostora, ki smo jo zasledili na južnem in severnem delu. V sondi 1 je predstavljena z dvema manjšima jamama. V enem primeru gre za jamo za stojko (SE 108/109), v drugem pa za manjšo poglobitev, ki je vsebovala precej keramičnih najdb (SE 110/111). V sondi 4 smo iz te faze lahko dokumentirali le del neke večje jame v jugozahodnem delu sonde. Jama je imela štiri različna polnila s precej prazgodovinskih najdb, ki kažejo na čas poznega eneolitika (SE 416, 406, 409, 414/408; 410/411). Ob zahodnem robu sonde 4 je bila še ena večja jama za stojko (SE 412/413). Ta bi lahko predstavljala del strukture, ki seže zunaj izkopnega polja. V sondi 10 pa sta to fazo predstavljali dve manjši jami (SE 1006/1007, 1008/1009). Ležali sta precej blizu in sta morda del neke strukture, ki sega zunaj izkopnega polja.

Faza VII: tretje prazgodovinsko naselbinsko fazo nalaganja zaznamujejo plasti SE 106, 403, 703, 1005 in 1305.

Faza VIII: zadnji fazi uporabe prostora smo sledili na osrednjem območju sondiranja, in sicer v sondi 7. Gre za večjo jamo – glinokop z različnimi polnili ter manjšimi vkopi (SE 705–707, 709, 713, 714–717).

Faza IX: nadalje smo lahko sledili nalaganju prazgodovinske odpadne plasti organskega izvora (SE 102, 402, 702, 1002 in 1302).

Faza X: stratigrafsko je odpadno plast na celotnem območju sondiranja prekrival recentni koluvij (SE 101, 401, 701, 1001 in 1301).

Faza XI: najmlajša plast na celotnem območju je bila recentna ornica (SE 100, 400, 700, 1000 in 1300).

Faza XII: vse plasti pa so bile presekanke z recent-

nim posegom izkopa za kablovod (SE 116/107, 417/404, 712/704, 1029/1004 in 1320/1304).

Gre za prazgodovinsko naselbino večjega obsega na robu rečne terase. Z raziskavami smo zadeli na južni in zahodni rob naselbine, katere središče je ležalo na nekoliko dvignjenem predelu proti severu. Nesporen je začetek najdišča, ki sodi vsaj v čas poznega neolitika oziroma v čas kulture Lengyel (na primer SE 1012, 1306). Material iz te faze je primerljiv s horizontom Moverna vas 5 in 6 iz zgodnjega 4. tisočletja pr. n. š. Mlajša keramika sodi v čas eneolitika oziroma v čas kulture Lasinja (na primer SE 103, 1303). Za nekatere keramične fragmente lahko najdemo primerjave še v horizontu Moverna vas 9 (na primer SE 406), ki predstavlja pozni eneolitik, nekateri pa so še tudi mlajši. V absolutni kronologiji to pomeni čas prve polovice 3. tisočletja pr. n. š.

Vsekakor gre za pomembno arheološko najdišče, ki v prostoru Bele krajine pomeni pomemben prispevek k že znani situaciji neolitskih in eneolitskih naselij in izrabe prostora v času 4. in 3. tisočletja pr. n. š.

Philip Mason, Maja Bricelj

62

ESD: 3073

Naselje: Drevenik

Občina: Rogaška Slatina

Ime: Drevenik - cerkev sv. Lenarta

Področje: UA

Obdobje: prva polovica 15. stoletja, prva polovica 17. stoletja

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Obnova podružnične cerkve se je v letu 1995 začela s statično sanacijo opornikov ladje in predhodnim sondiranjem starejših fasadnih ometov. V letu 1996 je bila na podlagi meritev in sondiranj fasadnih ometov zvonika prezentirana njegova historična zunanjščina. Fasadne površine, izdelane v tehniki grobo zaribanega ometa, so barvane belo. Arhitekturna členitev z naslikanimi vogalniki, delilnimi horizontalni pasovi, obroami oken ter lin je izvedena v tehniki gladko zaribanega ometa in barvana v modri barvi. Dotrajani in poškodovani deli konstrukcije strehe so zamenjani z novimi. Novi opečni bobrovec je položen namesto prvotne skrilave kritine kot začasna, interventna rešitev. Leta 1997 sta bili popravljeni leseni strešni konstrukciji ladje in kora. Streha ladja je bila pokrita z novim opečnim bobrovcem, streha kora s prebranim in novim skriljem. Zidarska dela je izvajal Jože Rahle iz Slovenske Bistrice, krovsko Ivan

Podgrajšek iz Zlakove nad Zrečami.

V letih 1999 in 2000 je bila na podlagi sondiranja in rekonstrukcijskega načrta obnovljena gotska zunanjščina cerkvene ladje, kora in zakristije. V južni steni kora je bila zazidana novejša oken-ska odprtina. Vsa okna, razen tistega nad južnim vhodom, so imela ohranjena krogovičja in vsaj eno od ostenij. Kamnosek Vojko Urisk je izdelal manjkajoče kamnite okvirje gotskih oken v južni steni ladje in v kornem zaključku ter popravil delno poškodovan portal v južni steni ladje. Novi apneni ometi so bili na fasadah ladje in zakristije le beljeni. Na koru je bila obnovljena fasadna poslikava. Na prvotni višini kasneje povišanega kora je bil ponovljen zobasti friz v modri in rdeči barvi. Šivani robovi, obrobe oken in ostenja so črtno poslikani v rdeči barvi. V tej barvi je poslikan talni zidec tudi na vseh stenah gotске cerkve.

Leta 2001 sta bili v obnovljeno biforno okno v vzhodni steni kora vstavljeni kopiji vitražev z grbi celjskih grofov. Kopiji je naredila restavratorka Nuška Dolenc Kambič, nova lečasta stekla v zasteklitvi preostalih oken pa steklar Peter Jankovič iz Rogaska Slatine. Obnovo zunanjščine so so-financirali Ministrstvo za kulturo RS, Občina Rogaska Slatina in Župnijski urad Kostivnica.

Bogdan Badovinac

63

EŠD: 815

Naselje: Družinska vas, Bela Cerkev, Draga

Občina: Novo mesto

Ime: Vinji Vrh pri Beli Cerkvi – arheološko območje Vinji vrh

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase krajevnega telefonskega zemeljskega omrežja Družinska vas v dolžini 7,5 km je bil v času od 20. 9. do 29. 9. 2000 opravljen pod vodstvom Andreja Magdiča, študenta arheologije, in pod nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Ekstenzivni terenski pregled je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Obravnavana trasa KKO Družinska vas poteka skozi vasi Družinska vas, Zgornja Družinska vas, Sela, Gradenje, Bela Cerkev, Vinji Vrh ter Draga, po različnih geomorfoloških osnovah: rjavi ilovnati preperini in jerini, svetlo rjavem plastnatem apnencu, belem luknjičavem zrnatem dolomitu z diploporami, sivem laporju, belem in peščenem

rjavem laporju, peščenjaku in kremenovem pesku (tortonu). Trasa poteka ob cestah, po travniških, poljedelskih, vinogradniških in sadjarskih površinah ter skozi naselja po valovitem južnem pobočju Vinjega vrha.

Celotna trasa je bila razdeljena na 10 območij, ki ustrezajo poselitvenim, vegetacijskim in geografskim razlikam v prostoru.

Območje I: trasa poteka deloma ob cesti, ki vodi od Družinske vasi do Zgornje Družinske vasi, deloma pa po travniških in poljedelskih površinah in skozi naselje Zgornja Družinska vas. Teren se dviguje od doline manjšega potoka po položnem, skrajno južnem pobočju Vinjega vrha proti Zgornji Družinski vasi. Geomorfološka osnova je bel luknjičav zrnat dolomit z diploporami.

Območje II: ni bilo pregledano, ker celotna trasa poteka ob cesti skozi gosto naseljeno območje.

Območje III: trasa poteka vzdolž položnega pobočja Vinjega vrha od Zgornje Družinske vasi do vasi Draga, deloma ob cesti, večji del pa po travniških in poljedelskih površinah ter skozi naselja. Na zahodnem delu teče trasa po stičišču različnih geomorfoloških podlag: belem luknjičavem zrnatem dolomitu z diploporami, svetlo rjavem plastnatem apnencu, rjavi ilovnati preperini in jerini, sivem laporju, belem in peščenem rjavem laporju, peščenjaku in kremenovem pesku (tortonu), v vzhodnem delu pa po naslednji podlagi: sivem laporju, belem in peščenem rjavem laporju, peščenjaku in kremenovem pesku (tortonu).

Območje IV: poteka po precej strmem pobočju Vinjega vrha ob cesti od vasi Draga navkreber. Geomorfološka podlaga je siv lapor, bel in peščen rjav lapor, peščenjak in kremenov pesek (torton).

Območje V: ni bilo pregledano, ker celotna trasa poteka ob cesti skozi gosto naseljeno območje.

Območje VI: trasa poteka čez travniške, poljedelske in vinogradniške površine po položnem pobočju Vinjega vrha. Geomorfološka podlaga je bel luknjičav zrnat dolomit z diploporami ter rjava ilovnata preperina in jerina.

Območje VII: ni bilo pregledano, ker poljedelske površine, po katerih poteka trasa, tega niso dopuščale.

Območje VIII: trasa sledi lokalni cesti in poteka med hišami v naselju Bela Cerkev. Geomorfološka podlaga je siv lapor, bel in peščen rjav lapor, peščenjak in kremenov pesek (torton).

Območje IX: sledi kolovozu in poteka po travniških in poljedelskih površinah med hišami v naselju Bela Cerkev. Geomorfološka podlaga je siv lapor, bel in peščen rjav lapor, peščenjak in kremenov pesek (torton).

Območje X: trasa vodi navkreber po strmem

južnem pobočju Vinjega vrha, deloma čez sadjarske in poljedelske površine, večidel pa ob cesti. Geomorfološka podlaga je siv lapor, bel in peščen rjav lapor, peščenjak in kremenov pesek (torton). Ugotovljene arheološke sledi

1. Dolge njive (območje VII – parc. št. 2740/3, k.o. Bela Cerkev) – en fragment rimskodobne opeke nakazuje na možnost rimskodobnih ostalin na tem mestu.

Phil Mason, Andrej Magdič, Ildikó Pintér

64

EŠD: 15517

Naselje: *Družinska vas*

Občina: *Novo mesto*

Ime: *Družinska vas – arheološko najdišče Loke*

Področje: *A*

Obdobje: *zgodnja bronasta doba*

Vrsta dela: *6*

Zavarovalna izkopavanja v okviru avtocestnega programa so potekala v času od 12. 3. do 21. 3. 2003, pri čemer so bili odkriti ostanki zgodnjebronastodobnega naselja s številnimi fragmenti pramenaste, tako imenovane licenske keramike z značilnim vrvičastim okrasom. Zaradi arheoloških del, ki so z manjšim uspehom v bližini obravnane lokacije že potekala, smo dokumentacijo vodili pod naslovom Loke 2. Ta del najdišča je bil odkrit ob arheološkem nadzoru. Dela je na terenu vodila Ana Kruh, univ. dipl. arheologinja, ob pomoči konservatorja, odgovornega vodje nadzora. Lokacija je bila sproščena za gradnjo bodoče avtoceste in je bila po posegu delno uničena. Sklepamo, da se najdišče širi še v smeri zunaj gradbenega posega na parc. št. 792/1, 793/1, 817/1 k.o. Družinska vas in 2873/1 k.o. Bela Cerkev.

Uroš Bavec

65

EŠD: 15519

Naselje: *Duplje*

Občina: *Vipava*

Ime: *Duplje – bronastodobna naselbina Zemono pri Vipavi 1*

Področje: *A*

Obdobje: *bronasta doba*

Vrsta dela: *6*

Najdišče Zemono 1 leži sredi Vipavske doline, jugovzhodno od cerkve sv. Marije v Logu pri Vipavi in južno od magistralne ceste Ajdovščina-Vipava. Lokacija je bila odkrita ob ekstenzivnem

površinskem pregledu hitre ceste Razdrto–Vipava aprila 1996 ter potrjena s testnimi podpovršinskimi izkopi spomladi 1999. Arheološko zaščitno izkopavanje je izvedel ZVNKD Nova Gorica v sodelovanju z zunanjimi sodelavci v času od avgusta 2000 pa do aprila 2001 (s krajšimi prekinitvami zaradi izredno slabih delovnih razmer).

Na podlagi izkušenj, pridobljenih v izkopavanjih na trasi hitre ceste v Logu pri Vipavi, so bila najprej izvedena strojna sondiranja oziroma izkopi kontrolnih jarkov. Prvi dve sondi sta potekali v dolžini celotnega najdišča po obeh skrajnih robovih trase ceste, medtem ko je tretja sonda potekala prečno na traso ceste. Sondiranja so bila več kot upravičena, saj so pokazala, da je JV del najdišča zaradi stalne agrarne rabe ter izredno visoke geološke podlage v celoti uničen, tako da so bile vse nadaljnje raziskave usmerjene le na SZ del območja najdišča Zemono 1. Ta je bil razdeljen na izkopno polje v velikosti 104 x 32 m (na kvadrante 8 x 8 m) ter na razširitvi trase (80 x 5 m in 48 x 6,4 m). Zaradi previsokega nivoja podtalnice pa kljub velikim prizadevanjem celotne ekipe ni bilo mogoče v pogodbenem roku raziskati do geološke osnove celotno izkopno polje z razširitvami. Da bi se prepričali o nadaljevanju stratigrafije najdišča tudi še na neizkopanem delu, je bilo znotraj izkopnega polja nerejenih še 24 sond (velikosti 3 x 3,1 m oziroma 3 x 1,5 m oziroma 4 x 2 m), v razširitvi pa še 5 sond različnih velikosti.

Zaščitna izkopavanja so potrdila obstoj naselbine na aluvialni ravnici Vipavske doline v bronasti dobi, ki je verjetno kontinuirano (ali le občasno) živela še v železni dobi.

Zaradi stalne izpostavljenosti najdišča intenzivnemu vodnemu delovanju, melioracijskim posegom ter stalni agrarni obdelavi so bile kot edini ostanki antropogenih posegov v obdobju prazgodovine interpretirane le odkrite strukture (jame in vkopi), vkopane v geološko osnovo. V vkopih lahko vidimo stojišča za kole, ki so nosili lesene naselbinske konstrukcije oziroma bronastodobne hiše. Jame, katerih polnila so vključevala ostanke živalskih kosti (pogosto ožganih), oglja, semen ter arheološko gradivo antropogenega nastanka (prazgodovinsko keramiko, keramične vijčke, kamnita orodja, kamnite odbitke, kamnite bruse), pa so služile kot shrambni ali odpadni prostori.

Tako stratigrafsko kot tudi v odkritem gradivu je najdišče Zemono 1 sorodno kilometer stran oddaljenemu najdišču Log pri Vipavi. Tudi tu so odlomki prazgodovinske keramike, razen redkih odkritih v kulturnih jamah, izredno slabo ohranjeni (zaobljeni robovi, poškodovana površina), kar je nedvomno posledica postdepozicijskih pogojev

in predvsem intezivnega vodnega delovanja. Večji del keramičnih odlomkov (vseh prazgodovinskih odlomkov je 56.586) predstavlja grobo posodje debelih sten, navadno okrašeno z razčlenjenimi rebri, in sodi v čas bronaste dobe. Med kamnitimi orodji so prisotne naslednje tipološke oblike: pras-kala, strgala, retuširane kline, nazobčane kline, konice različnih oblik, trapezi, retuširani odbitki ter glajeni sekiri. Glede na stratigrafsko pozicijo kamnitih orodij so ta nedvomno sočasna z odkrito keramiko.

Med izkopavanjem so bile dokumentirane tudi mlajše kamnite strukture, opredeljene kot drenaže, ki so rezultat obsežnejših in skrbno načrtovanih del, verjetno s konca 19. stoletja. Gre za sistem odvodnjavanja, ki je ob močnejših deževjih zbiral meteorne vode in jih odvajal proti reki Vipavi in na ta način uravnaval nivo podtalnice.

Literatura: P. Bratina, Poročilo o arheološkem izkopavanju na najdišču Zemono 1, na trasi HC Razdrto–Vipava, etapa Podnanos–Vipava, avgust 2001.

Patricija Bratina

66

EŠD: Št. predloga 03-01-ZRD-02-578

Naselje: Dutovlje

Občina: Sežana

Ime: Dutovlje - domačija Dutovlje 98

Naslov: Dutovlje 98

Področje: E, U

Obdobje: sredina 19. stoletja

Vrsta dela: 6

Na domačiji Dutovlje 98, po domače Pri Tubelcevih, smo v dnevni sobi, nekdanjem hramu, evidentirali manjšo poslikavo, ki prikazuje nadangela Mihaela, oboroženega z mečem in ščitom, v boju s Satanom. V današnji dnevni sobi, nekdanjem hramu domačije Dutovlje 98, je na severni steni manjša poslikava. Prvotno je bila slika opremljena z iluzionistično naslikanimi stebroma, ki sta sliko okvirjala v nišo. Gre za poslikavo, izvedeno v tempera tehniki, in predpostavljamo, da je bila narejena hkrati z večjimi prenovami, izvedenimi na domačiji sredi 19. stoletja, ki so dokumentirane z letnicama 1873 na vhodnih vratih v stanovanjsko hišo ter 1857 na prekladi dvoriščne kalone. Ugotavljamo, da je bila slika nestrokovno odkrita in zaradi tega kaže precej poškodb.

Eda Belingar, Robert Červ

67

EŠD: 12791

Naselje: Erzely

Občina: Vipava

Ime: Erzely – znamenje Na popotniku

Področje: E

Obdobje: tretja četrtina 19. stoletja

Vrsta dela: 4, 6, 7

Slošno kamnito znamenje, ki stoji ob stari poti med Erzelijem in dolino reke Branice, smo restavrirali in restavratski delavnici novogoriške območne enote. Znamenje je iz leta 1891 in je sestavljeno iz več kamnitih kosov. Posebnost so vklesani številni napisi, ki so vidni s treh strani.

Po opravljenem čiščenju kamnitih kosov in besedil smo na stopnici ugotovili nov napis, ki je bil do tedaj očem skrit zaradi nasutja in vegetacije.

Čeprav so nekatera besedila slabo ohranjena, smo se odločili, da jih prezentiramo tako, kot so se ohranila do danes. Originalno besedilo je zato prepisano na informativno tablo, ki stoji tik ob znamenju.

Obnovljena, očiščena in zaščitena proti koroziji je tudi ograja okoli znamenja. Okolica, plato, na katerem znamenje stoji, pa je zatravljena. Skratka, ponovno je bilo vzpostavljeno naravno okolje v vinogradniški krajini.

Andrejka Ščukovt

68

EŠD: 4338

Naselje: Florjan pri Šoštanjju

Občina: Šoštanj

Ime: Florjan pri Šoštanjju – razvaline gradu

Kacenštajn

Področje: A

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 4, 6

Razvaline gradu Katzenstein (parc. št. 280/1, k.o. Florjan pri Šoštanjju) ležijo na strmi skalni kopi v naselju Florjan pri Šoštanjju. Spomladi 1995 so domačini ob urejanju okolice cerkve sv. Florjana zadeli na kamnit zid ob cerkvenem zvoniku in ga z delovnimi stroji deloma poškodovali. Izhodišče za konservatorsko akcijo – zaščitni sondažni izkop – je bila ogroženost arheoloških informacij, ki jim pri nadaljnjih posegih v prostor preti uničenje. Z natančnim površinskim rekognosciranjem je bil določen obseg ogrožene površine, zaščitni izkop pa je bil omejen na sondo velikosti 6 x 6,5 metra, orientirano v smeti SV–JZ.

Stanje na terenu je glede na strmo pobočje, ki pada v smeri proti SZ – cerkveni ladji –, narekovalo najprej čiščenje in odstranjevanje velike količine kamnja, posledico poškodovanja zidu z delovnimi stroji. Lokacija sonde je bila določena na mestu, kjer so ruševine zaradi nadaljnjih gradbenih del na cerkvi najbolj ogrožene in kjer je konfiguracija terena obetala največjo možno količino informacij. Tik pod rušo je bila odkrita zidna konstrukcija, orientirana S–J, ki je bila močno poškodovana zaradi erozije in se je pravokotno naslanjala na zunanjo fronto masivnega, pri gradbenih delih odkritega zidu. Zidna konstrukcija je bila sestavljena iz lomljencev apnenca velikosti do 30 x 25 cm in peskastega, prhkega veziva. Največja širina je znašala približno 140 cm, lice ni bilo ohranjeno. Čiščenje masivnega, kompaktnega zidu je razkrilo obrambni stolp nepravilne, jajčaste oblike, katerega zidovi merijo v širino 405 cm. Zid je grajen iz deloma prisekanih lomljencev apnenca velikosti do 40 x 30 cm, vezanih z močno peščeno malto. Šestdeset cm nižje od ohranjenega zgornjega roba zidu se zid stopničasto razširi za približno 20 cm. Na vzhodni strani sonde se razširjen in z močnim vezivom zalit in zaglajen temelj naslanja na skalno osnovo, na zahodni strani, kjer pobočje strmo pada, pa je temelj še enkrat stopničasto razširjen – kamenje velikosti do 30 x 30 cm je nametano in mestoma zalito z vezivom. Zunanja in notranja fronta zidu sta grajeni na lice, uporabljeni so večji, prisekani kamni, za sredico zidu pa manjši. Plastenje je izrazito. Na zahodni strani se obrambni stolp organsko, pod skoraj pravim kotom veže s 140 cm širokim zidom, ki teče v smeri JZ–SV. Grajen je iz manjših lomljencev apnenca in sporadično iz prodnikov, fronti zidu sta poravnani, plastenje ni izrazito. Ugotovljena je bila ena hodna površina (morda sta bili dve?). Useki skalne osnove so zapolnjeni z rdečerjavo zbito ilovico, površina je zaradi padca terena nasuta in poravnana s peskom, pomešanim s kosi malte in večjimi kamni. Nad tem je plast zelo zbite rdeče ilovice, pomešane z drobnim peskom, ki je v isti ravnini kot razširjen in z malto zaglejen temelj obrambnega stolpa. Skupaj tvorita enotno hodno površino v celotni sondi. Nad njo so nasutja in utrditve za zidno konstrukcijo, ki se je pravokotno naslanjala na obrambni stolp. Tu je verjetna še ena hodna površina v višini druge stopničaste razširitve temelja stolpa, vendar stanje zaradi majhne površine izkopa ni povsem jasno. Sledijo plasti, povezane z najverjetneje nasilnim propadom gradu, ter erozijske plasti in humus. Tik ob temeljih stolpa sta bila odkrita železna podkev in novc Bele IV. (1235–1270), ob JV

stranici sonde pa je zanimiva plast peska z veliko količino oglja, keramičnih najdb (kuhinska lončenina, odlomki majolike arhaike ...), puščičnih osti in novcem, datiranim v 15. stoletje (analiza novcev: Numizmatični kabinet NM v Ljubljani). Sodeč po izrazitih sledovih žganine, deformiranih puščičnih osteh in novčni najdbi, je plast moč povezati s propadom gradu v sredini 15. stoletja, ki ga omenjajo tudi zgodovinski viri. Sonda in obrambni stolp sta bila po končanem sondažnem izkopu zaščitena z leseno konstrukcijo, arheološko gradivo pa je bilo skupaj z dokumentacijo predano v hrambo Muzeju Velenje.
Danijela Brišnik

69

EŠD: pr. 04-00-ZRD-02-728

Naselje: Glinje pri Cerkljah na Gorenjskem

Občina: Cerklje

Ime: sledovi utrdbe

Področje: A

Vrsta dela: I

Na SZ grebenu hriba Studenec, S od vasi Glinje pri Cerkljah (levi breg potoka Kamnek, parc. št. 914, 911/1, k.o. Zalog) so v gozdu opazni sledovi utrdbe. Izravnani okrogel plato premera približno 16 m je obdan z jarkom in nasipom. Verjetno gre za ostanke protiturške utrdbe.

Milan Sagadin

70

EŠD: ni nastavljen

Naselje: Gmajnica pri Komendi

Občina: Komenda

Ime: Gmajnica pri Komendi - prazgodovinska naselbina

Področje: A

Vrsta dela: I

Ob izkopu gradbene jame za stanovanjsko stavbo na parc. št. 211/15, k.o. Mlaka (med stavbama Gmajnica 108 in Gmajnica 98), se je pojavila razmeroma bogata naselbinska plast s prazgodovinsko lončenino. Plast se debeli ob severa proti jugu, teren se nadaljuje v blago vzpetnico južno od ceste Gmajnica–Gora, ki verjetno predstavlja jedro naselbine. Naključne najdbe na zorani njivi leta 2002 pa razširjajo obseg prazgodovinske naselitve tudi proti vzhodu, na parc. št. 469, 470, 471, 596/1, 589/1, 582, 597, 599, 600 in 602, k.o. Mlaka.

Izkopani material so odpeljali k Lončarski zadrugi

Komenda in ga poravnali po okoliškem travniku, tako da so se odlomki lončenine našli tudi tam.

Milan Sagadin

71

EŠD: 1799

Naselje: *Golek*

Občina: *Črnomelj*

Ime: *Golek pri Dragatušu – cerkev sv. Antona*

Puščavnika

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki ekstenzivni terenski pregled območja za daljnovid Golek pri Dragatušu v dolžini 0,4 km je 30. 4. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Andreje Breznik, univ. dipl. arheologinje, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnavani odsek daljnovoda poteka po travniških površinah južno od naselja Golek na poplavni ravnini na agromeliorirani poplavni ravnini.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Brezje pri Goleku (območje I – parc. št. 853/3, 855/2 – k.o. Golek) – fragment prazgodovinske keramike in kos ožgane gline nakazujeta na morebitno arheološko najdišče v neposredni bližini.

Phil Mason, Andreja Breznik, Ildikó Pintér

72

EŠD: 2992

Naselje: *Gomilsko*

Občina: *Braslovče*

Ime: *Gomilsko - cerkev sv. Štefana*

Področje: *UA*

Obdobje: *pozna gotika, pozna renesansa, barok*

Vrsta dela: *4, 5, 6, 7, 8*

Obnova zunanjsine župne cerkve se je začela leta 1995 z obnovo zvonika iz 15. stoletja. V treh plasteh rdeče barve najdenih starejših gotskih poslikav se ni dalo povezati poslikave po posameznih plasteh. Prav tako ni bila ohranjena baročna poslikava, ampak le okrase lizene z delilnimi pasovi. Istega leta je Župnijski urad Gomilsko poslal na zavod vlogo za pozidavo lope ob zahodni strani ladje po načrtu inž. arh. Janeza Valentinčiča. Leta 1958 je bil po načrtu namreč narejen nov pevski kor. Dozidava vhodne lope ni bila izvedena. Župnijskemu uradu smo odgovorili, da bomo vlogo obravnavali

na podlagi rezultatov raziskav fasadnih ometov in beležev, ko bodo postavljeni gradbeni odri. Rezultati delnega sondiranja ometov in beležev na zahodni fasadi ladje v januarju in februarju 1997 so potrdili domnevo o dolžini prvotne cerkvene ladje iz 15. stoletja. Na jugozahodnem vogalu ladje smo pod poslikanimi baročnimi ometi odkrili plast gotskih ometov s poslikanim vogalniki. Pri nadaljnjih sondažah smo ugotovili, da je bila zahodna fasada ladje prenovljena, verjetno v letu 1891, ko je postala cerkev župna. Delne sonde na drugih fasadnih površinah cerkve so pokazale dovolj ohranjenih elementov, na osnovi katerih smo pri obnovi fasadnih ometov v celoti rekonstruirali njeno baročno podobo. Župnijskemu uradu smo sporočili, da je povečava kora z dozidavo vhodne lope s spomeniškovarstvenega vidika nesprejemljiva, ker se bodo z nameravanim povečanjem prostora pevskega kora oziroma povečanjem cerkve porušila notranja razmerja v prostoru in izgubili proporciji baročne cerkve. Te ugotovitve je povzela strokovna komisija, razširjena z zunanjimi člani Olgo Zupan, Andrejo Volavšek, Marinko Dražumerič in Jovom Grobovškom, ter dodala, da je ladja najstarejši del cerkve in da bi se z odstranitvijo zahodne stene za vedno izgubili pričevalni elementi stavbnozgodovinskega razvoja cerkve. Po prezidavi prezbiterija in obeh kapel v 17. in 18. stoletju ter poenotenju notranjega prostora je cerkev dobila tiste lastnosti, ki jo opredeljujejo za kulturni spomenik. Kasnejša prezidava zakristije z oratorijem je porušila zunanja razmerja stavbnih mas. Novejši adaptacijski posegi na zunanjščini, predvsem dostop na kor in oratorij, ter nov pevski kor v notranjščini so oblikovno osiromašili in zbrisali historično pričevalnost posameznih stavbnih elementov in enovito zasnovano notranjščino. Župnijski urad je soglašal s spomeniškovarstvenimi izhodišči in je bil pripravljen dobiti nov, sodobnejši načrt za preureditev pevskega kora. Pri detajlnem sondiranju fasadnih površin je na zahodni steni ladje najdena poslikava šivanih vogalov v modri barvi in delilni pas z motivom tekočega psa tudi na kapnem zidcu trikotnega zaključka, na severni in južni steni ladje. Pod temi tehnološko slabimi ometi brez veziva so ometi z gotsko poslikavo šivanih vogalov v rdeči barvi. Nad baročnimi ometi ladje so bili še tri plasti beležev ter barvasti belež rjavega okra, zlatega okra in cementni obrizg. Na kornem zaključku je najdena celotna pilastrska poslikava z bazami, kapiteli stebrov in ušesaste obrobe južnega okna. Južna kapela in zakristija imata enostaven šivan rob. Na severni kapeli so bile najdene pilastrska poslikava in ušesaste obrobe prvotnih oken.

Po odstranitvi ometov je na zahodni steni ladje, desno od vhoda najdena niša, zazidana s spolijami predhodnih vrat. Na južni steni, kjer ni bilo cezur v zidavi, temveč le zazidano pravokotno okno, so pod kapnim vencem vstavljene rdeče barvane gotske spolije. Južna kapela je nadzidana za okoli 70 cm, kor je nadzidan za okoli 50 cm. V vzhodni steni kora je bila vidna velika vertikalna razpoka. Severna kapela je prislonjena k zvoniku in ima predelane okenske odprtine. V severni steni ladje ima desno okno pozidano špaletu s spolijami. V zakristiji so v vzhodnem vogalu vzdane gotske spolije s poslikavo. Dohod na kor ob severni steni ladje je odstranjen. Na zahodni steni ladje je bil v isti ravnini s preostalo fasado pozidan manjkajoči zaključni del strešnega čela. Okrogli lini sta zazidani, osrednje okno je skrajšano na dimenzijo baročne odprtine, okna in luneti v severni in zahodni steni severne kapele so preoblikovani v skladu z najdbami starejših okenskih odprtin. Najdena arhitekturna poslikava se namreč navezuje na starejše okenske odprtine. Poslikava severne kapele, z narisano členitvijo v beli barvi na modri podlagi, ni izrisana po načrtu, saj je brez horizontalnega pasu, ki deli naslikane pilastre na dve nadstropji. Baročna arhitekturna poslikava zunanjščine cerkvene ladje je barvana v modrem tonu. Pilasterska poslikava prezbiterja je v barvi zlatega okra na beli podlagi. Poslikava zakristije z enostavnimi vogalnimi pilastri in okenskimi obrobami je v svetlo oker barvi. Šivani vogali južne kapele so poslikani v rjavkastem barvnem tonu. Talni zidci so istega barvnega tona, kot je fasadna poslikava. V ladji je narejen nov pevski kor.

Bogdan Badovinac

73

EŠD: 2947

Naselje: Gore nad Turjem

Občina: Hrastnik

Ime: Gore nad Turjem - cerkev sv. Jurija

Področje: UA

Obdobje: barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Obnovitvena in zavarovalna dela na podružnični cerkvi, zgrajeni leta 1520, obokani leta 1722, z dozidano severno kapelo leta 1750, so se začela leta 1996 z izvedbo drenaže in odstranitvijo ometov v nivojih talnega zidca. V drugi fazi pripravljanih del so bili leta 1998 na novo sklesani portali v zahodni in južni steni ladje ter vzhodni steni zakristije. Kamnoseška dela, ki jih je financiralo Ministrstvo za kulturo RS, je opravil Vojko

Urisk. Vsi trije starejši portali niso bili statično stabilni. Baročni ušesasti kamnit portal v zahodni steni ladje je imel na prekladi napis ERECTA A 1520 P. Nove lesene vratnice so le začasna rešitev. Restavradorja Anton in Gregor Podkrižnik sta v letih 1998 in 1999 restavrirala oltar sv. Križa v severni kapeli. Oltarni nastavek s križanim Kristusom iz osemdesetih let 19. stoletja ima ohranjene manjše kipe iz starejšega oltarja: sv. Frančiška Ksaverja, sv. Ahaca, sv. Antona Padovanskega in sv. Izidorja. Denar za spomeniško varstveni program restavratorske obnove velikega kamnitega oltarja iz leta okoli 1670 je bil leta 1999 odobren le za nujna zaščitna dela na oltarni arhitekturi. Na novo so bili narejeni stranske baze in slopi. Za interventno zamenjavo poškodovanih delov z novimi so bili uporabljeni zdravi kamniti deli starih portalov, ki so ostali po zamenjavi z novimi. Po projektu statične sanacije sta bila v letu 2000 sanirana obok slavoloka v prezbitteriju in obok v zvonici. Istega leta smo s sondiranjem pod debelimi cemetnimi fasadnimi ometi odkrili le ostanke beležev in sledi rdeče poslikave. Odstranjeni so bili le poškodovani ometi in nato čez stare cementne omete po celotnih fasadnih površinah naneseni novi finalni ometi. Gradbenozavarovalna dela sta financirali Župnija sv. Jakob iz Dola pri Hrastniku in Občina Hrastnik.

Bogdan Badovinac

74

EŠD: 3416

Naselje: Gorenje

Občina: Šmartno ob Paki

Ime: Gorenje - cerkev sv. Janeza Krstnika

Področje: UA

Obdobje: zreli barok

Vrsta dela: 4, 8

Poškodovana in delno uničena strešna konstrukcija na strehi ladje, kora in južne kapele je bila obnovljena leta 1998. V celoti so bili zamenjani strešne letve in opečni bobrovec. Položen je bil nov bobrovec proizvajalca CREATON. Žlote, lovilni žlebovi, odtočne cevi so bakreni. Dela je izvajal Jože Podgrajšek iz Zlakove pri Zrečah. Fasadna poslikava južne baročne kapele iz leta 1730 je bila po obnovi leta 1990 ponovno barvno osvežena. Obnovitvena dela je financirala Župnija Šmartno ob Paki. Dva železna KID-ova zvonova iz leta 1923 je Župnija darovala Župniji Dol pri Hrastniku. En zvon je obešen v cerkvi sv. Štefana na Turju, drugi v cerkvi sv. Jurija na Gorah. V zvoniku sedaj visijo trije novi zvonovi, posvečeni

sv. Janezu Krstniku, Brezmadežni Mariji in sv. Jožefu.

Bobdan Badovinac

75

EŠD: 2509

Naselje: Gorenje Dole pri Škocjanu

Občina: Škocjan

Ime: Gorenje Dole pri Škocjanu – cerkev sv.

Križa

Področje: UA

Obdobje: okoli leta 1800

Vrsta dela: 4, 6, 7

Cerkev sv. Križa v Gorenjih Dolah, omenjena prvič leta 1526, predstavlja s kapelicami križevega pota zanimiv ambientalni spomenik, ki ga sestavljajo pravokotna ladja, tristrano sklenjen prezbitერიj, kvadratna severna kapela in kvadratna južna kapela, nad katero se dviga oktogonalni zgornji del zvonika. Da je stavba svojo podobo dobila pretežno v drugi polovici 18. stoletja, pričajo predvsem ploskovita kulisa dvojno usločenega zahodnega pročelja s polkrožnim kamnitim portalom, čokat zvonik in banjasti obok v notranjščini, ki je okoli leta 1800 doživel obsežno poznobaročno poslikavo. Poslikavo je Ivan Komelj v svoji umetnostnozgodovinski topografiji Dolenjske in Bele krajine (tipkopis) pripisal poznobaročnemu slikarju Mihaelu Klemnu, avtorju slik križevega pota iz leta 1802 v cerkvi. Pred desetletji je zunanjščina cerkve doživela nestrokovno obnovo.

Jeseni 1999 smo v okviru redne dejavnosti izvedli osnovno dokumentiranje stenskih slik na oboku ladje in prezbitერიja. Pri tem se je izkazalo, da je

Marijino kronanje - detalj (stanje po utrjevanju). Foto: Robert Peskar

intonaco mestoma močno razpokan in ponekod odstopa od podlage. Zato smo preventivno izvedli tudi osnovno kitanje poškodb in utrjevanje intonaca s fino apneno malto. Posegi so se že čez nekaj mesecev izkazali kot izredno pomembni z vidika dokumentarnosti, saj je zaradi nepazljivosti pri uporabi sveč pozno spomladi 2000 skorajda v celoti zgorel severni stranski oltar Žalostne Matere božje iz 19. stoletja. Zaradi dima in saj so do tedaj dobro ohranjene freske močno počrnele, nekdanjega sijaja pa freskam ni vrnilo niti temeljito čiščenje z amoniakom in drugimi sredstvi, ki ga je izvedla Škofijska restavratorska delavnica iz Maribora.

Robert Peskar

76

EŠD: 8641

Naselje: Gorenje Gradišče pri Šentjerneju

Občina: Šentjernej

Ime: Gorenje Gradišče pri Šentjerneju – arheološko najdišče

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Arheološki ekstenzivni terenski pregled na delu trase KOK Družinska vas v dolžini 2,8 km je v času od 16. 3. do 17. 3. 2001 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Maje Bricelj, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Trasa poteka deloma ob cesti, deloma po obdelovalnih površinah od Gorenje Gomile do Dolenje Gradišča pri Šentjerneju. Gre za nižinski svet južno od reke Krke. Večinoma so to obdelovalne njivske površine ter poselitveni predeli, v manjšem delu pa trasa seka tudi gozd. Geološko podlago predstavlja v večini siva glina, sprana s pobočij, v bližini potoka Pendirjevka pa aluvialne rečne naplavine.

Območje I: poteka od Gorenje Gomile do začetka vasi Dolenje Gradišče pri Šentjerneju. Gre za nižinski svet deloma ob cesti, deloma čez gozd, večji del pa so travniške in njivske površine. Geološko podlago predstavlja siva glina, sprana s pobočij.

Območje II: nižinski predel od vasi Dolenje Gradišče pri Šentjerneju do ceste Novo mesto–Šentjernej. Večinoma gre za naselitveni predel in njivske površine, nekaj malega je tudi travnika. Geološko podlago predstavlja večinoma aluvialna rečna naplavina.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Gornja gomila I (območje I – parc. št. 3975/6, 3975/7, 3975/8, 3975/9, 3975/10, k.o. Gradišče) – en fragment prazgodovinske keramike nakazuje na možnost prazgodovinskih ostalin na tem mestu.
  2. Gornja gomila II (območje I – parc. št. 3975/26, k.o. Gradišče) – en fragment rimskodobne keramike je indic za prisotnost antičnih ostalin.
- Phil Mason, Maja Bricelj, Ildikó Pintér*

77

EŠD: 458

Naselje: Gorenje Gradišče pri Šentjerneju

Občina: Šentjernej

Ime: Mihovo – arheološko območje

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, prazgodovina

Vrsta dela: 1

Površinski in podpovršinski ekstenzivni terenski pregled je bil na 5,12 km dolgi trasi kablovoda izveden leta 1999. Trasa, ki poteka med krajji Gorenje Gradišče–Loka in Orehovica–Cerov log, posega v zgornjem delu že v območje dediščine Gorenje Gradišče pri Šentjerneju – arheološko najdišče (EŠD – 8641). Na podlagi rezultatov terenskega pregleda in kasnejšega nadzora smo na širšem območju Šentjernejskega polja zanesljivo definirali najmanj pet potencialnih novih arheoloških najdišč. Na ledini Bamčov breg je dokazana večja koncentracija prazgodovinske keramike na parc. št. 1457/1 k.o. Gradišče. Zaradi zanesljivega najdišča je bil tu predlagan premik trase. Prisotnost prazgodovinske lončenine je bila definirana še med Dobravico in Razdrtim na parc. št. 1441 in dalje 1359, 1360, 1363/1 k.o. Gradišče, pri Dolenjem Maharovcu med parcelami 1007, 1006, 1003/2 in 837, 833/1, 833/2, 830 k.o. Gradišče. Prazgodovinska in rimskodobna lončena produkcija pa je dokazana na poljih med Loko in Gorenjim Gradiščem na parc. št. 971/2 k.o. Polhovica in pri vasi Polhovica na parc. št. 687/2, 688, 689, 646, vse k.o. Polhovica.

Uroš Bavac

78

EŠD: 3087

Naselje: Gorenje pri Zrečah

Občina: Zreče

Ime: Gorenje pri Zrečah - cerkev sv. Kunigunde

Področje: UA

Obdobje: historizem

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Leta 1999 sta krovca Ivan in Jože Podgrajšek v celoti obnovila strešno konstrukcijo in kritino zvonika, ki je bila deloma poškodovana leta 1943 in popravljena leta 1953. Nova strešna konstrukcija je bila narejena na podlagi rekonstrukcijskega načrta, katerega osnova je bila fotografija gotske strehe, krite s skrilom. Isto leto je bil na podlagi meritev fasad zvonika in fotografije zvonika iz leta 1953 izdelan rekonstrukcijski načrt in izvedena arhitekturna poslikava zvonika, ki je ponovila v ometu izvedeno členitev zvonika iz leta 1898/1899, z izstopajoči členi, barvanimi belo, in oker osnovnimi fasadnimi površinami. Številčnica ure s črnimi številkami je bela, notranji krog je barvan oker. Na zvonik je postavljen pozlačen slemenski križ. V zvoniku od leta 1965 visita dva zvana iz leta 1905, prinesena iz celjske luteranske cerkve, porušene leta 1963. Leta 2001 je bila obnovljena strešna konstrukcija še na preostalih strehah cerkve. Stara strešna konstrukcija je ohranjena nad kornim zaključkom, vzhodnim delom ladje, nad severno kapelo in vzhodnim delom južne kapele. Stari skril je bil v celoti zamenjan z novim. Na sleme kornega zaključka je nameščen nov zlaten troramni križ, ki pa ne raste iz novega zlatega jabolka, ampak je nasajen na drog. Vse fasade so bile nato obnovljene po enakem barvnem principu kot fasada zvonika. Oba prizidka ob severni kapeli sta beljena. Obnovo zunanjsčine je financirala Župnija sv. Kunigunde na Pohorju.

Bogdan Badovinac

79

EŠD: 15568

Naselje: Gorenje Skopice

Občina: Brežice

Ime: arheološko najdišče Gorenje Skopice

– Pečina

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Arheološka zaščitna izkopavanja v okviru avtocestnega programa so potekala v času od 14. 7. do 14. 11. 2003.

Najdišče, ki leži na danes suhem okljuku reke Save, sega v različna obdobja. Najočitnejši so ostanki več zgradb iz zgodnjega časa rimske dominacije (1. in 2. stoletje n. š.). Nekateri deli so bili v rabi tudi kasneje. Objekte povezujemo z vzhodno od lokacije potekajočo rimsko javno cesto Neviodunum–Siscia (EŠD 11069). Rimska naselitev je uničila nekdanje poznobronastodobno

grobišče; kasneje – v 9./10. stoletju, pa so bili rimskodobni gradbeni ostanki deloma izrabljeni za slovansko naselitev. Jugovzhodno od obravnavane lokacije ostajata neraziskani približno dve tretjini najdišča.

Poleg vodje izkopavanj mag. Uroša Bavca so pri delih sodelovali še Primož Predan in Pavla Peterle – Udovič; nadzor je izvajal odgovorni konservator ZVKDS OE LJ.

Uroš Bavca

80

ESH: 2588

Naselje: Gorenji Mokronog

Občina: Trebnje

Ime: Gorenji Mokronog – cerkev sv. Petra

Področje: UA, A, UR.KR., R

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 1, 2, 4, 5, 6, 7, 8

Cerkev sv. Petra stoji v bregu nad cesto, ki pelje iz Mokronoga v Trebelno. Cerkveni areal je ob cesti obzidan s kamnitim podpornim zidom. Območje sestavljata cerkev in kostnica, ki je pomaknjena v breg južno od cerkve.

Župnija je tu obstajala že leta 1249, ko je v ustanovni listini cistercijanskega samostana v Kostanjevici na Krki med pričami podpisan tudi mokronoški župnik Oton. Leta 1331 je vojvoda Oton Habsburški podaril patronat nad župnijo kostanjeviškemu samostanu. Razmere v župniji so bile v zadnji tretjini 16. stoletja boljše kot v drugih samostanskih župnijah. Vzrok lahko iščemo v odmaknjenosti od protestanskih središč in glavnih smeri turških vpadov. V tem času je imela župnija poleg župnika še tri kaplane. Konec 17. stoletja je imela župnija kar enajst podružnic, leta 1780 pa so njen sedež prenesli k cerkvi sv. Križa v Trebelnem. Cerkev sv. Petra je dobila status podružnice, njen nekdanji pomen pa je vse bolj tonil v pozabo.

Cerkvena ladja je v osnovi romanska, na kar poleg načina zidave opozarjajo tudi zazidana romanska okna v zgornjih delih zidov, v času gotike pa je ladja dobila severni šilastoločni portal. Arhitektura tristrano zaključenega prezbiterja izvira s konca 16. oziroma začetka 17. stoletja. Ladja je imela prvotno raven lesen strop, ki so ga v drugi polovici 18. stoletja zamenjali z obokanim in sezidali visoki pevski kor. K zahodni steni ladje so prislonili zvonik, k severni pa zakristijo. Iz tega časa je tudi delno ohranjena cerkvena oprema.

Na severni fasadi ladje je bila po drugi svetovni vojni še vidna delno ohranjena stenska slika Kristusa Trpina s konca 15. stoletja. Danes so vidni le

še fragmenti kleččega naročnika slike, ki ima v molitvi sklenjene roke.

Leta 1996 so se po daljšem premoru ponovno začela nujna vzdrževalna dela, ko je Občina Trebnje financirala obnovo strehe na cerkvi sv. Petra. S tem je bil odpravljen eden od perečih problemov, obenem pa je bila obnova odlična osnova in spodbuda za nadaljnja dela. V prvi vrsti je bilo treba dopolniti dokumentacijo o cerkvi in kostnici. Umetnostnozgodovinsko topografijo župnije Trebelno je leta 1995 kot diplomsko nalogo izdelal avtor poročila, večji del drugih potrebnih raziskav in dokumentacije pa se je pridobil leta 1998. Tako je podjetje GEODET iz Novega mesta izdelalo digitalni topografski geodetski posnetek cerkvenega areala, projekt statične sanacije cerkve in sanacije vlage v zidovih cerkve (št. projekta 115 DN 268134/98) pa je izdelal GRAS, d. o. o., Tehnološki park Gradbenega inštituta ZRMK iz Ljubljane, odgovorni projektant Matevž Bergant, univ. dipl. inž. grad. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine je v okviru redne dejavnosti izdelal posnetek cerkve in kostnice ter za cerkve tudi izdelal konservatorski program. Na podlagi opravljenih raziskav in izdelanega projekta se je določil vrstni red posegov. V prvi vrsti je bilo treba ob južni fasadi cerkve znižati teren zaradi horizontalnih zemeljskih pritiskov na zidove cerkve. V preteklosti so na tem mestu sicer že skopali jarek in s tem delno osvobodili južne stene cerkve, vendar je bilo zaradi erozije na pobočju nad cerkvijo, ki je vzrok stalnega dotoka meteornih voda in blata k stenam cerkve, na tem mestu treba izdelati drenažo in rekonstruirati kamniti podporni zid. Ker je bilo ob cerkvi več stoletij pokopališče, je bilo pred gradbenimi posegi treba zagotoviti arheološko izkopavanje; to je potekalo poleti tega leta pod vodstvom konservatorja Uroša Bavca, univ. dipl. arheologa, iz ZVNKD Novo mesto.

Komunalna Trebnje je z javnimi delavci v zgodnji jeseni 1999 očistila cerkveni areal podrasti, kmalu zatem pa so bila podrti tudi drevesa, ki so se zasadila znotraj areala. Prostor je sedaj očiščen in čaka na dokončno ureditev po načrtu konservatorja Mitje Simiča, univ. dipl. inž. kraj. arh., iz ZVNKD Novo mesto. Sledila je izvedba drenaže ob južni fasadi cerkve. Izvajalec Jože Grlica, s. p., iz Brezovice pri Trebelnem je s podizvajalci najprej naredil ob južni fasadi cerkve izkop do nivoja notranjega tlaka. Sledila je hidroizolacija v breg vkopanih delov zidov ter rekonstrukcija kamnitega podpornega zida. Ob izvedbi drenaže so kleparji pričvrstili tudi žlebove in izvedeno je bilo odvodnjavanje meteornih voda proč od objekta. Z novimi rešetkastimi vrati iz jeklenih cevi smo zaprli tudi kostnico.

V letu 2000 je Župnijski urad Trebelno najprej poskrbel za čiščenje zarasti na območju nekdanjega pokopališča, odstranila pa se je tudi zemlja, ki je ostala po izkopu za drenažo leta 1999. Odgovorni konservator je v zgodnji jeseni 2000 ob sondiranju notranjih cerkvenih zidov odkril zazidana romanska okna in dve plasti stenske poslikave. Starejša je zelo fragmentarno ohranjena in zaenkrat še ni ustrezno slogovno obdelana in datirana. Ohranila se je predvsem v zgornjem delu južne stene ladje, vendar je zaradi destruktivnega delovanja vlage v zelo slabem stanju. Mlajša, predvidoma iz druge polovice 16. stoletja, se je v zadovoljivem stanju ohranila v kotu severne stene ladje in slavoločne stene s prizorom Kristusovega rojstva in Marije z detetom. Povsem pa je uničena na južni steni ladje, na južni slavoločni steni in na zahodni steni ladje. Restavrator iz Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Anton Miklavžin je s pomočjo dveh študentov očistil na novo odkrite freske in jih konserviral. Obenem se je v notranjosti cerkve izvedla tudi detajlna stratigrafija ometov in beležev. Sledilo je odbijanje zaradi vlage dotrajanih ometov, razen poslikanih, in injiciranje neposlikanih delov zidov s pucolansko injekcijsko maso. Izvajalec del je bil SGI, d. o. o., iz Ljubljane.

Tomaž Golob

81

EŠD: 9147

Naselje: Gorenji Mokronog

Občina: Trebnje

Ime: arheološko območje Gorenji Mokronog

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 1, 6

Sondiranju in podpovršinskim terenskim pregledom iz leta 1998 so leta 1999 sledile geofizikalne meritve in geodetska tridimenzionalna aksinometrična izmera celotnega terena, ki je bila izvajana pod pokroviteljstvom in ob sodelovanju Inštituta za arheologijo na ZRC SAZU (dr. Andrej Pleterski). Tega leta smo v dveh poletnih mesecih na poznoantičnih in srednjeveških naselbinskih terasah izkopali 3 x 15 metrov veliko sondo. Sonda je bila mišljena kot dopolnitev že opravljene valorizacije celotnega najdišča. Velika količina pretežno lončenega materiala je bila očiščena in markirana ter izročena ZRC SAZU v nadaljnjo obdelavo. Postavitev štirih že leta 2000 zasnovanih informativnih in osmih usmerjevalnih tabel z izvedbo arheološke poti je bila prestavljena v leto 2001. To leto je bilo tudi izrisano keramično

gradivo iz preteklih izkopavalnih kampanj in ob pomoči treh študentov (arheologije, zgodovine) je bila opravljena natančna arheološka topografija z anketiranjem v širši okolici Trebelnega. Oblikovna in tehnična izvedba tabel je bila zaupana podizvajalcu (STUDIUM 5, s.,p.). Čiščenje podrasti in vzpostavitev poti je brezplačno opravila Komunala Trebnje, d. o. o. Po otvoritvi je bila arheološka pot pri sv. Petru slovesno predana v oskrbo Odboru za arheološko pot pri KS Trebelno. V sodelovanju z ZRC SAZU si prizadevamo, da bi med spomenike državnega pomena – PKD (pomembnejša kulturna dediščina) – ob že znani romanski rotundi – kostnici sv. Mihaela – smeli v prihodnosti uvrstiti še tu obravnavano arheološko območje.

Uroš Bavec

82

EŠD: 7837

Naselje: Grabče

Občina: Bled

Ime: Grabče – hiša in mlin Grabče 5

Naslov: Grabče št. 5

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 7

Lastnik stanovanjske hiše z mlinom Grabče št. 5 je stavbo v celoti obnovil: opravil je statično utrditev in hidroizolacijo temeljev, obnovil vse talne deske v prostorih ter notranje in zunanje omete, postavil novo lončeno peč, restavriral vrata in leseno baročno oblikovano ograjo stopnic, obnovil okna ter izdelal nove električne in vodovodne instalacije. Očiščeni in urejeni so črna kuhinja ter prostori mlina, kjer so štirje mlinski kamni in stope. Nova so vodna kolesa za mlin. Podstrešje je preurejeno v apartmaje za goste. Gradbena dela potekajo od leta 1999.

Vladimir Knific

83

EŠD: 20856

Naselje: Grad pri Cerkljah

Občina: Cerklje

Ime: arheološko najdišče Jama pod Stiško vasjo

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Po obvestilu Mirana Bremšaka, ki je maja 2002 v dotlej neznan jami pod Stiško vasjo z detektorjem odkril 26 poznoantičnih novcev, je ekipa

ZVKDS, OE Kranj, in Numizmatičnega kabineta Narodnega muzeja Ljubljana 16. 5. 2003 opravila temeljito raziskavo jame. Jama leži na parc. št. 1027/6, k.o. Šenturška gora (lastnik Zevnik Vincenc, Dvorje 34, Cerklje), na višini 675 m, in sicer na točki, kjer prepadna stena Z od Stiške vasi prehaja v strmo pobočje nad levim bregom potoka Reka (nekoliko pred spodnjo postajo žičnice na Krvavec). Vhod v jamo predstavlja ozka odprtina v stropu manjšega spodmola, tako da se v jamo prileze od spodaj. Jama je približno 10 m dolga, povprečno 3 m visoka in pri dnu največ 3 m široka, v prerezu približno trikotna, ravno ilovnato dno je le v najglobljem, ozkem zadnjem delu v dolžini približno 4 m. Svetloba prihaja skozi naravno okno v zahodni steni in pada na skalo od vhodu, v katero sta vklesana dva križa. Poleg tega je na tej skali še več sledov obdelave. Na koncu jame se pod stropom odpira manjša duplina velikosti približno 0,5 x 0,5 m in približno 2 m dolžine. Večina novcev (38 od skupno 43) izvira iz sigaste usedline v tej duplini, le 5 je bilo najdenih v ilovici, ki je prekrivala tla v zadnjem delu jame. Domnevamo lahko, da je teh 5 novcev iz dupline na koncu jame nanesa voda. Ilovnata tla so bila v celoti prekopana, v vrhnjem sloju je bilo še nekaj odlomkov recentne keramike. Z detektorjem je bila preiskana tudi vsa preostala jama.

V duplini z novci je bilo najdenih še nekaj živalskih kosti. Novci segajo od Konstantina I. (330–337) do Leona (457–474), čas zakopa: po letu 457. Novce hrani Numizmatični kabinet Narodnega muzeja v Ljubljani.

Milan Sagadin

84

EŠD: 3260

Naselje: Gradišče

Občina: Kozje

Ime: Gradišče - cerkev Žalostne Matere božje

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika

Vrsta dela: 4, 7

Ker je bilo treba pred izdelavo načrta za izvedbo statične sanacije cerkve ugotoviti morebitni obstoj stenskih poslikav iz časa gradnje kornega zaključka, zgrajenega v začetku 15. stoletja, ali iz leta 1453, ko je tu naredil grof Friderik Celjski ustanovo, sta Rado Zoubek leta 1998 in Lucija Stepančič leta 1999 in 2002 z ekipo sodelavcev Restavratorskega centra opravila delna poizvedovalna sondiranja. Pod dekorativno slikarjijo Franca Gornika iz leta 1902 in beleži, ki so na severni

steni kora posredno datirani z letnicama 1659 in 1805, je bila na južni steni odkrita gotška stenska poslikava. Na ohranjenih, med seboj nepovezanih fragmentih so posamični prizori. Poleg angelov s koničastimi krili, prislonjenimi ob telo, je pod novjšim oknom v južni steni najbolj pričevalen del poslikave, kjer sta nad borduro z motivi zvezd naslikana par stopal klečeče figure in krona. Priprošnjik kleči pred prestolom, kjer so vidne v sepiji narisane gube Marijinega plašča. Desno od arhitekturno oblikovanega prestola je trak z delom napisa »... z ...OPA ...« v gotski minuskuli. Na ostenju sedilije je ohranjen del napisa »...SVB TVVM PRO ...«. Poškodovane postaje križevega pota z napisi v bohoričici, ki se omenjajo že leta 1738, so bile odpeljane v depoje Restavratorskega centra. Restavriranje stenskih poslikav je financiralo Ministrstvo za kulturo RS.

Bogdan Badovinac

85

EŠD: št. p. 04-99-ZRD-02-242; za cerkev: 2559

Naselje: Gradišče v Tuhinju

Občina: Kannik

Ime: Gradišče v Tuhinju - podružnična cerkev

sv. Nikolaja

Področje: A

Vrsta dela: 6

Pred menjavo tlaka v podružnični cerkvi sv. Nikolaja na Gradišču nad Tuhinjsko dolino so bile v dneh od 29. 5. do 12. 6. 2000 opravljene arheološke raziskave notranjosti. Cerkev namreč stoji znotraj poznoantične naselbine.

Izkopavanje je odkrilo dve starejši, romanski fazi cerkve. V prvi je bila cerkev s polkrožno apsidno dolga 9,9 m in široka 6 m. Severna stena sedanje cerkve stoji na severni steni prvotne. Druga romanska cerkev je prvo preseгла tako v dolžini kot v širini. Temelji severne in južne stene sedanje cerkve tako stojijo na temeljih druge romanske (širina 7 m), dolžina druge romanske cerkve pa znaša od temena apside do odkritega zahodnega zidu 12,8 m.

Skalna podlaga, na kateri je zgrajena cerkev, pada od severa proti jugu, tako da so znotraj cerkve ohranjene starejše plasti zlasti v južnem delu. Tam se je ohranila tudi še poznoantična kulturna plast z nekaj odlomki grobe lončenine in stekla, tej pa pripada tudi groblja drobnega kamenja v pravilno (pravokotno) oblikovani kotanji velikosti 2,4 x 2,5 m sredi cerkvene ladje.

Med raziskavami notranjosti cerkve smo od graditeljev oddajnika za mobilno telefonijo, ki stoji

na vrhu hriba, izvedeli, da so pred leti ob gradnji tega oddajnika naleteli na grob, pokrit s kamnito ploščo. Grob so menda pustili nedotaknjen. Drug tak grob na tej lokaciji je v literaturi znan, njegovo konstrukcijo je še vedno moč videti in situ. Zelo verjetno je oddajnik postavljen natanko na ostankih poznoantične cerkve.

Milan Sagadin

86

EŠD: 10094

Naselje: *Griblje*

Občina: *Črnomelj*

Ime: *Griblje – arheološko najdišče Kohane*

Področje: *A*

Obdobje: *neolitik, eneolitik, bronasta doba, pozna bronasta doba, rimsko obdobje*

Vrsta dela: *6, 7*

Potencialno arheološko najdišče Griblje – Kohane leži med vasema Griblje in Krasinec v Beli krajini. Vas Griblje je že znana lokacija kot poznobronastodobno grobišče Požekov vrt. Območje pregleda leži na pliocenskih, pleistocenskih in holocenskih nanosih obkolskega terasnega območja, ki je ugodno za poljedelstvo in s tem za poselitev v preteklosti. Dve arheološki najdišči, slabo zamejeno plano grobišče Kohane in prazgodovinska gomila na Gomilcah, ležita severno od vasi znotraj območja arheološkega pregleda. V letu 1997 je domačin Ivan Pezdirc obvestil odgovornega konservatorja o prisotnosti razoranih domnevnih rimskodobnih grobov na območju ledine Kamenice, severno od vasi in južno od najdišč Kohane in Gomilce. Prisotnost potencialnega arheološkega najdišča je bila ugotovljena na terenskem ogledu. Od 16. 3. do 21. 4. 1999 in od 13. 10. do 3. 11. 1999 ter od 22. 2. do 1. 3. 2000 je bil na potencialnem arheološkem najdišču Griblje – Kohane opravljen intenzivni arheološki terenski pregled v mreži. Na delu tega območja je bilo izkopanih tudi 75 testnih jarkov velikosti 1 x 1 m. V letu 2001 je sodelovanje z Oddelkom za arheologijo Filozofske fakultete v Ljubljani omogočilo izvedbo terenske prakse za študente prvega letnika v okviru akcije ZV NKD Novo mesto. Tako je terenski pregled nudil študentom prvega letnika enkratno priložnost za spoznavanje nedestruktivnih arheoloških metod v praksi. Terenska praksa je potekala v dveh skupinah v terminih od 13. 3. do 24. 3. 2001 (21 študentov prvega letnika in študent četrtega letnika) ter od 25. 3. do 7. 4. 2001 (18 študentov prvega letnika in študent četrtega letnika). Obdelava najdb in računalniška

obdelava podatkov sta potekala v gasilskem domu v Gribljah. Z intenzivnim površinskim pregledom smo zajeli 20,6 ha površine, tako da je zdaj v celoti pregledana površina v velikosti 39,6 ha. Praksa se je končala s predstavitvijo rezultatov pregleda za javnost v Domu krajanov v Gribljah. Predstavitve so se kot poslušalci udeležili tudi študentje iz prvega in drugega termina ter vsaj 60 domačinov.

Kompleks je proti severu delno zamejen s suho dolino Mrzla draga in neizrazito teraso proti Krasincu, na vzhodu pa z robom prve terase in poplavne ravnine reke Kolpe. Najdišče se razteza proti zahodu v območju XII čez lokalno cesto Griblje–Krasinec–Podzemelj, na jugu pa najverjetneje še na območju vasi Griblje. Prazgodovinska in rimskodobna poselitev obsega približno 700 m širok pas in je sledila robu prve terase reke Kolpe. Neolitska/eneolitska naselbina leži na večji, nizki vzpetini v območjih II, III, V in VI. Vzpetina je na jugu zamejena z manjšo suho dolino med območjema I in II, ki se nadaljuje po sredini območja V. Na vzhodu je območje delno zamejeno z robom prve terase, delno pa seže čez rob do poplavne ravnine v območju III. Severni rob najdišča je težko zamejiti, saj se teren v območju III spušča še položneje, preden se začne dvigovati proti severni vzpetini v območju IV. Tukaj je naselbino mogoče zamejiti s pomočjo razprostranjenosti večje koncentracije kamnite industrije (kremen), ki se praviloma prekriva z razprostranjenostjo prazgodovinske keramike. Kremen je namreč skoraj odsoten v preostalih koncentracijah prazgodovinske keramike. Razprostranjenost keramike in litičnega materiala v območju VI kaže na obseg naselja vsaj do lokalne ceste proti zahodu in mogoče tudi zahodno od ceste v območju XII, kjer je terenska ekipa opazila povečano koncentracijo kremenca. Proti severozahodu je rob najdišča delno pokrit z južnim robom bronastodobnega naselja v območju VII. Koncentracija najdb kaže na značilno neolitsko poselitveno jedro na robu prve obkolske terase, ki se je močno razširilo v eneolitskem obdobju.

Ožje časovno nejasno opredeljene prazgodovinske keramike se pojavljajo na manjših vzpetinah v območju I in v južnem delu območja V. Koncentracije obdelanih prodnikov na istih mestih v območju V so podobne koncentraciji v eneolitskem delu naselja v območju II, južnem delu območja III in severnem delu območja V. Domnevamo, da predstavlja ta koncentracija razpršeno poselitev v eneolitskem obdobju ali zgodnji bronzasti dobi.

Veliko poznobronastodobno naselje se pojavi kot močna koncentracija keramike na celotnem

območju IV, VIII, IX in X, v osrednjem delu območja VII in kot nižja koncentracija v severnem delu območja III ter na južnem delu območja XI. Od neolitsko-eneolitskega naselja se razlikuje po vrsti keramike in izredno nizki gostoti ter razpršenosti litičnega materiala. Naselje se razprostira po severnem robu terena nad Mrzlo drago in po neizraziti obkolpski terasi proti Krasincu. Ker območja VII, VIII in X še niso v celoti pregledana, velikost naselja še ni znana.

V starejši železni dobi so prav na zgoraj omenjenem naselju postavili gomilo.

Rimskodobne najdbe kažejo na drugačno poseljeno sliko. Edina močna koncentracija je v vzhodnem delu območja I, na ledini Kamenice, kjer so bili leta 1997 najdeni razorani rimskodobni grobovi. Intenzivni pregled in testni jarki so potrdili obstoj grobišča in naselja z vmesno gospodarsko cono na manjši vzpetini tik nad poplavno ravnino reke Kolpe. Druge rimskodobne najdbe so razpršene na območjih II, III in V, na območjih IV in VIII pa jih skoraj ni. Koncentracija na območjih III, VI, VII in IX je verjetno povezana z razoranim domnevnim rimskodobnim objektom na območju IX in z razoranim rimskodobnim grobiščem, ki naj bi ležala na skrajnem zahodnem delu območja III (ledina Kohane).

Phil Mason

87

EŠD: 11082

Naselje: Griblje

Občina: Črnomelj

Ime: Griblje – arheološko območje Griblje

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

1) Arheološki ekstenzivni terenski pregled na trasi kanalizacije v naselju Griblje v dolžini 0,6 km je 27. 11. 2003 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Saše Čaval, univ. dipl. arheologinje, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Trasa poteka v severnem delu naselja Griblje, po poljih in travnikih ob poljski poti, ki gre od vasi do reke Griblje, delno po rjavi ilovnati preperini in jerini kot geološki podlagi, delno pa po sedanji poplavni ravnini.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Griblje (območje I – parc. št. 2854, k.o. Griblje) – en fragment rimske keramike nakazuje na možnost antičnih ostalin na tem mestu.

2) Lokacija trase fekalne kanalizacije v Gribljah

poteka znotraj arheološkega območja Griblje in v neposredni bližini arheološkega najdišča Kohane. Zaradi možne prisotnosti arheoloških plasti je arheološko vrednotenje v dolžini 648 m v času od 6. 12. do 14. 12. 2004 opravila ekipa ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom Maje Bricelj, univ. dipl. arheologinje, in pod nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Arheološko vrednotenje je zajelo del celotne trase fekalne kanalizacije (parc. št. 52/4, 53/1, 55, 113/1, 2852, 2854, 2857, 2858, 2859, 2860, 2861, 2862, 2863, 2864, k.o. Griblje). Izkopali smo skupno 14 testnih jarkov, in sicer osem v velikosti 1 x 1 m, dva v velikosti 1 x 2 m in štiri v velikosti 2 x 2 m.

Ugotovitve:

1. Skoraj v vseh testnih jarkih smo naleteli na arheološke artefakte. Izjema so le trije testni jarki, ki ležijo na SZ delu raziskanega območja, kjer ni bilo najdb. V preostalih testnih jarkih smo našli tako novoveške in srednjeveške najdbe kot tudi rimskodobne in prazgodovinske. V kar petih testnih jarkih (7, 9, 10, 11, 12) se kaže material iz vseh prej naštetih obdobj.

2. Raziskano območje trase poteka na V delu po poplavni ravnini reke Kolpe, kjer gre za holocenske naplavine, na Z delu pa poteka po nekoliko dvignjenem in terasiranem predelu pleistocenskih nanosov. Trasa trenutno poteka po travnikih, ki so bili včasih izkoriščeni kot njivske površine.

3. Stratifikacija raziskanega dela trase kaže na razdelitev v dve območji, ki je razvidna v vseh testnih jarkih. Prvo območje je na zahodnem delu trase, ki leži na nekoliko dvignjeni terasi pleistocenskih nanosov (TJ 1–5), ter osrednjem in vzhodnem delu poplavne ravnine s holocenskimi nanosi (TJ 6–14). V TJ 1–5 na zahodnem delu smo zabeležili štiri plasti: pod travniško rušo je ležala plast ornice, pod njo plast peščene ali meljaste ilovice s precej grobih sestavin, nekaj fragmenti oglja in ožgane glinice ter posameznimi najdbami. Pod njo je ležala plast bolj zbite in čvrste glinaste ilovice z večjo koncentracijo železovih in manganovih oksidov. Ta ni vsebovala arheoloških artefaktov. V preostalih testnih jarkih (TJ 6–14) smo sledili stratifikaciji petih plasti: pod travniško rušo je ležala plast ornice, pod njo pa plast meljaste ilovice oziroma ponekod glinaste ilovice temno rjave do temno sive barve; tej plasti smo lahko sledili v vseh testnih jarkih. Vsebovala je drobce oglja in ožgane glinice ter fragmente keramike (rimskodobna in prazgodovinska). Značilnosti te plasti kažejo, da je nastala v

obdobju, ko je bila sedanja poplavna ravnina zamočvirjena. Pod njo je bila plast rjave glinaste ilovice, ki je vsebovala še nekoliko več fragmentov oglja, ožgane glinice ter fragmentov keramike kot zgornja plast. Gre za aluvialni nanos v takrat aktivni paleostrugi reke Kolpe. Zadnje dokumentirano plast pa predstavlja nekoliko svetlejša rjava ali rumenkasto rjava glinasta ilovica, ki je bolj zbita in čvrsta in vsebuje manj grobih sestavin kot zgornja plast. Tudi drobci oglja, ožgane glinice in keramični fragmenti so zelo redki. Plast predstavlja aluvialni nanos v paleostrugi. V prvem območju smo dosegli geološko osnovo – pleistocenski nanos, medtem ko v drugem območju tega nismo mogli zaradi globine aluvialnih nanosov.

4. V prvem območju stratigrafija kaže na prisotnost arheološkega najdišča, najverjetneje naselbinske narave. V drugem območju pa je prisotna paleostruga reke Kolpe, ki je bila aktivna vsaj do rimske dobe.

Za pregledani del trase lahko na podlagi odkritih plasti in arheoloških najdb trdimo, da bo trasa za kanalizacijo potekala znotraj območja človekove aktivnosti iz časa prazgodovine, rimske dobe in mlajših obdobij.

3) Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase za izgradnjo OTK LC Krasinec–LC Adlešiči v dolžini 4,5 km je v času od 9. 5. do 14. 5. 2002 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Lucije Grahek, univ. dipl. arheologinje, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnani odsek leži zahodno od reke Kolpe na vzhodnem delu obsežne nižine na rečni terasi, ki proti Fučkovcem prehaja v gričevnat del belokranjskega kraškega ravnika, in poteka čez več geoloških osnov.

Območje I: strnjen del vasi Griblje, na rdeči boksitni glini – *terri rossi*.

Območje II: nekoliko dvignjen predel s travniškimi površinami na kvartalnih naplavinah sljudovih konglomeratov, kremenčevih peskov in glin.

Območje III: poteka na samem zahodnem delu vasi Griblje, na rdeči boksitni glini – *terri rossi*.

Območje IV: zahodni rob vasi Griblje, na nekoliko valovitem ravninskem predelu ob levem bregu reke Kolpe, na apnenčasti geološki podlagi.

Območje V: zahodno od vasi Griblje, na sorazmerno rodovitnem nižinskem predelu severno od reke Kolpe, na rdeči boksitni glini – *terri rossi*.

Območje VI: delno zazidan gričevnato razgiban predel kraškega ravnika, na apnenčasti geološki podlagi.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Griblje (območje IV in V – parc. št. 922, 923/3,

936, 937, k.o. Griblje) – kos ožgane glinice, odbitok iz kremenca, trije kosi žlindre in 31 kosov železove rude kažejo na metalurško dejavnost v prazgodovini v zahodnem delu Gribelj.

2. Dragoši (območje V – parc. št. 897, 898, 1766, 1767/2, 1777, 1778, 2349, 2353, k.o. Griblje) – pet fragmentov prazgodovinske keramike, dva odbitka iz kremenca in trije fragmenti rimskodobne keramike dokazujejo človekove aktivnosti v prazgodovinskem in rimskem obdobju.
3. Fučkovci (območje VI – parc. št. 1358, 1364, k.o. Adlešiči) – trije fragmenti prazgodovinske keramike so močan indic za prazgodovinsko najdišče.

Phil Mason, Lucija Grahek, Maja Bricelj, Ildiko Pintér, Saša Čaval

88

ESD: 552

Naselje: Grm, Zemelj

Občina: Metlika

Ime: Podzemelj – arheološko območje Kučar II

Področje: A

Obdobje: bronasta doba, železna doba, mlajša železna doba

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki intenzivni terenski pregled predvidene trase vodovoda Grm–Zemelj v dolžini 778 m je v času od 21. 11. do 22. 11. 2000 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Predvidena trasa vodovoda je neposredno ogrožala do sedaj evidentirane arheološke strukture na arheološkem območju Kučar, ki je bilo razglašeno za kulturni spomenik v občinskem odloku (SDL 18/1988, 242). Intenzivni terenski pregled je v celoti financiral investitor Komunala Metlika.

Obravnana trasa poteka v celoti ob vzhodnem vznožju apnenčastega osamelca Kučar. Trasa se začne s križanjem regionalne ceste R1-218, odsek 1211 Metlika–Podzemelj pri km 4+815 na zahodnem robu vasi Grm in poteka ob lokalni cesti Grm–Zemelj proti jugu do vasi Zemelj. Geomorfološko je trasa enotna.

Območje I: nekoliko dvignjen predel oziroma terasa reke Kolpe ob vzhodnem vznožju osamelca Kučar.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Severovzhodno vznožje Kučarja (območje I – parc. št. 445, 443, 439, 437, k.o. Podzemelj) – najdbe žlindre in poznolatske keramike

kažejo na prisotnost mlajšeželeznodobne metalurške delavnice.

2. Vzhodno vznožje Kučarja (območje I – parc. št. 416, 429, 431, k.o. Podzemelj) – razpršene najdbe prazgodovinske keramike kažejo na poselitve v bronasti ali železni dobi.

Phil Mason

89

EŠD: 172

Naselje: Groblje pri Prekopi

Občina: Šentjernej

Ime: Groblje pri Prekopi – arheološko območje Groblje

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Decembra 2000 je bila za potrebe Elektra Ljubljana, PE Novo mesto, na trasi krajevnega kablanskega omrežja tako imenovane II. faze v občini Šentjernej opravljena arheološka (intrasite) valorizacija znanega arheološkega območja.

Delo je potekalo v dveh etapah. Prva je bila izvedena s testnimi jarki standardne velikosti 1 x 1 m, v medsebojni razdalji 10–20 m. Na ta način je bilo na odprtih površinah južno od vasi Groblje ročno izkopanih 29 testnih jarkov. Zaradi sklenjene poselitve je bilo treba velik del nedostopnih površin raziskati med gradbenimi deli. To smo izvedli s stalnim arheološkim nadzorom in z minibagrom z ravno žlico, tako imenovano planirko. Bager je v medsebojni razdalji 10–20 m izkopal še 28 testnih profilov, s katerimi smo definirali globino in značilnosti stratigrafske situacije. V večini testnih jarkov in v testnih profilih je bilo v ornici oziroma v nasutih (vse do globine 0,4 m) med novodobno lončenino mogoče zaslediti skromne ostanke rimskodobne kritine in lončenine. Dva izkopa pa sta kazala še bolj izpovedno podobo. Na parc. št. 72 in 83/2 k.o. Ostrog smo na globini 0,7–0,8 m, merjeno od nivoja današnjih tal, uspeli definirati rimskodobno hodno površino z ostanki ometa, tegul in imbreksov, na isti globini so bili odkriti še arhitekturni ostanke zidanih temeljev nekdanjega župnišča, ki so že v preteklosti poškodovali antično pohodno plast. Globino gradbenega posega smo zato na teh mestih s predpisanih 0,8 m znižali na 0,3–0,4 m. Na parc. št. 63 k.o. Ostrog je bil odkrit tudi slabše ohranjen vogal rimskodobnega suhozidnega temelja, sestavljenega iz 0,1–0,25 m velikih apnenčevih lomljencev. Ob pomoči odgovornega konservatorja je dela na terenu vodila Saša Čaval.

Uroš Bavec

90

EŠD: 12861

Naselje: Hom

Občina: Trebnje

Ime: Hom – Livkova zidanica

Naslov: Hom 32, 8232 Šentrupert

Področje: E

Obdobje: druga polovica 19. stoletja

Vrsta dela: 1, 4, 6, 7, 8

Prizadevanja za varstvo Livkove zidanice na Homu segajo v leto 1999, ko je bila prepoznana kot nepremična kulturna dediščina. Leta 2001 jo je Občina Trebnje razglasila za kulturni spomenik lokalnega pomena. Gre za primer raščene dvoprostorne prtilične zidanice iz sredine ali druge polovice 19. stoletja, ki je bila prvotno manjša in je obsegala samo en prostor – vinsko klet. Sedanjo dvoprostorno zasnovo je dobila z dozidavo prešnice ob koncu 19. stoletja. Lastnik je z njeno celovito prenovo začel v letu 2003. Na podlagi izdelanega konservatorskega programa ter izdanih kulturnovarstvenih pogojev pristojnega zavoda je lastnik z izbranimi izvajalci začel prvo fazo obnovitvenih del: odstranitev neprimerne strešne konstrukcije s salonitno kritino, s katero je lastnik leta 1975 nadomestil takrat dotrajano strešno konstrukcijo s slamnato kritino; statična popravila obodnih sten; rekonstrukcija starega ostrejša na škarje ter prekritje strehe s slamnato kritino; izdelava novega opaža na vzhodnem lesenem čelnem zatrepu ter zamenjava dotrajanih oken na zahodnem zidanem čelnem zatrepu. Zidarska in tesarska dela je izvedlo Asfalsterstvo Pavlin, s. p., iz Zaloke. Krovška dela pa je podjetje zaupalo izkušenima lokalnima krovčema Andreju Ulepiču in Francu Mlakarju

Hom, Livkova zidanica. Foto: D. Š. Dobernik

iz Pavlove vasi iz sosednje Občine Sevnica. Vsa dela, ki so bila predvidena v prvi fazi, je lastnik dokončil do konca leta 2003. V prihodnosti ga čaka še izvedba fasade, obnova estriha v vinski kleti in ilovnatih tal v prešnici, obnova elektroinstalacij ter dokumentiranje in restavriranje stare kmečke opreme, ki jo želi obiskovalcem svoje domačije predstaviti v podstrežju zidanice.

Dušan Štepec Dobernik

91

EŠD: Rkd-07-04-00131

Naselje: Hrast pri Jugorju

Občina: Metlika

Ime: Hrast pri Jugorju – arheološko najdišče

Grivo

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Pri nadzoru izkopane trase KKO Suhor smo na območju naselja Hrast pri Jugorju 16. 7. 2000 ugotovili prisotnost arheološkega najdišča severozahodno od današnje vasi, na nekoliko dvignjenem predelu (parc. št. 373, 2946/4 k.o. Hrast pri Jugorju). Gre za rimskodobno plano grobišče.

Grobišče je bilo poškodovano med gradnjo. Arheološko zavarovalno izkopavanje je bilo treba izvesti, da bi zagotovili osnovne podatke o najdišču in dokumentirali obseg poškodbe arheoloških plasti. Po ogledu terena 17. 7. 2000 je bila nadaljnja gradnja trase KKO Suhor na območju naselja Hrast pri Jugorju na tem odseku ustavljena do zaključka arheoloških raziskav; te je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Arheološko zavarovalno izkopavanje je v času od 27. 7. do 27. 9. 2000 opravila ekipa treh do sedmih delavcev kopačev prek Študentskega servisa, tehnika ZVNKD NM ter vodje izkopavanja dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, in Ildikó Pintér, abs. arheologije. Izkopno polje (65 x 3 m) je bilo razdeljeno na tri sonde in locirano na območju poljske poti, katerega rob je bil presekan z jarkom telefonskega kabla (0,50 m v širini). Vsega skupaj smo raziskali 195 m² površine, do 0,70 m globine na jugozahodni strani izkopnega polja in do 0,30 m globine na severovzhodni strani; v tej globini so bili vkopani grobovi. Recentno makadamsko pot smo strojno odstranili samo v dolžini 25 m, ker so se pri nadaljnjem poteku poti že pokazale zidane grobne strukture, vkomponirane v samo cestno telo.

Najmlajšo fazo najdišča predstavlja izkopan jarek (SE 006), ki je presekala recentno rušo (SE 001),

recentno makadamsko pot (SE 002), cesto iz 18. stoletja (SE 004) in rimskodobne grobove.

Naslednjo fazo predstavlja cesta iz 18. stoletja (SE 004), vključno z občestnim jarkom (SE 005); cesto so zgradili kot vojaško pomembno pot in je pokrila ter delno uničila prazgodovinske in rimskodobne plasti in strukture.

Naslednjo fazo predstavlja koluvialna plast (SE 010). Najdbe prazgodovinske in rimskodobne keramike v plasti kažejo na poselitev oziroma s tem povezane dejavnosti. Domnevamo, da je bilo območje uporabljeno za pretežno kmetijske namene.

Prvo fazo grobišča na tem najdišču predstavljajo rimskodobni plani žgani grobovi, ki so bili vkopani v koluvialno plast (SE 010). Odkrili smo 30 grobov, od katerih jih je 21 imelo zidano grobno strukturo. Same grobne jame so bile bodisi obložene z apnenčastimi ploščami, bodisi z dolomitiziranimi apnenčastimi kamni. Prosto vkopanih je bilo devet grobov. Kremirani ostanke pokojnika so bili prosto raztreseni v grobno jamo, v nekaj primerih v del, predeljen s kamnito ploščo, v nekaj primerih pa tudi v posodo/žaro. Med pridatki so prevladovali keramični izdelki: bikonični lonci, lonci z narebrenim vratom, enoin dvoročajni vrči, manjši lončki, skodelice tankih sten, terra sigillata. Med kovinskimi pridatki je precej bronastih fibul, nekaj gumbov in jagod, po številu pa prevladujejo železni žebliji (verjetno od obuval). Odkrita je bila samo ena steklena čaša, v več grobovih pa so bili fragmenti ožganega stekla. Kot pridatek so se v nekaterih grobovih pojavile tudi živalske kosti. Trije grobovi (grobovi 5, 20, 22) so imeli za pridatek rimskodobni novc, s katerimi jih lahko datiramo v pozno 1. stoletje.

Drugo fazo grobišča na tem najdišču predstavljajo štirje skeletni grobovi, pokriti s koluvialno plastjo (SE 010) in vkopani v sterilno ilovico (SE 013 in 014). Zaradi kemične sestavine sterilne ilovice so bile grobne jame slabo prepoznavne. Kostni ostanke so bili ohranjeni le v enem grobu (grob 30), ker so ležali neposredno na apnenčastem kamnu. Datacijo te faze bomo lahko dobili z analizo kostnih ostankov s C14.

Grobišče se razprostira na samem vrhu in pobočjih Griv na travnatih površini, ki so jo do nedavnega kmetijsko obdelovali. Izkopani grobovi so ležali neposredno pod današnjo makadamsko potjo, kar lahko pomeni, da so grobovi prav tukaj najboljše ohranjeni.

Phil Mason, Ildikó Pintér

92

EŠD: Rkd-07-04-00131

Naselje: Hrast pri Jugorju

Občina: Metlika

Ime: Hrast pri Jugorju – arheološko najdišče

Grive

Področje: A

Obdobje: bronasta doba

Vrsta dela: 6, 7

Pri nadzoru izkopane trase KKO Suhor smo na območju naselja Hrast pri Jugorju 16. 7. 2000 ugotovili prisotnost arheološkega najdišča zahodno od današnje vasi, na nekoliko dvignjenem predelu (parc. št. 596 k.o. Hrast pri Jugorju). Gre za prazgodovinsko, verjetno bronastodobno naselbinsko plast/deponijo keramičnega materiala.

Plast je bila poškodovana med gradnjo in je bila vidna v dolžini 25 m. Arheološko zavarovalno izkopavanje je bilo treba izvesti, da bi zagotovili osnovne podatke o najdišču in dokumentirali obseg poškodbe arheoloških plasti. Po ogledu terena 17. 7. 2000 je bila nadaljnja gradnja trase KKO Suhor na območju naselja Hrast pri Jugorju na tem odseku ustavljena do zaključka arheoloških raziskav; te je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Arheološko zavarovalno izkopavanje je v času od 15. 9. do 15. 11. 2000 opravila ekipa treh do petih delavcev kopačev prek Študentskega servisa, tehnika ZVNKD NM ter vodje izkopavanja dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, in Ildikó Pintér, abs. arheologije. Izkopno polje (15 x 3 m) je bilo razdeljeno na tri arheološke sonde in locirano ob strojno izkopanem jarku trase KKO Suhor (0,50 m v širini). Vsega skupaj smo raziskali 45 m² površine, ponekod do 2,90 m globine. Recentno slabo razvito rušo in ornico smo strojno odstranili v dolžini 25 m in v globini 0,40 m. V nadaljevanju pa smo dovolili, da so v sondi 2 strojno odstranili koluvalne nanose v dolžini 5 m in globini 1 m.

Najmlajšo fazo najdišča predstavlja izkopan jarek (SE 045), ki je presekal recentno rušo (SE 001), ornico (SE 002), koluvalne nanose in bronastodobno deponijo, ki so bili prisotni v celotnem izkopnem polju.

Naslednjo fazo predstavlja do 1,10 m debela plast koluvalnega nanosa (SE 003, 004, 005, 006 = 007, 008, 026, 027, 028), ki je pokrila prazgodovinske plasti in strukture v večji vrtači. Najdbe prazgodovinske, rimskodobne in recentne keramike v plasti kažejo na prekinitev poselitve po opustitvi dejavnosti, povezane s prazgodovinsko naselitvijo.

Domnevamo, da je bilo območje uporabljeno za pretežno kmetijske dejavnosti.

Naslednjo fazo predstavlja plast (SE 029) z večjimi kosi bronastodobne keramike in vkop za stojko (SE 030/031). Domnevamo, da gre za deponijo pretežno organskega odpadnega materiala v prazgodovini.

Naslednja faza kaže, da je bilo samo najdišče večja naravna vrtača. Lega keramike – verjetno virovitiška skupina – v plasti (SE 009) kaže na deponijo več posod, ki so bile deponirane kot skupki črepinj ali razbite in situ. Prav tako je bila v posameznih skupkih deponirana ožgana glina. Keramiko smo risali v merilu 1 : 5 in dvignili kot posebne najdbe (trodimenzionalno dokumentiranje). Uporaba take metodologije bo omogočila natančnejšo rekonstrukcijo deponije.

Najstarejšo fazo označujejo peč (SE 032/, 033/, 034/, 035/, 036/, 037) in dva vkopa za stojke (SE 041/042, 043/044), ki so vkopani v plast (SE 039) verjetno erozijskega izvora. Da gre za koluvalni nanos, potrjujejo sama debelina plasti (1,30 m) in sporadični kosi bronastodobne keramike, ožgane gline in oglja.

Phil Mason, Ildikó Pintér

93

EŠD: 12796

Naselje: Hrašče pri Podnanosu

Občina: Vipava

Ime: Hrašče – hlev na domačiji Hrašče 7

Naslov: Hrašče 7

Področje: E

Obdobje: sredina 19. stoletja

Vrsta dela: 4, 8

Iz lokalnega kamna zidan hlev leži v okviru domačije pri Štefkovih. Hlev je pravokotnega tlorisa, enonadstropen s strmo dvokapno streho. Njegova posebnost je kamnita kritina iz flišnih skrli. Kritina leži na močnem ostrešju, katerega sestavni deli so vezani z lesenimi klini – cveki. Na ostrešje so pribiti plohi.

Strešna konstrukcija objekta sodi v tako imenovani tip ostrešja iz škarjastih povezij z vmesnima legama (Premrl B., 2003, str. 35. Kamnita strešna kritina stavb na Primorskem in izvor gradiva zanjo).

V novembru 2004 sem opravila pregled stanja in ugotovila vrsto poškodb in okvar na zidovju in ostrešju. Za lastnika hleva, ki je zainteresiran, da se objekt obnovi v sporočeni obliki, pa sem pripravila kulturnovarstvene pogoje. V pripravi je tudi konservatorski program za celovito obnovo štale.

Andrejka Ščukovič

94

EŠD: ni nastavljen

Naselje: Hudo

Občina: Trzin

Ime: Kovorske senožeti, antična naselbina

Področje: A

Vrsta dela: 1

Ob cesti med naseljema Brdo in Hudo pri Kovorju je bila v S cestnem profilu odkrita antična ruševinska plast, v kateri je opaziti presek kamnitega zidu (notranja in zunanja fronta) in z estrihom izravnano pohodno površino. Med ruševinami je opaziti kose peščenjaka in lehnjaka, pobran je bil tudi del tubulusa. Varujejo se parcele 657/1, 656/2, 656/1, 658, 659, k.o. Kovor.

Milan Sagadin

95

EŠD: 182

Naselje: Idrija

Občina: Idrija

Ime: Idrija – stari farovž

Naslov: Trg sv. Ahacija 3

Področje: E

Obdobje: 18, druga polovica 19. stoletja

Vrsta dela: 2, 4, 7

Za enonadstropno stanovanjsko hišo, nekdanji farovž, sem pripravila kulturnovarstvene pogoje za obnovo fasade in stavbnega pohištva. Ponovno so bili na glavni fasadi izvedeni oblikovni elementi iz časa kmečkega klasicizma. Pripravili smo tudi barvno študijo za beljenje fasad.

Priporočala sem, da se z desnega stranskega pročelja odstranijo drvarnice. Investitor je priporočila upošteval in drvarnice odstranil. Na podlagi tega je bilo ponovno odprto zazidano okno v pritličju objekta.

Andrejka Ščukovt

96

EŠD: 5046

Naselje: Idrija pri Bači

Občina: Tolmin

Ime: Idrija pri Bači – domačija Idrija pri Bači

78

Naslov: Idrija pri Bači 78

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 2, 4, 7

Za v potresu poškodovani kmečki dvorec pri Batištu sem pripravila konservatorski program in sodelovala pri usklajevanju izvedbe projektne dokumentacije za popotresno sanacijo.

Popotresna sanacija kmečkega dvorca je obsegala injektiranje nosilnih zidov, izvedbo AB-plošče, sanacijo ostrejša in njegovo prekritje s korci, izvedbo fasadnega ometa ter vgradnjo novega stavbnega pohištva. V notranjosti je bila zaradi spremembe namembnosti dvorca v turistični objekt prostorska zasnova v pritličju in nadstropju spremenjena. Zato je objekt izgubil spomeniške lastnosti.

Zaradi samovolje izvajalca del glede čim cenejše izvedbe stavbnega pohištva je tudi ta poseg pripomogel k razvrednotenju kulturnega spomenika.

Pred začetkom injektiranja sta restavradorja novogoriške območne enote utrdila freske na zadnjem in vhodnem pročelju hiše. Ena od slikarj pa je bila zaradi dotrajanosti tudi sneta. Poslikave nismo uspeli restavrirati zaradi pomanjkanja finančnih sredstev.

Andrejka Ščukovt

97

EŠD: 15078

Naselje: Idrija pri Bači

Občina: Tolmin

Ime: Idrija pri Bači – domačija Idrija pri Bači 35

Naslov: Idrija pri Bači 35

Področje: E

Obdobje: druga polovica 19. stoletja

Vrsta dela: 2, 4

Stegnen dom pri Klaku združuje pod enotno streho stanovanjske prostore s hlevom. Le na zadnjo fasado hleva je bil prizidan svinjak, ki je bil v času potresa leta 1998 že v ruševini, drugi objekti pa so bili poškodovani.

Projektna dokumentacija za popotresno sanacijo je bila naročena v okviru DTP. Sodelovala sem pri sestavljanju kulturnovarstvenih pogojev in izdaji soglasja.

Andrejka Ščukovt

98

EŠD: 11406

Naselje: Ig

Občina: Ig

Ime: Ig – rimskodobna vaška naselbina

Področje: A

Obdobje: rimska doba

Vrsta dela: 7

V pomladnih mesecih 2004 je lastnik zemljišča s parcelno št. 225/1, k.o. Ig, na zahodnem robu naselja pri sajenju žive meje z globokim oranjem uničil zidano arheološko strukturo. Pri površinskem pregledu preorane njive na tej parceli in trase posega za sajenje žive meje so bili odkriti odlomki rimskodobne lončenine.

Ob gradnji pločnika v oktobru 2004 skozi vaško središče (pod vnožjem vzpetine Pungert) smo ob naključnem nadzoru med hišama Ig 128 in Ig 126 tik pod spodnjim cestnim tamponom (približno 30 cm pod vrhom asfalta) našli lepo obdelane in zaobljene kamnite kvadre, zložene v ravno linijo. Razširitev izkopa pod cestišče ni bila mogoča.

Lokacija arhitekturnih ostalin je v neposredni bližini zgoraj omenjene zaradi globokega oranja poškodovane zidane strukture. V obeh primerih so bili ostanki odkritih struktur zelo plitvo pod obstoječo hodno površino.

V neposredni bližini so pri gradnji kozolca odkrili rimski lonec z novci. Leta 2002 smo na parceli št. 230/1, k.o. Ig, v izkopu za stanovanjsko hišo odkrili rimskodobno lončenino. Sodeč po ohranjenem profilu gradbene jame, je bila tudi tod kulturna plast tanka in je ležala tik pod sedanjo hodno površino. Žal pa je bil tudi ta poseg v prostor opravljen brez sodelovanja z ZVKDS, OE Ljubljana.

Točna lega rimske vasi na območju Iga še vedno ni znan. Številne notice o naselbinskih najdbah so si tudi nasprotujoče; tako stavbne ostaline Müllner postavlja v vzhodni del vasi, Šašel pa na severozahodni del današnjega naselja. Naključne najdbe zadnjih let potrjujejo Šašlovo mnenje.

Barbara Nadbath, Matic Brenk

99

EŠD: 3717

Naselje: Izola

Občina: Izola

Ime: Izola - cerkev sv. Marije Alietske

Področje: UA

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7

Stara izolska župnijska cerkev sv. Marije Alietske stoji v središču starega mestnega jedra Izole in predstavlja prostorsko dominantno tega predela. Prvič jo v pisnih virih zasledimo leta 1303, in sicer kot župnijsko cerkev. Naziv si je pridobila med letoma 1212 in 1303 in ga ohranila najmanj do leta 1392. Med letoma 1392 in 1412 so sedež župnije prenesli na cerkev sv. Mavra na vrhu izolskega griča. Gotska faza predstavlja slogovno prilagoditev arhitekture novim liturgijskim pravi-

lom ter gradnjo zvonika z mestno uro. Leta 1553 so cerkev povečali proti občinski palači. Leta 1771 so jo preoblikovali v sedanjo kubično podobo z vgrajeno oktagonalno arhitekturo. Klasicizem in historicizem sta vnesla slogovne dekorativne spremembe ter manjše funkcionalne prilagoditve. Temeljiti vzdrževalni posegi so bili izvedeni leta 1844 ter leta 1901. Leta 1922 so ob adaptaciji občinske hiše preuredili pomožne prostore cerkve. Zadnja vzdrževalna dela so bila izvedena leta 1940.

Cerkve se je leta 1993 delno porušila zaradi poškodb, ki jih je stavba dobila že med drugo svetovno vojno, in zaradi nevezdrževanja stavbe od njenega zaprtja leta 1957. Od leta 1993 poteka njena celovita prenova, prvotno pod vodstvom ZVNKD Piran, od leta 2000 pa pod vodstvom Občine Izola. Zaporedje prenovitvenih del je določeno po zaključenih celotah zaradi dolgoročno nezagotovljenih in letno omejenih sredstev. Temu principu je prilagojena izvedba, da ne bi prišlo do razpada materialne substance spomenika ob morebitni daljši prekinitvi del, kot tudi postopna izdelava dokumentacije, da ne bi kopicili zastarelih projektov. Cilj prenove cerkve je prezentacija najbolj ohranjene in najbolj kvalitetne faze spomenika ter njegovo usposabljanje za sakralne in kulturne potrebe mesta.

Med letoma 1993 in 1999 je bil objekt pod vodstvom ZVNKD Piran v celoti raziskan, statično konsolidiran in prezentiran v zunanjem obodu. Poleg zgodovinskih in arhivskih raziskav so bile izvedene radarske raziskave tal, arhitekturne, restavratorske, arheološke, termografske, dendrološke in fitopatološke raziskave, ki so privedle do presenetljivih rezultatov za sam objekt ter za geomorfološki in urbani razvoj mesta. Vse razvojne faze so detajlno dokumentirane, na njihovi podlagi je izdelan računalniški model razvoja cerkve, ki predstavlja temelj za celovito harmonično prezentacijo cerkve. Podlaga za projektiranje so dopolnjeni fotogrametrični posnetki zunanjsčine in notranjsčine objekta, vključno s poslikavo stropa. Med letoma 2000 in 2003 so se izvajala restavratorska dela na poslikavi križno obokanega stropa glavne ladje, na štukaturnem okrasju stropa in ostenja glavne ladje ter delno prezbiterja.

Za prezentacijo je bila komisijsko določena prevladujoča stilna faza, to je baročna faza iz leta 1770, ob prezentaciji preostalih faz, ki z njo predstavljajo logično in ubrano celoto. Glavno vodilo pri prenovi objekta je maksimalna ohranitev originalne materialne substance objekta tako v gradbeni strukturi kot v likovnih sestavinah. Drugo vo-

Izola, cerkev sv. Marije Alietske, strop po restavriranju. Foto: D. Bac

dilo pri obnovitvenih delih je čim hitrejša ponovna vgradnja demontiranih elementov, zato da se prepreči eventualna izguba materiala (na primer demontiranje treh kamnitih oltarjev na podlagi temeljite restavratorske dokumentacije zaradi utrjevanja temeljev in izvedbe hidroizolacije, njihovo čiščenje in takojšnja ponovna postavitve).

Na predlog Ministrstva za kulturo je Občina Izola s strokovnim sodelovanjem MZVNKD Piran v letu 2000 objavila razpis za dokončanje vseh del na cerkvi. Razpisno gradivo je vključevalo vsa potrebna dela za dokončanje prenove objekta, razen nekaterih restavratorskih del, ki jih ni bilo mogoče natančno definirati na podlagi predhodno opravljenih raziskav in so bila določena le okvirno.

Na podlagi pogodbe in v dogovoru z MZVNKD Piran je izvajalec začel vsa gradbena, inštalacijska in restavratorska dela po sprejetem terminskem planu za pravočasen zaključek pogodbenih del. Zaradi manjšega dotoka sredstev od planiranih po podpisani pogodbi je v letu 2001 prišlo do prekinitve velikega dela začelih gradbenih in inštalacijskih del ter do ponovnega prilagajanja del glede na razpoložljiva sredstva. Prednost so imela restavratorska dela na stropu in vencu glavne ladje zaradi najetega nosilnega prostorskega gradbenega odra z višinskim podestom.

V letih 2001–2003 je bila končana zahtevna obnova križnoobokanega stropa glavne ladje cerkve z restavriranjem poslikav štirih evangelistov in Mari-

jinega vnebovzeta, kateri je cerkev posvečena, ter celotno štukaturno okrasje na stropu in stenah glavne ladje in delno prezbitერიja.

Na podlagi raziskav stropne poslikave je bila komisjsko določena prezentacija kvalitetne ohranjene originalne plasti iz leta 1774 (podpis avtorja poškodovan) z odstranitvijo vmesne preslikave Paglierinija iz leta 1844 ter Achille Villanija iz Bologne iz leta 1901. Opuščeno je bilo prvotno predlagano strapiranje sekundarnih preslikav, saj je pri poskusnem snemanju prišlo do poškodb originalne poslikave v secco tehniki do njene podlage. Zaradi izredne sprijemljivosti restavratorske faze s kazinsko tempero iz leta 1901 je bilo določeno odstranjevanje preslikave s topili. V celoti je restavrirana kvalitetna originalna poslikava iz leta 1774, vključno z zaključnim poslikanim okvirjem, ki predstavlja največjo oblikovno spremembo glede na historicistično rekonstrukcijo iz leta 1901. Rekonstruirani so bili poškodovani deli ter retuširane originalne poslikave, pri čemer je bilo treba zamenjati na novo ugotovljene dodatne plombe pod starejšimi retušami ter izdelati velinaturu za tonsko poenotenje saniranih poškodb z ohranjeno originalno fazo.

Osrednja oktagonalna ladja ima poudarjene osrednje loke s pilastri, kapiteli, štukaturo in medaljoni, prirezane stranice krasijo profilirana okna s štukiranimi kartušami. Celotni prostor obkroža mogočni osrednji profiliran in štukaturno okrašen venec. Štukatura je bila v celoti očiščena, odstranjene so bile sekundarne poslikave, utrjena je bila podlaga z injiciranjem, restavrirani ohranjeni deli ter rekonstruirani manjkajoči oziroma nadomeščeni prepereli deli. Očiščena faza v poslikanem marmorinu na osrednjih lokih je bila po komisjski odločitvi nadomeščena z enotnim barvnim videzom iz originalne faze, ugotovljene proti koncu del. Opravljena dela bistveno količinsko odstopajo od predvidenih del po opravljenih sondiranjih in čiščenju venca zaradi nepredvidljivosti podlage, nekvalitetno opravljenih del pri rekonstrukciji leta 1901, težkega odstranjevanja apnenega beleža, ki je moral biti izveden kot utrjevalni sloj, saj je neenakomerno izveden po več kot 300 m² razprostranjeni štukaturi. S tem so bila povezana dodatna dela na utrjevanju in sami rekonstrukciji štukature ter barvnega toniranja. Dodatno je bilo treba rekonstruirati manjkajočo štukaturno obrobo prirezanih oken, katere vrezana risba se je pokazala po odstranjevanju sekundarnih trdih apnenih opleskov. Delo je izredno kvalitetno opravljeno ter predstavlja glavni povezovalni element likovnega poenotenja celotnega sakralnega objekta. Zaradi nedostopnosti stropa po odstra-

nitvi gradbenega odra v glavni ladji smo morali namestiti restavrirane in delno rekonstruirane pozlačene rezljane karnise.

Nadaljevalo se je s čiščenjem poslikav v prezbitერიju, izveden je večji del utrjevalnih del na štukaturi, začelo se je z rekonstrukcijo okrasja na delu stropa, ki se je porušil leta 1993.

Korna ograja iz druge polovice 19. stoletja je sondirana ter delno odkrita do spodnje plasti. Po predlogu komisije je treba nadaljevati z odkrivanjem originalne plasti ter jo restavrirati. Strop pod korom je sondiran in odkrit do prve poslikave, pod njo je originalni baročni marmorin, ki se po predlogu komisije tudi prezentira po dokumentiranju sekundarne poslikave. Ta del je tudi injektiran in grobo pokitan.

Zaradi nevljučevanja nadaljevanja del med projekte "Kulturnega tolarja" dela na objektu stojijo od leta 2004. Za celovito prezentacijo cerkve je treba končati restavratorska dela na stenah in stropu prezbitერიja, urediti razsvetlavo in ogrevanje celotnega objekta, rekonstruirati omete v notranjščini, restavrirati kamnito in leseno stavbno opremo, vgraditi kamniti tlak, končati restavratorska dela na kamnitih oltarjih ter prezentirati še neraziskan kip Marije z detetom na glavnem oltarju. Izvesti je treba zaključni sloj zvonik in južne fasade cerkve. Zakristijo in prostor nad njo je treba urediti za razstavni prostor ter pomožne prostore za dvonamensko funkcioniranje cerkve.

Daniela Tomšič

100

EŠD: 202

Naselje: Jesenice

Občina: Jesenice

Ime: Jesenice – delavska kasarna

Naslov: Prešernova cesta 47, Jesenice

Področje: E

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 4, 7

Ime Kasarna je stavba dobila zaradi velikosti, ljudsko izročilo pa izvor imena povezuje z bivanjem Napoleonovih vojakov v njej. Kasarna, ki je bila zgrajena ob koncu 18. stoletja, je služila kot najemniški stanovanjski objekt za družine delavcev, zaposlenih na fužini Sava. Območje nekdanje fužine Sava je bilo leta 1984 zavarovano kot kulturni in zgodovinski spomenik v občini Jesenice. Zavod je leta 1992 pripravil kulturnovarstvene smernice za obnovo celotnega območja, nato pa je bil sprejet ureditveni načrt za muzejsko in spomeniško celoto Stara Sava. Leta 1995 je zavod

pridobil gradbeno dovoljenje za obnovo Kasarne, in sicer za glasbeno šolo, arhiv in muzej. V letu 1996 so se začela obnovitvena dela. Najprej je bilo treba iz stavbe odstraniti sesute, propadajoče lesene stropnike in drugo uničeno opremo. Potem so bili obnovljeni temelji in opravljena so bila druga statična gradbena dela: vgraditev armiranobetonskih plošč namesto lesenih stropov ter betonske preklade nad okni in vrati namesto preperelih lesenih tramov. V letu 1998 je bila odstranjena stara lesena strešna konstrukcija, stavba pa je bila v celoti prekrita z novo strešno konstrukcijo in novo kritino – bobrovcem. Tlorisna velikost stavbe je okoli 550 m², celotna neto uporabna površina pa je 1230 m². Kasarna ima tri etaže in 84 oken ter štiri vhodne portale.

Hkrati z obnovo Kasarne smo začeli tudi urejati njeno okolico, saj je bila ta del degradiranega industrijskega okolja. Uredili smo okoli 7000 m² površin opuščeni usadnih bazenov. Ti so v času največjega obratovanja železarne služili za mokro deponijo pepela in prahu, ki je nastajal pri aglomeraciji železove rude in koksa ter drugih sestavin za polnitev železarskih plavžev. Območje usadnih bazenov je postal park ob Kasarni. Sanacija in revitalizacija Kasarne je potekala postopno, v skladu s programom in gradbenim načrtom ter finančnimi sredstvi. Odstranjeni so bili vsi stari notranji in zunanji ometi, vsi dimniki in stopnišča. Notranjost stavbe je ohranila osnovno tlorisno zasnovo, tako da so nekdanje stanovanjske sobe postale učilnice za glasbeno šolo. Podstrešje je v celoti novo za potrebe glasbene šole. Nove so električna, vodovodna, ogrevalna in prezračevalna instalacija, novi so ometi, okna, vrata, tla, zvočna izolacija in pohištvena oprema. Vse je prilagojeno zahtevam in normativom glasbene šole, hkrati pa stavba ohranja arhitekturni značaj in zunanjo podobo stare Kasarne. Muzeju so namenjeni prostori v pritličju, kjer so muzejski arhiv, fototeka, večnamenski multimedijski prostor ter stalna etnološka predstavitev bivalne kulture in načina življenja železarskih družin.

Glasbeni šoli so v celoti namenjeni dve zgornji nadstropji in del pritličja. Skupno je 19 učilnic za glasbeni pouk, poleg tega pa so tu še knjižnica, arhiv, zbornica, upravni prostori ter koncertna in glasbena dvorana. Glasbeno šolo obiskuje 428 učencev.

Odprtje revitalizirane Kasarne je bilo 20. marca 2005, na praznik Občine Jesenice.

Vladimir Knific

Jesenice, delavska Kasarna na Stari Savi: pogled na vhodno, dvoriščno fasado Kasarne in fužinski dimnik. Stanje leta 1986. Foto: V. Knific

Jesenice, delavska Kasarna na Stari Savi: pogled na južno in vzhodno fasado po zaključenih obnovitvenih delih. Stanje leta 2004. Foto: V. Knific

101

EŠD: 1704

Naselje: Jesenice

Občina: Jesenice

Ime: Jesenice – Pudlovka na Stari Savi

Naslov: Stara Sava

Področje: E, Z

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 7

V letih 2000 in 2001 so potekala obnovitvena dela na stavbi Pudlovke na Stari Savi na Jesenicah. Pudlovka je stara fužinarska stavba, v kateri so prekovali in očistili železo, pridobljeno v sosednjem fužinskem plavžu. Pudlovka je bila opuščena

Jesenice, Pudlovka na Stari Savi, vhodna fasada Pudlovke na Stari Savi, obodni zid po obnovi z zaščitno streho. Stanje leta 2004. Foto: V. Knific

ob koncu 19. stoletja. Tlorisna velikost: 12,00 x 37,00 m, notranja višina zidov: 9,60 m. Od Pudlovke so ohranjeni le trije obodni kamniti zidovi. Četrta stranica stavbe, ob reki Savi, je bila lesena in tod so bila vodna kolesa za pogon velikih kovaških kladiv.

Za ohranitev Pudlovke je bilo treba najprej odstraniti mlajše lesene prislone lopi in prizidke ter napraviti zaščitno streho nad kamnitimi zidovi. Vhodna fasada, na trgu proti Kasarni, ima tri velike polkrožne kamnite portale in tri okna iz zelenega perasekega tufa. V okna in vrata so vgrajene kovane mreže, narejene po stari, ohranjeni okenski mreži. Obnovljena in prekrita Pudlovka sestavlja zahodno fasadno podobo osrednjega trga nekdanje fužine Stara Sava, ki se ureja kot spomeniško in muzejsko središče Jesenic.

Vladimir Knific

102

EŠD: 6883

Naselje: *Jurišna vas*

Občina: *Slovenska Bistrica*

Ime: *Ančnikovo gradišče*

Področje: *A*

Obdobje: *pozno rimsko obdobje, zgodnji srednji vek*

Vrsta dela: *6*

Na Ančnikovem gradišču že od leta 1986 kontinuirano opravljamo arheološke raziskave, podatki, pridobljeni do leta 2003, pa so že objavljeni. Zaradi tega na tem mestu predstavljamo rezultate raziskav v letu 2004.

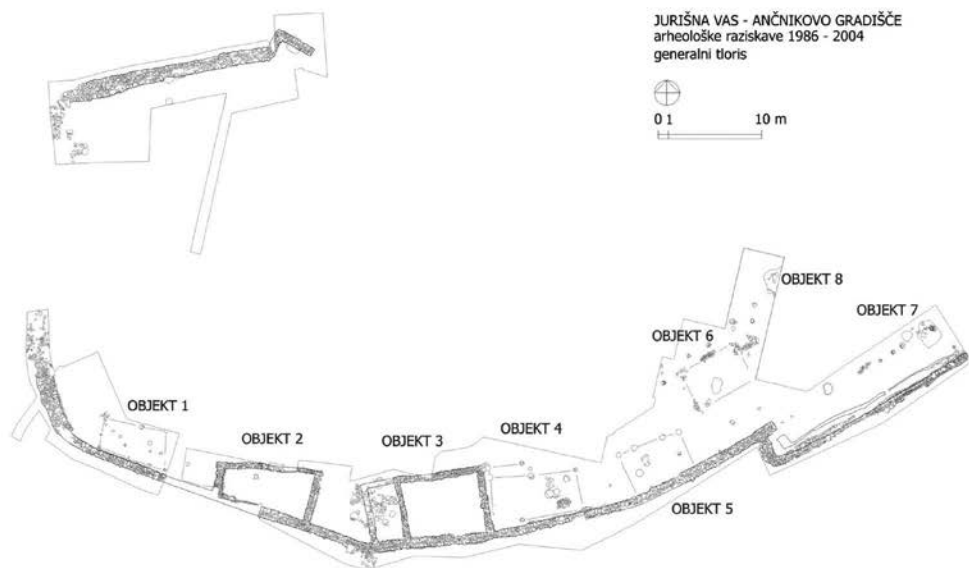
Podobno kot prejšnja leta smo tudi tokrat zastavili dve izkopni polji, obe na stičišču z lanskoletnimi – nadaljevali smo raziskave ostankov stanovanjskega objekta na vzhodnem delu raziskanega gradišča (sonda 1) ter raziskave znotraj jugovzhodnega dela obodnega zidu in zidu samega (sonda 2).

Obenem smo znotraj objekta 6 v sledi nosilnih soh zabili kostanjeve stebriče in s tem ponazorili del stene objekta 6, še prej pa seveda razgrnili zemljo lanskoletne sonde 1/2003.

SONDA 1 v vel. 8 x 4 m je bila razdeljena na dva kvadranta – 13a in 13b. Znotraj njih smo odkrili tri stojke (jame za nosilne lesene stebre) ter del vkopa kot ostanek novo odkritega objekta – objekt 8.

V sondi 1 smo pri poglobljanju najprej prebili nariv zemlje in zadeli na kulturno plast z ogljem, žganino ter številno keramiko, med naloženimi kamni pa smo našli tudi dva kosa belega marmorja. Temna lisa v kvadrantu 13b je del objekta 8 in se še nadaljuje pod vzhodni profil izkopa. Vkop

Jurišna vas - Ančnikovo gradišče

objekta 8 torej kaže njegov severozahodni vogal, ki je umeščen v izklesano živo skalo. Globok je do 58 cm in nakazuje pravokotno obliko tlorisa objekta. Znotraj temno sivorjave lise – kulturne plasti v vkopu objekta – smo našli veliko odlomkov lončenine, odlomke stekla, precej žilindre, koščke železa in marmorja ter nekaj odlomkov živalskih kosti. Med najdbami sta bila tudi dva bronasta novca, en poznorimski in drugi mlajši novoveški. Južno oziroma jugozahodno od vkopa objekta 8, v kvadrantu 13a, smo odkrili tri stojke (sprva je kazalo, da so štiri, vendar se je po čiščenju izkazalo, da je ena – stojka 3 – le naravna zajedra).

SONDA 2: Z izkopom smo nadaljevali na stičišču s sondo 2/2003 in sondo 3/2002. Teren je pod umetno narejeno teraso strmo padal proti obzidju in notranjemu odvodnemu jarku. Sonda je bila velika 8 x 7,5 m. Tik pod površino smo v tanki kulturni plasti odkrili ostanke petih stojk (stojke A-E) in kurišče, ki je ležalo vzhodno od stojke C in zahodno od temne lise objekta 7. Imelo je pravokotno-ovalni tloris premera 96 x 106 cm. Na vrhu je bila rjavordeča zapečena zemlja brez drobec oglja in brez drobnih najdb.

Temna lisa objekta 7 je bila zelo temno sivo-črnorjava z veliko oglja. Čisto na dnu vkopa je bila približno 2/3 cm debela črna plast s koncentracijo oglja, pod njo pa lisasto rdečerjava ožgana ilovica, kot da bi del objekta oziroma stene tod zgorel. Mogoče je tudi, da je bilo tod kurišče, čeprav je

to glede na pozicijo stojke D na sredini nekoliko manj verjetno. Omeniti velja še večji ploščat kamen, ki leži v severnem vogalu lise in potrjuje domnevo o obstoju objekta. Znotraj temne lise smo našli nekaj odlomkov keramičnih posod, posamične steklene odlomke, železni nož, železno pušično ost in žebelj, bronasto zakovico ter kos zvite in od ognja deformirane bronaste pločevine. Obodni zid se v dolžini 8 m, kolikor je bila dolga sonda 2, v razmeroma ravni liniji nadaljuje že od leta 2003 ugotovljenega poteka. Zid je zaradi precejšnjega padca terena zamaknjen proti jugu in je delno poškodovan. Grajen je iz lomljenih kamnov – na zunanjih straneh zidu so bili naloženi večji kamni, jedro zidu pa sestavljajo manjši kamni. Sledov malte nismo odkrili. Zaradi zdrsa zidu iz osnove se njegove točne prvotne širine ne da ugotoviti, znašala pa je približno 60–70 cm. Pri čiščenju ostankov zidu smo našli precej odlomkov lončenine, tako v plasti nad zidom kot pod njim. Med najdbami ob zidu so bili tudi bronasti zakovici in železni predmet, v kulturni plasti nad njim pa še dva poznorimska bronasta novca.

Vzporedno z južnim obodnim zidom, ob njegovi notranji strani, približno 50–70 cm proti severu, pod največjim padcem terena, poteka odvodni jarek, ki je bil obložen s pokonci postavljenimi mestoma ohranjenimi kamni. Jarek je bil nepravilnega ovalnega preseka, globok do 50 cm, zaplavljen pa z naplavitino s strmih in nekaj drobnimi najdbami.

Izkopavanja so zopet dala pomemben prispevek in nove podatke, ki nam omogočajo dokaj zanesljivo razlago poznoantičnega življa in vpogled o ponovni naselitvi prostora v zgodnjerednjeveškem času.

Mira Strmcnik Gulič

103

EŠD: 10059

Naselje: Kal

Občina: Pivka

Ime: Kal pri Pivki - domačija Kal 18

Naslov: Kal 18

Področje: E, U

Obdobje: začetek 19. stoletja

Vrsta dela: 2

Izdelali smo strokovne podlage za razglasitev domačije Kal 18 za kulturni spomenik in jih predali občini Pivka, vendar ta odloka še ni sprejela. Domačijo sestavljajo stanovanjski del s spahnjenico in hramom ter gospodarski poslopji. Nekdanja domačija, po izročilu v začetku 19. stoletja tudi furmanska gostilna s kovačijo, leži ob nekdanji košanski deželni ali komunalni cesti, ki je vodila skozi vas in se je od reške državne ceste odcepila v Pivki in šla v smeri Hrastje-Kal čez Čepno proti Divači. Leto 1884 so odcep med Pivko in Čepnim opustili kot deželno cesto, domačija, kot tudi druge v Kalu, pa je začela izgubljati gospodarsko moč. Sama stanovanjska hiša, ki ji pripadala še velika spahnjenica in hram, je bila razdeljena med dva gospodarja pred letom 1835, morebiti leta 1832, sklepajoč iz vklesane letnice v eni izmed kamnitih stopnic, ki vodijo k vhodnim vratom. K današnji hiši Kal 18 je pripadala še spahnjenica s hramom in gospodarsko poslopje. Gospodarski del sestavljajo štala in lopa za voz s skednjem v nadstropju nad njima, ki je bil do leta okoli 1925 prekrit s slamo in po drugi svetovni vojni nadvišan, ter ob jugovzhodni vogal prislonjen hlev za prašiče, na katerega mestu je prej stala štala za 6-7 konj. To štalo, v kateri so furmani utrjene živali zamenjali za spočite, da so lahko nadaljevali pot proti Trstu, so po izročilu podrli približno leta 1915. Poslopji sta oblikovani utilitarno, le vrata v skedenj, ki so dostopna z zgornje terase, saj je poslopje vkopano v breg, ter okna in vrata svinjskega hleva imajo kamnite okvirje; kot predvidevamo, so bili ti okvirji preneseni s starejše furmanske štale. Svinjski hlev je pritličjen, prekrit z dvopakno salonitno streho. Domačija Kal 18 je lep primer na prehodnem območju med Notranjsko in Primorsko, kjer se elementi mediteranske stavbne kulture (spahnjenica s skrlasto streho, hram s korčno streho, ni-

zanje objektov ob dvorišču, ograjenem z visokim zidom) prepletajo z elementi osrednjeslovenske (notranjske) stavbne kulture (tridelna osnovna členitev tlorisa stanovanjske hiše z osrednjim vhodom, strma, z bobrovci krita streha, prvotno strma, slamnata streha štale).

Eda Belingar

104

EŠD: 9138

Naselje: Kal

Občina: Pivka

Ime: Kal pri Pivki – domačija Kal 63

Naslov: Kal 18

Področje: U, E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

V letu 2000 so na domačiji potekala konservatorska dela – izvedba novih zunanjih ometov. Pred izvedbo zunanjih ometov sta bila na novo vgrajena kamnita okvirja oken v pritličju dvoriščne fasade – v kuhinji in sobi levo od nje, kjer so bila okna nekoč predelana in okvirji odstranjeni –, odprli pa sta se dve zazidani okenski odprtini v nadstropju – ena na dvoriščni fasadi, druga pa na zatrejni – ter se opremili z okvirjem iz peščenjaka, kakršen je na vseh drugih oknih nadstropja. Ob tem je lastnik samovoljno in kljub dogovoru okenski okvir zatrejne fasade, ki nosi na prekladi letnico 1840, prestavil na dvoriščno fasado nad arkadno lopo, okensko odprtino zatrejne fasade pa opremil z novim okvirjem iz peščenjaka. Zaradi nevarnosti, da bi stari okvir po ponovni prestavitvi na prvotno mesto počil oziroma se poškodoval, smo ga pustili na prestavljenem mestu. Omet je bil izdelan po vzoru obstoječega. Na novo so bili izdelani tudi leseni okvirji odprtine na retrofasadi, skozi katero se je metalo seno na »wdr«, ter okenske odprtine štale. Lastnik je začel izdelovati talne drenaže okrog domačije.

Investitor je v letu 2004 nadaljeval leta 1999 začeto prenovo. Dela so se izvajala v notranjosti hiše. Odstranjeni so bili notranji ometi, v spodnjih prostorih je bila narejena hidro- in toplotna izolacija. Izvedeni so bili gradbeni posegi, s katerimi so hišo statično okrepi, saj je bilo treba zagotoviti zadostno nosilnost glede na predvideni program v nadstropju – ureditev apartmajskih sob. Dostop v nadstropje se je uredil po notranjih lesenih stopnicah skozi strop edinega prostora, ki ima raven strop. Po vzoru obstoječega, a žal nekvadratnega stavbnega pohištva se je izdelalo novo pohištvo. Na novo se je izdelal lesen pod v kamri zraven nekdanje kuhinje, s tem da so se ohranili kletni

prostor, »luknja za krompir« ter predelne stene v nadstropju. Po odstranitvi notranjih ometov se je pokazalo, da je bila hiša v širini arkadne lope vse do tako imenovane kovačije razširjena, obenem tudi nadvišana, kar smo dokumentirali. Te spremembe lahko opremo na letnico 1840, ki je vklesana v kamnit okvir okna v nadstropju zatrepne fasade, ki je bilo vgrajeno po predelavah. V kuhinji sta se pokazala odprtina za krušno peč, ki je bila v preteklosti zazidana, ter v drugem kotu kuhinje svinjski kotel. Oba smo prezentirali. Predlagali smo, da se obstoječi dimnik, ki je včasih odvajal dim z ognjišča in krušne peči, usposobi, tako da bo služil za odvod dima štedilnika na drva, ki je še ohranjen in je v preteklosti nadomestil ognjišče. Na notranje stene so bili naneseni novi apneni ometi po navodilih odgovorne konservatorke. Tudi nekdanji gospodarski del, štalo in lopo za vozove ter lopo za seno v nadstropju je lastnik preuredil v apartmaje. Zaradi nove namembnosti je bilo treba izdelati ustrezno stavbno pohištvo, za kar je idejno skico izdelal arhitekt OE Nova Gorica. Restavrador OE Nova Gorica je sondiral notranje omete, da bi odkril morebitne prvotne poslikave oziroma prvotno obarvanje. Ravno tako je posondiral obarvanje lesenega stavbnega pohištva.

Eda Belingar

105

EŠD: 20141

Naselje: Kalše

Občina: Slovenska Bistrica

Ime: Kalše - rimsko grobišče

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Zaščitne arheološke raziskave na njivi, last Jožeta Šege, Kalše 22 (parcela 414/2 k.o. Kalše), so potekale v dveh etapah – novembra in decembra 2000 (19 delovnih dni) ter aprila in maja 2001 (25 delovnih dni). Izkopavanja je vodila podpisana ob sodelovanju Primoža Predana, Mihele Cafnik Kajzer, Vesne Koprivnik, Stanka Gojkoviča, študentov in fizičnih delavcev. Akcijo sta finančno podprla Ministrstvo za kulturo RS in Zavod za kulturo Slovenska Bistrica.

Izkopavanja smo opravljali po metodologiji frontalnega snemanja plasti, hkrati pa sledili pojavljanju posameznih stratigrafskih enot (SE) znotraj zakoličenih kvadrantov velikosti 4 x 5 in 4 x 4 m oziroma znotraj polja posamezne sonde. Izločili smo posebne SE, ki označujejo posamezne podatke znotraj najdišča.

Odpri smo 13 sond, od tega tri večje in devet manjših. V večjih smo zakoličili mrežo kvadrantov 4 x 5 m, v manjših pa 4 x 4 m. Manjše sonde smo zastavili glede na grupacije keramike, ki so se pojavile kot rezultat terenskega pregleda celotne njive, ki so ga marca 2001 opravili študentje Oddelka za arheologijo, FF v Ljubljani pod vodstvom izr. prof. dr. Bojana Djurića.

Najdišče, za katero smo izvedeli med MRT Šmartno 2000, zajema najvišji del razprostranjenega slemena, ki poteka v smeri SZ–JV. To slemo je lastnik J. Šega iz gozda spremenil najprej v travnato površino in nato v njivo. Po gozdu so v dolino potekali številni jarki – »drče«, ki jih je zasul in površino izravnal z buldožerjem, s tem pa močno poškodoval in ponekod uničil grobišče. Sredino slemena tako sedaj prekriva njiva, ki je na S in V strani omejena z asfaltno cesto, na J in Z pa njivo omejuje gozd, ob robu katerega sta kolovoz in globoka »drča«.

Najvišji del slemena predstavlja dokaj raven plato v dolžini okoli 80 m in v širini okoli 50 m, ki se na vse strani strmo spušča. Naraven in hkrati najlažji dostop na plato je s SZ smeri po vrhu slemena, kjer je padec/vzpon najmanjši. Od tod je lep razgled na Dravsko dolino, Slovenske gorice, Donačko goro, Boč in Kozjansko v ozadju.

V letih 2000 in 2001 smo tako v 3 sondah, ki so omejile grobišče, še uspeli odkriti in raziskati 22 žganih grobov. Glede na dano situacijo ocenjujemo, da se je do izkopavanj ohranila približno ena petina grobov. Na njivi je bilo razmetanih okoli 30 različno velikih kamnitih plošč, v gozdu ob robu njive pa jih še danes leži mnogo več. Pri terenskem nadzoru smo odkrili izlitzano ovršje nagrobnika in še nekaj odlomkov reliefno obdelanih delov enega ali več nagrobnih spomenikov.

Prvo izkopno polje (sonda 1) smo usmerili na mesto, kjer je bila na površini največja koncentracija najdb. Da bi ugotovili razpon grobišča, smo zakoličili sondo II proti JZ robu njive. Tako smo leta 2000 zamejili grobišče proti V, J in JZ, leta 2001 pa smo s sondo 3 raziskali področje med sondama 1 in 2 ter grobišče omejili na njegovi S, SZ, Z in JV strani. Na nižjih predelih njive smo zaradi preveritve terena dodatno izkopali še 8 sond, vendar kulturnih sledov nismo odkrili.

Po celotni površini izkopnega polja smo sledili šestim različnim plastem, ki so skupne vsem trem sondam. Razen ornice in kulturne plasti so bile štiri plasti geološke.

Znotraj omenjenih plasti smo odkrili več posebnih zaključnih enot, bodisi arheoloških ali recentnega izvora. Med arheološkimi predstavlja 12 stratigrafskih enot skupke antične keramike in fragment marmorja z reliefom, 8 stratigrafskih enot pa plasti, ki so se po nekaterih značilnostih razlikovale od kulturne plasti. Bile so temnorjavo barve, vsebovale pa so odlomke keramike, drobce oglja, žganino, nekaj razbitega marmorja in kamenje, s katerim so nekoč označevali grobove. Med 22 odkritimi grobovi jih je glede na obliko mogoče deliti na več različnih tipov.

Prevladuje preprost vkopan grob v kulturno plast., kjer so v največkrat okroglo jamo položili žganino z ostanki kosti in pridatkov ter jamo prekrili z zemljo. Takih grobov smo odkrili 17.

Vsi preostali odkriti grobovi pa predstavljajo svojstven način pokopa:

- grobna skrinja, narejena iz plošč skrila in obdana z grobno ograjo, ki je omejevala grobno parcelo. Na SZ vogalu ograje je bil izzidan še en grob;
- pokop, kjer smo ob grobni skrinji odkrili še mesto sežiga in pridano posodo;
- velika kamnita plošča, ki je počivala na temelju, narejenem iz oblic, med katerimi je bila žganina. Pod ploščo smo odkrili cel keramični lonec;
- posoda, obdana s kamni, vendar brez odkritega oglja in kosti v notranjosti. Morda gre za daritveno posodo;
- globoko v plast vkopana kamnita groblja, katere del je tudi žgan grob. Groblja je vsebovala tudi več kosov lomljenega marmorja.

V grobovih smo odkrili keramične najdbe (žara in/ali pridatki), odlomke steklenih posod in kovine.

Zaradi močne poškodovanosti terena, ki je ponekod povsem spremenil prvotni videz, morejo izsledki izkopavanja nuditi le delni vpogled v

nekdanji videz in obseg grobišča. Časovno se grobovi uvrščajo v ohlapno datacijo prvih dveh stoletij.

Mira Strmčnik Gulič, Primož Predan

106

EŠD: 10522

Naselje: Kamna Gorica

Občina: Radovljica

Ime: Kamna Gorica – biša Kamna Gorica 47

Naslov: Kamna Gorica št. 47

Področje: E, R

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 7

Investitor je v letu 2002 obnovil omete na zidani stanovanjski hiši in pri tem so bile ponovno obnovljene starejše freske, ki so bile restavrirane leta 1978. Na novo so bili naslikani »šivani« vogali na stavbi. Motivi fresk so sv. Florijan in Janez Nepomuk ter Marijin monogram. Na stavbi so ohranjeni kamniti okenski okvirji ter portal iz zelenega paraškega kamna. Restavratorska dela je opravil Tone Marolt.

Vladimir Knific

Kamna Gorica, detajl freske - sv. Florijan. Foto: V. Knific

107

EŠD: 216

Naselje: **Kamnik**

Občina: **Kamnik**

Ime: **Kamnik - Mali grad**

Področje: **A**

Vrsta dela: **7**

Leta 1999 se je nadaljevalo delo, začeto že leta 1998, in je pomenilo dokončanje sanacije severnega obzidja Malega gradu. V letu 1998 je bil izkopan rob pobočja pred malograjsko kapelo, s čimer so bili odkriti temelji obzidja, ki je na tej strani zapiral nekdanji grajski jarek, izkopan tik pred vstopom v najstarejše jedro gradu. Ob razširitvi gradu proti zahodu je bil namreč jarek zasut, v ta namen pa z obeh strani zaprt z razširjenim obzidjem. Leta 1999 je bilo od odkritih temeljev navzgor obzidje ponovno pozidano, in sicer v dolžini 12 m in višini 5 m. V tem obsegu je bilo namreč obzidje posuto in nestabilno. Pri pozidavi smo upoštevali način zidave in velikost uporabljenega kamenja, po čemer se na Malem gradu ločijo različne faze zidave.

Na Malem gradu v Kamniku so se nadaljevala konservatorska in prezentacijska dela. V skladu s sklepom konservatorske komisije je bilo odstranjeno stopnišče pred malograjsko kapelo, ker je s svojo predimenzioniranostjo zastiralo pogled na kapelo. Po odstranitvi stopnišča je bil raziskan nadaljnji potek ščitne stene (glej M. Sagadin, Mali grad v Kamniku, Var. spom. 37, 1997, 105ss), ki je na zahodni strani omejevala najstarejši del gradu in v kateri je bil leta 1992 odkrit prvotni vhod. Izkazalo se je, da se stena v zadnji četrtini svojega poteka iz smeri S–J zalamlja proti V, pred stikom z južnim obzidjem pa se konča in pušča vrzel, ki je bila očitno šele naknadno zazidana. Funkcija te vrzeli ni jasna.

Ščitna stena je bila sanirana in nadzidana, tako da je vsaj vizualno poudarjena njena zaporna vloga, hkrati pa je kapeli vrnjena njena pripadnost gradu. Nov dostop v kapelo je speljan po stopnišču, ki sloni na konzolah, vgrajenih v južno obzidje. To je bilo sanirano in v ta namen ustrezno nadzidano.

Milan Sagadin

108

EŠD: *ni nastavljen*

Naselje: **Mekinje**

Občina: **Kamnik**

Ime: **Jeranovo pri Mekinjah, stara šola**

Področje: **A**

Vrsta dela: **1**

Avgust Ogrinec, Poljčeva 9, Mekinje pri Kamniku, hrani železno sulično ost in večjo črepinjo prazgodovinske fakture (z nenavadnim ornamen-tom odtisa nohta). Oboje je bilo pred leti (skupaj s kostmi!) najdeno na kupu zemlje, ki je bila izkopena ob cesti Mekinje–Zduša pri stari mekinjski osnovni šoli (parc. št. 263/3, k.o. Mekinje).

Milan Sagadin

109

EŠD: 9866

Naselje: **Kamnik**

Občina: **Kamnik**

Ime: **Stari grad in Velika Špica**

Področje: **A**

Vrsta dela: **1**

Pri terenskih ogledih Starega gradu in Velike Špice so bili na antropogenih terasah na pobočjih najdeni fragmenti poznoantične in prazgodovinske keramike.

Milan Sagadin

110

EŠD: 218

Naselje: **Kanal**

Občina: **Kanal ob Soči**

Ime: **Kanal – trško jedro**

Področje: **A**

Obdobje: **pozni srednji vek, novi vek**

Vrsta dela: **6**

Avgusta 2003 je občina Kanal ob Soči začela brez ustreznega gradbenega dovoljenja urejati parkirišče na župnijskem vrtu za marketom v Kanalu. Posegi so se izvajali tudi na JZ delu obrambnega obzidja srednjeveškega Kanala tik nad kanjonom reke Soče. Med arheološkimi raziskavami je ZVKDS OE Nova Gorica dokumentiral ostanke stolpa odprtega tipa podkvaste oblike ter nadaljevanje tega v obrambni zid tako na zahodni kot tudi na vzhodni strani. Stolp je bil grajen iz lomljencev, oblic in malte debeline 74–80 cm ter ometan na notranji in zunanji strani. Znotraj stolpa je bila ugotovljena bogata kulturna plast s številnimi najdbami (odlomki slikanih posod ter črne keramike, stekla – kozarcev, pečnic, živalske kosti, deli železnih predmetov in strešnikov). Večina najdb je verjetno navoženih in so tu uporabljene sekundarno kot gradbeni material za

poravnava ob betoniranju plošče znotraj stolpa. To potrjuje tudi dejstvo, da je v vrhnjem delu te plasti precej novejšega odpadnega gradbenega materiala, tudi nagrobnikov iz prve svetovne vojne. Časovno keramika, odkrita znotraj stolpa, sodi v 17. in 18. stoletje, le posamezne odlomke slikane keramike, najdene na nivoju temelja stolpa in obrambnega zidu na vzhodni strani, lahko uvrstimo v 16. stoletje. Stolp je bil nedvomno večkrat popravljen in glede na nagrobne, ki so bili vzdani v zidu stolpa, je bil v uporabi še po prvi svetovni vojni.

Po zaključku arheoloških del se je pojavil problem zaščite in prezentacije odkritih arhitekturnih ostankov. Žal zahteve konservatorske stroke po prezentaciji stolpa in dela obrambnega obzidja v odkritem obsegu nista podprla ne lokalna skupnost ne lastnik parcele. Stolp in raziskani del obzidja je bil v celoti zasut, prostor nad njim pa služi parkirišču.

Literatura: P. Bratina, Kanal – stolp za marketom, na župnijskem vrtu. Poročilo o arheološkem sondiranju 2003, december 2003.

Patricija Bratina

111

EŠD: ni nastavljen

Naselje: Kapla vas pri Komendi

Občina: Komenda

Ime: antična naselbina

Področje: A

Vrsta dela: 1

V trikotniku med cestama Moste pri Komendi–Kapla vas in Moste pri Komendi–Kranj se na parceli št. 507/6, k.o. Kapla vas, pojavlja rimski gradbeni material in keramika. Najditelj M. Bremšak je na tej lokaciji izkopal tudi nekaj časovno opredeljivih najdb (keramika, bronast predrt obesek, novc Klavdija II.), ki omogočajo datacijo v 3. in 4. stoletju n. š.

Milan Sagadin

112

EŠD: 11269

Naselje: Kneške Ravne

Občina: Tolmin

Ime: Kneške Ravne – klet na domačiji pri Francu

Naslov: Kneške Ravne 9

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 5, 7

Večletna sanacija lesene kleti na zidani osnovi se je končala leta 2003. Utrjena je bila iz kamna zidana osnova in v njej obnovljen dvocelični prostor – shramba in kuhinja z ognjiščem. Ob tej priložnosti je bil v kuhinji obnovljen lijak, ki je izdelan iz lehnjaka, in ognjišče.

Zamenjano je bilo dotrajano stavbno pohištvo, okna in vrata. Ostršeje je bilo obnovljeno oziroma zamenjano v primeru, če je bil les v slabem (črvivem, gnilem) stanju. Preostali les kleti je bil zaščiten s kemičnim sredstvom.

Streha kleti je bila prekrita s skodlami, zadnja zatrepana stena pa zaščiten s skodlami in slamnatim opletom.

Andrejka Ščukovt

113

EŠD: 11269

Naselje: Kneške Ravne

Občina: Tolmin

Ime: Kneške Ravne – pajštva na domačiji pri Francu

Naslov: Kneške Ravne 9

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 5, 7

Zaradi dotrajanosti slamnate kritine na strehi pajštve (sušilnice za sadje), ki je bila nazadnje obnovljena v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, je bilo treba slamo zamenjati. Praktično pa so bila na strehi izvedena le vzdrževalna dela, saj sta lastnika objekta, ki obvladata »tolminski« način prekrivanja streh s slamo, staro slamo samo dopolnila z novimi snopi.

Pri delu sta uporabila tradicionalne materiale za vezavo snopov, kot so beka, srobot ter jesenove late, in pa orodje. Uporabila sta pšenično in rženo slamo.

Z obnovo slamnate strehe so se na pajštvi končala večletna konservatorska dela, ki so potekala v okviru popotresne obnove Posočja in spomeniškovarstvenega projekta.

Andrejka Ščukovt

114

EŠD: 9133

Naselje: Knežak

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Knežak – domačija Knežak 103

Naslov: Knežak 103

Področje: U, E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

V letu 2003 je Konstruktor Magajne, d. o. o., iz Solkana začel izvedbo protipotresne sanacije domačije Knežak 103. Zaradi manjše razpoložljive vsote denarja od predračunsko predvidene so bila dela okleščena, vendar tako, da so še vedno predstavljala zaključeno celoto v smislu protipotresne sanacije in tudi v izvajalskem smislu. Protipotresna sanacija je bila izvedena z namestitvijo vrvi za prednapenjanje po obodu, tako da so bili zunanji zidovi stanovanjske hiše povezani z enojno vezjo, ki poteka po zunanji strani zidov, dvojne zidne vezi pa so potrebne le pri notranjih zidovih. Vez je po vsej dolžini obbetonirana in na koncu ometana. Gre za protipotresno sanacijo z uporabo tehnološkega postopka – spoja obroča iz vrvi za obodno prednapenjanje, ki ga je izvajalec Magajne patentiral pri Uradu RS za intelektualno lastnino pod št. 20237. Izvajanje sanacijskih del je minimalno posegalo v strukturo same zgradbe, tako da širših stavbnozgodovinskih raziskav nismo izvajali. Restavratorski posegi na stavbi niso bili potrebni.

Eda Belingar

115

EŠD: 223

Naselje: Knežak

Občina: Ilirska Bistrica

Ime: Knežak – gradišče Obroba

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 8

Gradišče Obroba je prazgodovinsko gradišče (naselje) na vrhu hriba, ki se dviga iz okoliške ravnine, z enojnim obrambnim nasipom. Ob lokacijskem ogledu decembra 2003 je bilo ugotovljeno, da so se v zavarovanem območju arheološke dediščine – gradišča Obroba – izvajali zemeljski posegi brez vednosti pristojnega zavoda za varovanje dediščine. Ob gradnji nove dostopne poti – ceste za protipožarne potrebe po jugozahodnem pobočju najdišča – sta bila strojno odstranjena obrambni nasip v širini 4 m ter kulturna plast znotraj nasipa. ZVKDS OE Nova Gorica je poseg prijavil Inšpektoratu za kulturno dediščino in pripravil sanacijski načrt, ki naj bi obsegal dokumentiranje odprtega nasipa ter zasutje nasipa, tako da se presekaní profil zaradi erozije in drugih zunanjih dejavnikov ne bi več podiral. Kljub temu, da je bil ugotovljen povzročitelj posega in je odgovornost za nastalo škodo prevzel predstavnik ZGS OE Sežana, ter kljub skorajšnjemu dogovoru glede poteka arheoloških del do izvedbe sanacijskega programa zaradi zapletov s strani povzročitelja še

ni prišlo. Odlomki keramike, ki so bili pobrani v odrinjenem nasipu, sodijo v bronasto dobo.

Patricija Bratina

116

EŠD:

Naselje: Kobarid

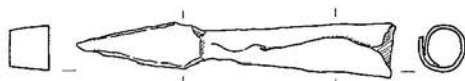
Občina: Kobarid

Naslov: Za gradom (v bližini Šance)

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Izidor Koren iz Kobarida je pred približno štiridesetimi leti na svojem posestvu na desnem bregu Soče na lokaciji Za gradom (parc. št. 1172, k. o. Trnovo ob Soči) našel rimsko železno ost katapultnega izstrelka. Glede na dolžino in težo je izstrelak manjšega kalibra. Nad njivo, kjer je bila ost najdena, je strm breg, ki ga domačini imenujejo Šance. Prostor naj bi v preteklosti služil za branitev ožine pri mostu čez Sočo, predvsem v Napoleonovih časih.

Opis: d. 10,9 cm, šir. masivno piramidalne glave 1,4 cm, pr. tulca 1,7 cm, t: 70 g. Ost je sin najditelja, Janko Koren, poklonil Tolminskemu muzeju, za kar se mu na tem mestu lepo zahvaljujem. Risba: N. Grum

Bližnjo primerjavo predstavljajo železni katapultni izstrelki s pobočja Gradu nad Reko pri Cerknem (D. Božič 1997, *Tre insediamenti minori del gruppo protostorico di Idrija pri Bači dell'Isontino, Studio e conservazione degli insediamenti minori romani in area alpina*, Studi e Scavi 8, Fig. 3: 2,3, fig. 4: 1). Podobne najdbe poznamo iz depoja rimskega republikanskega orožja z najdišča Grad pri Šmihelu pod Nanosom (J. Horvat 2002, *The Hoard of Roman Republican Weapons from Grad near Šmihel*, *Arheološki vestnik* 53, T. 14: 12–21).

Najdba z ledine Za gradom ni edina, saj je bila v soškem predmu najdena tudi železna sulična ost (gl. Mlinar, v tej številki Var. spom.).

Miha Mlinar

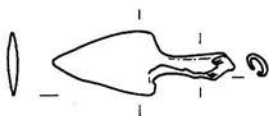
117

EŠD:

Naselje: *Kobarid*Občina: *Tolmin*Naslov: *Kobarid - Selce 10*Področje: *A*Obdobje: *rimsko obdobje, srednji vek*

Absolvent zgodovine Marko Klavora je v strugi hudournika, ki ob nalivih teče mimo hiše (Selce 10), našel puščično ost.

Opis: železna puščična ost s slabo izrazitimi krilci. D. 4,2 cm, š. krilc 1,5 cm, pr. tulca 0,5 cm. Najd-bo hrani najditelj. Risba: N. Grum.

Primerjavo najdbi zasledimo na bližnjem najdišču Tonovcov grad nad Kobaridom. Umeščena je med predmete, značilne za to najdišče v 6. stoletju (S. Ciglencečki 1997, Poznoantični in slovanski sledovi na Kobariškem, Kobarid, 21).

Čprav toponim Selce in primerni pogoji nakazujejo dolgotrajno poselitev terase, mesto najdbe v strugi hudournika kaže, da je bila ost prinesena z višje ležečega območja. Izvorno najdišče gre iskati na izravninah v okolici vasi Vrsno. Ena takih teras z izjemnim pregledom nad dolino Soče med Kobaridom in Tolminom je locirana jugovzhodno od vasi Vrsno.

Miha Mlinar

118

EŠD: 5051

Naselje: *Kobarid*Občina: *Kobarid*Ime: *Kobarid - hiša Gregorčičeva ulica 51*Naslov: *Gregorčičeva ulica 51*Področje: *E*Obdobje: *19. stoletje*Vrsta dela: *2, 4, 7*

Popotresna sanacija hiše je obsegala injektiranje nosilnih zidov, obnovo ostrejša, prekritje strehe s korci (prej salonit), izvedbo strešnega napušča nad glavno fasado, ki je opremljen s planetami na letvah, in izvedbo novega dimnika.

Odstranjen je bil dotrajan fasadni omet in izveden nov zaglajen. Sanirano je bilo tudi zunanje

kamnito stopnišče in na novo narejeno stavbno pohištvo.

Urejena je bila tudi okolica hiše, z izvedbo tlaka iz mačjih glav.

Andrejka Ščukovt

119

EŠD: 10016

Naselje: *Kobarid*Občina: *Kobarid*Ime: *Kobarid - hiša Trg svobode 16*Naslov: *Trg svobode 16*Področje: *E*Obdobje: *19. stoletje*Vrsta dela: *2, 4, 7*

Nadaljevala se je popotresna sanacija hiše, ki se je začela leta 2002. V letu 2003 se je končala sanacija zunanosti (notranja zasnova objekta se je popolnoma spremenila zaradi spremembe programa).

Izveden je bil fasadni omet, ki je bil nato prebeljen glede na izdelano barvno študijo. Narejena so bila nova okna, polkna in vrata glede na obstoječe vzorce.

Na novo odkrita poslikava na severni steni objekta pa je bila le utrjena. Ker nam niso bila odobrena finančna sredstva za restavriranje, freska čaka na boljše čase.

Andrejka Ščukovt

120

EŠD: 268

Naselje: *Koče*Občina: *Pivka*Ime: *Koče pri Prestranku – znamenje (Šmulov pil)*Naslov: *Koče pri Prestranku*Področje: *E*Obdobje: *1700*Vrsta dela: *4, 5, 6, 7*

Z letnico 1700 datiran kamnit križ, Šmulov pil ob poti iz Koč proti Slavini, je bil v preteklosti že poškodovan in pokrpan, precej pa so ga načeli tudi vremenski vplivi. Zaradi izjemne pričevalnosti, nedvomnih kamnoseških in likovnih kvalitet kamnitega križa, ki je eden izmed redkih še ohranjenih, za Pivško nekoč tako značilnih znamenj, pričujočih s samega začetka 18. stoletja, je v letu 2004 stekel spomeniškovarstveni projekt izdelave kopije in restavracije znamenja, pri čemer se je na prvotno lokacijo montirala kopija, original pa se je postavil na ustrezno mesto, ki je kamnu

škodljivim atmosferilijam nedostopno. Tako restavratorska dela kot kopijo znamenja je izdelal Stanislav Bele, čigar oče, Venceslav Bele, je bil prvi učitelj kamnoseštva v kamnolomu Hotavlje. Dela so potekala v poletnih mesecih in septembru 2004. Kamen za kopijo znamenja je bil pripeljan iz kamnoloma Osojnica nad Kalom pri Pivki, ki ga uporablja Kamnoseštvo Evgen Avsec iz Kala. Dela so potekala po začrtanem planu. Kamnosek je najprej restavriral original, pri čemer je odkril precej nekvalitno izvedenih posegov v preteklosti, nato pa je začel izdelovati kopijo, ki je veren posnetek originala z vsemi nepravilnostmi, razen nepravilnostmi v samem kamnu. Med izvajanjem restavratorskih del smo opravili reden konservatorski nadzor in dajali sprotne navodila izvajalcu del. Restavratorska dela so obsegala samo čiščenje kamna in previdno demontažo posameznih sestavnih delov križa: kamnitega štirirakega križa s trilstnimi zaključki krakov, stebra s kapitelem in kamnite baze, ki služi kot temelj križu. Poškodovane krake je kamnosek dopolnil s kamnom, nedotaknjene pa je pustil same nepravilnosti v kamnu. Precej težavno je bilo kvalitetno vpeti kamniti križ v kapitel, saj so bili tovrstni poskusi izvedeni že v preteklosti, a dokaj nekvalitetno. Ravno tako je bilo treba na novo združiti počena kosa kamnitega stebra. Kopija je veren posnetek originala znamenja, pri čemer si je kamnosek pomagal tudi z izdelavo šablon iz kartona, saj je znamenje dokaj nepravilnih oblik. Konservatorski nadzor je med izvajanjem del opravljal tudi Anton Naglost, samostojni konservatorsko-restavratorski tehnik z OE Nova Gorica.

Eda Belingar

121

EŠD: pr. 04-98-ZRD-02-506

Naselje: Komenda

Občina: Komenda

Ime: Komenda - staroslovansko grobišče ob župni cerkvi sv. Petra

Področje: A

Vrsta dela: 6

Zaradi gradnje nove krstne kapele ob severni strani župne cerkve sv. Petra je bilo treba lokacijo v obsegu novogradnje prehodno arheološko raziskati. Izkopavanja so trajala od 4. 5. do 28. 6. 1999, raziskana pa je bila površina 10 x 7 m do maksimalne globine 1,51 m. Dela je v celoti financiral Župnijski urad Komenda. Odkritih je bilo 32 staroslovanskih grobov, ki bistveno dopolnjujejo arheološki potencial lokacije. Doslej so bili

tu znani grobovi poznoantične (staroselske) in ketlaške faze, tokrat pa so bili odkriti tudi grobovi karantanske faze. Situacija močno spominja na tisto, ki je bila ugotovljena ob župni cerkvi sv. Kancijana v Kranju.

Sanacijska dela pri podtemeljevanju južne stene Šmidove graščine v Komendi so posegla v področje staroslovanskega grobišča v okolici župne cerkve sv. Petra. Zato je ZVKDS, OE Kranj, dela ustavil, na Ministrstvo za kulturo pa poslal prošnjo za financiranje potrebnih arheoloških raziskav. V dneh od 12. 6. do 3. 7. 2002 je bila raziskana površina, ki so jo neposredno prizadela gradbena dela (2 x 36 m); pri tem je bilo odkritih 17 skeletnih grobov, 10 od teh jih sodi v zgodnji srednji vek, 7 pa v 17. in 18. stoletje. Deset zgodnesrednjeveških grobov lahko glede na izjemno bogate pridanke uvrstimo v vse tri faze staroslovanske kulture (karantanska, prehodna, ketlaška).

Milan Sagadin

122

EŠD: 236

Naselje: Koper

Občina: Koper

Ime: Koprski otok

Naslov: Koper

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta: 4, 6, 7

Prispevek v zgoščeni obliki predstavlja pregled pomembnejših arheoloških zaščitnih raziskav v sklopu konservatorskih programov in arheoloških projektov, ki so se v zadnjih sedmih letih odvijali v historignem mestnem jedru Kopra pod vodstvom Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Piran (pred tem MZVNKD Piran). Interdisciplinarni konservatorski program osrednjega mestnega trga (Titov trg) in trga za rotundo Karmelske Matere božje je v sklopu ostalih arhitekturnih in umetnostno-zgodovinskih raziskav obsegal tudi georadarske raziskave, ki so skupaj s fotogrametričnim dokumentiranjem (IFG Ljubljana) termografskim snemanjem (Eurekos, 1996) prvič pri nas omogočile celovito dokumentiranje in nedestruktivno raziskavo osrednjega mestnega trga. Rezultati georadarskih raziskav na osrednjem mestnem trgu kažejo na odsotnost večjih arheoloških antičnih arhitekturnih sklopov, na ostanke srednjeveških struktur in avstrogrških infrastrukturnih ureditev, ki jih poznamo na podlagi historigčnih virov; kart (Giacomo Fini 1619; Katastrski načrt 1819), medtem ko so na

prostoru okoli rotunde Karmelske Matere božje precej natančno nakazali število in distribucijo srednjeveških grobnic (12-16 stol.) in na odsotnost potencialnih arheoloških mlajših struktur, predvsem v kontekstu arhitekturno-arheološkega razvoja rotunde. Arheološka izkopavanja Pokrajinskega muzeja Koper so slednje tudi potrdila (Freljih, 2002).

Rezultate georadarskih raziskav na Stanič-Gortanovem trgu, Carpacciovem trgu in prostora Belvederja so potrdila tudi arheološka sondiranja o obstoju predvsem srednjeveških in novoveških struktur kot na Carpacciovem trgu – tloris Pescherie (ribarnice) iz druge polovice 19 stol., srednjeveškega mestnega tlaka na Stanič-Gortanovem trgu (T.Kajfež 1998), ter srednjeveškega mestnega obzidja na Ribiškem trgu (M. Freljih). Arheološke raziskave srednjeveškega mestnega obzidja na Belvederju iz 13-15 stol. (M.Novšak 2000) so bile usmerjene tudi v presentacijo dela obzidja v sklopu nove infrastrukturne ureditve.

Velika večina številnih (40) ostalih arheoloških intervencij med letoma 1997-2005 (manjša izkopavanja, sondiranja, arheol. nadzori), ki so potekale ob prenovi infrastrukture ali pri obnovi objektov kažejo, da je bil prostor znotraj mestnega obzidja poseljen v času pozne antike, kar kažejo različne lokacije v mestu: Mladinska 4 (T.Kajfež 1998), Bazoviška 34 in 36 (A.Trenz 1997), Garibaldijeva 1 (M.Freljih 2001). Kumrova 4 (T.Kajfež 2004), z izjemo najdišča na Bazoviški ul. 34 in 36 v času od 3-6 stol. V velikem številu omenjenih raziskav gre za fragmentarno ohranjene ostanke objektov (Bazoviška, Mladinska) iz pozne antike, oziroma za poznoantično plast, katere funkcije zaradi omejenosti raziskave ni bilo mogoče ugotoviti (Kumrova 4, Garibaldijeva 1).

V primeru arheoloških sondiranj Martinčevega trga (prostor pred nekdanjim samostanom sv. Frančiška, katerega gradnja naj bi se pričela leta 1265 je bil zgrajen na prostoru, imenovanem Caprile (slov.pašnik), kjer je pred tem stala manjša cerkev: /Arhiv Sartori/, raziskave zaradi omejenosti arheološkega posega niso potrdile njenega obstoja. Večja zaščitna izkopavanja Pokrajinskega muzeja Koper v letih 2001 so na lokaciji za rotundo Karmelske Matere božje na podlagi predhodnih nedestruktivnih raziskav in sondiranj (MZVNKD Piran 1996-1999), odkrila grobišče iz grajenih grobnicah (Cimitero della Cattedrale) iz srednjega veka s številnimi naknadnimi pokopi, ki so uničili predhodne. V manjšem obsegu je bilo raziskano grobišče na omenjenem Martinčevem trgu, kjer je bil raziskan segment podobnega grobišča grobnic in posamičnih skeletnih pokopov in je bila

dokazana kontinuiteta pokopavanja iz 18. stol. pa vse do časa pozne antike (B. Hofman 2003). Osteoarheološke raziskave kažejo na zanimive patološke spremembe na sedmih skeletih ter na različno razvitost pritrudišč mišic pri ženskah (posledice težkega fizičnega dela), medtem ko je pri moških razvitost celotnega skeleta enakomerna, kar kaže na drugačen status v družbi.

Arheološki rezultati zaščitnih raziskav v mestnem jedru Kopra vedno bolj nakazujejo na hipotezo o razpršeni poselitvi otoka, ki je bila skoncentrirana na posameznih delih ob obali (npr. Bošadraga, nekdanji hotel Triglav, Mušičeva in Vrtna ulica), od koder se je v času od 5. stol. dalje (Kapucinski vrt) verjetno širila proti notranjosti otoka. Slednje potrjujejo tudi zaščitne raziskave ob rušenju objekta na Vrtni ulici 4, kjer je bilo pod poznoantičnim objektom raziskano tudi grobišče (B.Hofman 2005), nedaleč stran na Marušičevi 24 pa na nedovoljen način uničen objekt iz istega časa (Hofman-Stokin 2005).

Marko Stokin

123

EŠD:3078

Naselje: Kozje

Občina: Kozje

Ime: Kozje - cerkev sv. Marije Vnebovzete

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika, barok, historizem

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Pri sondiranju ometov zvonika župne cerkve smo leta 1996 ugotovili tri plasti ometov: glajene gotske v višini kapnih vencev, omete iz 17. stoletja s tremi plastmi beležev in vrhnje grobozrnate beljene omete z izstopajočo gladko zaribano členitvijo v oker barvi. Nadzidan zvonik s preoblikovanimi trikotnimi in polkrožnimi zvonikovimi čeli je bil barvan belo. Pod platišči ur s črnimi številkami na sivi podlagi smo odkrili še štiri spodnje plasti poslikav. Na podlagi rezultatov sondiranj smo Župnijskemu uradu Kozje posredovali spomeniškovarstvena izhodišča za ohranitev oziroma ponovitev obstoječe fasadne členitve in pripadajočih apnenih ometov. Izstopajoča fasadna členitev – vogalni pilastr, delilni venec, ornament v lunetastih in trikotnih zaključkih strehe zvonika, obrobe pokončno pravokotnih lin, polkrožno zaključenih oken v zgornjem nadstropju in obrobe ur – je izvedena v gladko zaribanem ometu. V grobo zaribanem ometu so narejene tudi ravne površine. Te bi morale biti izvedene v grobem ometu iz vodnega peska. Prvot-

no enovito bela zunanjščina zvonika je v nasprotju s konservatorskimi izhodišči dvobarvno členjena: izstopajoča členitev v beli barvi, ravne površine v svetlo sivi barvi. Rekonstrukcije manjkajoče členitve na prtiličnem, kvadratnem delu zvonika nismo izdelali, ker nismo uspeli pridobiti fotografije fasad pred zadnjimi obnovitvenimi deli leta 1934. Dotrajana pocinkana pločevina na strehi leta 1896 povišanega zvonika je zamenjana z bakreno. Oblika strehe je ostala nespremenjena. Novi kovinski kazalci ur so narejeni po vzoru ohranjenih. Zidarska dela je izvajal Jože Zorko iz Špitaliča pri Slovenskih Konjicah.

Bogdan Badovinac

124

EŠD: št. predloga 400688

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Kranj – arheološko najdišče Kranj

Naslov: Stošičeva ulica

Področje: A

Obdobje: starejša železna doba

Vrsta dela: 6, 7

Aprila 2005 je bil v Kranju izvajan arheološki nadzor strojnega izkopa za optični kabel. Potekal je po Mladinski, Stritarjevi in Stošičevi ulici, torej v predelu mesta, ki je znano kot arheološko najdišče (ANSI 1975, 170). Izkop je bil širok okoli 60 cm in je segal najmanj 90 cm pod asfalt, kjer pa so bili potrebni jaški (velikosti ok. 120 × 120 cm), je segal od 180 do 200 cm pod asfalt. Pri izkopu na Stošičevi ulici (parc. št. 132/1 k.o. Kranj), na avtobusni postaji ob parkirišču, so se na globini okoli 60 cm, v rjavi zemljeni plasti, ki leži pod tampionom za asfalt, pojavili odlomki prazgodovinske keramike. Izkop smo v dolžini 3,5 m razširili na skupno širino okoli 3 m. Na zahodni in severni strani je bila plast uničena z betonskima jaškoma, večjo razširitev proti jugu pa nam je onemogočilo drevo. V južnem delu izkopa se je kulturna plast pokazala na globini 0,60 m pod asfaltom, na globini 1,20 m pa sterilna prodnata plast. Odlomki keramike so se sicer pojavljali po celotni površini, vendar so bili večji odlomki v severnem delu izkopa tik ob betonskem jašku. Prepoznamo lahko vsaj dve posodi, črno polirano ter narebreno z rdeče in črno barvanimi vodoravnimi pasovi. H kovinskim najdbam sodijo skoraj v celoti ohranjena razlomljena bronasta rtašta fibula, odlomek trakaste bronaste pločevine (zapestnica?), bronasta odlomka cevastega predmeta (zapestnica?) ter odlomki bronaste pločevine in trije odlomki

železnih predmetov; skupaj z delci ožganih kosti so bili ti odlomki predvsem v osrednjem in južnem delu izkopa. Žganine nismo zasledili, vendar glede na naravo najdb ni dvoma, da gre za uničen žarni pokop, ki ga lahko okvirno postavimo v stopnjo Ha C2 (po Reineckeju). Predvidevamo lahko, da je grob ležal severno od našega izkopnega polja, kjer ga je uničil betonski jašek.

Judita Lux

125

EŠD: RKD 400688

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Kranj - arheološko najdišče Kranj

Naslov: Glavni trg

Področje: A

Obdobje: zgodnji srednji vek, prazgodovina

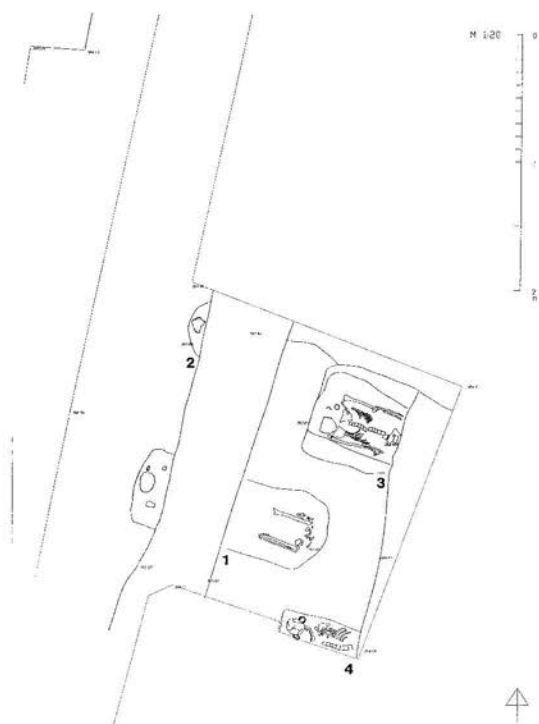
Vrsta dela: 6

Ob arheološkem nadzoru izkopa kablovoda ob zahodni fasadi Glavnega trga v Kranju v decembru 2003 so bili pred stavbo Glavni trg 13 najdeni še 4 staroslovanski skeleti. Vsi so bili močno poškodovani z vkopi starejših komunalij, pravilno usmerjeni, na globini približno 50–60 cm pod asfaltom. Grob 1 je imel levo in desno od lobanje 6 masivnih bronastih obsenčnih obročkov z ode-

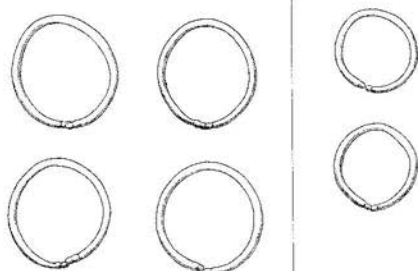
Situacija najdbe

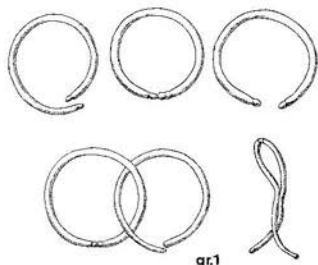

Grobovi 1-4

gr. 4

gr. 3

gr.1

Pridatki iz grobov

beljenimi konci, grob 3 dva podobna, le nekoliko manjša obročka, grob 4 pa je imel 4 masivne bronaste obsenčnike s po dvakrat odebeljenimi zaključki.

Pred stavbami Glavni trg 17/18 in 20 je bila ugotovljena izrazita prazgodovinska naselbinska plast, bogata z odlomki keramike in s stojkami, ki so segale v kulturno sterilno ilovico.

Milan Sagadin

126

EŠD: 5145

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Kranj – grobišče Lajh

Naslov: Sejmišče

Področje: A

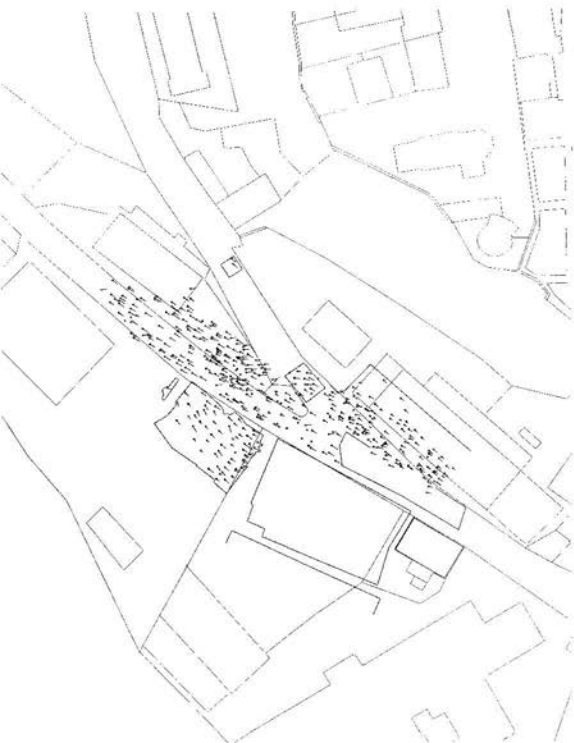
Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Spomladi 2004 je bilo v okviru arheološkega nadzora ob gradnji kabselske kanalizacije na območju starega mestnega jedra Kranja na lokaciji Lajh opravljeno zaščitno arheološko izkopavanje. Ob strojnem izkopu jarka sta se namreč pokazala obrisa dveh grobnih jam kot temnejši lisi v rumeni ilovnati podlagi. Razširitev izkopa je zajela dva grobova in nakazala obstoj še tretjega, zato je bila opravljena še ena razširitev. V končnem obsegu izkopa je bilo odkritih 12 okostij v 11 grobovih, en grob pa je še segal iz izkopnega polja in ni bil raziskan. Grobovi so bili usmerjeni Z-V (razen groba 7, ki je usmerjen V-Z), razporejeni v 3 ali 4 vrste, ki se nakazujejo v smeri SV-JZ. Okostja so bila načeloma dobro ohranjena, le v grobovih 5 in 10 sta bili okostji uničeni. Pokopane so bile 3 ženske, 3 moški, 3 otroci in 2 začasno nedoločljiva osebka.

Bogastvo najdb je izjemno. Od 12 skeletov jih je 8 imelo različne pridatke. Pri tem izstopata zlasti ženska grobova 2 (dve zlati okrogli fibuli z vloženi poldragimi kamni, dve ločni srebrni, pozlačeni fibuli, srebrna pozlačena zapestnica, zlat prstan, železen nož, nekaj še neidentificiranih predmetov, številne jagode z ogrlice) in 3 (dve okrogli srebrni fibuli s poldragimi kamni, vloženi v zlato mrežo, številne steklene jagode, velika jantarna jagoda med kolena, železna pasna spona itd.). Med že identificiranimi najdbami so bile še bronasta fibula v obliki križa, železne škarje, dvovrstna glavnika, železne pasne sponse, številne jagode z ogrlic, millefiori vretence itd.

Raziskana skupina grobov zapolnjuje vrzel med Žmavčevimi, Schulzevimi in Šmidovimi izkopa-

Raziskana skupina grobov v celotnem načrtu

Zlatla okrogla fibula ob odkritju. Foto: Janez Rupnik.

Ogrlica. Foto: Aleš Ogorelec.

vanji ob severnem robu grobišča, na trasi ceste, ki iz kokrške smeri vodi na Sejmišče (višji del Lajha). Neraziskan grob ob SZ robu izkopnega polja nakazuje širjenje grobišča proti višje ležeči terasi Sejmišča. Tam sta bila leta 1982 najdena 2, najdlje proti S ležeča grobova.

Milan Sagadin

127

EŠD: 274

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Kranj – mestno jedro

Naslov: Prešernova ulica

Področje: A

Obdobje: starejša železna doba, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Mestna občina Kranj je jeseni 2003 začela obnavljati Prešernovo ulico v starem mestnem jedru Kranja. V skladu s predpisanimi kulturnovarstvenimi pogoji je bilo predhodno opravljeno zaščitno arheološko izkopavanje celotne ulice, kar je pomenilo izkop v širini 7 do 8 m v dolžini 115 m. Na večjem delu preiskane površine so bile arheološke plasti uničene in domala v celoti tudi

Kranj, pogled na celotno ulico med izkopavanjem. Foto: Aleš Ogorelec

odstranjene zaradi vkopov komunalnih vodov, pa tudi zaradi gradnje srednjeveške komunikacije. Po sredini ulice poteka kanalizacija iz sredine 19. stoletja, ki je bila vkopana v konglomeratno osnovo, tlakovana z mačjimi glavami in prekrita s kamnitimi ploščami iz rezanega konglomerata. Vanjo so bili napeljeni priključki enake konstrukcije iz stavb ob obeh strani ulice. Med drugo svetovno vojno so v glavni kanal namestili betonske cevi in pokrove zavrgli. Vzhodno od kanalizacije poteka betonska kineta s telefonskimi kabli, zahodno od kanalizacije pa vodovod v litoželeznih ceveh ter betonska kineta z električnimi vodi. Arheološki depoziti so bile relativno dobro ohranjeni le v odsekih med komunalijami, v primerjavi s situacijo v drugih že preiskanih delih mesta pa smo ugotovili, da so bile z gradnjo komunikacije odstranjene zgornje, tj. mlajše arheološke plasti (pozna antika in zgodnji ter pozni srednji vek). Od nepremičnih arheoloških struktur so se ohranili le sledovi manjšega trapezoidnega bivalnega objekta pred hišo Prešernova 9 (ohranjena velikost 2,5 x 2,1 m). Definiran je s 5 stojkami in tanko kulturno plastjo, ki je vsebovala zlasti odlomke zgodnjantične keramike. Na južnem robu izkopane površine, pred hišo Prešernova 12, sta bili odkriti še dve odpadni jami, ki sta verjetno pripadali nekemu večjemu objektu. Drobne najdbe (skoraj v celoti ohranjena reliefna oljenka z dvema noskoma, čaša tankih sten, igralni žeton iz ahata itd.) ga umeščajo v zgodnjo antiko. Praz-

Oljenka. Foto: Aleš Ogorelec

godovinskih keramičnih najdbe je bilo več, poleg odlomkov posodja še keramična vretenca, uteži za statve, svitki, pa tudi nekaj fragmentov bronaste pločevine z iztolčenimi bunčicami (okras oziroma priveski svetolucijskih fibul?). Posebno najdbo predstavlja tudi igla lasnica iz jantarja.

*Milan Sagadin
Draško Josipovič*

128

EŠD: 274

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Kranj – mestno jedro

Naslov: Škrlovec 2

Področje: A

Obdobje: starejša železna doba, rimsko obdobje, pozno rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Pred začetkom sanacije stavbe Škrlovec 2 so bili januarja 2003 izdani kulturnovarstveni pogoji, ki so predpisovali predhodne arheološke raziskave prtiličnih prostorov. Izvajalec je jeseni istega leta objekt začel obnavljati, ne da bi o tem obvestil pristojno OE ZVKDS. Dela so bila nato ustavljena in v času od 4. 11. do 15. 11. 2003 so bila opravljena arheološka izkopavanja v treh prostorih prtiličja. Skrajno zahodni prostor s stopniščem se je takoj pokazal za arheološko negativnega, vanj

sta bili vkopani apnenica in recentna smetiščna jama. V drugih dveh prostorih se je izkazalo, da je začetni gradbeni poseg v dobršni meri že odstranil zgornjo (poznoantično) arheološko plast, ohranjena je bila le še v vzhodnem in južnem profilu ter na posameznih mestih tik nad prazgodovinsko kulturno plastjo. Prazgodovinska kulturna plast je bila ohranjena v povprečni debelini 0,35 m. Na dnu se je zaključevala z rumeno sterilno ilovico nad konglomeratom, vanjo pa je bilo vkopanih več stojk in odpadnih oziroma shrabnenih jam. V eni od njih je bila najdena domala v celoti ohranjena prazgodovinska pekva. Od preostalih najdb velja omeniti še odlomek loka železne fibule, odlomek poznoantične amfore in poznoantično bronasto iglo s poliedričnima odebelitvama. Spomladi 2004 je bil nato zaradi sanacije temeljev arheološko izkopen še jarek ob južni in vzhodni fasadi objekta, pri čemer je bilo najdeno večje število krakeliranih sileksov.

Milan Sagadin, Draško Josipovič

129

EŠD: RKD 400688

Naselje: Kranj

Občina: Kranj

Ime: Kranj - arheološko najdišče Kranj

Naslov: Tavčarjeva ulica

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, pozno rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Zaradi obnove komunalij in cestne površine je bila v dneh od 23. 8. do 15. 11. 2004 arheološko raziskana Tavčarjeva ulica v Kranju. Izkopavanja so potekala v presledkih, ker jih je bilo treba koordinirati z gradbenimi deli. V celoti je bil raziskan severni del ulice, od stičišča z Maistrovim trgom na S do križišča s Poštno ulico na J (površina 497 m²). Ulica je zelo ozka, zato je gostota komunalnih vodov izredna. Poleg tega se je izkazalo, da se konglomeratna podlaga v tem delu mesta precej dviga. Posledica tega je, da so bile domala v celoti uničene arheološke plasti. Le v posameznih žepih oziroma globljih delih konglomeratne osnove so se ohranili ostanki prazgodovinske kulturne plasti z odlomki keramike. Kasnejša obdobja so bila prisotna s skromnimi posamičnimi najdbami v premešani plasti tik pod cestnim nasutjem. Omeniti velja odlomek poznoantične bronaste trakaste zapestnice in dno steklenega kozarca. V izkopu jarka za odcep plinovodne napeljave v stavbo Tavčarjeva 20 je bila prazgodovinska plast izrazitejša in količina keramičnih najdb večja.

Pogled na ulico med deli

Dokumentirani sta bili tudi dve prazgodovinski stojki.

V sklopu teh raziskav je bil tudi nadziran izkop kanalizacijskega jarka od Poštne ulice proti kanjonu Kokre. Očiščeni so bili skromni sledovi prazgodovinske kulturne plasti in del zidu, ki se vklaplja v obstoječo urbanistično mrežo in je verjetno ostanek leta 1960 porušene stavbe v stavbnem nizu ob vzhodni strani Tavčarjeve ulice.

Milan Sagadin

130

EŠD: pr. 04-00-ZRD-02-688

Naselje: Kranj, Glavni trg 12

Občina: Kranj

Ime: Kranj - poznoantična naselbina

Področje: A

Vrsta dela: 6

Zaradi adaptacije lokala v stavbi Glavni trg 12 v Kranju je bilo v dneh od 8. 5. do 11. 5. 2001 opravljeno zaščitno arheološko izkopavanje v treh prostorih prideljca. Objekt stoji natanko pred vzhodno fasado kranjske župne cerkve. Pod recentnimi tlaki in nasutjem (približno 30 cm) je bila ugotovljena naselbinska poznoantična kulturna plast. Ta je bila posebno izrazita v severo-zahodnem prostoru. Izkazalo se je, da gre tu za ostanke polzemljanke, približno 40 cm vkopane v podlago. V izkopno polje je segala le s svojim južnim delom (160 cm), ostanek, ki je segal v prostor sedanje veže, pa je uničen, ker je veža podkletena. Odkriti del je bil pravokotne oblike, v smeri vzhod-zahod je meril 4,8 m. Črna kulturna plast, s katero je bil zapolnjen vkop polzemljanke, je vsebovala predvsem poznoantično grobo kuhinjsko lončenino, pa tudi odlomke sredozemskih amfor in črne, glajene (»germanske«) keramike. Na skrajnem vzhodnem robu vzhodnega prostora je bil najden tudi močno poškodovan skelet, ki pripada zahodnemu robu obsežnega staroslovanškega grobišča, izkopanega okrog župne cerkve v letih od 1953 do 1973.

Izkopavanje je poleg tega pojasnilo še razvojne faze stavbe, v severnem stranskem prostoru pa je bil odkrit manjši depo devetih srebrnikov (Jožef II., Leopold II., Franc II., 1788–1797).

Milan Sagadin

131

EŠD: še ni nastavljen

Naselje: Kranj, Reginčeva 8

Občina: Kranj

Ime: prazgodovinska naselbina

Področje: A

Vrsta dela: 6

V letu 2000 je bila opravljena sanacija stanovanjskega objekta na Reginčevi 8 v Kranju. Objekt je s svojo severno steno prislonek neposredno na notranjo fronto mestnega obzidja, ki je na tem mestu debelo približno 10 m. Sestavljata ga notranja in zunanja fronta, ki sta zidani iz velikih, na vidni strani obdelanih konglomeratnih blokov, ter vmesnega nasutja iz zemlje in peska. Statična sanacija severne stene stanovanjske stavbe je zahtevala podbetoniranje, pri čemer je izkop posegel v nasutje (sredico) obzidja. Arheološki izkop, ki je bil v ta namen opravljen, pa je pokazal, da spodnji del tega nasutja znotraj obzidja sestavlja pravzaprav prazgodovinski nasip. Vrh obzidja je namreč na tem mestu približno 4 m višji od notranjih mestnih površin. Že 2 m pod vrhom obzidja pa se je pokazala izrazita in z najdbami bogata prazgodovinska kulturna plast. Vsebovala je odlomke lončenine, ki je v Kranju dokaj značilna in sodi v obdobje HaB3–HaC1. Če upoštevamo, da je v mestu prazgodovinska plast navadno v globini približno 0,5 m, je prazgodovinski nasip znotraj severnega mestnega obzidja tako ohranjen do približne višine 2,5 m. Očitno je bil zgrajen – tako kot kasnejše srednjeveško obzidje – na robu naravnega jarka, ki je ostanek nekdanje struge Kokre in s severne strani kot obrambni jarek omejuje konglomeratni pomol, na katerem je zgrajen Kranj.

Za temeljitejši vpogled v prazgodovinski obrambni nasip ob severnem robu Kranja bi bilo vsekakor treba izkopati prečno sondo prek sedanjega obzidja.

Milan Sagadin

132

EŠD: 11344

Naselje: Kratna

Občina: Kamnik

Ime: prazgodovinska naselbina na Kratni

Področje: A

Vrsta dela: 1

Severozahodno od kmetije Kratnar, zahodno od hriba istega imena, na ravnici pod znano prazgodovinsko naselbino (parc. št. 966/1, k.o. Kamnik) je lastnik spomladi 2000 strojno izravnaval in čistil travnik. Humus za prekrivanje razoranih delov travnika je zajemal v veliki vrtači na ravnici. Pri tem so prišle na dan velike količine prazgodovinske keramike (KŽG, Ha), ki so sedaj raztresene

po celotnem travniku. Nekaj keramike je prevzel v hrambo Kulturni center Kamnik – muzej Zaprice.

Milan Sagadin

133

EŠD: 3798

Naselje: Kred

Občina: Kobarid

Ime: Kred - cerkev sv. Nikolaja

Naslov: Kred

Področje: R

Obdobje: 15.–18. stoletje

Vrste dela: 4, 6

Poslikave v prezbiteriju cerkve sv. Nikolaja v Kredu so novo odkritje izpred dveh let, ko so cerkev popotresno sanirali. Takrat je bilo narejenih nekaj večjih sond, ki so pokazale obstoj dveh plasti poslikav: izjemno kvalitetno gotsko poslikavo in dele dekorativnih zaves baročne poslikave. Restavratorski poseg je pokazal obstoj treh plasti poslikave, gotske in dveh baročnih. Vse tri poslikave so bile naslikane še v prezbiteriju nekdanje gotske cerkve. Ta je bila v poznem 18. stoletju prezidana in povečana. Od nje so se ohranile le stene nekdanjega gotskega prezbiterija. Gotske freske datirajo v konec 15. ali začetek 16. stoletja (1506?). Poslikava v nižjem nivoju prikazuje Kristusov pasijon, v zgornjem nivoju pa na severni in južni steni dvanajst apostolov. Vmes teče pas z napisi, verjetno z besedilom apostolske vere, ter imeni upodobljenih apostolov. Zanimiva je tudi domnevna letnica MCVI, pisana v gotici, na koncu besedila. Če je to res letnica, je sprejemljiva le, če predpostavljamo, da je slikar pomotoma namesto D napisal C. Tako bi letnica MDVI pomenila 1506, kar bi bilo zgodovinsko sprejemljivo. Triosminski zaključek prezbiterija so v tej višini zavzemale tri okna, tako da so tu še najzanimivejši motiv angelske glavice nad njimi. Poslikava je slikana v freskotehniki. Kvaliteten, zelo masten slikarski omet je nanesen neposredno na starejši zaglajen omet, prekrit z nekaj plastmi beležev, ki je bil za boljši oprijem le nekoliko napraskan. Arhitekturno dekorativni deli poslikave so slikani v secco tehniki. Gre za zelo kvalitetno slikarsko delo. Slikar oziroma slikarji (za zdaj še ni znano, ali gre za enega ali več avtorjev) so verjetno prišli iz bližnje Furlanije. V poslikavi se mešajo severnjaški gotski in renesančni italijanski vplivi. Poslikava je sorodna poslikavi v cerkvi sv. Justa v Koseču pri Drežnici. Starejša baročna poslikava je verjetno nastala v 17. stoletju. Zajema fragmente dekorativnih zaves in štiri prizore, od

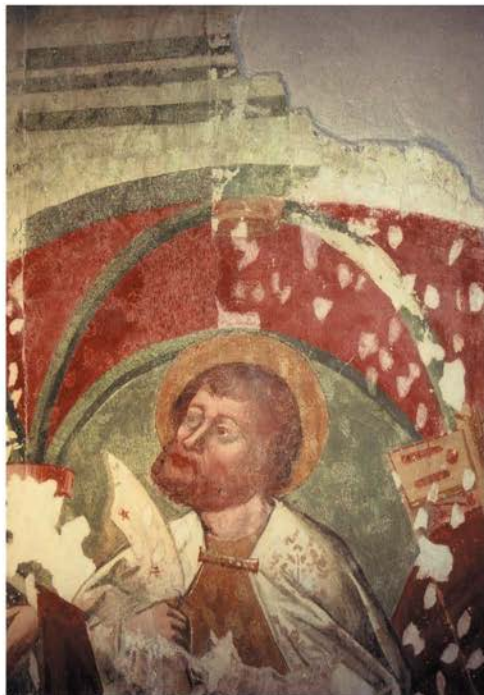

Kred, cerkev sv. Nikolaja: detajl prizora starejše baročne poslikave na severni steni prezbiterija.

katerih je bolje ohranjen le eden – sv. Miklavž s spremstvom na severni steni. Ohranil se je še fragment prizora s sv. Miklavžem, ki blagoslavlja ladje, in tremi mladeniči v slanici, ki je bil snet z južne stene. Fragmenti poslikave se verjetno skrivajo še pod kasneje naslikanim prizorom z Marijo. Slikar je verjetno prav tako prišel iz Furlanije. Mlajša baročna poslikava se je ohranila le v enem delno ohranjenem prizoru na severni steni, ki prikazuje Marijo z detetom in angeli v oblakih. Gre za manj zanimivega baročnega slikarja 18. stoletja. Njegova naloga je bila verjetno le popraviti poškodbe in nadomestiti uničene dele starejše baročne poslikave. Tako je poslikal poškodbe okoli tedaj na novo odprtega okna (sedaj zazidanega) in zidne niše v južni steni prezbiterija. Na starejši baročni freski s sv. Miklavžem na severni steni prezbiterija je opaznih nekaj njegovih posegov. Delo istega slikarja najdemo tudi na fasadi hiše v vasi. Manj zanimivi dekorativni deli so bili pri vseh treh poslikavah naslikani v secco tehniki. Ostanki vseh treh plasti fresk se nahajajo na stenah prezbiterija, približno meter od sedanje slavoločne stene, segajo pa do višine baročnega venca. Freske so bile prekrite z debelo plastjo poznobaročnega ometa, s katerim so jih prekrili ob prezidavi, povečavi cerkve, verjetno leta 1782. Prezbiterij je bil takrat povišan, na novo obokan in podaljšan proti ladji. Srednje gotsko okno je bilo zazidano, stranski pa so bili nekoliko zmanjšani.

V restavratorskem posegu je bil v pretežni meri odstranjen poznobaročni omet s površin, na katerih so poslikave. Posebno pazljivi smo morali biti pri odkrivanju levega roba prizora s sv. Miklavžem na severni steni, katerega posamezni deli so precej odstopali, in fragmenta na južni steni, ki je bil

Kred, cerkev sv. Nikolaja: detajl restavrirane prvotne gotske freske – sv. Jernej na južni steni prezbiterja.

skoraj v celotni površini ločen od podlage. Opravljeno je bilo sondiranje zazidanega okna na steni za oltarjem. Sproti, med odkrivanjem se je obšivalo in utrdilo, kar je bilo potrebno. Na severni in južni steni so bile do nivoja podometa zapolnjene vrzeli na spodnjem ometu. Snet je bil fragment freske prizora s sv. Miklavžem, ki je skoraj povsem odstopil od podlage. Na severni in južni steni je bilo delno izvedeno kitanje manjših poškodb v ometu gotske freske, ki so bile posledica natolčenja za boljši oprijem baročne freske. Plombe so bile zaglajene v nivoju freske, pripravljene za retušo. Poškodb nismo kitali na baročnih freskah, saj bodo te verjetno v nadaljevanju restavratorskih del snete s stene. Na južni steni prezbiterja je bila na figuri sv. Jerneja izvedena poskusna retuša. Uporabljene so bile akvarelne barve v tratteggio tehniki. Verjetno je najbolj smiselno na stenah prezbiterja prezentirati le gotsko plast poslikave. Za prezentacijo gotskih fresk na stenah je že ponujena, mislim, zadovoljiva rešitev. Nedorečena ostaja celostna prezentacija prezbiterja.

Dela so bila pravzaprav le začeta, treba je doreči še program in končno prezentacijo fresk.

Andrej Jazbec

134

EŠD: 1904

Naselje: Križ pri Komendi

Občina: Komenda

Ime: Križ pri Komendi – cerkev sv. Pavla.

Naslov: podružnična cerkev sv. Pavla

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrste dela: 7

Od 18. 2. do 23. 9. 2004 je potekal arheološki nadzor ob zemeljskih delih za odvodnjavanje odpadnih vod iz naselja Križ pri Komendi (bližina domnevne ville rustice RKD 440200). Na sami trasi kanalizacije sicer ni bilo arheoloških najdb ali struktur, vendar pa smo med opravljanjem nadzora izvedeli od domačinov, da je bil ob vzhodni strani cerkve sv. Pavla ob kopanju drežne najden rimski lakrimarij, v temeljih cerkve pa naj bi bili vzdani rimski kamni. Mogoča je povezava z bližnjo lokacijo antičnih naselbinskih najdb.

Milan Sagadin

Barbara Hofman

135

EŠD: ni nastavljen

Naselje: Križ pri Komendi

Občina: Komenda

Ime: Podgavšek, antična naselbina

Področje: A

Vrsta dela: 1

Na severni strani ceste Križ–Podgorje, pod gradom Križ pri Komendi (parc. št. 163/2-4, 164, 165/1, 168/2, k.o. Križ), je na njivah opaziti več odlomkov rimskih opek in drugega gradbenega materiala ter keramike. Zelo verjetno gre za lokacijo rimske ville rustice.

Na južni strani ceste Križ–Gora pri Komendi se na njivah na najvišjem delu rahle vzpetine z ledinskim imenom Brezovica (parc. št. 355, 348, 354, 347, 346, k.o. Križ) pojavlja prazgodovinska (KŽG?) in poznoantična keramika.

Milan Sagadin

136

EŠD: 15541

Naselje: Krog

Občina: Murska Sobota

Ime: Arheološko najdišče Grofovsko I

Področje: A

Obdobje: zgodnja bronasta doba, zgodnji srednji vek

Vrsta dela: 6

Trasa murskosoboške obvoznice je presekala obdelovalno ravnico z ledinskim imenom Grofovsko ob samem južnem robu Murske Sobotne. Na podlagi terenskih pregledov, ki sta jih leta 2000 izvedla in vodila Branko Kerman in dr. Bojan Djurić, ter geofizikalnih raziskav, ki jih je izvedel Branko Mušič (Mušič 2000), je bilo na področju med regionalno cesto Murska Sobota - Radenci in lokalno cesto Murska Sobota - Krog odkrito arheološko najdišče. Najdišče se je razprostiralo na parcelah katastrske občine Krog št. 4214/1, 2, 3, 4, 4217, 4220/1, 2, 4222, 4223, 4225, 4229, 4231/1, 2, 4232, 4233, 4234, 4235, 4236, 4237, 4238, 4239, 4240, 4241, 4245, 4246/1.

V poletnih mesecih leta 2001 je zaščitna izkopavanja, pod vodstvom Matjaža Novšaka, izvedlo podjetje Arhej d.o.o. Raziskanih je bilo 18000 m² površine. Kljub intenzivnemu kmetijskemu obdelovanju teh površin je bilo odkritih 59 arheoloških struktur. Arheološke strukture (gre izključno za vkope) so se pojavile po odstranitvi 40 cm debele ornice. Vkopane so bile ali neposredno v valovito prdnato geološko osnovo (Verbič 2001) ali pa so prebile tanke peščene nanose, ki so zapolnjevali korita med valovi, in se zaključile na oz. v geološki osnovi. Na severnem delu najdišča je bila muljasta depresija, ki je ostanek nekdanjega paleokorita, ki je pred poselitvijo meandriralno vzdolžno v severnem delu. Kasneje se je to paleokorito postopoma pomikalo proti severu. Arheološke strukture (vkopi), ki so se pojavile v muljasti depresiji so bile dobro ohranjene. Ostale (teh je bilo največ), ki so bile na višje ležečih predelih, so bile zelo poškodovane z oranjem. Tudi hodna površina med posameznimi objekti je bila z oranjem uničena.

Na najdišču so bili odkriti ostanki objektov iz dveh naselitvenih faz. Prvi so bili iz zgodnje bronaste dobe in so se razprostirali predvsem na zahodnem delu najdišča (15 shrabnenih oz. bivalnih jam, 13 jam za kole, 2 kurišči in 1 koncentracija kamnov). Drugi, zgodnjerednjeveški oz. zgodnjelovanski, so se našli predvsem na vzhodnem delu najdišča (27 shrabnenih oz. bivalnih jam in 1 kurišče) (Novšak 2002, 27).

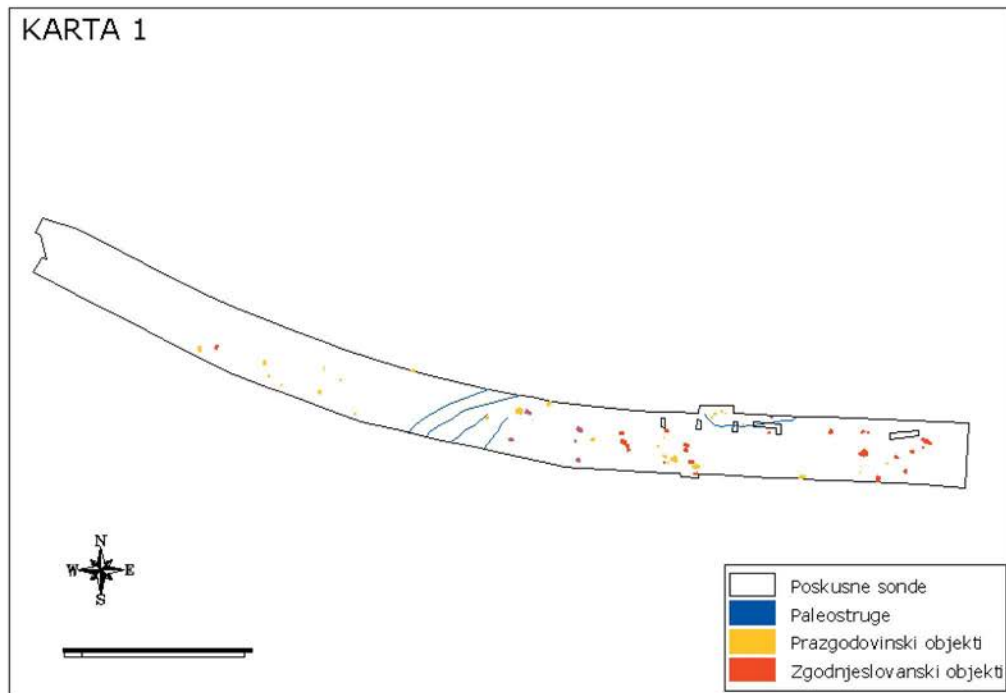
Prazgodovinski objekti so bili razporejeni posamično in obdani z jamami za nosilne tramove lesenih stavb. V nekaterih jamah so se ob robovih ohranile kamnite zagozde za utrditev tramov. V prazgodovinskih objektih je bil, ob izključno keramičnem gradivu, odkrit tudi odlomek kamnitih žrnelj. Prazgodovinski objekti so na podlagi keramičnega gradiva, med katerim so dokaj številni odlomki finejšega posodja z vrvičastim ravnolinijskim in valovitim okrasom, opredeljeni kot zgodnjebronastodobni (Novšak 2003, 145).

Zgodnjerednjeveški oz. zgodnjelovanski objekti so nepravilnih oblik in se pojavljajo v skupinah. Zelo očitni sta dve veliki skupini objektov. Prva skupina objektov se je nahajala na skrajnem vzhodnem koncu izkopenega polja. V tej skupini je bilo odkritih 9 objektov oz. jam. Odkrita so bila le dna jam, saj so bili ti objekti z oranjem zelo poškodovani. Na podlagi oblike tlorisa in profila jam, ter površine sta dve jami iz te skupine interpretirani kot bivalni jami - zemljanki (SE 106 in 126) (Lazar 2005, 3). Druga velika skupina objektov se je nahajala 70 m zahodnjeje. V tej skupini je bilo odkritih 15 objektov oz. jam. Tudi objekti te skupine so bili zaradi oranja zelo slabo ohranjeni. Na podlagi oblike tlorisa in profila jam, ter površine sta tudi v tej skupini dve jami interpretirani kot bivalni jami - zemljanki (SE 114 in 135) (Lazar 2005, 6). Na celotnem najdišču so bili odkriti le trije zgodnjerednjeveški oz. zgodnjelovanski objekti, ki so stali posamično. Eden od teh (SE 137) je stal tik ob vzhodnem robu paleostruge in je interpretiran kot bivalna jama - zemljanka. Predstavlja edino bivalno jamo na najdišču, ki nima pripadajočih spremljevalnih objektov (shrabne, odpadne jame). Posebnost je tudi objekt SE 148, saj je bil edini zgodnjerednjeveški oz. zgodnjelovanski objekt, ki je bil odkrit na skrajnem zahodnem delu najdišča (Lazar 2005, 10).

V zgodnjerednjeveških oz. zgodnjelovanskih objektih so poleg keramičnega gradiva odkrili tudi okrasno ploščo konjske opreme, 2 glinena vijčka in 3 steklene jagode. Med keramičnim gradivom je prevladovalo kuhinjsko posodje, ki je bilo izdelano na lončarskem vretenu na ročni pogon, manj je bilo posodja, ki je bilo izdelano prostoročno ali na vretenu na nožni pogon. Prevladuje lončarska masa, ki so ji dodajali predvsem pustila in neplastične surovine s katerimi so povečali odpornost posod na ogenj. Tudi tipološka analiza je potrdila, da se na najdišču pojavlja izključno kuhinjski inventar. Med vsemi odlomki lončenine so le štirje, ki so bili deli skled. Ostali odlomki so pripadali različnim tipom loncev. Približno polovica vseh je bila okrašena. Okras na odlomkih je bil izdelan z osnovno tehniko vrezovanja. Okras se deli glede na orodje s katerim je bilo izvedeno vrezovanje. Prevladuje okras izveden s tehniko glavničenja, manj je odlomkov okrašenih s tehnikama žlebljenja (kaneliranje) in žlebičenja. Med vzorci prevladujejo vodoravne linije in valovnice, ki lahko potekajo posamezno ali v snopu. Posebnost so odlomki loncev, ki imajo ustja okrašena z različnimi vzorci. Osnovo za časovno umestitev gradiva iz zgodnjerednjeveških oz. zgodnjelovanskih objektov predstavljata 14C datuma, ki sta

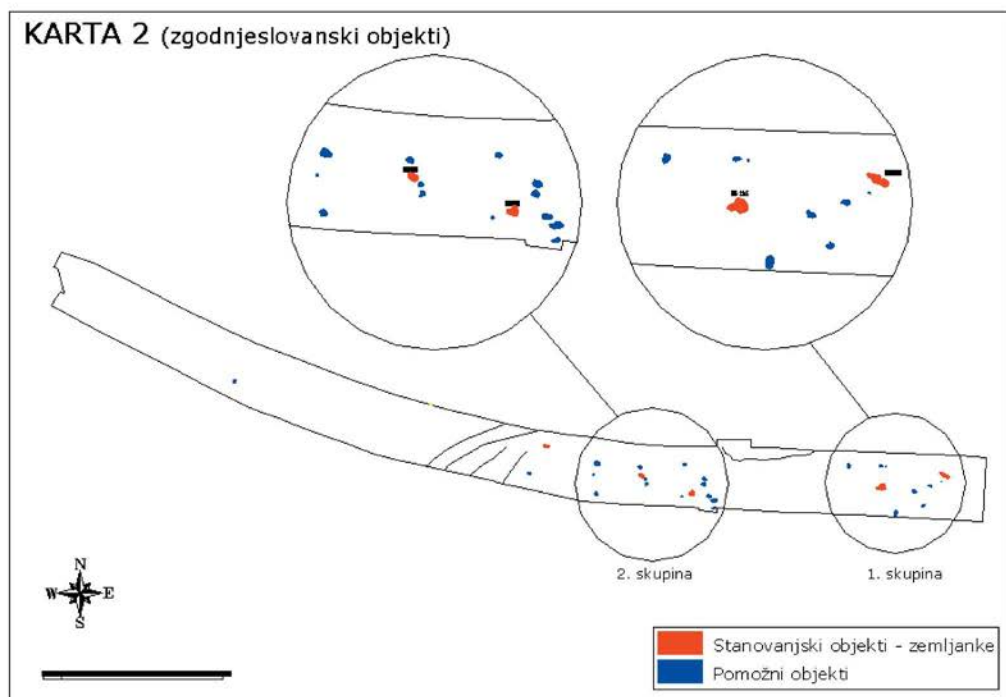

KARTA 1

Grofovsko, vsi objekti

KARTA 2 (zgodnjjeslovanski objekti)

bila narejena na podlagi vzorcev oglja iz objektov SE 123 in SE 127. Datuma sta si zelo podobna, saj je objekt SE 123 datiran v leto 664 ± 30 , objekt SE 127 pa v leto 660 ± 28 . Na podlagi teh podatkov in analogij iz bližnjih najdišč se lahko zgodnjesrednjeveška oz. zgodnjeslovenska naselbina umesti v čas od začetka 7. do konca 8. stoletja (Lazar 2005, 54).

Evgen Lazar

137

EŠD: 296

Naselje: *Kropa*

Občina: *Radovljica*

Ime: *Kropa – trško jedro*

Naslov: *Kropa*

Področje: *E, U*

Obdobje: *18. stoletje*

Vrsta dela: *7*

Po letu 1999 so se začela ureditvena dela za revitalizacijo spodnjega vodnega bajerja in vodnih rak v Kropi. V prvi fazi je bilo postavljenih deset kovanih stebrov za luči ter kamniti stebri za 60 metrov kovane ograje. Na Placu v središču naselja. Kovane mreže je izdelal kovač Adam Kržišnik.

V letu 2000 so se začela in v letu 2001 nadaljevala gradbena dela za ureditev Spodnjega bajerja in vodnih rak. Ob sanaciji so bili ohranjeni deli starega kamnitega konglomeratnega zidu, hkrati pa je bil iz obodnega zidu izvzet kamen z letnico. Kamen je shranjen v Kovaškem muzeju v Kropi. Notranji obod bajerja je v celoti nov, betonski, deloma kamnit. Na koncu bajerja je urejen dvonivojski izpust vode. Ob bajerju so kovana ograja, ulične svetilke in sprehajalna pot.

Na Spodnjem bajerju otroci vsako leto spuščajo gregorjeve lučke.

Vsako leto se obnovi del betonskih vodnih rak ob osrednji ulici v naselju.

Vladimir Knific

138

EŠD: 12601

Naselje: *Kropa*

Občina: *Radovljica*

Ime: *Kropa – hiša Kropa 13*

Naslov: *Kropa št. 13*

Področje: *E*

Obdobje: *18. stoletje*

Vrsta dela: *7*

Lastnik je obnovil fasado zidane, večnadstropne stanovanjske stavbe Kropa št. 13. Po odstranitvi ometov se je pokazalo več nadzidav ter tudi tlorisna razširitev, dozidava stavbe. Gradbene faze so datirane z letnicama 1710 in 1847 na polkrožnih portalih v pritličju glavne fasade »Na plac«. Ohranjeni so vsi kamniti okenski okvirji in portali. Notranjost stavbe je ohranjena in ustrezno vzdrževana. Obnovitvena dela so bila izvedena v letu 2001.

Vladimir Knific

139

EŠD: 410011

Naselje: *Kropa*

Občina: *Radovljica*

Ime: *Kropa – hiša Kropa 27*

Naslov: *Kropa št. 27*

Področje: *E*

Obdobje: *19. stoletje*

Vrsta dela: *6, 7*

Stavba Kropa št. 27 stoji na glavnem trgu nad reko Kroparico. Ob odstranitvi lesenih tal oziroma nasutja v »hiši« omenjene stavbe se je pokazalo, da je nosilni zid poglobljen za približno 1,70 cm pod nivo tal v prostoru, do nekdanjega brega nad reko. Z nasutjem trga pri kamnitem mostu pa je bila nadzidana tudi stavba Kropa št. 27.

Kropa št. 27, po odstranitvi starih fasadnih ometov so se pokazali leseni nosilni stebri in poševne lesene opore ter s kamnom in malto zapolnjeno ostenje v nadstropju stavbe. Stanje leta 2002. Foto: V. Knific.

Pri odstranitvi zunanega ometa se je pokazalo, da je s kamnom zidano le pritličje stavbe, nadstropje pa je izvedeno z leseno nosilno konstrukcijo z dodatnimi hrastovimi sohami ob oknih, ki so med seboj dodatno utrjene s poševnimi letvami čez kamnita polnilna stene. Čez lesene letve je apneni omet. Ob obnovi fasade so bile odstranjene prhke letve, celotno ostenje pa je bilo ponovno ometano in beljeno. Obnovljeni so dimniki, kritina in kleparski elementi na stavbi. Obnova stavbe je bila izvedena v letu 2002.

Vladimir Knific

140

EŠD: 11201 in 410010

Naselje: Kropa

Občina: Radovljica

Ime: Kropa – hiša Kropa 81 in hiša 79

Naslov: Kropa št. 81 in Kropa št. 79

Področje: E

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 7

V letu 2003 so bila opravljena gradbena dela za obnovo fasadnih ometov na dveh sosednjih zidanih nadstropnih stanovanjskih stavbah Kropa št. 79 in 81. Na obeh stavbah so odstranjeni stari fasadni ometi, ohranjeni pa so kamniti okenski okvirji ter portali iz zelenega peršaškega kamna. Obnovljeni fasadi ponovita staro barvo fasad, oker in apneno belo barvo, kakršni sta bili dokumentirani s sondiranjem starih fasad.

Vladimir Knific

141

EŠD: 10598

Naselje: Krška vas

Občina: Brežice

Ime: Krška vas – prehod čez Krko

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 6

V okviru plinifikacije območja Krške vasi je bila za potrebe naročnika (Adriaplin, d. o. o.) z metodo testnih jarkov pred začetkom del opravljena arheološka valorizacija; na nedostopnih zemljiščih pa je bil med zemeljskimi deli izveden tudi občasen arheološki nadzor. Dela, ki jih je na terenu vodila arheologinja Maja Bausovac, so bila izvedena avgusta 2002. Le testni jarki (velikosti 1 x 1 m), ki so bili kopani tik ob vaški poti vzdolž reke Krke, so se izkazali za arheološko pozitivne. Vsebovali so tako

prazgodovinski kot rimskodobni lončeni material in ostanke rimskodobne kritine. Odlomki prazgodovinske lončenine so bili najdeni že v ornici skupaj z ostanki hišnega lepa na parceli št. 1279/2, 1283/1 k.o. Krška vas. Nadaljnji ostanek hišnega lepa je bil najden v testni jami na parceli 1285/2 v podobni globini (približno 0,3 m). Najdba sivočrne lončenine z bradavico (to lahko s precejšnjo verjetnostjo uvrstimo v čas starejše železne dobe), ki je bila detektirana na parceli 1287 k.o. Krška vas, izvira iz nekoliko globlje potekajoče plasti (vse do 1 m). Tu je bil najden tudi kos antičnega gradbenega materiala. Sicer pa je zanimivo dejstvo, da sta rimskodobni gradbeni material in lončenina praviloma najdena v drugih testnih jamah kot sledovi prazgodovinske poselitve, a na enakih globinah. Rimskodobni material zasledimo na parc. št. 1284, 1285/1,2, 1287, 1288, 1469/2 k.o. Krška vas. Podatki tako na neki način dopolnjujejo naše topografske podatke, pridobljene z anketiranjem v letih 1999–2000, ki opredeljujejo levi breg Krke s Krško vasjo kot poselitveno točko. Ta je v rimskem in prazgodovinskem času bila v navezavi z nasproti ležečimi najdišči na območju Velikih Malenc (most?). Posreden indic človekove aktivnosti je tudi pojav srednjeveške lončenine, lep fragment je bil odkrit tik nad mestom možnega preboda čez reko Krko (EŠD 10598) na parc. št. 1475/8 k.o. Krška vas.

Uroš Bavec

142

EŠD: 2025

Naselje: Lansprež

Občina: Trebnje

Ime: Lansprež – kapela Petra Pavla Glavarja

Področje: UA

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 4, 6, 7

Po temeljiti, a ne v celoti dokončani obnovi kapele v letih 2000–2003, ki smo jo obsežneje že opisali (glej prispevek v: Umetnostna kronika, 2, Ljubljana 2004, str. 2–9), je pozno spomladi 2004 stekla še obnova fasad z rekonstrukcijo nekdanje barvne podobe. Pri rekonstrukciji fasade je bila predvidena uporaba apnene malte, grobe in fine brez predhodne izvedbe apneno-cementnega obrizga, običajne prakse modernih zidarjev, ki brez tovrstne podlage navadno ne zmorejo izvesti novih ometov. Delo je prevzelo ljubljansko podjetje Vogal, d. o. o., ki je za malto uporabilo že pripravljeno apneno malto apnenice iz Zagorja (IGM Zagorje, d. d.). Malta se je izkazala

kot izredno uporabna in kvalitetna, saj so njene lastnosti zaradi strojnega mešanja enakomerne. Grobi in fini apneni ometi so bili izvedeni na vseh fasadah ladje, prezbiterija, stranskih kapel in zakristije, medtem ko so bili na zvoniku ometi izvedeni že pred desetimi leti. Čeprav se je od prvotnih ometov ohranilo le okoli deset odstotkov, je bilo v okviru raziskav za izdelavo konservatorskega programa mogoče iz ohranjenih fragmentov in starejše fotodokumentacije ugotoviti prvotno barvno podobo. Osrednji oktogonalni del je bil skupaj z špaletami oken bele barve, torej beljen le z apnom. Omet na partiji cokla je bil večinoma uničen. Izjema je le jugozahodna stranica, kjer je bilo nekaj ohranjenega ometa skupaj z barvno plastjo temno sive barve. Pri rekonstrukciji je fragment utrezal barvi št. 1460 ali 1461 po Jubovi barvni lestvici. Stene stranskih kapel in prezbiterija so bile barvno enako členjene, vendar je bil omet ohranjen le na prezbiteriju, najbolje na severni strani. Tu sta se ohranili celo dve plasti ometov. Starejši plasti je pripadal barvni ton naravne umbre (po Jubovi lestvici št. 1112). Na mlajši plasti, ki je bila očitno plod obnove in je verjetno večinoma sledila prvotni barvni členitvi, smo ugotovili namesto naravne umbre svetli oker (po Jubovi lestvici št. 1072). Vzorce ometa je bilo mogoče vzeti tudi s poglobljenega dela severne stene prezbiterija, kjer je lepo viden prehod iz barvanega dela lizen in bele površine stene. Prvotna barvna podoba je narekovala seveda tudi barvno rekonstrukcijo nove fasade, pri čemer je bila uporabljena silikatna barva (Jubosil FX) tovarne JUB.

Robert Peskar

143

EŠD: 9940

Naselje: Lepena

Občina: Bovec

Ime: Lepena - hiša Lepena 19

Naslov: Lepena 19

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 2, 4, 7

V okviru popotresne obnove Posočja je na mestu objekta, ki je bil zelo poškodovan v potresu leta 1998, stekla gradnja nadomestnega objekta. Rekonstrukcija tipične pritlične bovško-trentarske hiše je bila uspešno končana.

Andrejka Ščukovt

144

EŠD: 314

Naselje: Lesce

Občina: Radovljica

Ime: Lesce – kmečki dvorec Begunjska 2

Naslov: Lesce, Begunjska cesta št. 2

Področje: E

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 7

V letu 2000 je bila obnovljena fasada na stavbi Begunjska cesta št. 2 v Lescah. Obnovljeni so bili poslikava okoli vhodnega portala in »šivani« vogali. V veži hiše je ohranjena kamnita, klesana bifora – »škafnica« ali polica za hranjenje škafov z vodo. V celoti je bilo revitalizirano pritličje stavbe za potrebe zlatarske trgovine in delavnice.

Vladimir Knific

Lesce, Begunjska cesta 2, detajl v veži: »škafnica« s kamnitima lokoma. Stanje leta 1987. Foto: V. Knific

145

EŠD: št. predloga 03-01-ZRD-02-711

Naselje: Lipica

Občina: Sežana

Ime: Lipica - štala 9, 10

Naslov: Lipica b. št.

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Gre za objekt podolgovatega tlorisa, ki naj bi bil zgrajen leta 1819 in še vedno služi svojemu namenu. V njem živijo mladi žrebci (levi prostor) ter enoletna žrebata (desni prostor). V vmesnem manjšem prostoru je skladišče za oves, iz katerega je prehod tako v štalo za mlade žrebce kot v tisto

za enoletna žrebeta. Streha je dvokapnica s trikapnima zaključkoma, prekrita z bobrovci. Strešni napušč je zidan, profiliran. Vhodna fasada se odpira z dvema velikima portaloma za živali ter srednjim, manjšim, ki vodi v skladišče. Svetloba prehaja skozi štiri večja okna, ki so enakomerno razporejena levo in desno nad vhodnima portaloma za živali. Okvirji oken in vrat, razen vrat skladišča, ki so kamniti, so ravni, izdelani v ometu in rahlo profilirano izstopajoči. Pragovi vhoda v skladišče in v štalo za enoletna žrebeta ter portala na severozahodni fasadi so kamniti. Na severozahodni zatrepni fasadi je večji raven kamnit portal z lesenimi vrati za izpust žrebcev, na jugovzhodni fasadi pa zazidan manjši, ravno tako kamnit portal, a v peščenjaku, brusniku. Retrofasada se odpira le z okenskimi odprtini. V obeh štalah so ob daljših stenah postavljena kamnita, s cementno malto ometana korita. Tla v levi štali so cementna, v desni so ob koritih iz pokonci postavljenih opek na tajo, po sredini pa so prav tako cementna. Tudi tla v skladišču so cementna. Na zahodnem vogalu je ohranjen kamnit branik, odsavnik. V letu 2001 je bilo predvideno prekritje strehe štale in izdelava novih zunanjih fasadnih ometov. Pri tem se je ohranilo obstoječe ostrešje, zamenjali so se le dotrajani deli z enakimi novimi ter namestila se je ustrezna izolacija. Po izpovedi delavcev kobilarne je bila dotedanja kritina objekta – opečni bobrovec – nameščena takrat, ko so na novo prekrivali štale na Borjači. Star odvečni material so potem porabili za prekritje štale 9, 10, kar pa se ni pokazalo kot ustrezna rešitev, saj je naklon strehe za to vrsto kritine premajhen in je zato ob deževjih z vetrom pogosto zamakalo. Zato smo predlagali, naj se objekt na novo prekrije z obešenimi korci. Po odstranitvi zunanjih ometov se je pokazalo, da so zunanje mere objekta take kot ob nastanku. Predelave so potekale le ob manjših prestavitvah okenskih in vratnih odprtin. Ob teh predelavah so tudi odstranili prvotne kamnite okvirje, ki so ohranjeni na nepredelanih odprtinah, na primer vrata na jugovzhodni zatrepni fasadi. Pokazalo se je, da je bil sedanji osrednji prostor – skladišče – prehodan, saj je na retrofasadi zazidana vratna odprtina. Stanje smo dokumentirali. Obarvanje štale se bo izvedlo po študiji obarvanja, ki jo je izdelal restavrator našega zavoda.

Eda Belingar

146

EŠD: 329

Naselje: *Ljubljana*

Občina: *Mestna občina Ljubljana*

Ime: Ljubljana – arheološko najdišče Ljubljana

Naslov: Slovenska cesta, Aškerčeva cesta, Zoisova

cesta, Breg

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Arheološki nadzor pri izgradnji plinovodnega omrežja je na območju med Slovensko, Aškerčevo in Zoisovo cesto potekal v poletnih mesecih, v juliju in avgustu 2004.

Pri prekopu Slovenske ceste, na križišču s Zoisovo in Aškerčevo, je bil pod pločnikom pred Filozofsko fakulteto ponovno odkopan vzhodni fasadni zid insule XII, delno je bil ohranjen pločnik karda (cardo maximus), sama cesta pa je bila uničena ob novodobnih vkopih za infrastrukturo. V nadaljevanju izkopa smo naleteli na slabo ohranjeno zahodno fasado insule XIII, ki je bila močno poškodovana ob izkopih za infrastrukturo. Na vzhodnem delu izkopa smo naleteli na rimskodobni odtočni kanal in zid, ki ju je ob svojih izkopavanjih v letih 1909–1913 odkopal že W. Schmid. Odtočni kanal je potekal proti jugu. Predvidevamo, da se je stekal v kloako pod cesto E.

Izkop se je nadaljeval čez Zoisovo cesto, na križišču z Aškerčevo, v smeri proti jugu in nato po Zoisovi cesti, ob Francoski ambasadi, proti vzhodu. V izkopu, v križišču Zoisove in Slovenske ceste, smo odkrili ostanke zidov insule XIII, ki so potekali v smeri sever–jug, in ostanke treh kanalov, ki jih je ravno tako v začetku preteklega stoletja odkril že W. Schmid.

Na križišču Emonske in Zoisove ceste je bil pred upravno stavbo GP Grosuplje (Jelačinova vila) odkrit vrh kloake, ki poteka v smeri Z–V med insulo XVI in vzhodnim emonskim obrambnim zidom. Ta kloaka je bila na drugih mestih že odkrita: med izkopavanji L. Plesničar pred Fakulteto za farmacijo v letih 1963–1964 ter ob vzhodni fasadi Fakultete za arhitekturo zunaj emonskega mestnega obzidja v devetdesetih letih 20. stoletja. Pod Zoisovo cesto je bil odkrit ostanek vzhodnega emonskega obzidja, ki je bil že večkrat močno poškodovan od infrastrukturnih vodov.

Plinovodni izkop se je nadaljeval na Bregu, kjer je bila v zahodnem delu izkopa odkrita zidana struktura. Morebiti jo lahko povežemo s cerkvico sv. Klemenca in Fridolina, ki je bila v virih prvič omenjena leta 1449, ali pa z ostalinami samega južnega mestnega obzidja? Žal je bil poseg premažen, da bi lahko z gotovostjo potrdili eno izmed zgornjih domnev.

Barbara Nadbath, Matic Brenk

147

EŠD: 333

Naselje: Ljubljana

Občina: Ljubljana

Naslov: Ljubljana - cerkev sv. Nikolaja

Področje: R

Obdobje: 1703–1706

Vrsta dela: 4

Z letom 2002 se je na oboku ljubljanske stolne cerkve sv. Nikolaja začel eden najboljšejših restavratorskih projektov pod okriljem ZVKDS, RC, ki naj bi trajal do leta 2006.

Opis poteka del v letu 2004:

V letu 2004 smo nadaljevali z deli na poslikanih površinah oboka. V februarju so se nam pridružile restavratorke iz italijanske firme Nevyjel & Razzoni, s katerimi smo skupaj izvajali metodo čiščenja z uporabo oblog amonijevega karbonata. V prvi fazi (do sredine julija) smo očistili in pripravili površine za nadaljnjo obdelavo v obsegu 15 dolžinskih polj (vseh je 26), do konca leta 2004 pa še preostalih 11. Vzporedno s postopki čiščenja smo utrjevali oslabele plast slikovnega ometa (intonaco), kitali večje in manjše razpoke ter odstranjevali neustrezne omete. Opravljena so bila tudi poizkusna retuširanja in testiranja veziv.

Z okenske profilacije in slavaloka smo odstranili vse kasnejše neustrezne beleže. Poškodovana mesta smo pokitali, manjkajoče dele domodelirali ter jih prekrili s tanko plastjo apnene izravnalne mase. Z venca v nivoju odra smo odstranili novejše beleže, kolikor so bili seveda dosegljivi. Popravili (pozidali) smo tudi večje poškodbe na vencu (zidcu) in odstranili starejše reflektorje in ožičenje.

Na slavaločni steni smo v celoti odstranili kasnejše beleže z dekorativne poslikave. Čeprav se umetnostnozgodovinska stroka ne more zediniti glede prezentacije odkritih fragmentov, predvidevamo retušo in rekonstrukcijo, kar seveda povečuje obseg predvidenega dela.

Leto 2004 je bilo zahtevno predvsem po slikarsko-restavratorski plati, saj smo se ukvarjali s številnimi tehničnimi problemi (izbor veziva, izbor najkvalitetnejših materialov, estetska vprašanja pri povezavah manjkajočih ali močno poškodovanih delov, enakomerna obdelava in rezultati na različno poškodovanih površinah) in organizacijo dela na tako kvalitetnem spomeniku.

Do druge polovice decembra smo za retušo pripravili večino poslikanih površin.

Restavriranje zahodne stene z obema poslikavama in profilacijo izvaja samostojni kulturni delavec Darko Tratar s sodelavci. V letu 2004 (do srede

decembra) je zaključil dela na štukaturnih elementih ter izvedel utrjevanje, čiščenje in kitanje poslikav na Z steni. Retuširanje naj bi izvedel v začetku leta 2005.

Posebej je treba poudariti sodelovanje z italijanskimi restavratorji; ti so v slovenski prostor prenesli metodo čiščenja, ki je v njihovi deželi v uporabi vse od sedemdesetih let prejšnjega stoletja. Ta metoda čiščenja bo od sedaj naprej postala del standardnega repertoarja postopkov vsakega restavratorja na področju stenskih poslikav pri nas.

Delo beležimo na foto- in videonosilce; pri tem nastaja velika količina gradiva, ki ga bo po posegu treba urediti in ustrezno prezentirati. Vse leto 2004 je bil naš poseg tudi v širši javnosti precej odmeven, bodisi v obliki številnih TV-oddaj o posegu bodisi v obliki številnih posameznih ali skupinskih obiskov na odru. O posegu sem pripravil nekaj javnih predstavitev, kot na primer predavanje na SAZU v Ljubljani ali v zadnjem času nastop na mednarodnem simpoziju ZNANUM v Ljubljani.

Med posegom je bilo izdelanih več tehničnih strokovnih poročil za obe komisiji, ki spremljata naše delo.

Izdelana je bila tudi študija (Polona Ropret, ZVKD RC) o spremembah veziv in pigmentov, umetno staranih za obdobje približno 10 let. Na podlagi te študije smo se odločili za vrsto veziva pri retuširanju poslikav Giulia Quaglia.

Radoslav Zoubek

148

EŠD: 1980

Naselje: Ljubljana

Občina: Ljubljana

Naslov: Ljubljana - cerkev Sv. trojice

Področje: R

Obdobje: 1730–1744

Vrsta dela: 4

Konservatorsko-restavratorski posegi na glavnem oltarju v cerkvi Sv. trojice so se začeli v letu 2003. Najprej je bilo restavriranih pet oltarnih slik (Gospodovo rojstvo, Sv. trojica, Sv. Uršula, Brezmadežna in Majska Marija). V začetku oktobra 2004 se je začel poseg na samem glavnem oltarju, monumentalnem delu kiparja in arhitekta Francesca Robbe, narejenem v letih od 1730 do 1744. Oltar je narejen iz 13 slik, ki jih priložnostno menjajo, izdelan je iz sedmih različnih vrst kamna, vsa oltarna plastika je izdelana iz kararskega marmorja (spodaj kipa sv. Ane in sv. Katarine, zgo-

raj trije kipi alegorij Ljubezni, Vere in Upanja, na vrhu kipa dveh angelov).

V konstrukcijskem smislu je bilo stanje oltarja pred obnovo dobro in ni zahtevalo statične sanacije. Večji problem so predstavljale kamnite obloge, ki so lepljene na zidno konstrukcijo in so deloma odstopile od podlage. Več manjših poškodb je nastalo zaradi strukturnih napak v kamnini ali zaradi obremenitev na določenih točkah. Na površini so se pojavile tudi obloge prahu in saj. Pozlata oltarja, ki je bila v preteklosti že enkrat obnovljena, je izgubila sijaj.

Obnovo oltarja je v štirih mesecih izvedel Restavratski center, vodja del je bil Jože Drešar, akad. rest.

Za izvajanje restavratorskih posegov je bilo treba postaviti delovni oder, velik 7 x 14 metrov, na katerega smo kasneje pritrdili platno s fotografijo oltarja. Pred postavitvijo odra je bil prestavljen tabernakelj z oltarja na začasno funkcionalno lokacijo. Z oltarja je bila odstranjena oltarna slika in izdelana natančna fotodokumentacija stanja. Na grafični podlagi so se označila mesta in tip poškodb. Vse zunanje kovinske vezi so se zaščitile proti koroziji z dvokomponentnim premazom.

Površina kamnitih elementov in kipov se je očistila in odstranjene so bile vse površinske obloge. Čiščenje se je izvedlo z vodo, po metodi, ki ni povzročila velikega stekanja tekočine po oltarju. Razrahljano polnilo med elementi ter vezivo med fragmenti inkrustracij se je previdno odstranilo. Prav tako so bile odstranjene vse neustrezne plombe, ki so bile nameščene pri posegih v preteklosti. Vse razpoke na kamnitih površinah so se očistile ter zapolnile z ustreznim materialom. Stiki med elementi so se zapolnili s sorodnim materialom kot v originalu. Vezivo med fragmenti inkrustracij se je nadomestilo z materialom, ki je pri brušenju in poliranju dobilo lesk.

Dve večji poškodb v obliki pomanjkljivosti na pilastrih v zgornjem delu oltarja sta se nadomestili z naravnim kamnom, identičnim originalu. Praznine na elementih v spodnjem delu oltarja so se nadomestile z umetnim materialom, ki je po barvi in drugih lasnostih ustrezal naravnemu kamnu. Pomanjkljivosti na desni roki kipa sv. Ane so se nadomestile z naravnim kamnom, identičnim originalu. Spoj na draperiji alegoričnega kipa Ljubezni je bil očiščen in zapolnjen z materialom, ki po barvi ustreza originalu. Pomanjkljivosti na levi roki kipa angela, ki nosi baldahin, so se nadomestile z mavcem. Očiščena površina vseh kipov se je prepolnila po tradicionalni metodi.

Vse restavrirane oltarne slike so bile zaradi slabega stanja nosilnega platna podlepljene, da je bila

dobljena zelena stabilnost. Za vse slike so bili narejeni novi, ustrezni podokvirji. Narejeni so bili RTG-posnetki, zaradi morebitnih kasnejših preslikav ter na podlagi dobljenih rezultatov so bile odstranjene preslikave do prvotnih barvnih plasti. Poškodbe na podlagi so se zapolnile z ustreznim polnilom do nivoja. Pred retuširanjem poškodb se je izvedlo prvo lakiranje, kar omogoča reverzibilnost retuš. Po retuširanju poškodb barvnih plasti se je površina drugič lakirala.

Vsi konservatorsko-restavratorski posegi na oltarju so bili dosledno dokumentirani.

Mojca Čermelj

149

EŠD: 2007

Naselje: Ljubno

Občina: Radovljica

Ime: Ljubno - cerkev Marije Pomočnice, prazgodovinska naselbina

Področje: A

Vrsta dela: 7

Ob nadzoru nad zemeljskimi deli, ki so potekala v zvezi z izdelavo drenaže okrog župne cerkve sv. Marije Pomočnice v Ljubnem, je bilo v izkopu na južni strani cerkve odkritih nekaj odlomkov prazgodovinske lončenine. Najdbe so bile omejene na plast tik nad sivo ilovnato podlago, ki močno pada od zahoda proti vzhodu.

Milan Sagadin

150

EŠD: /

Naselje: Log pod Mangrtom

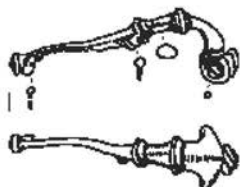
Občina: Bovec

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

V poletnih mesecih 2004 je Aleš Lipovec (Bovec) v Logu pod Mangrtom, pri nekdanji vojaški mošnji, našel bronasto fibulo. Najdbo je arheologu Tolminkeskega muzeja v vpogled in izris prinesel Fedja Klavora. Predmet hrani najditelj.

Fibula je tipološko opredeljena kot druga varianta fibul z dvema diskoma na loku in perforirano nogo. Te sodijo v sredino 1. stoletja (po Koščević). Primerjavo fibuli predstavlja posamezna najdba iz Vinjega vrha ter grobna najdba iz Strmca nad Belo cerkvijo.

Bronasta fibula z dvema gumboma na loku. Deloma ohranjena perforirana noga in trije navoji peresovine. Iglamanka. D. 9,1 cm.

Miha Mlinar

151

EŠD: /

Naselje: Log pri Vipavi

Občina: Ajdovščina

Ime: Log pri Vipavi - trasa hitre ceste Vipava-Selo

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 7

Ob gradnji hitre ceste Vipava-Selo je ZVNKD Nova Gorica na celotni trasi ceste, ki poteka skoraj po sredini Vipavske doline, v letu 1999 izvajal arheološki nadzor gradbenih del. Tako so bili pri odstranjevanju humusa na več mestih odkriti odlomki prazgodovinske lončenine, brez konteksta. Verjetno gre za vodne ali erozijske nanose. Manjša strojna sondiranja so bila izvedena v okviru nadzora le v neposredni bližini v letu 1998 raziskanega najdišča Log pri Vipavi. Namen je bil ugotoviti morebitno nadaljevanje prazgodovinske naselbine tudi zunaj območja izkopov. Tako je bila narejena od cestnega profila št. 812 pa vse do cerkve sv. Marije v naselju Log vzdolžna sonda ter več prečnih sond na traso ceste. Razen odlomkov prazgodovinske lončenine, ki so se sporadično pojavljali od cestnega profila št. 812 vse do cestnega profila št. 815, nadaljevanje naselbinskih plasti sondiranja niso potrdila.

Patricija Bratina

152

EŠD: /

Naselje: Log pri Vipavi, Zemono

Občina: Vipava

Ime: Log pri Vipavi - trasa hitre ceste Razdrto-

Vipava

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, novi vek

Vrsta dela: 7

Ob gradnji hitre ceste Razdrto-Vipava je v letih 2000 in 2001 ZVNKD Nova Gorica izvajal arheološki nadzor strojnih izkopov. Tako je bilo pri odstranjevanju humusa ter v stranskih odvodnih jarkih odkrito ter dokumentirano severno od najdišča Zemono 1 nadaljevanje starejših objektov za odvodnjevanje meteorne vode. Južno od najdišča Zemono 2 je bila dokumentirana od cestnega profila št. 707 pa do cestnega profila št. 711 kulturna plast s prazgodovinsko keramiko, ki se razteza na celotni površini trase in tudi zunaj nje v smeri proti reki Vipavi.

Patricija Bratina

153

EŠD: pr. 04-00-ZRD-02-106

Naselje: Loka pri Mengšu

Občina: Mengeš

Ime: Loka pri Mengšu - prazgodovinska naselbina Gradišče

Področje: A

Vrsta dela: 1

Severno od ceste Loka pri Mengšu-Spodnje Dobeno je vzpetina z ledinskim imenom Gradišče. Proti severu je omejena z robom strmega pobočja, proti vzhodu, jugu in zahodu pa se z vrha polagoma spuščajo trije grebeni s številnimi antropogenimi terasami. Vrh obsega parcele št. 447/5, 448, 449, k.o. Loka pri Mengšu.

Milan Sagadin

154

EŠD: ni predloga

Naselje: Loka pri Zidanem Mostu

Občina: Sevnica

Ime: Loka pri Zidanem Mostu - župnišče

Naslov: Loka pri Zidanem Mostu 54

Področje: UA

Obdobje: zreli barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Na podlagi sondiranja fasadnih ometov župnišča, zgrajenega leta 1564, smo tukajšnjemu župniškemu uradu v letu 1995 podali rekonstrukcijski načrt za prezentacijo baročnih poslikav šivanih vogalov, okenskih obrob in obrob zazi-

danih arkadnih odprtih, barvanih oker. Poslikava je bila črtno vrisana v svež, gladko zariban omet. Za novo okensko stavbno pohištvo smo predlagali namestitve dodatnih delilnih horizontalnih prečk. Financer obnovitvenih del je bil Župnija sv. Helene. Izvajalec zidarskih del je bil Jože Zorko iz Špitaliča pri Slovenskih Konjicah.
Bogdan Badovinac

155*EŠD: 4958**Naselje: Lokavec**Občina: Ajdovščina**Ime: Lokavec - arheološko najdišče Gradec in**Kovačevšče**Naslov: okolica cerkve sv. Urbana**Področje: A**Obdobje: rimsko obdobje**Vrsta dela: 7*

Staro plazišče v povirju potoka Grajšček, imenovano Slano blato, se je ponovno aktiviralo leta 2002 in se leta 2005 še ni umirilo; področje se širi in ogroža del vasi Lokavec. Samega arheološkega najdišča, kakršnega smo domnevali doslej, sicer ne ogroža. Interventni posegi za zavarovanje vasi pred plazom pa so imeli med drugim za posledico izkop dovozne ceste na del terase pod cerkvijo sv. Urbana, nekdanj opuščene in obnovljene v osemdesetih letih 20. stoletja. Obsežni izkopi, ki jih nismo mogli preprečiti, so pokazali sledove rimskodobne naselbine na terasah zahodno in jugozahodno pod cerkvijo. Posamezne sledove stavb verjetno lahko gledamo tudi v večjih grobljah znesenega kamenja na tem območju. Ker je zemljišče prav tako plazovito, so nekatere stavbne ostaline lahko tudi izmaknjene iz prvotne lege, sodeč po vzhodnem profilu cestnega vkopa (najdbe: kosi strešnikov). S tem je morda delno dopolnjen podatek za odpadne jame z gradivom Idrijske skupine na Kovačevšču (Svoljšak: Goriški letnik 10,1983, 5).

Območje smo dodatno zavarovali in za interventne posege zahtevali predhodno arheološko raziskavo.

*Nada Osmuk***156***EŠD: 4889**Naselje: Lokvica**Občina: Miren – Kostanjevica**Ime: Lokvica – jamska postojanka jama Pečinka**Področje: A**Obdobje: prazgodovina**Vrsta dela: 7*

Aprila 2001 je ZV NKD Nova Gorica spremljal strojne izkope pred vhomom in ročne izkope na samem vhodu v jamo Pečinka. Namen izkopov je bil očistiti nasipni stožec pred samim vhomom v jamo in ponovno odkriti pozidavo vhoda jame iz obdobja prve svetovne vojne (okna in vrata). Jama Pečinka je namreč služila v prvi svetovni vojni kot kaverna. V starejše kulturne plasti, ki so od tu znane, niso posegali, pa tudi med nasipnim materialom pred vhomom v jamo (ki naj bi nastal tudi kot posledica razstrelitve vhoda med prvo svetovno vojno) ni bilo zaslediti arheoloških artefaktov, razen železnih predmetov iz obdobja prve svetovne vojne.

*Patricija Brutina***157***EŠD: 15560**Naselje: Lozice**Občina: Vipava**Ime: Lozice – arheološko najdišče Gladežnica**Področje: A**Obdobje: prazgodovina**Vrsta dela: 6*

Lokacija Gladežnica leži ob magistralni cesti Razdrto–Podnanos, v sredini Rebrnic. Na SV in J omejuje najdišče grapa potoka Šumljak, na SZ pa strmo pobočje nad dolino Močilnika. Najdišče je bilo odkrito ob arheološkem nadzoru gradnje hitre ceste Razdrto–Vipava, in sicer na območju izkopov za začasno deponijo za potrebe odlaganja presežkov materiala med gradnjo. Ob odkritju lokacije so bile na celotni površini v območju predvidenega gradbenega posega vrhnje plasti do trde podlage – grušča – že strojno odrinjene in morebitni arheološki zapisi že odstranjeni. Da bi lahko dokumentirali stratigrafijo najdišča in določili obseg najdišča, je ZVKDS OE Nova Gorica v dogovoru z investitorjem gradbenih del izvedel na robovih deponije (zunaj posega) arheološko sondiranje z metodo ročnega stratigrafskega izkopa. Tako so bile izvedene tri sonde velikosti 2 x 4 m, 2 x 8 m, 1 x 16 m ter 12 testnih jarkov v velikosti 50 x 50 cm oziroma 50 x 100 cm zahodno, južno in severno od deponije.

Sondiranje so potrdila poselitve terase Gladežnice v prazgodovini. Glede na arheološke artefakte, odkrite med raziskavami, in najdbe, pobrane že v narinjeni zemlji pred raziskavami gre za bronzodobno naselje manjšega obsega. Stratigrafi-

ja najdišča, zlasti pa naravno zavarovana lega s strmimi stenami na južni, delno na vzhodni strani ter odlična razgledna točka, ki je omogočala nadzor nad prehodom v Vipavsko dolino, govoriča v prid tej tezi.

Literatura: P. Bratina, Rebrnice-Gladežnica. Poročilo o zaščitnem arheološkem sondiranju 2003, januar 2004.

Patricija Bratina

158

EŠD: 1655

Naselje: *Lukovec*

Občina: *Sevnica*

Ime: *Lukovec - cerkev sv. Marije Magdalene*

Področje: *UA*

Obdobje: *romanika, barok*

Vrsta dela: *4, 8*

Župnijski urad Boštanj je leta 1996 brez vednosti zavoda, brez upoštevanja spomeniškovarstvenih pogojev in brez predhodnih raziskovanj objekta, ki po stavbni zasnovi sodi še v čas romanike, začel gradbena dela. S posekom starih lip je bil uničen tudi ambient ožjega vplivnega območja cerkve. Dela smo ustavili in Župniji Boštanj na podlagi priporočila inšpektorja za kulturno dediščino RS posredovali seznam del, ki jih je treba izvesti za izdelavo konservatorskega programa historične rekonstrukcije in prezentacije cerkve. To so predvsem načrti, izdelani na podlagi meritev objekta, ki obsegajo dejansko stanje po nedovoljenem gradbenem posegu, in rekonstrukcijski načrt objekta za stanje pred posegom. Načrti bodo služili tudi za izvedbo rušitvenih del novih stavbnih elementov, za predlog in izdelavo statičnega zavarovanja objekta, za vris rezultatov sondiranj, za izvedbeni projekt obnovitvenih del, za dokumentacijsko gradivo. Meritve in načrte za objekt in bližnjo okolico izdelala gradbena organizacija, ki ima ustrezne reference za tovrstna dela. V drugi fazi se izvedejo arheološke raziskave in sondiranja notranjih in zunanjih ometov in beležev.

Bogdan Badovinac

159

EŠD: 15537

Naselje: *Mačkovec, Kronovo*

Občina: *Novo mesto*

Ime: *Dolenje Kronovo – arheološko najdišče*

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina, srednji vek*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase KBV Mačkovec–Kronovo je 26. 3. in 28. 3. 2003 ter od 2. 4. do 4. 4. 2003 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Sama Hvalca, študenta arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obraunavani odsek poteka po pobočjih levega brega reke Krke, pretežno po apnenčasti in dolomitni geološki podlagi.

Območje I: ravninsko območje na aluvialnih naplavinah in rjavi ilovnati preperini in jerini.

Območje II: rahlo valovito območje na apnenčasti geološki osnovi.

Območje III: rahlo valovito območje na rjavem ali zelenem laporju.

Območje IV: rahlo valovito območje na rjavi ilovnati preperini in jerini.

Območje V: ravninsko območje na apnenčasti geološki osnovi.

Območje VI: ravninsko območje na aluvialni naplavini.

Območje VII: rahlo valovito območje na dolomitni geološki osnovi.

Območje VIII: rahlo valovito območje na rjavi ilovnati preperini in jerini.

Območje IX: rahlo valovito območje na dolomitni geološki osnovi.

Območje X: ravninsko območje na dolomitni geološki osnovi ter rjavi ilovnati preperini in jerini.

Območje XI: valovito območje na rjavi ilovnati preperini in jerini.

Območje XII: rahlo valovito območje na dolomitni geološki osnovi.

Območje XIII: rahlo valovito območje na dolomitni geološki osnovi.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Kij (območje IX – parc. št. 560/1, 573/2, 562/1, k.o. Šentpetar) – 276 kosov železove rude ter izjemna gostota (174 kosov) srednjeveške keramike kažeta na morebitne srednjeveške ostaline na tem mestu oziroma v neposredni bližini.

2. Dolenje Kronovo (območje XII – parc. št. 353/2, k.o. Družinska vas) – trije kosi prazgodovinske keramike podpirajo ugotovitve ekstenzivnega pregleda, ki ga je opravljal SAAS in je potekal na trasi bodoče avtoceste, odsek KO16 Hrastje–Kronovo. Pokazal je obstoj prazgodovinskega arheološkega najdišča. Domnevam, da KBV Mačkovec–Kronovo poteka po severnem robu tega prazgodovinskega najdišča.

Phil Mason, Samo Hvalec, Ildikó Pintér

160

EŠD: Rkd-07-01-00004

Naselje: Mali Nerajec

Občina: Črnomelj

Ime: Mali Nerajec – arheološko najdišče Gradinje

Področje: A

Obdobje: bakrena doba, rimsko obdobje

Vrste dela: 6, 7

Pri nadzoru izkopane trase KKO Dragatuš II v gozdu Gradinje med naseljema Mali Nerajec in Mala Labinja smo 29. 7. 2000 ugotovili prisotnost arheoloških plasti in struktur, ki so bile vidne v jarku v dolžini 135 m (parc. št. 264/5, 269, 270/1, 270/2, 271/1, 271/2, 272, 273/1, 273/2, 308/3, k.o. Dragatuš).

Najdišče je bilo poškodovano med gradnjo. Zato je bilo treba izvajati arheološko zavarovalno izkopavanje, da bi zagotovili osnovne podatke o najdišču in dokumentirali obseg poškodbe arheoloških plasti. Po ogledu terena 4. 8. 2000 je bila nadaljnja gradnja trase Dragatuš II na območju Gradinje na tem odseku ustavljena do zaključka arheoloških raziskav.

Arheološke sondažne raziskave je v času od 26. 9. do 20. 10. 2000 opravila ekipa podjetja Arhej, d. o. o., pod nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Izkopavanja je v celoti financiral Telekom Slovenije, d. d.

Izkopna polja smo locirali znotraj potencialnega najdišča. Dve manjši (4 x 4 m) sondi (2 in 3) sta bili zastavljeni na predvidenem robu najdišča, večja (sonda 1; 9,5 x 4 m) pa v njegovem osrednjem delu. Depozite smo odstranili ročno, s stratigrafskim izkopom (sl. 1).

SONDA 1: je zajela neizrazit prelom gozdne terase proti pobočju. V kraški ilovici ("terra rosa") na apnenčasti podlagi so bile vkopane štiri jame za stojke premera od 0,2 do 0,38 m, katerih polnilo je vsebovalo oglje in prazgodovinsko lončenino, v enem sta bila poleg tega tudi zrno in drobec kovine, v enem pa kos železove rude in hišni lep. Polnilo jame velikosti 0,70 x 0,54 m je vsebovalo odlomke prazgodovinske lončenine, kos železa, kos rimske posode, hišni lep in drobec oglja. Poleg stojk in jame je bila odkrita tudi večja koncentracija prazgodovinske keramike.

Vkopane strukture so preostanek prazgodovinske arhitekture. Čeprav tloris ni ugotovljen v celotnem obsegu, je iz razporeditve jam za stojke razvidno, da je bila pri gradnji s severne in južne strani izkoriščena apnenca kot meja.

Geološko osnovo in vkopane prazgodovinske strukture je v celoti prekril koluvialni nanos (SE 002).

Vanj je bilo vkopanih šest antičnih žganih grobov. Štirje (grobovi 1, 3, 5, 6) so bili vkopani v ravni liniji z vmesnimi presledki enega metra, dva pa sta bila dislocirana (grobova 2, 4). Razen precej poškodovanega groba 2, so bili grobovi odlično ohranjeni. Prekrivale so jih kamnite plošče v dveh nivojih (grobovi 1, 4, 6) ali pa ena večja (grobova 3, 5).

Grob 1 – vkop (SE 011): v tlorisu ovalen (0,46 x 0,64 m), v preseku koničen; globina: 0,36 m; pokrov: kamnite plošče v dveh nivojih; polnilo (SE 012): pepel: v žari; človeške kosti: v žari; žara: lonec; najdbe: v polnilu jame: kamnit brus, kos bronca; 20 odstotkov z južne strani uničeno ob izkopu strojnega jarka.

Grob 2 – vkop (SE 013): v tlorisu krožen (0,35 m), v preseku pravokoten; globina: 0,20 m; pokrova ni (zgornji del groba poškodovan pred izkopavanjem); polnilo (SE 014): pepel: v žari; človeške kosti: v žari; žara: lonec; najdbe: v polnilu: kos bronaste ploščice, odlomljena bronasta fibula.

Grob 3 – vkop (SE 019): v tlorisu ovalen (0,66 x 0,72 m), v preseku pravokoten; globina: 0,38 m; pokrov (SE 017): kamnita plošča (1,02 x 0,76 m); polnilo (SE 020): pepel: v žari in v polnilu jame; človeške kosti: v žari; žara: lonec; najdbe: v žari kos bronca, tri bronaste fibule, bronast prstan, železna igla.

Grob 4 – vkop (SE 021): v tlorisu ovalen (0,70 x 0,80 m), v preseku v obliki črke U; globina: 0,32 m; pokrov (SE 018): kamniti plošči v dveh nivojih, vrhnja večja (0,72 x 0,59 m), spodnja (0,25 x 0,12 m) položena neposredno na pokrov žare; polnilo (SE 022): pepel: v žari in v polnilu jame; človeške kosti: v žari; žara: lonec; najdbe: v žari: bronasta fibula, bronast obroček; v polnilu ob žari: železen nož.

Grob 5 – vkop (SE 024): v tlorisu krožen (0,80 m), v preseku pravokoten; globina: 0,29 m; pokrov (SE 023): kamnita plošča (0,60 x 0,40 m); polnilo (SE 025): pepel: v žari in v grobni jami; človeške kosti: v žari; žara: lonec; najdbe: v žari: dva bronasta uhana, bronasta fibula, kos železa.

Grob 6 – vkop (SE 041): v tlorisu ovalen (0,50 x 0,66 m), v preseku koničen, z južne strani je vkop segel do naravne skale; globina: 0,36 m; pokrov (SE 030): kamniti plošči v dveh nivojih, zgoraj večja (0,92 x 0,44 m), spodnja (0,40 x 0,12 m) je položena neposredno na žaro; polnilo (SE 042): pepel: v žari in v jami; človeške kosti: v žari; žara: lonec; najdbe: v žari: koščena jagoda, bronasta fibula, železen nož, železna igla, bronasta peresovina, kos bronca; v polnilu: staljeno steklo, dva kosa bronca, bronast prstan.

Antropogene strukture in depozite je po vsej površini sonde prekrivala do 0,25 m debela humusna prst (SE 001).

SONDA 2: kraška ilovica (SE 003) zapolnjuje kotanje v apnenčasti podlagi (004). Prekrival jo je koluvialni nanos (SE 002) z redkimi prazgodovinskimi najdbami, ki je tod dosegel debelino do 0,60 m. Nad njim so bila gozdna tla tanjša kot v preostalih predelih raziskav (do 0,15 m).

SONDA 3: je bila zastavljena na samem vrhu grebena, kjer se teren prevesi v blag naklon proti vzhodu. V nasprotju z drugimi sondami so tod gozdna tla (SE 001) debelejša (0,30 m). V koluvialni nanos SE 002, ki po vsej površini vsebuje prazgodovinsko lončenino, predvsem ob živi skali, sta bili vkopani stojka, katere polnilo je vsebovalo oglje, prazgodovinske lončenine, zrno semena in drobec kovine, ter jama – živalski rov neposredno ob skali, v predelu z večjo koncentracijo prazgodovinske lončenine in kamnite žrmlje.

Starejšo fazo predstavlja eneolitiska naselbina. Naselbinski značaj te faze podpira odkritje jam za stojke, lončenine, dveh kamnitih žrnelj in številnih rastlinskih makroostankov iz vzorcev zemlje s flotacijskim izpiranjem.

Mlajšo fazo predstavlja grobišče iz rimskega časa. V geološko osnovo so bili vkopani žgani grobovi v dveh vrstah vzdolžno z robom grebena. Grobovi so bili odlično ohranjeni, še vedno pokriti s kamnitimi ploščami.

Phil Mason, Simona Tomažič, Matjaž Novšak

161

EŠD: Rkd-07-01-00004

Naselje: Mali Nerajec, Belčji Vrh, Dragatuš, Gornji Suhor, Mala Lahinja, Obrh pri Dragatušu, Pusti Gradac, Stara Lipa, Šipek
Občina: Črnomelj

Ime: Mali Nerajec – arheološko najdišče Gradinje

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase ATC Dragatuš II v dolžini 6,3 km je v času od 4. 4. do 14. 4. 2000 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Ildikó Pintér, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Ekstenzivni terenski pregled je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Obravnavani odsek ATC Dragatuš II poteka skozi pretežno zakraselo dno Bele krajine. Označuje ga prevlada karbonatnih kamenin (apnenec in dolomit), kjer so razviti procesi zakrasevanja. Svet je

rahlo valovit, vrtačast, z različno debelino prepere-line.

Območje I: rahlo valovito območje na apnenčasti geološki osnovi.

Območje II: vrtačasto območje na apnenčasti geološki osnovi.

Območje III: rahlo valovito območje na apnenčasti geološki osnovi.

Območje IV: poplavna ravnina reke Lahinje.

Območje V: dokaj strmo pobočje nad poplavno ravnino reke Lahinja na apnenčasti geološki osnovi.

Območje VI: rahlo valovito območje na apnenčasti geološki osnovi.

Območje VII: rahlo dvigujoči se teren proti Belčjemu Vrhju z manjšimi peskokopi.

Območje VIII: rahlo valovito območje na apnenčasti geološki osnovi.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Dragatuš (območje I – parc. št. 4767, 4768, 4775, 4950, k.o. Dragatuš) – dva kosa rimskodobne keramike, kos prazgodovinske keramike in dva kosa ožgane gline nakazujejo na možnost prazgodovinskih in rimskodobnih ostalin na tem mestu oziroma v neposredni bližini.
2. Pusti Gradac (območje III – parc. št. 794, 793, 844/4, 875, k.o. Dragatuš) – sedem kosov prazgodovinske keramike, kos rimskodobne keramike in trije kosi ožgane gline potrjujejo obstoj prazgodovinske naselbine, ki je verjetno del kompleksa zaščitenega arheološkega najdišča Pusti Gradac (SDL 3/88-24). Hkrati najdbe nakazujejo tudi na rimskodobne ostaline v neposredni bližini, ki se mogoče dotikajo rimskodobnega grobišča na zaščitenem arheološkem najdišču na Šipku (SDL 3/88-24).
3. Šipek (območje V – parc. št. 2656, 2145/1, k.o. Golek) – kos prazgodovinske keramike in ožgane gline nakazujeta na prazgodovinske ostaline, ki so del prazgodovinskega naselja na samem Šipku.
4. Belčji Vrh (območje VII – parc. št. 453, 550, 591/2, k.o. Belčji Vrh) – kos prazgodovinske keramike in dva kosa ožgane gline nakazujejo na možnost prisotnosti prazgodovinskih ostalin znotraj krajinskega parka Lahinja (SDL 3/88-24).
5. Stara Lipa (območje VIII – parc. št. 533, 534, k.o. Stara Lipa) – kos prazgodovinske keramike, šest kosov ožgane gline in kos obdelanega kremana so jasen in močan indic za človekove aktivnosti v prazgodovinskem obdobju.

Phil Mason, Ildikó Pintér

162

EŠD: 9122

Naselje: *Matavun*Občina: *Divača*Ime: *Matavun – domačija Matavun 8*Naslov: *Matavun 8*Področje: *E*Vrsta dela: *2, 4, 5, 6, 7, 8*

Nanetova domačija obsega danes hišo Matavun 8 – nekdanjo furmansko gostilno ob glavni cesti Matavun–Vremski Britof – ter hišo Matavun 8a – nekdanja gospodarska poslopja furmanske gostilne, ki so zalomljena v obliki črke L in obkrožajo notranje dvorišče za gostilno. Gospodarski niz za gostilno se zaključuje s stavbno enoto, ki je bila nekdanj bivališče za hlapce, nekaj časa pod Avstrijo ter pod Italijo sedež občine, po drugi svetovni vojni pa so prostore dajali v najem domačinom, ki niso imeli kje bivati, in nazadnje so bili prostori brez funkcije. Sedanji lastnik je želel v tej enoti urediti apartmaje za goste parka Škocjanske jame. Gre za enonadstropno dvocelično zasnovano enoto, ki je imela dve sobi v pritličju in dve v nadstropju. Prekrita je bila z enokapno korčno streho, katere višji kap sloni na gredi, položeni na kamnite konzole, čez samo steno pa je tekla vrsta večjih, lepo obdelanih skrlj; nižji kap stoji kar na steni, ki se zaključuje s kratkim skrlastim napuščem. V nadstropje vodijo zunanje kamnite stopnice, dostop v prostore je čez gank, po kamnitih ploščah, položenih na kamnite konzole. Okenske in vratne odprtine so opremljene z ravnimi kamnitimi okvirji. V letu 2000 je bil izdelan projekt za spremembo namembnosti objekta. Gabaritno se objekt ni spreminjal – ohranili smo kamnite konzole, nosilke strešne grede. Leseno ostrežje se je izdelalo na novo, saj je bilo staro dotrajano. Na novo smo izdelali strešni napušč čez gank zaradi preprečevanja zamakanja ter leseno varovalno ograjo zaradi spremenjene funkcije. Investitor je sam izdelal leseno stavbno pohištvo po idejni skici ZVNKD Nova Gorica.

Eda Belingar

163

EŠD: 9111

Naselje: *Matavun*Občina: *Divača*Ime: *Matavun – domačija Matavun 10*Naslov: *Matavun 10*Področje: *E, U*Obdobje: *začetek 19. stoletja*Vrsta dela: *2, 4, 5, 6, 7*

Domačija Matavun 10, Vnckova domačija, je nenaseljena ruševina. Stavbne enote v ravnem nizu zapirajo dvorišče s severne strani. Pred nekdanjim stanovanjskim poslopjem je postavljena spahnjenica s štirišestinskim tlorisom, krita s stožčasto skrlasto streho. Nad njo se dviga mogočen dimnik. V spahnjenici so se ohranili privzdignjeno ognjišče, krušna peč ter svinjski kotel. Vhodna vrata v nekdanjo kuhinjo z ravno kamnito preklado so datirana v leto 1815. Dvorišče, dvignjeno na višino podpornega zidu, z južne strani omejuje cesta, ki vodi iz Matavuna v Škocjan. Na dvorišču stoji pred stanovanjskim poslopjem vodnjak z zidano štirioglato šapo ter manjši pridelni objekt, krit z enokapno korčno streho, ki je služil kot svinjak. Vodnjak je dvignjen na nekakšen podest, ki ga od sosednje domačije ločuje danes deloma betonski, deloma še kamnit zidan zid. Celoten niz je enonadstropen, krit z dvokapno simetrično korčno streho, ki ima tako na dvoriščni fasadi kot na retrofasadi kratek skrlast napušč. Zatrepane stene nekdanjega stanovanjskega poslopja se od preostalega dela ločijo s strmejšim skrlastim zaključkom. Novi lastnik je za prenovo domačije v okrepevalnico v pritličju, v nadstropju pa v sobe za nastanitev gostov v letu 2000 pridobil, upoštevajoč tudi konservatorski program, veljavno gradbeno dovoljenje, po katerem je postopno začel prenovo celotne domačije. Žal je bila ta v tako slabem gradbenem stanju, da je bilo predvsem na nekdanjem stanovanjskem posloppju ohranjene le še nekaj originalne stavbne mase. Stropovi in ostrežje so bili v celoti porušeni, delno so bili porušeni tudi obodni zidovi, predvsem dvoriščni je bil porušen skoraj do tal. Obok med spahnjenico in vežo je bil močno poškodovan zaradi posedanja, skrlasta streha spahnjenice pa je bila potrebna prekritja. Tudi kamniti zidovi gospodarskega poslopja so bili delno že v ruševinah, stropna in strešna konstrukcija pa sta bili v celoti porušeni. Strešni napušč iz kamnitih skrlj je bil ohranjen na južni, delno tudi na zahodni fasadi. Obstoječe obodno zidovje je bilo potrebno temeljite sanacije. Zdravo se je v celoti ohranilo, slabi deli so bili poinjicirani ali v primeru hujših poškodb ponovno prezidani z istim materialom. Manjkajoči deli zidov so se na novo pozidali v kamnu in podaljšani malti. V pritličju so se izvedli novi preboji zidov zaradi vzpostavitve novih povezav med prostori, na severni strani pa za potrebe osvetlitve novo predvidenega dostopnega hodnika ter povezave hiše z vrtom, ki je za domačijo. Izraba notranjih prostorov se je prilagodila novi namembnosti. Spahnjenica

z ognjiščem, krušno pečjo in svinjskim kotlom se je v celoti ohranila. Na novo se je pozidala le obočna stena med ognjiščem in vežo. Tudi streha spahnjenice je ostala avtentična. Očistili so jo rastlinja in na novo postavili tiste skrle, ki so izpadle. Dimnik je bil na novo ometan in prekrit s korčno strešico. Na novo izvedena streha je korčna, ostršeje leseno in s spodnje strani vidno – čez špirovce so položene oblane deske. Na novo je bilo po ohranjenih fotografijah izdelano in montirano tudi stavbno pohištvo. Kamniti zidovi na domačiji so bili sanirani, betonski pa porušeni in na novo pozidani v kamnu.

Eda Belingar

164

EŠD: 9718 Gobavica

Naselje: Mengeš

Občina: Mengeš

Ime: Mengeš – arheološko območje Gobavica

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrste dela: 6

Leta 2003 smo arheologi iz ZVKD – OE Kranj, iz IA SAZU ter iz Muzeja Mengeš izvedli topografski ogled Gobavice. Določili smo obseg prazgodovinskega gradišča in potek obzidja. Na severni in zahodni strani so ostanki obzidja lepo vidni, na vzhodni in južni pa nam ga ni uspelo določiti. Na južni in vzhodni strani gradišča je teren strmejši in teže dostopen. Na tem delu obzidje verjetno ni bilo tako mogočno, saj je gradišče že naravno zavarovano. Na vzhodnem izteku dela Gobavice je stal srednjeveški grad, katerega sledi danes le še slutimo. Malce bolje ohranjeni so restavrirani temelji grajske kapele, na Gobavici pa je bil urejen tudi park. Vsi ti posegi so seveda počasi, a vztrajno načenjali halštatsko obzidje, saj je bilo kamenje prav gotovo uporabljeno tudi kot gradbeni material. Do izkopavanj junija 2005 so bile z gradišča Gobavica znane le naključne najdbe, ki so jih dobili pri kopanju jarkov za vodovod in drugih gradbenih posegih.

Aprila 2005 so pričeli z izkopavanjem jarka za vodovod. Gradbena dela smo nemudoma prekinili ter po skupnem ogledu z Milanom Sagadinom določili mesta, kjer smo izvedli natančen pregled že izkopanih sedimentov ter dokumentirali profil. Mesta smo označili kot Sonda 1, Sonda 2 in Sonda 3.

SONDA 1: ležala je v gozdu severno od Mengeške kočice pod vodnim rezervoarjem na parceli št. 2043/1 k.o. Mengeš. Dimenzije SONDE 1 so

bile: dolžina 13m, širina 1,6m in globina 1,6m. Pregledali smo skoraj 35 m³ izkopyane zemlje. Dobili smo več sto odlomkov tipične naselbinske keramike: vijčki, svitki, lonci, pokrovke,... Ostankov objekta nismo zasledili.

SONDA 2: ležala je na travniku severozahodno pod Mengeško kočico na parceli št. 2050 k.o. Mengeš. Dimenzije SONDE 2 so bile: dolžina 15m, širina 1,6m in globina 1,6m. Pregledali smo skoraj 40 m³ izkopyane zemlje. Dobili smo več sto odlomkov tipične naselbinske keramike: vijčki, svitki, lonci, pokrovke,... V profilu se je lepo videl profil objekta (hiše?), ki ga je presekala jarek za vodovod. Na dnu jarka in v profilu so bili tudi večji kamni, za katere predvidevamo, da so temelji objekta. Na teh temeljih so, podobno, kot v naselbini Most na Soči, najverjetneje stale lesene stene (bruna?). Pri teh pregledih smo dobili več 10 kg odlomkov keramike, ki po preliminarni oceni sodijo v čas od začetkov starejše železne dobe na Gorenjskem (vsaj Lj II) pa vse do obdobje latena. Pri ugotavljanju globine obstoječega vodovoda so bile na območju znotraj naselbine izkopyane še tri t.i. TESTNE SONDE 1, 2 in 3, ki so dale podobne rezultate, kot sondi 1 in 2: več odlom-

Mengeš, Gobavica 2005, izkopavanje železnodobnega obzidja, pogled z juga. Foto: G. Stibernik

kov keramike, značilne za starejšo železno dobo, v testni sondi 2 pa celo antično žrmlje. V nadaljevanju smo z investitorjem in izvajalcem del določili področje nadaljevanja polaganja voda ter označili mesto izkopavanja na obzidju. Zadnje dni maja smo zakoličili sondo, v juniju pa z ekipo tehnikov in delavcev izvedli arheološka izkopavanja.

SONDA 3: ležala je v gozdu jugozahodno od Mengeške koče na meji med parcelama št. 2054/1 in 2058 k.o. Mengeš. Sonda je bila razdeljen na dva sektorja, meja med njima pa je potekala prav po meji med parcelama. Dimenzije SONDE 3 so bile: dolžina 14m, širina 3m in globina 1,8m. Sonda je bila postavljena tako, da je zajela obzidje v širini 3m na zahodnem delu gradišča ter prostor neposredno 7m za in 7m pred obzidjem. Skupaj je sonda torej zajela površino 14m x 3m. Že po odstranitvi ruše smo naleteli na temelje pravokotnega objekta, ki je bil deloma postavljen na verjetno takrat že vsaj delno porušeno obzidje. V nadaljevanju izkopavanj nam je uspelo ločiti 3 faze kamnitega obzidja, zgrajenega v suhi tehniki. Časovno določljivih najdb žal ni bilo, med skromnimi najdbami pa so bili ostanki živalskih kosti ter močno fragmentirani odlomki prazgodovinske keramike. Vendar pa natančneje kot železnodobna ni določljiva.

Niže na parceli 2058 k.o. Mengeš na vrtu hiše Pristava št. 16 smo v profilu in na dnu pri preliminarnem ogledu opazili več kamnov, ki so izgledali kot neke vrste nasip, mogoče celo kot pot oz. utrditev roba terase. Tudi tu smo pregledali 8m³ strojno izkopane materiala, vendar najdb ni bilo.

Gregor Štibernik

165

EŠD: RKD 471069 Zadružniška ulica

Naselje: Mengeš

Občina: Mengeš

Ime: Mengeš – grobišče na Zadružniški ulici

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, zg. sred. vek

Vrste dela: 6

22.10.2001 je Muzej Mengeš pričel z nadzorom pri strojnem izkopu za komunalno infrastrukturo na Maistrovi in Zadružniški ulici v Mengšu. 13.11.2001 smo naleteli na prvi slabo ohranjen žgani grob. Najdbe so si potem hitro sledile. V štirih dneh smo nato dokumentirali še štiri žgane grobove, zato smo v nadaljevanju na severov-

zhodnem delu Zadružniške ulice izvedli zaščitna izkopavanja. Izkopavali smo na področju, dolgem približno 70m in širokem 3-4m. Geodetske koordinate skrajne JV točke izkopnega polja so bile X=112980,28 / Y=467293,71; skrajne JZ točke X=112979,45 / Y=467290,92; skrajne SV točke X=113053,20 / Y=467275,97 in skrajne SZ točke X=113051,45 / Y=467272,16. 40-50 cm debelo nasturje za asfalt je bilo odstranjeno strojno, nato pa smo v nadaljevanju kopali ročno oz. strojno do sterilne plasti.

Pozno jeseni in zgodaj spomladi 2002 je bilo na tem področju izkopanih skupno 21 grobov: 4 skeltni in 17 žganih. Kopali smo 120 cm globoko. Vsi grobovi (tako skeletni, kot žarni) so bili vkopani v prodrnato peščeno plast svetlorjave barve. Nad njo je bila 30 cm debela temnorjava zemljeno peščena plast, v kateri so bili tako ostanki recentnih strešnih opek in pepela ter steklenic pivovarne Stare iz Mengša, kot tudi ostanki prazgodovinske keramike. Nad to plastjo pa je bil do 50 cm debel tampon za asfalt.

Med najdbami bi radi izpostavili zaradi pridatkov zanimiv Grob 5/2001. Grob je bil cca. 105 cm pod današnjim nivojem ulice. Okostje je ležalo na trebuhu, leva roka je bila rahlo skrčena ob tele-

Mengeš, Zadružniška 2001, grob 5/2001. Foto G. Štibernik

Mengeš, Zadrufniška 2001, grob 5/2001, detajl pridatkov »in situ«. Foto: G. Štibernik.

Mengeš, Zadrufniška 2001, grob 5/2001, pridatki. Foto: G. Štibernik.

su, leva noga je bila iztegnjena. Lobanja je ležala postrani, z lavo stranjo spodaj. Obris grobne jame se je lepo videl. Okostje je bilo razmeroma slabo ohranjeno. Orientacija skeleta je le rahlo odstopala od smeri S – J, glava je bila na S.

Pridatki: pri glavi smo na vzhodni strani našli del paročka, železen nož, pasni privesek, lepo okrašen koščen glavnik in bronasto pasno spono. V prede-

lu medenice prav tako na vzhodni strani smo našli manjšo bronasto spono, pri stegenici pa železen predmet. Antropološka analiza je pokazala, da je bil v grobu pokopan moški, star najverjetneje okoli 25. let, njegova telesna višina pa je bila v razponu med 165 in 170 cm.

Pridatke iz groba št. 5 iz Zadrufniške ul. v Mengšu lahko povežemo tako z vzhodnim, kot tudi z zahodnim kulturnim področjem tedanjega časa. Večja pasna spona in pasni privesek sta značilna za področje sevrovzhodne Italije v zgodnjem 7. st. Manjši pasni sponi lahko povezave poiščemo daleč na vzhodu – na črnomoški obali, sodi pa prav tako v čas po l. 600. Koščen glavnik najdemo tako v slovanskih grobovih na vzhodu, kot tudi v langobardskih grobovih v Italiji, pa tudi pri Avarih v Panoniji. Etnično najlažje določljiv tako ostaja obdelan paroček, saj so taki predmeti značilnost avarskih grobov.

Gregor Štibernik

166

EŠD: št.p. 04-98-ZRD-02-313

Naselje: Mengeš

Občina: Mengeš

Ime: Mengeš - poznoantično grobišče na Zavrteh

Področje: A

Vrsta dela: 6

Obnova kanalizacije marca in aprila 2000 na Zavrteh v Mengešu je posegla v teren, kjer so se že dalj časa pojavljale naključne najdbe (ANSI, 1975, 193; S. Stražar, Mengeš in Trzin skozi čas, 1993, 52–53; najdbe skeletov pri današnjem igrišču TVD Partizan, stanovanjske stavbe Burgar, Krušnik – št. 7, Bergant – št. 6, S stran ceste pri hišni številki 6 itd.). ZVNKD Kranj je uveljavil stalni arheološki nadzor nad deli, zaščitno izkopavanje pa je prevzel Muzej Mengeš (Janja Železnikar). Grobovi so se pojavili na cesti pred stanovanjskimi stavbami Zavrti 6 in Zavrti 7 na globini približno 100 cm. Izkopanih je bilo pet grobov, v štirih so bili še ohranjeni skeleti. Najdbe predstavljajo odlomki antične lončenine, ki je bila v zasutih grobov, to so železna pasna spona, bronasta fibula, dva dvoredna koščena glavnika, dva bronasta novca (Gratianus, 378–383; Vespasianus ali Titus, 69–81). Datacija grobišča je 6. stoletje n. š.

Milan Sagadin

167

EŠD: RKD 480313 Zavrti

Naselje: Mengeš

Občina: Mengeš

Ime: Mengeš – arheološko najdišče Zavrti

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrste dela: 6

Muzej Mengeš je tudi v oktobru in novembru leta 2003 izvajal nadzor nad vsemi zemeljskimi deli. Odkrili smo 4 prazgodovinske grobove.

Grob 1/2003 je bil najden na cestišču ulice ob pločniku pred hišo številka 14 na ulici Zavrti, Mengeš. Grob je bil žgan, jama je bila široka 60 cm, globoka 30 cm. Grob je vseboval dve keramični posodi: skledo in bikonično žaro. Obe posodi sta bili poškodovani in fragmentirani. Grob je bil zaradi gradbenih del v preteklosti poškodovan z zgornje in zahodne strani, z vzhodne pa je bil poškodovan pri polaganju vodovoda. Najverjetneje je bil del grobne celote tudi večji kamen, ki smo ga našli ob strani na dnu grobne jame. Njegovo funkcijo bomo skušali še ugotoviti. Kot smo ugo-

Mengeš, Zavrti 2003, pokop s konjem med izkopavanjem. V spodnjem delu se vidi še neizkopan spodnji del skeletnega groba 4/2003. Grob 2/2003, ki se je nahajal nad lobanjo konja, je že izkopan. Foto: G. Stibernik.

točili že pri nekaterih prejšnjih žganih grobovih na tem področju, se je tudi v grobu 1/Zavrti 2003 pri dnu v spodnjem delu jame pojavljala skoncentrirana žganina z drobnimi ostanki kosti. Na to cca. 5 cm debelo žganino sta bili dani posodi: najverjetneje s hrano oz. pijačo, saj v njima ostankov žganine ni bilo. Nad to plastjo (ob posodah torej) je bila plast drobnejšega proda, pomešanega z žganino.

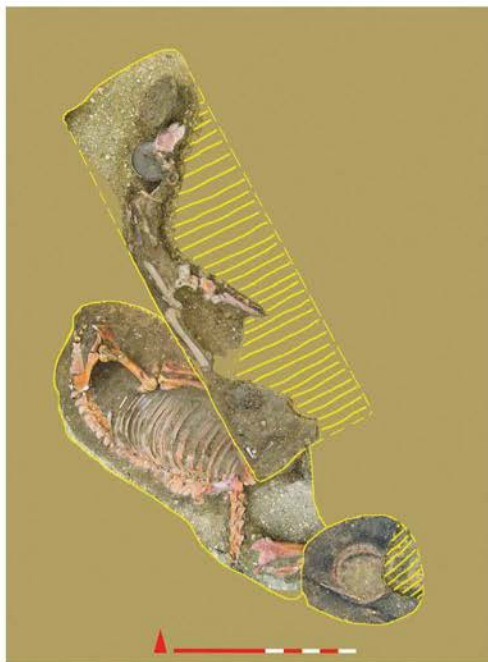
Grob 2/2003 je bil odkrit ter tudi rahlo poškodovan pri ozkem izkopu širokem 30 cm za individualni priključek za plinovod. Grob je bil žgan, grobna jama pa široka cca. 60 cm in globoka 40 cm. Pridana je bila skleda, na vrh pa položena železna sulična ost. Neposredno pod dnom grobne jame smo odkrili lobanjske kosti konja, v nadaljevanju izkopavanja pa smo odkrili popoln konjski skelet. Ker ni imel nobenih pridatkov, smo za potrebe datacije naredili C14 analizo, ki je pokazala, da tudi konj sodi v čas starejše železne dobe (najverjetneje 500 pr. kr.).

Lastnik zemljišča, na katerem smo izvedli izkopavanja nam je povedal, da je pri gradnji hiše leta 1969 naletel na kosti vsaj še enega konja, na sosednjem zemljišču pa so pav tako pri gradbenih delih odkopali 4 skeletne grobove, katere so predali muzeju v Kamnik.

Grob št. 3/2003 je bil otroški skeletni in najden v sekundarni legi v recentni plasti. Najdeni si bili le fragmenti otroške lobanje in del ključnice. Prav tako ni bilo možno prepoznati morebitno grobno jamo/izkop. Predvidevamo, da je bil grob pri delih

Mengeš, Zavrti 2003, grob 2/2003 »in situ« s pridano železno sulično ostjo. Foto: G. Štibernik.

Mengeš, Zavrti 2003, na podlagi geodetskih in digitalnih foto posnetkov računalniško izdelana rekonstrukcija dvojnega pokopa s konjem: skeletni ženski grob, žgani moški grob ter konj. Foto: G. Štibernik.

na vrtu poškodovan, njegovi ostanki oz. vsebina pa premaknjena in raztresena.

Grob št. 4/2003 je skeletni, odkrili pa smo ga pri izkopavanju okostja konja. Spodnji del skeleta je ležal na vrtu hiše št. 4, zgornji del pa na vrtu št. 6. Grob je imel 5 pridatkov: tri keramične posode in bronasta uhana. Skelet je bil v slabem stanju, delno že poškodovan z recentnimi vkopi. Antropološka

analiza na terenu je pokazala, da gre za žensko, staro 20 - 40 let, veliko 155 cm.

Na južnem in zahodnem delu grobne jame so bili robovi le-te tako zelo dobro vidni oz. so se tako dobro ločili od proda, v katerega je bila pokopnica pokopana, da predvidevamo, da je bila pokopana v leseni krsti. Še posebej dobro viden je bil južni vogal krste na stičišču spodnje krajše in zahodne daljše stranice. Tudi grob 4/2003 je s svojim spodnjim delom ležal neposredno na skeletu konja. Grob po pridatkih datiramo v mlajši halštat.

Grobova 2/2003 in 4/2004 skupaj s konjem tvorijo celoto. Na to kažejo tako stratigrafski odnosi, kot tudi datacije. Zanimiva je biritualnost: skel-etni in žgan pokop - ženska in moški. Konj nedvomno kaže na to, da sta pokojna imela visoko mesto na tedanji družbeni lestevici.

Gregor Štibernik

168

ESD: Rkd-07-00-00214

Naselje: Meniška vas, Podhosta, Suhor pri Dolenjskih Toplicah, Obrh, Sela pri Dolenjskih Toplicah, Loška vas, Soteska

Občina: Dolenjske Toplice

Ime: Loška vas – arheološko najdišče Loško polje

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled na lokaciji rekonstrukcije vodovoda Podhosta v dolžini 3,4 km je 11. 11. in 17. 11. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Pregledana površina se nahaja na geološki podlagi iz aluvialnih nanosov reke Krke in potokov Radešice in Obrške Radešice ter je večinoma v travniški uporabi ali pa kmetijsko obdelana. Del trase poteka po apnenčasti geološki podlagi iz temno sivga do belega apnenca iz spodnje krede in cenomana.

Območje I: poteka na delno poplavljenem travniškem terenu ali kmetijsko obdelanih površinah, ki so na poplavni ravnini vodotokov Radešice in Obrške Radešice, in gre ob naseljih Meniška vas, Podhosta, Suhor pri Dolenjskih Toplicah, Obrh in Sela pri Dolenjskih Toplicah.

Območje II: nahaja se na travniških površinah terase Radešice na robu naselja Sela pri Dolenjskih Toplicah.

Območje III: poteka deloma na poplavni ravnini, deloma na terasi reke Krke na delno poplavlje-

nem travniškem terenu ali kmetijsko obdelanih površinah na robu naselij Loška vas in Soteska.

Območje IV: poteka na pobočju s travniškimi površinami na robu naselja Soteska, ki se strmo dviga nad reko Krko po apnenčasti geološki podlagi iz spodnje krede in cenomana.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Loška vas – arheološko najdišče Loško polje (območje III – parc. št. 4309, 4335, 4351/1, k.o. Podturn) – kos rimskodobne keramike, dva kosa rimskodobnega gradbenega materiala in kos prazgodovinske keramike nakazujejo na potencialno večfazno arheološko najdišče.
2. Gajzla (območje IV – parc. št. 675/1, 675/2, k.o. Gorenje polje) – dva kosa rimskodobnega gradbenega materiala nakazujeta na potencialno rimskodobno arheološko najdišče.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

169

EŠD: 11093

Naselje: *Metlika*

Občina: *Metlika*

Ime: *Metlika – arheološko najdišče Pungart*

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina, rimsko obdobje, srednji vek, novi vek*

Vrsta dela: *6, 7*

Predvidena trasa gradnje 20 kV kablovoda in transformatorske postaje s preklopom NN omrežja Veselica lahko neposredno ogroža do sedaj evidentirane arheološke strukture v Metliki – arheološko najdišče Metlika; pri Metliki – arheološko najdišče Pungart: železnodobno grobišče; pri Metliki – arheološko najdišče naselbina na Veselici.

Vrednotenje potencialnih arheoloških najdišč (v dolžini 600 m) pred začetkom gradnje je v času od 22. 7. do 28. 7. 2004 opravila ekipa ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom mag. Maše Sakara Sučević, univ. dipl. arheologinje, in pod nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Izkopali smo 18 testnih jarkov 1 x 1 m v štirih območjih, in sicer: 4 TJ na razdalji 10 m med TP Trdinova in točko J2 znotraj območij I in II. Zaradi spremembe trase med točko J2 in TP Veselica smo izkopali 11 TJ na razdalji 25 m ter 3 TJ na razdalji 50 m znotraj območij III in IV. Na območju med točko J2 in TP Veselica smo na enem delu izvedli ITP v kvadrantu velikosti 10 x 10 m.

OBMOČJE I (parc. št. 1681/1, k.o. Metlika) – območje vrtače ob TP Trdinova. Geološko osnovo predstavljajo kriptalgalni stromatolitski dolomiti.

Ugotovitve:

1. VTJ 1 smo naleteli na 47 kosov arheoloških artefaktov. Od tega 11 kosov pripada prazgodovinskim obdobjem, dva kosa sodita v rimsko obdobje, 16 kosov pa je iz srednjega veka. Najverjetneje gre za prazgodovinsko najdišče z možno dejavnostjo tudi še v rimskem obdobju. Srednjeveško in novoveško gradivo izvira iz koluvalnega nanosa oziroma smetenja pokrajine.

2. Območje se nahaja znotraj vrtače z ravnim dnem. Teren ob robovih se strmo dviguje in je močno skalnat.

3. Plasti do globine 130 cm nakazujejo na recentno človeško dejavnost. V globini 130 cm smo naleteli na intaktno prazgodovinsko plast z debelino približno 38 cm. Pod njo leži sterilna ilovica.

4. V prazgodovinski plasti smo izkopali značilno naselbinsko gradivo (keramični svitek, fragmente keramičnih posod) in železovo žlindro, ki lahko nakazuje na prazgodovinsko železarsko dejavnost. OBMOČJE II (parc. št. 1681/13, 1649/2, 1649/3, k.o. Metlika) – trasa se dviga na vzpetino, ki jo sestavljajo grobozrnati sivi dolomiti in dolomitiziran apnenec z ostanki litotida.

Ugotovitve: TJ 1-3

1. Izkopanih je bilo 23 arheoloških artefaktov. Od tega 7 kosov sodi v prazgodovinska obdobja (TJ 2), 6 kosov je srednjeveških (TJ 1, 2) in 10 kosov je iz novejših obdobj (TJ 2, 3).

2. Območje se nahaja na strmem pobočju, kjer se občasno na površju pojavi skalnata geološka osnova.

3. Plasti v TJ kažejo na človekovo delovanje in koluvalni nanos. Na geološko osnovo smo naleteli že na 40 cm globine.

4. Robovi prazgodovinskih in rimskodobnih arheoloških artefaktov so bili močno obrabljeni in so ležali v koluvalnih plasteh. To nakazuje na možnost arheološkega najdišča v neposredni bližini območja II.

OBMOČJE III (parc. št. 1682/10, 1687/5, 1687/6, 1687/7, 1691/1, k.o. Metlika) – trasa poteka po vrhnjem pobočju vzpetine in se spusti ob vznožje hriba Veselica. Geološko osnovo predstavljajo kriptalgalni stromatolitski dolomiti.

Ugotovitve: TJ 1-9

1. Izkopanih je bilo 72 kosov arheoloških artefaktov. Od tega 13 kosov sodi v prazgodovinska obdobja (TJ 1, 2, 3, 4), 2 kosa sta iz rimskega obdobja (TJ 3, 4), 9 kosov je srednjeveških (TJ 4, 9) in 48 kosov je iz mlajših obdobj (TJ 2, 3, 4, 5, 7, 8).

2. Območje poteka po pobočju vzpetine in se deloma spusti k vznožju hriba Veselica.

3. Plasti predstavljajo ornico in koluvalne nanose.

Sterilna ilovica se prične pojavljati na globini od 31 do 96 cm globine.

4. Robovi prazgodovinskih in rimskodobnih arheoloških artefaktov so močno obrabljeni in so se nahajali v koluvialnih plasteh. To nakazuje na arheološko najdišče v neposredni bližini območja III.

OBMOCJE IV (parc. št. 1762, 1752/1, 1745/5, k.o. Metlika) – poteka po pobočju hriba Veselica in se konča na vrhu. Geološko osnovo sestavljajo kvarciti peski, prodi in gline.

Ugotovitve: TJ 1–5, ITP A1

1. Izkopanih je bilo 17 kosov arheoloških artefaktov. Od tega sodi en kos v prazgodovinsko obdobje (TJ 3), en kos je opredeljen v rimsko dobo (TJ 4), 14 kosov pa je iz mlajših obdobij (TJ 5).

2. Območje poteka po pobočju hriba Veselica in se konča tik pod njegovim vrhom.

3. Plasti lahko pripišemo ornici oziroma pašnikom in koluvialnim nanosom. Sterilna ilovica se je začela pojavljati na globini od 40 do 88 cm.

4. Robovi prazgodovinskih in rimskodobnih arheoloških artefaktov so močno obrabljeni in so ležali v koluvialnih plasteh. To nakazuje na možnost arheološkega najdišča v neposredni bližini območja IV.

5. ITP (parc. št. 1762 k.o. Metlika) – našli smo 11 kosov keramike iz mlajših obdobij.

V 15 testnih jarkih od 18 smo izkopali arheološke artefakte, ki spadajo v prazgodovinsko in rimsko dobo. Na območju I dokaj zanesljivo predvidevamo arheološko najdišče, zaradi večjega števila prazgodovinske naselbinske keramike in železove žindre.

Phil Mason, Maša Sakara Sučević, Ildikó Pintér

170

EŠD: 7481

Naselje: Metlika

Občina: Metlika

Ime: Metlika – grad

Naslov: Trg svobode 4

Področje: UA

Obdobje: 15.–18. stoletje

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1999 je bil po načrtu Marjana Lobode, univ. dipl. inž. arh., urejen lapidarij v severovzhodnem traktu arkadnega hodnika gradu Metlika. V tem letu so se začeli tudi večji gradbeni posegi na gradu. Projektno dokumentacijo je izdelalo podjetje ARHÉ, d. o. o., iz Ljubljane. Projekt je obravnaval:

- zamenjavo celotne strehe gradu na način, da se je nova strešna konstrukcija prilagodila predvideni izrabi podstrešja za potrebe likovnega razstavišča, fotolaboratorija, depojev in delavnice za obiskovalce;
- odstranitev prvega nadstropja recentnega dvoriščnega prizidka z izdelavo začasne enokapne strehe ter odprtje do sedaj zazidane arkadne odprtine hodnika v prvem nadstropju gradu;
- zamenjavo oken in vrat v prvem nadstropju gradu z novimi;
- delno zamenjavo dotrajanih oziroma poškodovanih opečnih tlakovcev v arkadnih hodnikih;
- odstranitev pregradnih sten v arkadnem hodniku prvega nadstropja;
- pleskarska dela v prostorih prvega nadstropja;
- obnova parketa v prostorih prvega nadstropja.

Belokranjski muzej je pred opisanimi posegi in brez vednosti pristojnega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine dal v gradu napeljati centralno ogrevanje. To je bilo izvedeno za grajsko arhitekturo preveč agresivno in nedomišljeno ter zmanjšuje funkcionalno izrabo razstavnih prostorov. Med posegi na gradu smo napeljavo sprva poskušali nekoliko zakriti z montažo okvirjev iz mavčnih plošč. Ker pa se je rešitev pokazala za neuspešno, smo se odločili, da se razvod centralne napeljave v prvem nadstropju gradu ustrezno preuredi. Gradbena dela je izvedlo Gradbeno podjetje Giposs Ljubljana, d. o. o. V naslednji gradbeni fazi se bo v severovzhodnem traktu izvedlo novo dvoravno stopnišče. Nadalje se na mestu odstranjenega prizidka in v neposredni bližini novega stopnišča načrtuje izgradnja steklenega panoramskega dvigala, ki bo komunikacijsko povezano z arkadnima hodnikoma v pritličju in prvem nadstropju ter s prostori v podstrešju. Leta 2002 je mizar Gršič Jože iz Metlike zamenjal lesena okna tudi v pritličju gradu.

Tomaž Golob

171

EŠD: 11089

Naselje: Metlika

Občina: Metlika

Ime: Metlika – arheološko najdišče mestno jedro

Metlika

Naslov: Mestni trg 16

Področje: A

Obdobje: mlajša železna doba, pozni srednji vek,

novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Arheološko zavarovalno izkopavanje je bilo treba izvesti v Metliki – arheološko najdišče mestno jedro Metlika pod »Graščino« (Dom počitka) –, ker so bile arheološke plasti in strukture ogrožene zaradi rekonstrukcije opornega zidu in ureditve kanalizacije. Arheološke raziskave je v času od 1. 6. do 15. 7. 1999 opravila ekipa, ki so jo sestavljali pet delavcev kopačev prek javnih del, tehnik ZVNKD NM in vodja izkopavanja. Raziskave sta v celoti financirala Občina Metlika in Dom počitka Metlika.

Izkopali smo dve sondi na terasi pod »Graščino« (parc. št. 30/2, k.o. Metlika). Sondo 1 (6,50 x 6 m) smo locirali na južnem delu terase čez razrušen del opornega zidu (parc. št. 30/3, k.o. Metlika). Sondo 2 (5 x 3 m) smo locirali na poti po brežini pod zunanjo fronto opornega zidu (parc. št. 4136/5, k.o. Metlika). Vsega skupaj smo raziskali 54 m² površine, ponekod do 2,40 m globine.

Sonda 1: Kljub recentnim infrastrukturnim posegom so arheološke plasti ohranjene do 2,40 m globine. Oporni zid (SE 007/008) je razdelil sondo na dva dela. Njen severozahodni del je obsegal teraso za oporni zid, jugovzhodni del pa plasti na brežini pred opornim zidom.

Prvo, najstarejšo fazo predstavljata dolomitna geološka osnova (SE 019) in plast preperelega dolomita (SE 017), ki razmeroma strmo pada proti dolini potoka Obrh.

Najstarejša poselitvena faza je nastala na tej geološki podlagi. Plast odpadnega materiala (SE 016) je ležala tik nad živo skaljo pred kasnejšim opornim zidom. Nad njo je ležala čvrsta utrjena hodna površina (SE 018), ki je tudi zapolnila in izravnala kotanje v živi skali na severozahodni strani opornega zidu. Živa skala in hodna površina sta bili pokriti z do 0,30 m debelo plastjo (SE 015), ki je vsebovala večjo količino keramike, živalskih kosti in kovinskih najdb. Gre za drugo plast odpadnega materiala, ki je verjetno izvirala iz višje ležeče naselbine na območju današnjega mestnega jedra. Najdbe iz vseh treh plasti sodijo v čas mlajše železne dobe.

Nastanek opornega zidu in terase sodita v tretjo fazo najdišča, ki jo datiramo v pozni srednji vek. Oporni zid (SE 007) je bil grajen v temeljni jarek (SE 008), ki je presekjal mlajšeželeznodobne plasti. Odsotnost plasti morebitnih vmesnih faz kaže na delno izravnavo terena pred gradnjo. Severozahodno od zidu je ohranjeno primarno nasutje terase (SE 014), ki je bila hkrati gradbena izravnava. Vrh podobne plasti (SE 021) pred opornim zidom

je služil kot komunikacija pod teraso, na severozahodni strani zidu pa so SE 014 pokrili z drugim nasutjem (SE 009).

V 17. ali 18. stoletju je z gradnjo zgornjega dela opornega zidu (SE 022) nastala četrta faza. Nivo terase za zid je bil dvignjen s tretjim nasutjem (SE 006).

Najmlajšo fazo na terasi predstavljajo plasti in strukture, ki so povezane z recentno uporabo terase – obdelovalna plast vrta (SE 001), asfaltna pot (SE 002/003), odpadne jame (SE 004/005) in infrastruktura (SE 010/011/012/013).

Sonda 2: V sondi 2 nismo našli sledov srednjeveških ali prazgodovinskih plasti. Teren je bil močno preoblikovan ob gradnji opornega zidu terase (SE 107/108). Pred gradnjo so bile vse starejše plasti nad dolomitno geološko osnovo (SE 106) in prepertino (SE 105) odstranjene. Pred zidom smo odkrili nasutje (SE 104) in cestno površino (SE 103) z najdbami iz 18. stoletja, ki hkrati datirajo gradnjo zidu. V 19. stoletju je cesta doživela rekonstrukcijo z novim nasutjem (SE 102) in makadamsko površino (SE 101). V 20. stoletju se je na cesti razvila plast humusa.

Arheološko izkopavanje na terasi pod »Graščino« nam je dalo številne nove podatke o razvoju terase in neposredne okolice od poznega srednjega veka do 20. stoletja ter o uporabi prostora v prazgodovini pred nastankom terase. Dolej je bila poselitev v mestnem jedru omejena le na čas bakrene dobe in pozne bronaste dobe, kljub prisotnosti mlajšeželeznodobnega grobišča na območju Pungarta. Z izkopavanjem smo odkrili naselbino, ki je bila povezana z grobiščem na Pungartu.

Phil Mason

172

EŠD: 11089

Naselje: Metlika

Občina: Metlika

Ime: Metlika – arheološko najdišče mestno jedro Metlika

Naslov: Trg svobode 4, Partizanski trg 5, Partizanski trg 8

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, srednji vek, pozni srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Arheološko zavarovalno izkopavanje je bilo treba izvesti v Metliki na območju zunanjega dvorišča gradu in na območju dvorišč stavb na jugovzhodni strani Partizanskega trga, ker so bile arheološke plasti v mestnem jedru ogrožene zaradi ureditve

kanalizacije »za gradom« in podzemnega dovodnega kabla. Arheološke raziskave sta v celoti financirala investitorja Občina Metlika in Belokranjski muzej Metlika.

Arheološke sonдаzne raziskave je v času od 8. 3. do 15. 5. 2000 opravila ekipa ZV NKD NM. Izkopali smo dve sondi na dvorišču gradu in dve sondi na zunanji strani obodnega zidu dvorišča. Sonda 1 (7 x 3 m) smo locirali na zunanjem dvorišču gradu (parc. št. 4238, k.o. Metlika), sonda 2 (5 x 3 m) smo locirali zunaj obodnega zidu na severovzhodni strani dvorišča (parc. št. 11/3, k.o. Metlika), sonda 3 (5 x 3 m) jugozahodno od transformatorske postaje v severovzhodnem delu zunanjega dvorišča gradu (parc. št. 6/2, k.o. Metlika), sonda 4 (5 x 3 m) pa na zunanjem dvorišču gradu pri vhodu (parc. št. 6/2, k.o. Metlika). Vsega skupaj smo raziskali 66 m² površine, ponekod do 2,80 m globine.

Sonda 1

Arheološke plasti v sondi 1 so ohranjene do 2,80 m globine. Pod asfaltno potjo, recentno dvoriščno površino in gradbenimi nasutji iz 20. stoletja v jugozahodnem delu sonde smo odkrili makadamsko pot na dvorišče (SE 034), ki je bila zamejena z nizkim opornim zidom (SE 035/036). Pot je bila zgrajena istočasno z obodnim zidom dvorišča (SE 018/019). V severovzhodnem delu smo odkrili dvoriščno površino iz 18. stoletja (SE 034), ki je pokrila temelje obodnega zidu (SE 019). Pod fazo iz 18. stoletja sta ležala z lomljenci in prodniki tlakovana hodna površina iz zbite gline (SE 037) in s prodniki tlakovano drenažno korito (SE 044/045/046) ob obodnem zidu. Novčene najdbe kažejo, da so bili površina, korito in obodni zid zgrajeni v 17. stoletju. Poznosrednjeveška hodna površina (SE 030/050) pod SE 037 je funkcionirala kot komunikacija ob grajskem griču in je bila prekinjena z gradnjo obodnega zidu v 17. stoletju.

Hodna površina (SE 030/050) je ležala nad plastmi odpadnega materiala (SE 051, 052, 057, 058, 059, 060, 061, 062, 063, 064), ki so dokaj strmo padale proti severovzhodnemu delu sonde. Časovna omejitev je onemogočila izkop do sterilne osnove v celotni sondi. Zato smo izkopali pas (v širini 1 m) ob severovzhodnem profilu sonde do sterilne osnove (2,80 m pod današnjem nivojem). Visoka koncentracija ožganega materiala in žlindre kažejo na prisotnost srednjeveške metalurške dejavnosti v neposredni bližini. Odpadne plasti so napolnile naravni žleb ob nekdanjem grajskem griču. Domnevamo, da je bilo območje današnjega Partizanskega trga območje obrtniške dejavnosti v srednjem veku. Čeprav smo

odkrili le srednjeveške poselitve oziroma uporabe prostora, manjša količina prazgodovinskih črepinj kaže na prisotnost prazgodovinske poselitve na območju Partizanskega trga ali gradu.

Sonda 2

V sondi 2 je bil teren močno preoblikovan z gradnjo obodnega zidu dvorišča (SE 018/019) in recentnim jarkom. Ohranjena sta bila polnilo (SE 108) v gradbenem jarku obodnega zidu (SE 018) in plast malte iz gradnje obodnega zidu (SE 107). Nad njima je bilo tlakovanje (SE 106), ki je verjetno nastalo v 18. stoletju.

Sonda 3

Arheološke plasti v sondi 3 so ohranjene do 2,80 m globine. Nasutja dvorišča (SE 150, 151, 156, 157) in dvoriščna površina (SE 155) so pokrili staro plast ruše (SE 158), ki se je razvila na primarni hodni površini dvorišča (SE 159). Najdbe datirajo primarno hodno površino dvorišča v 19. stoletje. Nasutje dvorišča (SE 164) pod SE 159 prav tako izvira iz 19. stoletja. Časovna razlika med gradnjo obodnega zidu dvorišča v 17. stoletju in nasipavanjem dvorišča v 19. stoletju je zanimiva. Tako postane jasno, da je nekdaj visok obodni zid prvotno le obdajal prostor zunaj gradu, mogoče kot manjši vrt ali park pred nastankom globoko nasutega dvorišča.

Pod nasutjem smo našli srednjeveške plasti in strukture, ki kažejo drugačno podobo današnjega ravnega dvorišča. Srednjeveški teren je namreč strmo padal od skalnate osnove pod grajskim obrambnim zidom do grajskega jarka (SE 171/173), ki smo ga odkrili v sondi 3. Višinska razlika med živo skalo pod grajskimi zidovi in dnom jarka je vsaj 4 m. Severovzhodna grajska stran jarka je bila utrjena s plastjo ilovice in dolomitnih lomljencev (SE 172). Jarek je bil le občasno očiščen, dokazan z vkopom novega jarka (SE 169), ki je sledil liniji starejšega jarka in presekal dve starejši polnili (SE 170, 171). Novi grajski jarek (SE 169) se je prav tako počasi napolnjeval z materialom (SE 168). Na severovzhodni grajski strani je nastala plast, ki je vsebovala odpadni material – keramiko in kosti. Najdbe iz polnila prvega jarka (SE 171) lahko datiramo v 14. ali zgodnje 15. stoletje, morda celo v zgodnje 14. stoletje. Čeprav smo odkrili le srednjeveške poselitve oziroma uporabe prostora, manjša količina prazgodovinskih črepinj verjetno izvira iz prazgodovinske naselbine na območju gradu.

Sonda 4

V sondi 4 smo se osredotočili na problematiko razvoja dvorišča. Tukaj smo izkopali le do globine dovodne poti iz 18. stoletja (SE 208).

Arheološko izkopavanje pri Metliškem gradu nam

je dalo številne nove podatke o razvoju dvorišča in neposredni okolici od 17. do 20. stoletja ter o uporabi prostora v srednjem veku pred nastankom dvorišča. Podatki, pridobljeni z izkopavanjem, bodo koristni pri dokončni ureditvi dvorišča.

Phil Mason

173

EŠD: 9562

Naselje: Metlika, Primostek, Krivoglavice, Gornje Dobravice, Dolnje Dobravice, Gršiči, Spodnje Lokvice

Občina: Metlika

Ime: Metlika – arheološko najdišče Metlika

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled trase MOK Suhor in KKO na območju ATC Metlika v dolžini 15,67 km je v času od 9. 12. do 22. 12. 1999 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Slobodana Olića, univ. dipl. arheologa, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnavana trasa krajevnega kableskega omrežja leži na hribovitem območju severno in jugozahodno od Metlike, na različnih geoloških osnovah.

Celotna trasa je bila razdeljena na devet območij, ki ustrezajo geomorfološkim, poselitvenim in obdelovalnim razlikam v prostoru:

območje I – odsek trase v Metliki z obdelovalnimi površinami na prodnati in glineni geološki osnovi;

območje II – poteka po razgibanem območju ob cesti Metlika–Primostek na apnenčasti geološki osnovi. Tla so pretežno ilovnata z njivskimi površinami in gozdom;

območje III – trasa poteka delno skozi naselje Primostek, delno pa čez njivske površine. Leži na prodnati in glinasti geološki osnovi;

območje IV – odsek trase ob cesti Primostek–Krivoglavice na ravnem predelu ob reki Lahinji. Delno poteka čez gozd, delno čez njive. Leži na apnenčasti geološki osnovi;

območje V – del trase poteka od vasi Krivoglavice do Gornjih in Dolnjih Dobravice na apnenčasti geološki osnovi. Prvi del trase poteka po ravnem terenu, drugi del pa je rahlo razgiban, večji del poteka čez njive in travnike, delno pa čez gozd. Tla so pretežno ilovnata;

območje VI – odsek trase ob cesti Krivoglavice–Gršiči poteka po ravnem terenu, delno čez gozd na apnenčasti geološki osnovi;

območje VII – trasa poteka od Metlike, ob cesti

Metlika–Novo mesto do vasi Spodnja Lokvica, po razgibanem terenu, ki se dviguje proti severovzhodu na dolomitni geološki osnovi;

območje VIII – odsek trase ob cesti Metlika–Novo mesto, od Spodnje Lokvice do Suhorja poteka po razgibanem terenu, ki se dviguje proti severovzhodu na dolomitni geološki osnovi;

območje IX – del trase v bližini Metlike, ki se odcepi od ceste Metlika–Novo mesto proti severovzhodu, poteka čez njive in travnike po dolomitni geološki osnovi.

Ugotovljene arheološke sledi

1. (Območje II – parc. št. 3984, k.o. Metlika) – fragment prazgodovinske keramike in ožgane kosti nakazujejo na prisotnost prazgodovinskih ostalin.

2. (Območje IX – parc. št. 964, k.o. Metlika) – fragment prazgodovinske keramike in ožgane kosti nakazujejo na prisotnost prazgodovinskih ostalin.

Phil Mason, Slobodan Olić, Ildikó Pintér

174

EŠD: Rkd-07-05-00114

Naselje: Mihelja vas

Občina: Črnomelj

Ime: Mihelja vas – arheološko najdišče

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Potencialno arheološko najdišče Mihelja vas je locirano na rahlo dvignjenem platoju med dvema vrtačama v raztreseni vasi Mihelja vas v Beli krajini, ki prej ni bila znana kot lokacija arheološkega najdišča. Pri arheološkem nadzoru izkopane trase VATC Črnomelj smo 19. 12. 2000 na območju naselja Mihelja vas ugotovili prisotnost arheološkega najdišča na parcelah št. 919, 921/1, 922, 930, 931, 934, 937, 939, 940, 941, 944, 946, 949, k.o. Petrova vas. Arheološko plast smo dokumentirali v 60 cm širokem jarku v dolžini 30 m. Nadzor smo izvajali med gradnjo VATC Črnomelj po izvedbi predhodnega sistematičnega ekstenzivnega terenskega pregleda, ki je pokazal prisotnost zelo nizke koncentracije arheološkega materiala. Po nadzoru je bila 20. 12. 2000 nadaljnja gradnja VATC Črnomelj na tem odseku ustavljena do zaključka arheoloških raziskav.

Zavarovalno izkopavanje je potekalo od 7. 8. do 23. 8. 2001 (parc. št. 919, 921/1, 922, 930, 931, 934, 937, 939, 940, 941, 944, 946, 949, k.o. Petrova vas). Ekipo so sestavljali vodja, tehnik in 6 delavcev. V dolžini ugotovljenega arheološkega

najdišča so bile izkopane tri sonde velikosti 5 x 3 m, ki so na sredini zajele odprti jarek za telefonski kabel. Pri izkopavanju smo izvajali program vzorčenja prsti za flotacijo in mokro spiranje. Sonde so bile razdeljene na kvadratne velikosti 1 x 1 m, v katerih smo po sistemu šahovnice v vsakem drugem kvadrantu vzeli vzorec iz plasti z namenom, da se tako pridobijo morebitne drobne najdbe, zoglelena semena in oglje za določitev lesa.

Ugotovili smo, da se v vseh treh sondah ugotovljene štiri faze med seboj ujemajo. Prva faza predstavlja geološko osnovo in sterilno ilovico. Druga faza je rimskodobna. Tretja zajema obdobje od rimske dobe do novega veka. Zadnja, četrta faza je recentna. Arheološko zanimiva druga faza verjetno predstavlja rimskodobno dejavnost na obrobju nekdanje rimskodobne naselbine, ki je verjetno ležala nekoliko višje. Večina odkritega rimskodobnega materiala je bila na območju sondiranja verjetno odložena s koluviacijo, ki je ležala nad močno erodiranimi jamami. Odkrita rimskodobna keramika sodi v 1. in 2. stoletje n. š.

Phil Mason

175

EŠD: 8673

Naselje: Mihovo

Občina: Novo mesto

Ime: Mihovo – območje gradu

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 1

V skladu s strategijo, ki jo pri vseh večjih infrastrukturnih posegih na območjih dediščine izvaja Zavod, je bil aprila 2001 za potrebe Telekomu na trasi bodočega kablovoda KKO Stopiče in KKO Vinja vas Slovenije opravljen ekstenzivni arheološki terenski pregled. Dela je na terenu vodila absolventka arheologije Martina Knavs. Ob podpovršinskem pregledu na ledini Prevolje (parc. št. 437 k.o. Vinja vas) je bil odkrit odlomek rimskodobne lončenine. Morda imamo opraviti z večjim poselitvenim kompleksom, saj so bili že aprila 1999 približno 200 m zahodnjeje od tu obravnavane točke pri ekstenzivnem terenskem pregledu na trasi KATC Podgrad (Mason, Čaval) odkriti rimskodobni poselitveni ostanki (lončenina, hišni lep ipd.). Na podlagi rezultatov pregleda je izvajalec del izvedel korekcijo poteka trase na ogroženi parceli.

Uroš Bavac

176

EŠD: 6820

Naselje: Miklavž na Dravskem polju

Občina: Miklavž na Dravskem polju

Ime: gomilno grobišče

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Arheološke raziskave – arheološka izkopavanja, konservacija in prezentacija – gomile 1 so potekale v mesecih juniju in juliju 2002. Raziskovali smo že leta 1961 delno odkopano in uničeno gomilo, iz katere so bile najdbe prinesene v Pokrajinski muzej Maribor. Naročnik del je bila občina Miklavž na Dravskem polju, ki je pridobila denarna sredstva iz programa PHARE.

Zaščitna izkopavanja smo opravljali po metodi ročnega snemanja plasti, hkrati pa sledili posameznim stratigrafskim enotam v strukturi nasutja gomile. Posebno pozornost smo namenili grobni kamri in njeni zgradbi, saj zaradi dejstva, da so bile že leta 1961 iz nje pobrane vse najdbe, na množico teh nismo računali.

Stanje gomile 1 pred začetkom raziskav

Po letu 1961 večjih poškodb gomile ni bilo, prav tako ni poročil o nedovoljenem izkopu zemlje z območja gomile. Gomila je bila prekrita s travo, gozdno podrastjo in okoli 15 drevesi (prevladovali so listavci). Poškodbo približno tretjine gomile sta po površini zarasli trava in podrast. Majhna odprtina, ki je leta 1961 omogočila vstop v grobno kamro, je sedaj služila za odmetavanje odpadkov in zasipavanje notranjosti.

Arheološke raziskave gomile 1

Neočiščeno gomilo smo najprej dokumentirali in nato očistili podrasti, nekaterih dreves in sle-di starejših posegov. Na očiščeno mejo uničenja

smo zakoličili tudi mejo raziskav, ki so tako zajele približno tretjino celotne površine gomile (preostali del je ostal nedotaknjen).

Na mejah izkopa smo poravnali in nato dokumentirali profile. Izkopno polje smo poglobili do nekdanje hodne površine, na katero je bila čez kamnito konstrukcijo grobne kamre nasuta gomila. Zaradi namena prezentacije gomile in situ, ki bo omogočala tudi podzemni ogled grobne kamre, je bilo treba raziskati še okolico grobne kamre v širini 2 metrov. Grobno kamro smo zato očistili zasipa gomile do kamnite konstrukcije na vseh mestih, kjer je bilo to mogoče. V stoletjih se je gomila zaradi naravnih procesov nekoliko sploščila in tako povečala svoj obseg. Zato smo na treh mestih ob vznožju gomile locirali manjše sonde, da bi tako ugotovili dejansko velikost gomile ob njenem nastanku. Pri tem smo po srečnem naključju v kontrolni sondi 2 naleteli na marmorno bazo, v katero je bil nekdanj vstavljen trn nagrobnega spomenika. V slovenskem prostoru je to izredno redka najdba. Po samih raziskavah smo opravili še arheološki nadzor nad gradbenimi deli v zvezi s prezentacijo gomile, ki so potekala po predhodno strokovno usklajenih objektivih.

Mira Strmčnik Gulič, Primož Predan

177

EŠD: 1683

Naselje: Močvirje

Občina: Škocjan

Ime: Močvirje – cerkev sv. Jurija

Področje: UA

Obdobje: romanika, okoli leta 1500, 18. stoletje

Vrsta dela: 4, 6, 7

Priprave za obnovo spomenika so stekle že leta 1996, ko smo ob ogledu ugotovili, da cerkev zara-

di porušenega statičnega ravnovesja ni več varna za opravljanje svoje funkcije. Gre za cerkev, prvič omenjeno leta 1581, z ohranjeno romansko ladjo, ki so ji v 18. stoletju prizidali kvadratni prezbiterij, leta 1846 zvonik, nekoliko kasneje še zakristijo, pri tem pa nekoliko zmanjšali baročne okenske odprtine. Z raziskavami pred posegom smo odkrili na južni ladijski steni zazidano romansko okno, ostanke prvotnega lesenega poslikanega stropa, katerega deske so porabili za korno ograjo, in ostanke preproste arhitekturne poslikave spodnjih partij sten v notranjščini ladje. Nove ugotovitve so bile osnova za konservatorski program, v katerega smo vključili tudi projekt statične sanacije.

Obnova spomenika je stekla po razpisu, s katerim je bilo za izvajalca izbrano gradbeno podjetje SL - inženiring. Z deli smo začeli poleti 1999, ko smo odstranili sekundarno prizidano zakristijo in pevski kor. Nato je bilo izvedeno utrjevanje temeljev in podpiranje baročnega oboka v prezbiteriju, za katerega smo se odločili, da ga ne rušimo in nato rekonstruiramo, kot je predvideno v projektu statične sanacije, temveč da ga statično utrdimo in ohranimo.

V letu 2000 je bila končana obnova strehe in strešne konstrukcije skupaj z izpeljavo meteornih voda, restavrirana pa je bila tudi fasada, pri čemer je uspelo ohraniti približno 70 odstotkov originalnih baročnih ometov. Romansko okence je bilo rekonstruirano le v spodnjem delu, baročna okna pa so bila ohranjena v celoti. V notranjščini ladje smo utrdili ostanke posvetilnih križev, spodnji del sten, ki je bil poslikan z vzorcem nepravilne šahovnice v tonu žgane siene, pa smo zaradi slabe ohranjenosti uspeli le dokumentirati. V celoti je bilo izvedeno injektiranje razpokanih zidov.

Poseben problem se je izkazal tudi tlak. V letu 2000 so bile najprej izvedene arheološke raziskave, ki so po pričakovanju odkrile temelje polkrožne apside. Obseg apside bo seveda ustrezno prezentiran v tlaku. Prvotni tlak je bil tako v ladji kot tudi v prezbiteriju v obliki apnenega estriha s kamnitimi stopnicami, vendar je bilo zaradi različnega učinkovanja površine očitno, da je estrih v ladji kvalitetnejši in starejši. Zaradi predvidene rekonstrukcije estriha smo vzorec poslali v analizo, ki jo je opravil laboratorij v nemškem Dresdnu. Ker bodo rezultati analiz in naših raziskav nadrobneje predstavljeni v posebnem prispevku, naj na tem mestu omenimo le to, da bo mogoče sistem izdelave estriha iz živoapnene malte skupaj s posebej pripravljeno podlago v celoti rekonstruirati. Rekonstrukcijo estriha je prevzel mariborski restavrator Andrej Šebalj, ki je doslej izvedel nekaj poskusov s sestavinami, ugotovljenimi s kemijs-

kimi analizami. Rezultati poskusov so spodbudni, saj so vzorci estriha kljub precejšnji debelini, 5–6 cm, izredno trdni in brez znamenj pokanja.

Vzporedno s statično sanacijo je stekla tudi rekonstrukcija poslikanega lesenega stropa, od katerega se je ohranilo petnajst desk in nekaj fragmentov delilnih letvic, ki so jih porabili za ograjo pevskega kora. Iz ohranjene poslikave je bilo razvidno, da je bil strop kasetiran, žal pa obseg ohranjenosti ni dopuščal rekonstrukcije poslikave oziroma poteka šabloniranih vzorcev. Po tipu rozet, vzorcev in ornamentalne motivike sodi strop v čas okoli leta 1500 oziroma v prvo tretjino 16. stoletja, kar je mogoče časovno povezati z eno od obnov takrat še romanske arhitekture, ki je obsegala pravokotno ladjo, pokrožno apsidno in zvončnico nad zahodno steno. Takrat so morali nastati tudi posvetilni križi in estrih v ladji. Ker torej ohranjenost ni dopuščala rekonstrukcije poslikave, smo v okviru prezentacije notranjščine izvedli le izdelavo lesenega kasetiranega stropa z nevtralno barvno podlago, ohranjene deske pa so bile očiščene ter barvna plast utrjena in detajlno dokumentirana. Dela je prevzel restavrator Andrej Šebalj, ki je po koncu

restavratorskih del izdelal tudi zgledno poročilo z vsjo potrebno grafično prilogo.

Tehnično najzahtevnejše pa je bilo restavriranje oltarja. Opravititi imamo z oltarjem, ki naj bi bil prenesen iz samostana v Kostanjevici, kar bi v določeni meri potrjevala njegova neobičajno visoka kvaliteta izdelave. Oltarni nastavek je izveden v stuccomarmorju, kipa neznanih svetnikov pa v beli polituri. Žal so morali izvajalci zaradi nizkega oltarnega prostora oltarni nastavek nekoliko zmanjšati, kar je posledično pomenilo tudi predelavo osrednjega dela oltarja, kjer so nameslili sliko patrona cerkve, manj kvalitetno delo s konca 18. stoletja. Ker je bil torej oltarni nastavek predelan, je tudi likovni učinek oltarja nekoliko okrnjen. Zaradi posedanja oboka, ki se je naslonil na oltar, je bil restavratorski poseg nujen, saj je lesena konstrukcija oltarnega nastavka popuščala, odpadal pa je tudi stuccomarmor. Restavriranje je prevzela Skofjjska restavratorska delavnica iz Maribora, ki je imela sprva precejšnje težave s kitanjem poškodb, saj so plombe kljub ustrezni recepturi že po kratkem času razpokane in odpadle. Po ugotovitvi lesene konstrukcije je delavnici vendarle uspelo najti ustrezne postopke, da so restavratorska dela izpeljali do konca.

Robert Peskar

Neznani svetnik pred restavriranjem - detajl. Foto: R. Preskar

178

ESD:731

Naselje: Mokronog

Občina: Trebnje

Ime: Mokronog – cerkev Žalostne Matere božje na Žalostni gori

Področje: R

Obdobje: 1712

Vrsta dela: olje na platnu

Gre za votivno podobo neznanega avtorja iz leta 1712. Po pokrajini z dvema cerkvama jezdi skupina plemičev, leva dva se ozirata proti sredini, kjer je padla s konja mlada ženska. Njej na pomoč jaha še en jezdec. Splašen konj je vrgel gospo s sedla in le višja sila jo je rešila pred padcem v vodo. V oblakih Žalostna Mati Božja, spodaj desno zvit napisni trak z napisom EX VOTO ANNO 1712Z. Zgornji del slike (pieta) je slikan nekoliko bolj kvalitetno kot spodnji. Gre za sliko, slikano na laneno platno. Podokvir je manjkal, slika je bila z licem nalepljena na dotrajan okvir. Temeljnik je bil umazan, raztrgan ob robovih, slika je bila bodisi zmanjšana ali izrezana iz obstoječe večje, podosnova je bila slaba, nepovezana z barvno plastjo in krhka, luščila se je in bila je razpokana. Tudi barvna

Posnetek votivne podobe pred restavriranjem, foto mag. Anton Miklavžin, arhiv ZVKDS, OE Novo mesto

Posnetek votivne podobe po končanem restavriranju, foto mag. Anton Miklavžin, arhiv ZVKDS, OE Novo mesto

plast je bila močno mehansko poškodovana, umazana, luščeca se, v njej so bile široke in globoke razpoke. Izgubila je večina lazur in vrhnje plasti barve, tako da je bil spodnji del slike zelo nejasen, motiv skoraj nerazpoznaven. V širokih razpokah ter na mestih luščenja barve so bile nejasno vidne črne in sive barvne plasti pod bolusno podosnovo. Sloj barve je bil na tem mestu tudi nenavadno debel. Slika je bila tudi že retuširana, a so retuše zaradi oslepelega laka slabo vidne. Odločila sem se za standardne restavratorske postopke (demontaža okvirja, utrjevanje barvne plasti, mehanično in kemično čiščenje, dubliranje, kitanje, napenjanje na nov podokvir in lakiranje). Čiščenje z različno močnimi mešanici topil je bilo skrajno previdno zaradi številnih lazur in njihove slabe vezivnosti. Po prvem lakiranju so barve dobesedno oživele, množica detajlov je postala jasnih, zlasti ostanki sive in črne barvne plasti v razpokah. Dela, ki so bila že v fazi polaganja retuš, sem se odločila prekiniti in narediti dodatne preiskave. Mehansko sondiranje je pokazalo pod grandom plast sive in črne barve, vendar nobenega zanimivega detajla. Osvetljevanje z UV-svetlobo je pokazalo množico retuš in nejasne obrise risbe spodaj. V bolnišnici v Novem mestu smo zaprosili za RTG-preiskave barvne plasti (40 kV, 20 mAs, 25 mAs). Ob tej priložnosti se je potrdila moja domneva, da spodaj ni le nepomembno poslikano platno, ampak motiv tihožitja, ki je postal izredno zanimiv, glede na starost slike. Za pomoč sem zaprosila Franceta Zupana, ki je v Informativnem biltenu obdelal vse votivne podobe na Slovenskem, vendar ni imel nobenih podatkov o spodnji poslikavi. Tudi Restavratorski center ni imel v svojem arhivu nobenih podatkov o restavratorskih posegih na skupini votivnih podob z Žalostne gore. Pač pa mi je Gorjup iz Uprave RS za kulturno dediščino postregel s fotografijami iz njihovega arhiva iz leta 1975. Sliko smo poslali na preiskave v RC. Ker so rentgenografije posameznih partij pokazale starejšo, drugačno kompozicijo, se je Nemeč odločil za ponovno RTG-preiskavo v celoti ter vzel še pet vzorcev za preiskavo stratigrafij in primerjanje z RTG-posnetki. Rezultati so pokazali, da je bila slika naslikana na starejše tihožitje, ki se jasno razpozna na spodnjem delu slike. S prtom prekrita miza, gube prta, ki padajo z mize, na mizi hlebec kruha in prerezana limona, vijačnica olupkov limone, pladenj in na robu mize verjetno nož. Na desni strani je nakazana nedoločljiva vertikalna struktura. Na zgornjem delu slike motivov tihožitja rentgenografija ne pokaže. Od vidnega dela slike rentgenogram razločno pokaže zgornji del slike: prizor Sočutne, angele in pokrajino desno

zgoraj. Prizorov cerkvice, konjev, draperij in figur ne pokaže, inkarnat figur je komaj viden, kakor tudi napis EX VOTO ANNO 1712. Rob sedla na konju padle ženske je dobro viden. Cerkvice, ki je vidna na fotografiji iz leta 1950 in je shranjena v arhivu sedanjega Ministrstva za kulturo, sedaj ni več videti jasno in tudi rentgenogram, je ne pokaže. Obrisi vzorcev so bili pregledani mikroskopsko. V vzorcih EXV 1 in 2 so tri faze podlog z barvnimi sloji, v EXV 3, 4 in 5 pa sta dve fazi. Prva plast temnejše rdeče podloge na platnu in plasti barv na njej so deli preslikanega tihožitja. Barva draperij prta, ki jo pokaže rentgenogram, je svetlosiva in dobro ohranjena (EXV 1, 2), na drugih mestih pa so barve praviloma temnejše. Na teh slojih je druga podloga z barvami votivne podobe, ki pa so, razen inkarnata (EXV 4), temne ali potemele, kar je možen razlog preslikavanja. Zaradi teh dognanj smo se odločili za komisijsko odločanje o nadaljnji usodi slike. Sestala se je komisija v sledeči sestavi: France Zupan, Ferdo Šerbelj, Ivan Bogovčič, Ivo Nemeč, Marinka Dražumerič in Zdenka Salmič Pungerčar. Ugotovitve so bile naslednje: pod votivno podobo je kakovostno tihožitje slikano v načinu holandskih tihožitij 17. stoletja. Votivna podoba je delo enega avtorja. Spodnji del je slabše ohranjen, a celota kaže razmeroma kvalitetno delo. Tretja faza so retuše iz petdesetih let. Odločili smo se, da bom sliko dokončala, vse izsledke preiskav skrbno dokumentirala, morebitno ločevanje slik pa bomo prepustili prihodnosti.

Zdenka Salmič Pungerčar

179

EŠD: 2051

Naselje: Mokronog

Občina: Trebnje

Ime: Mokronog – cerkev sv. Egidija

Področje: UA

Obdobje: prva polovica 19. stoletja

Vrsta dela: 1, 2, 4, 6, 7, 8

Župnijsko cerkev sv. Egidija so zgradili po letu 1815, ko se je njena močno poškodovana prednica, ki jo viri prvič omenjajo že v 14. stoletju, porušila kljub nenehnim opozorilom škofijskega ordinariata; ta je od lokalnih oblasti zahteval, da jo ustrezno obnovijo zaradi življenjske ogroženosti vernikov. Novo, v formah poznobaročnega klasicizma zasnovano cerkev so na istem mestu začeli zidati leta 1822 in za njeno zidavo predvideli 7258 goldinarjev in 47 krajcarjev, porabili pa naj bi tudi dotacije župnijske cerkve, cerkve sv. Florijana in romarske cerkve na Žalostni gori. Leta 1824 je

bila cerkev sv. Tilna sezidana. Škof Anton Alojzij Wolf jo je slovesno posvetil 7. septembra 1828, 23. decembra 1832 pa jo je škofjski ordinariat ponovno razglasil za župnijsko. Pokopališče je ob cerkvi obstajalo do leta 1786, ko je bilo preneseno na sedanjo lokacijo ob severozahodnem robu naselja.

Iz porušene cerkve sta se ohranili kamnita prižnica in kamniti severovzhodni stranski oltar. Slednji predstavlja tip zgodnjebaročnega črnega oltarnega nastavka, ki se je iz Italije razširil po vsej Srednji Evropi. Višinsko in tektonsko poudarjen oltarni nastavek z dvema stebroma, z močno profilirano prekladno ploščo in razgibano atiko je stilno blizu monumentalnemu glavnemu oltarju na Žalostni gori, ki ga je leta 1675 po naročilu barona Danijela Janeza Kheysella, tedanjega lastnika gradu Mokronog, izdelal neznani mojster. Kljub stilnim podobnostim obeh mokronoških oltarjev z opusom, ki je izšel izpod rok kamnoseka Mihaela Cusse, lahko zagotovo trdimo, da oltarja nista njegova izdelka, saj so se njegova dela pojavljala šele med letoma 1687 in 1699. V župnijski kroniki je zapisano, da je bila prižnica pripeljana iz samostana cistercijanov v Kostanjevici. To se je verjetno zgodilo za časa jožefinskih reform in njihove ukinitve kostanjeviškega samostana.

Leseni južozahodni stranski oltar je gotovo nastal šele po postavitvi nove cerkve. Ker sta se ohranili obe baročni leseni in belo polihromirani plastiki apostolov Simona in Jakoba, lahko sklepamo, da omenjeni oltar predstavlja posnetek starejšega uničenega kamnitega oltarja.

Glavni oltar iz časa zidave nove cerkve se je stilno naslonil na veliki, leta 1774 izdelani poznobaročni oltar iz ljubljanske stolnice. Pod vplivom klasicističnih teženj se je oltarni nastavek sploščil v ozek okvir velike oltarne slike. Ob straneh stojita na podstavkih starejša baročna, belo polihromirana kipa apostolov Petra in Pavla. Klasicistično umirjena je tudi oltarna slika sv. Egidija iz leta 1823, delo slikarja Matevža Langusa, ki se je pri njeni izdelavi stilno naslonil na renesančne in nazarske predloge. Leta 1937 jo je restavriral slikar Miha Maleš. Po vzoru iz ljubljanske stolnice je narejen tudi leseni tabernakelj, ki ponavlja kupolasto obliko templja.

Prvega maja 1870 je bila blagoslovljena podoba Matere božje, delo ljubljanske slikarke Henrike Langus. Sliko so postavili v nišo severovzhodnega stranskega oltarja, dotedanjo sliko sv. Barbare pa so prenesli v kapelico pri pokopališču. V stari zadrudni knjigi iz leta 1640 je bilo zapisano, da si je zadruga usnarjev in čevljarjev v Mokronogu za zavetnico izbrala sv. Barbaro in da je na dan njen-

ega godu vsak zadrudnik plačal bratovščini osem soldov.

Leta 1895 je Anton Plantarič, trgovec in posestnik v Mokronogu, podaril župnijski cerkvi nov križev pot v vrednosti 1400 goldinarjev. Podobe so bile izdelane po Fürichovem vzoru na Dunaju, lesene okvirje pa je izdelal podobar Janez Poglajen iz Bele Cerkve. Stari križev pot so prenesli na Žalostno goro. Leta 1897 je Franc Goršič (1836–1898), zadnji veliki orglarski mojster na Slovenskem, naredil za župnijsko cerkev sv. Tilna svoje zadnje orgle, ki so bile obenem tudi prve pnevmatične. Piščali starih orgel so bile narejene leta 1735 v celjski delavnici Franca T(Š?)ašerja in nato večkrat obnovljene. Dvaindvajsetga julija 1913 so v cerkvi postavili nov marmorni oltar, delo kamnoseka Vatovca. Leta 1940 je Franc Krištof z Kirne po načrtih arhitekta Ivana Valentinčiča zgradil nov zvonik. Leta 1955 so ga v spodnjem delu obdali z masivno kamnito rustiko. Leta 1976 je akademski slikar Tomaž Perko iz Cerknice izdelal nov križev pot, starega pa so ponovno prenesli v romarsko cerkev na Žalostni gori.

V aprilu 1994 so se na cerkvi začela obsežna obnovitvena dela. Poleg obnove streh in fasad so okoli cerkve izvedli tudi zračno kineto in na zvoniku naredili novo železobetonsko ograjo z novimi krogli, stare pa so postavili pred čelno fasado.

Župnijski urad Mokronog je v letu 1999 na Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto (v nadaljevanju ZVNKD Novo mesto) naslovil vlogo za izdajo smernic za obnovo in ogrevanje notranjščine župnijske cerkve sv. Egidija v Mokronogu. Urad je predlagal izvedbo talnega ali radiatorskega gretja. ZVNKD Novo mesto ni nasprotoval ogrevanju cerkve, je pa opozoril, da neustrezn način ogrevanja lahko negativno vpliva na stanje opreme in umetnin v cerkvi. V tem pogledu je ocenil kot neprimerno ogrevanje cerkvenega prostora z radiatorji, ki povzročajo temperaturne šoke, stalne spremembe vlage ter s kroženjem zraka dvigajo prah, ki se nato odlaga na umetninah in stenah. Prav tako zavod ni odobril talnega ogrevanja, ki zahteva odstranitev obstoječega tlaka iz šamotnih ploščic in poglوبيitev obstoječega talnega nivoja. Tovrstni poseg bi zahteval tudi predhodne arheološke raziskave, saj pod sedanjim tlakom lahko opravičeno pričakujemo temelje starejše cerkve. Na podlagi dosedanjih izkušenj v tujini in na gradu Brežice se je zdel primernejši sistem temperiranja sten, ki v prostoru ustvari stabilne klimatske razmere, obenem pa preprečuje dviganje kapilarne vlage v zidovih cerkve in pojavljanje kondenzne vlage v cerkvi. Po dosedanjih izkušnjah iz kapitelske cerkve v Novem mestu bi

bilo sprejemljivo tudi ogrevanje s sistemom plinskih seval. V primeru ogrevanja cerkve s plinom oziroma kurilnim oljem bi morala biti cisterna z gorivom nekoliko oddaljena od objekta.

Ker je župnijski urad poleg izvedbe ogrevanja notranjščine želel tudi prebeliti notranjščino cerkve, je ZVNKD Novo mesto opravil ustrezne raziskave. Ugotovili smo, da je bila obnova fasad leta 1995 izvedena nepravilno. Ometana je bila s paronepropustnim cementnoapnenim ometom, ki je higroskopičen in ne omogoča evaporacije odvečne kapilarne vlage iz zidov objekta. Zaradi navedenega razloga in zaradi destruktivnega delovanja zmrzali na neprebeljeni fasadi se je pojavila mreža razpok, ki se bo, če ne bodo izvedeni določeni zaščitni ukrepi, v naslednjih letih le še širila in povzročila njen propad. Zato smo župnijskemu uradu predlagali, da zunanje, že razpokane omete sanira s paropropustnimi opleski, ki bodo fasado utrdili, zapolnili razpoke in jo zaščitili pred destruktivnim delovanjem atmosferilij. V ta namen smo priporočili JUB-ovo mikroarmirano silikatno fasadno barvo Revitalcolor SI® v kombinaciji s prednamazom Jubosil EX®. Ugotovili smo tudi, da ima tedaj izvedena zračna kineta vrsto pomankljivosti in da zato ne služi svojemu namenu. Predvsem ni bila izvedena v celotni globini temeljev in ne omogoča zadostnega kroženja zraka. Posledica je prisotnost kondenza v kineti. Z meritvami vlage in vodotopnih soli smo ugotovili, da se v zidovih cerkve še vedno dviguje kapilarna vlaga in da se v notranjosti objekta pojavlja tudi kondenz. Notranji ometi in beleži so bili zaradi dviga kapilarne vlage močno poškodovani in prepojeni s solmi do višine okoli 150 cm oziroma do višine okoli 200 cm ob južni in zahodni steni prezbiterija ter v predprostoru zakristije. Vzrokov za prisotnost kapilarne vlage je več, med glavnimi sta visoka podtalnica in dejstvo, da je bilo nekdanj okoli cerkve pokopališče, za dodatno vlago in prisotnost vodotopnih soli – poleg nitratov in sulfatov smo ugotovili tudi vsebnost kloridov – v zidovih cerkve ob cesti pa poskrbijo tudi zimsko soljenje in pluzenje cestišča ter v deževnih dnevih obrizgavanje spodnjih delov fasade z meteorno vodo izpod koles mimovozečih vozil. Meritve so pokazale tudi ciklično pojavljanje kondenzne vlage v objektu, ki pa jo je mogoče dokaj učinkovito omejevati s prezračevanjem objekta – pod pogojem, da je zunaj nizka relativna vlaga – zlasti v obdobjih delovanja toplotne inercije. Na podlagi opisanih dognanj smo za celovito obnovo notranjosti cerkve in njeno ogrevanje ter sanacijo kapilarne vlage podali kulturnovarstvene pogoje (TR-5/94-TG z dne 22. 4. 1999), ki predpisujejo

odstranitev notranjih ometov – razen ometov na bazah pilastrov – do min. 50 cm nad mejo vlage v zidovih, obdelavo zidov in po vgradnji plinske instalacije po sistemu temperiranja sten za ogrevanje cerkve njihovo ometanje s sanirnim ometom.

Na podlagi izdelane stratigrafije notranjih beležev smo podali tudi navodila za novo barvno podobo notranjščine cerkve in zaradi nekompatibilnosti med obstoječimi apnenimi ometi in novimi sanirnimi predlagali paroprepustno silikatno barvo. Sledila je izdelava projekta ogrevanja po sistemu temperiranja zidov na osnovi plinske instalacije, ki jo je po naročilu Župnijskega urada Mokronog izdelal GRAS, d. o. o., Tehnološkega parka Gradbenega inštituta ZRMK iz Ljubljane (št. projekta DN 163175 z dne 15. 6. 1999, odgovorni projektant Matjaž Malovrh, univ. dipl. inž. str.). Omenjeni sistem ogrevanja mora zagotavljati čim enakomernejšo notranjo klimo s čim manjšimi nihanjem temperature in relativne vlage v prostoru. Tako bo temperatura v cerkvi +8 °C pri zunanji temperaturi –15 °C, temperatura v zakristiji in prostoru nad njo pa pri enakih pogojih +15 °C. Ogrevanje po principu temperiranja z vgrajevanjem cevi pod omet bo omogočilo tudi preprečevanje vdiranja vlage v zidove ter zmanjšala se bo nevarnost površinske kondenzacije vlage na površini obodnih zidov in opremi prostora. Ob vgradnji sistema temperiranja sten, zamenjavi zaradi vlage prizadetih notranjih ometov na spodnjih delih zidov in beljenja notranjščine so se izvedla tudi nekatera druga dela v cerkvi. Na novo je bilo pozidano stopnišče na pevski kor, obnovljeni so bili kamniti tlaki v ladji, vgrajena so bila nova masivna lesena vrata v zakristiji in v ladji cerkve ter izvedeni so bili pasarski posegi na medeninas-tih lestencih.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Novo mesto, je v letu 2004 izdelal strokovne osnove za razglasitev cerkve za kulturni spomenik.

Tomaž Golob

180

ESD: 731

Naselje: Mokronog

Občina: Trebnje

Ime: Mokronog – cerkev Žalostne Matere božje na Žalostni gori

Področje: R

Obdobje: 17. stoletje

Vrsta dela: 6, 7

V letu 2000 je restavrator mag. Anton Miklavžin končal restavriranje treh baročnih votivnih podob iz romarske cerkve Žalostne Matere božje na Žalostni gori, in sicer:

- Marija sedem žalosti, olje na platno, 89,5 x 74 cm, neznani avtor;
- Marija z Jezusom v naročju, olje na platnu, 124 x 102 cm, neznani avtor;
- Pieta, olje na platnu, 118 x 80,5 cm, neznani avtor.

V letu 2001 je omenjeni restavrator restavriral tudi obojestransko banderno sliko sv. Florijana in Marije ter sv. Lovrenca in sv. Antona, olje na platno, avtor: A. Postl, konec 18. stoletja. Na slikah je bilo treba podlagati in finalizirati retuše, rekonstruirati prizore svetniških likov in izvesti končne zaščitne premaze.

Tomaz Golob

181

EŠD: 470

Naselje: *Most na Soči*

Občina: *Tolmin*

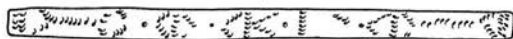
Ime: *Most na Soči*

Naslov: *Most na Soči 113*

Področje: *A*

Obdobje: *rimsko obdobje*

Ob kopanju gradbene jame za stanovanjsko hišo na Mostu na Soči št. 113 (parc. št. 778/18, k. o. Most na Soči) je lastnik Janko Ortar našel bronasto zapestnico.

Opis: bronasta trakasta zapestnica z nesklenjenima koncema. Po zunanji površini je trak okrašen z vrezanim geometrijskim okrasom. D. raztegnjenega traku 15,2 cm; šir. 0,8–0,9 cm; deb. pločevine 0,15 cm. Predmet hrani najditelj. Risba: N. Grum

Hiša in pripadajoča parcela sodita v sklop arheološko že raziskanega rimskega grobišča (nekropola II) na desnem bregu Idrijce na Mostu na Soči (B. Žbona-Trkman, D. Svoltjšak 1981, Most na Soči 1880–1980 – sto let arheoloških razis-

kovanj, Katalog razstave). Domnevno iz konteksta grobišča izvira tudi zapestnica.

Martina Knavs, Miha Mlinar

182

EŠD: 470

Naselje: *Most na Soči*

Občina: *Tolmin*

Ime: *Most na Soči*

Naslov: *Most na Soči (Kramarjeva hiša)*

Področje: *A*

Obdobje: *železna doba (?), rimsko obdobje*

Vrsta dela: *6*

Arheološke najdbe ob poti proti pokopališču sv. Mavra pri Kramarjevi hiši, ki leži na jugozahodnem obronku Munihovega kuka, je v kroniki fare omenjal že svetolucijski župnik Alojzij Carli. Da je imelo pobočje griča pomembno vlogo v sklopu železnodobne, predvsem pa rimske naselbine, pričajo že ostaline rimskega objekta, ki so bile na južnem pobočju Kuka odkrite med zaščitnimi raziskavami Goriškega muzeja. Na ostanke arhitekture halštatske hiše so med zaščitnimi raziskavami na južnem pobočju Munihovega kuka, na območju neposredno nad Kramarjevo hišo, leta 2001 naleteli tudi arheologi Tolminskega muzeja. Pri obnovitvenih delih ob severovzhodnem vogalu stavbe (tako imenovane Kramarjeve hiše) na parc. št. 46/5, 46/7, k.o. Most na Soči, je lastnik Peter Kogoj naletel na presekan kamnit rimskodoben zid, vezan za apneno malto. O tem je bil prek Tolminskega muzeja obveščen pristojni Zavod za varstvo kulturne dediščine, območna enota v Novi Gorici (Nada Osmuk).

Po ogledu situacije in po opravljenih pogovorih z lastnikom je novogoriška enota ZVKD Slovenije zahtevala arheološki izkop za vsa nameravana gradbena dela ob hiši. Izkop je v nadaljevanju opravil Tolminski muzej.

Zaščitne arheološke raziskave so zajemale območje (4 x 2 m) na vzhodnem predelu hiše (za vzhodno steno Kramarjeve hiše je bil uporabljen gradbeni material – ploščati kamni – rimske hiše), na katerem namerava lastnik postaviti pokrito verando (S del parc. št. 46/7) (arheološko pozitivno).

Ob območju, predvidenem za pokrito verando, smo na skrajni južni meji parcele parc. št. 46/7 izkopali tudi kanal za temelje bodočega kamnitega zidu, širine 0,7 m in globine 0,5 m. Vse do dna izkopa kanala je bil material premešan (zemlja in recentni gradbeni material). Arheološke plasti niso bile dotaknjene (arheološko negativno).

Ekipa, ki so jo sestavljali arheolog Tolminskega

muzeja Miha Mlinar, študentka arheologije ter občasno eden ali dva delavca, je zaščitno izkopavanje izpeljala v obdobju med 17. 5. in 25. 5. 2004.

Arheološki izkop na mestu verande (S del parc. št. 46/7, k. o. Most na Soči)

Po čiščenju že izpostavljenega zidu (zid 1 – SE 13) smo ugotovili, da je zidan iz lomljencev volčanskega apnenca (pod bližnjo vzpetino Senica pri vasi Modrej, pod Ključem, so znani skladi tako imenovanega volčanskega apnenca). Grajen je z uporabo apnene malte in je s severne strani vkopan v rumeno ilovico in gruščnato osnovo.

Na mestu vkopa v ilovico je s severne strani vidna drenažna fronta iz zloženih kamnov, ki pa v nasprotju s fronto zidu ni vezana z malto, ampak zidana v tehniki suhega zidu. Z južne strani je zid delno ometan z zaplatami apnene malte. Zid proti jugu prehaja v recen ten betonski podporni zid, ki smo ga zaradi lažjega delovanja znotraj izkopnega polja podrli.

Neposredno nad ohranjenim zidom poteka vkop za recen ten vodovodno napeljavo, ki je bila

Pogled na zid 1 iz notranje strani objekta. V spodnjem delu fotografije je viden vrh prevrnjene lapornate plošče, v zgornjem levem kotu fotografije pa vzhodni vogal Kramarjeve hiše, ki je deloma zgrajen iz ploščatih apnenecv rimske hiše. Fototeka TM

zaščitena z valovito salonitno kritino.

Ob nadaljnjem delu se je izkazalo, da se zid po 1,20 m dolžine v smeri Z–V zalomi pravokotno proti severu (v dolžini 0,6 m), potem se ponovno zalomi in nadaljuje v začetni smeri Z–V. Južna stran zida je lepo izdelana in delno ometana z zaplatami apnenega ometa. Očitno gre za notranjo steno objekta – hiše –, kar potrjuje tudi odkrito tlakovanje z estrihom.

V notranjosti objekta – pod zidom – smo odstranili debelo ruševinsko plast, ki je obsegala celotni severni del izkopnega polja. Ruševinska plast je bila ponekod debela do 65 cm, proti jugu pa je bila antična ruševina premešana z recen tnim nastjem.

Ob odstranjevanju ruševine se je pojavil vrh prevrnjenega rdečega laporja velikosti 100 x 63 x 10–12 cm. Take lapornate plošče so sicer značilne za levi breg Idrijce in so bile kopane na sotočju s Sočo. Pod laporno ploščo se je pokazala lepo zaznavna lisa jame. Jama nepravilne oglate oblike, ki je bila vkopana v ilovico, je bila brez najdb.

Na skrajnem severnem delu izkopa smo nalereli na zbito ilovico, ki predstavlja hodno površino znotraj objekta. Na južnem in zahodnem predelu izkopa je premešana plast zemlje z recen tnim gradbenim materialom vse do globine 2,40–2,70 m. Predvidevamo, da je to posledica velikega izkopa za greznico, ki leži na vzhodnem zunanem predelu hiše. Greznico je z vzhodne strani zapiral velik kamnit blok, ki je po treh straneh kazal sledove obdelave. Pod kamnitim blokom in vzhodno od njega so na globini 2,50–2,60 m ležali apnenčasti kamni suhega zidu (zid 3 – SE 12), ki je potekal približno v smeri S–J. Zid je zelo slabo ohranjen, v njegovem sklopu ni bilo nobenih datacijsko izpovednih najdb. Pod zidom je ležala plast sterilne ilovice.

Med čiščenjem vzhodnega profila izkopa smo odkrili nov zid (zid 2 – SE 6), ki poteka pravokotno na zid 1 in se nanj tudi naslanja. Ohranjena je le ena fronta zidu. Zidan je v tehniki suhega zidu, brez uporabe malte in je slabe gradnje. Rob jame, ki je bila pokrita z laporno ploščo, ne sega daleč od fronte zidu 2, zato sklepamo, da sta jama in zid 2 sočasna. Glede na gradnjo domnevamo, da gre za predelno steno znotraj objekta, ki je bila v nadaljevanju lesena. Zid je postavljen neposredno na sterilni ilovici in se ob južnem koncu jame konča.

Ugotovitve

Arheološke raziskave dela severne stene rimskodobnega objekta na parc. št. 46/7, k.o. Most na Soči, so pokazale, da moramo zahodni del stavbe iskati na mestu današnje Kramarjeve hiše, ki je bila zgrajena po prvi svetovni vojni in je s tem tudi

Pogled proti severovzhodu. Vidni so zid 1, lapornata plošča ter na levem robu fotografije pokrov greznice. Temnejša lisa je del izkopa za greznico. Na vzhodnem profilu (desna stran fotografije) se je po čiščenju pokazal zid 2. Fototeka TM

hodnje verande). Zelo preseneča, da na približno 8 m² arheološkega izkopa ni bilo nobene najdbe, niti keramične, ki bi stavbno ostalino časovno natančneje opredelila. Vse dobljene najdbe so bile iz premešanih ali recentnih plasti in so novoveških starosti.

Glede na neraziskanost območja južno in vzhodno od hiše bi bilo v prihodnje smotno z nedestruktivnimi arheološkimi metodami pregledati celotno območje terase oziroma Kramarjeve njive, kjer pričakujemo ostanke rimske, morda tudi železnodobne arhitekture.

Lastnik Peter Kogoj je odkrite rimske zidove zaščitil in vključil v sklop pokrite verande. To je druga rimska arhitektura, ohranjena in zaščitenjena »in situ« z območja Mosta na Soči.

Martina Knavs, Miha Mlinar

183

EŠD: 10033

Naselje: Mošnje

Občina: Radovljica

Ime: Mošnje - arheološko območje

Področje: A

Obdobje: zgodnji srednji vek

Vrsta dela: 6

Tloris dela izkopnega polja. Lepo vidna lisa pod lapornato ploščo. Zid 1 poteka zunaj izkopnega polja v smeri proti vzhodu. Med zidom in pokrovom greznice je vidno tlakovanje z estrihom. Na celotnem spodnjem robu fotografije se že kažejo kamni zida 2, ki se na severni strani pravokotno priključi na zid 1. Fototeka TM

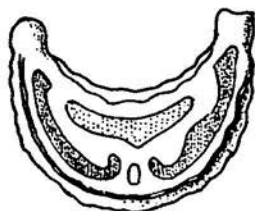
uničila ta del rimske arhitekture. Za kamnite stene Kramarjeve hiše (predvsem vzhodni del objekta) je bil uporabljen material (ploščati apnenci) rimske hiše. Rimskodobni objekt se nadaljuje proti vzhodu (raziskave so se omejele zgolj na območje pri-

Pogled na izkopano površino pred cerkvijo

Slika kruguljčka

Risba uhana

Zaradi starejših podatkov o arheoloških najdbah v Mošnjah (glej VS 36, 1996, 145, 181) je ZVKDS, OE Kranj, pred izvedbo tlakovanja okrog župne cerkve sv. Andreja zahteval izkop arheoloških sond. Prva sonda je bila izkopana strojno leta 2003 v velikosti 14 x 2,5 m vzporedno z zahodno fasado cerkve in 3 m oddaljena od nje. V J delu sonde se je pokazal del nekega zidu, v S, nekako v podaljšku kontrafora na fasadi, pa je bil odkrit grob, vkopan že v sterilno ilovico, ki je imel ob levem boku bronast (belobrdski) kruguljček. Zaradi pozitivnih rezultatov sondiranja je bila nato leta 2004 izkopana še površina med sondo in Z cerkveno fasado (zaradi statičnih razlogov nismo smeli izkopavati povsem do stene). Izkazalo se je, da odkriti del zidu pripada nekemu objektu pravokotnega tlorisa, ki se je prisljanjal ob fasado J od vhoda. V smeri S–J je meril 470 cm, v smeri V–Z pa je segal po vsej širini sonde (180 cm) – pri tem, da je bila sonda 1 m od cerkvene fasade. Zidovi so bili nenavadno debeli – 130 cm. Prvi intaktni skeleti so bili najdeni šele na nivoju sterilne ilovice (globine približno 140 cm), kjer smo očistili tri – vendar nobeden od njih ni imel elementov, ki

bi omogočali datacijo v zgodnji srednji vek. Pač pa smo v prekopani plasti na globini 115 cm našli bronast emajliran polmesečast uhan.

Sonda je bila po zaključku del zasuta in prostor tlakovan.

Milan Sagadin

184

ESD: 9253

Naselje: *Movernas vas*

Občina: *Semič*

Ime: *Movernas vas – arheološko najdišče*

Področje: *A*

Obdobje: *neolitik, eneolitik, srednji vek, novi vek*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološka zavarovalna izkopavanja so potekala na lokaciji nove gradnje (parc. št. 2526/2, k.o. Vinji Vrh) znotraj neolitskega in eneolitskega najdišča Movernas vas. Namen izkopavanja je bil ohraniti ogroženi del arheološkega najdišča v dokumentaciji. Zaradi pričakovane količine najdb je bilo treba osnovno obdelavo najdb (pranje in markiranje drobnega materiala) izvajati sočasno z izkopavanjem.

Ekipa dveh arheologov, treh študentk arheologije in do sedmih fizičnih delavcev je od 28. 5. do 29. 6. 2001 izkopavala izkopno polje velikosti 12,2 x 9,5 m. S strojnim izkopom smo odstranili ornico do globine 30 cm. Izkopavanje je potekalo do sterilne osnove, ponekod do globine 1,00 m. Stratigrafija je pokazala pet glavnih faz.

Faza I je geološka osnova (apnenčasta matična podlaga in netopen ostanek kemične erozije apnenca). Z izkopnim poljem smo najverjetneje zadeli pobočje in del dna vrtače.

Faza II je faza neolitske/eneolitske izrabe prostora. Na podlagi sestave in oblike plasti SE 19 domnevamo, da je prostor služil kot odpad, obenem pa je delovala pobočna erozija. Debelina plasti SE 19 namiguje na dolgotrajno izrabo prostora in/ali močno pobočno erozijo. Vkop za kol (SE 21) najverjetneje predstavlja del neke strukture na dnu vrtače, ki je bila zunaj našega izkopnega polja. Njegova stratigrafska pozicija (znotraj SE 19; pod SE 19/2 in nad SE 19/3) podpira tezo, da je plast SE 19 rezultat dolgotrajne akumulacije.

Faza III je faza srednjeveške izrabe prostora. Na podlagi sestave in oblike sklepamo, da sta SE 4 in SE 13 koluvialni plasti in posledica erozije zaradi odprtih in obdelanih površin v izkopnem polju in okolici. Vloga jame SE 23 nam ni jasna.

Faza IV predstavlja moderno izrabo površine v izkopnem polju – ornica.

Faza V je poseg buldožerja – strojna odstranitev ornice.

Ugotovili smo, da je geneza plasti znotraj izkopnega polja vezana na topografijo geološke podlage in erozijo z okoliških površin.

Phil Mason, Mihael Budja, Milena Horvat, Dimitrij Mlekuž

185

EŠD: 10297

Naselje: *Nemški Rovt*

Občina: *Bohinj*

Ime: *Nemški Rovt – hiša Nemški Rovt 5*

Naslov: *Nemški Rovt št. 5*

Področje: *E*

Obdobje: *18. stoletje*

Vrsta dela: *7*

Lastnik zidane nadstropne kmečke stanovanjske hiše je pri obnavljanju fasade pod ometi odkril tri baročne freske z letnico 1777. Freske so bile močno poškodovane, ometi pa so odstopali od nosilnega zidu. Poškodbe so nastale zaradi kasnejše vzdanih kamnitih okenskih okvirjev ter novih ometov z re-

Nemški Rovt št. 5, freska sv. Florijana po restavriranju. Stanje leta 1998. Foto: T. Marolt

Nemški Rovt 5, freska sv. Florijana; poškodbe zaradi kasnejše vzdanega kamnitega okenskega okvirja in novih ometov z reliefno dekoracijo. Stanje leta 1998. Foto: B. J. Filipič.

liefno štukaturno dekoracijo. Dve freski sta bili prekriti s klasicističnimi reliefnimi podoknicami, ki sta bili pri urejanju fasade odstranjeni.

Poleg fresk so bili na fasadi odkriti še »šivani«
vogali in horizontalne bordure.

Motivi: Marija z otrokom, Križani, sv. Florijan. Freske so bile konservatorsko obnovljene, barvni vogali so na novo naslikani po ohranjenih vzorcih. Restavratorska dela je opravil Tone Marolt.

Vladimir Knific

186

EŠD: *Rkd-07-02-00139*

Naselje: *Nestoplja vas, Brstovec, Vinji Vrh pri Semiču, Stranska vas pri Semiču, Klošter, Gradac*

Občina: *Semič, Metlika*

Ime: *Vinji Vrh pri Semiču – arheološko najdišče Vinji Vrh*

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina, rimsko obdobje*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki intenzivni terenski pregled trase belokranjskega vodovoda na relaciji Nestoplja vas–Gradac na petih potencialnih arheoloških najdiščih, ki so bili odkriti z ekstenzivnim pregledom trase, je v času od 7. 9. do 9. 9. 2004 opravila

ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Katarine Udovč, univ. dipl. arheologinje, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Območje označuje prevlada karbonatnih kamenin (apnenec in dolomit), kjer so močno razviti procesi zakrasevanja. Svet je rahlo valovit, deloma skalnat in vrtačast, z različno debelino preperine.

1. Reber (območje I, parc. št. 832, 892, 896, k.o. Vinji Vrh) – na območju ni bilo najdenih arheoloških sledi.
2. Sveta Trojica (območje II, parc. št. 581, 582, 754/1, k. o. Vinji Vrh) – na parc. št. 754/1, k.o. Vinji Vrh, so bili najdeni kosi prazgodovinske, rimskodobne in novoveške keramike.
3. Pri gajbi (območje IV, parc. št. 404/1, 405, 386, 418, k.o. Vinji Vrh) – na parc. št. 386, 404/1, k.o. Vinji Vrh, so bili najdeni kosi rimskodobne in novoveške keramike ter drobec ožgane gline.
4. Grajske njive (območje IV, parc. št. 1736/18, 1736/19, 1736/20, 1736/21, 1736/22, 1736/1, k.o. Vinji Vrh) – na parc. št. 1736/22, 1736/1, k.o. Vinji Vrh, so bili najdeni kosi novoveške keramike.
5. Vardjan (območje V, parc. št. 234/3, k.o. Gradac) – na parc. št. 234/3, k.o. Gradac, so bili najdeni kosi novoveške keramike.

Ugotovitve:

Na podlagi rezultatov trdimo, da sta dve lokaciji, Sv. Trojica in Pri gajbi, arheološki najdišči iz prazgodovine in rimske dobe. Na lokaciji Pri gajbi je treba očistiti in dokumentirati že izkopani jarek.

Phil Mason, Katarina Udovč, Ildikó Pintér

187

EŠD: 7613

Naselje: Nova Cerkev

Občina: Vojnik

Ime: Nova Cerkev - kapela sv. Mihaela

Področje: UA

Obdobje: gotika

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Leta 1987 je bila brez predhodnih meritev in raziskav odstranjena streha gotske grobne kapele iz 15. stoletja, postavljene na starejšem karnerju. Po namestitvi armiranobetonske plošče je bila ponovljena oblika strehe s čopastim strešnim zaključkom in lesenim strešnim stolpičem. Ta oblika strehe je verjetno nastala okoli leta 1784, ko je bila v njej nameščena novoustanovljena trivialna šola. Pri sondiranju notranjščine smo odkrili več starejših posvetilnih križev, obočne nastavke podrtega

križnorebrastega oboka in ključasto strelnico v severni steni. Pri sondiranju zunanjščine smo ugotovili, da je gotska zahodna fasada ohranjena pod novejšim zidom iz opeke. Na kornem zaključku smo pod venčnim zidcem odkrili rombasti friz, ob služnikih pa poslikavo v rumeni barvi.

V nadaljevanju raziskav v letu 1994 smo ugotovili sistem poslikave na in ob služnikih, sestavljen iz pravokotnikov v rdeči in oker barvi. Omet, na katerem so poslikani pravokotniki, rahlo izstopa od osnovne površine. Služniki iz lehnjaka in peščenjaka so postavljeni na vogalih kornega zaključka in ob severni steni. Poslikava je bila kasneje na ometu s plombami popravljana v istem obsegu in barvah. V gotskih oknih rdeči črti z vmesno belo črto delijo oker barvana ostenja in slikane obrobe. Friz je slikan z motivi ležečih rombov, razdeljenih v spodnje in zgornje trikotnike, s sredinskimi kvadrati. Spodnji trikotniki so rumeni, zgornji beli z rdečimi pikami, kvadrati v rdeči in beli s pikami se menjavajo. Ta vzorec se ponavlja na vsem severnem zidu, medtem ko je friz na južni steni prekinjen ob cezuri v zidavi, kjer je verjetno stala še neka starejša stavba. Poslikava je črtno vrezana v omet. Čez gotske omete je bil nanesen izravnalni mivkasti omet. Na beležu so bile v frizu narisane luske v rumeni barvi.

Leta 1995 so bili v notranjščini odstranjeni debeli izravnalni ometi. Na severni steni je najdena naslikana letnica 1555, pod njo neločljiv napis, nad njo ostanek oklesane obočne konzole. Na plasti ometa z letnico je ohranjen posvetilni križ in pod njim strelna niša, v kateri je ohranjeno leseno bruno – blažilnik za strelno orožje ali samostrel. V polnilu zazidanih gotskih oken v kornem delu so najdene spolije gotskih krogovičij in reber. V treh zelo poškodovanih okenskih ostenjih je bil uničen vsaj eden od podbojev. Ko je bila z zahodne fasade odstranjena ponekod tudi do 30 cm debela obloga iz kamnov in opeke, smo našli ostanke gotskih ometov s poslikavami v rdeči in oker barvi ter sledi dveh konzolnih fial, ki sta bili odstranjeni v celoti. Desno od novejšega vhoda v kapelo smo odkrili prvotni vhod v kapelo, pod njim pa vhod v kostnico. Ker je bilo na podlagi ohranjenih elementov mogoče v celoti verodostojno rekonstruirati in prezentirati celostno podobo poznogotske kapele iz 15. stoletja, ki je po do sedaj zbranih podatkih edina te vrste v Sloveniji, smo s soglasjem tukajšnjega župnijskega urada, pristopili k radikalnem posegu v zahodni fasadi. Na zahodni fasadi je v celoti odstranjena zidna obloga in podrti čopasto strešno čelo. Novo strešno čelo in strešna konstrukcija sta narejeni v nivoju gotske fasade. Vse novejšje okenske odprtine v južni in

severni steni ladje so zazidane. Zidarji gradbenega podjetja REMONT Celje so kvalitetno naredili tanek, enoslojni finalni omet, izveden v tehniki glajenega apnenega ometa, ki sledi strukturi zidu. Arhitekturna poslikava je na podlagi načrta rekonstrukcije pravilno črtno vrezana v svež omet. Slikopleskar pa je sistem barvanja poslikave razumel drugače. Žagasti friz je slikan z motivi spodnjih in zgornjih trikotnikov. V spodnjih rumenih trikotnikih so rdeči rombi, zgornji trikotniki so beli z rdečimi pikami. Vogali zahodne stene imajo šivan rob, poslikan namesto v rdečih kvadrnih in belih s pikami v rdečih in rumenih kvadrnih.

Manjkajoča ostenja treh šilastoločno zaključenih oken in manjkajoča krogovičja oken s sredinskimi palicami so na podlagi načrta odlita v umetnem kamnu. V umetnem kamnu sta bili narejeni tudi rozeta v lini in leva polovica portala na zahodni fasadi. Na desni strani portala so bile na beležu najdene sledi rdeče in oker barve. Konzoli fial iz lehnjaka na levi in desni strani zahodne stene nista bili dodelani. Pri odstranjevanju nasutja pred vvhodom v kostnico ob zahodni fasadi so bili v nasutju najdeni deli gotskih reber s hruškastim profilom, beljeni in barvani rdeče. Najden je bil tudi sklepnik z letnico 1360 (oziroma 1390). Celjski opat Friderik Kolšek je domneval, da je kapela iz mlajše gotike in da je tu prej stal baptisterij. Zato bo ob južni steni kapele treba narediti zemeljske sonde. Dostop v kostnico z majhno škarpo na levi se konično oži proti vratni odprtini z gotski portalom, ki je v celoti ohranjen. Portal s paličastim profilom je segmentno zaključen in ima na podbojih ajdovo zrno. Obnovo kapele s karnerjem je v večji meri financirala tukajšnja župnija, v manjši meri Ministrstvo za kulturo RS in Občina Vojnik. Na podlagi najdenih spolij, ohranjenih ometov v notranjščini kapele in analogij je v naslednji fazi prezentacije gotske kapele mogoče rekonstruirati njeno notranjščino s poznogotskim rebrastim obokom.

Bogdan Badovinac

188

EŠD: 15636

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Novo mesto – arheološko najdišče Gotna vas

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6, 7

1) Arheološki pregled trase KATC Gotna vas v dolžini 3,2 km je 26. 4. 1999 opravila ekipa

ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Saše Čaval, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Prvi del obravnavanega odseka telefonskega omrežja poteka v KS Jedinščica, drugi del pa po novejšem naselju stanovanjskih hiš v Žabji vasi.

Celotna trasa je bila razdeljena na štiri območja, ki ustrezajo poselitvenim in obdelovalnim razlikam v prostoru. Geomorfološko je trasa enotna in jo označuje siv plastnat pasat in svetel neplastnat dolomit (noriška in retska skupina).

Območje I – ravninski del na vrhu naselja Jedinščica.

Območje II – naselje Jedinščica, rahlo navzdol nagnjen teren z vrtovi, njivami in travniki.

Območje III – ravninski del med glavno cesto Novo mesto–Metlika in ulico v Žabji vasi s travniki in njivskimi površinami.

Območje IV – ravninski del ob ulici s travniškimi površinami.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Arheološko najdišče Gotna vas (območje II – parc. št. 449/14, k.o. Gotna vas) – Kos prazgodovinske keramike je indic za človekove aktivnosti v bližnji okolici v prazgodovinskem obdobju.

2) Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase KKO Regrča vas v dolžini 1,8 km je 20. 4. 2000 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Ildikó Pintér, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Ekstenzivni terenski pregled je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Obravnavani odsek KKO Regrča vas poteka po stavbnih parcelah, kmetijskih zemljiščih in vaških poteh. Geološko ga označuje dolomit.

Območje I: višje ležeči predel nad poplavno ravnino Težke vode, ki ga označuje siv plastnat pasat in svetel neplastnat dolomit noriške in retske stopnje.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Regrča vas (območje I – parc. št. 495/2, 497/2, 501/1, k.o. Gotna vas) – kos prazgodovinske keramike in dva kosa ožgane glince nakazujejo na možnost prazgodovinskih ostalin na tem mestu ali v neposredni bližini.

Phil Mason, Ildikó Pintér, Saša Čaval

189

EŠD: Rkd-07-05-00020

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Novo mesto – arheološko območje Laze

Področje: A

Obdobje: prazgodovina
Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled območja izgradnje industrijskega kompleksa Nova Adria z vsemi potrebnimi objekti na površini 16 ha je v času od 10. 5. do 13. 5. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Obravnavano območje poteka skozi gozdne (posekan gozd) površine ob cesti Novo mesto–Prečna na pleistocenski terasi reke Temenice. Geološko ga označuje prevlada rjave ilovnate preperine in jerine, kjer so razviti procesi zakrasevanja. Območje I: svet je precej valovit, vrtačast in z različno debelino preperine. Na južni strani je območje deloma zamejeno z lokalno cesto Novo mesto–Prečna, sicer pa je preprejeno z nekaj gozdnimi potmi.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Dole (območje I, parc. št. 433/1, k.o. Bršljin) – edina pomembna najdba (kos prazgodovinske keramike) je bila odkrita na pobočju manjše vzpetine na zahodnem robu območja načrtovanega industrijskega kompleksa. Ker je bil ta kos najden v ekstenzivnem podpovršinskem pregledu in zaradi neposredne bližine prsti z izjemno količino železove rude, lahko sklepamo, da je bil ta prostor zanimiv za poselitev in izrabo v prazgodovinskih obdobjih.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

190

EŠD: Rkd-07-05-00020

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Novo mesto – arheološko območje Laze

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki intenzivni terenski pregled v mreži in vrednotenje potencialnega arheološkega najdišča Laze na območju industrijskega kompleksa Nova Adria je v času od 17. 5. do 19. 5. 2004 opravila ekipa ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom Martina Pungerčarja, sam. kons. rest. teh., in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Pregled v mreži in vrednotenje sta zajela parcelno št. 433/1, k.o. Bršljin. Velikost zbiralnih enot/kvadratov mreže je bila 10 x 10 m. Na omenjenem

območju smo izkopali sedem testnih jarkov v velikosti 1 x 1 m – TJ 1 in TJ 2 sta že obstoječa strojna izkopa, kjer smo očistili profile ter jih dokumentirali.

Ugotovitve

1. Na območju terenskega pregleda so bile znane dokaj razpršene ostaline človekove prisotnosti v prazgodovinskem obdobju, ki pa ne omogočajo, da bi to območje nedvoumno potrdili kot arheološko najdišče.
2. V vseh testnih jarkih smo našli naleteli na arheološke artefakte. Najdeni so bili fragmenti prazgodovinske keramike, kosi ožgane glin, drobci oglja in kosi železove rude.
3. Stratifikacija, kakor je mogoče ugotoviti na podlagi testnih jarkov, je dokaj enotna. Pod gozdnim humusom se nahaja pokopana ruša, ki pa prekriva koluvialno plast. Šele pod to plastjo se nahaja domnevna kulturna plast s fragmenti prazgodovinske keramike, kosi ožgane glin, drobci oglja in kosi železove rude.

Za pregledano območje lahko na podlagi odkritih plasti in arheoloških artefaktov trdimo, da je lokacija znotraj območja človekove aktivnosti v prazgodovinskem obdobju (železna doba), čeprav konkretnih arheoloških struktur pri pregledu ni bilo mogoče ugotoviti. Vsekakor pa predvidevamo, da je bil relief nekoč močnejše razgiban kot v sedanjosti, in s testnimi jarki ne dosežemo želene globine.

Phil Mason, Martin Pungerčar, Ildikó Pintér

191

EŠD: Rkd-07-05-00020

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Novo mesto – arheološko območje Laze

Področje: A

Obdobje: železna doba

Vrsta dela: 6, 7

1) V nadzoru nad gradbenimi deli na območju izgradnje industrijskega kompleksa Nova Adria smo odkrili in dokumentirali arheološke strukture v osrednjem delu gradbišča. Nadzor je v času od 12. 7. do 20. 7. 2004 izvajal ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Dela je v celoti financiral Beograd, d. o. o.

Območje leži v sredini vrtače ob vzhodju grebena, ki se dviga proti V in sega v smeri SV zunaj posega. Proti Z se dviga drugi greben, ki teče v smeri SV–JV. Na tem grebenu so locirane večje jame –

rudokopi –, najdene v vrednotenju s strojnimi TJ. Območje, odkrito v nadzoru (15 x 10 m) je tako locirano med dvema dominantama grebenoma v prostoru, proti J pa je zamejen s kompleksom večjih vrtač.

V sklopu gradbenih del so bili strojno odstranjeni gozdna ruša in zgornji koluvalni nanosi. Gradbena dela so delno posegla tudi v ohranjene arheološke strukture in geološko osnovo.

Interpretacija faze I

Predstavlja geološko osnovo – apnenec pod močnim vplivom procesov zakrasevanja (SE 1702) –, ki je vidna na zahodnem robu izkopnega polja. Na tem predelu in tudi v jugovzhodnem delu se pojavi terra rossa (SE 1700, 1709), ki skupaj z apnencem označuje robove vrtače (SE 1716/1717, SE 1720/1721).

Interpretacija faze II

Predstavlja naravno sekvenco koluvalnih nanosov (SE 1701, 1710), ki so zapolnili vrtačo. Plasti brez arheoloških najdb so posledica naravnih erozijskih procesov v kraškem svetu pred neposrednim antropogenim vplivom.

Interpretacija faze III

Arheološke strukture prostorsko in funkcionalno spadajo v dva sklopa, ki kronološko pripadata železni dobi.

Sklop 1 predstavlja globoko jamo z več ponovnimi vkopi v zahodnem delu izkopnega polja, ki je bila vkopana v koluvalno plast SE 1701 in geološko osnovo SE 1700 ter 1702.

Prva faza te jame predstavlja izkop globoke jame ali navpičnega rova SE 1759. Prvotno tlorisno obliko zgornjega dela jame so uničili kasnejši vkopi in je bila vsaj 3,72 m globoka. Način nalaganja polnil (SE 1742, 1748, 1751, 1750) je značilen za namensko zasipavanje jame, ki ni bila odprta za daljše obdobje.

V naslednji fazi je bila izkopana nova jama SE 1708 (4,00 x 3,20 x 3,10 m), ki je uničila zgornji del SE 1759. Način nalaganja polnil (SE 1741, 1743, 1761) je značilen za namensko nasipavanje ali preoblikovanje že izkopane jame, ki je bila potem odprta za krajši čas. O tem priča nastanek tankih polnil (SE 1745, 1746, 1747), ki so nastala po spiranju materiala iz robov jame. Nato je bila jama SE 1708 namensko zasuta v kratkem času s polnili (SE 1715, 1739, 1740, 1744, 1749, 1752, 1753, 1754, 1755, 1756), ki so vsebovala oglje in fragmente prazgodovinske keramike in vseskozi prisotne kose železove rude.

V tretji fazi se je način uporabe tega sklopa spremenil. Na vrhu jame SE 1708 je bila vkopana plitvejša jama SE 1758 (2,8 x 2,04 x 1,00 m). Vkop jame je bil obložen z 0,34 m debelim polni-

lom SE 1760, ki je služilo kot podlaga za več kurišč (SE 1738, 1737, 1734). Jama je ostala odprta po koncu te faze in je bila vanjo – kot četrta faza uporabe – vkopana jama za stojko SE 1736.

Peta, zadnja faza uporabe je nadaljevala način uporabe iz tretje faze. Ovalna jama SE 1757 je bila kurišče z močno ožganimi polnili SE 1714, 1707. Sklop 1 obrazložimo kot ritualno jamo/rov za obredne dejavnosti v železni dobi.

Sklop 2 predstavlja kompleks štirih jam (SE 1711 4,70 x 1,60 x 0,45 m, SE 1722 2,12 x 1,00 x 0,60 m, SE 1724 1,70 x 1,60 x 0,66 m, SE 1731 0,86 x 0,48 x 0,22 m), obdan s štirimi jamami za stojke (SE 1704, 1713, 1719, 1733) v vzhodnem delu. Stratigrafija sklopa 2 kaže na dejstvo, da je le ena jama obstajala v eni fazi. Odnos jam za stojko do teh faz je težje opredeliti. Te obdajajo jame v sklopu 2, vendar ne tvorijo koherentnega tlorisa nekega objekta. Obstaja možnost, da so bile jame za lesene navpične tramove, ki so nosile streho nad jamami. Prisotnost strehe bi obrazložili z enostavno stratigrafijo polnil v jamah, ki bi jih mogoče lahko povezali s posameznimi fazami v sklopu 1. Vsekakor kaže na večkratno uporabo istega prostora v podobne namene.

Za obrazložitev namena jam SE 1759, 1708, 1758, 1757 moramo uporabiti prostorsko in časovno najbližjo podobno analogijo, ki nam je na razpolago. V sredini kompleksa železnodobnih grobišč na Kapiteljski njivi nad Novim mestom so odkrili podobno globoko lijakasto jamo, ki je imela verjetno ritualni pomen v sklopu grobišča (Križ, o. p.). V širši Srednji in Zahodni Evropi so prav tako znani ritualni rovi večje globine v kontekstu železnodobnih obrednih kompleksov. Znana je tudi ritualna uporaba jam ali rogov v sklopu neolitskih in bronastodobnih naselbin in rudarskih revirjev, bodisi nekdanjih rudarskih rogov bodisi namensko izkopanih rogov/jam. Odkritja takega železnodobnega ritualnega rova dopolnjujejo naše znanje o uporabi prostora na območju pridobivanja železove rude, ki zaznamuje arheološko najdišče Laze.

2) V nadzoru nad gradbenimi deli na območju izgradnje industrijskega kompleksa Nova Adria smo odkrili in dokumentirali arheološke strukture v vzhodnem delu gradbišča. Nadzor je v času od 17. 8. do 8. 9. 2004 opravil ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, in Nika Vareška, abs. arheologije. Dela je financiral Beograd, d. o. o.

Območje (60 x 60 m) leži na V delu gradbišča na grebenu, ki se širi naprej na V zunaj meja posega. V sklopu gradbenih del so bili strojno odstranjeni gozdna ruša in zgornji koluvalni nanosi.

Gradbena dela so delno posegla tudi v ohranjene arheološke strukture in geološko osnovo.

Interpretacija faze 1

Predstavlja geološko osnovo iz jurskih belih in sivih apnencev z redkimi plastmi dolomita in oolitnega apnenca ter ilovnate preperine in jerine z razvitimi procesi zakrasevanja.

Interpretacija faze 2

Arheološke strukture kažejo na prostorsko razdelitev v tri skupine: S, JZ in JV. Izkopali smo prazgodovinske jame in jame za stojke. Odsotnost prazgodovinskih struktur v osrednjem in skrajnem Z delu je verjetno posledica kasnejše erozije.

Severna skupina: značilnost S skupine je večja prazgodovinska jama (SE 1933), ki je bila vkopana v večji plitvi erozijski žleb ali vdolbino (SE 2087). Od vseh prazgodovinskih vkopov je edina, ki je bila uporabljena večkrat zapored, kar nam dokazuje šest ponovnih vkopov znotraj nje (SE 2085, 2084, 2083, 2082, 2081, 2080). Najmlajši ponovni vkop SE 2080 je verjetno naravnega izvora, ostali pa kažejo na večje odprte jame, ki so bile odprte in zaradi erozijskih procesov zasipane pred naslednjo fazo ponovnega vkopa. Po kompleksnosti jame lahko primerjamo z ritualno jamo SE 1759/1708/1758/1736/1758 v sondi 1. Druge večje jame imajo le eno polnilo in so brez ponovnih vkopov, kar kaže na kratkotrajno uporabo in namensko zasipavanje. Vkopi jam za stojke (SE 1925, 1927, 1967, 1971) nam nakazujejo precej dolgo stranico slabo ohranjenega pravokotnega objekta/ograde na J in V strani vdolbine/erozijskega žleba SE 2087. Koncentracija jam na območju vdolbine SE 2087 in zgoraj omenjene ograde južno od nje, kot tudi njena oblika dokazuje večkratno uporabo in posebno obravnavo tega prostora v prazgodovini.

Jugozahodna skupina: ta skupina je bila manj izpostavljena erozijskemu delovanju in je zato relativno dobro ohranjena. Devet jam za stojke (SE 1897, 1919, 1987, 1997, 2001, 2005, 2029, 2045) predstavlja slabo ohranjene ostanke več objektov, ki so bili verjetno bivalne narave. Močna erozija je verjetno uničila druge jame za stojke, vsekakor pa niso pripadale večjim objektom stalne narave. Večje jame z enotnimi polnili in tej skupini so se razprostirale v blagem loku v sredini skupine in so verjetno služile kot jame za odpadke ali za shrambo.

Jugovzhodna skupina: te skupine nam ni uspelo do konca zamejiti, saj se širi po grebenu še naprej proti V zunaj meja posega. Sestavljena je iz šestih večjih jam z enotnimi polnili in dveh jam za stojke. Težko je ugotoviti naravo te skupine, ker se je sonda dotikala le na njenem Z robu.

Očitno je bil prostor v železni dobi zaradi bogastva s surovino železove rude zelo zanimiv. Odkrili smo znake večkratne intenzivne kratkotrajne uporabe prostora, ki so verjetno povezani s procesom pridobivanja železove rude ali/in oglarstva. Strukture so delovale verjetno le krajši čas, saj so materialni sledovi preteklosti zelo maloštevilni. Ostanke vkopov za stojke so precej poškodovani in tudi maloštevilni, kar je lahko posledica močne erozije terena. Predvidevamo, da gre za sledove manjših bivalnih struktur/ograde. Po vsej verjetnosti gre za ostanke bivalnih objektov, ki so bili v uporabi v času izkoriščanja železove rude v Z delu arheološkega najdišča Laze.

Interpretacija faze 3

Zaznamujejo jo postprazgodovinski erozijski procesi na grebenu. Vanjo smo uvrstili ostanek močno poškodovanega erozijskega žleba SE 2025. Erozija je verjetno posledica ekstenzivne uporabe prostora v železni dobi. Izkoriščanje prostora za izkop rude in verjetno tudi za oglarstvo so povzročile izkrčitev gozdov vsaj na mikroregionalni ravni in sprožile močne procese erozije na že zakraselem svetu. Koncentracija oglja v polnilu erozijskega žleba SE 2024 dokazuje začetek tega erozijskega dogodka. Močna erozija na tem območju je verjetno tudi kriva za slabo ohranjenost arheoloških struktur.

Interpretacija faze 4

Dejavnosti iz mlajših obdobj, bodisi antropogenega ali naravnega izvora.

Strukture, ki smo jih odkrili, kažejo na večkratno kratkotrajno poselitev tega prostora. Odkrito arheološko najdišče se po grebenu širi še naprej na vzhod zunaj območja posega. Na območju arheološkega najdišča Laze so bile dejavnosti povezane s primarnim pridobivanjem železove rude z rudokopi. Po vsej verjetnosti je bilo središče taljenja železove rude v neposredni bližini, pri velikem železnodobnem središču Novo mesto, o čemer priča prisotnost železnodobnih železarskih peči v Bršljinu. Železnodobno središče Novo mesto je dovolj blizu arheološkemu najdišču Laze, da bi omogočilo kratkotrajno izkoriščanje območja brez stalne poselitve. Arheološko najdišče Dole namreč ni primerno za stalno poselitev, ker nima stalnega vira vode in za kmetovanje primerne zemlje. Edine naravne danosti so bogata ležišča železove rude in verjetno les. Delovna sila je morala priti od drugod in ni imela pogojev za stalno bivanje. Tako so nam arheološka izkopavanja na tem območju nudila dragocene podatke o načinu izkoriščanja železove rude, surovine, ki je pomenila gospodarski temelj razcveta železnodobne družbe na Dolenjskem.

3) Potencialno arheološko najdišče Laze na industrijskem kompleksu Nova Adria je bilo potrjeno

pri predhodnih arheoloških pregledih. Arheološko vrednotenje s strojnimi testnimi jarki v sklopu pripravljanih del gradbišča je v času od 20. 5. do 11. 6. 2004 opravila ekipa ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom Martina Pungerčarja, sam. kons. rest. teh., in doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Vrednotenje s strojnimi testnimi jarki je zajelo parcelno št. 433/1, k.o. Bršljin. Na omenjenem območju smo izkopali sedem strojnih testnih jarkov in dokumentirali del jarka kablovoda (KBV). Strojni testni jarki so bili različnih dolžin in širin glede na konfiguracijo terena. Tako so bile dimenzije strojnih testnih jarkov naslednje: TJ 9 – 60 x 2 m, TJ 10 – 60 x 2 m, TJ 11 – 9 x 4 m, TJ 12 – 9 x 4 m, TJ 13 – 10 x 4 m, TJ 14 – 9 x 4 m, TJ 15 – 24 x 2 m, TJ 16 (KBV) – 3 x 2 m.

Ugotovitve: strojni testni jarki 9–16

1. Stratifikacija v TJ 9–15 je dokaj enotna. Pod gozdnim humusom se nahaja recentna koluvalna plast, ki pa prekriva koluvialno plast z redkimi fragmenti prazgodovinske keramike. Šele pod to plastjo se nahajajo različni vkopi s fragmenti prazgodovinske keramike, ožgane glin, oglja in kosi železove rude. Stratifikacija plasti v TJ 16 (KBV) je podobna zgornjim TJ. Sledimo namreč lahko enakemu zaporedju plasti, čeprav starejša koluvialna plast nima arheoloških artefaktov, razen drobec oglja. Pod njo se nahajata dve večji prazgodovinski peči, ki sta vkopani v geološko osnovo. V njiju smo odkrili različna polnila ožgane glin iz ostentj peči, močno koncentracijo oglja in fragmente železove rude.
2. Dokumentirane so bile velike prazgodovinske jame za pridobivanje železove rude. Te so nanižane na pobočju linearno. Domnevna velikost jame v TJ 14 in delno v TJ 13 je 10 x 7 m, domnevna velikost druge jame, ki se pojavi v TJ 10, 12 in 13, je 10 x 8 m, del tretje jame smo odkrili v TJ 10, del četrte pa v TJ 11. Velikost zadnjih dveh jam ne moremo ugotoviti zaradi parcialnih podatkov. V teh jamah so bili najdeni fragmenti prazgodovinske keramike, ožgane glin, oglja in kosi železove rude. TJ 16 (KBV) predstavlja razširitev strojnega jarka za kablovod v gozdu, zunaj skrajno JZ meje posega. Zaradi lege peči samih jih nismo uspeli izkopati v celoti. Izkopana velikost in oblika obeh objektov kažeta na podolgovato obliko peči v jarku, ki se razlikujeta od doslej znanih skledastih oblik na območju Cvingerja pri Dolenjskih Toplicah. Domnevamo, da sta objekta služila za predpripravo železove rude – praženje, drobljenje rude – blizu območja,

kjer so kopali rudo. Tako pripravljeno rudo so potem verjetno odpeljali v železarska območja v bližini starejšezelznodobnih gradišč (Novo mesto – Marof, Cvinger pri Dolenjskih Toplicah, Gorenja Straža). Teren v gozdu pri TJ 16 (KBV) je jasno preoblikovan in verjetno skriva druge strukture, ki so v povezavi s pridelavo železove rude in železa.

Za pregledano območje lahko na podlagi odkritih arheoloških struktur trdimo, da je lokacija znotraj območja človekove aktivnosti v prazgodovinskem obdobju, natančneje v železni dobi. Nekdaj močnejše razgiban relief so pokrili koluvialni nanosi. Arheološko najdišče Dole je zelo pomembno na lokalni ravni, kaže namreč sledove črpanja železove rude v prazgodovinskem obdobju. Ta dejavnost, kakor kažejo vkopi in primarne pridelave, ne pušča za seboj veliko število arheoloških najdb. Bila pa je razmeroma intenzivna, kar nakazuje velika velikost in število vkopov. Sama dejavnost je verjetno potekala kot občasna, dnevna dejavnost v določenih letnih časih, kadar so to dopustila poljedelska in druga kmetijska dela. Tako ni pričakovati sledov stalnih bivalnih objektov, ker so rudarji verjetno prišli iz bližnjih naselbin. Najdišče je mogoče povezano z arheološkim železnodobnim kompleksom v samem Novem mestu na Marofu ali z gradiščem v Gorenji Straži ali s kompleksom na Cvingerju pri Dolenjskih Toplicah.

Phil Mason, Martin Pungerčar, Ildikó Pintér, Niko Vareško

192

EŠD: 494

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Novo mesto – cerkev sv. Nikolaja

Področje: UA

Obdobje: 15. stoletje, okoli 1500, okoli 1621, 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 6, 7

Čeprav kapiteljska cerkev sv. Nikolaja predstavlja najpomembnejši kulturni spomenik Novega mesta, so po večdesetletnem premoru obsežnejša obnovitvena in restavratorska dela, ki presegajo okvire rednega vzdrževanja, stekla šele leta 2003. Zato pa so bila ta dela, izvajana v letih 2003–2005, kljub neznatni participaciji državnih sredstev tako obsežna, da so v precejšnji meri spremenila dosedanja zunanjo podobo cerkve in njeno spomeniško prezentacijo.

V sklopu restavriranja fasad kapiteljske cerkve v Novem mestu smo v prvi fazi izvedli dokumen-

tiranje obstoječega stanja, raziskave in stratigrafijo beležev in ometov, s katerimi smo prišli do pomembnih podatkov v zvezi s stavbno zgodovino cerkve ter njeno prvotno podobo. Nova spoznanja so bila obsežnejše že predstavljena (glej prispevek v: Rast, L. XIV, št. 5 (89), Novo mesto, oktober 2003, str. 407–415), zato bomo na tem mestu navedli le najpomembnejše ugotovitve in dejstva. Restavriranje fasad je zajelo stene ladje in zvonika in je bilo izvedeno v dveh fazah. V letu 2003 so bila dela osredotočena na južno in zahodno steno ladje ter spodnji del zvonika, v letu 2004 pa na severno steno ladje in zgornji del zvonika. Pred začetkom del smo s sondažami ugotovili, da so ohranjeni ometi večinoma iz 15., začetka 17. in mestoma 19. stoletja. Zaradi tega je bilo tudi osnovno izhodišče pri restavriranju fasad ohranitev obstoječih ometov v največjem možnem obsegu. Tako so bili odstranjeni le ostanki propadlega ometa v spodnjih partijah ter omet izredno slabe kvalitete v zgornjem nadzidanem delu ladje. Vsi propadli in odbiti ometi so bili nadomeščeni z novimi apnenimi, ki so bili po strukturi prilagojeni obstoječim: zalikanemu gotskemu in zaglajenemu baročnemu. Le na zvoniku so bili ometi v spodnjem delu nadomeščeni s sanirnim ometom. Odprli smo dve okrogli zazidani okni, eno nad južnim portalom, drugo pa na zahodni fasadi. Na novo smo odkrili fragmente nekdanjega stranskega portala in vzhodnega okroglega okna v južni steni ladje ter gotsko okno v severni steni ladje, vendar novoodkritih odprtin zaradi slabe ohranjenosti ni bilo mogoče prezentirati. Restavratorsko-zidarska dela je v letu 2003 prevzela firma Grif, d. o. o., iz Ljubljane, ki je za nove omete na ladijskem delu uporabila apneno malto z minimalnim dodatkom

belega cementa, na spodnjem delu zvonika pa zaradi izrazitejšega izsoljevanja sanirne omete. V letu 2004 je zidarsko-restavratorska dela na željo investitorja prevzel drug izvajalec, in sicer Franc Burnik iz Komende. Ta se je znašel pred relativno zahtevno tehnično in spomeniškovarstveno nalogo, saj je zvonik novomeške kapitelske cerkve kot glavni akcent v veduti Novega mesta izredno izpostavljen vremenskim razmeram; to se je na površini obstoječih ometov že močno poznalo. Posebej prizadeta je bila novogotska reliefna ornamentika v zgornjem delu zvonika, ki je ponekod že odpadla, medtem ko so bili ometi poškodovani v obsegu približno 20 odstotkov celotne površine. Nekaj več poškodb je bilo opaziti na ometih severne stene ladje. Za izvedbo novih ometov smo se odločili za apneno tehnologijo na bazi naravnega hidravličnega apna tovarne Röfix. Za grobi omet smo uporabili grobo apneno malto (Röfix 675), za fini omet pa fino apneno malto (Röfix 380). Slednja je v nekoliko redkejši obliki služila tudi za injekcijsko maso pri injektiranju nekaterih večjih razpok. Restavriranje novogotske ornamentike je prevzel restavrator Ljubo Židar, ki je za kitanje poškodb in modeliranje manjkajoče ornamentike uporabil fino apneno malto (Röfix 380).

Po zidarskih delih je bilo izvedeno beljenje fasad z apnenimi beleži. V tem sklopu so bili odstranjene nekatere starejše plasti beležev, kitanje poškodb, odstranjenje lišajev, zaščita kovinskih delov na fasadi ter seveda beljenje z redkim apnenim beležem po predhodni navlažitvi podlage. Barvno smo ladijski del prilagodili svetlemu tonu peščenjaka, le partije, kjer smo evidentirali stenske slike, ki jih zaradi slabe ohranjenosti nismo odkrivali v celoti (fragment sv. Krištofa s konca 15. stoletja), so tonirane v temnejšem tonu in tako ponazarjajo nekdanjo likovno podobo fasade. S klasičnim apnenim beležem so bili prebeljeni le južna in zahodna stena ladje, spodnji del zvonika pa je zaradi uporabe sanirnih ometov zahteval beljenje s silikatnimi barvami (armirana osnova Jubosil FX, ustrezen barvni ton pa silikatna barva tovarne Helios). Zgornji del zvonika je bil zaradi garancijskih pogojev in priporočil firme Röfix beljen z njihovo apneno barvo. V skladu z rezultati sondažnih del smo za novo barvno podobo fasad zvonika uporabili tri tone. Osnovni ton sten je bil izveden v kombinaciji svetle naravne siene in naravne umbre: reliefni deli v tonu ubite bele ter senčeni deli reliefov in slepa okna v temno sivem tonu. Slikopleskarska dela je dobro opravilo podjetje Majdič iz Mengša.

Sv. Krištof - detajl freske pred prebeljenjem.

Foto: R. Peskar

Nova zunanja ureditev zakristije. Foto: R. Peskar

Obnovitvena in restavratorska dela so zajela tudi vzhodni sklop cerkve, se pravi dolgi kor s kripto in nadstropno zakristijo, ki sta bila zgrajena na začetku 16. stoletja, pri čemer je bil vsaj kor leta 1591 na novo obokan. V 19. stoletju so izdelali nova krogovičja skorajda v vseh kornih oknih in okna tudi zasteklili. Obenem sta nastala tudi nova kamnita portala, ki vodita v zakristijo. Verjetno istočasno so zazidali prvoten zunanji vhod v pritličje zakristije na zahodni strani, novega pa uredili s predelavo južnega okna. Kmalu po koncu druge svetovne vojne, ko so bili v večji meri uničeni vitraži v kornih oknih, je bila izvedena nova zasteklitev v obliki geometrijskih vzorcev, ki pa so današnje dni dočakali v zelo slabem stanju. To je bil tudi glavni razlog za restavriranje ostankov vitražev iz 19. stoletja, ki so se ohranili le v krogovičjih, ter izvedbo nove zasteklitve iz okroglih pihanih stekelc, ki barvno bolj ustrezajo vitražem iz 19. stoletja. Seveda je bilo treba pred zasteklitvijo restavrirati krogovičja. Originalno krogovičje se je ohranilo le v vzhodnem oknu, kjer je bilo treba načeto površino peščenjaka mestoma zakitati, zamenjati pa tudi del vertikalnih profiliranih stebričev in na novo izdelati spodnjo polovico, ki je bila sicer že rezultat obnov v 19. stoletju. Kamnoseško-restavratorska dela je dobro izvedel Franc Kocjan iz Zagrada pri Škocjanu, steklarsko-restavratorska dela pa Peter Jankovič (Non-stop, d. o. o.) iz Rogaske Slatine. Medtem

ko kor po posegih na prvi pogled ne kaže večjih sprememb, pa tega ne moremo reči za pritličje zakristije. To je z novejšim betonskim stopniščem na južni strani doslej služilo kot nekakšna veža za kripto ter priložnostni lapidarij. Investitor, Župnijski urad Novo mesto – Kapitelj, je želel v prostoru urediti grobnico, zaradi česar je bilo treba odstraniti stopnišče, namesto tega pa odpreti prvotni vhod s stopnicami. Odpiranje prvotnega vhoda s šilastim portalom je narekovalo tudi ureditev stopnišča pred vhodom in rekonstrukcijo gotskega okna na južni strani pritličja zakristije ter zasteklitev. Ob kopanju grobnice so delavci odkrili v sredini prostora prvotno grobnico, katere stene so bile sezidane iz viška opečnih reber, ki so jih ob gradnji dolgega kora potrebovali za njegovo obokanje. Tovrstna rebra so ob obnovi kora po požaru leta 1575, ko so prvotni obok nadomestili z današnjim, potrebovali tudi za pozidavo zgornjega dela kornih sten.

Robert Peskar

193

EŠD: 8580

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Novo mesto – domačija Resslerova 5

Naslov: Resslerova 5

Področje: E, UA, Z

Obdobje: druga polovica 18. stoletja, sredina 19. stoletja

Vrsta dela: 6, 7

Projekt obnove domačije Resslerova 5, ki stoji v novomeškem predmestju Kandija, na strmem pobočju nad desnim bregom Krke, se je začel v maju 2004. Domačijo občestnega gručastega tipa sestavljajo enonadstropna hiša z ledenico, vrhlevno delno zidano, delno leseno gospodarstvo poslopje in vodnjak. Domačija je bila prvotno furmanska gostilna, ki je bila zgrajena v tretji ali zadnji četrtini 18. stoletja ob stari prometni vpadnici v Novo mesto iz smeri Bele krajine oziroma Karlovca. Po letu 1880 je prvotna gostilna služila kor dom družine nekdanjega upravitelja gradov Zalog in Luknja – Georga Claricija. Sedanja podoba domačije predstavlja primer predmestne domačije, ki je svoj zadnji višek v razvoju dosegla sredi 19. stoletja, ko sta bila na novo zgrajena gospodarsko poslopje in vodnjak, hiša pa je v tem času dobila tudi dekorativno obdelano zahodno fasado. Hiša ima tudi pomembno spominsko vrednost. V njej sta bili rojeni dve pomembni osebnosti, Drago Mušič (18991–993), zdravnik in zgodovi-

Novo mesto, Mušičeva hiša, zahodna fasada. Foto: D.Š. Dobernik

nar medicine, Potrčev in Gerbčev nagradjenec, ter Marjan Mušič (1904–1984), arhitekt in publicist, Prešernov nagradjenec in redni član Slovenske akademije znanosti in umetnosti v Ljubljani.

Ideja o obnovi domačije sega že v šestdeseta leta 20. stoletja, vendar se obnova ni nikoli resno začela, tako da je domačija, občasno naseljena in nevzdrževana, vse bolj propadala. Pred dokončnim propadom jo je skoraj iz brezupnega stanja rešil leta 2000 novi lastnik s projektom njene obnove. Ta predvideva v prvi fazi obnovo stanovanjske hiše in ureditev dvorišča ob njej, kasneje pa tudi obnovo gospodarskega poslopja in vodnjaka.

Do jeseni 2004 je investitor očistil okolico hiše, odstranil prizidek na SV vogalu hiše, odstranil strešno konstrukcijo, kritino, kolenčni zid, oba zatrepa, lesene stropove v prvem nadstropju, lesen strop nad hodnikom v pritličju in staro stopnišče, izdelal armiranobetonsko ploščo nad celotnim prvim nadstropjem, postavil kovinsko strešno konstrukcijo in na novo pozidal južno zatrepno steno. Do konca leta 2004 je investitor na stavbi poleg zgoraj omenjenih del opravil še naslednja gradbena dela: statično je utrdil kuhinjski obok, poletval je kovinsko strešno konstrukcijo in jo prekril z bobrovcem. Med kletno in pritlično etažo je v obsegu hodnika izdelal armiranobetonsko ploščo in zgradil novo notranje stopnišče.

Pred obnovo in med njo je bilo opravljenih nekaj preliminarnih raziskav (konservatorski program, dendrokronološke raziskave). Rezultati dendrokronoloških raziskav so povezani predvsem z datiranjem nekaterih stropnikov v pritličju v šestdeseta in sedemdeseta leta 19. stoletja. Med rušitvijo strešne konstrukcije se je izkazalo, da zatrepnih zidov in kolenčnega zidu zaradi njihove izredno slabe gradnje ne bo mogoče ohraniti,

čeprav smo to predvideli v našem konservatorskem programu, poleg tega njihova širina (40 cm) ni dovoljevala izvedbe statičnih AB-vezí. Zaradi tega smo v času njihovega rušenja opravili je-manje vzorcev ometov in veziv za kasnejše analize. Shranili smo tudi vzorce lesa odstranjenih lesenih stropov za potrebe dodatnih dendrokronoloških raziskav.

Med dosedanjo obnovo smo s pomočjo omejenih preliminarnih raziskav prišli do nekaterih novih odkritij, pomembnih za razumevanje stavbnozgodovinskega razvoja hiše. Pri rušenju podstrešnih zatrepnih sten smo odkrili, da je bil na stavbi v preteklosti požar, ki je na hiši povzročil večjo škodo. Po vsej verjetnosti je bila zato hiša v zadnji četrtini 19. stoletja temeljito prenovljena.

Poleg tega smo med rušenjem stropa v enem od prostorov v prvem nadstropju odkrili lesen tramovni strop. Nosi ga velik stropnik, ki je dobro ohranjen, zato smo zahtevali, naj ostane vzdán na mestu, kjer je bil najden. Strop je investitor z izvajalci razstavil in ga shranil v sosednjem gospodarskem objektu, kjer čaka na dokumentiranje in ponovno vgradnjo.

Med obnovo je investitor nekoliko odstopil od naših zahtev, zapisanih v konservatorskem programu in kulturnovarstvenih pogojih. Omeniti je treba zlasti dve večji odstopanji pri izvedbi strešnih vencev ter pri zasteklitvi severne zatrepne stene. Namesto zidanih profiliranih in polkrožno zaključenih strešnih vencev, ki jih zaradi specifične kovinske strešne konstrukcije ni bilo mogoče ohraniti ali sezidati nazaj v enaki obliki, smo dovolili izdelavo vencev iz stirodurja. S tem smo omogočili investitorju lažjo in natančnejšo ponovitev oblike profilacije uličnega strešnega venca ter polkrožne oblike venca na drugih fasadah. Pri izvedbi severne zatrepne stene je bila prvotno predvidena gradnja nove stene iz kamna ali opečnih votlakov. Na podlagi zahteve investitorja, da si želi v podstrežju urediti sodobno in atraktivno stanovanje, smo potrdili njegov idejni načrt za izvedbo steklene zatrepne stene. To je investitor v letu 2004 tudi izvedel. Steklена zatrepna stena je vizualno nekoliko moteča, vendar pa bistveno ne zmanjšuje spomeniških lastnosti hiše. Glede na to, da smo na ta način lastniku omogočili izvedbo atraktivnega stanovanja in s tem spodbudili njegovo večjo voljo do nadaljevanja obnove, menimo, da je bila naša odločitev pravilna. Lastnik v letu 2005 obnovo hiše nadaljuje. V letošnjem letu je predvidenih več obnovitvenih del: izvedba notranjih ometov, napeljava strojnih in elektroinstalacij, izdelava in vgradnja novih oken po ohranjenih vzorih, restavriranje glavnih vhodnih vrat, rekonstrukcija

ledenice ter izdelava fasade.
Dušan Štepec Dobernik

194

EŠD: 8591

Naselje: Novo mesto

Občina: Novo mesto

Ime: Novo mesto – prošnja

Naslov: Kapiteljska ulica 1

Področje: UA, R

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Obdobje: 17.–18. stoletje

Obnova reprezentančnih prostorov v prvem nadstropju severnega trakta novomeške prošnje se je začela leta 1997.

V sklopu načrtovanja obnovitvenih posegov so bili izdelani naslednji projekti:

- projekt za statično sanacijo stropne konstrukcije nad pritličjem (to je talna konstrukcija obravnanih prostorov), ki vključuje tudi projekt sanacije predelne stene s poslikavo v vzhodni sobi in statični izračun za sanacijo stropne konstrukcije, ki bo nosila poslikani strop (ELEA, Ljubljana);
- načrt za rekonstrukcijo lesenega poslikanega

Proštnova soba z novoodkritimi stenski slikami po restavriranju. Foto: R. Peskar

stropa (ZVNKDNM);

- načrt za obnovo lesenih tlakov (ZVNKDNM);
- program za izvedbo restavratorskih del na stenski poslikavi v vzhodni sobi severnega trakta (M. Vilar);
- program restavratorskih del na portreih novomeških proštov (A. Miklavžin).

Izvedeno je bilo sondiranje beležev in ometov v vseh treh sobah. Sanirani so bili oboki v srednjem prostoru pritličja in izvedena je bila razbremenilna plošča nad pritličjem kot nosilna konstrukcija novih tlakov v prvem nadstropju.

V vzhodni vogalni sobi smo odkrili starejšo stensko poslikavo, ki prikazuje idilično pokrajino. Iz ohranjenih motivov na stenah sobe in poslikave na starih deskah, ki so bile sekundarno uporabljene pri nekaterih starejših obnovah in v recentnih obnovitvenih delih ponovno najdene, je bilo mogoče rekonstruirati poslikani strop iz časa nastanka stenske poslikave. Poslikani strop in stenska poslikava skupaj predstavljata izjemno kvaliteten in redke ohranjeni ambient s konca 17. stoletja. Originalna poslikava stropa je sekotehnika z dodatnim vezivom – klej – na smrekovih deskah, ki so bile debele 3,5 do 4 cm. Motiv je lovorjeva pletenica v pastelni zeleno modrikasti barvi z oranžnimi plodovi. Deske so imele sredinske

rozete in okrasne zaključke na koncih. Rekonstrukcijo lesenega poslikanega stropa je leta 1999 izvedel Matjaž Vilar. Uporabil je deske debeline 2 cm, površinska obdelava desk je bila ročna, čim bolj približana originalu. Rekonstrukcija poslikave je izvedena v akrilni tehniki.

Restavriranje stenske poslikave je izvedel Matjaž Vilar leta 2000. Opravil je injektiranje, fino čiščenje barvne plasti, retuširanje in rekonstrukcijo manjkajočih elementov. Pri izvedbi tlakov je prišlo do posedanja poslikane predelne stene, ki je izvedena kot konstrukcija iz ometanega prepletenege vejevja. Pojavile so se nove poškodbe ometa in poslikave. Zaradi tega se je bistveno povečal obseg utrjevalnih (injektiranje, kitanje) in tudi drugih del (dodatno čiščenje, retuširanje) na poslikavi.

Sondiranje beležev in ometov v srednji in zahodni sobi je pokazalo, da je tukaj v slabem stanju ohranjena poslikava iz 19. stoletja, pod njo pa ni bilo starejših ostankov. Poslikavo so utrdili in prepletkali ter na ta način zaščitili in ohranili za morebitno restavriranje v prihodnosti.

V vseh treh sobah prvega nadstropja severnega trakta prostije so po smernicah Zavoda izvedli rekonstrukcijo kapucinskega tlaka. Odstranili so stare tlake, ki so bili tako globoko obrabljeni, da jih je bilo treba v celoti zamenjati. Stari tlak je bil dvobarven in je učinkoval kot tlak iz pravokotnih kaset s svetlim polnilom in temnejšimi obrobnimi lervicami. V pranskih sobah so bile kasete večje, v srednji sobi pa manjše. V resnici je bil tlak izveden iz dolgih svetlih desk iz lesa iglavcev, ki so jih v skupinah po dve ali tri deske v vzdolžni smeri ločile enako dolge macesnove lervice. Dolge lervice so bile nameščene tudi na začetku in koncu desk v prečni smeri. Širina desk je bila različna, zato so tudi bile kasete različno široke, dolžina kaset pa je bila v eni sobi enaka. Prečne lervice so bile dolge, kot je širina skupine dveh ali treh desk, bile so tanjše in vgrajene v uture v deskah. Rekonstrukcija je izvedena iz posameznih kaset, ki so izdelane iz polnila iz smrekovega lesa, obrobjenega z macesnovimi lervicami. Dela je izvedlo parketarstvo Novak iz Novega mesta.

Obnovo prostije so sofinancirali Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije, Mestna občina Novo mesto in lastnik, Kolegiatni kapitelj iz Novega mesta, na čelu s proštom Jožefom Lapom.

Dunja Gerič

195

EŠD: Rkd-07-00-00361

Naselje: Novo mesto – Bršljin, Prečna, Straža

Občina: Novo mesto

Ime: Straža pri Novem mestu – arheološko

območje Dolenja Straža

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled na trasi KKO Bršljin–Prečna–Straža v dolžini 8,9 km je opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Maje Bricelj, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Delo na terenu je potekalo od 4. 7. do 14. 7. 2000. Ekstenzivni pregled je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Trasa poteka zahodno od Novega mesta – od Bršljina čez Prečno do Straže. Južno in jugovzhodno od trase je nižinski predel, kjer geomorfološko podlago predstavljajo ilovnata preperina z redkim apnencem in dolomitom, rečna naplavina in glina. Severozahodno od trase pa se teren dvigne na okoli 350–500 metrov nadmorske višine (Lukenjska gora, Nova gora, Straška gora). Geomorfološko podlago tam predstavljata apnec in dolomit, ob vznožju pa pobočni grušč.

Območje I: območje poteka od Bršljina do Prečne po enotni geomorfološki osnovi, in sicer rjavi ilovnati preperini ter ponekod belem in sivem plastnatem apnencu z redkimi plastmi dolomita. Približno 700 metrov tega območja predstavlja gozd, drugo pa je nižinski travniški predel.

Območje II: nižinski predel ob potoku Temenica. Geološko podlago predstavlja rečna naplavina.

Območje III: najdaljše območje na predstavljeni trasi. Gre za nižinski svet, kjer sta značilni ilovica in glina z redkimi vložki apnenca in dolomita (odvisno od bližine hribov na severozahodni strani).

Območje IV: to območje je prvi (v smeri od severa proti jugu) od štirih krajših odsekov, ki se priključijo območju III. Žal pa je bila v času terenskega pregleda na tem celotnem območju njiva visoke koruze, zato smo morali območje IV v celoti izpustiti. Geomorfološka podlaga je enaka kot na območju III.

Območje V: drugi od štirih krajših odsekov, ki se priključijo območju III. Nahaja se v severnem delu vasi Dolenja Straža. Zaradi naseljenosti (pozidanosti) smo morali precejšen del območja izpustiti. Geomorfološka podlaga je enaka kot na območju III.

Območje VI: tretji od štirih krajših odsekov, ki se priključijo območju III. Nahaja se v osrednjem delu vasi Dolenja Straža. Zaradi naseljenosti (pozidanosti) smo morali precejšen del območja izpustiti. Geomorfološka podlaga je enaka kot na območju III.

Območje VII: zadnji krajši odsek, ki se priključuje območju III. Nahaja se v južnem delu vasi Do-

lenja Straža. Zaradi naseljenosti (pozidanosti) smo morali tudi tu nekaj območja izpustiti. Geomorfološka podlaga je enaka kot na območju III.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Dolenja Straža 1 (območje VI – parc. št. 2590/1, k.o. Prečna) – en fragment rimskodobne keramike nakazuje na možnost rimskodobnih ostalin na tem mestu.
2. Dolenja Straža 2 (območje VII – parc. št. 2528, k.o. Prečna) – štiri fragmenti prazgodovinske keramike so indic za prisotnost prazgodovinskih ostalin.
3. Na Rebrah (območje VII – parc. št. 2504, 2505, 2506, 2507, k.o. Prečna) – en fragment rimskodobne keramike ter ena opeka, najdena na nižinskem travniškem predelu ob cesti, nakazuje na možnost prisotnosti rimskodobnih ostalin.

Phil Mason, Maja Briceľ, Ildikó Pintér

196

EŠD: 12654

Naselje: *Obrežje*

Občina: *Brežice*

Ime: *Obrežje – arheološko najdišče Obrežje*

Področje: *A*

Obdobje: *pozna bronasta doba, rimsko obdobje, srednji vek*

Vrsta dela: *6*

Na lokaciji arheološkega najdišča Obrežje so obsežna zavarovalna arheološka izkopavanja potekala od 19. 9. 2001 do 19. 8. 2002 in od 17. 3. do 18. 7. 2003. Raziskave, ki jih je izvedel ZVKD, OE Novo mesto, so bile povezane z razširitvijo Mednarodnega mejnega prehoda (MMP) Obrežje za potrebe nove zunanje meje schengenske skupine in z gradnjo novega dela avtoceste odseka Krška vas–Obrežje. Predhodne raziskave sta v celoti financirala Servis skupnih služb Vlade RS s soudeležbo Družbe za avtoceste RS, d. d.

Na območju MMP Obrežje je ekipa SAAS opravila predhodni sistematični ekstenzivni in intenzivni arheološki terenski pregled in vrednotenje s testnimi jarki. Raziskave so potrdile obstoj in obseg arheološkega najdišča na tem delu novega MMP Obrežje. V ugotovitvah in sklepih poročil teh predhodnih pregledov so tudi zapisani razlogi in način arheoloških zavarovalnih izkopavanj. Na tem območju smo v celoti raziskali 68.903 m² površine na SV in JZ strani današnjega mejnega prehoda. Ta del najdišča je tako ohranjen v dokumentaciji kot arhiv, ki sestavlja čim popolnejšo te-

rensko dokumentacijo izkopanih struktur in plasti arheološkega najdišča ter fond drobnih najdb in vzorcev.

Najdišče leži na gramozni pleistocenski terasi reke Bregane. Na jugozahodu meji na Gorjance, na severozahodu na strmi rob savske terase in na zdaj suho dolino potoka Struga, na jugovzhodu na poplavno ravnico reke Bregane ter na severovzhodu na poplavno ravnico reke Save. Terasa Bregane je bila prvotno obsežnejša. Raziskave so pokazale, da je njen severovzhodni del že vsaj pred 800 leti spodjedala Sava in ustvarila strm rob terase, ki je danes dominantna poteza v pokrajini (Tomaž Verbič, Poročilo o geološkem pregledu območja arheoloških izkopavanj pri Obrežju in okolice, Ljubljana, maj–julij 2002; Tomaž Verbič, Poročilo o geološkem pregledu arheoloških izkopavanj pri Obrežju – območje bodoče špeditcije, Ljubljana, september 2002).

Najstarejšo fazo poselitve najdišča predstavlja poznobronastodobno žarno grobišče (10.–8. stoletje pr. n. š.) v dolini na južni strani potoka Struga v severozahodnem delu raziskane površine. Grobišče s 358 žarnimi in 6 skeletnimi grobovi je ležalo na gramoznih sipinah vse do brega nekdanjega potoka Struge. Izkopali smo 359 žarnih grobov in 6 skeletnih grobov.

Na območju krožišča in kanalizacije ob deviaciji I-18, na severnem bregu potoka Struge pod robom pleistocenske savske terase, smo med nadzorom odkrili paleostrugo z deponijo keramike, ožgane gline in kamnitega materiala. Gre za najdbe virovitiške skupine v fosilnem pritoku potoka Struge. Domnevamo, da sledovi prazgodovinske naselbine (jame za stojke in dve pečji) na istem območju prav tako pripadajo virovitiški skupini, čeprav so večine struktur brez najdb. Gre za skupno 27 odpadnih jam in 155 jam za stojke, ki so vsaj na severozahodnem robu terena nad dolino potoka Struge sestavljale stavbe pravokotnih oblik.

Drugo fazo najdišča predstavlja zgodnjerrimskodobna utrdba, ki je nastala verjetno v obdobju okoli leta 14 ali 13 pr. n. š., med končno zasedbo Panonije, uporabljali pa so jo do konca velikega panonskega upora med letoma 6 in 9 n. š., ko je bila opuščena. Utrdba je imela pravokotni tloris z zaobljenimi vogali, na treh straneh so jo varovali dvojni jarki, na četrti stranici pa enojni jarek. Prostor, ki so ga obdajali jarki, je meril 290 x 210 m, še en jarek na severovzhodnem koncu pa je obdajal aneks velikosti 210 x 25 m. Vhoda smo odkrili na sredini severovzhodne in jugozahodne stranice. V notranjosti utrdbe je bilo raziskanih veliko število jam (696) in jam za stojke (434). Ob

notranjem jarku so bile skupine velikih globokih jam za latrine in vodne zbiralnike. V osrednjem delu utrdbe je bilo več pravokotnih barak. O njih pričajo številne jame za lesene brune, odpadne jame, latrine in shrambene jame ter še tri krušne peči. V jugozahodnem delu utrdbe je bila množica jam za hrambo žita. Poleg tega je bilo odkritih še pet velikih skupin jam, ki so jih uporabljali daljše obdobje kot obrtne delavnice. Na zunanji strani utrdbe med zunanjim jarkom in dolino Struge so bile odkrite štiri skupine peči. V manjših dveh je bilo 10 krušnih peči, v eni 7, v drugi 3. V dveh velikih severnih skupinah pa je bilo v eni 15 talilnih peči za železo, v drugi pa 10 krušnih peči. Zadnjo skupino 10 peči smo odkrili med nadzorom na območju zunaj vzhodnega roba izkopnega polja. V severozahodnem delu najdišča smo odkrili del glavne rimske ceste Emona–Siscia. Na tem območju smo odkrili tudi vzporedna jarka netlakovane rimske poti, ki je potekala zahodno od tlakovane rimske ceste.

Na vzhodnem delu najdišča proti robu terase je stala poznosrednjeveška naselbina. Tu smo odkrili štiri stavbe pravokotne oblike, ki jim pripada skupno 328 jam za stojke. V prostoru med stavbami smo raziskali 128 odpadnih jam, nekoliko severno in zahodno od njih pa dve s prodniki tlakovani površini za mletje žita ali druge dejavnosti. Dostop do naselbine je bil mogoč po dveh vzporednih, s prodniki tlakovanih poteh, ki sta potekali v smeri sever–jug po robu terase.

V letu 2003 so se izkopavanja zaključila na območju MMP Obrežje.

Phil Mason

197

EŠD: 12654

Naselje: Obrežje

Občina: Brežice

Ime: Obrežje – arheološko najdišče Obrežje

Področje: A

Obdobje: pozna bronasta doba, rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Na lokaciji arheološkega najdišča Obrežje, ki zajema različna časovna obdobja, so v času od 15. 6. do 21. 6. 2002 zunanji sodelavci opravili zavarovalna arheološka izkopavanja, ki so bila povezana z gradnjo novega Gospodarskega terminala Obrežje (Južni plato). Predhodne raziskave je v celoti financiral Real, d. o. o.

Na območju MMP Obrežje je ekipa SAAS opravila predhodni sistematični ekstenzivni arheološki

terenski pregled. Rezultati tega pregleda so kazali na prisotnost potencialnega arheološkega najdišča. Sledil je sistematični intenzivni arheološki pregled. V ugotovitvah in sklepih poročil teh predhodnih pregledov so zapisani tudi razlogi in način arheoloških zavarovalnih izkopavanj.

Na tem območju smo v celoti raziskali 1450 m² površine v treh testnih jarkih. Ta del najdišča je tako ohranjen v dokumentaciji kot arhiv, ki sestavlja čim popolnejšo terensko dokumentacijo izkopanih struktur in plasti arheološkega najdišča ter fond drobnih najdb in vzorcev.

Ugotovili smo, da se v vseh treh testnih jarkih ugotovljene štiri faze med seboj ujemajo.

Prva faza najdišča predstavlja geološko osnovo gramoza in aluvialno ilovico, ki je presekana s paleostrugo potoka Struga.

Druga faza najdišča predstavlja poznobronastodobno plast na robu nekdanje struge potoka Struga, ki je bila močno poškodovana z erozijo pred rimsko dobo. Ohranjena je plast z večjo količino prazgodovinske lončenine in ožgano glino, ki predstavlja deponijo odpadnega materiala iz naselbine na robu savske terase.

Tretja faza verjetno predstavlja rimskodobno dejavnost na obrobju nekdanje rimskodobne naselbine, ki je verjetno ležala nekoliko višje. Večina odkritega rimskodobnega materiala je bila na območju sondiranja verjetno odložena s koluviacijo, ki je ležala nad močno erodiranimi jamami. Odkrita rimskodobna keramika sodi v 1. in 2. stoletje n. š.

Četrta faza predstavlja recentne dejavnosti, ki so povezane z obdelavo poljskih površin.

Phil Mason

198

EŠD: Rkd-07-00-00216

Naselje: Obrh, Suhor, Podhosta, Meniška vas

Občina: Dolenjske Toplice

Ime: Meniška vas – arheološko najdišče Dolgi deli

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled trase fekalne in meteorne kanalizacije na območju Obrha, Suhorja, Podhoste in Meniške vasi v dolžini 8 km je v času od 12. 6. do 15. 6. 2001 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Petre Plesac, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Trasa fekalne in meteorne kanalizacije poteka na več geoloških osnovah, čeprav je večina na aluvi-

alni podlagi ob potoku Radešica. Radešica teče skozi naselje Obrh, Suhor, Podhosta. Pri Meniški vasi se pojavi apnenčasta osnova.

KOMUNALNI VOD OBRH

Območje I: poplavna ravnina ob potoku Radešica z aluvialnimi sedimenti.

Območje II: del naselja. Nepregledano.

Območje III: del naselja. Nepregledano.

Območje IV: poplavna ravnina ob potoku Radešica.

FEKALNI VOD OBRH–SUHOR

Območje V: poplavna ravnina ob potoku Radešica.

PODHOSTA

Območje VI: območje, ki ga označuje apnenčasta geološka osnova. Prevladuje dobro plastovit in temnosivi apnenec. Terasasti predeli med reko Krka in potokom Radešica.

Območje VII: poplavna ravnina reke Krke, ki jo označuje apnenčasta geološka osnova.

Območje VIII: del naselja.

MENIŠKA VAS

Območje I: rahlo dvignjen predel na območju tankih pokrovov rdečkasto rjave preperine.

Območje II: del naselja. Nepregledano.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Meniška vas (območje I – parc. št. 3469, 3485, 3488, k.o. Podturn) – šest fragmentov prazgodovinske keramike, trije kosi žindre, dva fragmenta ožgane gline, kremenovega odbitka in kosa neobdelanega kremenca so močan indic za prazgodovinske ostaline; 2057 kosov železove rude kaže na izredno koncentracijo te surovine v neposredni bližini znanega arheološkega najdišča Cvinger. Starejši viri omenjajo prisotnost dveh gomil na Dolgih delih, ki ju je raziskoval J. Pečnik leta 1898. Zračni posnetki istega prostora kažejo na prisotnost več gomilam podobnih tvorb. Tako so zgoraj navedeni sledovi najverjetneje naselbinske narave ali iz razoranih gomil.

Phil Mason, Petra Plesac, Ildikó Pintér

199

EŠD: 2482

Naselje: Okrog pri Šentrupertu

Občina: Trebnje

Ime: Okrog pri Šentrupertu – cerkev sv. Barbare

Področje: UA

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 4, 6, 7

Cerkev sv. Barbare na Okrogu predstavlja stavbo, grajeno sredi 15. stoletja po vzoru župnijske

Zunanjščina po restavratorskih posegih. Foto: R. Peskar

cerkve v Šentrupertu. V 17. stoletju so ladijski del temeljito obnovili, v 19. pa še prizidali zvonik, vendar je cerkev današnje dni dočakala v slabem stanju. Najslabše so se ohranili zunanji stopnjevani oporniki, zgrajeni iz lokalnega klešanega peščenjaka. Zaradi atmosferskih vplivov je prišlo do močnega propadanja strukture kamna, zato so že v prejšnjem stoletju opornike obnavljali, vendar je bila obnova izvedena tudi za takratni čas nestrokovno. Na srečo so se ohranili posamezni deli profilov (odkarpov) ter osnovne mere, tako da je bilo mogoče rekonstruirati prvotno podobo opornikov in talnega zidca prez večjih težav.

Dosedanja dela na cerkvi sv. Barbare so v prvi fazi zajela raziskave in preiskave, katerih rezultati so narokovali tudi osnovne usmeritve za obnovo oziroma restavriranje cerkve. Te usmeritve so natančno podane v konservatorskem programu za obnovo in prezentacijo spomenika, ki ju lahko razdelimo v dva sklopa. Prvi zajema obnovo arhitekture, drugi sklop pa novoodkrto gotsko poslikavo prezbiterija. V okviru pripravljanih del za posege so bile izvedene priložnostne umetnostnozgodovinske raziskave objekta, opis stanja, oris stavbne zgodovine, dokumentiranje, fotogrametrija, načrti rekonstrukcije posameznih stavbnih členov ...

Restavratorska dela so od leta 1999 do leta 2003 zajela rušenje ostankov dvakrat stopnjevanih opornikov, izdelavo temeljev s hidroizolacijo in nato delno rekonstrukcijo. Ob rušenju opornikov

smo na spodnjih klesanih kosih (praviloma največjih) odkrili nekakšne kamnoseške znake velikosti od 6 do 10 centimetrov. Vendar se glede na njihovo obliko postavlja vprašanje, ali ne gre mogoče za arabske številke, čeprav njihova pozicija ne ustreza zaporedju opornikov, ki jih je bilo verjetno prvotno šest (eden na mestu današnjega zvonika). Za rekonstrukcijo opornikov smo uporabili boljše ohranjene prvotne kose kamna, bihacit in lokalni peščenjak, katerega površina je bila nato ročno klesana s širokimi dletmi, s čimer smo dosegli prvotno strukturo kamna, ki je za likovni učinek bistvenega pomena. Dela je dobro opravil kamnosek Franci Kocjan iz Zagrada pri Škocjanu.

Vzporedno z deli na opornikih in talnem zidcu je stekla tudi zamenjava dotrajane lesene strešne konstrukcije in strešne kritine na ladji ter obnova zvonika, ki je zajela zamenjavo kritine, utrjevanje zidov (injektiranje) in delno restavriranje kamnitega venčnega zidca iz lokalnega apnenca ter odpiranje dveh zazidanih gotskih oken (od treh). Pri tem je bilo videti, da bo treba sicer delno vidna krogovičja zaradi prhkosti peščenjaka temeljito restavrirati. Po čiščenju pa se je izkazalo, da je bolj smiselno izdelati kopije krogovičij, originalne dele pa utrditi in jih deponirati za potrebe muzejske prezentacije. Pri odpiranju zazidanih oken je bilo najdeno tudi originalno okroglo pihano stekelce v tonu svetlega oker, kar je bilo merodajno tudi za izdelavo novih vitražev iz okroglih pihanih stekelc. Zasteklitev je dobro izvedel Peter Jankovič (Non-stop, d. o. o.) iz Rogaške Slatine.

Robert Peskar

200

EŠD: 3211

Naselje: Olimje

Občina: Podčetrtek

Ime: Olimje - cerkev sv. Marije Vnebovzete

Področje: UA

Obdobje: barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Po dokončanih restavratorskih delih pri obnovi dveh stranskih slavoločnih zlatih oltarjev in prižnice je na željo minoritske skupnosti Olimje in na podlagi strokovne ocene univ. dipl. muzikologa Milka Bizjaka o pomembnosti orgelskega instrumenta Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine v Celju za leto 1997 prijavil Ministrstvu za kulturo RS projekt restavratorske obnove olimskih orgel. Orgle v nekdanji pavlinski cerkvi v Olimju so edine ohranjene dvomanualne orgle celjskega mojstra Janeza Franciščka Janečeka, kar

potrjuje tudi listič v sapnici z napisom "Joannes Franciscus Janechek, Burger und orgel-macher in Zilli, 1764". Orgelski instrument, ki ima štirinajst registrov, razdeljenih na dva manuala in pedal, je ohranil prvotno dispozicijo. Stanje instrumenta pred restavratorskim posegom je bilo slabše od pričakovanega. Glavni vzrok za izredno slabo stanje orgel je bila najverjetneje zelo visoka stopnja vlažnosti v cerkvi in s tem povezan razvoj črvov, ki so poškodovali lesene piščali, nekatere sapnice, manualno in pedalno klaviaturo. Poškodovane so bile tudi kovinske piščali, prospektne pa so bile zelo oksidirane. Razen dotrajanih veznih žic, so bili ostali deli trakture v dobrem stanju. Mehovje ni bilo originalno.

Kronogram "pVLSVI organI ConCorDes sInt anIMI" pove, da je bila orgelska omara okrašena leta 1765. V letih 1885–1886 je bila prebarvana v pastozni rjavkasti poslikavi, v skladu s tedanjim okusom krašenja kot imitacija lesa "flooder". Na podlagi valorizacije orgel, ki so ocenjene za kulturni spomenik najvišje kategorije, in popisa njihovega stanja, predhodnega sondiranja in popisa restavratorskih del so bila podana osnovna konservatorska izhodišča. Ta so določala, da se orgelski instrument in omara lahko le restavratorsko obnovita. Restavratorska dela lahko izvajajo le za tovrstna dela usposobljeni in kvalificirani izvajalci, in to na podlagi konservatorskih izhodišč strokovne komisije, ki bo spremljala restavratorsko obnovo orgel. Na predlog Restavratorskega centra Republike Slovenije je bil za restavratorsko obnovo orgelskega instrumenta izbran restavrator orgel Boštjan Černe, za restavriranje orgelske omare pa sta bila na predlog ZVKDS Celje izbrana Anton in Gregor Podkrižnik. Člani strokovne komisije, dr. Sergej Vrišer, Anka Aškerc, Viktor Povše, Aleš Sotler in Mirko Bizjak, so po ogledu predhodno sondiranih okrasnih ornamentov in pripadajočih arhitekturnih delov orgelske omare določili nadaljnje restavratorske postopke za prezentacijo baročne orgelske omare. Odločeno je bilo, da se recentni premazi na mizarskih delih orgelske omare v celoti odstranijo do prvotne baročne polihromacije, to pa se nato po potrebi retušira oziroma rekonstruira. Pozlačeni in posrebreni ornamentalni členi se utrdijo in v celoti na novo pozlatijo na visoki sijaj in posrebrijo. Nov kredni nanos mora biti čim tanjši in ne sme zakriti značilne rokokojске rezbarije. Trem angelom iz orgelske omare se plombirajo črvojedne luknjice in retušira inkarnat ter naredita nova pozlata in srebrenje. Po tehnološko zahtevnem postopku odstranjevanja sekundarne preslikave se je pokazal barvito živahen baročen marmorin. Prvotna poslikava je bila v tempera

tehniki, vendar pa je bila tehnološko slabo izvedena. Pigment je bil vezan s slabim vezivom, na nekaterih površinah je bila poslikava nanesena neposredno na les, na površinah, kjer je poslikava prihajala v stik z ljudmi, pa je bila popolnoma zbrisana. Poškodovano je bilo okoli 40 odstotkov poslikave. Celotna omara je bila znotraj zaščitená in utrjena z belinkinim preparatom "Restavrador", barvna plast in grund pa z akrilnim vezivom. Večje poškodbe so bile kitane z lesnim kitom, plitvejše in manjše poškodbe na grundu pa plombirane s klejnim grundom. Retuše so bile opravljene v tehniki kazeinske tempere. Ornamentika je bila zaradi škodljivega delovanja vlage prhla in črvida. Zaradi tega je bilo treba delno še ohranjeno prvotno pozlato v kombinaciji s srebrom v celoti odstraniti. Po utrjevanju ornamentike z akrilnim utrjevalcem "Polaroid B52" in delno z naravno smolo so bili manjkajoči deli rekonstruirani v lesu. Pozlata in posrebritev sta bili izvedeni v tehniki na bolus. Po umetno pospešeni oksidaciji srebra je bilo srebro zaščiteno pred nadaljnjim temnenjem. Klopi je bila po odstranitvi recentne preslikave obnovljena prvotna barvna podoba.

Pri obnovi orgelskega inštrumenta je Boštjan Černe uporabil naslednje restavratorske postopke. Po temeljitem čiščenju vseh delov, testiranju in meritvah so bile namesto neuporabnih piščali izdelane nove enakih oblik in iz enake vrste lesa. Stare, še uporabne piščali so bile impregnirane, sanirane. Očiščenim, poravnanim kovinskim piščalim so bile popravljene poškodbe, ki so nastale zaradi nestrokovnega uglaševanja pri predhodnih posegih. Manjkajoče piščali so bile izdelane v skladu z menzurami starih piščali. Popravljene so bile vse ugotovljene poškodbe inštrumenta. Nova manualna in pedalna klaviatura sta natančni kopiji originalov. Obstoječe mehovje je bilo pokrpano, staro usnje osveženo. Polnilni meh je bil odstranjen. Pri pregledu omare za meh je Milko Bizjak ugotovil, da je bilo v prvotno širši omari prostora za dva meha. Po montaži vseh delov v orgelsko omaro je bila namesto stare netemperirane uglasitve za zdajšnje orgle uporabljena Bachova "dobro temperirana" uglasitev. Restavratorske postopke pri obnovi orgelskega inštrumenta je strokovno spremljal Milko Bizjak.

Po ogledu in predstavitvi dokončanih restavratorskih del izvajalcev restavratorske obnove orgelskega inštrumenta in orgelske omare novembra 1999 so člani komisije ugotovili, da je orgelska omara kvalitetno in korektno obnovljena in da je restavratorska obnova potekala na podlagi sodobnih restavratorskih principov in v skladu s predhodno podanimi konservatorskimi izhodišči

članov komisije. Orgelski omari je povrnjena njena prvotna zunanja podoba. Orgelski instrument pa je prvotno dispozicijo ohranil tudi po restavratorski obnovi in popravilu inštrumenta. Člani komisije so sprejeli sklep, da se uglašeni instrument preda v uporabo Župnijskemu uradu Olimje in javnosti. Župnijski urad Olimje mora kot lastnik orgel skrbeti za njihovo redno vzdrževanje in vsakoletno uglaševanje pri orglarju restavratorju Boštjanu Černetu. Brez njegove vednosti in vednosti Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine v Celju niso dovoljeni posegi v orgelski instrument in restavrirano orgelsko omaro. Restavratorsko obnovo orgelskega inštrumenta je v celoti financirala minoritska skupnost Olimje, restavratorsko obnovo orgelske omare pa v celoti Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Bogdan Badovinac

201

EŠD: 496

Naselje: Olimje

Občina: Podčetrtek

Ime: Olimje - samostan Olimje

Področje: UA

Obdobje: barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Leta 1995 je bil v kinete ob parapetnem zidu fasad atrija položen nov sistem odvodnjavanja, speljan v južne bazene. Atrij je na novo tlakovan z mačjimi glavami. Izbrani izvajalec Ce-Ka Celje je poskrbel za enak sivi kamen z belimi črtami. Prodniki, pobrani iz Savinje, so bili obdelani na kraju samem. Polaganje v pesek je kvalitetno izvedeno.

V programu obnove streh za leto 1996 je bila določena skriljasta kritina. Zaradi nezadostno odobrenih sredstev se je po postopni obnovi strešnih konstrukcij vsa strešna kritina zamenjala z opečnim borovcem. Izjema je le streha zvonika, ki je bila po delni zamenjavi remenatov ponovno krita s skriljem. Krovska dela je izvajal Jože Podgrajšek, restavrator Aleš Sotler je restavriral fresko Marije Vnebovzete, restavrator Tone Podkrižnik pa je pozlatil tri slemenske križe na strehi zvonika, na strehi nad vzhodno fasado cerkve in na strešnem stolpiču Frančiškove kapele. Na zvoniku, koru, zakristijskem stolpu in južni Frančiškovi kapeli so bili odstranjeni le poškodovani ometi in zamenjani z novimi. Slikopleskar Danijel Perko je na podlagi zavodovih rekonstrukcijskih načrtov ponovil fasadne poslikave. Po peskanju vhodnega portala, datiranega v leto 1550, so restavratorji kamnoseki RC RS namesto kamnitih delov zapol-

nili poškodbe z umetnimi smolami. Ker novi deli niso barvno usklajeni z originalnim tonom kamnine, je bil portal naslednje leto ob obnovi fasad prebeljen.

Leta 1997 je bila strešna konstrukcija nad južnim traktom dvorca narejena na novo, po vzoru enovito zasnovane baročne strehe cerkvene ladje, kora in južne kapele. Po obnovi strešin je na dvoriščnih fasadah in na južni fasadi s stolpoma obnovljena baročna fasadna poslikava. Poslikava na južni fasadi ni natančno ponovljena po starejših zavodovih načrtih. Pri odstranjevanju poškodovanih ometov s poslikavami so zidarji ob tem uničili fresko s sv. Pavlom Puščavnikom v niši nad glavnim vhom.

Leta 1998 so bile v celoti odstranjene in uničene stenske poslikave tako imenovane Slomškove sobe v drugem nadstropju klavzure samostana, čeprav so bila za restavriranje poslikave zagotovljena sredstva Ministrstva za kulturo RS. Uničena je bil tudi poslikava stropa, sneta in shranjena leta 1983. Dekorativna poslikava iz osemdesetih let prejšnjega stoletja, ki je imela v medaljonih upodobljene božjepotne kraje (na primer Lourdes), je predstavljala redke primer v celoti ohranjenih interiernih poslikav s konca 19. stoletja. Uničenje dela kulturnega spomenika, ki je bilo izvršeno v nasprotju s spomeniškovarstvenimi izhodišči, opredeljenimi v konservatorskem programu, smo prijavili inšpektorju za kulturno dediščino. Za obnovo fasadnih poslikav, dokončanih v letu 1988, so bile uporabljene barve helios mix.

Leta 1999 je restavrator Aleš Sotler na podlagi starejših fotografij in ohranjenih ostankov barvnih ometov naredil rekonstrukcijo uničene freske s podobo sv. Pavla Puščavnika, ki je bila v niši nad glavnim portalom dvorca Olimje. Kopija freske, v niši montirana na prenosni plošči, je kvalitetno in dovolj verodostojno narejena v tehniki prave freske. Stroške izdelave kopije freske je povrnil izvajalec zidarskih del. Poleti istega leta je Krajevna skupnost Olimje brez predhodnih raziskav dovozne poti in pešpoti ter na podlagi neodobrenega načrta financirala in izvedla nedovoljene posege na južnem platoju dvorca. Na nove poti so položene betonske talne plošče. Nedovoljene posege smo prijavili inšpektorju za kulturno dediščino. Obnovitvena dela so sofinancirali Ministrstvo za kulturo RS, občina in samostan Olimje.

Bogdan Badovinac

202

EŠD: pr. 04-00-ZRD-02-540

Naselje: Olševek

Občina: Šenčur

Ime: Olševek - prazgodovinska naselbina in gomilno grobišče

Področje: A

Vrsta dela: I

Na vzpetini Koprivnjek (parc. št. 671 do 681, k.o. Olševek) je na več antropogenih terasah obsežno prazgodovinsko gradišče (naključne najdbe keramike kažejo na obdobje KŽG), ob njegovem zahodnem vznožju (severno vznožje hriba Straža, levi breg potoka Rakovec, parc. št. 638 do 643, k.o. Olševek) pa gomilno grobišče. Doslej je registriranih 16 gomil v dveh vzporednih vrstah.

Milan Sagadin

203

EŠD: 3457

Naselje: Ostenk

Občina: Trbovlje

Ime: Ostenk - cerkev sv. Marka

Področje: UA

Obdobje: zreli barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

S sondiranjem je bilo ugotovljeno, da je le na fasadnih ometih zvonika ohranjen sistem baročne poslikave vogalov v sivomodri barvi. Na podlagi rekonstrukcijskega načrta so bile na vsej zunanjsčini v nove sveže finalne, gladko zaribane fasadne omete vrčtane vogalna poslikava in obrobe oken. Po beljenju fasad so bili poslikani vogalniki, delilni venci in talni zidec barvani v presvetlem odtenu sicer temnomodre barve. Ušesaste obrobe oken v stenah ladje ter obrobe oken in lin na zvoniku so bile barvane v svetli opečnato rdeči barvi in občrtane z modro črto. V kartuši nad zahodnim portalom je trboveljski župnik Franc Mlakar v kronogramu zabeležil letnico obnove: InnoVaVerVnt paroeCJanI eX Voto MarCVs eVangeLlsta InterCeDe pro papa et paCe.

Bogdan Badovinac

204

EŠD: 11115

Naselje: Otok

Občina: Metlika

Ime: Otok – arheološko najdišče Otoško polje

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase KOK Gradac v dolžini 1,9 km je 13. in 14. julija 2000 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Ildikó Pintér, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Ekstenzivni terenski pregled je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Obravnavani odsek KOK Gradac poteka od Primostka do Grma ob regionalni cesti Metlika–Črnomelj. Geološko je enoten, označujejo ga pliocensko-pleistocenski sedimenti (pesek in prod).

Ugotovljene arheološke sledi

1. Primostek – Pod cesto (območje I, parc. št. 953, 954, 966, 1670/2, k.o. Primostek) – kos rimskodobne amfore in dva kosa ožgane gline nakazujejo na možnost rimskodobnih ostalin na tem mestu ali v neposredni bližini.

Phil Mason, Ildikó Pintér

205

EŠD: 21976

Naselje: Paha

Občina: Novo mesto

Ime: Paha – domačija Paha 3

Naslov: Paha 3, 8222 Otočec ob Krki

Področje: E

Obdobje: 1865

Vrsta dela: 5, 6, 7

Od leta 1999 načrtuje na domačiji lastnik zasnovo kombiniranega krajevnega »muzeja na prostem«, ki naj bi ga sestavljalo več stavb: »in situ« ohran-

Paha, domačija Paha 3. Foto: D.Š. Dobernik

jena kmečka hiša iz leta 1865, ki pod enotno streho združuje bivalni in gospodarski del, lesen skedenj, dvojni kozolec, vodnjak ter zelenjavni in cvetlični vrt. Lastnik domačije je s projektom začel leta 2000 s prestavitvijo skednja iz Kalubja pri Sevnici k »in situ« ohranjeni hiši. Leta 2003 je začel obnovo hiše. Izkušen krovec iz Prekmurja je hišo na novo prekril s slamo. V letu 2004 je s sosednje vasi prestavil k hiši manjši dvojni kozolec. Spomladi 2005 je dokončal obnovo skednja. V letošnjem letu načrtuje obnovo notranjščine in zunajščine hiše, obnovo vodnjaka ter ureditev zelenjavnega in cvetličnega vrta ob hiši.

Dušan Štepec Dobernik

206

EŠD: 4878

Naselje: Perati

Občina: Kobarid

Ime: Perati - cerkev sv. Petra

Naslov: Perati

Področje: R

Obdobje: 15.–18. stoletje

Vrste dela: 4, 6

Restavratorski poseg na stenski poslikavi v prezbiteriju cerkve sv. Petra v Peratih je stekel na pobudo kobariškega župnika Branka Melinka, upravitelja župnije Livek, z željo po ureditvi notranjščine cerkve. Poslikave so bile že odkrite izpod beležev, vendar le na nekaterih mestih, kar pa je bilo z estetskega vidika bolj moteče kot ne. Odkriti deli fresk so bili posejani s številnimi drobnimi poškodbami, nastalimi med odkrivanjem.

Cerkve je v osnovi še gotska iz 15. stoletja. Sestavljena je bila iz triosminske zaključene, križnorebraste obokanega prezbiterija in pravokotne ladje. Prezbiterij je bil osvetljen z velikim šilasto zaključenim oknom v njegovi vzhodni stranici. V 16. stoletju (leta 1550) je bil cerkvi nad glavnim vhodom prizidan zvonik. Današnji kamniti baročni oltar je iz leta 1722. Od njegovi postavitvi so verjetno prebili tudi manjši pravokotni okni v severni in južni steni prezbiterija ter odtolkli rebra na oboku. Ta so bila vsekakor odstranjena pred baročno poslikavo prezbiterija. Kasneje je bila še zvišana cerkvena ladja in prizidana zakristija.

V cerkvenem prezbiteriju sta dve plasti poslikave. Starejša gotska zajema stene in obok prezbiterija in slavalno steno v ladji, mlajša baročna pa le obok in vrhnje dele sten prezbiterija.

Gotska poslikava, izvedena v freskotehniki, je, kot so pokazale sonde, na stenah in oboku prezbiteri-

Perati, cerkev sv. Petra, baročna poslikava: prizor s predajo ključev nebeških vrat; Sv. Peter – po restavratorskem posegu.

ja ter v ladji na slavoločni steni. Na desni strani slavoločne stene in južni steni prezbiterija je, kot kaže, bolj slabo, v fragmentih ohranjena, sonda za oltarjem pa kažeta nekoliko boljše ohranjenost. Po stenah prezbiterija so bili verjetno glede na to, da so figure naslikane na travnatih tleh, naslikani prizori iz življenja sv. Petra in ne apostoli. Na desni strani slavoločne stene je upodobljen Križani.

Baročna poslikava, ki je prav tako izvedena v freskotehniko in je pripisana domačinu iz Kobarida Lukasu Sharfu, zavzema obok in zgornje polovice sten prezbiterija. Po stenah si z leve proti desni sledijo prizori, povezani s Kristusom in Petrom: olov na Galilejskem jezeru, zadnja večerja, umivanje nog, molitev na Oljski gori, Kristusovo prijeteje na Oljski gori, Kristus predaja Petru ključne nebeških vrat. Pod prizori so naslikani posvetilni križi, okrog katerih je spleten venec iz vrtnic. Sredino oboka zavzema prizor s Sv. trojico, ki edini ni bil prebeljen, ampak le delno preslikan. Tega obkroža osem medaljonov, od katerih ste le dva delno odkrita. V štirih nad oltarjem so verjetno upodobljeni evangelisti, v preostalih štirih pa se nadaljuje zgodba sv. Petra, ki se konča s prizorom Petrovega križanja; ta je sedaj edini delno odkrit in prepoznaven.

Perati, cerkev sv. Petra, baročna poslikava: prizor z ribolovom na Galilejskem jezeru – po restavratorskem posegu

Kasnejša poslikava na stropu ladje, ki prikazuje Marijo ter sv. Petra in Pavla v nišah, je naslikana nad slavolokom in je s konca devetnajstega ali začetka dvajsetega stoletja. Gre za neveščo slikarijo, delo lokalnega pleskarja, ki se je potrudil, da je v cerkvi naslikal nekaj svetniških likov in morda kakšnega svetnika na okoliških kmetijah. Omenjeni pleskar je, kot kaže, zaradi precejšnje poškodbe oziroma uničenosti dveh prizorov na južni steni prebelil celotno poslikavo prezbiterija. Ohranil je le prizor s Sv. trojico, pa še tega ni pustil pri miru. Nedotaknjeni so ostali le figura Kristusa, obrazi in postave angelčkov ter obraz in roke Boga Očeta. Ozadje in obleke je preslikal in prilagodil svojemu koloritu.

V letu 2004 so bili po stenah in deloma na oboku prezbiterija s površine baročne poslikave odstranjeni beleži, v prezbiteriju za oltarjem in na slavoločni steni so bile narejene sonde starejše gotske poslikave, na odkritih površinah so bile obšivane in zakitane poškodbe in vrzeli v ometu poslikav in utrjena poslikava, odkrita poslikava je bila po stenah prezbiterija, razen okoli gotskega okna za oltarjem, poretuširana. S tem je bil restavratorski postopek na teh površinah končan.

Z letošnjimi deli je bila opravljena približno

tretjina restavratorskih del, potrebnih za ureditev poslikav v prezbiteriju in slavoločni steni cerkve sv. Petra v Peratih, s predpostavko, da se v prezbiteriju starejša gotska poslikava ne odkriva.

Andrej Jazbec

207

EŠD: Rkd-07-05-00113

Naselje: *Petrova vas*

Občina: *Črnomelj*

Ime: *Petrova vas – arheološko najdišče*

Področje: *A*

Obdobje: *rimsko obdobje, novi vek*

Vrsta dela: *6, 7*

Potencialno arheološko najdišče Petrova vas je locirano v vasi Petrova vas v Beli krajini, ki prej ni bila znana kot lokacija arheološkega najdišča. Pri arheološkem nadzoru izkopane trase za telefonske kable smo 6. 12. 2000 na območju naselja Petrova vas ugotovili prisotnost arheološkega najdišča na parcelah št. 26, 103, 193, k.o. Petrova vas. Arheološko plast smo dokumentirali v 60 cm širokem jarku v dolžini 32 m. Nadzor smo izvajali med gradnjo VATC Črnomelj po izvedbi predhodnega sistematičnega ekstenzivnega terenskega pregleda, ki ni pokazal prisotnosti najdišča. Po ogledu terena je bila 8. 12. 2000 nadaljnja gradnja na tem odseku ustavljena do zaključka arheoloških raziskav.

V letu 2001 je sodelovanje z Oddelkom za arheologijo Filozofske fakultete v Ljubljani omogočilo izvedbo terenske prakse za tri študente četrtega letnika v okviru akcije ZVNKD Novo mesto. Tako je zavarovalno arheološko izkopavanje nudilo študentom četrtega letnika enkratno priložnost za spoznavanje načina vrednotenja že poškodovanega arheološkega najdišča v praksi, kot strokovni vodje oziroma tehnično osebje pod vodstvom višjega konservatorja.

Zavarovalno izkopavanje je potekalo od 28. 6. do 12. 7. 2001. Ekipo so sestavljali trije tehniški študenti arheologije in 8 do 12 delavcev. Izkopavanja je vodil in nadziral dr. Phil Mason. V dolžini ugotovljenega arheološkega najdišča so bile izkopane tri sonde velikosti 5 x 3 m (razen druge sonde, ki je bila široka 3,50 m), ki so na sredini zajele odprti jarek za telefonski kabel. Sonde so bile razdeljene na kvadrate velikosti 1 x 1 m.

Ugotovili smo, da se v vseh treh sondah ugotovljene štiri faze med seboj ujemajo. Prva faza predstavlja geološko osnovo in sterilno ilovico. Druga faza je rimskodobna. Tretja zajema obdobje od rimske dobe do novega veka. Zadnja, četrta faza je

recentna. Arheološko zanimiva druga faza verjetno predstavlja rimskodobno dejavnost na obrobju nekdanje rimskodobne naselbine, ki je verjetno ležala nekoliko višje. Večina odkritega rimskodobnega materiala je bila na območju sondiranja verjetno odložena s koluviacijo. Odkrita rimskodobna keramika sodi v 1. in 2. stoletje n. š., za ta čas je značilna tudi najdena bronasta sidrasta fibula.

Phil Mason

208

EŠD: Rkd-07-05-00113

Naselje: *Petrova vas*

Občina: *Črnomelj*

Ime: *Petrova vas – arheološko najdišče*

Področje: *A*

Obdobje: *rimsko obdobje*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki ekstenzivni terenski pregled na območju KBV, TP in NNO Petrova vas v dolžini 0,5 km je 24. 4. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnavano območje poteka ob lokalni cesti, ki vodi od ceste Novo mesto–Črnomelj v naselje Petrova vas. Geološko ga označuje apnenčasta in dolomitna osnova.

Območje I: ravninski predel od odcepa ceste Novo mesto–Črnomelj, ob lokalni cesti, ki vodi v naselje Petrova vas. Svet je precej valovit, vrtačast in z različno debelino preperine na apnenčasti in dolomitni geološki osnovi.

Območje II: predstavlja naselje Petrova vas na pobočju, ki se dviga proti obronkom Kočevskega roga. Svet je precej valovit, vrtačast in z različno debelino preperine na apnenčasti in dolomitni geološki osnovi.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Petrova vas (območje I, parc. št. 4066, k.o. Petrova vas) – kos rimskodobne keramike nedvoumno nakazuje, da lahko lokacijo označimo za potencialno arheološko najdišče, ki je v povezavi z bližnjim območjem Petrova vas – arheološko najdišče Petrova vas.

Phil Mason, Ildikó Pintér

209

EŠD: 524

Naselje: *Pišce*

Občina: *Brežice*

Ime: *Pišce – grad*

Naslov: *Pišce 1*

Področje: UA, UR.KR.
Obdobje: 13.–20. stoletje
Vrsta dela: 2, 4, 5, 7

Nevzdrževanje gradu po drugi svetovni vojni je povzročilo propad lesenih strešnih konstrukcij in strešne kritine ter poškodbe na lesenih stropnih konstrukcijah. V letu 1996 je izvajalec Pionir Krško zamenjal dotrajano streho nad severnim traktom, v letu 1997 pa so bila izvedena kleparska dela na strehah severnega in zahodnega trakta. V notranjščini stolpa so bile zamenjane popolnoma dotrajane lesene enoramne stopnice, prav tako pa so bili v celoti obnovljeni leseni pohodni plohi. Izvajalec je v tem letu za silo saniral tudi kritino na osrednjem romanskem stolpu. V letu 1998 so delavci v okviru javnih del v Občini Brežice in ob sodelovanju Zavoda za gozdove Slovenije, enota Brežice, očistili območje grajskega parka in uredili okolico. Okolica gradu z angleško urejenim parkom je bila namreč hudo zanemarjena. Vsepovsod se je zaraslo drevje, še več pa je bilo podrasti in grmičevja. Poleg tega je bilo na južni strani gradu tudi divje odlagališče odpadkov.

V letu 1999 je gradbeno podjetje Vingrad, d. o. o., iz Novega mesta zamenjalo streho nad vzhodnim traktom gradu. Poleg nove strešne konstrukcije je bil iz statičnega razloga izveden tudi armiranobetonski venec, delno pa je bilo treba sanirati tudi statično labilne obodne stene tega dela gradu. Pri odstranitvi stare strehe in pripravi ležišč za nove armiranobetonske vence smo ugotovili, da so zaradi zamakanja popolnoma dotrajani tramiči stropa nad prostori prvega nadstropja. Stropovi so v tem trenutku podprti oziroma deloma že odstranjeni, vendar jih bo treba po opravljeni detajlni dokumentaciji zamenjati in rekonstruirati štukaturno okrasje. Tega leta je bila tudi zamenjana povsem dotrajana streha na gospodarskem poslopju pod gradom. Zidovi poslopja so bili pred postavitvijo nove strešne konstrukcije povezani z armiranobetonskim vencem.

Pozimi 1999 se je dokončno zrušila dotrajana streha pod gradom stojčega gospodarskega poslopja. Skupaj z Občino Brežice smo ocenili, da bi tovrstno stanje povzročilo dokončen propad poslopja in da je zato treba postaviti novo streho. Na podlagi projekta, ki ga je izdelalo podjetje Gemis, d. o. o., iz Brežic, je izvajalec SL Inženiring, d. o. o., iz Krškega statično povezal obodne in pregradne zidove z armiranobetonskim vencem, zgradil novo streho in uredil odvodnjavanje meteornih voda proč od objekta.

V letu 2000 se je na gradu Pišce izvedla parcialna zamenjava dotrajane lesenega stavbnega

pohištva, in sicer glavnih grajskih vrat, vrat in oken v dvorani v pritličju zahodnega trakta ter oken v južni vogalni sobi v nadstropju zahodnega trakta. Glavna grajska vrata so bila v osnovi baročna iz lipovega lesa ter z zunanje strani prekrita s pločevino in okovana. Kasneje so bila večkrat popravljana s smrekovim lesom. Preostala okna in vrata so iz 19. stoletja. V vseh primerih se je izvedla popolna rekonstrukcija, vključno s kovanim okovjem. Dela sta izvedla mizar Dobrina Mihael iz Polja pri Bistrici ob Sotli in kovač Kunej Bojan iz Bistrice ob Sotli.

Geodetski inštitut Slovenije je leta 2000 izdelal fotogrametrični posnetek gradu, in sicer digitalni geodetski načrt položaja gradu in njegove okolice, načrt tlorisnega oboda gradu po posameznih etažah, tridimenzionalni žični in ploskovni model gradu ter načrte razvitih fasad gradu. Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Novo mesto, je leta 2002 dopolnil fotogrametrični posnetek z izrisom tlorisa gradu po etažah, Restavratorski center pa je v sodelovanju z arhitektom Antonom Marnom leta 2003 izdelal poleg novega izrisa tlorisov in fasad tudi značilne prereze gradu, izrise razvitih fasad notranjih prostorov in izris stavbnega pohištva.

V jesenskih mesecih 2001 je podjetje SL – Inženiring, d. o. o., s kooperanti izvedlo zamenjavo streh nad mostovžem, zahodnim in severozahodnim traktom gradu Pišce. Po odstranitvi starih, dotrajanih lesenih konstrukcij in kritine so zgradili armiranobetonske vence, ki so služili tudi kot ležišča za nove strešne lege. Nekaj starih primerkov bobrova se je shranilo v materialno dokumentacijo gradu. Nove strehe ohranjajo konstrukcijsko zasnovu starih. Nova kritina je naravno rdeči opečni bobrovec, za kleparska dela se je uporabila bakrena pločevina. V stiku zahodnega in južnega trakta je bilo treba na dvoriščni strani ponovno pozidati kolenčni zid z dvema linama. Zid je bil namreč naknadno sezidan na leseni legi. Ta je bila povsem dotrajana in je zato obstajala grožnja zrušitve zidu. Stari zid je bil kamnite gradnje, novi pa je bil pozidan z opečnimi votlaki in ometan z dvoslojnim apnenim ometom brez hidravličnih dodatkov. Nad zidom je bilo treba rekonstruirati sims v obliki lesenega obitja s konzolicami. Prav tako je bilo treba zaradi izgradnje armiranobetonskega venca previdno porušiti opečni sims na manjšem dvorišču ob romanskem stolpu in ga nato z istimi opekami ponovno rekonstruirati. Na novo je bil pozidan tudi požarni zid med streho zahodnega trakta in mostovžem. Projekt (PGD št. G 25/01) je izdelalo podjetje GEMIS, d. o. o., iz Brežic, odgovorni vodja projekta pa je bil mag.

Vojko Bibič, univ. dipl. inž. gradb. Investitor del je bila Uprava RS za kulturno dediščino.

Podjetje Elite, d. o. o., iz Krškega je leta 2002 po naročilu Uprave RS za kulturno dediščino izdelal projekt za rekonstrukcijo streh nad južnim in vzhodnim traktom gradu in za delno sanacijo strešne konstrukcije z zamenjavo kritine na romanskem stolpu. Dela je v letu 2003 izvedel SL Inženiring iz Krškega.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Novo mesto, je leta 2003 izdelal konservatorski program obnove gradu s smernicami za statično in protipotresno sanacijo gradu, za sanacijo podpornih zidov ob gradu, za zamenjavo stavbnega pohištva, za konservatorske in restavratske posege, za odvodnjavanje meteorčnih vod in za vzdrževalne posege na fasadah gradu.

Sledila je izdelava izvedbene projektne dokumentacije, in sicer projekt arhitekture – PGD, PZI št. B03-040, GEA CONSULT, d. o. o., oktober 2003; zamenjava stavbnega pohištva, odvodnjavanje meteorčnih vod, obnova fasad; projekt konstrukcijske ojačitve gradu – PGD, PZI št. načrta 187 DN 2000415, Gradbeni inštitut ZRMK, december 2003; statična in protipotresna sanacija objekta, sanacija zidanih obočnih in lesenih stropnih konstrukcij in načrt sanacije podpornih zidov in terase – PGD, PZI št. 65/02, TERRAS, s. p., september 2002.

V okviru petega raziskovalnega okvirnega programa Evropske unije, ki je potekal v obdobju med letoma 2001 in 2004, je v gradu Pišee potekalo izvajanje raziskovalnega projekta ON-SITEFORMASONRY. Pri projektu je sodelovalo 14 različnih institucij iz 6 držav, ki so raziskovale možnosti uporabe različnih nedestruktivnih preizkuševalnih metod za določanje stanja in mehanskih lastnosti zidovja zgodovinskih stavb. Projekt je bil po končani evalvaciji ocenjen kot eden izmed najuspešnejših na področju kulturne dediščine, izpeljanih v omenjenem programu (<http://www.onsiteformasonry.bam.de/>).

Osnovni cilji projekta so bili:

- ocena uporabnosti različnih nedestruktivnih, poldestruktivnih, destruktivnih metod pri diagnosticiranju zgodovinskega zidovja na podlagi rezultatov laboratorijskih in in-situ preiskav,
- interdisciplinarno delo na sintezi ter interpretaciji rezultatov (več kot 200 rezultatov na 10 objektih v EU),
- izboljšave programske in preizkuševalne opreme,
- določanje metodologij preizkušanja v odvisnosti od obravnavane problematike,
- uporabnost parametrov, določenih z različnimi

opisanimi metodami pri numeričnem modeliranju obnašanja zgodovinskih objektov.

Tomaz Golob

210

EŠD: 301784 (št. predloga)

Naselje: Pivka

Občina: Pivka

Ime: Pivka – trško jedro

Naslov: Pivka, Radohova vas 5, Rebčeva domačija

Področje: E, U

Obdobje: 1792

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6

Na prehodnem svetu med osrednjeslovenskim prostorom in Primorsko v razcepu vaških poti v Radohovi vasi leži Rebčeva domačija, ki so jo oblikovali vplivi tako z ene kot z druge strani. Domačija je pritlična, grajena iz lokalnega apnenca, prostorsko definirana z dvema v konus združujočima se vaškima potema. Osrednji objekt domačije je stanovanjska hiša s tridelno zasnovno. Vhod v osrednji prostor, nekdanjo kuhinjo z obočnim stropom, je pod kratkim nadstreškom, ki sloni na kamniti konzoli. Pod nadstreškom ob vhodnih vratih je kamnita polica, kjer so hladili prevročo hrano. Levo in desno od kuhinje sta sobi, leva obokana in z obočnimi kapami, desna pa z lesnim stropom, slonečim na vidnih lesenih gredah. Manjši prostor nasproti vhodnih vrat je služil kot hram. Neposredno na kuhinjski velb je postavljen monumentalni zidan dimnik z dvokapno strešico, po pripovedovanju zgrajen šele drugi svetovni vojni. V mediteranski maniri nizanja stavbnih enot druge zraven druge je stanovanjski hiši prizidana štala, tej pa vhodna lopa, ki se odpira proti severu in predstavlja glavni vhod na domačijo. Sledeč parcelni meji proti zahodu, naletimo na nizek zidan vodnjak na manjšem podestu z izvorno vodo. Nad vodnjakom je po pripovedovanju stal manjši objekt, spodaj odprt kot lopa, od katerega so ohranjeni še temelji. Na dvorišču sta ob zid postavljena pritlična svinjska kuhinja in hlev za svinje. Domačija je krita s strmo dvokapno, danes salonitno streho, le nad vhodno lopo je pod salonitnimi ploščami še ohranjena prvotna slama. Ostrešje je leseno, skupaj zbito z lesenimi klini. Na dvoriščno stran se streha odpira s preprosto frčado. Obširen prostor pod streho je v celoti služil spravi sena. Streha se nad stanovanjskim delom zalomi s čopom, pod katerim je leseni zatrep, ki je omogočal boljše prezračevanje sena. Domačija je v nadaljevanju obdana z visokim kamnitim zidom, ki v prvem delu služi kot podpora, saj se nanj z

zunanje strani naslanja pobočje rahlo vzpenjajoče se poti, v zalomu proti jugu pa je zid prosto stoječ in sooblikuje notranje dvorišče, ki se odpira z lepim polkrožnim, segmentno sestavljenim kamnitim portalom, ki na dvorišču nosi letnico 1792. Proti jugu se zunaj zidu širi domačiji pripadajoč sadovnjak. Za prenovu domačije smo izdelali tako tehnični posnetek obstoječega stanja kot idejno skico, vendar novi lastnik s predlaganim ni soglašal, zato smo mu predlagali, naj dostavi nov idejni projekt. Po tem projektu pa naj bi prišlo do porušenja domačije, zato nanj nismo izdali KVS, ampak smo zahtevali spremembo.

Eda Belingar

211

EŠD: 2844

Naselje: Pleterje

Občina: Šentjernej

Ime: Pleterje – cerkev Sv. trojice

Področje: UA

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 4, 6, 7

Gradnja stare gotske cerkve Sv. trojice je bila začeta v času ustanovitve srednjeveške kartuzije, torej leta 1407, in je bila do leta 1420, ko je bila posvečena, tudi v celoti zgrajena. V kasnejših obdobjih je doživela le manjše spremembe, ki so bile korigirane z veliko obnovo cerkve v začetku osemdesetih let 20. stoletja. Kasneje je cerkev, ki danes slovi kot najbolje ohranjena cerkev tega reda v Evropi, doživela še manjše restavratorske posege, neizvedena pa je ostala obnova strešne kritine in dela lesene strešne konstrukcije. Ta je po več neuspešnih poskusih končno stekla v letu 2001.

Obnova strehe je zajela zamenjavo letev in strešne kritine, bobrovca. Za novo kritino je bil uporabljen bobrovec, čeprav je večji del kartuzije prekrit s skrilom. Argument za tovrstno kritino je seveda dejstvo, da sta cerkev in zakristija edini ostanek srednjeveške kartuzije, za katero je primernejši bobrovec; s tem sta navzven (s ptičje perspektive) ločena od preostalega dela kartuzije, ki je bil zgrajen do leta 1904. Pri obnovi se je kot tehnični oziroma konservatorski problem izkazalo le prekrivanje fasadnega dela strešnega venca, klesanega, kot se je pokazalo, iz peščenjaka, kar pred obnovo ni bilo evidentno. Prvotno ti deli kot tudi odkapi opornikov niso imeli posebne kritine, kasneje pa so opornike prekrili z bakreno pločevino. Ker pa baker pušča zelene madeže, smo se odločili, da te dele prekrijemo s svinčeno pločevino, ki se idealno prilega klesanim členom. Žal se je in-

vestitor kljub našemu nasprotovanju odločil, da odstrani žlebove, kar se je izkazalo za slabo potezo, saj se je prisotnost kapilarne vlage opazno dvignila in že povzroča pospešeno izsoljevanje.

Robert Peskar

212

ŠD: 528

Naselje: Pleterje

Občina: Šentjernej

Ime: Pleterje – Kartuzijski samostan

Področje: UA

Obdobje: okoli 1900

Vrsta dela: 4, 6, 7

Obnovitvena in restavratorska dela v letu 2003 so zajela več delov kartuzije. Najpomembnejši in tehnično razmeroma zapleten sklop sta predstavljala obnova in restavriranje fasade vhodnega poslopja kartuzije. Gre za stavbo, ki je bila zgrajena ob gradnji nove kartuzije do leta 1904 in je v nasprotju z drugimi stavbami pred deseterletji že doživela obnovo. Ta obnova je zajela beljenje in delno zamenjavo dotrajanih ometov ter beljenje kipov v nišah ter samega trikotnega čela. Ker ta obnova ni potekala pod strokovnim vodstvom, so izvajalci spremenili tudi nekatere detajle pri fasadni členitvi, zlasti pri vhodu. Zaradi naštetega se je fasada vhodnega poslopja pred nedavno obnovo barvno razlikovala od drugih stavb. To dejstvo je narekovalo, da smo obnovo razdelili v dva sklopa, in sicer osnovno raziskavo, ki naj bi pokazala prvotno členitev, in izvedbeni del. Ta se je po zahtevnosti delil na dva osnovna sklopa, na zidarskega in restavratorskega. Slednji je zajel restavriranje kipov in trikotnega čela, medtem ko je zidarski zajel rekonstrukcijo prvotne podobe.

Raziskave so pokazale, da je bila fasada izdelana enako kot druge bivalne stavbe v kartuziji. Pri tem je potrebno poudariti, da je bila površina izdelana z grobim tankoslojnim ometom. Pravzaprav je bil zadnji grobi sloj nanesen verjetno na fino zaglajeno površino. Površina ni bila posebej barvana, ampak je za osnovni ton obveljala barva ometa, sorodna barvi peščenjaka. To je bilo tudi vodilo pri izboru barvnega tona obnovljene fasade. Le obrobe oken in portalov, simsi ter oporniki so bili izvedeni z zaglajenim ometom ter beljeni z ubito belo.

Zidarski del je zajel odstranitev sekundarnih ometov in plomb iz cementa ter čiščenje sekundarnih beležev. Vse propadle površine ometov so bile zamenjane z novimi apnenimi ometi, ki so bili po sestavi prilagojeni starim ometom vključno z zadnjim grobim slojem, izvedenim z »ježkom«.

V partiji kokla so bili ometi nekoliko prilagojeni dani situaciji, namreč rahli prisotnosti kapilarne vlage. Čeprav je bila izvedena drenaža, smo se odločili, da apneni malti dodamo nekaj odstotkov zmlete opeke, da se povečata poroznost malte in hidravlični učinek. Da bi na koncu obnove fasade dosegli enoten učinek, smo se odločili, da celotno fasado prebelimo s silikatnimi barvami (Jubosil FX), in sicer: osnovni ton nežna barva peščenjaka, svetli zaglajeni deli pa v tonu ubite bele. Zidarska dela in beljenje je izvajalo podjetje Grif, d. o. o., iz Ljubljane.

Restavratorski del obnove je obsegal raziskave timpanona in samih kipov, ki so bili najprej preneseni v restavratorsko delavnico. Kipi so izdelani iz žgane gline, nekateri atributi pa iz kovine. Osnovno sondiranje barvnih plasti je pokazalo, da je bila površina nekajkrat beljena z apnom, razkrila pa se je tudi prvotna podoba, ki je bila vodilo za končno prezentacijo kipov. Pomembno je, da so raziskave odkrile tudi odtis proizvajalca kipov: Mayer'sche kgl. Hof-Kunstanstalt München. Gre za podjetje, ki še danes deluje. Restavriranje je zajelo čiščenje kipov, rekonstrukcijo barvne podobe vključno s pozlato posameznih delov ter montažo na prvotno mesto. Po podobnem postopku je teklo tudi restavriranje timpanona, kjer so bile s sondiranjem odkrite prvotne barvne plasti, ki so bile z najnujnejšimi retušami tudi prezentirane. V timpanonu je upodobljen kartuzijanski grb z napisnim trakom. Restavratorska dela je izvedel Ljubo Zidar.

V sklopu obnovitvenih del v kartuziji za leto 2003 je bilo izvedeno tudi injektiranje dela obzidja, ki je bilo statično v najslabšem stanju. Sprva smo načrtovali injektiranje v večjem obsegu, vendar pa smo zaradi višine razpoložljivih sredstev obseg nekoliko zmanjšali.

Robert Peskar

213

EŠD: 7346

Naselje: Pliskovica

Občina: Sežana

Ime: Pliskovica – domačija Pliskovica 11

Naslov: Pliskovica 11

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

Slamčeva hiša, danes prazna domačija, leži na skrajnem južnem robu Pliskovice, ene največjih vasi na Krasu. Med vaško cesto in stanovanjsko hišo je vrinjeno enocelično poslopje, pripadajoče sosedovi domačiji, Jurijevim. V okvir domačije sodi še

zemljiška parcela, označena kot njiva. Na dvorišču je ob retrofasado sosednje domačije Pri Sčajnknihs prislonjen pritličen svinjak s kokošnjakom pod enokapno skrlasto streho. Slamčeva kmetija velja za majhno. V štali so redili po eno kravo in vola za domače potrebe ter kakšnega telička za prodajo. Kosili so travo in deloma prodajali seno. Kmetija je zadoščala za preživetje družine, z denarjem od prodaje kmetijskih proizvodov pa so morali pokriti stroške davkov. Domačija danes obsega stegnjeno stanovanjsko poslopje s spahnjenico z ohranjenim ognjiščem in vinskim hramom, svinjak ter ločeno postavljeno gospodarsko poslopje – štalo s skednjem. Dostop do domačije je mogoč skozi dve kaloni. Obe zgradbi sta zgrajeni iz lokalnega kamna – apnenca. Na podlagi katastrskih map lahko sklepamo, da je današnja Slamčeva domačija nastala z združitvijo dveh samostojnih domačij. Sama stanovanjska hiša je zgrajena iz dveh enot, ki sta danes tudi različnega višinskega gabarita. Streha levega dela stanovanjske hiše, krita s korčno dvokapnico, je bila pred poškodovanjem v prvi svetovni vojni strma dvokapnica, krita s skrlami. Na podstrešju je še lepo viden prvotni zatrep. Mezanin je tako rezultat popravil po vojni, ugrabimo lahko, da tako tudi gank. Desni del stanovanjske hiše je še vedno krita s skrlami. Če se smemo zanašati na točnost izrisa katastrskih map, ugotovimo, da je bila spahnjenica dozidana šele po letu 1874. Štala s senikom v nadstropju je krita s strmo skrlasto streho, pritlični skedenj pa je bil krita s simetrično korčno dvokapnico z daljšim napuščem čez vhodni portal. V letu 2002 je občina Sežana kupila domačijo z namenom ureditve mladinskega hotela – Youth hostela – v povezavi z dejavnostjo Mladinskega doma na Krasu ter centra občinskih dejavnosti, ki naj bi imel svoje prostore v Pliskovici. Projekt, imenovan Mladinski turizem na Krasu, je bil sofinanciran iz programa Phare čezmejnega sodelovanja med Slovenijo in Italijo leta 1999. Za preново je bilo pridobljeno gradbeno dovoljenje na podlagi PGD, pri izdelavi katerega je bil upoštevan konservatorski program, vendar ne v celoti zaradi specifične nove namembnosti. V istemu letu je stekla že tudi prenova. Ugotovili smo, da je bila osredinja stanovanjska hiša, krita s skrlami, zgrajena kot enocelična enonadstropna enota z zunanjim dostopom v nadstropje, saj se je na skrajni levi strani v nadstropju pokazala vratna odprtina. Na obeh stanovanjskih poslopih so bili izvedeni statični sanacijski posegi, obe strehi sta bili narejeni na novo, s tem da je bila pod skrlasto narejena osnovna betonska plošča. Na novo je bilo narejeno vse stavbno pohištvo, tako na zunanjih fasadah kot v notranjosti, in to po ohranjenem

avtentičnem, a žal dotrajanem pohištvu. Stropovi nad pritličjem in nadstropjem so novi, leseni (široke deske, položene čez grede), razen v delu, kjer so sanitarije. V pritličju je bila izvedena hidroizolacija, čeznjo pa ponovno položen prvotni tlak – kamnite skrle. Ker za prekritje štale in stanovanjske hiše ni bilo na razpolago dovolj skrl, smo se odločili, da se z njimi prekrije stanovanjska hiša, ker je starejša, pri štali pa le zatrepane fasade; vmesni prostor se je prekril s korci pod strmim naklonom. Ohranilo se je tudi avtentično leseno ostršeje, ki pa ga je bilo treba nekoliko obtesati zaradi poravnave. Nad skednjem je bila izvedena nova korčna dvokapnica. Po ohranjenih fotografijah je bil rekonstruiran gank tako na stanovanjski hiši kot na štali. Stanovanjska hiša je bila v celoti na novo ometana, le v veži v nadstropju smo ohranili vzorčni primer avtentičnega ometa z več nanosi beležev. Naš restavrator Andrej Jazbec je izdelal tudi študijo obarvanja fasad, a do izvedbe še ni prišlo zaradi prevelike vlažnosti prostorov.

Eda Belingar

214

EŠD: 5028

Naselje: *Podbela*

Občina: *Kobarid*

Ime: *Podbela – arheološko najdišče Na Lupu*

Naslov: *gradnja greznice na parc. št. 133, k.o. Sedlo*

Področje: *A*

Obdobje: *rimsko obdobje*

Vrsta dela: *7*

V aprilu 2005 smo spremljali izkop v vzhodni hriba z rimskodobno naselbino pri cerkvi sv. Helene. Lokacija leži na levem bregu Nadiže, še v širšem poplavnem območju reke, tik pod novozgrajeno cesto iz Podbele v Robedišče, med obema mostovoma čez potoka Bela in Nadiža.

Severna polovica izkopa, površine 4 x 4 m, glob. 1,80 m, je bila zapolnjena z rjavo ilovnato zemljo, v kateri so ležali razmetani kamniti bloki, bolj ali manj obdelani, apnenec in lapornat peščenjak, ki so nedvomno del stavbne ruševine. Disperzija peščenih drobcev je ostanek izluženega maltnega veziva. Datacijo nam je potrdila najdba kosov antičnih strešnikov in kos lonca tipa Auerberg. Južna polovica izkopa je čista rečna naplavina, mivka s prodrom. Ločnica obeh slojev je bila v profilih dokaj jasno razvidna.

Glede na lego sloja in razpršenost ruševine sodim, da gre za del plazišča s hriba Na Lupu ali morda za njegovega južnega pobočja, kjer je opaziti sledove

zdrsov v petah posameznih plazov. Plato hriba z naselbino je skoraj povsem izravnani, na vseh njegovih robovih pa je videti sledove odlomov (menda od tod ime »ker se lupi«). Na zahodnem robu platoja je v profilu videti kos lepo grajenega zidu stavbe, razpoznavne deloma še v tlorisu. Drugi del odlomljenega zidu je opaziti niže na melišču pod hribom.

Zanimivost sedanje najdbe je v spoznanju, da moramo računati z arheološkimi depoziti vse do rečnega brega. Na južnem pobočju so zanimive vse domnevne terase, na zahodnem pa je treba preiskati vse zdrse. Severno in vzhodno pobočje sta izjemno strmi in je možnosti za ohranjenost najdb znatno manj.

Nada Osmuk

215

EŠD: 5061

Naselje: *Podbrdo*

Občina: *Tolmin*

Ime: *Podbrdo – domačija Podbrdo 18*

Naslov: *Podbrdo 18*

Področje: *E*

Obdobje: *18., 19. stoletje*

Vrsta dela: *2, 4, 6, 7*

Celovita obnova Jakovkne hiše se je začela leta 2002, v letu 2003 pa se je nadaljevala. Končana je bila sanacija zunanosti objekta: prekritje strehe s »skrllicami«, izvedba simsa, fasadnega ometa, pleskanje fasad z apnenim beležem in šivanih robov, cofov ter delilnega zidca.

Restavrirane so bile freske na zatrepnem in vhodnem pročelju hiše. Z restavratorskimi deli je bila odkrita tudi datacija poslikave hiše, ki je iz srede 18. stoletja.

Andrejka Ščukovt

216

EŠD:

Naselje: *Podbrezje*

Občina: *Naklo*

Ime: *Podbrezje – hiša Podbrezje 19*

Naslov: *Podbrezje št. 19*

Področje: *E, R*

Obdobje: *19. stoletje*

Vrsta dela: *7*

V letu 1998 je bila obnovljena fasade stavbe Podbrezje št. 19. Pri tem je bila restavrirana freska s podobo Marije z otrokom in sv. Florijanom. Na

Podbrezje št. 19, manjša kajžarska hiša po obnovi fasade, freska na čelni strani in »šivani vogali«. Stanje leta 1999. Foto: V. Knific

novo so bili naslikani »šivani« vogali. Restavratorska dela je opravil Tone Marolt.
Vladimir Knific

217

EŠD: RKD 420367

Naselje: *Podkoren*

Občina: *Kranjska Gora*

Ime: *Podkoren – kajža Podkoren 62*

Naslov: *Podkoren 62*

Področje: *A*

Obdobje: *rimsko obdobje*

Vrsta dela: *7*

Na kupu odpadnega gradbenega materiala in ruševin kajže Podkoren 62 (ob poti na Korensko sedlo) je bil 9. 5. 2005 najden rimski napisni kamen velikosti 57 x 46 cm z napisom

SAVERCNAE
STEPHANVS
CVM SVIS
D D

Napis je iz kvalitetnega belega marmorja, napisno polje je poglobljeno, obdano s trikrat profiliranim robom. Velikost napisnega polja je 47 x 35 cm, velikost črk 5,3 cm. Napis je sicer enkrat prelomljen, sicer pa v celoti ohranjen.

Milan Sagadin

218

EŠD: 10275

Naselje: *Podmelec*

Občina: *Tolmin*

Ime: *Podmelec – domačija Podmelec 44*

Naslov: *Podmelec 44 /Borovnica/*

Področje: *E*

Obdobje: *druga polovica 19. stoletja*

Vrsta dela: *2, 4, 7*

V okviru popotresne obnove je DTP Bovec - Kobarid izbral izvajalca del za sanacijo stanovanjsko-gospodarskega objekta pri Tincu. Prioritetno so bila narejena naslednja dela: utrjevanje zidovja, sanacija ostrejša, njegovo prekritje z ravnimi strešnimi ploščami, izvedba fasadnega ometa in vgradnja novih oken.

Andrejka Ščukovt

219

EŠD: 199226

Naselje: *Podnanos*

Občina: *Vipava*

Ime: *Podnanos – grobišče Zidanca*

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina*

Vrsta dela: *6, 7*

Na jugozahodnem pobočju Nanosa in jugovzhodno od utrjenega naselja na Gradišču nad Hraščami je na manjšem platoju ob cesti, ki vodi na Nanos, gradbeno podjetje Primorje Ajdovščina nameravalo postaviti začasno betonarno za potrebe gradnje hitre ceste Razdrto–Vipava. Zaradi bližine prazgodovinske naselbine je ZVKDS OE Nova Gorica zahteval predhodna strojna sondiranja. Ta so bila več kot upravičena, saj so bile v profilu sonde 1 ugotovljene grobne jame z žganino že 30–40 cm pod današnjo hodno površino. Gre torej za grobove prebivalcev naselja na vrhu hriba Gradišča. Prostor grobišča z ledinskom imenom Zidanca je izredno zanimiv, saj ga loči od naselbine strmo pobočje, ki se zaključí v hudourniški grapi. Rahlo nagnjen plato proti jugovzhodu je na vzhodni in zahodni strani zamejen z grebenoma iz pleistocenskega grušča, ki se spuščata v ozko strugo potoka, na južni strani pa s strmim pobočjem. Komunikacija med grobiščem in naselbino je verjetno potekala po severnem delu platoja, mogoče tako kot trasa sedanje ceste na Nanos, ki preseka severni del platoja in vodi na sedlo za Gradiščem, od koder je najlažji dostop do naselbine.

Da bi lahko razumeli stratigrafijo najdišča, ocenili približen obseg grobišča in pripravili oceno stroškov morebitnih arheoloških raziskav ter postavili investitorju nadaljnje pogoje glede izgradnje betonarne, je pozimi 2005 ZVKDS OE Nova Gorica izvedel manjše raziskave. Tako je bilo na raziskani površini 13 x 1,5 m dokumentiranih osem žganih grobov, od katerih jih je bilo šest delno uničenih že ob strojnem izkopu. Grobovi so ležali od 30 do 70 cm pod današnjo hodno površino. Večina jih je bila ob odkritju pokrita s kamnitimi ploščami iz apnenca ali fliša, ki so bile v času uporabe grobišča vidne. Grobne jame so bile vkopane v koluvialni sediment ter zapolnjene z žganino: žganimi človeškimi kostmi, ogljem in redkimi pridatki, med katerimi prevladujejo drobiči bronca, odlomki keramičnih posod, steklene jagode, živalske kosti. Po pridatkih izstopata grob št. 2 z železnim obročastim predmetom in grob št. 3 z bronasto iglo s stožčasto glavico, ki nam grobišče okvirno datirata v začetek železne dobe.

Med pregledom deponije iz sonde 1 je bilo ugotovljeno, da so bile žal s strojem odkopane vsaj še tri grobne jame. Glede na lego in gostoto odkritih grobov imamo na ledini Zidanca verjetno večje grobišče in lahko pričakujemo nadaljevanje tega proti jugu, jugovzhodu in severu. Da sta bila ta prostor ali bližnja okolica poseljena že pred obstojem grobišča, pa govorijo odlomki prazgodovinske keramike, ki so bili najdeni v koluvialnem depozitu, tako v sondi z grobovi kot tudi v osrednjem delu platoja.

Po zaključku arheoloških del je bilo območje raziskav in strojnih sond ponovno zasuto, investitor predvidenega gradbenega posega pa je bil zaradi prevelikih stroškov zavarovanega arheološkega izkopavanja prisiljen poiskati novo lokacijo.

Patricija Bratina

220

EŠD: 3917

Naselje: *Podnanos*

Občina: *Vipava*

Ime: *Podnanos - cerkev sv. Vida*

Področje: *R*

Obdobje: *15. stoletje*

Vrste dela: *4, 6*

V starem prezbitteriju župnijske cerkve sv. Vida v Podnanosu se je delno ohranila kvalitetna, v marsičem že povsem renesančno delujoča poslikava. Umetnostna zgodovina jo povezuje z delavnico furlanskega rezbarja Leonarda Thannerja. Poslikava je delo slikarja mojstra in dveh slikarjev pomočnikov, ki sta poslikala tudi predelo oltarja Objokovanja v Antonovi cerkvi v San Danielu v Furlaniji, na katerem so edini znani ohranjeni Thannerjevi kipi. Ohranjena poslikava zajema celoten rebraški obok prezbitterija, steno za oltarjem, dekorativno poslikavo notranje strani slavoločne stene in špaleta dveh gotskih oken, od katerih je eno polovično ohranjeno. Na preostalih stenah prezbitterija je bil ob predelavah leta 1926 poslikan omet odtolčen, stene pa na novo ometane. Mojstru lahko pripišemo tri apostole, to so trije apostoli na steni za oltarjem, in svetnik v špaleti polovično ohranjenega gotskega okna.

Pred restavratorskimi posegi so bile freske delno odkrite le na steni za oltarjem. Sondiranja so pokazala dejanski obseg ohranjene poslikave. Restavratorski posegi na freskah so si sledili v letih 1998–2002. Opravljeno je bilo odkrivanje izpod beležev, dokumentacija ostankov dekorativne baročne poslikave v secco tehniki, utrjevanje ometa, kitanje in plombiranje, odstranjevanje

Podnanos, cerkev sv. Vida, stari prezbitერიj: neznana svetnica z okenske špaleta na južni steni prezbitერიja

Podnanos, cerkev sv. Vida, stari prezbitერიj: figuralna obočna konzola ob slavoločni steni

karboniziranih saj in sige z AB 57 s površine fresk, utrjevanje barvne plasti na vseh površinah freske ter retuša s črtkanjem (*tratteggio*). Freske na oboku so bile posejane s številnimi drobnimi poškodbami, ki so jih delno povzročile erupcije zrn peska, uporabljenega za omet, v veliki meri pa je te odrgnine povzročil pleskarski mojster, ki je zadnji pleskal v prezbitერიju.

Ponovno odprto in zastekljeno je bilo zazidano gotosko okno. Prav tako je bila ponovno odprta zazidana špaleta drugega gotskega okna. Zaradi prezentacije ornamentalne poslikave je bil delno odprt delno zazidan prvotni gotški slavolok. Znotraj prvotne gotške slavoločne odprtine je bil namreč kasneje pozidan nekoliko manjši baročni kamniti slavolok.

Rebrasti obok prezbitერიja krasí tudi osemnajst figurálnih, kvalitetno izdelanih konzol in sklepnikov, pripisanih mojstru kranjskega ladijskega oboka. Poleg tega, da so na njih opazne razne manjše mehanske poškodbe, so na njih kar štiri plasti polihromacije, v zadnji fazi z neustrezno oljno preslikavo. Izjema je le sklepnik, ki prikazuje mladeniča, držčega ščit z grbom goriških grofov. Glede na nadpovprečno kvaliteto poslikave prezbitერიja in prav tako nadpovprečno kvaliteto kiparsko

izdelavo konzol in sklepnikov ter upoštevajoč celoten videz tega našega izjemnega spomenika, je bilo smiselno restavratorski poseg razširiti tudi na konzole in sklepnike. Odločitev, da za prezentacijo izberemo drugo barvno plast, temelji na ugotovitvi, da je ta sočasna z nastankom fresk, verjetno iz leta 1481, ko so cerkev, kot je razvidno iz listine, ohranjene v župnijskem arhivu, po skrunitvi Turkov ponovno posvetili. Opravljeno je bilo dokumentiranje in odstranjevanje preslikav, kitanje poškodb v barvni plasti in njihova retuša v tehniki *tratteggio*. Na dveh konzolah, kjer se druga plast poslikave ni ohranila, smo rekonstruirali prvotno poslikavo.

Omet iz dvajsetih let 20. stoletja je bil, ker je prekrival freske in obočne konzole, odstranjen. Prvotni gotški zidni tabernakelj je bil pred restavratorskimi deli vzdán v steno zakristije, ker so ga nekoč uporabljali kot umivalnik. Po odstranitvi ometov iz sten prezbitერიja je bilo mogoče ugotoviti njegovo prvotno lego v severni steni prezbitერიja, kamor je bil ponovno vzdán. Najdena in ponovno odprta je bila tudi niša v južni steni prezbitერიja.

Dela sta financirala Občina Vipava in Ministrstvo za kulturo.

Andrej Jazbec

221

EŠD: 552

Naselje: *Podzemelj*

Občina: *Metlika*

Ime: *Podzemelj – arheološko območje Kučar II*

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki intenzivni terenski pregled na trasi Kanalizacije Podzemelj v dolžini 2,5 km je v času od 17. 11. 2003 do 24. 11. 2003 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Ildikó Pintér in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Trasa poteka znotraj vasi Podzemelj, večinoma na pleistocenski terasi, delno po poplavnem območju reke Kolpe.

Območje I: geološko podlago predstavlja pleistocenska terasa reke Kolpe, kjer prevladujejo razni peski, prodniki in ilovica.

Območje II: geološko podlago predstavlja pleistocenska terasa reke Kolpe, kjer prevladujejo razni peski, prodniki in ilovica.

Območje III: geološko podlago predstavlja pleistocenska terasa reke Kolpe, kjer prevladujejo razni peski, prodniki in ilovica.

Območje IV: poplavna ravnina reke Kolpa.

Območje V: geološko podlago predstavlja pleistocenska terasa reke Kolpe, kjer prevladujejo razni peski, prodniki in ilovica.

Območje VI: geološko podlago predstavljajo apnenci in dolomiti na strmem pobočju Kučarja.

Območje VII: geološko podlago predstavlja pleistocenska terasa reke Kolpe, kjer prevladujejo razni peski, prodniki in ilovica.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Podzemelj (območje III – parc. št. 2420/1, 2422/1, 2420/2, 95, 96, 98/1, 98/2, k.o. Podzemelj) – 10 fragmentov prazgodovinske keramike, 37 kosov žlindre in 4 kosi ožgane gline nakazujejo na arheološko najdišče.

Phil Mason, Ildikó Pintér

222

EŠD: 552

Naselje: *Podzemelj*

Občina: *Metlika*

Ime: *Podzemelj – arheološko območje Kučar II*

Področje: *A*

Obdobje: *starejša železna doba, pozno rimsko obdobje, novi vek*

Vrsta dela: *6, 7*

Predvidena trasa kanalizacije s čistilno napravo za naselje Podzemelj poteka po južnem robu južnega vzhodja Kučarja po terasi reke Kolpe znotraj arheološkega območja Kučar. Rezultati intenzivnega pregleda in vrednotenja so potrdili prisotnost arheološkega najdišča.

Na podlagi teh podatkov je ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, in Nika Vareška, abs. arheologije, od 25. 3. do 21. 5. 2004 izvajal zaščitna arheološka izkopavanja 12 sond. V sondah 1, 2 in 3 smo izvedli ročni izkop, v sondah 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13 in 16 pa smo s strojnimi izkopom odstranili ornico in recentne nanose, nato smo izvedli ročni izkop.

Sondo 1 (2 x 2 x 1,18 m), sondo 2 (8 x 3 x 1,46 m) in sondo 3 (8 x 3 x 0,41 m) smo locirali zahodno od ceste Podzemelj–Krasinec ob že izkopanem jarku na poplavnem travniku, ki rahlo pada proti J v smeri proti zahodnemu potoku.

Na vzhodnem delu terena smo locirali sondo 5 (10 x 3 x 1,00 m), sondo 7 (10 x 3 x 0,88 m), sondo 8 (2 x 3 x 0,67 m), sondo 9 (10 x 3 x 0,78 m), sondo 10 (4,5 x 3 x 0,86 m) in sondo 11 (10 x 3 x 0,64 m) na robu terase, ki rahlo pada proti J v smeri potoka in poplavne ravnine reke Kolpe. Sonda 12 (2 x 2 in 5 x 3 x 1,29 m) je bila locirana na Z robu žleba, ki teče v smeri proti potoku. Sonda 13 (10 x 3 x 1,64 m) leži znotraj žleba, sonda 16 (10 x 3 x 1,88 m) pa v sredini in na V strani žleba.

Najdišče se razteza pod južnim pobočjem osamelca Kučar in severno od Kolpe. Razprostira se na terasi pliokvartarnih sedimentov, delno pokritih s holocenskimi sedimenti; teraso je oblikovala reka Kolpa. Stratigrafijo v sondah lahko razdelimo na tri glavne sklope: na zahodni (sonde 1, 2, 3) in vzhodni del najdišča, slednjega pa dodatno razdelimo na osrednji (sonde 5, 7, 8, 9) ter vzhodni del, kjer arheološke strukture ležijo ob vodotoku ali pa so sonde na samem območju nekdanjega vodotoka (sonde 10, 11, 12, 13, 16).

Faza I: geološka osnova. Najstarejšo fazo večinoma predstavljajo pleistocenski aluvialni nanosi in holocenski aluvialni nanosi dveh vodotokov na V delu najdišča in enega na Z delu. Zahodni vodotok je še danes prepoznaven z linijo vrb južno od sond 2 in 3, nekoč pa je verjetno tekkel ob južnem robu terase V od ceste Podzemelj–Krasinec, preden je zavil proti jugu in se izlival v reko Kolpo. Vzhodni vodotok je danes popolnoma izsahnil in je prepoznaven le kot žleb, ki teče v smeri SV–JZ na območju sond 11, 12, 13 in 16. Vzhodni vodotok je ločil rečno teraso na območju izkopavanj od gomilnega grobišča

pri cerkvi sv. Helene in planega grobišča Krč.

Faza II: prazgodovinska površina. Sledi faza koluviacije, ko je bila poselitev omejena na terasi severno od izkopsnega polja. Sestavljajo jo nanosi z višjega dela terase. Ta najzgodnejša prazgodovinska faza je bila vidna samo v sondi 9 in deloma skozi polnila (aluvialne nanose) paleostrug v sondah 12, 13, 16.

Faza III: prazgodovinska faza uporabe I. Prvo fazo prazgodovinske rabe prostora smo ugotovili v sondi 9. Predstavlja jo jama neznane funkcije z vkopom SE 933. Faza uporabe je bila verjetno omejena samo na rob terase.

Faza IV: prazgodovinska faza nalaganja I. Sledi faza nalaganja prazgodovinskega koluvija, ki ločuje prvo fazo prazgodovinske uporabe od naslednje. Zasledili smo jo v sondah 7 in 9.

Faza V: prazgodovinska faza uporabe II. Druga faza uporabe prostora v prazgodovini je bolj razširjena. Definirajo jo prazgodovinski vkopi za stojke in za odtočni jarek (sondi 10, 11), ki smo jih zasledili v sondah 2, 7, 9, 10, 11, 12. Stojke iz V dela so ostanki prazgodovinskih objektov ob vodotoku. V tej fazi smo odkrili sledove vsaj petih objektov. Oblike objektov so pravokotne. Verjetno so bili objekti leseni in ometani z glino. Objekt v sondah 11 in 12 je ležal vzporedno z robom vodotoka, ob njem pa je potekal tudi odtočni jarek.

Faza VI: prazgodovinska faza uničenja II. Predstavlja uničevanje naselbine, vendar smo jo zasledili samo v sondah 10 in 11. Plasti iz te faze imajo večjo količino ožgane glince, kar nakazuje na uničenje stavbe v požaru.

Faza VII: prazgodovinska faza nalaganja II. Predstavlja fazo koluviacije po prazgodovinskem obdobju, ki tvori površino za kasnejše predpoznorsko obdobje uporabe. Prisotna je v sondah 5, 7, 8, 9, 10 in 11.

Faza VIII: poznorska faza uporabe. Sledove uporabe prostora v poznorskem obdobju smo odkrili v sondah 5, 7, 8, 9 – vkopi jam za stojke. Za podrobnejšo interpretacijo struktur je bilo izkopno polje preozko, prav tako pa v nobeni od omenjenih sond ni bilo odkrite naselbinske plasti. Polnila v paleostrugi v sondah 12, 13 in 16 kažejo na prisotnost stoječih, kalnih voda v tej zadnji fazi površinskega vodotoka.

Faza IX: postpoznorska faza nalaganja. Fazo uporabe prekrije poznorska faza nalaganja koluvija in prekrije tudi izsušeni vodotok v sondah 12, 13, 16. Zasledili smo jo v sondah 5, 8, 16.

Faza X: koluvij (mlajša obdobja). V to fazo spadajo vsi kasnejši koluvialni nanosi. Najdemo jih v sondah 3, 12, 13.

Faza XI: recentni posegi in ornica. V zadnjo in

najmlajšo fazo umeščamo recentne posege v prostor, kot sta oranje in izkop recentnih vkopov (telefonski kabli, predhodni arheološki pregledi in drugo), ter rušo.

Z raziskavami smo naleteli na skrajni južni rob železnodobne in poznorske naselbine na robu rečne terase. V obeh primerih je utrjena naselbina ležala na osamelcu Kučar, medtem ko so bile strukture, ki smo jih odkrili, povezane z uporabo prostora na robu paleostruge. Poseljenost v nižini (na rečni terasi) velja kot izjema, tako za železnodobno kot poznorsko obdobje. Podobnega primera v Beli Krajini do sedaj ne poznamo. Verjetno gre za starejšezelznodobno poselitev ob vznožju gradišča (8. do 4. stoletje pr. n. š.). Poznorsko fazo najdišča verjetno lahko postavimo sočasno z zgodnjekrščanskim središčem na severnem vrhu Kučarja (5. in 6. stoletje).

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

223

EŠD: 552

Naselje: Podzemelj

Občina: Metlika

Ime: Podzemelj – arheološko območje Kučar II

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, novi vek

Vista dela: 6, 7

Predvidena lokacija stanovanjske hiše na zemljišču parc. št. 2459/1, k.o. Podzemelj, se nahaja znotraj arheološkega območja Kučar. Vrednotenje potencialnega arheološkega najdišča je bilo opravljeno 26. 3. in 27. 3. 2004 pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Na predvideni lokaciji hiše in predvideni trasi prestavitve telefonskega kabla smo izkopali štiri testne jarke velikosti 1 x 1 m.

Ugotovitve:

1. Vsi TJ so potrdili prisotnost prazgodovinskega materiala v proluvialnih plasteh in ornici. V vseh so bili najdeni fragmenti prazgodovinske keramike in ožgane glince. Prisotnost prazgodovinskega materiala je posledica erozije iz arheološkega najdišča v neposredni bližini parcele (koluviacija) ali prenosa erodiranega materiala v potočnih sedimentih (aluviacija).
2. Parcela leži južno od najdišča, ki se razteza ob vodotoku zlivajoč se v reko Kolpo. Glavnina samega najdišča pa verjetno leži zahodno in severno od vodotoka. Parcela leži na robu poplavnega območja vodotoka, verjetno na območju nekdanje paleostruge. Celotna

površina je zdaj travnata. Nekoč je bila kmetijska njivska površina, saj so plasti poškodovane do globine 25–30 cm. V tej plasti najdemo fragmente prazgodovinske keramike pomešane z novoveško keramiko in fragmenti opek.

3. Plasti v vseh TJ nakazujejo na proluvialne aktivnosti brez sledov intaktnih prazgodovinskih struktur in plasti. Odkrite najdbe prazgodovinske keramike imajo močno obrabljene robove in površine. Te poškodbe so nastale zaradi mehanskih procesov erozijskega nanosa in oranja. Za pregledano območje lahko na podlagi odkritih proluvialnih plasti in arheoloških artefaktov trdimo, da je lokacija zunaj območja človekove aktivnosti v prazgodovinskem obdobju, vendar v neposredni bližini že odkritega najdišča.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

224

EŠD: 3276

Naselje: Ponikva

Občina: Sentjur pri Celju

Ime: Ponikva - cerkev sv. Martina

Področje: UA

Obdobje: barok, historizem

Vrsta dela: 5, 6, 7, 8

V letu 1996 je tukajšnji župnijski urad brez kulturnovarstvenih pogojev in soglasij naročil zameno pločevinaste kritine zvonika z bakreno in ureditev novega oltarja, obrnjenega proti ljudstvu. Leta 1997 je Jože Podkrajšek zamenjal dotrajane dele lesene strešne konstrukcije na strehi cerkvene ladje in nanjo položil v celoti nov skril. Po delni obnovi strešne konstrukcije in skrila na stranskih kapelah je bila ponovljena barvna členitev fasad. Osnovni ometi so bili barvani oker, izstopajoča členitev belo. Ob tem so bili prvotno novito beli izstopajoči kapiteli pilastrov na zahodni fasadi neustrezno dvobarvno členjeni. Pri zamenjavi dotrajane okenskega pohištva je ostala členitev oknic nespremenjena. Ker je bilo ob velikih orglah, delu Leonharda Ebnerja iz leta 1857, premalo prostora za vse cerkvene pevce, se je župnijski urad odločil, da jih bo nadomestil z novimi, pomaknjenimi od ograje pevskega kora. Leta 1998 je komisija v sestavi Anka Aškerc, Boštjan Černe, Mitja Pirnat in Aleš Sotler po pregledu orgelskega inštrumenta in omare ugotovila, da je treba nepredelani instrument le servisirati, ohranjeno prvotno polihromacijo pa očistiti prahu in delno retuširati poškodbe. Kipi angelov muzikantov se po restavriranju vrnejo na starejše orgle v podružnično cerkev sv. Ožbolta v Unišah. Ker pa so orgle v baročnem

ambientu predimenzionirane, se lahko prestavijo s pogojem, da župnija za stare orgle najde primeren prostor in zagotovi denar za njihovo obnovo.

Bogdan Badovinac

225

EŠD: 16790

Naselje: Poreče

Občina: Vipava

Ime: Poreče – arheološko najdišče Mlake

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6, 7

Arheološko najdišče Mlake leži ob magistralni cesti Vipava–Podnanos, severno od odcepa za vas Podraga. Lokacija je bila odkrita med opravljanjem arheološkega nadzora izgradnje hitre ceste Razdrto–Vipava, in sicer v fazi strojnega odrinjenja ornice. Na območju opazne koncentracije arheoloških artefaktov med cestnim profilom št. 540 in cestnim profilom št. 543 je ZVKDS OE Nova Gorica izvedel sondiranje (ročni izkop v sondi velikosti 4 x 8 m ter strojno sondo v velikosti 1 x 39 m). V sondah ni bilo sledi antropogenih posegov, ki bi potrjevali poselitev tega prostora v prazgodovini, kar seveda ne preseneča, saj je bilo sicer izredno močvirno območje vrsto let uporabljeno kot vojaško vadbišče. Glede na raziskana nižinska naselja v Vipavski dolini (Log pri Vipavi, Zemono 1, 2 in Redeži) lahko arheološke najdbe (odlomki keramike, kamniti odbitki), odkrite na lokaciji Mlake, interpretiramo kot ostanek povsem uničene naselbinske plasti iz obdobja bronzne dobe.

Patricija Bratina

226

EŠD: 562

Naselje: Portorož

Občina: Mestna občina Portorož

Ime: Portorož - hotel Palace

Naslov: Obala 45

Področje: R

Obdobje: 1908

Vrste dela: 4

Hotel PALACE v Portorožu sodi med najkvalitetnejše primere hotelske arhitekture, ki so jo gradili na prehodu iz 19. stoletja v 20. stoletje, in je bil v času izgradnje največji hotel avstro-ogrske monarhije. Nastal je v času, ko so sorodne objekte gradili na mondenih italijanskih

in francoskih rivierah; bližnja Opatija je do danes ohranila vrsto zgradb podobne arhitekture in s tem sloves ne le poletnega, temveč tudi zimskega letovišča. Zanimivo in nasprotno od današnjih predstav turistične dejavnosti je, da so bili tovrstni hoteli grajeni predvsem kor zdravilišča, ki so skozi vse leto gostom nudila zdravo naravno okolje in mirno bivanje. Da je bilo bivanje gostov v hotelu Palace na ekskluzivno visoki ravni, nam potrjujejo ne le njegova razkošna oprema, temveč tudi družabni prostori: sprejemnica, kristalna dvorana, damski in moški salon. Ker je na slovenski obali hotel Palace tudi edini primer te vrste, je toliko pomembnejši za našo kulturno dediščino in dokaz tradicije turistične dejavnosti v tem prostoru.

Dilema, do katere mere posegati v arhitekturni spomenik, bo vedno spremljala posege v stavbno dediščino, še posebej v primerih, kjer je spomenik soočen z nujno sanacijo, posodobitvijo in povečanjem kapacitet. V konservatorsko-restavratorski stroki pomeni ohranjanje pristnosti temeljno in osnovno izhodišče vse dejavnosti. To izhodišče ni le teoretično, temveč izhaja tudi iz povsem ekonomskih meril vrednotenja. Izgubljanje originalnih sestavin, ki je posledica preobširnih gradbenih rekonstrukcij, neposredno vpliva na znižanje vrednosti spomenika. Zato je cilj restavratorskega poseganja v sestavine arhitekture ohraniti pristnost in s tem vrednost spomenika. Konservatorsko-restavratorska dela, ki so v stavbah, kot je hotel Palace, izjemno obsežna, ne dovolijo posplošenega pristopa, temveč morajo temeljiti na predhodnih raziskavah, dogovorjenih tehnologijah restavratorskih posegov in izmerjenih količinah, ki so sestavine konservatorsko-restavratorskega projekta.

Zavod za varstvo kulturne dediščine, Restavratorski center, je v juliju 2005 izdelal Konservatorsko-restavratorski projekt Hotel Palace. Na podlagi natančne inventarizacije in raziskave arhitekturnih sestavin na zunanjsčini in v notranjosti hotela ter na podlagi ocene obstoječega stanja (poškodb) so bila pripravljena podrobna tehnološka navodila za vse konservatorsko-restavratorske posege.

Konservatorsko-restavratorski projekt predvideva, da bodo dela na fasadi obsegala konserviranje ohranjenih elementov, demontažo nestabilnih elementov, odstranjevanje neustreznih dopolnitev, starih zarjavelih kovinskih sider, modelacijo in domodelacijo manjkajočih delov, čiščenje oblog, izdelavo posnetka in odlitkov manjkajočih elementov ter rekonstrukcijo barvnega nanosa. Tehnologija konservatorsko-restavratorskih del za štukature v notranjosti hotela je skoraj enaka tisti za fasade. Tudi štukature, ki bogato krasijo dvorane v pritličju hotela, so bile izdelane na podlagi pred-

hodno izdelanih modelov. Odlitki so nameščeni na stene s pomočjo kovinskih sider in lepila na osnovi mavca. Raziskave so pokazale, da so bile štukature v preteklosti večkrat prebeljene in da je bilo v preteklosti veliko več pozlačenih delov. Na enak način kot za štukature je bil izdelan tudi program za leseno stavbno opremo znotraj hotela, od balkonskih oken, vrat, polken do okrasnih opažev in drugega lesenega okrasja. Potem so tu še okrasni kovinski elementi, kljuge in okovja ter svetila. In nazadnje še vitraji ter jedkana in pozlačena stekla.

Boris Deanovič, Mateja Kavčič

227

EŠD: 7199

Naselje: Portorož

Občina: Piran

Ime: Portorož – arheološko najdišče Fizine

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Med 24. 11. in 4. 12. 1998 je ekipa MZVNKD Piran opravila zaščitna arheološka izkopavanja na območju nove bencinske črpalke v Fizinah, nasproti nekdanjih državnih skladišč soli. Ob izkopu jame za rezervoarje, ki je bil opravljen brez prisotnosti konzervatorja, se je v severozahodnem profilu izkopa na globini okoli 4 m pod današnjo površino pokazal suh zid iz dveh vrst večjih obdelanih kamnov, postavljen direktno na plast morskih oblic s školjkami. S sondo v izmeri 10 x 3 m je bilo nato dokumentirano stanje tik ob severnem robu razširjene gradbene jame. Odkriti ostanki zidov in spremljajoče plasti z drobnimi najdbami pričajo, da je naselbina z velikim pomolom in ribogojnico bolj ali manj kontinuirano obstajala vsaj od druge polovice 1. stoletja pr. n. š. do sredine 6. stoletja n. š.

Najstarejšo ugotovljeno strukturo na raziskanem delu najdišča predstavlja omenjeni podporni zid, ki pa zaradi velike globine in težav z vdirajočo vodo ni bil raziskan. Med drobnim gradivom iz najnižjih ugotovljenih plasti, datiranih v drugo polovico 1. stoletja pr. n. š. oziroma v avgustejsko obdobje, se pojavljajo odlomki amfor (Dr. 6A, Dr. 2-4), vretenasti kozarci tankih sten in keramika s črnim premazom.

Zgodnje- in srednjecesarškemu obdobju pripadata kvalitetno zidana stavba pravokotnega tlorisa s predelnimi stenami ter ožji dohod, ki je domnevno vodil v notranjost kompleksa. Sodeč po najdbah, je bil objekt namenjen gospodarskim dejavnostim. Za to fazo, pa tudi za mlajše, so namreč značilni liti

bronasti žebliji, ki so se uporabljali v ladjedelništvu, ter trnki in glinene uteži za ribiške mreže. Med gradivom te faze najdemo tako odlomke severnoitalske tere sigilate, skodelic tankih sten, amfor tipa Dr. 6A z ulitiimi pokrovčki, steklenih rebastih skodelic in močno profilirane fibule kot tudi egejske lončke, vzhodno sigilatno posodje in zgodnje oblike afriške produkcije. Nekatera nasutja v hodniku bi lahko sodila še v 3. stoletje.

Mlajšo fazo najdišča, ki je z okoli 100 novčnimi najdbami datirana med sredino 4. stoletja in prvo polovico 5. stoletja, zaznamuje večji zidani objekt podobne namembnosti, pri katerem so za temelje izbrali starejšo arhitekturo. Novci so bili večinoma razpršeni v kulturnih plasteh, medtem ko lahko 25 novcev pogojno interpretiramo kot skupno najdbo iz prve četrtine 5. stoletja. Predstavljenemu časovnemu okviru ustrezajo številni odlomki keramičnih posod, med katerimi prevladujejo fino namizno posodje in cilindrične amfore afriškega izvora pa tudi skromnejše steklene najdbe in poškodovana fibula s čebuličastimi gumbi. Nekaj keramičnih najdb bi lahko nakazovalo, da je naselbina živela še v prvi polovici 6. stoletja.

Ostanki gospodarskih objektov ležijo ob vnožju fosilne doline, ki je danes zaradi nasipanja terena ob gradnji skladišč soli ter zastidave morskega obrežja močno spremenjeno. Stanje na terenu kaže, da se arhitektura in spremljajoče plasti širijo v vse smeri, še posebej pa proti dolinskemu zatrepu na severu, kjer domnevamo, da so bili stanovanjski objekti.

Andrej Gaspari

228

EŠD: 7199

Naselje: Portorož

Občina: Piran

Ime: Portorož – arheološko najdišče Fizine

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 5, 6

V okviru redne dejavnosti Skupine za podvodno arheologijo ZVKDS, ki vključuje tudi evidentiranje in oceno potenciala podvodnih arheoloških najdišč, sta bili med 27. 05. in 2. 6. 2004 ter med 4. in 19. 4. 2005 izvedeni dve raziskovalni kampanji rimskega pristaniškega kompleksa v Fizinah pri Portorožu (priobalno morje ob parc. št. 1243/2 k.o. Portorož; odločba MK št. 61701-30/2004-3). Raziskave so sofinancirali program Evropske unije Kultura 2000, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije in Inštitut za dediščino Sredozemlja Univerze na Primorskem.

Najdišče, ki je bilo, v nasprotju z drugimi rimskimi pristanišči na obali slovenske Istre, prvič strokovno obravnavano šele v šestdesetih letih prejšnjega stoletja, leži vzhodno od nekdanjih skladišč soli. Časovni obseg uporabe pristanišča nakazujejo najdbe z morskega dna, pobrane med sondiranjem Pomorskega muzeja Piran v letih 1963/1964 ter preverjanji potapljaške ekipe Oddelka za arheologijo Filozofske fakultete leta 1989, ki okvirno ustrezajo ugotovljenemu razponu bližnje naselbine in segajo od 1. stoletja pr. n. š. do začetka 5. stoletja n. š.

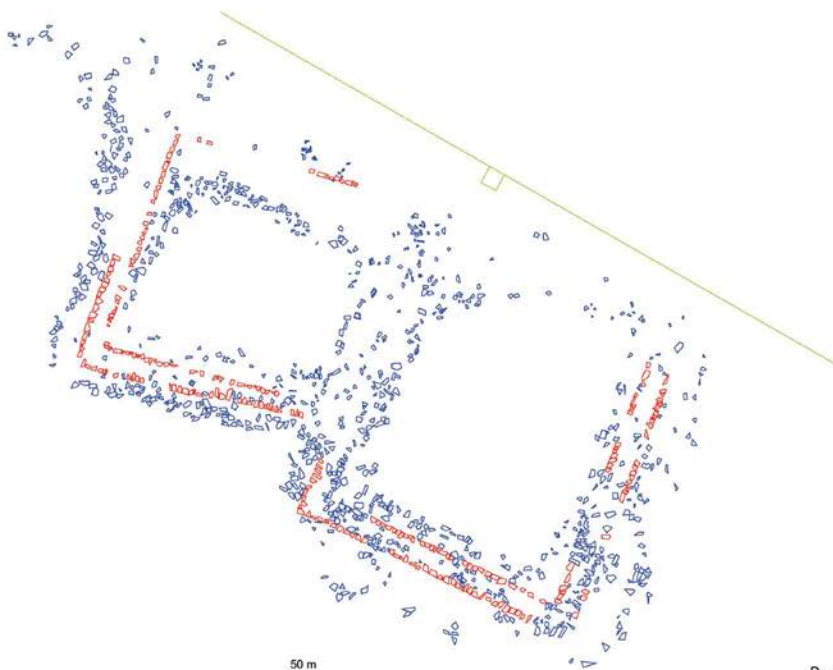
V prvi fazi raziskav so bile na ožjem območju najdišča izvedene hidrografske meritve s postopkom sonarskega snemanja globin, s katerimi je bil pridobljen digitalni model reliefa morskega dna z dobro izraženimi arheološkimi strukturami. Sledila je neposredna izmera geometrije posameznih kamnitih blokov s totalno postajo. Skupno je bilo na ta način dokumentiranih več kot 1100 blokov, od tega vsaj 300 v prvotni legi.

Arhitekturo sestavljajo okoli 61 m dolga in 3,5 m široka zunanja stranica iz dveh front masivnih blokov z vmesnim polnilom iz manjšega kamenja, ki poteka vzporedno z današnjo obalo, ter dva podobno grajena krajša zidova, ki segata proti obali. Po dosedanjih opažanjih je bil zunanji pomol, ki je ponekod ohranjen še v višini treh leg kamnov (vrhovi segajo 1,17–1,6 m pod srednjo morsko gladino), postavljen na debelo nasutje, s katerim so operativno obalo pomaknili precej v morje. Tako je bilo omogočeno tudi pristajanje ladij z večjim ugrezom, saj je globina na zunanji strani pomola v rimskem obdobju presegala 2,5 m. Pomol se približno na sredini stopničasto zalomi, tako da je nadaljevanje pomaknjeno nekaj metrov proti obali. Od tega mesta poteka proti obali še en slabše ohranjen zid, ki celotno arhitekturo deli na dva večja prostora. Vloga zamuljenih depresij znotraj prostorov, ki sta ju proti obali zamejevali nizki fronti s tlakovano hodno površino, še ni pojasnjena, verjetno pa ne gre za prostor za privez plovil, temveč vivarij.

Večji del zidov je ohranjen v eni ali dveh legah, medtem ko je precejšnje število kamnitih blokov padlo iz svojega originalnega položaja in so posejani v neposredni bližini, predvsem na zunanji strani konstrukcije. Tik ob zunanji strani jugozahodnega vogala pomola so med raziskavami leta 1964 odkrili v dveh vrstah zabite kole iz murvinega lesa, ki jih ob poznejših raziskavah ni bilo moč ugotoviti.

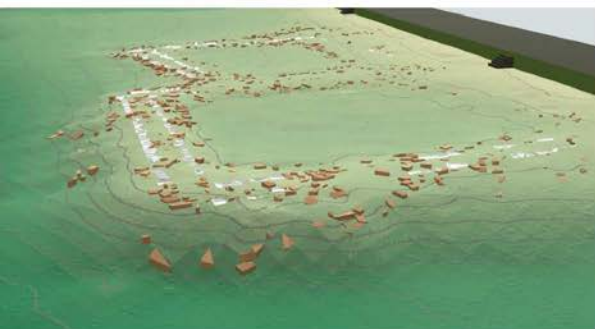
Namen sondiranja, opravljenega med drugo kampanjo raziskav, je bila ugotovitev delovnih površin za gradnjo kompleksa ter dokumentiranje kon-

Render.

Tloris blokov.

strukcije pomolov in pripadajoče sedimentacije. S sondo velikosti 3 x 3 m, ki je bila izkopana v severozahodnem kotu južnega prostora, smo posegli do vrha nasutja oziroma nekoliko pod spodnjo od dveh leg kamnitih blokov pomola. Nasutje sestavljajo lomljenci peščenjaka ter manjše morske oblice, med katerimi se je nabral temno siv sediment z ostanki mehkužcev. Arheološko zanimive najdbe so se pojavile šele v treh višje ležečih plasteh ruševine zidov iz delno obdelanih kamnov, vezanih z blede sivo malto z drobnimi prodniki. Verjetno gre za ostanke nadgradnje pomolov, pri gradnji katerih so uporabili tudi večje in manjše kose amfor. Sodeč po ustjih, slednje pripadajajo

izključno tipu Dressel 6B, ki so ga izdelovali od avgustejskega obdobja do prvih desetletij 2. stoletja n. š. V najvišje ležeči plasti manjših kamnov je bilo odkritih nekaj fragmentov afriških cilindričnih amfor. Med najdbami iz zgornjih treh plasti se pojavljajo še keramične uteži za ribiške mreže, pokrovčki za amfore ter redki odlomki namizne keramike. Posebno omembo zasluži večji obdelan kamen za privez v obliki enakokrakega trikotnika (d. 52; 52; 68 cm; deb. 40 cm) s polkrožno zajedo. Poleg geodetske, risarske in fotografske dokumentacije so bili odvzeti še vzorci sedimentov ter gradbenega materiala.

Andrej Gaspari

229

EŠD: 9601

Naselje: Postojna

Občina: Postojna

Ime: Postojna – arheološko najdišče Sovič

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 5, 6

Sovič je 676 m visok hrib ob severnem robu Postojne. Na njem naj bi bili ostanke prazgodovinske naselbine in rimskega kastela, še danes pa so vidne

ruševine srednjeveškega gradu. Z vojaškimi jarki, štirimi vodnimi zbiralniki ter trimstezo je 20. stoletje dodobra zaznamovalo konfiguracijo terena in vplivalo na intaktnost zemeljskih plasti.

Februarja 1999 je domačin v Notranjski muzej prinesel več fragmentov prazgodovinske in srednjeveške keramike ter rimski novc (As, Domitianus 81–96 n. š.). Predmete je našel na različnih predelih Soviča. Po ogledu lokacij smo ugotovili, da je JZ pobočje hriba slabo poraščeno in močno izpostavljeno eroziji, ki odkriva in odnaša koščke prazgodovinske keramike po pobočju. O najdbah in stanju na terenu smo obvestili ZVKDS OE Nova Gorica. V dogovoru z njimi smo v letu 2000 opravili površinski pregled dela JZ pobočja; razdelili smo ga na sektorje in s površine pobrali fragmente keramike. Domnevamo, da je keramika pripotovala z nekoliko višje ležečih teras, na katerih bi lahko bile prazgodovinske hiše.

Zaradi natančnejšega lociranja sektorjev in posameznih najdb smo leta 2002 izdelali topografski načrt Soviča.

Spomladi 2003 smo nadaljevali površinske preglede. Pregledali smo strmo JV pobočje hriba, ki smo ga prav tako razdelili na sektorje. Po površini smo pobrali večjo količino odlomkov prazgodovinske keramike in košček kovinskega predmeta. Verjetno so bile najdbe na pobočje odvržene z materialom, ki so ga odstranili pri izkopih vojaških jarkov.

Alma Bavdek

230

EŠD: 9769

Naselje: Postojna

Občina: Postojna

Ime: Postojna – postojnski jamski sistem

Področje: A

Vrsta dela: 7

Januarja 2002 je Postojnska jama, turizem, d. d., začela zemeljska dela za obnovo in ureditev Speleobiološke postaje v Postojnski jami. Dela so potekala 20 m levo od predela, kjer so leta 1986 z arheološkim nadzorom našli kulturne plasti z artefakti, ogljem in favno (J. Dirjec, I. Turk, Postojna, Postojnska jama, VS 29, 1987, 232, 233).

Notranjski muzej Postojna, ki je od ZVKDS OE Nova Gorica prevzel arheološka dela, je v naslednjih treh mesecih nadziral strojne izkope jamskih sedimentov iz zasutega rova. Zaradi lažjega sledenja izkopov smo celotno območje izkopov razdelili na dva dela. Zunanji izkop sedimenta, od vhoda do jamske železnice, so odstranjevali

strojno. Notranji izkop, od železnice do vhoda v Speleobiološko postajo, pa so v glavnem odstranili ročno. Čeprav je bilo sledenje plasti in najdb na profilih zunanjega izkopa zaradi strojnih posegov oteženo, smo v rdečkastorjavi ilovici, pomešani z apnenčastim gruščem, našli ostanke kosti jamskega medveda (*Ursus spelaeus*). Največ smo jih našli ob desni steni rova in na stiku med plastjo rdečkastorjave ilovice in plastjo močno zasiganega grušča pod njo. Iz plasti zasiganega grušča smo uspeli izluščiti zob jelena. V notranjem izkopu je bilo ostankov zob in kosti jamskega medveda znatno več kot v zunanjem izkopu. Vse ostanke smo našli v spodnjem delu plasti rdečkastorjave ilovice, tik nad zasiganim gruščem. Artefaktov s kulturno plastjo nismo zasledili ne v zunanjem ne v notranjem izkopu. Pri interpretaciji proflov in pleistocenske favne sta nam pomagala dr. I. Turk in J. Dirjec z Inštituta za arheologijo ZRC SAZU.

Alma Bavdek

231

EŠD: št. predloga 03-01-ZRD-02-281

Naselje: Postojna

Občina: Postojna

Ime: Majlont

Naslov: Postojna, Majlont

Področje: E, U

Vrsta dela: 2

Za ureditveni načrt kot izvedbeni akt programskih zasnov, ki so del planskih dokumentov, smo izdelali posebne strokovne podlage za varstvo kulturne dediščine na območju Majlonta v Postojni. Ta leži znotraj širšega območja starega naselbinskega jedra Postojne. Obravnavano območje lahko razdelimo na dve poselitveni enoti: območje ob Jamski cesti, kjer se je začela gradnja po izvedbi nove ceste iz središča Postojne proti Postojnski jami, odprti za javnost leta 1819, med letoma 1823 in 1869, na kar sklepamo po primerjavi katastrskih map iz teh dveh let. Gre za prosto stoječe zgradbe z javno funkcijo in posamezne stanovanjske enote tedanjega srednjega meščanskega sloja s tlorisi, ki so praviloma pravokotni, z daljšo stranico vzporedni s cesto; in Majlont. Znotraj območja Majlonta velja za najstarejši del Postojne Kot, ki se nahaja zahodno od Postojnskega gradu (hiša Titov trg 2). Gre za staro naselbinsko jedro, pozidano s kmečkimi domačijami, a kljub po izročilu najstarejšemu delu brez posebnih oblikovnih detajlov, ki bi pričali o starejših obdobjih, saj je Majlont še v 19. stoletju večkrat pogorel. Na starost poselitve sklepamo

po strnjeni pozidavi v nizih in ohranjeni tlorisni mreži, sama organizacija domačij kot tudi oblikovni detajli pa so iz 19. stoletja; večina domačij je bila v drugi polovici 20. stoletja preoblikovanih (sprememba namembnosti in s tem reorganizacija notranjščin, preoblikovanje okenskih odprtin, zamenjava stavbnega pohištva, izvedba novih zunanjih ometov, streh, napuščev), kar je zbrisalo tradicionalno podobo domačij. Podali smo KVP za celotno območje urejanja kot posamezne enote stavbne dediščine.

Eda Belingar

232

EŠD: 5562

Naselje: Potoče

Občina: Preddvor

Ime: Potoče - poznoantična naselbina pri sv.

Jakobu

Področje: A

Vrsta dela: 8

Na pogorišču tako imenovane Francijeve kočje na skrajni zahodni terasi poznoantične naselbine pri sv. Jakobu nad Potočami je brez vsakršnih dovoljenj nastala novogradnja, ki je močno presegla obseg prejšnje. Poleg tega je bila razširjena dovozna traktorska pot do te novogradnje, pri čemer se je v useku poti pokazal lepo ohranjen poznoantični zid, ki verjetno pripada obrambnemu stolpu naselbine.

Nedovoljeni poseg je bil prijavljen pristojnim službam.

Milan Sagadin

Ajdna, izkopan objekt na spodnji terasi

Stratigrafski odnos objektov na spodnji naselbinski terasi

233

EŠD: 564

Naselje: Potoki pri Žirovnici

Občina: Žirovnica

Ime: Potoki pri Žirovnici - arheološko najdišče

Ajdna

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, zgodnji srednji vek

Vrsta dela: 6, 7

V letih 2003 in 2004 so potekala raziskovalna in prezentacijska dela na večjem objektu na spodnji naselbinski terasi, tik ob vhodu v naselbino. Prva sondiranja tega objekta je Gorenjski muzej opravil že pred 20 leti, še pred tem pa so nekaj vkopov opravili amaterski »arheologi« z Jesenic. Vsi dosežani posegi so bili omejeni na obkopavanje zidov,

Najdbe iz objekta na spodnji terasi 2004

ki so ostali nezaščiteni in izpostavljeni propadu. Končna ureditev naselja je zahtevala sanacijo teh zidov in s tem dokončanje raziskav objekta. Raziskave so morale zajeti tudi objekt prve faze, na katerem delno stoji obravnavana stavba (glej poročilo M. Sagadin, Var. spom. 40, 2003, 7–24). Ugotovljeno je bilo, da je bil objekt prve faze pred gradnjo obeh na njem stoječih stavb namerno zasut in poravnán, na zasutju med obema mlajšima stavbama pa je bila zgrajena večja peč okroglega tlorisa. Na maltnem tlaku tega najstarejšega objekta je bilo najdeno s kamenjem obdano ognjišče.

Raziskave večjega objekta ob vhodu v naselbino so postregle z nekaj novimi arhitekturnimi detajli. V SZ steni je bil odkrit prvotni vhod, pred njim pa je bil v neki kasnejši fazi prizidan vetrolov v obliki kratkih zidov ob straneh vrat. Še en zid ob JZ vogalu je nakazoval večji obseg te vhodne lope. Hkrati s prizidavo vetrolova je bil vhod nekoliko zožen, pohodna površina na njem pa obnovljena. V notranjosti objekta je bila ob S steni vkopana večja pravokotna »cisterna« (velikost 1,7 x 4 m, globina 1,7 m) z dobro ohranjenim ometom. V ometu na stenah so bili vtisnjeni sledovi vertikalnih opor, ki so nakazovale delitev cisterne v tri prekate. Vzhodna tretjina je bila oddeljena tudi s tanjšim zidcem.

Prezentirani objekti na spodnji terasi

Ti detajli in relativno tanek sloj sicer kvalitetnega ometa zahtevajo ponoven razmislek o funkciji tega podzemnega prostora (in s tem tudi o »cisterni« v že prezentiranem objektu tik zraven). Na zunanji strani iste S stene je bil delno odkopan večji prizidek, ki pa je segal še precej daleč na izjemno strmo pobočje. Celotnemu izkopu smo se odrekli – ne le zaradi finančnih razlogov, ampak tudi zato, ker bi morali posekati precej drevoja, ki na tej izpostavljeni lokaciji preprečuje erozijo. V SZ vogalu tega izkopa smo našli močno dislocirane kosti človeškega skeleta, med njimi pa železno ost.

Drobne najdbe znotraj objekta kažejo dvofazno poselitve lokacije. Na tlaku znotraj objekta je bila tu in tam najdena plast žganine, v njej pa (med drugimi najdbami) tudi tri trirobe puščične osti. Drugo fazo poselitve predstavljajo najdbe, odkrite že nad ruševinami objekta – na primer dve železni ostrogi, pozlačen srebrn grozdasti uhan, železna objemka za pas, kovov nožnice in podobno.

Po zaključku raziskav so bili zidovi objekta prve faze in objekta ob vhodu očiščeni z vodnimi curki in utrjeni z novim fugiranjem. Projekt prezentacije ni predvideval prekritja objektov, zato so bili zidovi le nekoliko nadzidani, originalni deli zidov pa zasuti, tako da je viden le nadzidani del. V celoti je bil zasut delno odkopan prizidek na S pobočju. Stene »cisterne« so bile pred zasutjem obložene s filcem in deskami.

Pri arheoloških raziskavah je sodeloval Gorenjski muzej (dr. Verena Perko), pri restavratsko-konservatorskih delih pa Restavratski center RS (Jernej Hudolin).

Milan Sagadin

234

EŠD: 566

Naselje: Povir

Občina: Sežana

Ime: Povir – arheološko najdišče Tabor

Naslov: izkop za protipožarno preseko (PPP)

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 7

Gradnja PPP na južnem vznožju hriba Tabor v letu 2003 je zajela vzdolžno linijo celotnega arheološkega območja; nerazumljiva razkošnost posega, ki ima za posledico preseko v širini avtomobilske ceste in temu primerne nepotrebne posege v zemljišče, je povzročila v pokrajini strahotno rano. Pregled izkopov je pokazal tudi arheološko gradivo, prazgodovinsko lončenino, na vznožju zahodnega vrha masiva, imenovane-

ga Tabor, ker na njem stoji stolp (srednji vek). Glede na strmino pobočja in veliko disperzijo najdb vzdolž cestnega izkopa domnevam, da gre večinoma za sekundarno lego – erozijski zdrs (?). Povsem izključiti pa ne moremo možnosti, da so na posameznih, delno izravnanih, zabrisanih (?) terasah ohranjeni prvotni naselbinski depoziti zunaj obzidja.

Lastniki zemljišč so gradnjo PPP izkoristili kot možnost za gradnjo dostopa do svojih parcel z južne strani, na sedlo med Taborom in Štirncu (osrednjim vrhom spomenika); izkop poti na samem prelazu, tik pod zahodnim obrambnim okopom Štirnce, je bil preprečen v zadnjem hipu. Vidne škode na okopu zaenkrat ni.

Nada Osmuk

235

EŠD: 700348

Naselje: *Preloka*

Občina: Črnomelj

Ime: *Preloka – Jurkova zidanica*

Področje: E

Obdobje: *prva četrtina 19. stoletja*

Vrsta dela: 6, 7, 8

V letu 2002 je lastnik v lastni izvedbi začel obnovo Jurkove zidanice iz prve četrtine 19. stoletja. Zidanica stoji v Preloki v Beli krajini južno od podružnične cerkev Sv. trojice, na razgledni terasi na levem bregu Kolpe. Skupaj s cerkvijo in opuščeni stavbami šole, župnišča in hiše za učitelja predstavlja izjemno kvaliteten vaški ambient. Jurkova zidanica je zasnovana kot vrhkletna, delno v breg vkopana zidanica z veliko kletjo v pritličju in prešnico v podstrešju. V avgustu 2002 je lastnik na podlagi kulturnovarstvenih pogojev pristojnega Zavoda izvedel začetna obnovitvena dela: statično je saniral obodne zidove vrhkletnega dela zidanice z izvedbo AB-venca ter zamenjal dotrajano strešno konstrukcijo z novo po istem vzoru. Zamenjal je tudi dotrajano opečno kritino z novo. Prelomljeno kamnito preklado nad vhom v vrhkletni del je poravnal ter statično saniral s sidranjem v AB-preklado.

Dušan Štepec Dobernik

236

EŠD: Rkd-07-01-00003

Naselje: *Preloka*

Občina: Črnomelj

Ime: *Preloka – arheološko najdišče Sv. trojica*

Področje: A

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled trase vodovoda Preloka v dolžini 1,5 km je v času od 15. 7. do 16. 7. 1999 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Slobodana Olića, univ. dipl. arheologa, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnavani odsek trase vodovoda Preloka poteka ob cesti Vinica–Adlešiči, po hribovitem terenu, ki ga označuje apnenčasta geološka osnova.

Celotna trasa je geomorfološko enotna.

Območje I – obravnavani prostor ima značilnosti kraškega sveta.

Ugotovljene arheološke sledi

Na pregledanem delu trase nismo ugotovili nobenih sledi, ki bi nakazovale prisotnost arheološkega najdišča.

Phil Mason, Slobodan Olić, Ildikó Pintér

237

EŠD: Rkd-07-01-00003

Naselje: *Preloka*

Občina: Črnomelj

Ime: *Preloka – arheološko najdišče Sv. trojica*

Področje: A

Obdobje: *pozna bronasta doba*

Vrsta dela: 6, 7

Pri nadzoru izkopane trase Vodooskrbe na območju Zilje–Preloka–Miliči, veja 2 A na območju naselja Preloka, smo 20. 7. 2000 ugotovili prisotnost arheološkega najdišča na zahodnem pobočju hriba Sv. trojica (parc. št. 1204, 1205, 1208/1, 1221/2, 5132/6, k.o. Preloka). Gre za prazgodovinsko, verjetno bronastodobno plast, ki je bila vidna v jarku v dolžini 30 m jugovzhodno od S + Z 104. Plast je bila poškodovana med gradnjo. Arheološko zavarovalno izkopavanje je bilo treba izvesti, da bi zagotovili osnovne podatke o najdišču in dokumentirali obseg poškodbe plasti. Po ogledu terena 21. 7. 2000 je bila nadaljnja gradnja Vodooskrbe na območju Zilje–Preloka–Miliči, veja 2A, na tem odseku ustavljena do zaključka arheoloških raziskav. Arheološke raziskave je v celoti financiral investitor Občina Črnomelj.

Arheološke sondažne raziskave je v času od 6. 10. do 16. 11. 2000 opravila ekipa, ki so jo sestavljali pet delavcev kopačev prek Študentskega servisa, tehnik ZVNKD NM in vodja izkopavanja dr. Phil Mason, univ. dipl. arheolog. Izkopno polje (10 x 5 m z razširitvijo 6 x 1 m) je bilo locirano v severnem delu najdišča, na območju poljske poti, ki je

bila presekana z vodovodnim jarkom (1,40 m v širini). Vsega skupaj smo raziskali 56 m² površine, do 0,67 m globine na zahodni strani jarka in do 1,70 m globine na vzhodni strani.

Najmlajšo fazo najdišča predstavlja vodovodni jarek (SE 002), ki je presekal recentno rušo (SE 001) in recentno poljsko pot (SE 003/009/004); ta je bila prisotna v celotnem izkopnem polju od skrajnega zahodnega roba vodovodnega jarka do zahodnega roba izkopnega polja. Prisotne so bile tudi druge recentne strukture – odpadna jama (SE 005/006) v severozahodnem delu sonde, jama apnenica (SE 007/008) v jugovzhodnem delu sonde in več manjših jam za stojke ali drevesa, večinoma v vzhodnem in skrajnem severnem delu izkopnega polja.

Naslednjo fazo predstavlja do 0,15 m debela plast koluvialnega nanosa (SE 010), ki je pokrila prazgodovinske plasti in strukture. Najdbe prazgodovinske in recentne keramike v plasti kažejo na prekinitve poselitve po opustitvi prazgodovinske naselbine. Domnevamo, da je bilo območje uporabljeno za pretežno kmetijske dejavnosti.

Izkopavanje prazgodovinske plasti, ugotovljene v nadzoru, se je izkazalo za bolj zapleteno, kot smo pričakovali. Vzhodni in južni del izkopnega polja sta bila pokrita z do 0,15 m debelo naselbinsko plastjo (SE 011), ki je vsebovala poznobronastodobno lončenino. Pod njo, na vzhodni strani, so bile strukture vkopane v sterilno ilovico. Največja struktura v tem predelu je bil jarek (SE 022/023; 5,20 m v dolžini; 0,90 m v širini; 1,10 m v globini), ki je potekal vzdolž izkopnega polja skozi živo skalo. Čeprav je jarek lahko vsaj delno naravnega izvora, kamnita obloga ob zahodnem robu govori v prid uporabe strukture kot drenažnega jarka v pozni bronasti dobi. Ob jarku je jama za stojko (SE 015/017/016), v severovzhodnem in jugovzhodnem delu izkopnega polja pa dve plitvi jami (SE 024/025; 026/027). Vzhodni del izkopnega polja predstavlja zgornji rob poznobronastodobne naselbinske terase.

Zahodni del izkopnega polja je bil v prazgodovini ravna terasa. Na južnem delu je naselbinska plast (SE 011) pokrila enajst jam za stojke (SE 030/031, 032/033, 034/035, 036/037, 038/039, 040/041, 042/043, 044/045, 046/047, 048/049), ki so verjetno sestavljale lesene stavbe na kolih. Zaradi omejenega obsega izkopnega polja in izkopa vodovodnega jarka ni mogoče določiti tlorisa stavbe.

V severozahodnem delu izkopnega polja je večja poznobronastodobna struktura (SE 021). Ta je sestavljena iz treh plitvih jam nepravilnih oblik (3 x 3 x 0,20 m) in je bila zapolnjena s plastjo (SE

020), ki je vsebovala ogromno količino pozno-bronastodobne keramike, ožgane glin, obdelanih kamnov, ožganih kosti in drobcev oglja. Lega keramike kaže na deponijo več posod, ki so bile deponirane kot skupki črepinj ali razbite in situ. Keramiko smo v polnilu 021 risali v merilu 1 : 5 in dvignili kot posebne najdbe (trodimenzionalno dokumentiranje). Uporaba take metodologije bo omogočila natančnejšo rekonstrukcijo deponije in določitev funkcije strukture 020. Domnevamo, da gre za glinokop ob stavbi v južnem delu izkopnega polja, ki je bil napolnjen z deli hišnega inventarja in glinastega stenskega premaza ob uničenju stavbe.

Phil Mason

238

EŠD: Rkd-07-01-00003

Naselje: Preloka, Paunoviči

Občina: Črnomelj

Ime: Preloka – arheološko najdišče Sv. trojica

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled trase RASM Preloka v dolžini 5150 m je v času od 27. 9. do 3. 10. 1999 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Ildikó Pintér, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnavani odsek telefonskega omrežja poteka znotraj krajinskega parka Kolpa na dolomitski in apnenčasti geološki osnovi.

Celotna trasa je bila geomorfološko in vegetacijsko enotna.

Območje I – dvignjen predel zakraselega dna Bele krajine, kjer prevladujejo karbonatne kamenine (dolomit in apnenec), z značilno kraško nagubanim terenom – vrtačami.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Na Merkotah pri Grdunih (območje I, parc. št. 580/5, k.o. Preloka) – kos obdelanega kamna je indic za človekove aktivnosti v bližnji okolici v prazgodovinskem obdobju.
2. Preloka (območje I, parc. št. 1052, 1053/1, k.o. Preloka) – dva kosa hišnega lepa in kos obdelanega kamna nakazujejo na možnost prisotnosti ostalin prazgodovinske narave v bližini.
3. Paunoviči (območje I, parc. št. 1748/2, 1759, k.o. Marindol) – trije kosi hišnega lepa in kos kremenca nakazujejo na možnostčasne uporabe prostora ali naselitve v bližnji okolici v prazgodovini.

Phil Mason, Ildikó Pintér

239*EŠD: predlog za vpis**Naselje: Preserje nad Branikom**Občina: Nova Gorica**Ime: Preserje nad Branikom – arheološko najdišče**Na žegnu**Področje: A**Obdobje: prazgodovina, srednji, novi vek**Vrsta dela: 1*

Ledinsko ime Na žegnu se verjetno nanaša na srednjeveški oziroma novoveški grob s sabljo in turškimi novci, ki naj bi bil najden na tem mestu. Obstaja tudi poročilo, da so pri rigolanju našli glinene svitke in peč za žganje keramike. Domnevo, da gre tu za prazgodovinsko najdišče, potrjuje najdba odlomka žrmelj. Odlomek v velikosti 5,2 x 3,4 x 1,8 cm je bil najden ob ogledu terena. Morebitne arheološke plasti so verjetno precej poškodovane, sej je teren izravnani in urejen v vinograd.

*Mojca Jereb***240***EŠD: 9677**Naselje: Pristava pri Trebnjem**Občina: Trebnje**Ime: Trebnje – arheološko najdišče Pristava**Področje: A**Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje**Vrsta dela: 1, 6*

Na podlagi dogovora z investitorjem (Komunala Trebnje) je bila na trasi rekonstrukcije kanalizacije v vasi Pristava maja 2002 opravljena georadarska raziskava (izvajalec: Zorty, d. o. o.). Gre namreč za bližino že dalj časa znane, raziskovane in tudi v celoti objavljene (Slabe) lokacije antične nekropole z večjim številom zidanih grobnic. Zaradi večinoma asfaltiranih in zato nedostopnih površin je georadar obetal najboljši vpogled v potencialno širitev najdišča. Georadarska valorizacija je pod staro vaško cesto, ki poteka skozi vaško jedro (parc. št. 1252 k.o. Štefan), definirala obstoj neke starejše pohodne površine. Naknadno je bil na teh mestih v juliju opravljen še strojni izkop osmih testnih jarkov (1,5 x 0,6 m), s katerim je bila pod obstoječimi nasutji cestišča vsaj na treh mestih zanesljivo dokazana 0,9–0,8 m debela plast močno utrjenega drobljenca (rimskodobno cestišče?). V dolžini 10 m so bili na parc. št. 222/4 k.o. Štefan dokazani arhitekturni ostanki pravih oblik. Parcele se je kasnejša gradnja izognila.

Zlasti zanimivi pa so bili rezultati arheološkega nadzora. Tega je tako kot sondiranje opravil D. Josipovič. Na parceli št. 216/3 k.o. Štefan in deloma tudi pod obstoječim cestiščem glavne ceste proti Trebnjemu (parc. št. 1252/17 k.o. Štefan) je bilo odkritih kar dvanajst novih grobov. To kaže na še večji neizkopani kompleks grobišča, ki se širi na vrt stanovanjske hiše Rimska cesta 24 (parc. št. 216/3 k.o. Štefan). Predvsem pomemben je podatek, da je kar 5 grobov skeletnih (od doslej objavljenih 132 grobov sta skeletna le dva), kar po mnenju izkopavalca kaže na mlajši del trebanjske nekropole na zahodni strani naselbine. Skeletne grobove zaenkrat okvirno datiramo v drugo polovico 3. in prvo polovico 4. stoletja. Žarne oziroma žgane grobove pa smemo pred podrobnejšo analizo pridatkov ravno tako uvrstiti v čas 1.–2. stoletja n. š.

*Uroš Bavec***241***EŠD: 589**Naselja: Ptuj**Občina: Ptuj**Ime: Ptuj - cerkev minoritskega samostana na Ptuj**Naslov: Minoritski trg 1, 2250 Ptuj**Področje: R**Obdobja: barok**Vrsta dela: 4, 7*

Cerkev sv. Petra in Pavla kot del minoritskega samostana na Ptuj je bila med drugo svetovno vojno (4. januarja 1945) porušena. Minoritski samostan je v sodelovanju z Mestno občino Ptuj razpisal natečaj za ponovno zgraditev cerkve na prvotnem mestu.

Glavna izhodišča strokovne komisije, ki je bila sestavljena za nadzor nad izvajanjem projekta in jo je imenoval župan Mestne občine Ptuj Miroslav Luci, dr. med., so:

1. cerkvena ladja lahko nastane le na tlorisu nekdanje ladje, kjer polovica cerkve že stoji. Obnova cerkve kot celote predstavlja dopolnitev samostanskega kompleksa, katerega nujni sestavni del je, prav tako pa tudi celotne mestne strukture.

Strokovna javnost se je opredelila, da mora biti objekt restavriran, rekonstruiran in zgrajen tako, kot da ne bi bil porušen;

2. baročna faza in barokizirana lupina cerkvene ladje se zgradi v avtentični obliki – anastiloza, obnovi in podaljša se prezbiterij ter dogradi zvonik;

Minoritski samostan v Ptujju ob 700 letnici, 1238-1939. Arhiv ZVKDS OE Maribor.

Ptuj, rekonstrukcija fasade minoritske cerkve, 2002.

3. višinski gabariti, strešni naklon in kritina so vnaprej opredeljeni z obstoječo dokumentacijo o stanju objekta pred letom 1945;

4. način gradnje – pri gradnji se morajo uporabljati avtentični materiali oziroma originalom najbližji (kamen (za bazo fasade je že določen in nabavljen), opeka, štuk, les, steklo ...), uporabljeni pa so lahko na sodoben način.

Komisija je izbrala projekt arhitekta Volka iz arhitekturnega biroja ARHÉ iz Ljubljane.

V ZVKDS, Restavratorskem centru, smo januarja 2002 od MK, Uprave za kulturno dediščino, dobili v recenzijo projekt Rekonstrukcije čelne baročne fasade minoritske cerkve na Ptujju. Naše mnenje je bilo, da je projekt zelo poenostavljena interpretacija baročne fasade, ki tako za fazo razpisne kot predvsem izvedbene dokumentacije potrebuje finalizacijo.

Posledica našega mnenja je bila, da smo julija 2002 dobili v izdelavo od MK, Uprave za kulturno dediščino, projekt Rekonstrukcija čelne baročne cerkvene fasade minoritske cerkve na Ptujju za fazo razpisa. Izdelali smo ga konec meseca julija.

Po izboru izvajalca smo se z minoritskim samo-

stanom in Mestno občino Ptuj dogovorili tudi o izdelavi projekta za fazo izvedbe. Dogovor je bil tak, da arhitekturni del projekta (izris celotne rekonstrukcije fasade na podlagi obstoječe dokumentacije z vsemi detajli in tehnologijami) izdelamo na ZVKDS, Restavratorskem centru, statiko in drugi del projekta, ki ga zahteva Zakon za projektno dokumentacijo PZI, pa arhitekturni biro ARHÉ.

Ko smo začeli izdelovati načrt, je bilo stanje na cerkvi naslednje:

1. cerkev je pozidana po njenem obodu in prekrita s streho;
2. fasada, na katero se projekt rekonstrukcije nanaša, je stena iz armiranega betona širine 30 cm.

Projekt smo izdelali na podlagi obstoječe dokumentacije in poznavanja klasične kompozicije v arhitekturi. Kot dokumentacijo smo uporabili stare fotografije cerkve, ki jih hranita arhiva MK, Uprave za kulturno dediščino INDOK, in Pokrajinskega muzeja Ptuj, skice cerkve študentov Tehnične šole v Gradcu iz leta 1933 ter osnovne mere gabaritov, pridobljene iz rezultata

fotogrametričnega izvednotenja arhivskih posnetkov fasade cerkve.

Dela na fasadi so se začela jeseni 2002. Do konca leta je bil iz opeke pozidan in s kamnitimi elementi obložen spodnji del cerkve. Spomladi 2003 se je nadaljevalo zidanje opečne stene do višine, na kateri bodo stali kamniti kapiteli. Istega leta sta bila vgrajena tudi kamnit balkon in glavni cerkveni portal. Začela se je izdelava kapitelov, ki so bili končani in vgrajeni v fasado poleti 2004. Po vgradnji kapitelov se je nadaljevala pozidava preostalega dela opečne stene. Do konca leta so bili izdelani apnenohidravlični ometi in prebeljena je bila fasada.

Leta 2005 so se začela dela na rekonstrukciji kamnite fasadne plastike in štukaterskem okrasju.

Matej Zupančič

242

EŠD: 2194

Naselje: Radeče

Občina: Radeče

Ime: Radeče - cerkev sv. Petra

Področje: UA

Obdobje: historicizem

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Župna cerkev je leta 1910 na novo zgrajena stavba na mestu podrte gotske cerkve s konca 15. stoletja, ki je bila v osnovi še romanska stavba. Od gotske cerkve se je ohranil le kor, sedanja Marijina kape-la. Leta 1996 smo s sondiranjem fasadnih ometov nove cerkve odkrili dvobarvno členjenje fasadnih ometov in izstopajoče členitve. Osnovni ometi so bili izdelani iz grobozrnatega peska in barvani belo. Izstopajoča členitev je bila izdelana v zaglajenem ometu in barvana oker. Fasadni ometi gotskega kora so bili odstranjeni brez predhodnih raziskav in dovoljenja. Na ostankih ometov smo odkrili v omet včrtane dele poslikave šivanega roba, vendar brez barv. Odkrili smo le naknadno barvan omet, beljen v okru. Pod lino v vzhodni steni je vzdana spolija gotskega portala, pod baročnim oknom spolija, barvana s črnimi in rdečimi črtami. Razen rizalita ob vhodu v južni fasadi ladje, so bili odstranjeni vsi ometi. Zidovi so grajeni v menjajočih se pasovih sivega kamna in opeke. Za obnovo fasadnih ometov s pripadajočo neobaročno členitvijo ladje novejša cerkve in zunanjščine starejšega gotskega kora smo investitorju, župniji sv. Petra, posredovali spomeniškovarstvena izhodišča za obnovo historične zunanjščine. Osnovni fasadni izravnalni ometi so grobi, naneseni kot obrizg in barvani belo. Bogata in razkošna členitev, izdelana

v tršem materialu, je v gladko zaribanem ometu in v glavnem barvana v odtenku oker. Oken-ski okvirji nad glavnim in stranskim portalom ter volutasta strešna čela nad njimi so barvani v kombinaciji z belo. Podkapni venci so v celoti barvani belo. Talni izzidek je barvan v betonsko sivi barvi. Restavrator Aleksander Šiljes je domodeliral manjkajoče elemente in zaščitil derutne betonske vaze na volutastih čelih nad vrati. Interventna sredstva je zagotovilo Ministrstvo za kulturo RS. Razen podkrapnega venca, ki je bele barve, je vsa zunanjščina kora barvana v svetlo oker barvnem odtenku. Novejše okno na severni steni prezbiteri-ja je zazidano.

Bogdan Badovinac

243

EŠD: 10169

Naselje: Radovljica

Občina: Radovljica

Ime: Radovljica - arheološko najdišče Žale

Področje: A

Vrsta dela: 6

Ob nadzoru izkopa za plinovod v predmestju Ra-dovljice (ledinsko ime Žale) je bilo v izkopanem materialu najdenih več odlomkov rimskih opek (tegule, tubuli, imbreksi), šesterokotnih tlakovcev in lončenine. Najdišče leži ob severnem robu Kranjske ceste, med stavbama Kranjska cesta 19 in Kosovelova 1, na parcelah št. 143/1, 144/1, 145/2, 3, 5, 146/2, 5, 6, 148/2, 149/2, 825/3, k.o. Predtrg. S to najdbo je bil končno natančno lociran podatek iz ANSl 1975, str. 167 (Žale v Predtrgu).

Milan Sagadin

244

EŠD: 9203

Naselje: Rateče

Občina: Kranjska Gora

Ime: Rateče – hiša Rateče 43

Naslov: Rateče št. 43

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 6, 7

V požaru 8. 10. 1995 je delno pogorela domačija Rateče št. 43. Gospodarsko poslopje je bilo popolnoma uničeno, pri stanovanjski hiši pa so bili poškodovani nadstropje in podstrešje ter ostrešje. Občina Kranjska Gora je pogorelo domačijo od-

Rateče št. 43, zidana nadstropna hiša po obnovi; dvoriščna in južna fasada s sončno uro, balkonski zatrep. Stanje leta 2004. Foto: L. Uranič

kupila z namenom, da bo v njej, ko bo obnovljena, uredila lokalni muzej in prostore za kulturne dejavnosti. V muzeju naj bi bila predstavljena etnološka dediščina Rateč ter tako imenovana Planiška zbirka, ki naj bi predstavljala razvoj smučarskega skakalnega športa v Planici.

Stanovanjsko stavbo smo želeli ohraniti v obstoječi tlorisni zasnovi z vsemi razvojnimi fazami, dozidavami. Pri tem so bili pod lesenimi talnimi deskami v zidani »hiši« najdeni ostanek tramu in vogalni kamni starejše lesene »hiše«. Leseno »hišo« so na zunanji strani obzidali, potem pa podrli lesene stene. Hkrati je bilo moč ugotoviti, da je bila »hišna kamra« prizidana že k leseni »hiši«, kar pojasnjuje tudi naslikan »šivani« vogal na steni kamre. Pri arheološki raziskavi v »hiši« pa so bili pod nekdanjo leseno hišo najdeni ostanki starejše kulturne plasti z ostanki odlomkov keramike, ki so datirani v poznoantični čas. Velikosti in oblike bivalnega poznoantičnega objekta ni bilo mogoče definirati, saj je bil izkop omejen le na sedanjo »hišo«.

Stanovanjska hiša je nastala tako, da je bila k »hiši« z vežo povezana tudi nekdanja, samostojno stoječa zidana kašča. Od kašče sta ohranjena zidana, obokana klet ter zidano pritličje z lesenim stropom. Kasneje je bil pritlični del kašče preurejen v belo kuhinjo. Pred tem je bila na koncu veže, ob hiši dodana črna kuhinja, v kateri je bilo kurišče za peč v »hiši«, »hišni kamri« in v beli kuhinji v nekdanji kašči. Iz veže je po stopnicah tudi dostop v klet kašče ter v nadstropje. Nadstropje ponovi tlorisno zasnovi pritličja, le nad obokom črne kuhinje ni bilo dodatnega prostora. Podstrešje pod dvo-kapno streho je bilo enotno, odprto, omejeno le

z opažnimi deskami na čelni, balkonski strani. Podstrešje je ob požaru pogorelo.

Stanovanjska hiša je zidana, nadstropna. Na vhodni strani je v nadstropju freska sv. Florijana, na južni, čelni strani pa je naslikana sončna ura.

K stanovanjski stavbi je bilo na severni strani priključeno gospodarsko poslopje, in sicer zidani hlev v pritličju in leseni pod nad njim. Strop v hlevu je bil narejen iz banjastih obokov, ki so bili vgrajeni med nosilne železne traverze. Na zahodnem robu dvorišča je bil kamniti dovoz, most na senik. Po požaru je bilo gospodarsko poslopje v celoti porušeno in odstranjeno.

Obnovitvena dela na stanovanjski stavbi Rateče št. 43 so potekala v več časovnih zamikih. Streha je bila obnovljena leta 1995, intenzivnejša obnovitvena dela pa so se začela v letu 2001 in bila končana v letu 2004.

Vladimir Knific

245

ESD: 7643

Naselje: Ravne na Koroškem

Občina: Ravne na Koroškem

Ime: Ravne na Koroškem - grad

Naslov: Na gradu 1

Področje: A

Obdobje: pozni srednji vek, zgodnji novi vek

Vrsta dela: 6

Ravenski grad so v 16. stoletju zgradili Hebenstreiti, patriarški fevdniki, sprva v Slovenj Gradcu, nato na Vodrižu, pozneje lastniki posesti v okolici Slovenskih Konjic. Na Koroško so se preselili okoli leta 1530.

Zaradi arhitektonske rešitve prenove Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika smo od 6. 6. do 8. 7. 2002 arheološko raziskali območje okoli trakta B (skupno 232 m²). Pri izkopavanjih je sodelovala petčlanska strokovna ekipa. Odkrili smo opečnato betonsko ponikalnico (1,30 x 1,0 m) z obokanim kanalom. V zasutju ponikalnice so bili najdeni številni črnilniki, steklenice, glavniki ipd., verjetno iz časa gospodinjske šole in kasneje gimnazije v prostorih današnje knjižnice in muzeja.

Na drugem koncu izkopišča smo odkrili zbiralnik (1,90 x 1,90 m) podobne gradnje (opeke), z maltnim vezivom in ometom z notranje strani. V polnilu smo odkrili dele kuhinjskega pribora (srebrno žlico, železne vilice z lesenim ročajem, fragmente opek in obilo organskih odpadkov).

V neposredni bližini Bitenčevega prehoda (kjer je stal lapidarij) smo odkrili in raziskali arhitek-

turne ostanke objekta SE 106. Velikost objekta znaša 6,0 x 4,6 m (zunanje mere), stopniščni del meri 1,50 x 2,00 m. Objekt je bil zidan z apneno malto in kamenjem lokalnega izvora, na višini najmanj štirih odkritih poličk se je omet nadaljeval, vendar v zaglajeni obliki. Na tem mestu je bil zid z zunanje strani nekoliko utrjen. Tanka plast žganine na peščeno prodnati osnovi priča o manjšem požaru, povezanem s samim začetkom življenja v tem objektu. Ovalno kurišče, v katerem smo odkrili bronast tordiran obroček, je ležalo v vzhodnem delu objekta. Na to ožgano plast je bila nanesa rumenorjava peščena ilovica, ki je bila dobro poteptana in je služila kot estrih oziroma hodna površina. Tako v ožgani plasti kot v ilovnatem estrihu so ležali odlomki keramičnih posod, številne kosti ptičev in manjših živali, kot tudi divjadi, posamezni železni predmeti, keramične pečnice ter zanimivo keramično korito z ohranjeno letnico (?). Notranjost objekta je prekrivala skoraj meter debela plast ruševine. V tem štu in plasti nad njim (SE 107a) so ležale drobne najdbe, ki jih lahko po prvih ocenah datiramo v 16. stoletje. Zidovi so se ohranili do 0,55 m v širino in 1 m v višino, z zunanjimi vogali, ki so bili polkrožno zaobljeni. Štiri stopnice so vodile v objekt iz severozahodne smeri. Stopnice so od osrednjega prostora verjetno ločila vrata, saj se je na obeh straneh prehoda ohranil utor za podboj. Na skrajnem spodnjem delu utora so se ohranili ostanki lesa. Izgradnjo tega bivalnega objekta (najdbe pečnic za ogrevanje, kosti, keramične posode) smemo mogoče povezati s pristavo, ki je stala tu pred izgradnjo gradu v tridesetih letih 16. stoletja. Če so naše domneve pravilne, smemo v neposredni bližini pričakovati še druge objekte, ki so stali v sklopu te pristave.

Nekaj odlomkov (fragmenti ustij loncev, pečnica) kaže še na starejše obdobje (od 13. do 15. stoletja). Od 9. 9. do 14. 10. 2002 smo na isti lokaciji nadaljevali raziskave v sklopu trakta C. Zakoličili smo 5 sond v dolžini celotnega objekta in vzporedno nanj (178 m²).

V skrajnem severovzhodnem vogalu sonde II smo odkrili opečnat kanal širine 0,6 m, prekrit s prav tako prečno položenimi opekami, ki so enake kot ob traktu B. Kanal je imel v notranjosti na zahodni strani poglobljen pretočni del. Sondo smo zato proti vzhodu razširili še za 1,20 m² ter sledili kanalu v skupni izmeri 2,10 m. Od strnjene opečnate groblje SE 305 (tlakovana hodna površina), ki se je v manjših zaplatah ohranila samo na redkih intaktnih delih, je ostalo sila malo.

Temnorjava zemljena plast v sondi III SE 030 predstavlja hodno površino pred asfaltiranjem

oziroma še pred tlakovanjem grajskega dvorišča. V plasti so bili odkriti posamezni keramični odlomki posod in železni žebli. Zanimiva je predvsem plast žganine SE 033 v severnem delu sonde (požar), ki smo ji lahko potem sledili še v sondi IV. Šlo je za večji požar, na kar sta kazala debelina žganine ter od ognja poškodovano kamenje.

Še najboljše rezultate smo dosegli v sondi IV. Situacija je bila podobna kot v vrhnjih plasteh sonde II in III, kjer je bila površina tlakovana in utrjena s peščenimi nasutji (SE 020–022). Pod njimi je ležala do 0,10 m debela zbita zemljena plast SE 030. V sondi IV/1, 2 se je pod njo širila mogočna kamnita groblja SE 500, močno ožgana in uničena od požara. Pod to zogleno plastjo je v južnem delu sonde ležala rumena ilovnata plast z redkimi najdbami – drobci opek in oglja –, ki je prekrivala temelje nekega starejšega objekta SE 060. Objekt je starejši od trakta C, saj se temelji širijo še dalje pod trakt C (zgrajen v sredini 18. stoletja – Gačniki). Oba požara, na katerih ostanke smo naleteli na severni strani trakta C, sta bila starejša od objekta SE 060 in s tem tudi od trakta C, saj ju je vkop za temelje objekta SE 060 poškodoval. Po prvih ocenah je objekt SE 060 mlajši od tlorisne zasnove stavbe, ki smo jo odkrili na južni strani trakta B (16. stoletje). Ob poglobitvi ob temeljih SE 060 smo odkrili mivkasto plast SE 063, ki je ležala tudi pod temelji in vse do severnega profila sonde. Domnevam, da leži v neposredni bližini stara struga, saj so mivka in mokri prodnato peščeni nanosi sterilke nastali v procesu odlaganja počasi tekoče vode (na to kažejo velikost in sestava sedimentov).

Med najdbami izstopajo gumbi (koščen, roževinast, kovinski), železen nož, bronasta svetinjica in obilica železnih kovanih žebeljev.

Predhodno je na območju sonde V stal lesen žerjav, ki je bil zaščiten z nadstreškom. Osrednji betonski nosilec, ki je nosil glavno težo žerjava, je poškodoval zemeljske plasti, prav tako oba stranska nosilca. Pred ureditvijo dovoza na grad z zahodne smeri so s šutom zadelali staro strugo in na ta način poravnali teren. Črna žganina je tudi v tem delu pokazala, do kod se je širil požar. Od najdb so zanimivi kosci pečnic, glinenih posod.

Leta 2002 smo začasno prestavili lapidarij ob trakt D (kamniti spomeniki iz Zagrada in Raven – ob sodelovanju ZVKDS, OE Maribor, restavrator S. Gojkovič). Leta 2004 so odkrite temelje objekta iz 16. stoletja sodobno prikazali kot tlorisno betonsko zasnovo ob obnovljeni knjižnici, na mestu, kjer so bili odkriti, vendar nad nivojem današnje hodne površine. Aprila 2005 je lapidarij Koroškega pokrajinskega muzeja, enote Ravne,

dočakal stalno postavitve v kapeli gradu Ravne. Kamni so bili pred tem ultrazvočno očiščeni in površinsko zaščiteni. Pri omenjenih delih je sodeloval M. Pflaum, Narodni muzej Slovenije. Ob obnovi najstarejšega dela knjižnice (trakta A) žal niso bile izvedene arheološke raziskave.

Saša Djura Jelenko

246

EŠD: novo (ni za vpis v ZRD)

Naselje: Razdrto

Občina: Postojna in Vipava

Ime: Šušec – Šušet

Naslov: Zavarovalna arheološka raziskava na trasi HC Razdrto–Vipava

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, zgodnji srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6

Lokacija Šušec – Šušet (sl. 1) leži tik pod vrhom Rebernic ob regionalni cesti Vipava–Razdrto, med strugama Krvavega potoka in za kraški vodovod leta 1917 zajetega potoka Šušet. Po slednjem je ledina tudi dobila ime. Leži na južnem pobočju Nanosa, nad strugo potoka Močilnik, natančneje nad zajetjem pitne vode Malčevo - Močilnik. Ledina Šušet je bila okoli 115 m dolga in 75 m široka, razpotegnjeni vrtači podobna zatravljena globel z dokaj strmim severnim pobočjem (okoli 20°) in s poravnanim dnom v morfološki depresiji s površino okoli 60 x 30 m.

Nastanek depresije je moč poiskati v pobočnih geoloških procesih. Najverjetneje je nastala z rotacijskim zdrsom ali drugačnim masnim plazenjem na pobočju Nanosa. Položno vzhodno pobočje in deloma dno depresije so preoblikovale tri njivske terase na parc. št. 1836, 1583/1, 2, k. o. Lozice. V plitvo južno pobočje globeli je vgrajena sodobna regionalna cesta po Rebernicah iz Podnanosa na Razdrto, južni rob globeli pa je še ohranjen kot izstopajoč skalno-zemljen nariv (prim. T. Verbič, Geološka spremljava izkopavanj na lokaciji Sušec na Rebernicah, Ljubljana 2002). Na avtocestni trasi, ki je visoko nasuta nad depresijo, leži lokacija med profiloma 59 in 64. Vsa površina lokacije je bila zatravljena, tudi opuščeni njivski areal, po njenem obodu pa je na zahodni in severni strani visoki mešani gozd (z vodovodnimi zajetji potoka Šušet), na vzhodni strani pa se je obrasla mlada akacijeva podrast. Z izgradnjo hitre ceste se je podoba ledine povsem spremenila.

Izkopavanja na lokaciji ŠUŠEC – ŠUŠET so bila dogovorjena in izpeljana na podlagi predhod-

nih raziskav, in sicer ekstenzivnega arheološkega pregleda odseka RV 01 leta 1999 (prim. Poročilo o rezultatih ekstenzivnega arheološkega pregleda, Ljubljana, november 1999) in intrasite arheološkega pregleda v mreži, ki je bil izveden pod vodstvom arheologa Gojka Tice novembra 1999 in avgusta 2000. Na tem območju sta bila pod istim vodstvom izkopana dva testna jarka (TJ 1 in TJ 2) v velikosti 1 x 1,6 m in 1 x 2 m (prim. Poročilo o rezultatih arheološkega pregleda na potencialnem najdišču Šušec, SAAS, Ljubljana, februar 2002). Med izkopavanji je bilo dognano, da sta oba TJ samo izrabila profile že načete in uničene sredice lokacije.

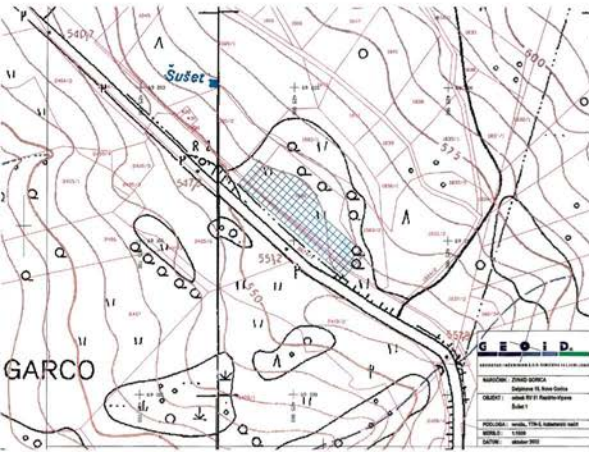
Izkopavanja so bila na podlagi pogodbe med DARS, d. d., in Zavodom za varstvo kulturne dediščine RS, OE Nova Gorica, izvedena v obdobju med 15. julijem in 17. oktobrom 2002. Še pred prihodom arheološke ekipe je, domnevno leta 2000, neznan (?) storilec iz sredice lokacije s površine 18,5 x 29 m (= 530 m²) strojno izkopal okoli 250 m³ zemlje (prim. črtkano oziroma pikčasto omejitvev iztrganine na lokaciji) in jo (domnevno) odpeljal na svojo njivo pri Podnanosu. Ilegalni »izkopavalec« je posegel v osrčje lokacije, in to ne le v recentni njivski humus, ampak tudi globoko v novoveške in arheološke sloje in s tem izničil pomemben, najbrž ključni del arheološkega zapisa. Z zaščitnimi arheološkimi izkopavanji je bilo v izkopnem polju, velikem 92 x 28 m, raziskanih 890 m² nepoškodovane površine.

Zaradi občutne poškodovanosti lokacije je bil po prvotnem načrtu izkopan le niz kvadrantov (2–21) po južnem robu depresije v smeri zahod–vzhod, katerega namen je bil dognati obliko depresije in njena zemljena, tudi arheološka polnila. Vertikalni preseki (S-J) so bili bodisi prilagojeni že obstoječim profilom v ilegalnem izkopu zemlje (profili št. 1, 4, deloma 5) ali so izhajali iz neposrednih, tekočih raziskovalnih potreb in zahtev (npr. profili št. 5, 6, 9, 10) ali pa so bili preprosto izsiljena rešitev (profil št. 2). Nedvomno je reševanje razmer, nastalih z ilegalnim izkopom zemlje, pogojevalo (upočasnjevalo) raziskovalni ritem in vsaj deloma izsililo tudi način dela (sl. 2).

Pri kopanju so bila večinoma upoštevana načela stratigrafskega izkopavanja (poimenovanja oziroma številčenja plasti), plasti so bile izkopane ločeno in so bile v končni identifikaciji tudi registrirane in dokumentirane. Skupno je bilo odbranih 45 plasti. Osnovna opažanja in odkriti objekti so bili naslednji (prim. sl. 3):

1. holocenski depozit;
2. kali ali močila: predbronzastodobni čas;

Lega lokacije Šušec - Šušet. Godetska izmera GEOID 2002

Pogled iz letala na lokacijo Šušec - Šušet in sedlo na Razdrtem. Foto: T. Fabec

3. kamnita groblja II: srednja-pozna bronasta doba (G II);
3. plasti s prazgodovinskimi najdbami: bronasta doba - kaštelirska kultura in KŽG (HaA);
4. kamnita groblja I: zgodnja antika (G I);
5. zgodnjeantična kurišča 1-3: od sredine 1. stoletja pr. n. š. do sredine 1. stoletja n. š.;
6. zgodnjeantična cesta in objekti ob njej: sredina 1. stoletja pr. n. š. do sredine 1. stoletja n. š. Historična opredelitev: čas uporabe ceste v prazgodovinsko-zgodnjeantičnem prometnem koridorju Donava-Caput Adriae čez prelaz Okra (Razdrto) do njene opustitve (avgustejski čas) in preusmeritve iz Kaster (Ajdoščina) čez prelaz Ad Pirum (Hrušica);
7. pozna antika: v območju groblje I je bila najdena poznoantična bronasta fibula (5.-6. stoletje, začetno obdobje preseljevanja ljudstev!);
8. cesta: 16. stoletje;
9. drugi objekti iz novejših obdobji:
  - a. žleb s peščenim polnilom v kv. 112, 133: vdor vode in peska, poantični čas,
  - b. »drenažni« jarek v kv. 91 in 111: poantični čas,
  - c. »drenažni« jarek v kv. 116 in 30: izraba prostora v poljedelske namene,
  - č. strelski jarek v kv. 117, 116, 136: 18.-19. ali 20. stoletje,
  - d. najdbe iz prve in druge plasti: novoveško.

Zaščitna arheološka izkopavanja na lokaciji Šušec (pravilna je ljudska raba Šušet) na trasi HC Razdrto-Vipava so potrdila domnevo, da gre za arheološko najdišče, ki je bilo vredno obsežnejšega raziskovalnega posega.

Klimatsko zelo ugodno ležeča globel tik pod prelazom na Razdrtem (antična Ocra), v območju podnebne prelomnice, zavarovana tudi pred sunki burje, je bila obljudena (četudi ne stalno poseljena) od bronaste dobe dalje, nekatera odkritja, kot so kamena orodja in vodna kala, pa so še starejšega, morda neoeolitskega datuma. Vodna kala s premerom okoli 8 in 10 m (globine 1,10 in 0,70 m), nasploh redkost v tkivu slovenskih arheoloških najdišč naselbinske vsebine, sta bila v osnovi najbrž naravni tvorbi v vododržnih plasteh zelo razgibanega reliefa globeli, bila pa sta po robovih umetno obložena s kamenim plaščem, ki je omogočal gibanje in dostop do vode. Človekovo dejavnost okoli kalov in njihovo uporabo izpričujejo tudi ob njih odkrita kamena orodja. Bronastodobni naselitveni pojavi izkazujejo (verjetno) dve bivanjski stopnji: starejšo kaštelirsko v srednji bronasti dobi in mlajšo žarnogrobiščno (HaA 1) v pozni bronasti dobi. Prvo z značilnimi lončarskimi izdelki (tab. št. 1-11), drugo z odlomkom konice bronastega srpa (tab. št. 12). V tem času je lokacija Šušec delovala v sklopu utrjenih naselij vzdolž prometne smeri z Notranjskega proti Vipavski dolini in Soči, izpričanih tudi v njeni neposredni okolici (Goli Vrh, Gradišče Nanos, Gradišče nad Hraščami).

Najživahnije je bilo na lokaciji v zgodnji antiki, ko je bila del (infra)struktur v prometnem koridorju med Akvilejo in Emono še v predavgustejskem obdobju in deloma še v 1. stoletju n. š. Časovni okvir verjetnega počivališča pod prelazom in cestno postajo Ocra zamejujejo novčne najdbe: srebrni denarij Julija Cezarja (afriška kovnica, 47-46. pr.

n. š.), bronasti as cesarja Druza (22–23 n. š.) in bronasti as Germanika (37–41 n. š.), bivanjskega pa lokacijsko stalna okroglasta kurišča na odprtem ali morda pod zasilnimi strehami, tlorisno nedoločeni objekt, postavljen na debelo kameno polnilo in izravnavo obsežne kotanje, tlakovan s kamnitim estrihom in pokrit z opečno kritino, predmeti za vsakodnevno rabo (na primer brusi, lončenina, tab. št. 16, 20, 13–15) ali deli oblačilne opreme (kovani železni čevljarški žeblički, tab. št. 19), ostanki prehranjevanja (živalske kosti) in pa cesta. Cesta, tanko nasuta s potočnim prodrom in okroglo obrušeni potočnimi oblicami peščenjaka ter lomljenega lokalnega peščenjaka (odkrita dl. 33 m, širina cestišča: 1,50 m), je bila speljana v rahlem vzponu po dnu kotanje, po poravnanih naplavinjskih slojih s prazgodovinskimi primesmi. V cestišču so bile razpoznavne do 0,35 m široke dvotračne kolesnice (globine 5 cm), sredinski razmik med njimi (osna razdalja) je znašal 1,10 m. S to kolesnico je izpričana zgodnjeantična cestna povezava med Jadranom in Podonavjem po prometnem koridorju čez prelaz Okra (Razdrto). Tradicionalni prazgodovinsko-antični prometni koridor je izgubil pomen v avgustejskem času, ko so Rimljani cesto preusmerili iz trdnjave Castra prek sedla Ad Pirum na Hrušici, znova pa je pridobil pomen v obdobju preseljevanja ljudstev v 5. stoletju. Ta čas zaznamuje na lokaciji Šušet bronasta fibula (tab. št. 21, prim. T. Knific, M. Tomanič Jevremov, Prva znamenja velikega preseljevanja ljudstev v Sloveniji, Ptujski zbornik VI/1, Ptuj 1996, 371–389).

Škoraj dosledno po antični cestni trasi je bila med 15. in 17. stoletjem speljana cesta, ki jo odlikuje predvsem kakovostna gradnja. Do 3,95 m široko cestišče z okoli 3,20 m širokim voznim pasom je bilo debelo nasuto (0,20 m) z neizpranim rečnim prodrom (75 odstotkov) in ostrorobim lokalnim gruščem, s primešanimi lomljeni peščenjaka (25 odstotkov). Globoko vtisnjene kolesnice z več vzporednimi žlebovi in 1,10 m široko osno razdaljo izpričujejo težke tovore in gost promet, potrjen tudi s številnimi v pesku cestišča izgubljenimi kovanimi podkovnimi žeblički. Bronasta igla bučika cesto datira med 15. in 17. stoletje (tab. št. 22, prim. Srednjeveško Celje, Archaeologia Historica Slovenica 3, 285). Nedvomno je odkritje ceste, poleg potrditve potovalne smeri, pomembno tudi zavoljo njene graditeljske kakovosti ter s kolesnicami in žebliji izpričane velike gostote prometa po njej.

Novoveški sledovi človekove prisotnosti na ledini Šušet so bili v veliki meri prepoznavni v peščeno zemljenem sedimentu, ki je bil z obdelovanjem

njiv raznesen po dnu kotanje in njenem plitvem vzhodnem podolju, razčlenjenem v štiri njivske terase. V njem je bilo obilje gradiva, od kosov zidakov in strešnikov do lončenih črepinj, stekla, kovinskih predmetov, novcev in kosti. Del teh predmetov je v ornico prišel z gnojenjem. Ob potoku Šušet pa je do leta 1917 deloval tudi mlin, ki je bil v sestavi nekaj nižje ležeče kmetije. Leta 1917 so Avstrijci z ruskimi ujetniki potok zajeli za kraški vodovod. Vodno zajetje je še ohranjeno. Razmeroma številne predmete religioznega značaja (obeski v obliki križa, razpelo, gumbi), dokaj številne novce

in tudi bronasto iglo s turbanasto glavico si je moč razlagati tudi s tem, da je v bližini ali kar na lokaciji sami (ob potoku Šušet) nekoč stalo znamenje ali kapelica (prim. Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787 (1804), 3. zvezek, Sekcija 211 E 16, 147–151, Toponomija sekcije na str. 275–276) in so ti predmeti lahko popotniško-darovanjskega značaja. Del predmetov in objektov iz novoveške plasti (strelski jarek) je povezljivih tudi z vojaškimi dogajanja na tem območju, ki so lahko del avstrijskega obrambnega sistema proti Francozom (1797–1805), imenovanega v ljudski tradiciji »francoske šance«, ali pa so (verjetneje) iz obdobja prve svetovne vojne kot nadzorna linija na meji dovoljenege gibanja vojakov na soški fronti oziroma kot obrambna linija za zaščito avstrijskega štaba v Postojni. Nekatero najdbe (na primer granata) pa so ostalina bojov med partizani in Nemci na začetku goriške fronte septembra 1943. Živahni in neprekinjeni geološki procesi v plazovitem svetu Rebernic pa so bili prepoznavni v recentnem vodno-peščenen vdoru.

Drago Svobljak, Tomaž Fabec

247

EŠD: 3320

Naselje: Ribnica na Pohorju

Občina: Ribnica na Pohorju

Ime: Ribnica na Pohorju - župnijska cerkev sv.

Jerneja

Področje: A

Vrsta dela: 6

Župnijska cerkev sv. Jerneja je bila prvič omenjena leta 1356. Domnevno naj bi bila zgrajena že v 13. stoletju. Sedanja podoba je iz leta 1740, z večji del baročno cerkevno opremo.

Zaradi dotrajanega tlaka in gobe, ki je nastala zaradi povečane vlažnosti, se je župnik F. Mlinarič odločil za sanacijo in obnovo tal. Raziskali smo notranjost cerkve. Izkopavanja so potekala od 1. do 16. 6.

2004. Dela je sprva nadzirala ekipa iz ZVKDS, OE Maribor, pod vodstvom Mire Strmčnik Gulič. Po odkritju grobov, starejšega estriha ter kamnitega tlaka so bila dela ustavljena. Arheološke raziskave je prevzel Koroški pokrajinski muzej. Pri izkopavanjih je sodelovala štiričlanska strokovna ekipa, po potrebi so priskočili na pomoč farani.

Ugotovili smo dve starejši gradbeni fazi: romansko enoladijsko cerkev s polkrožno apsidno, znotraj romanske ladje pa je stala še starejša, prav tako v temeljih zidana kapela pravokotnega obrisa. Kapela je bila grajena v suhi tehniki. Ocenjujemo, da je bila dolga 9,4 m in široka 7 m.

Romanska ladja se je deloma naslonila na njene temelje in jo na severni in južni stranici za širino zidu preseгла. Polkrožna apside romanske faze je bila postavljena na vzhodni strani in je bila nekoč verjetno obokana. Kot podtlak so uporabili manjše kamnite prodnike, ki so bili položeni strnjeno. Od temelja apside je bil podtlak oddaljen pol metra. V sredini apside je bil vkopan grob 7, z deloma ohranjeno leseno krsto, v katerem smo odkrili bronasto svetinjico, ostanke tkanine in dva lesena odlomka, ki sta dela križa. Odkrita svetinjica Jezusa in Marije iz tega groba sodi v 18. stoletje (določil jo je mag. Darko Knez, Narodni muzej Slovenije).

Temelji romanske cerkve so bili zidani iz večjih izbranih prodnikov z zunanjimi lepo oblikovanimi frontami, sredina je bila zapolnjena z drobirjem. Pri gradnji so uporabili maltno vezavo. Romanska ladja je bila prekrita z maltnim estrihom, pod katerim so bili položeni večji ploščati prodniki (verjetno iz ruševine starejše kapele).

Odkrili smo devet grobov, ki so praviloma poškodovani starejše temelje zidu (grobovi 3, 6, 8, 9). Dva grobova sta imela deloma ohranjen kamnit venec pravokotne oblike (grobova 2, 4). V grobu 6 sta bila pokopana najmanj dva pokojnika. Grobovi so bili vkopani na različnih globinah, grob 9 je edini ležal v smeri sever-jug in je poškodoval južni temelj kapele. Skoraj vsi raziskani grobovi so bili brez pridatkov. Poleg že omenjenega groba 7 smo v grobu 3 odkrili novc, odlomek keramične posode in drobce steklene posode. Tudi drugod po cerkvi smo odkrili zgolj nekaj odlomkov keramičnih posod.

Zanimivo je odkritje obokane kostnice pod današnjo zakristijo. Vhod v kostnico je bil z zunanje, vzhodne strani. Nerešeno ostaja vprašanje temelja, ki zavija polkrožno v smeri pod današnjim severnim stranskim oltarjem (Žalostna kapela).

Tlorisa obeh starejših faz so z uporabo kovinske niti ponazorili v novem tlaku, pred tem so napeljali ogrevalni sistem.

Saša Djura Jelenko

248

EŠD:

Naselje: *Rijavci*

Občina: *Nova Gorica*

Ime: *Jama pri Pečini*

Področje dela: *A*

Vrsta dela: *I*

Jama pri Pečini leži tik ob cesti Trnovo–Rijavci–Predmeja, pred odcepom gozdne ceste, ki vodi pod Vitovski vrh. Nahaja se v manjši vrtači, južno od ceste.

Jama je registrirana v katastru jam pod št. 542 (zapisnik E. Pretnerja iz leta 1954). Dolga je približno 30 m, od tega je širši del dolg 20 m. Ta del je v preteklosti služil kot skladišče ledu, med prvo svetovno vojno pa kot skladišče streliva. V ta namen so zadnji del jame pregradili s skoraj 2 m visokim suhim zidom.

Jamska tla se precej strmo spuščajo od vhoda proti notranjosti, le pred zidom je manjši raven prostor. V spodnjem delu so prekrita z debelim gruščem in skalami, med katere so pomešani organski ostanki. Pri vходу je manjši raven prostor brez klastičnega materiala. Tla tega prostora sestavljajo stare alohtone preperine.

Spomladi 2005 so v zadnjem delu jame, kjer se strmina konča, J. Mikuletič, M. Turk in I. Turk med kamenjem ob desni steni, gledano v jamo, našli del poznoantičnega koščene glavnika, kose prazgodovinske keramike, en neretuširan odbitek roženca, razbite kosti gozdnega jelena in molar ovce ali koze.

Matija Turk

249

EŠD: 3164

Naselje: *Rimske Toplice*

Občina: *Laško*

Ime: *Rimske Toplice - cerkev sv. Marjete*

Področje: *UA*

Obdobje: *historizizem*

Vrsta dela: *4, 7, 8*

Spomeniškovarstveni pogoji za obnovo stenskih poslikav Osvalda Biertija iz leta 1905, ki je razen manjših poškodb, ohranjena na vseh stenah in obokih notranjščine župnijske cerkve, so pogojevali restavratsko obnovo njihove prvotne pričevalnosti, likovne izpovednosti ter prvotne barvitosti. Pred začetkom del je bilo treba na močno zaprašenih stenskih poslikavah s čiščenjem ugotoviti prvotne barvne tone. Tehnologija nanašanja

barvnih beležev na poškodovanih predelih poslikav se prilagodi starejši tehniki nanašanja barv na apneni osnovi. Za obnovo stenskih poslikav v letu 1996 je bil izbran izvajalec Stane Petrovič, z referencami za tovrstna dela. Na konservatorskem ogledu smo ugotovili, da slikar stenske poslikave ni restavriral, temveč jo je prebarval, »osvežil« po barvnih vzorcih tistih delov poslikav, ki niso bila očrnjena od sveč, zaprašena in zasigana. Obnovo je financirala Župnija Sv. Marjeta.

Bogdan Badovinac

250

EŠD: 9266

Naselje: *Robič*

Občina: *Kobarid*

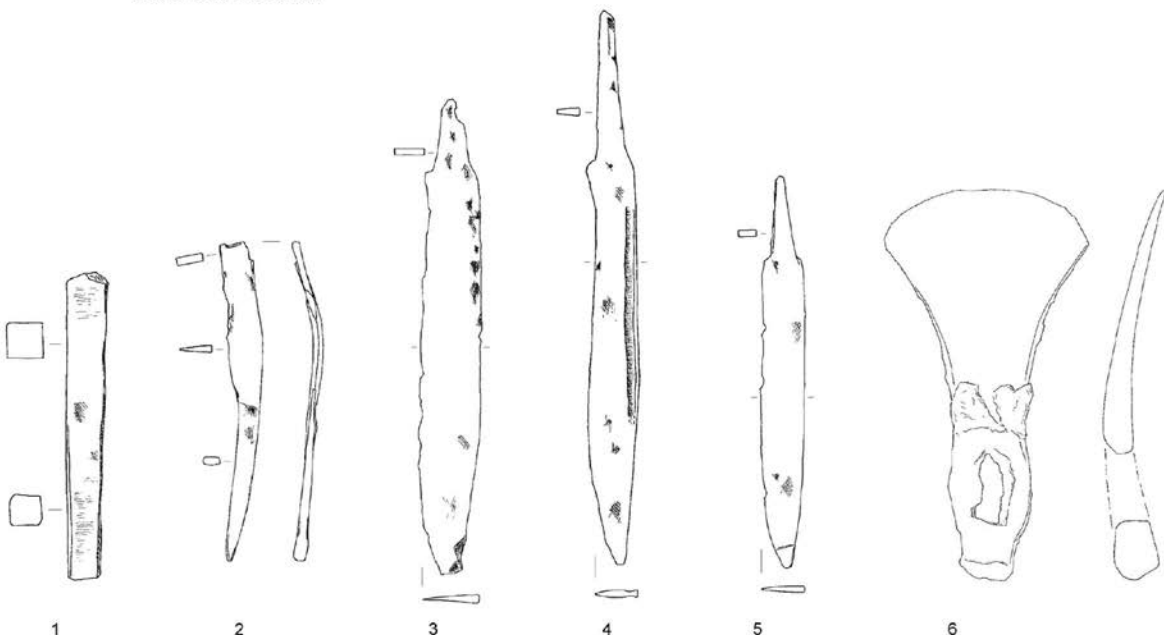
Ime: *Robič - arheološko najdišče sv. Volar*

Področje: *A*

Obdobje: *rimsko obdobje, zgodnji srednji vek*

1. Železna palica kvadratnega preseka, na obeh staneh odlomljena, morda polizdelek. Robove ima z dveh nasprotnih strani presekan. Š. 1,4–1,9 cm.
2. Železen nož ali srp. Trn oglatega preseka prehaja v hrbet direktno, v rezilo pa sedlasto. Trn in hrbet sta rahlo izbočena. Rezilo je ravno, manjka mu zaključek. D. noža 14,8 cm, d. trna 7,5 cm, d. rezila 7,2 cm.
3. Železen nož s kratkim, trikotno oblikovanim in v preseku oglatim trnastim nastavkom. Trn stopničasto prehaja v rezilo in v hrbet noža. Hrbet je izbočen. Rezilo se proti koncu rahlo klekasto zalomi. D. 22,8; d. trna 3,4 cm; šir. rezila 2,2–2,9 cm.
4. Železen bojni nož s trnastim nastavkom za držaj. Raven hrbet rezila se proti konici rahlo zalomi. Ob hrbtu rezila poteka obojestranski žleb. Trn pravokotnega preseka je stopničasto ločen od rezila. D. 25,7 cm; d. trna 7,0 cm; šir. rezila 1,8–2,3 cm.
5. Železen nož s kratkim trnastim nastavkom za ročaj. Trn oglatega preseka. D. 18,3 cm.
6. Železna kopača ali tesača s pahljačastim rezilom. Viš. 18,1 cm; največja š. rezila 9,7 cm; odprtina za toporišče vel. 2,9 x 1,3 cm.

Risba: N. Grum

jetneje pa gre za del gradiva, ki ga je nekdo izkopal. Zakladnih najdb z noži je v Sloveniji zelo malo, hkrati pa se taki noži zelo pogosto pojavljajo v naselbinskih kontekstih 8. in 9. stoletja (Gradišče nad Bašljem, Zbelovska gora, Ajdna nad Potoki).

Skupaj z najditeljem smo si najdišče ogledali in v špranji, kjer je odkril železne predmete, pod mahom našli še del bronastega ali medeninastega novoveškega okvirja, ki sodi v isti zakop. Domnevamo, da je neznan izkopavalec del celote vzel, zgoraj opisane predmete pa zavrzel.

Širša lokacija je izjemna tako zaradi naravne zaščite s prepadnimi stenami, ki so ščitile že bronastodobne prebivalce, kot zaradi prehoda iz Posočja do Benečije. Predstavljene najdbe pričajo, da je postojanka ob Sv. Volarju živila tudi v času zgodnjega srednjega veka, predvsem v 8. in 9. stoletju, ki je v Posočju zelo slabo dokumentiran.

Manj verjetno je, da so omenjene najdbe deli grobnih celot (možna lokacija grobišča bi bila ob cerkvi sv. Volarja). V tem primeru bi noži verjetno izvirali iz treh grobov. Ker pa so taka grobišča, kot je na primer Sv. Urh v Tolminu, vsaj za stoletje mlajša od omenjenih najdb, se nagibamo k ugotovitvi, da so predmeti naselbinskega značaja. Taka ugotovitev podpira tudi dejstvo, da so na nekaterih mestih južno od cerkvice, prav v bližini mesta najdbe, rahlo vidne gomile, ki bi lahko predstavljale ruševine stavb tistega časa, podobno kot to lahko vidimo na primer na Tonovcovem gradu ali na Rodiku.

Leta 2004 je Miloš Hrast iz Tolmina pri cerkvi sv. Volarja na površini pobral železno kopačo ali tesačo. Predmet kaže podobnosti s poznoantičnimi in zgodnesrednjeveškimi najdbami z Gradišča nad Bašljem. Predmet hrani najditelj.

Martina Knavs; Miha Mlinar

251

EŠD: 11071

Naselje: Robidišče

Občina: Kobarid

Ime: Robidišče - gospodarski objekt II

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 2, 4, 7

Popotresna obnova nekdanjega hleva s skednjem je stekla v poletnih mesecih. Izvedena je bila AB-plošča. Zaradi prezentacije kamnite gradnje pa je bilo nosilno zidovje injektirano od znotraj. Pozi-dane so bile še nove predelne stene zaradi spremembe namembnosti objekta.

Andrejka Ščukovt

252

EŠD: 11060

Naselje: Robidišče

Občina: Kobarid

Ime: Robidišče – preužitkarska hiša

Področje: E

Obdobje: 19. stol.

Vrsta dela: 2, 4, 7

Na podlagi konservatorskega programa je Državna tehnična pisarna izbrala izvajalca del, ki je objekt statično saniral, obnovil ostrešje, streho prekril s korčno kritino (prej salonit) in utrdil zunanje kamnito stopnišče.

Andrejka Ščukovt

253

EŠD: 4884

Naselje: Ročinj

Občina: Kanal ob Soči

Ime: Ročinj – znamenje

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela:

V oktobru je izbrani izvajalec del začel gradbeno sanacijo znamenja, ki je kulturni spomenik. Načrtovali smo popravilo skrilaste strehe in ometa znamenja. Ob začetku del smo opravili sondaže in ugotovili, da je pod ometom, na vseh štirih stenah, poslikava. Zaradi tega je izvajalec obnovil le skrilasto streho. Druga načrtovana dela pa bodo prišla na vrsto šele takrat, ko bomo za restavratorska dela pridobili sredstva.

Andrejka Ščukovt

254

EŠD: 9716

Naselje: Rodine

Občina: Žirovnica

Ime: Rodine – hiša Rodine 11

Naslov: Rodine št. 11

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 7

V letu 1999 so potekala obnovitveno-vzdrževalna dela na stavbi Rodine št. 11. Odstranjeni so bili zunanji ometi na celotni stavbi ter obnovljeni preklade in kamniti okenski okvirji. V celoti je bil obnovljen fasadni omet, ki ponovi star baročni motiv barvnih polj med belimi okvirji. Nad vho-

Rodine št. 11, zidana nadstropna hiša po obnovi fasade. Stanje leta 2001. Foto: D. Pečnik

dom je bila naslikana nova freska. Obnovljeni so bili napušči in narejena vsa kleparska dela na strehi. V letu 2000 so se nadaljevala obnovitvena dela v notranjosti stavbe, in sicer obnova oken in vrat, električnih in vodovodnih instalacij, popravila ometov, barvanje oken in vrat ter beljenje sten. Lastnik postopno nadaljuje urejanje notranjščine stavbe.

Vladimir Knific

255

EŠD: 5452

Naselje: Rodine

Občina: Žirovnica

Ime: Rodine – freska na biši Rodine 9

Naslov: Rodine št. 9

Področje: E, R

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 7

V letu 2001 je bil pri urejanju fasade pod beležem okoli obstoječe, že restavrirane freske odkrit naslikan baročni okvir freske. Okvir je bil v celoti restavratorsko obnovljen in vključen v celostno podobo freske na fasadi. Na okvirju pod fresko je letnica 1797. Motiv sta Križani in Marija. Fresko pripisujejo slikarju L. Layerju. Restavratorska dela je opravil Tone Marolt.

Vladimir Knific

256

EŠD: 922

Naselje: Rosalnice

Občina: Metlika

Ime: Rosalnice – romarsko središče Tri fare

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Geofizikalne raziskave so leta 2000 na predvideni lokaciji mrliške vežice pri romarskem središču Tri fare pokazale prisotnost obsežnega večfaznega ortogonalnega stavbnega kompleksa nedoločljive datacije. Stavbne ostaline ležijo zahodno od sakralnega kompleksa, na terasi, ki se dviguje nad močvirnato dolino med severnim in južnim delom vasi (parc. št. 458, 459, 460, 461, 462, k.o. Rosalnice).

Arheološke sondažne raziskave so bile v času od 3. 7. do 5. 10. 2000 opravljene pod vodstvom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, in jih je v celoti financiralo Ministrstvo za kulturo RS. Izkopali smo dve sondi. Prva sonda (16 x 10 m) je bila locirana na južnem robu predvidene lokacije mrliške vežice, kjer so geofizikalne raziskave pokazale prisotnost močne pravokotne (večje zidane strukture) in močne linearne anomalije (obzidja). Druga sonda (9 x 5 m) je bila locirana severozahodno od prve, na območju anomalij druge orientacije. Vsega skupaj smo raziskali 205 m² površine, ponekod do 1,20 m globine.

Najstarejšo fazo najdišča predstavlja plast zelo temno sivkasto rjave ilovnate prsti (SE 065) nad sterilno ilovico in aluvialni nanos na južnem robu sonde 1. Pod to fazo ni sledov vkopov ali pozitivnih struktur, vse v ilovico vkopane strukture pa sekajo SE 065 in so mlajše od nje. Rimskodobne najdbe v SE 065 kažejo na prisotnost rimskodobne naselbine v neposredni bližini, verjetno v severnem delu vasi. Naselbina na tem prostoru bi lahko bila povezana z rimskodobnim žarnim grobiščem v južnem delu vasi.

Naslednjem fazo predstavljajo pravokotna stavba v osrednjem in južnem delu sonde 1, ena pravokotna jama v severovzhodnem delu sonde 1 ter linearen jarek (dolžina 5,50 x 0,90 x 0,70 m) v severovzhodnem delu sonde 2. Pravokotna stavba je bila orientirana v smeri sever–jug in je segala zunaj sonde. Stavba je bila 5,70 m široka, izkopana dolžina pa je bila 9,60 m. Zidovi pravokotne stavbe so bili grajeni iz dolomitnih in apnenčastih lomljencev ter rečnih prodnikov, vezanih z malto. Zidovi so bili najbolj ohranjeni na zahodni strani (SE 062/063) (0,90 m v širino, 0,40 m v višino), le delno kot temelji na vzhodni strani (SE 072/073) in skoraj v celoti uničeni z novoveško gradnjo na severni strani (SE 075/076). Potek zidu na vzhodni strani je bil viden kot jarek (SE 071), napolnjen s kamni in kosmi malte (SE 070) kot posledica

izropanja zidov za gradbeni material po uničenju stavbe. Zahodni zid in notranjost stavbe sta bila pokrita s plastjo kamnite ruševine (SE 066), ki je tudi pokrila s prodniki tlakovano površino (SE 074) ob zunanji fronti zahodnega zidu. Vhod v stavbo z lepo oblikovanim kamnitim pragom je bil v sredini zahodnega zidu. Notranjost stavbe je bila tlakovana z glino (SE 004), nad katero je ležala plast ožganega materiala (SE 003) z deli ožganih tramov in železnimi žebliji iz strešne konstrukcije ter železno opremo vrat pri vходу. V tej plasti smo našli tudi železno sulično ost, srednjeveške novce in redke kose keramike. Najdbe v plasti razvaline so dopolnile podobo te stavbe. Tu smo namreč odkrili več kosov gotških kamnitih arhitektonskih elementov in gotških pečnic, ki kažejo na elitni značaj stavbe in so podlaga za njeno datacijo v prvo polovico 15. stoletja.

Velika pravokotna jama (SE 078; 2,80 x 1, 80 x 1,67 m) je bila vkopana v sterilno ilovico v severovzhodnem delu sonde 1. Na treh straneh je bila notranjost jame obložena s kamnitimi suhimi zidovi (SE 055, 077, 079), na četrty zahodni strani pa presekana z vkopom novoveškega zidu (SE 042). Na podlagi ožganih plasti (SE 080, 095) v jami domnevamo, da je objekt služil kot peč, ki jo lahko datiramo na osnovi keramičnih najdb v 15. stoletje. Jamo so dokončno zasuli ob gradnji novoveškega zidu (SE 041).

Linearen jarek (SE 213) v sondi 2 predstavlja linijo zidu neke srednjeveške stavbe, ki so ga vaščani uporabljali kot vir gradbenega materiala po opustitvi stavbnega kompleksa v 15. stoletju. O tem priča polnilo v jarku (SE 212), ki je podobno polnilo (SE 070) v jarku izropanega zidu (SE 071) v sondi 1.

Pravokotna stavba, peč in jarek izropanega zidu verjetno sodijo v sklop upravnega središča župnije Metlika, ki je bilo ustanovljeno na začetku 14. stoletja. Hkrati pa je bilo središče oziroma komenda nemškega viteškega reda v severnem delu Bele krajine. Srednjeveško sakralno upravno središče je neposredno povezano z gradnjo treh gotških cerkva v romarskem središču Tri fare. V drugi polovici 15. stoletja so središče prestavili v mesto Metlika, starejše središče pri Rosalnicah pa je za krajši čas nudilo zatočišče frančiškonom, ki so iz Bosne pribežali pred turškim vdorom. Ožgane plasti v stavbi so verjetno posledice turškega napada, ki je uničil stavbni kompleks in je lahko povzročil dokončni umik frančiškanov v varnejše Novo mesto. Stavbni kompleks je potem služil kot vir gradbenega materiala za vaščane Rosalnic.

V severni polovici sonde 1 in v sondi 2 smo odkrili novoveški stavbni kompleks. Gre za dva med seboj

povezana prostora. Severozahodni prostor v sondi 2 (SE 045, 207, 209; 7,80 x 6,90 m) je delno pokleten. Vhod v klet je bil na sredini severne stranice z dvoriščne površine (SE 211), ki je bila tlakovana z manjšimi prodniki. Severozahodni prostor je bil povezan z drugim jugovzhodnim prostorom v severnem delu sonde 1. Povezovalni zid je popolnoma uničen oziroma izropan in je viden samo kot jarek (SE 050). Jugovzhodni prostor (6,40 x 5,20 m) je prav tako močno poškodovan. Zahodni zid (SE 041) in jugozahodni vogal (SE 059) stavbe sta ohranjena, severni in vzhodni zid pa sta ohranjena kot dva izropana jarka (SE 034, 050). Natančno časovno opredelitev teh struktur je težko podati, zasutje v kleti pa kaže na dokončno zasutje prostora na začetku 20. stoletja. Domnevamo, da so bile te strukture gospodarsko poslopje nekdanje »farovške hiše«, današnjega gasilskega doma; poslopje je narisano na Franciscejskem katastru iz leta 1824.

Najmlajše strukture so jame z odpadnim materialom, ki so povezane z vaškimi veseljami.

Phil Mason

257

ESD: 922

Naselje: *Rosalnice*

Občina: *Metlika*

Ime: *Rosalnice – romarsko središče Tri fare*

Področje: *A*

Obdobje: *pozni srednji vek, novi vek*

Vrsta dela: *6, 7*

Predvidena trasa dohodne poti iz na novo zgrajene mrliške vežice proti pokopališču je bila projektirana ob južnem robu obsežnega srednjeveškega stavbnega kompleksa, ki je bil odkrit v geofizikalnih raziskavah in arheološko sondiranju leta 2000. Iz tega razloga je bilo treba izvesti predhodno arheološko sondiranje na trasi. V primeru pozitivnih rezultatov pa bi bilo treba spremeniti potek trase, da bi se izognili morebitnim arheološkim ostalinam. Arheološke raziskave je v celoti financirala Občina Metlika.

Arheološke sondažne raziskave je v času od 3. 6. do 13. 6. 2000 opravila ekipa, ki so jo sestavljali šest delavcev, tehnika in vodja izkopavanj Primož Predan, univ. dipl. arheolog, pod nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Na trasi sta bili locirani dve sondi velikosti 5 x 3 m na parc. št. 461, 462/2 in 449/2, k.o. Rosalnice.

Sonda 3 je locirana med novo mrliško vežico in zahodnim obzidjem današnjega pokopališča pri Treh farah. Orientirana je približno od zahoda

proti vzhodu (po dolžini). Severna stranica sonde je enaka južni stranici sonde 1 iz leta 2000.

Prvo fazo predstavlja teren pred človekovim posegom. Plast SE 339 je naravna erozijska plast, brez kakršnih koli dokazov o človekovem posegu.

Drugo fazo predstavljajo prvi posegi na tem mestu; gre za poznosrednjeveško obzidje (SE 317/318) in jamo za stojko SE 342. Oba negativna sta bila vkopana v naravno plast SE 339.

Tretja faza vsebuje zid (SE 321/SE 322) objekta, ki se naslanja na obzidje. Objekt je poznosrednjeveška stavba – verjetno del sakralnega kompleksa Tri fare, ki smo ga odkrili v sondi 1 iz leta 2000.

V četrto fazo sodi SE 319, kontrafor v poznogotškem stilu z gradbenim jarkom SE 320, ki se naslanja na južno zunanjo fronto obzidja.

Peta in šesta faza predstavljata fazo uporabe obzidja in objekta, saj lahko SE 315, 327 interpretiramo kot hodni površini, SE 333 pa kot hodno površino zunaj objekta. V to fazo sta bili vkopani tudi dve manjši jami (možno stojki) SE 330 in SE 332.

Naslednja faza (sedma) je faza uničenja objekta, ki se naslanja na obzidje (zid SE 321). Močna plast žganine je posledica ognja, ki je uničil leseno konstrukcijo (SE 323).

Sledi faza zrušenja obzidja SE 317 (osma faza).

Deveta in deseta faza predstavljata gradbene dejavnosti ob obnovi objekta. V teh fazah je bila izkopana jama SE 308. Nato je bil tlak SE 309 položen znotraj stavbe. Nad njim sta bila postavljena dva lesena tramova (SE 312, 311).

V enajsti fazi sta tramova pogorela. Ko sta padla, sta obarvala in zapekla glineni pod, ker pa je bila v sredini temperatura večja, je nastala plast SE 304, ki je v bistvu le bolj ožgani del glinenega tlaka SE 309. Gre za uničenje kompleksa, verjetno v turškem napadu v zadnji četrtini 15. stoletja.

Zadnji dve fazi predstavljata recentni erozijski nanos ornice in ruše.

Sonda 4 je locirana približno 3 m od zahodnega obzidja pokopališča Tri fare. Orientirana je v smeri severovzhod–jugozahod.

Prvo fazo predstavlja naravno erozijsko stanje pred človekovim posegom.

V drugo fazo sodijo izkop jarka SE 429 in odpadne jame SE 454. Verjetno gre za obrambni jarek, ki je ločil tri cerkve od ortogonalnega kompleksa v sondah 1, 2 in 3. Očitno sedanja linija zidu pokopališča izvira iz 15. stoletja. Poleg teh dveh velikih posegov pa so vidni še manjši – gre za tri jame za stojke (SE 451, 449, 447) na zunanjem delu jarka. Funkcija teh stojk ni znana, mogoče pa je, da je šlo za leseno konstrukcijo obrambnega ali pa konstrukcijskega pomena.

V naslednji, tretji fazi smo odkrili postopno polnjenje jarka SE 429, v četrta fazi pa je vidna še sled ožgane lesene konstrukcije in prvega uničenja na tem mestu.

Peta faza predstavlja obnovo kompleksa, v kateri je nastal manjši jarek ob velikem jarku. Mogoče je ta jarek nastal zaradi zastajanja vode.

Sledi faza močnih ruševinskih plasti, ki so verjetno nastale pri uničenju ali propadu starejšega obodnega cerkvenega zidu.

Naslednja, manj intenzivna ruševinska faza (sedma) verjetno predstavlja postopoma propadanje in ropanje odprtih razvalin (plast SE 413).

Osmo fazo je faza nasutja ter najverjetneje recentnih jam za stojke in ruševinskih plasti neznanega izvora. Močne ruševinske plasti so lahko posledica ropanja ruševin in izravnave terena pri gradnji novega obodnega zidu.

Zadnje tri faze predstavljajo recentne dejavnosti, povezane s pokopališčem. Recentna stojka, ki je še mlajša od prejšnjih plasti in stojk, je vkopana v plast SE 411. Sledijo recentna nasutja plasti z mnogo plastike (od sveč) in podobnih recentnih najdb in ruše.

Arheološke raziskave so prav tako pokazale neprimernost predvidene lokacije za dostopne poti med mrliško vežico in pokopališčem. Trasa je bila potem znova projektirana in zgrajena nekoliko severneje od stavbnega kompleksa in obzidja.

Phil Mason, Primož Predan, Miha Murko

258

EŠD: 2027

Naselje: Rosalnice

Občina: Metlika

Ime: Rosalnice – cerkev Lurske Matere božje

Področje: UA

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 4, 6, 7

Po obsežnejših raziskavah stavbnih plasti in ureditvi odvodnjavanja oziroma izvedbe zračne kinete leta 2002, kar smo nadrobneje že opisali (glej Varstvo spomenikov, 40, str. 27–42), smo v letu 2003 začeli restavratorska dela na zunanjsčini prezbiterija. Glavni cilj posegov je bilo nadaljevanje kamnoseških restavratorskih del in rekonstrukcije gotske zasteklitve na prezbiteriju. Restavratorska dela so zajela odpiranje dveh v 18. stoletju zazidanih oken, medtem ko je eno, predelano v 19. stoletju, ostalo v dejanskem stanju. Pri tem so bili odkriti ostanki prvotne zasteklitve iz okroglih pihanih stekelc rahlo zelenkaste barve, ki predstavljajo osnovo za rekonstrukcijo gotske

zasteklitve. Ob odpiranju zazidanih oken je bilo v samem materialu odkritih več fragmentov okenskih krogovičij, ki so omogočili tudi rekonstrukcijo oblike krogovičja. Pomembno je, da je bila ohranjenost ostenja zadovoljiva, tako da ni bilo nepotrebnih vprašanj glede profilacije ostenja in osnovne oblike oken, ki so bila enodelna, krogovičje pa je bilo oblikovano v obliki trilista. Odpiranje oken ter njihovo restavriranje je izvajal kamnosek Franc Kocjan.

Istočasno s temi deli so potekala tudi restavratorska dela na opornikih, ki so izdelani deloma iz lehnjaka, deloma iz apnenca. Oblikovani deli so pretežno klesani iz lehnjaka in so bili mestoma močno propadli. Restavratorski postopki so se izvajali v preizkušenem vrstnem redu in metodami ter z avtentičnimi materiali, zlasti lehnjakom. Po izvedeni dokumentaciji stanja so bili propadli deli izdelani iz lehnjaka in ponovno vstavljeni na ustrezna mesta. Večji problem so predstavljale le kape opornikov s trikotnimi čeli s slepimi trilisti. Tri od štirih so bile močno poškodovane, tako da jih je bilo treba nadomestiti s kopijami. Pri tem je izvajalcu, firmi Marmor Hotavlje, d. d., žal zmanjkalo sape, tako da je delo dokončal Franc Kocjan iz Zagrada pri Škocjanu.

Rekonstrukcija vitraža ni bila posebno težka naloga, saj je bila oblika vitraža skorajda v celoti določena z najdbo originalnih stekelc. Izveden je bil klasični vitraž v osnovni barvi naravnega stekla (zelenkasto), medtem ko smo za polnila med okroglimi stekelci izbrali rdečo, modro in zeleno, ki po barvni teoriji tvorijo nevtralno svetlobo. Dela je izvajal lokalni steklar Kramarič.

Robert Peskar

259

EŠD: 2025

Naselje: Rosalnice

Občina: Metlika

Ime: Rosalnice – cerkev Žalostne Matere božje

Področje: UA

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 4, 6, 7

Po obsežnejših raziskavah in ureditvi odvodnjavanja leta 2002 oziroma izdelavi zračne kinete na severni strani cerkve, ki so prinesle nekatere nove, a nedokončne ugotovitve glede časa nastanka prvotne cerkve (glej Varstvo spomenikov, 40, str. 27–42), sta Občina Metlika in Župnijski urad Metlika v letu 2004 uspela pridobiti nekaj sredstev za restavriranje stenskih slik iz leta 1842, delo slikarja Josipa Egartnerja iz Kranja. Sredstva

so zadoščala za restavriranje slikarij v prezbitoriju in slavoločni steni. Stanje poslikav je bilo zlasti na severni strani zaradi delovanja meteornih voda razmeroma slabo. Barvna plast je bila precej načeta v spodnjih partijah sten in na oboku, na mestih zamakanja. Zaradi izsoljevanja in sekundarnih cementnih plomb je bilo treba po opravljenem dokumentiranju spodnji pas ometa do višine enega metra odbiti. Pri tem je predstavnik firme Röfix opravil kemično analizo sestave ometa, da je bilo mogoče določiti tudi postopek sanacije ometov oziroma vrsto novih ometov. Za izdelavo novih ometov smo določili grobi in fini omet na osnovi naravnega hidravličnega apna (Röfix 675 in Röfix 380). Zidarska dela je prevzela firma Grif, d. o. o., iz Ljubljane.

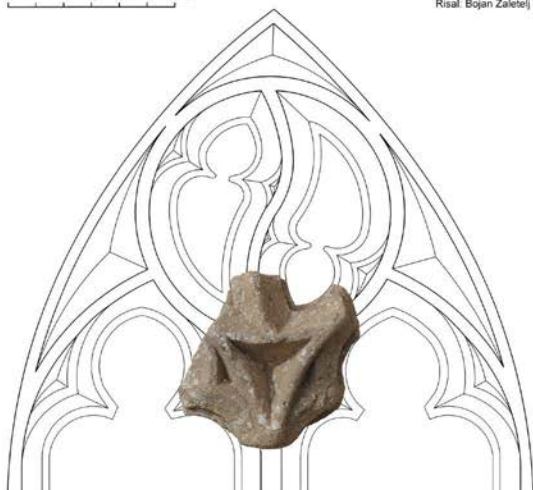
Ob odstranitvi ometov iz 19. stoletja smo odkrili tudi obliko in dimenzije prvotnega slavoloka s posnetimi robovi in ajdovim zrnom ter plast prvotnega srednjeveškega ometa z beleži. Vendar je največje presenečenje predstavljalo odkritje gotških fresk. Obseg je sicer okrnjen, saj so se freske, ki so prvotno krasile vsaj jugovzhodno in vzhodno stranico prezbitorija, ohranile le na vzhodni steni, kjer so zavzele polja levo in desno od okna ter okensko špaleta. Ker vzhodna stena za oltarjem v 19. stoletju ni bila na novo poslikana, smo se odločili, da vzporedno z restavratorskimi deli na Egartnerjevi poslikavi izvedemo tudi odkrivanje gotške poslikave, čeprav odkrivanja ni bilo mogoče izvesti v celoti, saj je špaleta okna z notranje strani zazidana in jo bo mogoče v celoti odpreti šele v okviru obsežnejših restavratorsko-prezentacijskih del.

Z odkrivanjem smo ugotovili, da je intonaco freske izveden na starejši naključvan in dvakrat prebeljen omet. Če izvzamemo posvetilne križe, starejši omet ni bil poslikan. V spodnjem pasu je poslikava obsegala obsežnejši napis v gotski minuskuli, nad njo široko borduro iz akantovega rastlinja, nato pa zgoraj levo od okna klečečega angela z napisnim trakom in desno klečečo Marijo ob bralnem pultu. Prizor oznanjenja je dopolnjevala še figura donatorja v desnem okenskem ostenju, ki se v molitveni drži obrača k Mariji. Žal je donatorski napis na freski, ki teče z vzhodne stene v okensko špaleta, delno poškodovan in še ne v celoti odkrit, tako da je mogoče zanesljivo razbrati le letnico njenega nastanka: "Anno d(omi)ni M° cccc° xxx° viii° hoc opus fecit .../...s divinorū in Metlika ..." Za zdaj slabo vidna upodobitev donatorja v pretežno zazidani okenski špaleti kaže, da imamo najverjetneje opraviti z naročilom tedanjega metliškega župnika. Poslikava iz leta 1438 s tipičnimi elementi internacionalnega gotškega sloga, ki jo še ni uspelo

0 15 30 cm

Risal: Bojan Zaletelj

Rekonstrukcija krogovičja.

Risal: Bojan Zaletelj, računalniška simulacija: R. Peskar

poblizje stilno in delavniško opredeliti, predstavlja pomembno dopolnitev opusa gotskega stenskega slikarstva v Beli krajini, obenem pa ponuja tudi pomembne indice za rekonstrukcijo stavbne zgodovine. K razrešitvi problema časa gradnje enotno zidane gotske cerkve je pripomogla tudi analiza fragmenta krogovičja iz cerkve, ki ga hrani Belokranjski muzej v Metliki. Čeprav gre za skromen ostanek, pa je rekonstrukcija celote pokazala, da imamo opraviti z ostankom krogovičja v obliki dveh rotirajočih se ribjih mehurjev, ki je pomemben predvsem zaradi časovne opredelitve okoli leta 1400.

Restavriranje Egartnerjeve poslikave je teklo od julija do oktobra 2004. Dela so zajela čiščenje in utrjevanje barvne plasti, kitanje poškod z apneno malto, injektiranje z apnenim mlekom ter končno retušo. Nekaj ornamentalnih delov je bilo treba zaradi slabe ohranjenosti rekonstruirati. Dela so zajela tudi čiščenje gotskih konzol, ki niso kazale ostankov morebitne polihromacije, medtem ko so hruškasto profilirana rebra ostala prekrita s plastjo ometa iz časa Egartnerjeve poslikave. Restavratorska dela je prevzela novomeška območna enota ZVKDS s skupino študentov, ki jih je vodila zunanja sodelovka restavratorica Tanja Mesojedec.

Robert Peskar

Angel iz Oznanjenja - novoodkrita freska. Foto: R. Preskar

260

EŠD: 2025

Naselje: Rosalnice

Občina: Metlika

Ime: Rosalnice – cerkev Žalostne Matere božje

Naslov: sv. Frančišek Paolski

Področje: R

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: olje na platnu

Naslednje delo je primer, kako na videz ne posebno poškodovana oltarna slika postane domala nerešljiv problem. Slika je bila na neprimernem podokvirju, temeljnik je bil umazan, podosnova kar dobro ohranjena in minimalno mehansko poškodovana. Barvna plast je bila relativno dobro ohranjena, le ponekod se je luščila, na mestih mehanskih poškodb podosnove in barvne plasti je bila v prejšnjem restavriranju »pokitana« in preslikana. Lak je bil skrepenel, spodnji dve tretjini slike sta bili oškropljeni z neznano tekočino, zaradi česar so nastali številni madeži. Na teh mestih je bil lak še bolj skrepenel, ti predeli pa svetlejši. Ko sem odstranila preslikave z zgornje polovice slike, so se spodaj pojavili enaki blede madeži. Zataknilo se je, ko sem prišla do kemičnega čiščenja površine. Najprej sem uporabila mešanico alkohola in terpentina, a brez vidnih rezultatov. Nadaljevala sem z mešanico acetona, amoniaka in alkohola, ki tudi ni dala nobenih rezultatov. Tudi čiščenje

Sv. Frančišek Paolski, slika po dubliranju in kemičnem ter mehanskem čiščenju

s terpentinom in acetonom je bilo neuspešno, topila pa so načela ostalo barvno plast, ki se je začela močno odmiati. Minimalne rezultate je dalo čiščenje s 5-odstotno očetno kislino, vendar ta madežev ni odstranila. Skrepenlost namreč ni bila le površinska, ampak se je nadaljevala v globino skozi vso barvno plast, kar je potrdilo tudi mehanično čiščenje. Na mestih, kjer sem barvo dobro premazala s terpentinom, so madeži nekoliko zbledeli in barva je vidno oživela. Odločila sem se za preiskavo barvnih plasti, vzela vzorce na različnih mestih slike in jih poslala v preiskavo Ivu Nemcu. Rezultati so pokazali naslednje: pri raztapljanju v natrijevem hidroksidu se vzorec razpusti, podloga in barva razpadeta, svetlobela plast pa ostane kot transparentna koprena. V klorovodikovi kislini koprena izgine, barva pa ostane. Vezivo barve je olje, transparentna koprena je nastala z reakcijo med barvo in apnenim beležem. Alkalno apno je najedlo površino barve in se z njo močno sprijelo. Zato koprena vsebuje tudi del oker pigmenta barvne plasti. Na nekaterih mestih

je apno prodrlo globlje v barvo. Oljno vezivo je poškodovano, zato je izgubilo elastičnost in skrepenelo. Zaradi škode za barvno plast so močne kisline ali kakšne druge kemikalije za čiščenje neprimerne. Ker je mehansko čiščenje neustrezno, je mogoče belino koprene optično zakriti s plastjo laka. S kemičnim čiščenjem torej nisem več nadaljevala. Sliko sem dublirala, pokitala ter po napevanju na nov podokvir polakirala. Lak je deloma prekril belo kopreno. Sledilo je retuširanje na mestih, kjer se je barva odmila, ter na mestih preslikav in mestih uničenih lazur. Končno lakiranje je dalo še boljše rezultate.

Zdenka Salnič Pungercar

261

EŠD: 3032

Naselje: Sedraž

Občina: Laško

Ime: Sedraž - cerkev sv. Jedrta Nivelške

Področje: UA

Obdobje: zgodnji barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Župnijskemu uradu Sv. Jedert smo v letu 1995 dovolili začasno prekritje strehe prezbiterija z bakreno pločevino namesto kritine iz skriljevih plošč. Leto pred tem se s krajanji Sedraža nismo uspeli dogovoriti za ponovno prekritje zvonikove strehe s skriljem. Na podlagi sondiranja starejših fasadnih ometov zvonika in primerjav z ohranjeno poslikavo na ometih cerkvene ladje smo investitorju obnove, tukajšnjemu župnijskemu uradu, posredovali načrt za rekonstrukcijo vogalne poslikave, nastale po enoviti pozidavi cerkve leta 1652. Določili smo, da se poslikava slikanih vogalnikov po načrtu vrta v svež gladko zariban omet, osnovne površine se belijo, vogalna poslikava, obroba line v trikotnem čelu, delilni venci, talni zidec, obrobe bifor in lin se barvajo v temnomodri barvi. Na fasadi prezbiterija se vrta in pobarva obroba osrednjega okna in z enako modro prebarva kamnitna obroba okna v južnem delu in talni zidec. Zidar, ki je upošteval želje krajanov, kamnitnih vogalnih klesancev ni ometal in barval. Leta 2002 je župnija nameravala s historično obnovljeno celotno zunanjščino proslaviti 350. obletnico pozidave cerkve. V ta namen smo posredovali kulturnovarstvene pogoje, da se vse strehe cerkve prekrijejo s kamnitnimi skriljevimi ploščami, na fasadah enotno grajene cerkve, razen zakristije iz leta 1900, pa se ponovi arhitekturna fasadna poslikava. Na nove omete na vogalih fasade zvonika se po priloženem načrtu iz leta 1995 nariše fasa-

dna poslikava in na podlagi sondiranja fasadnih ometov tudi arhitekturna poslikava na ladji. Za restavriranje kamnitih delov na fasadah kakor tudi za zaščito oziroma restavracijo zahodnega portala smo predlagali, da bi dela prevzel kamnosek Vojko Urisk. Vsi fasadni ometi na ladji so bili slabe kvalitete, z mnogimi plombami različnih struktur ometov prejšnjih obnov. Prvotni glajen omet iz grobozrnatega peska je bil dvakrat barvan belo. Drugi sloj beleža je bil bolj pastozno nanesen na kamnitih podkapnih vencih in delilnem vencu v zahodni steni ladje. Prvotni fasadni ometi so bili zlizani s klesanci, obdelanimi le na vogalih. Ohranjena prvotna poslikava šivanih vogalov je bila vrčtana v omet in slikana na vrhnji belež v temnomodri barvi. Na kamnitih podkapnih vencih, kamnitih obrobah oken in v ostenjih je bil ohranjen le belež. Naslednji belež, s katerim je bila enovito pobeljena celotna zunanjščina ladje, je bil v drap barvi. Čez ta omet je bil nanesen tanek cementni obrizg. Poškodovani kamnitni venci so bili dvakrat popravljeni. Prvič s trdnim ometom in drugič s cementom. Na severni steni ladje je bila ohranjena mlajša, a nerazpoznavna poslikava, narejena na slab omet in slikana s suhimi barvami. Po ostanku naslikanega ukrivljenega debela lahko sklepamo na podobo sv. Krištofa. Pod to poslikavo so na robovih freske za ohranjeno rdečo črto bordure sonde pokazale, da je bila spodnja poslikava v celoti uničena. Po dokumentiranju najdb smo dovolili odstranitev vseh fasadnih ometov. Južna in severna stena ladje sta zidani v pasovih, s kamni različnih oblik. Pasovi v zidavi so bili vidni zaradi drugačne strukture zidave oziroma ometov med njimi. Horizontalni pasovi različnih višin so bili ločeni z izravnalnim pasom manjših kamnov. V zahodni steni ladje sta na gredi ušesastega portala letnici 1652 in 1921, izdelani v betonskem ometu. V polkrožno zaključeni niši je kip sv. Jedrta z letnico 1690 na podstavku in kamnita plošča z napisom S GERTRVD / ORA PRO NOBIS. V niši so bili ostanki oker in rdeče barve. Portal je narejen iz več različnih vrst mehkejšega in tršega kamnja in je deloma popravljen z betonskimi ometi. Okoli atike zahodnega portala je bila zidava narejena iz ometov in drobljenega lehnjaka. Na čelnem zaključku zahodne fasade ni bilo videti pasov v zidavi. Med ogledom obnovitvenih del na zunanjščini smo ugotovili, da šivani vogali niso narisani, temveč so izvedeni tako, da so vogalni kamni vidni. Kip sv. Jedrta v večbarvno poslikani niši atike zahodnega portala je prebeljen. Kovana mreža v velikem okroglem oknu nad portalom je zazidana, vanj je narisana križ z golobom – Sv. duhom. Na zakristiji, kjer je bila leta 2001 brez

kulturnovarstvenega soglasja vzdignena nova elektroarmirana, je bil brez soglasja montiran nov betonski talni zidec, ki posnema talni zidec na ostalih stenah cerkve in s tem ustvarja lažni vtis, da je tudi zakristija iz 17. stoletja. Brez kulturnovarstvenega soglasja so bile narejene dostopne poti do cerkve, ki so na široko tlakovane z sivimi šesterokotnimi tlakovci, položenimi v satovnico. Tudi kapelici ob obzidju cerkve sta bili obnovljeni brez predhodnega sondiranja in soglasij. Obnovitvena dela, ki jih je izvajal zidar Ivan Kandolf iz Belovega pri Laškem, je v celoti financirala Župnija Sv. Jedert nad Laškim.

Bogdan Budovinac

262

EŠD: predlog za vpis

Naselje: Sela na Krasu

Občina: Miren – Kostanjevica

Ime: Sela na Krasu - jama Orehovec

Obdobje: rimsko obdobje

Področje: A

Vrsta dela: 8

Jeseni 2001 so člani Jamarskega društva Temnica na ledini Orehovec (parc. št. 864) severno od Sel na Krasu odkrili novo manjšo jamo, v kateri so na dnu našli veliko kosti. Ker so bile med njimi tudi človeške in so bile poleg kosti še črepinje lončenih posod, so o odkritju seznanili pristojne na novogoriškem ZVKD.

Ob ogledu jame smo med kamenjem na dnu 4 m globokega vhodnega brezna našli črepinje antičnega vrča ter kos antične amfore tipa Dressel 6a, ki najdbe umešča v čas po zadnji tretjini 1. stoletja pr. n. š. Med kamenjem je bilo tudi veliko živalskih ostankov, ki so segali tudi do najglobljeja dela jame južno od vhoda. Med njimi je bilo nekaj razpršenih lobanjskih kosti in dolgih kosti odrasle osebe. V jami nismo izkopavali, smo pa pobrali vse ostanke, ki so ležali na površini.

Kosti so pripadale vsaj enemu konju, dvema govedoma, petim psom, sedmim prašičem, eni kozi, enemu jelenu, eni srni in eni lisici. Na konjskih in govejih kosteh so vidne sledi razmesarjenja in razkosavanja, kar pomeni, da so bile te živali zaklane, del njihovih kosti pa je bil v jamo odvržen namensko. Prašičje kosti, med katerimi so bile predvsem kosti lobanje, so v celoti pripadale odojkom. Nekatere prašičje kosti so bile ožgane. Psi so bili najdeni s kostmi vseh anatomskih delov, v jamo so bile torej odvržene cele mrhovine. Le ena kost je pripadala mlademu osebk, njena nadpovprečna

velikost pa bi lahko nakazovala, da je šlo za mladega volka. Kostni so pripadale osebkom različnih velikosti, ki ustrezajo pasmam od jazbecarja do ovčarja. Zelo verjetno je zgoraj omenjene ostanke v jamo odvrgl človek, česar pa ne moremo trditi za kosti, ki so pripadale drugim vrstam. Te se zasotopane z zelo redkimi ostanke, jih pa v kraških jamah pogosto srečujemo (predvsem srno in lisico) kot posledico naravnih dejavnikov.

Struktura najdenega gradiva dopušča razlago, po kateri bi najdišče lahko interpretirali kot grob. Pokojnega so odložili v manjšo jamo in mu kot pridatek položili posodje ter hrano, predvsem glave odojkov. Tip pokopa ne sme presenečati, saj takemu pokopu na Krasu sledimo že od pozne prazgodovine (gl. npr. Cannarella D., *Le grotte nel passato dell'uomo*. – Atti dell'VIII Convegno Regionale di Speleologia del Friuli-Venezia Giulia, 1999, 67 ss).

Del osteološkega gradiva je bil oddan v zbirko IZA ZRC SAZU, drugi del pa je shranjen na sedežu jamarskega društva Temnica. Preostale najdbe in dokumentacija so bile oddane Zavodu za varstvo kulturne dediščine v Novi Gorici.

Tomaz Fabec

263

EŠD: Rkd-07-02-00104

Naselje: Sela pri Otovcu, Gornja Paka, Lokve, Mibelja vas, Petrova vas, Rožanec, Ručetna vas, Talčji Vrh

Občina: Črnomelj

Ime: Sela pri Otovcu – arheološko najdišče Sv.

Jernej

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase VATC Črnomelj v dolžini 8 km je v času od 14. 4. do 9. 5. 2000 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Ildikó Pintér, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Ekstenzivni terenski pregled je v celoti financiral investitor Telekom Slovenije, d. d.

Obravnavani odsek VATC Črnomelj poteka skozi pretežno zakraselo dno Bele krajine ob vnožju prisojnega pobočja obronkov Kočevskega roga. Označuje ga prevlada karbonatnih kamenin (apnenec in dolomit), kjer so razviti procesi zakrasevanja. Svet je rahlo valovit, vrtačast, z različno debelino prepereline.

Območje I: rahlo valovito vrtačasto območje na apnenčasti geološki osnovi.

Območje II: vnožje prisojnega pobočja obronkov Kočevskega roga z vrtačami na apnenčasti geološki podlagi.

Območje III: nepregledano zaradi strmega pobočja.

Območje IV: rahlo valovito vrtačasto območje na apnenčasti geološki osnovi.

Območje V: vnožje prisojnega pobočja obronkov Kočevskega roga z vrtačami na apnenčasti geološki podlagi.

Območje VI: vnožje prisojnega pobočja obronkov Kočevskega roga na apnenčasti geološki podlagi.

Območje VII: vnožje prisojnega pobočja obronkov Kočevskega roga na apnenčasti geološki podlagi.

Območje VIII: vnožje prisojnega pobočja obronkov Kočevskega roga na apnenčasti geološki podlagi.

Območje IX: vnožje prisojnega pobočja obronkov Kočevskega roga na apnenčasti geološki podlagi.

Območje X: nepregledano zaradi strnjenege naselja.

Območje XI: nepregledano zaradi splaniranega terena mizarstva.

Območje XII: nepregledano zaradi nedostopnosti terena z ogradami in električnimi pastirji.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Sela pri Otovcu (območje I, parc. št. 773, 735/1, 833/2, 2518/2, 2519, 2520, 2521, 2529, 2541, 5342, k.o. Talčji Vrh) – deset kosov rimskodobne keramike, dva kosa rimskodobnega gradbenega materiala in dvaindvajset kosov ožgane gline so jasen in močan indic za rimskodobne ostaline, ki so verjetno povezane z že znanim rimskim grobiščem pri cerkvi sv. Jerneja.
2. Talčji Vrh (območje II, parc. št. 2697, k.o. Talčji Vrh) – kos rimskodobnega gradbenega materiala je indic za človekove aktivnosti v rimskem obdobju v neposredni bližini, kjer naj bi potekala vicinalna pot. Morda pa je sled povezana z najdiščem pri Selah na Otovcu.
3. Romarski hrib pri Lokvah (območje IV, parc. št. 134, k.o. Talčji Vrh) – kos rimskodobne keramike in kos ožgane gline nakazujeta na možnost prisotnosti rimskodobnih ostalin v neposredni bližini.
4. Gornja Paka (območje IV, parc. št. 3413/2, 3473/1, 3483/1, 3483/2, 3484/1, 3484/2, k.o. Petrova vas) – kos prazgodovinske keramike, kos rimskodobne keramike in dva kosa ožgane gline kažejo na večfazno potencialno najdišče v prazgodovinskem in rimskem obdobju. Rims-

kodobno potencialno najdišče je mogoče povezano z mitrejem v Judovju pri Rožancu.

5. Rožanec (območje IV, parc. št. 4024, 4025, 4926, 4027, 4028, 4060, 4061, 4562/1, k.o. Petrova vas) – dva kosa prazgodovinske keramike in kos rimskodobne keramike kažejo na večfazno potencialno najdišče v prazgodovinskem in rimskem obdobju. Prazgodovinski sledovi so verjetno povezani s potencialnim najdiščem pri Gornji Paki, antični pa z mitrejem v Judovju pri Rožancu.
6. Mihelja vas (območje VI, parc. št. 882, 883, 922, 930, k.o. Petrova vas) – trije kosi prazgodovinske keramike in kos ožgane gline nakazujejo na možnost prisotnosti prazgodovinskih ostalin.
7. Ručetna vas (območje VII, parc. št. 585, 773, k.o. Petrova vas) – kos prazgodovinske keramike in dva kosa ožgane gline nakazujejo na možnost prisotnosti prazgodovinskih ostalin.

Phil Mason, Ildikó Pintér

264

EŠD: 10103

Naselje: Sela pri Šumberku

Občina: Trebnje

Ime: Sela pri Šumberku – vaško jedro

Področje: U, E, Z

Obdobje: druga polovica 19. stoletja

Vrste dela: 6, 7, 8

V avgustu in oktobru 1999 sta bila v okviru projekta CRPOV (Celostni razvoj podeželja in obnove vasi) za Krajevno skupnost Sela pri Šumberku obnovljena vaška vodnjaka v jedru naselja Sela pri Šumberku. Vodnjaka, v katera se je stekala voda z vaških streh, sta bila zgrajena v drugi polovici 19. stoletja. Prvi, zgrajen leta 1876, stoji na trgu pred župnijsko cerkvijo sv. Janeza Krstnika, drugi, zgrajen štiri leta kasneje, pa stoji v zahodnem delu vasi. Na podlagi raziskave smo ugotovili, da sta bila vodnjaka prvič temeljito obnovljena leta 1935. Takrat so vaščani nad jaškastima zbiralnikoma vode izvedli betonski plošči, na kateri so postavili paternosterski vodni črpalki. Z zadnjo sanacijo leta 1957 so vaščani na podlagi zahtev in smernic takratnega Higienškega zavoda iz Ljubljane zamenjali zastareli paternosterski črpalki z novima vodnima tlačnima litoželeznima črpalkama in lovilcema za vodo. Lokaciji vodnjaka v zahodnem delu vasi so obdali tudi z lesenim plotom, kot zaščito pred govejo živino, ki so jo mimo vodnjaka takrat še vodili na pašo. V osemdesetih letih 20. stoletja sta bili črpalki poškodovani in odstranjeni.

Poleg tega je bila delno pozidana in zasuta betonska plošča pri vodnjaku v zahodnem delu vasi.

Na podlagi podatkov, ki smo jih pridobili z raziskavo, in strokovnega mnenja Tadeja Brateta z Uprave RS za kulturno dediščino iz Ljubljane smo se pri obeh vodnjakih odločili za namestitve kopij črpalk iz eloksiranega aluminija.

V letu 2004 so se v Krajevni skupnosti Sela pri Šumberku odločili za obnovo nekdanje stare šole na trgu pred cerkvijo. V njej so želeli urediti sodobne prostore za potrebe delovanja krajevne skupnosti ter v podstrešju večnamenski prostor za družabna srečanja oziroma prireditve. Šola na Selih pri Šumberku je bila kot enooddelčna šola s stanovanjem za učitelja zgrajena leta 1872. Med vojno je bila stavba delno požgana in po vojni obnovljena. Šola je v njej delovala do leta 1970. Od tedaj je bila stavba brez namembnosti in je propadala. Zaradi njenega razmeroma slabega fizičnega stanja, omejenih finančnih sredstev in na izrecno zahtevo predstavnikov Občine Trebnje smo dovolili rušitev in na podlagi predhodno izdelanega arhitekturnega posnetka njenega obstoječega stanja ponovno gradnjo njenega vrh-kletnega dela. Do konca leta 2004 je bila stavba ponovno pozidana in pokrita z novo streho. V letu 2005 je predvidena izdelava in vgradnja oken po vzoru starih šolskih oken ter dokončanje notranjščine stavbe.

Dušan Štepec Dobernik

265

Naselje: Sela pri Volčah

Občina: Tolmin

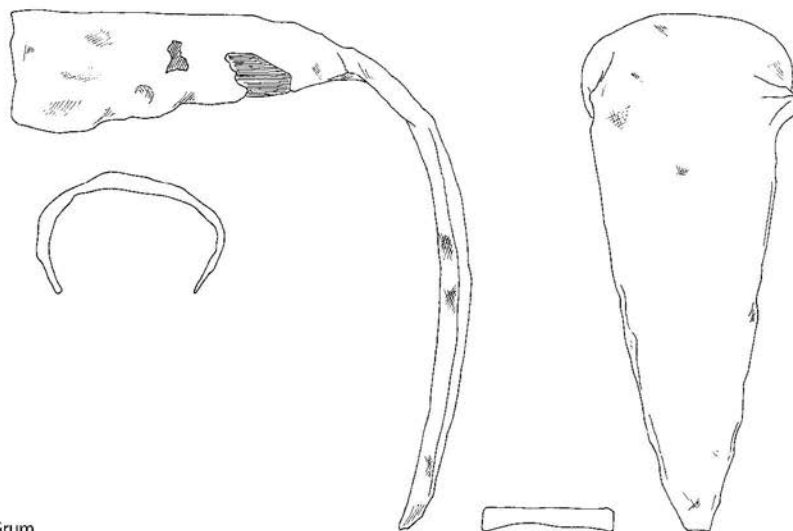
Področje: A

Obdobje: pozni laten

Tadej Kenda s Sel pri Volčah 1 je v Tolminski muzej 29. 10. 2004 prinesel železno kopačo, ki so jo našli nekaj let prej na njivi ob hiši.

Opis: ima enostranske plavutaste nastavke, rezilo se proti vrhu zožuje v konico. D. ukrivljene kopače 15,6 cm; šir. plavuti 5,0 cm. Kopačo hrani Tolminski muzej.

Kopača sodi v tip manjših koničastih kopač. Te so značilne za najdišča mlajše železne dobe v Posočju. Primerljivi primerki so z grobišč na Idriji pri Bači in Bodrežu, z depoja v Modreju (vs: M. Guštin 1991, Posočje. Posočje in der jüngeren Eisenzeit, Katalogi in monografije 27) in iz groba 14 z Mosta na Soči, ledina Repelc (M. Mlinar 2002, Nove zanke svetolucijske uganke, Katalog razstave). Konične kopače so povsem lokalni izdelek posoških delavnic in sodijo v pozno obdobje

Risba: N. Grum

mlajše železne dobe oziroma stopnjo Posočje IVA in IVb po Guštinu (1991).

V bližini mesta najdbe se v smeri proti Selam pri Volčah nahaja arheološko indikativen kraj Zagomila. Lokacija najdbe na soški terasi morda nakazuje na grobišče latenske idrijske skupine; na podobnih terasastih izravninah se nahajajo tudi grobišča na Idriji pri Bači, Mostu na Soči/Repelc in v Bodežu.

Miha Mlinar

266

EŠD: 3347

Naselje: *Sevnica*

Občina: *Sevnica*

Ime: *Sevnica - cerkev sv. Florijana*

Področje: *UA*

Obdobje: *pozna gotika*

Vrsta dela: *4, 5, 6, 7, 8*

V načrtu župnijskega urada Sevnica je bila za leto 1997 predvidena obnova podružnične cerkve sv. Florijana. Dogovorjeno je bilo, da restavrator Marko Butina naredi prehodno pasovno sondiranje ometov s poslikavami in pri izvajanju zidarskih del skrbi za restavratorski del obnove poslikav. Ob nameranih delih so bili na južni steni ladje odkriti šivani vogali in obrobe oken ter utrjen omet in barvna plast z ostanki freske sv. Krištofa. Restavriranje freske iz prve polovice 16. stoletja je bilo dokončano leta 1999. Istega leta je restavrator Aleš Sotler začel odkrivati stenske poslikave v

koru. Kvadratni korni prostor je križnorebrasto obokan. Globoko žlebljena rebra se opirajo na vogalne polstebre z geometrijskimi kapiteli in bazami, ki so v bistvu le odebeljeni stebri. Sklepnik je okrogel in gladek. V vzhodni steni je v cerkvi edino ohranjeno gotsko okno. Na oboku so bili v različnih stopnjah ohranjenosti odkriti simboli štirih evangelistov z napisnimi trakovi. V vzhodnem trikotnem polju je naslikan orel, v južnem vol, v zahodnem lev in v severnem angel. Na sklepniku je narisana roka, ki blagoslavlja. Obočna rebra so okrašena z glavami rož, bordure z motivi križcev, na poljih so narisane zlate zvezdice. Poslikava na oboku je naslikana na suh omet. Poslikava na stenah, ki je na isti plasti ometa kot freske na oboku in ki je bila odkrivana v letu 2000, je naslikana na presni omet. Na severni steni, ob vzhodnem vogalu, je poslikava s prizorom Marije z otrokom v naročju, ohranjena le od pasu navzdol. Marija ima spodnjo obleko okrašeno s patroniranim vzorcem. Na vzhodni steni so v bordurah ohranjeni posamezne podobe svetnikov in križanje Kristusa. Na levi strani je v spodnjem delu upodobljen sv. Florijan v renesančni obleki, ki golido zliva na hiše z renesančnimi dimniki. Nad njim je podoba Veronike s prtom. V ostenjih okna so celopostavne podobe štirih apostolov z nimbi, ki stojijo v nišah stolpov s cinami. V levem ostenju spodaj stoji sv. Andrej, zgoraj sv. Peter, v desnem ostenju spodaj sv. Jernej, zgoraj sv. Tomaž. Ob nogah sv. Jerneja je vpraskana letnica 1574 in tekst v gotski kurzivi. Pod freskoometi je več kasneje prebeljenih starejših posvetilnih križev in vpraskanih napisov.

Na desni strani vzhodne stene je zgoraj naslikan prizor križanja Kristusa z Marijo na levi in Janzom Evangelistom na desni. V spodnjem polju je naslikana pokrajina z mestoma na levi in desni ter sv. Katarino na levi, ki mlti ob mučilnem kolesu, in sv. Marjeto na desni v vrtu, ograjenem s pletano ograjo iz vrbja. Stenske freske so nastale na sredini 15. stoletja. Nad ograjo vrta je ohranjen nimb z vrezanimi žarki neke figure na starejši plasti freske. Na južni steni so verjetno prizori iz legende patrona cerkve. Poleg pokrajine z gradom in cerkvijo je ohranjen prizor z mladeničem v ječi in podoba mladeniča z rokami, sklenjenimi v molitvi. Pod oknom južne stene je ohranjena tudi baročna poslikava z delom oltarnega nastavka.

Določeno je bil način prezentacije ometov na stenah kora. Vsi novejši zaribani in slabi ometi brez poslikav naj se odstranijo. Novi ometi naj se po strukturi in sestavi prilagodijo starejšim ohranjenim. Ometi s poslikavami naj se obšivajo. Baročni ometi so nivojsko višji in sledijo dejanskim poškodbam na cezurah. Spodnji gotski omet pod freskami, ki je glajen in naključan, naj se prezentira tako, da se vdolbine plombirajo. Sinopije na tej naključvani plasti ometa naj se retuširajo. Omet na oboku ni naključvan. Freske so bile nanese naknadno v tehnično fresco secco. Na baročnem slavoloku so na zahodni steni ohranjeni le fragmenti poslikav. Na stenah in oboku ladje so narejene pasovne sonde na sedmih plasteh ometov z barvanimi beleži.

Leta 2000 sta bili v prostore delavnice RC iz stranskih oltarjev prineseni dve oljni sliki v lesenih okvirjih, za kateri sta si konservator in restavrador že dolgo prizadevala, da bi bili v prvi fazi vsaj konservirani. Slika iz desnega stranskega oltarja prikazuje vse svete. Ta slika je bila le konservirana. Slika iz levega stranskega oltarja s prizorom štirinastih priprošnjikov v sili s Kristusom, Marijo in Jožefom je restavrirala Aleksandra Javornik. Slika je v spodnjem delu in ob straneh odrezana, na levi strani vertikalno zarezana in delno uničena v sredini. Na sliki je upodobljenih in razpoznavnih le enajst svetnikov priprošnjikov. Prisotnost dveh svetnikov je nakazana le z njihovimi rokami, eden od svetnikov manjka v celoti. Slika, ki je v oltarno nišo verjetno prinesena od drugod, je kvaliterno delo do sedaj še neugotovljenega avtorja. Čas nastanka, prva polovica 18. stoletja, je začasna datacija. Kompozicijsko shemo slike je ravno zaradi njene okrnjenosti težko določiti. V spodnjem sredinskem delu stoji dopasna podoba sv. Vida v kotlu. Na levi strani spodaj je sv. Jurij v viteški opravi in s sulico v roki. Podoba zmaja ni ohranjena. Nad Jurijem kleči sv. Panteleon v meščanski obleki, z

dlanmi, prbitimi z žebljem na glavo. Desno od njega kleči sv. Barbara s kelihom in hostijo. Levo od Panteleona je vidna roka manjkajočega svetnika (Ahac z ročajem meča). V naslednji gornji vrsti je na levi podoba sv. Erazma v škofovski obleki s svojimi črevi na vitlu in na desni prav tako v škofovski opravi sv. Blaž z gorečo svečo. Nad njima na oblakih kleči Marija, obrnjena h Kristusu, ki ima križ v levici in sedi na oblaku na vrhu in sredini slike. Radiografski posnetki so potrdili, da slika ni bila preslikana. Obe sliki sta bili nekoč že restavrirani in dublirani. Na slavoločni steni v ladji je na mestih, kjer sta bili sliki, vidna stenska poslikava. Na levi strani slavoločne stene je obraz škofa s pastirsko palico. V letu 2001 je Aleš Sotler s sodelavci vse freskoomete v koru plombiral in jih po potrebi še dodatno injektiral. Ometi s plombami so sanirani in dobro narejeni v skladu s predhodnim dogovorom. Izravnalni vrhnji baročni ometi izstopajo na tistih mestih, kjer je bil gotski omet v celoti odstranjen pri zidavi obeh oken, ter na novo oblikovani slavoločni steni. Izjema so v celoti odstranjeni ometi na spodnjem delu severne in južne stene. Tu se bodo nanesti ometi, ki so podobni baročnim in so tudi izvedeni na istem nivoju. Restavratsko dela je financiralo Ministrstvo za kulturo RS. Programa retuširanja poslikav in zaščite intonaka odkritih fresk na oboku za leto 2002–2003 omenjeno ministrstvo ni odobrilo in ni finančno podprlo.

Bogdan Badovinac

267

EŠD: 195

Naselje: Simonov zaliv

Občina: Izola

Ime: Izola – arheološko najdišče Simonov zaliv

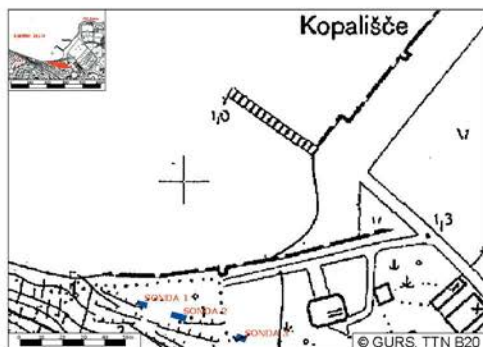
Naslov: Simonov zaliv

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Sklop rimske ville maritime s pristaniščem v Simonovem zalivu kot eno najbolje ohranjenih tovrstnih najdišč na slovenski obali je bil v minulih obdobjih pogosto predmet arheoloških raziskav tako na kopnem kot na morskem dnu (Stokin, 2001, 406). Težišče kopenskih izkopavanj je bilo ves čas usmerjeno na rtiču Korbat. Gre za predel z bivalnimi prostori obmorske vile, in kot zaenkrat kaže, za vzhodni rob urbaniziranega območja. Vzporedno potekajoče podvodne akcije so beležile pristaniške strukture ter dele arhitekture, ki so danes preplavljene z dvigom morske gladine. Še

Simonov zaliv. Tloris raziskanega območja na podlagi TTN (izris: Matej Strašek)

najmanj posegov je bil doslej deležen zahodni rob zaliva pod rtom Kane, kjer se ozek obalni pas strmo dvigne v skoraj prepadno steno. Še vedno aktivna pobočna erozija je tod odložila debel nanos in na ta način zaščitila verjetne arheološke strukture neposredno ob obali. Da so na tem mestu pričakovani ostanki gospodarskih poslopij, nakazujejo linije potopljenih zidov na skrajnem zahodnem robu zaliva (Stokin, 2001, 406, sl. 3). V letu 2001 je prišlo prav na tem območju do prvih manjših raziskav, s katerimi smo ugotovili stratigrafijo in potrdili pričakovano širitev pozidave po vsem zalivu na razdalji več kot 300 metrov.

Do preventivnih raziskav je prišlo zaradi predvidene izgradnje fekalnega kolektorja iz smeri Izola pod vnožje rta Kane po naročilu Občine Izola. Projekt je predvideval do približno 1,5 metra globok poseg. Kulturnovarstveni pogoji Medobčinskega zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Piran za izdajo gradbenega dovoljenja so naročnika obvezovali, da financira arheološki nadzor na vsej trasi ter tri preventivne arheološke sonde na predelu ogroženosti spo-

Simonov zaliv. Ruševinska plast v sondi 2 (foto: Srečko Firšt)

nenika z namenom arheološkega vrednotenja. Arheološka dela smo v času od 5. 2. do 16. 2. 2001 pod nadzorom Marka Stokina z MZVNKD Piran smo jih opravili arheologi iz podjetja Arhej, d. o. o. Vse tri sonde smo sprva zamejili na 4 x 2 m, po odkritju ruševinske plasti v sondi 2 pa smo to podaljšali za dodatne 3 m. Stratigrafijo smo sledili do flišne geološke osnove (v sondah 1 in 2), v sondi 3 pa do rdečerjavih oglejenih tal. Oboje se pojavi od 2,8 do 3,2 m pod površjem, absolutno pa se podlaga od S1 proti S3 spušča od 1,1 m n. m. v. do 0,3 m n. m. v., torej od zahoda proti vzhodu. Na celotnem raziskanem območju je pod tankim slojem ruše več kot 2 m debel sloj pobočno erodiranih posutij. V S1 in S3 so se te nalagale na plast brez prepoznavnih struktur. V S2 je bila v posutju zajeta ruševina nekdanje terase, pod njo pa ruševina rimskega zidu, ob samem robu izkopa verjetno ostanki zidu, na katerega se je navezovala kulturna plast. V zahodnem delu S2 je bila nad geološko podlago iz kamenja sezidana stojka, v fliš pa vkopana jama, zapolnjena z organskimi ostanki. Ruševinsko plast smo očistili in dokumentirali, odstranjevali pa je nismo, ker iz varnostnih razlogov to ni bilo mogoče. Ostala je v celoti ohranjena več kot meter globoko pod komunalnim vodom. Ruševinska plast se od severovzhodnega vogala strmo spušča in se postopoma izklini. Glede na njen naklon lahko predvidimo potek zidu v smeri severozahod–jugovzhod in verjetno navezavo na ostanke objekta, ki jih ob oseki vidimo potopljene pod morsko gladino v neposredni bližini. Strukture, odkrite v S2, nakazujejo, da gre za površino zunaj stavbe, na katero se je, sodeč po eni ugotovljeni stojki, navezovala lesena stavba, na primer baraka. Ta ugotovitev in dodatno še odkritje odpadne jame se skladata z domnevo, da gre v tem delu zaliva računati z gospodarskimi objekti. Med izkopanim gradivom nismo prepoznali najdb, ki bi ožje opredeljevale

Simonov zaliv. Sezidana stojka v sondi 2 (foto: Srečko Firšt)

čas uporabe stavbe. V vrhnjem sloju ruševinske plasti smo izluščili le nekaj ostenij amfor in kose belega ometa.

Literatura

STOKIN, Marko (2001): Simonov zaliv: antična vila. *Annales*, 26. Koper, ZRS, 405–412.

Matjaž Novšak

268

EŠD: 3362

Naselje: Skomarje

Občina: Zreče

Ime: Skomarje - cerkev sv. Lamberta

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika, barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Leta 1997 je Jože Podgrajšek obnovil in zamenjal poškodovane dele strešne konstrukcije strehe zvonika ter jo prekril z novim skriljem. Pred obnovo zunanjsčine župne cerkve smo s sondiranjem barvnih plasti na zvoniku, zgrajenem leta 1723, odkrili prvotno fasadno poslikavo z rustično členitvijo v pritličju in pilastri, ki so v nadstropju prekinjeni s horizontalnim pasom. Poslikava v sivomodri barvi je bila vtisnjena v glajen beljen omet. Na platišču ure na vzhodni strani smo odkrili več plasti poslikanih številčnic. Na beljenih fasadnih ometih kora, prizidanega v začetku 18. stoletja, smo na vogalih odkrili šivan rob v temnorjavi barvi in na južni podolžni steni naslikano sončno uro s črnimi rimskimi številčkami na zvitku, obrobjenem s temnordečo črto in senčnikom. V južni steni ladje, ki je brez talnega zidca, smo odprli dva šilastololočno zaključena gotska okna iz 15. stoletja. Krogovičij iz spolij, ki so bile uporabljene za polnilo pri njihovi zazidavi, nismo uspeli rekonstruirati. V zazidani vratni odprtini v zahodni steni južne kapele so bile za podboj uporabljene rdeče barvane gotske spolije. Na severozahodnem vogalu ladje smo odkrili fragmente poslikave šivanega roba z večjimi kvadri v rdeči in manjšimi v modri barvi. Gotski portal z ajdovim zrnem v zahodni fasadi je bil beljen z gostim beležem in barvan sivomodro. Čeprav smo dovolili odstraniti poškodovane fasadne omete le na koru, severni in zahodni steni ladje, so zidarji odstranili vse omete, vključno še z neraziškanih na južni kapeli. Gradnja zvonika je enovita iz skrilacev, brez nadzidav. Na severni steni ladje so bile vidne nadzidave in dozidave v gradbenem razvoju cerkve, ki smo jih poudarili s prezentacijo najbolj pričevalnih in izpovednih faz. Vsi novi fasadni ometi so izdelani v tehniki zaglajenega apnenega ometa. Zidarska

obnovitvena dela je izvedel Jože Rahle, slikopleskarska Martin Jug, financirala pa sta jih Župnija sv. Lamberta in Občina Zreče.

Bogdan Badovinac

269

EŠD: 4971

Naselje: Skrilje

Občina: Ajdovščina

Ime: Skrilje – domačija Favetti

Naslov: Skrilje 24

Področje: E

Obdobje: 18. in 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 6, 7

Utrjene so bile vse zahodne stene atrijsko zasnovane domačije Favetti v Skriljah. Najprej je bil stolčen dotrajan fasadni omet in z vodo sprano zidovje. Sledila je pozidava porušene stene s kamnom. Nazadnje pa so bile stene injektirane ter ometane z grobim in finim ometom.

V okenske odprtine so bili vgrajeni tudi manjkajoči kamniti okvirji in kovane mreže.

Andrejka Ščukovt

270

EŠD: 652

Naselje: Slake

Občina: Podčetrtek

Ime: Slake - cerkev Device Marije na Pesku

Področje: UA

Obdobje: zreli barok

Vrsta dela: 4, 7, 8

Župnijski urad Podčetrtek se je v letu 1997 lotil temeljite obnove strehe zvonika. Skril na strehi zvonika je začel odpadati, ker so železni žebliji, s katerim je bil v letih 1971–1972 prebit, sčasoma zarjaveli in popustili. Poleg tega je bilo treba zamenjati sprhnjene dele lesene konstrukcije. Streha zvonika je bila prekrita z novim skriljem in nanjo je bil postavljen obnovljen in pozlačen stari kovani križ z jabolkom. Po končanih krovskih delih, ki jih je izvajal Ivan Podgrajšek iz Zlakov nad Zrečami, se je z apnenimi ometi in apnenimi barvami popravila arhitekturna poslikava iz leta 1701. V letu 1998 je bila na preostalih stregah cerkve zamenjana dotrajana opečna kritina s historično skriljevo kritino, ki je porok za trajnejšo in optimalno zaščito baročnih fresk. Krovska dela je izvajal Jože Podgrajšek. Leta 1999 je kamnosek Vojko Urisk na podlagi zavodovega rekonstrukcijskega načrta na novo izklesal preklado s karniso in podboj por-

tala v zahodni steni zvonika. Volutasti podstavek z grbom grofov Attems in dvoramni križ sta bila obnovljena v manjši meri. Obnovitvena dela sta sofinancirala Ministrstvo za kulturo RS in Župnija sv. Lovrenca, Podčetrtek.

Bogdan Badovinac

271

EŠD: 2617

Naselje: Slančji Vrb

Občina: Sevnica

Ime: Slančji Vrb - cerkev sv. Urha

Področje: UA

Obdobje: romanika, pozna renesansa, barok, historizem

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

S sondiranjem starejših ometov in beležev smo leta 1996 na zunanjsčini cerkve odkrili sledove večjih stavbnozgodovinskih in slogovno določljivih elementov: v južni steni ladje dve poslikani romanski okni, slikano obrobo gotske freske, zazidano polkrožno odprtino starejše lope iz 16. stoletja in zazidan portal z ohranjeno preklado iz 17. stoletja, na stenah kora pa fasadno členitev z začetka 17. stoletja. Na stenah zvonika je bila odkrita baročna poslikava, datirana z letnico 1755. Zakristija je kot nadzidan zvonik in zahodni portal na podaljšani ladji iz 19. stoletja. Investitorju obnove, Župnijskemu uradu Tržišče, smo podali konservatorska izhodišča za obnovo anonimne arhitekture s poudarjanjem tistih elementov, ki so izjemno pričevalni na tem prostoru ali pa jasno kažejo na mejnike v gradbenem razvoju cerkvene stavbe.

Finalni ometi na zvoniku so izvedeni v tehniki gladko zaribanega ometa. Na beljene omete je v okrastem barvnem tonu ponovljena pilastrska arhitekturna poslikava iz leta 1755 s cofastimi obrobami oken. Pritlični del zvonika ni ometan z grobo zaribanim ometom in ni barvan v osnovnem barvnem tonu poslikave. Namesto ponovljenih baročnih kazalcev ure so kazalci v trikotnih čelih skupaj s plašči ur le amorfnno izrisani in pobarvani. Novi osnovni ometi na stenah kora bi morali biti narejeni v tehniki grobega ometa iz separiranega rečnega peska. Izstopajoča fasadna členitev – maltasti šivani vogali, zunanja in notranja obroba okrogle line, pas pod napuščem – je bila prvotno narejena v posebni sgrafito tehniki ometov. Naneseni omet sive barve je vseboval črne delce. Čeprav smo zidarjem predlagali alternativno rešitev, da se lahko izstopajoča maltasta členitev tonira sivo s črnimi pikicami, so bili na-

rejeni gladko zaribani ometi, narisani šivani vogali pa v rdeči barvi. Namesto sive barve z zidanega talnega zidca je bil ta kakor vsi talni zidci na cerkvi barvan rdeče. Novi ometi na stenah zakristije in ladje so izvedeni v tehniki fino zaribanega ometa in beljeni, čeprav bi morali biti na fasadah ladje le zaribani.

Restavrator Ervin Potočnik je na južni steni ladje očistil in utrdil ostanke slikanih obrob in ostenij dveh romanskih okenc in obrobo neke gotske freske. Čeprav Župnijskemu uradu Tržišče nismo dovolili odstranjevanja ometov s poslikavo in starejših, s podlago trdno sprijetih ometov, smo na terenskem ogledu leta 2002 ugotovili, da je bil odstranjen baročni portal, ometi in romanska okna pa so bili verjetno prekriti z gips ploščami.

Bogdan Badovinac

272

EŠD: 7467

Naselje: Slap pri Vipavi

Občina: Vipava

Ime: Slap pri Vipavi – domačija Majerija

Naslov: Slap 18

Področje: E

Obdobje: 18. in 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 7

Leta 1994, ko se je začela celovita prenova domačije, so bili vsi objekti že nekaj let opuščeni in v slabem gradbenem stanju. Leta 2000 je bila končana večletna prenova vseh objektov in kljub spremembi namembnosti so lastniki z izrednim poslušom in odnosom do dediščine obnovili in opremili tudi notranjost objektov.

Tako je do lanskega leta ostala še delno neurejena okolica domačije. Po načrtu, ki ga je zrisal arhitekt konservator, je bilo dvorišče tlakovano z mačjimi glavami.

Andrejka Ščukovt

273

EŠD: 301696 (št. predloga)

Naselje: Slivje

Občina: Hrpelje-Kozina

Ime: Slivje – vas

Naslov: Slivje b. št., Frjan

Področje: E, U

Vrsta dela: 4, 5, 6

Krajani želijo danes betonsko slopasto znamenje sv. Florijana, imenovano Frjan, podreti in na novo postaviti tako, kot je prvotno stalo na istem mestu

in je njegova podoba ohranjena na razglednici z začetka 20. stoletja. Izdelali smo konservatorski projekt za rekonstrukcijo. Ta predvideva, da se od sedanjega znamenja ohrani le prvotna štirioglasta kamnita baza, na katero se na novo pozida znamenje s štirikapno simetrično streho in nišami na treh straneh. V tisto, ki je najbolj izpostavljena pogledom in obrnjena na manjši vaški trg, se ponovno postavi polihromiran kamnit kipec sv. Florijana, ki je pred ponovno poslikavo in izdelavo tudi druge likovne opreme vaške cerkve slikarja Toneta Kralja po vsej verjetnosti krasil cerkev. Kipec je bil ob prestavljanju in ponovni vgradnji precej poškodovan, tako da ga je naš restavrador Andrej Jazbec temeljito saniral.

Eda Belingar

274

EŠD: 657

Naselje: Slovenj Gradec

Občina: Slovenj Gradec

Ime: Slovenj Gradec – mestno jedro, gimnazija

Naslov: Gosposvetska 2

Področje: A

Obdobje: pozni srednji vek, zgodnji novi vek

Vrsta dela: 6

Od 1. 9. do 20. 11. 1999 in od 13. 10 do 11. 11. 2000 so na vzhodnem obrobju starega mestnega jedra Slovenj Gradca potekala obsežna zaščitna arheološka izkopavanja. Zaradi izgradnje nove gimnazije in srednje zdravstvene šole smo morali predhodno raziskati ogroženi predel srednjeveškega obrambnega jarka (1999), leto dni kasneje pa zaradi ureditve šolskega okolja še približno 70 m pripadajočega obzidja.

Obzidje skupaj z jarkom naj bi bilo zgrajeno v začetku 14. stoletja. V dolžini 36 m, kolikor smo jarek raziskali, se nam je pokazal kot zavidljiva, 14 m široka in 5 m globoka prepreka. Voda je v jarku bolj stala kot drla, o čemer nam posredno pripovedujejo tam odloženi sedimenti. Višinska razlika kaže, da je voda odtekala proti reki Mislinji. Nekje v začetku 17. stoletja so v bližini cerkva sv. Elizabete in Sv. duha čez takrat že deloma zasut jarek uredili prehod. V ta namen so jarek utrdili s kamnito podlago, dodatno so izkopali 0,8 m široke drenažne temelje ter nanje nasuli estrih iz odpadle malte, čez katerega so še dodatno vzdolžno položili tramove. Ni izključeno, da so sekundarno uporabljene odpadli omet pridobili ob obnovi kare izmed cerkva. Jarek so dokončno zasuli v prvi polovici 19. stoletja. Številni odkriti avstro-ogrski novčiči izhajajo že iz plasti nad jarkom.

Ob odkrivanju mogočnega obzidja, ki se nam je kljub novejšim poškodbam vsaj na določenih odsekih razmeroma dobro ohranilo, smo na mestni strani dokumentirali temelje objektov mlajših stavb, ki so se naslonile na temelj obzidja. V eni izmed stavb smo naleteli na številne steklene posode in kalupe za pipe. Tla so bila opečnata. Intenzivna plast žganine priča, da je bila vsaj katera izmed njih uničena v požaru.

Zanimivi so trije oporniki na notranji strani obzidja. Pod srednjim smo odkrili starejšo fazo temelja obzidja (?), ki je na tem mestu zavil proti mestu.

Kaže, da je tudi v preteklosti na mestu današnjega prehoda obstajala med cerkvama Sv. duha in sv. Elizabete pot, saj se obzidje v tem delu precej razširi (v spodnjem delu temelja kar na 2,80 m). Na tem mestu je pred izgradnjo temelja obzidja stal še starejši, v temeljih prav tako zidan objekt. Objekt se je morda navezoval na "rimski zid", na katerega so naleteli ob obnovi tal in čiščenju grobnic v cerkvi Sv. duha leta 1934. Župnik Jakob Soklič namreč v župnijski kroniki omenja zid, ki gre od oltarja Sv. trojice do velikih vrat.

Okoli cerkve sv. Elizabete so bili vkopani grobovi iz 16. do 18. stoletja. V ta čas lahko namreč datiramo odkrite svetinje, ki jih je določil mag. Darko Knez.

V jarku smo odkrili najrazličnejši odpadni gradbeni material, dele lončenih peči, kovinske dele oblačil, orodje, orožje, nakit, koščene izdelke ter številne lončene in steklene odlomke posod.

V letu 1999 smo v ožji izbor odbrali 1144 najdb. Najstarejši odkriti novce je pfenig, kovan v Gradcu (štajerski knezi, anonimus, datiran v leta od približno 1290 do približno 1325; vse novce je določil A. Šemrov, Numizmatični kabinet Narodnega muzeja Slovenije).

Med odkritimi kovinskimi predmeti (orodje, orožje, nakit) izstopajo puščične osti in osti samostreljev, ki smo jih odkrili na mestni strani jarka, pa tudi za obzidjem in so bile potemtakem med obleganji izstreljene proti mestu.

Na glinenih pečnicah najdemo širok spekter okrasnih motivov. Sledimo lahko razvoju, ki je potekal od starejših bučastih (neglaziranih), lončastih do oploščenih, ki so jih izdelali v kalupu in reliefno okrasili. Priljubljeni so bili geometrični, rastlinski (hrastov list), živalski (zmaj, ptič) ter antropomorfní motivi ali njihova kombinacija. Kasneje, v 16. stoletju so se pojavili tako imenovani tapetni ali neskončni vzorci. Nekaj odlomkov pečnic kaže na mediteranski izvor, kar je še zanimivejše, če vemo, da so tovrstne pečnice, razen najdišča Šalek, pri nas redko zastopane.

Med lončenimi izdelki prednjači groba kuhin-

jaska keramika ter keramika za hrambo. Večkrat najdemo na dnu posode znak delavnice oziroma lončarja. Fino namizno posodje so včasih še dodatno položili, nekateri kosi so gravirani ali pa premazani z engobo. Med lepše kose šteje mo keramiko tipa majolika ter pečatne čaše.

Prve analize materiala kažejo, da se v materialni kulturi na eni strani pojavljajo vplivi iz severnoitalijanskega prostora (Oglej), na drugi strani pa s severa (Bavarske).

Spomladi 2001 smo obzidje do višine 0,3 m od tal restavrirali in je danes prezentirano v dolžini 70 m.

Saša Djura Jelenko

275

EŠD: 10660, 6891

Naselje: Slovenska Bistrica

Občina: Slovenska Bistrica

Ime: Slovenska Bistrica - rimska stavba, rimska cesta

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Namen arheoloških sondiranja v letu 2004 je bil podati oceno arheološkega potenciala zemljišča na parc. št. 1583 in 1585/1, k.o. Slovenska Bistrica, na območju kulturnih spomenikov Slovenska Bistrica – rimska stavba (EŠD 10660) in Slovenska Bistrica – rimska cesta (EŠD 6891) v zvezi s spremembo občinskih prostorskih planov za obrtno cono.

Izkopali smo 68 sond različnih velikosti in globlin, pri čemer smo se naslanjali tudi na nekatere že ugotovljene podatke iz raziskav leta 1974. Zaradi posevkov in stopnje njihove rasti smo delali v dveh etapah, v mesecu maju in juniju (koruza; 18. 5.–1. 7. 2004), v mesecu avgustu pa na polju takrat že požete pšenice (9. 8.–17. 8. 2004). S sondiranjem smo v glavnem uspeli odgovoriti na zastavljena vprašanja in smo tako investitorju predali obsežno poročilo s podrobnimi kulturnovarstvenimi izhodišča glede nadaljnje rabe zadevnega območja.

Odkrili smo ožje območje rimske stavbe, ki leži ob rimski cesti Poetovio–Celeia–Emona, v njenem kontekstu pa so še ohranjeni rimska plast z najdbami ter plitvo ležeči temelji zidov. Stavbo in rimsko cesto je treba razumeti kot enotno spomeniško celoto, kar pomeni, da smo na tem delu iz pozidave izločili ter za eventualno prezentacijo predvideli stavbo in del rimske ceste, ki teče jugovzhodno ob njej. Na tem območju je možna

lokacija zelenih parkovnih površin, po dokončanih sistematičnih arheoloških raziskavah pa tudi ustrezna prezentacija in situ.

Locirali smo traso rimske ceste in posamezne obcestne jarke. Cestišče rimske ceste predstavlja zbita plast drobnega gramozja, ki pa je zaradi intenzivne kmetijske rabe zemljišča in svoje razmeroma plitve lege različno dobro ohranjena. Zasedli smo jo tako v širini 2,10 m (sonda B/1) kot tudi 10,7 m široko (sonda Z/8), ponekod pa se je ohranila le še njena zbita ilovnata podlaga (sonda H/1).

Površina rimske ceste je bila včasih precej vbočena oziroma vdrtja, kar je najverjetneje posledica precejšnje vlažnosti terena in popravil ceste – lahko zaradi poplavljanja in/ali dotrajanosti cestišča, ki so ga na kritičnih točkah tako sčasoma razširili in zamaknili (sonda A/5). Ob cesti smo ponekod odkrili vzporedne obcestne jarke različnih širin in globlin (sonda A/4, B/1), drugod pa verjetno zaradi rahlo dvigajočega se terena niso bil potrebni. Traso rimske ceste z obveznim varovalnim pasom ob njej smo izločili iz vsakršne pozidave. Na njenem območju je mogoč bodisi zeleni pas bodisi njena ponazoritev kot stara komunikacija.

Na območju novih najdb, ki smo jih odkrili med sondiranjem, so pred vsakršno pozidavo oziroma zemeljskimi deli predvidena predhodna zaščitna arheološka izkopavanja. Območje zajema lokacijo ob robu trase rimske ceste proti severozahodu, kjer smo na višjih, nekoliko bolj suhih tleh našli ostanke doslej neznanne, s kamenjem tlakovane ceste, ki je vodila od rimske ceste do rimskodobnih kovaških delavnic. Na območju slednjih (sonda F/3) smo našli na zelo intenzivno črno žganino v večjih strnjelih lisah, vrh in znotraj teh pa na veliko kosov žindre, nekaj železnih predmetov in rimskih lončenih odlomkov.

Za podrobnejšo razjasnitev in določitev najdbe so vsekakor nujno potrebne širše in kompleksnejše arheološke raziskave, ki pa so trenutno presegle zadani okvir naloge in namen sondiranja.

Večina drobnih najdb je (predvsem zaradi intenzivne izrabe in gnojenja zemlje) novodobnih, kar pa je rimskih, pripadajo času 2.–4. stoletja našega štetja.

Po končanih delih smo sonde spet zasuli in na terenu vzpostavili prvotno stanje.

Mira Strmčnik Gulič

276

EŠD: 5316

Naselje: Smokuč

Občina: Žirovnica

Ime: Smokuč - grobišče sredi vasi

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, zgodnji srednji vek

Vrsta dela: 6

Obnova komunalnih vodov in cestišča v središču vasi Smokuč je narekovala ponovna zaščitna arheološka izkopavanja zgodnesrednjeveškega grobišča, ki je bilo doslej že nekajkrat deležno zaščitnih posegov ali poškodovanj.

Najdišče je namreč znano že dalj časa. Leta 1934 so bili pri gradnji vodnega korita sredi vasi najdeni (in uničeni!) prvi staroslovanski grobovi. Zaradi te najdbe je Gorenjski muzej leta 1961 ob južnem robu ceste sredi vasi izkopal večjo sondo in v njej odkril sedem grobov, istega leta pa je bil na zahodnem robu vasi (Smokuč 1) odkrit tudi grob iz 4. stoletja n. š. (A. Valič, Staroslovansko grobišče v Smokuču pri Žirovnici in Srednjem Bítanju pri Kranju, AV 13/14, 1962/63, 565-578). Ob gradnji kanalizacije skozi vas leta 1979 je bilo nato zaradi nezakonito vodenega postopka gradnje uničeno večje število grobov, delno dokumentirana pa sta bila le dva (M. Sagadin, VS 23, 1981, 279–280). Tokratna zaščitna izkopavanja so trajala od decembra 2003 do maja 2004. Predvsem se je izkazalo, da je grobišče dosti obsežnejše, kot so kazali dosedanja podatki. Tudi na površinah, ki naj bi bile že raziskane ali za katere smo domnevali, da so uničene, smo v globljih plasteh odkrili dodatne gobove. Raziskanih je bilo 76 grobov, grobišče pa se očitno širi še proti jugovzhodu, kamor gradbena dela niso posegla. Grobovi so bili vkopani v več pravilnih vzporednih vrstah, potekajočih približno v smeri sever–jug, grobni pridatki pa omogočajo, da lahko natančno sledimo zaporedju pokopavanja. Očitno je najstarejši severozahodni del grobišča, od koder se je pokopavanje širilo proti jugovzhodu. V severozahodnem delu grobišča, od koder sta od leta 1979 že znana dva grobova s keramičnima lončkoma, je bil odkrit še tretji grob z lončkom; v tem delu prevladuje nakit iz tankih bronastih žic, oblikovan v uhane s priveski in obsenčne obročke, spete z zankami in kaveljci, pa tudi bronasti prstani iz tanke pločevine, ogrlice iz steklenih jagod in železni noži. V mlajšem delu grobišča prevladujejo uliti ali kovani polmesečasti bronasti uhani, obsenčni obročki in prstani so debelejši, noži pa redkejši. Dokaj številne so tudi fibule – bronaste ali bronaste z železnim jedrom. Navidezni nered v zasnovi grobišča motijo le otroški grobovi – otroci so bili pogosto pokopani v grobove odraslih –, sicer pa – razen v dveh primerih – ni bilo prekopov ali prepletanja grobov. Očitno so morali biti grobovi na površju vidni oziroma označeni. Pokopališki red kaže, da so bili

Smokuč, Pogled na južni rob izkopnega polja.

grobovi enotno usmerjeni v smer sončnega vzhoda ob letnem solsticiju. Od te smeri odstopa le pet grobov ob južnem robu grobišča, ki pa jih glede na pridatke lahko datiramo še v 3. ali 4. stoletje n. š. Staroselecem lahko pripišemo tudi odpadno jamo ob zidu gospodarskega poslopja stavbe Smokuč 23. V njej so bili odlomki lončenine in živalske kosti. Časovno in etnično dvojnost grobišča je nakazovala že najdba bronaste zapestnice leta 1979, tokratne najdbe pa nakazujejo še več. V enem od grobov je bila najdena namreč značilna poznoantična (romanska) zaponka v obliki košute z mladičem – skupaj z nožem, bronasto fibulo z železnim jedrom, obsenčnimi obročki, prstani itd. Grob se povsem vklaplja v pokopališki red staroslovanskih grobov. Izkopavanje je tudi omogočilo v veliki meri rekonstruirati prvotno konfiguracijo terena, na katerem je grobišče nastalo. Zasedlo je rahlo vzpetino ob potoku, ki mu je določal severovzhodno mejo, in med cesto, ki je vsaj v

mlajši fazi grobišča predstavljala njegov južni rob. Glede na najdbe antičnih grobov imamo očitno opraviti s kontinuiteto grobišča, ki je bilo po vsej verjetnosti – v skladu z rimskimi običaji – locirano ob cesti.

Milan Sagadin, Drago Svoljšak

277

EŠD: predlog za vpis

Naselje: Solkan

Občina: Nova Gorica

Ime: Solkan – arheološko območje grajski park

Naslov: spremljevalni arheološki nadzor izkopov za dovozno pot do viadukta solkanske obvoznice

Področje: A

Obdobje: pozni srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 7

Poleti 2003 smo med spremljevalnim arheološkim nadzorom strojnih izkopov za dovozno pot do solkanskega viadukta na solkanski obvoznici odkrili nekaj poznosrednjeveških in več novoveških objektov. Na območju za solkansko cerkvijo smo nalezeli na ruševino kvalitetne bivalne konstrukcije, ki smo jo na podlagi najdb umestili v čas 15.–16. stoletja. Večji del stavbe je bil poškodovan že v 16. stoletju ali kmalu pozneje, ko je bila v pobočje vsekana terasa, ki je znižala hodno površino za nekaj metrov. V nasutju terase smo našli več odlomkov poznosrednjeveških in novoveških steklenih posod, poslikanih engobiranih ter glaziranih skled in vrčev, odlomke loncev ter odlomke posod za kuhanje in shranjevanje.

Vsa grafična in slikovna dokumentacija, ki je bila izdelana med nadzorom, je bila skupaj z najdbami oddana na ZVKD, OE Nova Gorica.

Tomaž Fabec

278

EŠD: 9569

Naselje: Soteska

Občina: Dolenjske Toplice

Ime: Soteska ob Krki – vrtni paviljon Hudičev turn

Področje: UA, R

Obdobje: konec 17. stoletja

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Osrednji motiv parka je enonadstropni vrtni paviljon, poznan tudi kot Hudičev turn. Zasnovan je na deteljičasti talni osnovi. Njegova notranjščina je bogato poslikana. V pritličju je

upodobljena iluzionistična kompozicija vodnjakov in portalov, na oboku pa prizor iz ugrabitve Ganimeda iz antične mitologije. V nadstropju lahko na delno odkriti poslikavi prepoznamo grškega boga Bakha, občudujemo iluzionistične kompozicije naslikane stebriščne arhitekture in v monumentalnih ženskih figurah prepoznamo posebitve vere, upanja in ljubezni. Poslikava s konca 17. stoletja sodi v delavniški krog mojstra Almanacha. Iz pritličja v prvo nadstropje vodijo kamnite polžaste stopnice s poslikanimi stenami. Podobno kot park je bil tudi Hudičev turn namenjen predvsem razvedrilu, saj naj bi tudi svoje ime dobil po razuzdanih zabavah, ki jih je grajska gospoda prirejela v njem. Hudičev turn so Auerspergi v začetku 20. stoletja preuredili v stanovanje ter s tem stavbo močno degradirali. Zavod za spomeniško varstvo Ljubljana je po letu 1970 stari leseni strop v nadstropju nadomestil z novim iz armiranobetonskega ogrodja in opečnega polnila, odstranjene so bile predelne stene v nadstropju in delno je bila odkrita stenska poslikava.

Na podlagi raziskav in analiz je Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine marca 2000 pripravil konservatorski program obnove, julija tega leta pa je Inštitut za geodezijo in fotogrametrijo v Ljubljani izdelal fotogrametrični posnetek vrtnega paviljona, in sicer žični in ploskovni tridimenzionalni model zunanosti objekta ter fasadne načrte v štirih značilnih pogledih. Projekt ojačitve in sanacije objekta (št. 02-072-99/IL) je izdelalo podjetje IRMA, d. o. o., iz Ljubljane, odgovorni vodja projekta je bil Iztok Leskavar, univ. dipl. inž. gradb., projekt razsvetljave paviljona pa je izdelalo podjetje LUXing, d. o. o., iz Zagreba, vodja projekta je bil Josip Ušaj, univ. dipl. inž. elekt. Investitor, Občina Dolenjske Toplice, je z javnim razpisom za izvajalca izbral gradbeno podjetje SGI, d. o. o., iz Ljubljane. Pred gradbenimi posegi na objektu je restavrador Matjaž Vilar s sodelavci konserviral stensko poslikavo v pritličju paviljona, medtem ko so na oboku v pritličju in na stenah v nadstropju zaščitne konservatorske posege na poslikavi izvedli delavci Zavoda za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto. Delavci gradbenega podjetja so najprej odstranili pred leti nepravilno izvedeno zračno kineto, obkopali objekt do spodnjega nivoja temeljev in izvedli hidroizolacijo temeljev in spodnjih delov zidov. Sledila sta izvedba drenaže in ponikalnice. V pritličju objekta so bili odstranjeni dotrajan tlak iz kamnitih plošč, betona in mačjih glav, pri čemer so se kamnite plošče shranile. Spodnji zidovi objekta so bili nato v celoti injektirani s pucolansko injekcijsko maso s hidrofobnim dodatkom. Sledila sta izvedba

toplotne in hidroizolacije ter razvod električne napeljave. Stari leseni pod se je odstranil tudi v nadstropju. Izvedla se je sanacija zidanega oboka, nato pa so se pripravili utori za prednapete jeklene vezi. Te so objekt objele v dveh nivojih, in sicer med kamnitim obokom pritličja in tlakom nadstropja ter nad stropom prvega nadstropja. Nad obokom pritličja se je nato izvedla razbremenilna armiranobetonska plošča s talnim razvodom električne napeljave. Naslednje leto so obrtniki v pritličju turna položili nov tlak iz mačjih glav.

Tomaž Golob

279

EŠD: 3532

Naselje: Spodnje Tinsko

Občina: Šmarje pri Jelšah

Ime: Spodnje Tinsko - cerkev sv. Ane

Področje: UA

Obdobje: zgodnji barok

Vrsta dela: 4, 6, 7, 8

Člani strokovne komisije, dr. Emilijan Cevc, dr. Andrej Smrekar in akademski slikar restavrador specialist Kemal Selmanović, so novembra 1997 v prisotnosti akademskega slikarja restavrorja specialista Aleša Sotlerja po ogledu oljne slike Objokavanje mrtvega Kristusa, datirane v leto 1670, potrdili priloženi program restavriranja, ugotovili stanje slike in določili izhodišča za nadaljnjo restavratsko obnovo. Format slike je v nasprotju s slikami tega časa nenavadno velik. Slika je na vseh robovih obrezana vsaj za nekaj centimetrov, tako da sega poslikava do živega roba. Slika je morda doživela večkratna popravila, ki jih je seveda treba ugotoviti in dokumentirati ter ustrezno retuširati – prilagoditi prvotnemu stanju. Nekatere recentne retuše so bile že ugotovljene, nekatere se bodo pokazale pri nadaljnjih sondiranju na kritičnih mestih. Barvna plast se luskinasto dviga. Zato bo prvi poseg utrditev barvne plasti z zalikanjem.

Člani komisije so v juniju 1998 po ogledu restavrirane oljne slike ugotovili, da je slika restavrirana po najboljših močeh in v skladu s predhodnimi izhodišči komisije. Slika je za svoj čas slogovno pričevalna, a je nekoliko eklektična po kompoziciji. Morda se za njo skriva kakšna predloga. Vsekakor je kartuša narejena po grafiki. Sicer pa je na meji med solidnim obrtniškim znanjem in zrelo umetnino. Zanimiva je zaradi portretnih figur donatorjev, ki pričajo o času nastanka. Identifikacija donatorjev pa bi znala tudi več povedati o avtorju slike same. Na restavrirani sliki je sedaj razvidno

slikarjevo pojmovanje barvnih kombinacij, igra svetlobe in senc. Restavrirana oljna slika v okvirju je bila vrnjena lastniku, Župnijskemu uradu Zibika, v nadaljnje hranjenje, varstvo in vzdrževanje. Edini primeren suh in zračen prostor je župnik našel v sosednji cerkvi Matere božje. Restavriranje slike je financiralo Ministrstvo za kulturo RS.

Bogdan Badovinac

280

EŠD: 2421

Naselje: Srednja vas pri Šenčurju

Občina: Šenčur

Naslov: Srednja vas pri Šenčurju - cerkev sv.

Katarine

Področje: R

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 4

Oltarni nastavek velikega Katarininega oltarja z letnico postavitve 1741 je verjetno dala postaviti prednica dominikanskega samostana v Velesovem Katarina Tavčar. Tipologija oltarnega nastavka, ki z dvema stranskima oltarnima nastavkoma predstavlja malo skupinico renesančnih poslikanih oltarjev, se ne ponovi na predbaročnih in baročnih oltarjih na Kranjskem.

Konservatorsko-restavratski poseg na lesenem polihromiranem nastavku je vodil Vlado Fras Zavrl, akad. rest. Pred restavriranjem smo opravili predhodne raziskave, med drugim stratigrafske analize več kot osemdesetih odvzetih vzorcev v laboratoriju naravoslovsne oddelka. V restavratski delavnici smo odstranili tri recentne plasti barv; najbolj delikatna je bila oljna, ki je bila nanosena v zadnji renovaciji leta 1864. Prvotna poslikava v tempera tehniki, razen zelenkasto modre smaltne, je bila zadovoljivo ohranjena. Vseh šest ohranjenih poslikanih tabel je bilo intaktnih. Slabše ohranjeni so bili pozlateni in barvito lazurani srebrni deli okrasja pod kasnejšo pozlato na klej.

Izpostavimo rekonstruirane polirane pozlate in aplikacije na srebru. Slednje so na plastikah ohranjene v večini in predstavljajo posebnost med aplikacijami, imitirajo tkanine in so napravljene v tehniki zlatega laka. Druga posebnost so aplikacije na luskinastem traku in trojnem listniku, ki obkrožata nišo. Imitirajo intarzijo školjčne matice, ki se pojavlja tudi na podstavkih in baldahinih konzolnih delov in na krilih atike. Dele prvotnih aplikacij smo fragmentno ohranili v nemotečih delih in v celoti detajlno dokumentirali.

Slika Katarinine zaroke na atiki nazorno kaže mojstra podalpskega renesančnega manierizma.

Eteričnost dogodka pod osklepljenimi rebri apside ni v blišču, ampak v predanosti detajlov in predmeta prostoru, ki se s tem ne baha, ampak se preda naprej. Osamljen odzven renesanse pod našimi severnimi gorami dopolnjuje niz renesančnih lesenih polihromiranih oltarjev, ki so pri nas nastajali pod vplivi severa.

Vlado Fras Zavrl

281

EŠD: 9549

Naselje: Srednja vas pri Šenčurju

Občina: Šenčur

Ime: Srednja vas pri Šenčurju – območje cerkva

Naslov: podružnična cerkev sv. Katarine

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, zgodnji srednji vek

Vrsta dela: 6

Zaradi izdelave drenaže okrog podružnične cerkve sv. Katarine je bil predhodno opravljen arheološki izkop. Med posegi v notranjosti cerkve leta 1998 so bili namreč odkriti ostanki prazgodovinske naselbine, temelji poznorimske stavbe in romanske cerkvice (M. Sagadin, VS 38, 1999, 119). V izkopanem jarku širine 1 m smo ob severni in južni fasadi našli nadaljevanje prazgodovinske naselbinske plasti (keramika iz konca KŽG ali začetka Ha), nadaljevanje poznorimskih temeljev v podaljšku že ugotovljenih in temelje zahodne stene roman-

ske cerkvice, ki je zdaj znana v celotnem tlorisu. Tik ob vzhodni stranici gotskega prezbiterija je bil najden tudi recenten grob. Novost predstavljajo dokaj številni odlomki zgodnjerednjeveške keramike, najdeni v glavnem ob zahodni fasadi. S tem se ponovno postavlja vprašanje datacije »romanske« cerkvice, ki bi potemtakem glede na zgodnjerednjeveško kulturno plast lahko nastala že v predromanskem obdobju.

Milan Sagadin

282

EŠD:

Naselje: Stara vas

Občina: Postojna

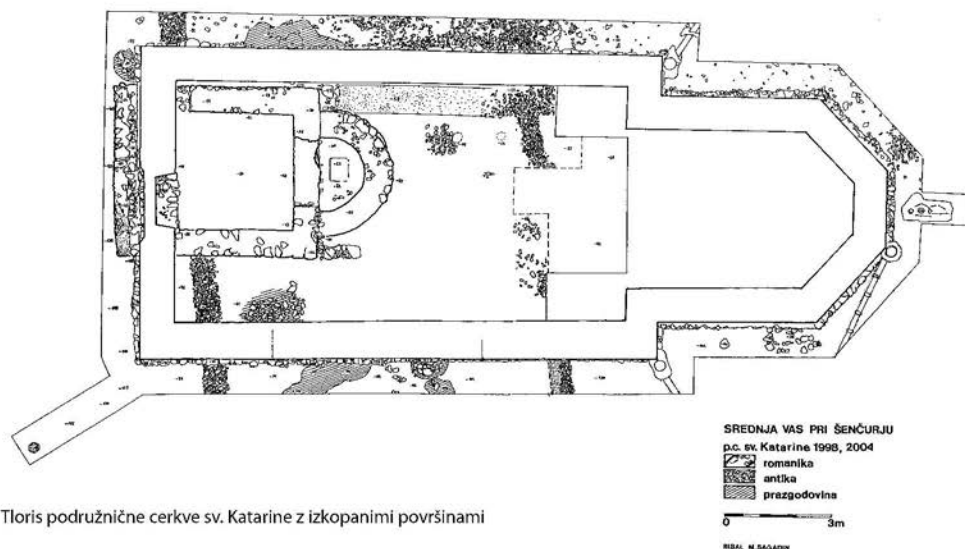
Ime: Stara vas - Ribiške njive

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

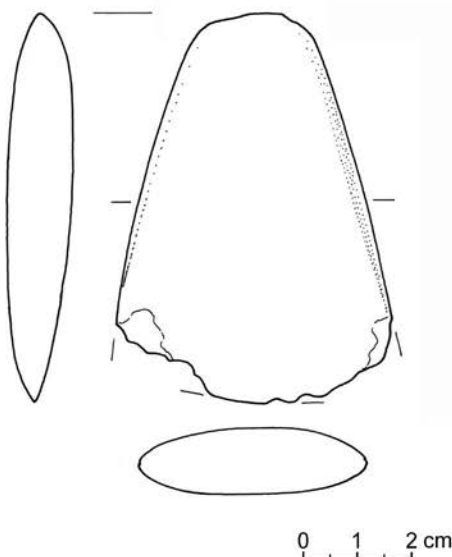
Vrsta dela: 1

Marca 2005 je Notranjski muzej Postojna s posredovanjem arheologinje Snježane Karinja (Pomorski muzej »Sergej Mašera« Piran) za svojo zbirko pridobil prazgodovinsko kamnito sekuro. Sekiro je muzeju podaril Dragoljub Stojković. Našel jo je leta 1988 pri obdelavi vrta na Ribiških njivah, ob vznožju vzpetine, na kateri je naselje Stara vas. Sekira je ležala 25 do 30 cm pod površjem. Narejena je iz svetlo zelenega tufa (T. Verbič, Litološka in petrografska opredelitev nekaterih najdb iz najdišč Kraje, Brgod in Stara vas, 2005, poročilo),

Tloris podružnične cerkve sv. Katarine z izkopanimi površinami

Stara vas, kamnita sekira (risba: Ida Murgelj)

je rapezoidne oblike in glajena. Reziilo sekire ima novejšje poškodbe, ohranjeni predeli ostrine pa ne kažejo znakov uporabe.
Alma Bavdek

283

EŠD: 692

Naselje: *Stare Slemene*

Občina: *Slovenske Konjice*

Ime: *Stare Slemene – zgornji samostan Žičke kartuzije*

Področje: *UA, A*

Obdobje: *srednji vek*

Vrsta dela: *6*

Gradbeno sanacijska dela na območju Žičke kartuzije so se nadaljevala tudi v letu 1999, obnova gospodarskega poslopja in rekonstrukcija lokalne ceste pa sta zahtevala posege v arheološke plasti zaradi določitve nivoja originalnih hodnih površin. Prvi testni jarek (TJ 1) velikosti 4 x 2 metra je bil lociran ob vhodu v klet gospodarskega poslopja, drugi enake velikosti pa na mestu prvotnega vhoda v samostan (TJ2). Predhodne georadarske raziskave (Branko Mušič, Poročilo o geofizikalnih raziskavah na lokaciji Žiče, Arhiv ZVKDS, OE Celje) so namreč kazale, da so tik ob gospodarskem poslopju v širini približno 4 metre

in dolžini 18 metrov ohranjene ruševinske plasti, ki dajo pri georadarskih raziskavah podobne rezultate kot plitvo ležeča geološka podlaga.

Stratigrafsko stanje v testnem jarku 1 (TJ 1) kaže pod sedanjo hodno površino več ruševinskih plasti in plast temno rjave mastne ilovice, v katero so položeni večji prodniki v nepravilnem tlorisu. Sodeč po terenu, ki pada proti gospodarskemu poslopju, so ti služili kot mulda za preprečevanje zadrževanja vode. Zaradi poškodovanosti portala smo testni jarek razširili na celotno širino vhoda (v velikosti 1,5 x 1 m). Portal nalega na originalni kamniti prag, ki je bil naknadno povišan in utrjen z betonsko ploščo. Izrazite hodne površine (tlakovanje, estrih), ki bi ustrezala prvotni višini praga, nismo odkrili, po višini pa temu namenu ustreza ena od bolj kompaktnih ruševinskih plasti.

V drugem testnem jarku (TJ 2) je pod sedanjo hodno površino in ruševinsko plastjo ohranjen tlak iz rečnih oblic, ki pada v smeri proti potoku in je deloma poškodovan z recentnim vkopom. Zaradi nejasnega položaja vhoda in padca terena proti potoku smo TJ 2 razširili na velikost približno 8 x 2,5 m, pri čemer so bili odkriti temeljni kamen vhodnega portala in pripadajoči deli oboka, med katerimi izstopa del loka portala z grbovnim ščitom. Višinska razlika med sedanjim nivojem ceste in nivojem tlaka ob potoku, na katerega se bo rekonstruirani prvotni vhod v kartuzijo naslanjal, znaša približno 1,30–1,40 m.

Drobno gradivo je skromno. V TJ 1 je bilo odkritih le nekaj drobcov kuhinjske lončenine in zeleno loščenih pečnic. Izpostaviti gre le dva odlomka žgane gline z ostanki steklene paste zelene barve, ki govorita v prid podatku o obstoju glažute v dolini sv. Janeza že od sredine 16. stoletja. V TJ 2 je bil odkrit odlomek neprofiliranega, odebeljenega in ravno prirezanega ustja lonca, katerega ostenje je členjeno z enolinijsko valovnico, ter žebelj z dvokrilno glavo (t. i. žebelj na dva pera). Tovrstno oblikovani žebelji so se pojavljali že v 15. stoletju, zaradi velike uporabnosti (zabijanje podnic, skodel, lat ...) pa so zelo dolgo ostajali v uporabi.

Danijela Brišnik

284

EŠD: 692

Naselje: *Stare Slemene*

Občina: *Slovenske Konjice*

Ime: *Stare Slemene – zgornji samostan Žičke kartuzije*

Področje: *UA*

Obdobje: *gotika, barok*

Vrsta dela: *4, 5, 6, 7, 8*

Rekonstrukcijski načrt za izdelavo nove strehe vzhodnega obrambnega, tako imenovanega Ribjega stolpa smo narisali na podlagi starih vedutnih upodobitev, risb ter obledel fotografije Carla Haasa s konca 19. stoletja. Gradbena dela, ki jih je v letu 1995 vodila firma KONING, d. o. o., Slovenske Konjice, so poleg ulitja armiranobetonske plošče v prvi etaži in statične sanacije zidov obsegala rušitev naknadnega opečnatga banjastega oboka med etažami, zazidavo sekundarnih predrtin v zidovih in ponovno utrditev pazduhastega portala, ki je bil popravljen že v letu 1908. V tramovnice na višjih etažah smo položili stropnike, nanje pribili stropnice in v podestih pustili odprtine za stopnice. Pozno jeseni sta tesarska mojstra Ivan in Jože Podgrajšek po zavodovem rekonstrukcijskem načrtu naredila strešno konstrukcijo z leseno pomolno steno. Vidni tramovi so tesani. Skril je bil pribit šele v zgodnji pomladi naslednjega leta (1996). Vzhodni obrambni zid med Ribjim in manjšim Malim stolpom je bil v izredno slabem stanju, zato so ga zidarji porušili do temeljev in nato pozidali do prvotne višine, saj je bilo v zidavi obeh stolpov še dovolj ohranjenih podatkov o višini in širini obrambnega zidu ter nivojih za podeste obrambnih hodnikov. Škrbino v sredini smo namerno pustili. Odprtina bo služila za dovoz gradbene mehanizacije in materiala, potrebnega za nadaljnjo obnovo stavb zgornjega samostana. V letu 1995 so bili ob južnem polkrožnem obrambnem stolpu podbetonirani od hudourniškega potoka Soješka voda spodjednjeni temelji ostankov južnega obrambnega obzidja.

Freska, ki prikazuje skupino Kristusa na križu, Marijo ter Janeza Evangelista v sredini med Janezom Krstnikom in Krištofom in ki jo novejša strokovna literatura datira v leto okrog 1395, je edini ohranjeni slikarski okras zgornje hiše žičke kartuzije. Fresko je leta 1971 odkril in utrdil restavrator Ivan Bogovčič. Ker je freska potem še nadalje propadala, smo se odločili, da jo snamemo, na njeno mesto vrnemo njeno kopijo, original pa shranimo v primeren, javnosti dostopen prostor. Snemanje in restavriranje freske je prevzel Restavratorski center RS. Fresko, ki jo je leta 1995 snel restavrator Aleš Sorler z ekipo, je v letu 1996 konserviral restavrator Rado Zoubek. Obseg restavracije in rekonstrukcije originala in same reinterpetacije kopije bo določen komisijsko. Pred vračanjem kopije na mesto originala pa bo treba celotno vzhodno gotsko poslopje raziskati s sondiranjem. Ob desnem robu freske smo namreč odkrili zazidano gotsko okno. Omet freske je segal na levi podboj okenskega okvirja. Okno je bilo v baroku zazidano

in preplasteno z novimi ometi.

Obnovitvena, gradbenosanacijska dela na spodnjem baročnem poslopju, ki so bila v programu obnovitvenih in rekonstrukcijskih del za leto 1996, so po zavodovih raziskavah in meritvah obsegala statično sanacijo obokov kleti na spodnjem, vzhodnem traktu poslopja. Ob delnih rušitvenih delih je bila v peči najdena polovica prvotne napisne plošče iz leta 1467. Izbrani izvajalec del je bil Drago Rataj ml. – Gradbena dela. V letu 1997 so bili narejeni fasadni ometi na Ribjem stolpu. Na delu vzhodnega obzidja je od Ribjega pa do vzhodnega polkrožnega stolpa nameščen leseni obrambni hodnik. Istega leta so se nadaljevala dela pri statični sanaciji stolpa z zunanjo kapelo. V stolpu so bile narejene predhodne sonde notranjih ometov. V sklopu pripravljanih del za izdelavo načrtov za izvedbo statične sanacije cerkve so bile narejene zemeljske sonde ob severni steni cerkve, kjer smo v porušeni stopniščni stolpu našli temelje polžastega stopnišča z nekaj stopnicami ter spolijo rimskega nagrobnika. V letu 1998 so bile stene cerkve očiščene vegetacije. V vzhodnem baročnem traktu spodnjega baročnega poslopja so bile v nadstropni sobi narejene raziskave in meritve ostankov štukaturnega okrasja na stropu, zemeljske sonde v nasutju desne baročne kleti in v nadaljevanju osnovne poizvedovalne sonde na ometih v gotskem traktu spodnjega baročnega poslopja. V letu 1999 je restavrator Drago Bac snel ohranjeni štukaturni okras v nadstropni sobi vzhodnega trakta spodnjega baročnega poslopja. Na podlagi zavodovega rekonstrukcijskega načrta, izdelanega na podlagi meritev in analogij ter ohranjenih vedut kartuzije, je bila narejena nova strešna konstrukcija nad obrambnim stolpom z zunanjo kapelo in nad Malim stolpom. Izvedeno je bilo sondiranje fasadnih ometov na obrambnem stolpu s kapelo, kjer smo odkrili poslikano sončno uro in starejše obrambne ključaste strelnice ter gotska okna v nadstropjih. Ker program ureditve zgornjega samostana žičke kartuzije predvideva usposobitev prvotnega vhoda v samostan, smo z arheološkimi sondami ugotovili niveleto mosta čez potok Soješka voda. Izkopavanja je vodila zavodova arheologinja Danijela Brišnik. V letu 2000 so bile na fasadah spodnjega stanovanjsko-gospodarskega poslopja narejene sonde fasadnih ometov. Nad oboki kleti v desnem delu baročnega poslopja je bila izvedena statična sanacija in po statični sanaciji stropov v nadstropju nad celotnim baročnim poslopjem še nova strešna konstrukcija z novo strešino – bobrovcem. Obrambni stolp s kapelo je bil prekrit s skrilom. S pomočjo arheoloških sond ob dvoriščni strani spodnjega stanovanjsko-gos-

podarskega poslopja smo ugotovili prvotne nivoje dostopov v poslopje in potrdili domnevo, da je bilo to dvorišče v prejšnjih ureditvenih delih na debelo nasuto z odpadnim gradbenim materialom.

V letu 1996 so se začela pripravljala dela za obnovo in historično prezentacijo stavbe Gastuža. V pritličju smo s pomočjo firme Draga Ratajca opravili dodatna pripravljala dela in sondiranja ometov in beležev v notranjščini, ki so se nadaljevala še v letu 1997 s sondiranjem fasadnih ometov. Rezultate dodatnih raziskovanj smo poleg izhodišč v konservatorskem programu posredovali projektantu za izdelavo načrta funkcionalne izrabe gostišča. Poleti 1997 so se nato začela obnovitvena dela na fasadi z obnovo fasadnih ometov in kamnoseškim popravilom baročnih in gotskih oken ter portala. Kamnoseška dela je kvalitetno izvedel Vojko Urisk. Na podlagi rekonstrukcijskega načrta je bil izdelan lesen strop v veliki sobi v pritličju. Prva faza zahtevne obnove Gastuža se je zaključila z obiskom ministra za kulturo Jožefa Školča, ki je 30. junija 1997 slovesno odprl spodnje prostore z okrepčevalnico in prostorom Turističnega društva Špitalič. Leta 1998 je bila streha Gastuža na novo prekrita z opečnim bobrovcem. V istem letu so bila z namestitvijo novih stopnic v veži dokončana tudi vsa kamnoseška dela. Leta 1999 so bili na podlagi ohranjenih lesenih stropov v nadstropju v obeh gostinskih sobah in veži v nadstropju izdelani novi leseni stropovi. Strop v prostoru, kjer je sedaj kuhinja, je shranjen na podstrešju. Pred izvedbo prezentacijskih del v letu 2000 so bile v nadstropju položene vse inštalacije, potrebne za funkcioniranje bodoče restavracije. Na podlagi analogij in na podlagi ohranjene opreme v drugih prostorih samostana so bili po rekonstrukcijskem načrtu izdelani in v letu 2001 montirani lesen stenski opaž za dve gostinski sobi v nadstropju, lesena ograja stopnišča ter kovaško izdelane ključavnice in zunanje kovane mreže za baročna okna v nadstropju. Kovaška del je kvalitetno izvedel kovač Milan Kokotec iz Žič. Druga oprema je prilagojena historičnemu videzu Gastuža. Manjša finalizacijska dela, ki bi zaokrožila historično podobo Gastuža, niso bila izvedena do slovesnega odprtja 14. maja 2002, ko je ministrica za kulturo RS Adreja Rihter predala prvo in edino v celoti obnovljeno stavbo v kartuziji, ki zdaj služi svojemu prvotnemu namenu. Vsa navedena obnovitvena dela sta financirala Ministrstvo za kulturo RS in Občina Slovenske Konjice.

Bogdan Badovinac

285

EŠD: 10106

Naselje: Stari trg

Občina: Slovenj Gradec

Ime: Stari trg pri Gradcu - rimsko grobišče

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Zaradi izgradnje krožišča ob rekonstrukciji regionalne ceste R1–227 Ravne–Kotlje–Slovenj Gradec so bile na mestu rimskega grobišča Kolacione izvedene arheološke raziskave, ki jih je vodil Koroški pokrajinski muzej. Potekale so od 1. do 23. 12. 2004 in od 29. 3. do 5. 4. 2005. Pri izkopavanjih je sodelovala petčlanska strokovna ekipa, izvajalec gradbenih del je priskrbel fizično delovno silo. Nadzor je izvajal ZVKDS, OE Maribor, pod vodstvom Mire Strmčnik Gulič.

Raziskali smo 505 m² površine. Na zahodni strani izkopišča smo strojno odstranili recentna nasutja ob današnji cesti do globine približno 0,7 m. Tudi plast SE 007, ki je sledila nasutju, je bila brez najdb (izravnava terena pred izgradnjo cestišča). Pod njo je ležala do 0,2 m debela kulturna plast SE 008, v kateri so ležale rimskodobne najdbe. Še posebej zanimiv je bil jugovzhodni del izkopnega polja, kjer smo odkrili tri z gramozom utrjene platoje – ostanke grobnic, nadalje s ploščami ograjen in delno prekrit zidan grob SE 034, ki ga je poškodoval poznoantični skeletni grob SE 049. Skupno sta bila odkrita dva skeletna grobova iz domnevno druge polovice 3. oziroma prve polovice 4. stoletja. Bogatejši grobovi so bili ograjeni z danes le še v temeljih ohranjenimi zidci (ostanki grobnih parcel). Med zidanimi grobovi so ležali preprosti žgani grobovi brez konstrukcije in praviloma brez pridakov. Skupaj je bilo odkritih 13 takih grobov.

Na območju zgodnjeantičnega grobišča smo odkrili tudi naselbinske ostanke. Več stojk v pravih linijah je zarisalo najmanj dva različna objekta. V sklopu prvega smo odkrili več odlomkov žlindre in staljenega stekla, med odpadnim materialom, ki so ga uporabili za tlakovanje, je ležal arhitekturni okrasni element iz marmorja. V sklopu drugega pravokotno očiščenega objekta je ležala globlja jama z ostanki lesene konstrukcije in ožganega lesa. Objekt je ležal na severnem obrobju grobišča.

Sterilno osnovo predstavlja peščeno-ilovnata plast. Teren pada proti severu, sonda v skrajnem severnem delu je pokazala globino do 2,10 m (skupaj s cestnim nasutjem).

Od najdb prevladujejo keramični odlomki posod (med njimi odlomek ACO – čaše), raznoliki odlomki stekla (med njimi balzamarij in čaša iz skeletnega groba 10), noriško panonska fibula z dvema gumbkoma in predrto nogo, bronasta kozmetična žlička in bronzast novc.

Sedanje raziskave so pokazale, da so na prostoru zgodnjeantičnega grobišča pokopavali vse do prve polovice 4. stoletja.

Precejšnji del grobišča rimske Kolacione bo zaradi izgradnje novega krožišča (več kot 2 m nasipa nad zdajšnja cesto) z dovozi izgubljen. Med izkopavanji smo očistili v neposredni bližini ležečo rekonstruirano grobnico in grobova (izkopavanja ZVKDS, OE Maribor, leta 1977) ter prestavili tablo.

Saša Djura Jelenko

286

EŠD: 699

Naselje: Stična

Občina: Ivančna Gorica

Ime: Stična - samostan Stična

Naslov: Stična 17

Področje: R, UA

Obdobje: romanika, gotika, barok, 20. stoletje

Vrste dela: 6

V križnem hodniku Samostana Stična so bila v letih 2002–2005 izvedena raziskovalna in konservatorsko-restavratorska dela na arhitekturi, poslikavah in arheoloških ostalinah v vrtu. Rezultati raziskav in posegov so prinesli številne podatke o razvoju arhitekture. Glavnina posegov je bila končana v letu 2004. V prihodnje nam ostajajo posegi na kamnitih arhitekturnih členih in prezentacija rezultatov projekta. V poročilu želimo opisati metodo konservatorsko-restavratorskega projekta in zabeležiti nekaj tistih podatkov, ki v strokovnih člankih še niso bili objavljeni.

Projekt se je izvajal v treh fazah: 1. raziskave poslikav, arhitekturne in arheološke raziskave, 2. priprava programa in 3. izvedba posegov na arhitekturi in poslikavah. Raziskave stropnih in stenskih poslikav so zajemale predvsem podrobno sondiranje, na podlagi katerega smo ugotovili, da je originalna poslikava na mnogo mestih prekrita z beleži, ki so močno zasigali. Luščenje barvnih plasti, prekrivanje originalne poslikave z grobimi ometi, podmehurjenje originalnih poslikanih površin se je pojavljalo na večini medrebrnih polj in ostenju. Manjše konstrukcijske razpoke so nastale v okenskih nišah, na rebrih in sklepniških. Razvodi električne napeljave so poškodovali

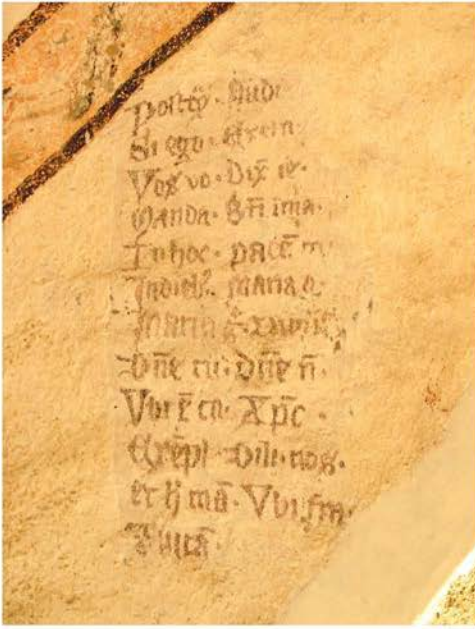
nekaj najmenitnejših poslikav, med njimi obraz sv. Krištofa na skrajni zahodni steni. Med sondiranjem se je odkrilo več manjših fragmentov, ki dokazujejo, da je bilo ostenje v veliko večji meri poslikano tudi s fragmentarnimi zapisi in risbami. Na arhitekturi so se izvajale prve nedestruktivne raziskave že leta 1996, ko sta bili izvedeni termografija ostenja in georadarsko snemanje tal. Raziskave so se nadaljevale v letu 2002 ter obsegale:

1. sondiranje notranjega ostenja in arhitekturnih členov,
2. sondiranje zunanjih fasad, temeljev in terena,
3. arheološke raziskave lavatorija ter
4. naravoslovne preiskave.

Z naravoslovnimi preiskavami so bile določene zvrsti alg, ki so se razvile na peščenjaku. Odzvati vzorci ometov in pigmentov iz obdobja romanike in gotike, ki so vključeni v raziskovalno nalogo Materiali historičnih objektov Restavratorskega centra in Zavoda za gradbeništvo, so v fazi preiskave. Poleg odkritja romanskih stavbnih členov smo med odstranjevanjem neustreznih ometov naleteli na kose jenštrla, ki so domnevno (a ne potrjeno) kosi starega tlaka hodnika debeline 6 cm, ki so ga uporabljali kot gradbeni material za prezidave v stenah. Pri odpiranju vhoda v kapitelj smo naleteli na nekaj opečnih tlakovcev z žigi. Z deli gotških reber so zgradili preklado vhoda v kapitelj, gotško krogovičje, vzdano v vzhodni fasadi, pa je pripadalo dvema različnima oknom in se dimenzijsko ujema z današnjimi šilastoločnimi odprtinami. Med rezultati arheološke raziskave velja poleg temeljev in železnodobnih najdb omeniti detajl opečnega tlaka lavatorija v notranjem vogalu ter fragment ometa lavatorija na stiku z zidom križnega hodnika. Nasutje po obodu vrta je bilo izredno čisto, predvidoma že večkrat prekopano, nazadnje verjetno ob montaži strelovoda, ko so bili izsekani tudi vsi oporniki med okni. Zato se v njem ni našlo pričakovanih fragmentov stekla in ostankov gradbenih sprememb.

Konservatorsko-restavratorske postopke je program predvidel v dveh fazah, prvo v letu 2003 in drugo v letu 2004. Program del na poslikavah je predvidel enakovredno v vseh štirih hodnikih naslednje konservatorsko-restavratorskih posege: odstranjevanje umazanije in prahu, odstranjevanje nanosov novejšega ometa, osvežitev barvnega originala, obrobno obšivanje kritičnih mest, injektiranje in pritrjevanje podmehurjenih mest, kitanje na grobo in kasneje kitanje s finim apnenim ometom ter oblikovanje stikov v nivo z originalnimi poslikanimi ometi. Na podlagi dokumentacije stanja se je pripravil program barvne rekonstrukcije: tonsko usklajevanje (na novo pokitanih mest)

Fragment napisa, odkrit ob sondiranju poslikav.

Opečni tlakovec z žigom.

Preverjanje ležišča krogovičij v šilastoločnih odprtinah.

Fragmenti gotskega krogovičja.

Strop v fazi finega kitanja.

z originalnimi toni, povezovanje manjkajočih barvnih površin ter retuširanje s tehniko črtkanja. Po predvidenem programu je ekipa v dveh delovnih sezonah uspela rešiti slikarski problem vseh štirih poslikanih hodnikov, na vseh konzolah, rebrih in obočnih polah. Fragmenti baročne poslikave in napisov so se le z delno retušo povezali s celoto.

Strop po zaključenem konservatorsko-restavratorskem posegu.

Odkop za drenažo, stanje temeljev, viden strelvod in vidni ostanki opornikov ob J fasadi.

Program del na arhitekturi je predvidel sanacijo vlage in odvodnjavanja vrta, hidrofobno statično injektiranje temeljev, obnovo zunanjih fasad, rekonstrukcijo notranjih ometov, obnovo elektroinstalacij in zasteklitev prehodov. Izdelana je bila projektna dokumentacija elektroinstalacij, ki so se v celoti razpeljale v parapetnem delu notranjih sten in s tem umaknile stenskim poslikavam in obdelavam. Izdelane so bile študije prezentacije lavatorija in romanskih členov ter zamenjave terazzo tlakov, kar pa glede na željo lastnika in po sklepu strokovne komisije ni bilo izvedeno. Odvodnjavanje je vključilo zamenjavo žlebov, postavitve peskolovov ter klasične drenaže s 15-centimetrsko drenažno cevjo, tefond oblogo in nasutjem s prodcem. Voda je speljana po obstoječih dobro ohranjenih opečnih jaških, ki potekajo po diagonali vrta, v središče in od tu preko JV vogala ven iz samostana. Temelji so bili vsi očiščeni in stičeni. Po tehnoloških navodilih ZRMK – GRAS, d. o. o., je bila izdelana primerna injektirna masa (z belim cementom) in izvedeno hidrofobno injektiranje v parapetnem delu zidov. Rezultat injektiranja ni povsem zadovoljiv (soli se še vedno izločajo v bralnem hodniku), nereverzibilnost postopka pa je še dodaten argument proti tovrstnim posegom v prihodnje.

Po restavratorskem sondiranju plasti beležev in ometov se je izvedlo odstranjevanje neustreznih mlajših ometov s fasad ter izločevanje romanskih spolij, ki so bile v glavnem vzdane nad šilastoločnimi odprtinami med današnjo pritlično in prvo etažo. V zidove se je na mestih, kjer so bili odvzete romanske spolije, vzdal gradbeni kamen, ki je bil izkopan iz terena ob izvedbi drenaže. Vse fasade so se ometale v enoslojnem apnenem ometu. Pripravljena je bila groba apnena malta z uporabo domačega stiškega apna in peska iz nasipin stiškega potoka, ki je bil presejan in pripravljen že v letu 2002. Pesku je bilo dodano 5 odstotkov grobega pranegega peska Sostro F 4–8 mm (1 lopata na mešalec). Razmerje apno : pesek = 1 : 2,5, apno premešano in preparirano skozi 2-milimetrsko sito. Fasada je v celoti izdelana z zidarsko žlico. Omet je 4-krat beljen z apnenim beležem in rahlo toniran z dodatkom sivega pigmenta v odtenek ubito bele barve. Robovi stekel v odprtinah pritlične etaže (povprečno 3-centimetrski rob okoli stekel) so izvedeni v podaljšani apneni malti iz kalcitnega peska in se po strukturi namerno ločujejo od ometa fasade.

Pred ometavanjem notranjosti so se zaprle večje gradbene sonde in statično nevarne odprtine ter vse prezentacije, ki se po sklepu strokovne komisije ne bodo prezentirale. Večje odprtine so se zazi-

dale s polno opeko in ostanki prejšnjih prezidav, manjše z ostanki gradbenega kamna in opeke. Opečno polnilo se je po končanem ometavanju zelo izsoljevalo in osušilo šele čez poletje. S presejanim lokalnim peskom so se izdelali poskusni vzorci notranjih ometov, po njih se je izvedla rekonstrukcija notranjega ometavanja v celoti. Notranji ometi so v celoti enoslojni zalikani apneni ometi debeline povprečno 5 mm. Pesek je presejan skozi 3-milimetrsko sito, lokalnega napolavina z dodatkom 30–40 odstotkov do 3-milimetrskega peska iz postojnskega peskokopa. Negovanje ometa z rahlim razpršenim navlaževanjem je trajalo 3 do 4 dni po nanosu. Po pregledu del so notranji ometi žal na več mestih votli; vzroka nam ni uspelo določiti. Podaljšana apnena malta (1 : 3 : 6) z dodatkom cementa se je uporabila le na treh mestih:

- za ravnjanje polic v nišah ločnih odprtin,
- nad vhodom v cerkev zaradi konstrukcijsko obremenjene preklade nad vhodom,
- za stičenjev zidov v temeljih pod terenom.

Celotno ostenje je trikrat beljeno z apnenim beležem, ki smo ga v odtenu prilagodili stropu. Špalete vhodov iz vlečenih štukatur so bile prevlečene s štuko maso in opleskane z rahlo sivim tonom.

Oba prehoda na vrt, stari iz zahodnega hodnika in novi izpred lavatorija, sta na novo zastekljena. Okvirji vseh vrat so izdelani iz inox kovine, prav tako vsa druga kovinska galanterija. Kljuke in zatiči so oblikovani unikatno in ročno izdelani. Vse zasteklitve so iz kaljenega stekla debeline 7 mm.

Glavnina nameravanih del v križnem hodniku, razen lavatorija, je končana. Pripravljala se projekt konserviranja in prezentacije romanskih arhitekturnih členov, ki so trenutno deponirani v Restavratorskem centru. Vsi posegi in postopki so dokumentirani s fotografsko in videodokumentacijo ter izmerami; več kot 15 dokumentacijskih elaboratov in celotno fotodokumentacijo hrani ZVKDS RC.

Ljubiša Milič, Mateja Kavčič

287

EŠD: Rkd-07-02-00139

Naselje: Stranska vas

Občina: Semič, Metlika

Ime: Vinji Vrh pri Semiču – arheološko najdišče

Vinji Vrh

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6, 7

Lokacija Sv. trojice na Vinjem vrhu pri Semiču se nahaja na trasi belokranjskega vodovoda na relaciji Nestoplja vas–Gradac. Intenzivni terenski pregled je potrdil prisotnost arheoloških najdb na območju trase vodovoda. Ker so se dela izgradnje vodovoda na potencialnem arheološkem najdišču Sv. trojica na Vinjem vrhu že začela, so bila 1. 10. 2004 ustavljena. V času od 4. do 6. 10. 2004 je ekipa ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, opravila vrednotenje obsega in stopnje uničenja potencialnega arheološkega najdišča na območju že izvedenega in predvidenega posega.

Očistili smo in arheološko dokumentirali južni profil že izkopanega jarka v dolžni 32 m in izkopali tudi dva testna jarka velikosti 1 x 1 m.

Ugotovitve: Profil

1. Čiščenje in dokumentacija južnega profila sta potrdili prisotnost prazgodovinskih in rimskodobnih najdb v arheoloških plasteh na parc. št. 754/1, k.o. Vinji Vrh. V vseh plasteh so bili najdeni fragmenti prazgodovinske ali rimskodobne keramike in oglja ter ožgane gline. Prisotnost arheološkega materiala v višje ležečih plasteh je verjetno posledica erozije iz arheološkega najdišča v neposredni bližini parcele (koluviacija), medtem ko nižje ležeče najdbe pripadajo intaktnim naselbinskim plastem.

2. Lokacija leži v neposredni bližini zahodno in rahlo nižje od cerkve Sv. trojice, ki je bila zgrajena točno na vrhu hriba Vinji vrh, in je bila že zaradi same zaščitenosti in pregledne lege nedvomno zanimiva že v preteklosti. Celotna površina je zdaj travnata in rahlo vbočena – leži znotraj z zemljo precej zapolnjene kraške vrtače. Verjetno je bila nekoč kmetijska njivska površina, saj so plasti poškodovane do globine 25–30 cm, na mestih, kjer so odstranjevali dolomitno skalovje, pa tudi precej globlje. Na nižjem delu vrtače smo odkrili sledi večjega recentnega vkopa, ki je služil za odlaganje dolomitnega skalovja, ki so ga odstranjevali s parcele v bližnji preteklosti.

3. Izkopani del trase je posegel in poškodoval vse arheološke plasti. Zaradi prisotnosti intaktnih arheoloških naselbinskih plasti, ki jih je izkopani jarek prav tako poškodoval, lahko domnevamo tudi poškodbe na strukturah naselbine. Arheološke plasti ležijo še nižje od izkopa jarka.

Ugotovitve: Testna jarka 1 in 2

1. TJ 2 je potrdil prisotnost prazgodovinskega najdišča na parceli št. 582, k.o. Vinji Vrh.

V SE 003 so bili najdeni fragmenti prazgodovinske keramike in oglja.

- Parcela leži vzhodno in rahlo nižje od cerkve Sv. trojice, ki je bila zgrajena na vrhu hriba Vinji vrh, in je bila nedvomno zanimiva lokacija skozi čas. Celotna površina je zdaj travnata in deluje kot ostanek terase.
- SE 003 v TJ 2 nakazuje na koluvialne aktivnosti verjetno bližnjega najdišča, brez sledov intakt-nih prazgodovinskih plasti in struktur.

Za pregledano območje testnih jarkov lahko na podlagi odkritih plasti in arheoloških artefaktov trdimo, da je lokacija na robu območja človekove aktivnosti v prazgodovinskem obdobju. V TJ 1 lahko odsotnost najdb, pa tudi plitvo stratigrafijo razložimo z erozijskim delovanjem. V TJ 2 pa smo odkrili v temnejši plasti SE 003 fragmente prazgodovinske keramike in oglja, verjetno nanoseno v koluvialnem procesu.

Predel, kjer smo čistili profil že izkopanega jarka, se je izkazal za arheološko najdišče, saj smo v stratigrafiji profila našli precej fragmentov keramike, ožgane glinice in oglja iz prazgodovinske in rimske dobe.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

288

EŠD: Rkd-07-05-00115

Naselje: Stranska vas pri Semiču

Občina: Semič, Metlika

Ime: Stranska vas pri Semiču – arheološko območje Pri gajbi

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Lokacija z ledinskim imenom Pri gajbi na robu Stranske vasi se nahaja na trasi belokranjskega vodovoda na relaciji Nestoplja vas–Gradac. Nadzor in delno čiščenje profila predčasno izkopanega vodovodnega jarka med 7. in 9. 9. 2004 sta potrdila prisotnost arheološkega najdišča na tem območju trase vodovoda. Ker so se dela izgradnje vodovoda na omenjenem arheološkem potencialnem najdišču nadaljevala, je v času od 4. 10. do 6. 10. 2004 ekipa ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa, ovrednotila obseg in stopnjo uničenja potencialnega arheološkega najdišča.

Očistili smo in arheološko dokumentirali dva odseka vzhodnega profila že izkopanega jarka v dolžini po 10 metrov.

Ugotovitve:

- Čiščenje in dokumentacija dveh odsekov sta potrdila prisotnost najdb iz koluvialnih plasti na parceli št. 418, k.o. Vinji Vrh, ki pa so v veliki večini pripadale mlajšim obdobjem. Najdeni so bili sicer v manjših količinah tudi fragmenti rimskodobne keramike, oglja ter ožgane glinice, in to znotraj plasti, ki so bile interpretirane kot paleota (SE 004) iz rimske dobe.
- Celotna površina je zdaj travnata in rahlo vbočena – leži znotraj z zemljo precej zapolnjene kraške vrtače. Verjetno je bila nekoč kmetijska njivska površina, saj so plasti poškodovane, na mestih, kjer so odstranjevali dolomitno skalovje, tudi precej globoko. Na nižjem delu vrtače smo odkrili sledi večjega recentnega vkopa, ki je služil za odlaganje dolomitnega skalovja, ki so ga odstranjevali s parcele v bližnji preteklosti. Višje ležeče plasti (s številnimi kosi oglja in ožgane glinice) so bile verjetno navožene v osemdesetih letih prejšnjega stoletja kot posledica agromeliorizacije.

Za pregledano območje lahko na podlagi plasti in odkritih arheoloških artefaktov trdimo, da je lokacija na robu območja človekove aktivnosti v rimski dobi. Vendar pa lahko samo pri plasti SE 004 trdimo, da gre za intaktno arheološko plast. Druge plasti vsebujejo material iz mlajših obdobj ali pa so bile navožene v recentnem času. Zaradi majhne količine arheoloških najdb in same narave odkrite arheološke plasti opravljena arheološka dela in dokumentacija zadostujejo.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

289

EŠD: 9475

Naselje: Straža

Občina: Novo mesto

Ime: Straža pri Novem mestu – arheološko najdišče Gorenja Straža

Področje: A

Obdobje: železna doba, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Kletna etaža prizidka k obstoječi stanovanjski hiši na parc. št. 100/11, k.o. Gorenja Straža, ki je bila zgrajena v večjem obsegu od predvidenega, se nahaja znotraj Straže pri Novem mestu – arheološko najdišče Gorenja Straža.

Vrednotenje potencialnega arheološkega najdišča je bilo opravljeno v dneh od 22. do 24. 4. 2004 z ekipo ZVKDS, OE Novo mesto, pod vodstvom mag. Maše Sakara Sučević, univ. dipl. arheologin-

je, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa. Arheološko smo ovrednotili okolico obstoječega prizidka, kjer smo pričakovali še intaktne plasti. V neposredni bližini prizidka smo izkopali tri testne järke v velikosti 1 x 1 m.

Ugotovitve: Testni jarki 1–3

1. V vseh treh testnih jarkih smo naleteli na arheološke artefakte. Večinoma gre za železovo žlindro. Najdeni pa so bili tudi odlomki prazgodovinske keramike.
2. Parcela leži na zadnji terasi, ki se spušča od severa proti jugu, pred poplavnim območjem reke Krke. Na skrajnem severnem robu parcele je opazno terasiranje terena, ki bi bilo lahko izvedeno že v prazgodovini. Parcela je v več kot 90 odstotkih pozidana in uničena z infrastrukturo.
3. Plasti v vseh TJ do globine okrog 60 cm nakazujejo na recentno človeško dejavnost (nasipavanje). V globini okrog 60 cm smo naleteli na pokopano recentno ornico, v kateri je bilo obilo žlindre in nekaj prazgodovinskih odlomkov keramike. Na globini okrog 90 cm smo v testnih jarkih 1 in 3 naleteli na intaktno prazgodovinsko plast z obilico žlindre in nekaj prazgodovinskih odlomkov keramike. V TJ 2 je recentni izkop za kanalizacijo uničil vse intaktne plasti.
4. V vseh TJ se je znotraj vseh plasti nahajala žlindra. Intaktna plast (TJ 1 SE 005, TJ 2 SE 005) ni vsebovala struktur, zato domnevamo, da so to območje v prazgodovini uporabljali kot depozit odpadne žlindre. Geološka osnova – aluvialni nanos – se nahaja šele na 100 oziroma 120 cm globine.

Izgradnja podpornega zidu je bila zunaj območja zgoraj opisanega arheološkega vrednotenja, zato smo na isti parceli izkopali testni jarek v velikosti 5 x 2,5 m v dneh od 5. do 13. 5. 2004 tik ob izkopni jami za kletno etažo prizidka in tik ob robu izkopa dovoza.

Ugotovitve:

Faza 1: skalnata geološka podlaga z glineno ilovico nad njo in med kamenjem.

Faza 2: predstavlja prvo človekovo dejavnost, to je deponiranje v depozitne jame (SE 113, SE 128, SE 129) odpadnega materiala, ki je nastalo pri taljenju železove rude/pri pridobivanju železa in železove rude (žlindra, ožgana glina). Vkop stojke (SE 131) nakazuje na možnost neke strukture.

Faza 3: druga in obenem zadnja faza prazgodovinskega deponiranja odpadnega materiala (žlindra, ožgana gline), ki deloma prekrrije skalnato geološko osnovo (SE 126). V tej fazi so se pojavljali največji kosi žlindre.

Faza 4: nalaganje koluvija, ki vsebuje prazgodovinski depozit odpadnega materiala (žlindra, ožgana glina). V tej fazi je zadnjič vidna skalnata geološka osnova (SE 126).

Faza 5: predstavlja plast SE 106, to je preorani koluvij prazgodovinskega depozita odpadnega materiala (faza 4), ki je bil kasneje prekrit z gradbenimi nasipi.

Faza 6: v recentnem času posneta in ponovno deponirana ornica z arheološkim gradivom (SE 122). Vanjo so bila zasajena drevesa, verjetno za sadovnjak.

Faza 7: v tej fazi so združena tri gradbena zasipavanja (SE 100, SE 101, SE 136) ter vkop gradbene jame za kletni prizidek z zapolnjevanjem te.

Faza 8: po izkopu gradbene jame za kletni prizidek in po nasipavanju terena poleg prizidka je bil strojno izkopen vkop za dovozno pot, ki seka naslednje stratigrafske enote: SE 100, SE 101, SE 106, SE 104, SE 105, SE 110, SE 113, SE 109, E 102, SE 103.

Na območju TJ smo ugotovili osem faz človeškega in naravnega delovanja. Drugo in tretjo fazo lahko pripišemo prazgodovinski človeški dejavnosti. Četrta faza predstavlja naravni proces nalaganja koluvija. Faze od 5 do 8 pa predstavljajo recentno človekovo delovanje na tem območju.

Za pregledano območje lahko na podlagi odkritih plasti in arheoloških artefaktov trdimo, da je lokacija znotraj območja človekove aktivnosti v prazgodovinskem obdobju (železna doba). Gradnja prizidka in podpornega zidu je uničila intaktne prazgodovinske plasti.

Phil Mason, Maša Sakara Sučević, Ildikó Pintér

290

EŠD: 2162

Naselje: Straža pri Novem mestu

Občina: Novo mesto

Naslov: Straža pri Novem mestu - cerkev Marije vnebovzete

Področje: R

Obdobje: 12. in 13. stoletje

Vrsta dela: 4

Izvedbo projekta smo začeli v letu 2004 z restavratskim posegom na stranskem oltarju sv. Florjana. Kvalitetno baročno delo ima ohranjeno letnico 1721 na podokvirju slike in ga sestavlja slika sv. Florjana, ki ga obdaja vrhunsko rezbarjen akantov okvir bohotnega videza. Na njem imamo levega in desnega angela ter ob vznožju na levi lesen kip Ignacija Lojolskega in na desni strani Frančiška Ksaverja. Na čelni strani menze je antependij s

sliko sv. Florjana v baročnem zlatem okvirju. Forma oltarja v lesenem deležu rezbarjenega akanta nedvomno predstavlja ognjene zublje, s katerimi se svetniki na sliki spopada v baročni maniri.

Slika sv. Florjana v oljni tehniki na platnu je bila v dokaj dobrem stanju. Odločili smo se za podlepljanje s platnenimi trakovi samo po robu slike. Barvno plast smo impregnirali v dublirni mizi pod pritiskom, brez temperature. Uporabljali smo vrhunske akrilate Plexisol in Lascaux akril kleber, za retušo Maimerji smolno oljne barve in Lefrancov svetleči končni zaščitni lak. Za odstranjevanje umazanije na barvni plasti smo uporabili raztopino triamonijeve citratne soli v vodi, ki smo jo sproti nevtralizirali z vodo in white spiritom.

Pozlata je kljub solidnemu videzu odstopala od lesenega nosilca skupaj s kredno podlago v večini vseh površin zlatega okvirja. Velik delež lesenega nosilca je bil okužen s plesnijo, ki je razkrajala klesano vezivo in les v celoti. Les je že izgubil svojo funkcijo, saj je bil v celoti preobrazen v mognato gobasto razpadajočo snov, kar je sicer običajno po večstoletnem delovanju vlage, lesnih insektov in plesni. Veliko zaključkov akantovega okrasja je manjkalo, ker so odpadali in se sčasoma izgubili. Temeljit poseg v lesno maso je obsegal utrjevanje z umetnimi smolami, vstavljanje lesenih armatur in nosilcev ter domodelacije in rekonstrukcije. Polirano pozlato smo rekonstruirali v klasični maniri, čeprav smo uporabili akrilate, ki so odporni proti mikroorganizmom. Zlate lističe smo polagali na Lefrancov akrilni bolusni rdeči poliment z dodatkom visokokvalitetnega ribjega kleja. Poliment smo aktivirali s alkoholnim aktivatorjem, tj. z domačim žganjem. Za podosnovo smo položili akrilno kredno podlago v petih plasteh. Lesene plastike smo očiščene umazanij konservirali in zaščitili.

Antependijski leseni del je bil podvržen podobnim postopkom kot oltarni leseni del. Slika sv. Florjana je bila restavrirana po programu, ki je ustrezal raztrganinam, zmečkaninam in poškodbam, ki jih je manieristična dekorativna umetnina v oljni tehniki na platnu zahtevala.

Sliko smo podlepili na klasičen način s smolno voščeno maso na platno in poškodbe na barvni plasti retuširali s smolno oljnimi barvami Maimerji. Napeli smo jo na ustrezen podokvir z zagozdami. Sliko sv. Florjana, obe sliki v antependijih in sliko Marijinega kronanja iz atike glavnega oltarja smo znova napeli na nove ustrezne podokvirje ter lica in hrbtne strani slik in lesa zaščitili.

Glavni oltar in prižnico smo demontirali spomladi 2005 in dela izvajamo istočasno na obeh. Po izvoru in problematiki sta identična. Marijin oltar

z višino 4,5 in širino 3,5 m nam podaja vso problematiko restavratorskih posegov, ki jo srečujemo na večkrat predelanih baročnih oltarnih nastavkih. Po odvzemu in analizah vzorcev in sondiranju smo ugotovili, da je pod večplastnim slojem barvnih nanosov dokaj dobro ohranjena slikovita baročna polihromacija, pod katero so v manjših fragmentih vidni tudi ostanki prvotne črne polihromacije, ki ni evidentna na vseh elementih oltarne konstrukcije. Po ustrezni dokumentaciji smo se odločili za konservacijo obeh polihromacij in prezentacijo slikovite marmoracije.

Identična problematika je bila tudi na prižnici, vključno s pozlato. Že večkrat prezlateni deli, tudi na klej in na koncu celo z bronzo so se pokazali tudi s slabo ohranjeno kredno osnovo in poškodovanim lesom. Ohranjeni fragmenti prvotne polirane pozlate so nam bili za vodilo pri rekonstrukciji polirane pozlate. Vse polihromacije na oltarnem nastavku in na prižnici smo prezentirali praktično intaktne in so tudi po posegu sledljive. To velja tudi za kip Marije kraljice z otrokom, kjer smo sanirali poškodbe s termično lopatico. Izpostavimo uporabo kvalitetnih polimerov akrilove smole, ki so v tem času za našo problematiko tehnološko najbolj uporabni materiali. Nekdaj problematični nepropustni akrili se sedaj ponašajo z izvrstno propustnostjo, filtri in lastnostmi, ki so odločilne pri izbiri in etičnih odločitvah v naši stroki.

Prižnico bomo montirali na steno na hrastove lesene nosilce, kot je bila tudi prvotno postavljena. Propadle dele, kot je dno na stopnicah in v prižnici, bomo zamenjali z novimi deskami.

Marijin oltar, prižnica in Florjanov oltar so prezentirani v podobi, ki jim glede na našete dejavnike pripada, uporabljena tehnologija nam zagotavlja optimalno trajnost in stabilnost materialov za vnaprej. Kot vedno so občasne kontrole stanja ne samo priporočljive, ampak pravilo, ki velja za vse končane posege.

Vlado Fras Zavrl

291

EŠD: 4024

Naselje: Studeno

Občina: Postojna

Ime: Studeno pri Postojni – cerkev sv. Jakoba

Področje: A

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 7

Vzporedno s prvo fazo sanacije cerkve sv. Jakoba v Studenem pri Postojni (izkop zunanje strani

temelj) se je junija 2000 izvajal arheološki nadzor gradbenih del, ki ga je za ZVNKD Gorica opravil zunanji sodelavec mag. Draško Josipovič. V izkopnem jarku širine do 1 m in globine od 0,60 do 0,85 m, ki je potekal okoli cerkve in zvonika, niso bile odkrite arheološke sledi. Le na južni strani cerkvene ladje pred zakristijo je bil odkrit dobro grajen in z malto vezan zid debeline 0,68 m in dolžine 3,60 m, ki je potekal pravokotno na ladjo in vzporedno z zakristijo. Zid verjetno pripada starejši zakristiji oziroma cerkveni fazi.

Patricija Bratina

292

EŠD: št.pr. 04-99-ZRD-02-31

Naselje: Subadole

Občina: Komenda

Ime: Subadole - rimski vodnjak

Naslov: Subadole 63a

Področje: A

Vrsta dela: 6

Miran Bremšak iz Komende je v izkopu gradbene jame za stavbo Suhadole 63a opazil temnejši lijakast vkop, ki se je na dnu zaključeval s kamnitim obodom vodnjaka. O tem je obvestil ZVNKD Kranj, ki je organiziral izkopavanje in od Ministrstva za kulturo pridobil potrebna sredstva. Pri izkopavanju je sodelovala tudi ekipa Inštituta za arheologijo ZRC SAZU pod vodstvom dr. Jane Horvat. Vodnjak je segal do globine 10,76 m. Zasut je bil s prodom, vendar so bili že v zgornjem delu zasutja tu in tam najdeni odlomki rimske lončenine. V zadnjem metru globine pa so se pojavili tudi številni, še povsem celi predmeti. Tako so bila najdena 4 bronasta vedra, 4 keramični vrči, bronast zvonec, 6 železnih štirirogljnih kopač, več železnih ključev, več fibul itd. Najdbo lahko datiramo okrog sredine 1. stoletja n. š.

Z lastnikom smo se dogovorili, da bo vodnjak ohranil in ga vključil v ureditev okolice svoje nove stanovanjske hiše.

Milan Sagadin

293

EŠD: 2056

Naselje: Sveti Vrh nad Mokronogom

Občina: Trebnje

Ime: Sveti Vrh nad Mokronogom – cerkev

Marijinega vnebovzjetja

Področje: UA

Obdobje: 15.–18. stoletje

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Nekdanja romarska cerkev Marijinega vnebovzjetja na Svetem Vrhu nad Mokronogom je v osnovi srednjeveška. Na njen nastanek v času gotike opozarjata tristrano zaključen prezbiterij z zazidanimi šilastoločnimi okni in poudarjenim kamnitim talnim podzidkom s poševno prirezanim zaključkom ter šilastoločen kamnit portal s paličastim profilom med dvojnimi žlebom v zahodnem zidu ladje. V zvoniku se je ohranil bronasti zvon z letnico 1430, ki bi lahko razkrival čas nastanka cerkve.

Stavbna zasnova cerkve je v času baroka doživela več sprememb. Ladjo in prezbiterij so nadzidali in na novo obokali ter ju v skladu z baročnim občutjem prostora izdatno osvetlili z novimi okenskimi odprtini. V tem času je dobila nov okras tudi zunanjsčina cerkve, ko so vogale ladje razčlenili z naslikanimi rdečimi vogalniki. Poseben poudarek pa je veljal slikarski dekoraciji tedaj sezidanega zvonika. Robove polkrožnih lokov v pritličju zvonika so poslikali z rdečimi kvadri, med katerimi se opazi tudi diamantni motiv. Rdeči dekorativni motiv obroblja sosvodnici banjastega oboka v zvonici zvonika ter danes zazidano lino na zahodni fasadi zvonika. Sodeč po načinu in motiviki dekorativne poslikave, lahko nastanek zvonika postavimo v 17. stoletje, sedanjo podobo pa je dobil konec 18. oziroma v začetku 19. stoletja, ko so tedanjo baročno streho zamenjali z novo, zasnovano že v strožjih oblikah klasicizma. Tedaj so verjetno tudi na novo slikarsko okrasili fasade zvonika in notranjščino zvonice s črnimi vertikalnimi in horizontalnimi pasovi.

Iz gotskega časa se je v cerkvi ohranila tudi kamnita plošča s polihromirano reliefno upodobitvijo križa, pod katerim stojita Mati božja in sv. Janez Evangelist. Tektonsko poudarjeni, že kar čokati figuri z okrepljenim realističnim izrazom v obrazih sta odeti v oblačila, v katerih se čutijo zapozneli odmevi mehkega sloga. Očitno gre za delo kiparske delavnice, ki je med letoma 1440 in 1465 delovala v Ljubljani in s svojimi izdelki zapolnjevala potrebe v okolici Ljubljane, na Dolenjskem, Krasu in v Istri.

Od nekdanje, 17. stoletju pripadajoče oltarne opreme se je ohranila le oltarna slika Matere božje s plaščem. Slika je zelo poškodovana in šele njena restavracija bo omogočila pravilno datacijo in delavniško opredelitev.

Leta 1797 je cerkev dobila nov glavni oltar. Rokokojski oltarni nastavek, že obogaten z elementi bližajočega se klasicizma, ponavlja za dolenske oltarje značilno obliko: zalomeljeno gredo in obhodna loka. Rokokojsko občuteni arhitekturi stranskih oltarjev iz leta 1799 sta v bistvu le plitva nastavka z osrednjo, oltarni sliki namenjeno nišo

in stebroma ob straneh, ki nosita volutasto oblikovano atiko s sliko v medaljonu. Oltarje pripisujemo delavnici Antona Postla iz Šentruperta.

V mesecu juliju 2004 je Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Novo mesto, izvedel določene raziskave v cerkvi in hkrati dopolnjeval njeno dokumentacijo. Ob vsotopu v cerkev smo ugotovili, da je za oltarjem v prezbiteriju odpadel del baročnega ometa, kar je razkrilo srednjeveško stensko poslikavo. S sondiranjem smo ugotovili, da so zidovi v prezbiteriju v celot poslikani, kot je bil nekdanj v celoti poslikan tudi križnorebrasto obokani strop prezbiterija. V času baroka so prezbiterij nadzidali in na novo obokali, od nekdanjega gotskega oboka pa so ostali le sledovi gotske konzole, na katero so bila oprta obočna rebra. Omete smo sondirali v zelo omejenem obsegu in za glavnim oltarjem odkrili prizor Marije Zavernice s plaščem, borduro slike, podpis romarja ter v omet vrezane napise v pisani gotici iz leta 1600. Na podlagi odkritih detajlov stenske poslikave je mogoče poslikavo datirati v sredo 15. stoletja in jo pripisati slikarju Janezu Ljubljanskemu. Za natančnejšo oceno avtorstva in časa nastanka poslikave bi bilo treba freske odpreti v večjem merilu, kar bo mogoče izvesti šele po sanaciji kapilarne vlage v zidovih cerkve in vzpostavivti stabilnih mikroklimatskih razmer v sami cerkvi.

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Novo mesto, je na podlagi opravljenih raziskav in analiz izdelal konservatorski program celovite obnove cerkve ter izdelal strokovne podlage za razglasitev cerkve za kulturni spomenik. V skladu s programom je bila v letu 2004 okoli cerkve izvedena drenaža.

Tomaž Golob

294

EŠD: 2410

Naselje: Svibno

Občina: Radeče

Ime: Svibno - cerkev sv. Križa

Področje: UA

Obdobje: gotika

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Župnijskemu uradu Svibno smo leta 1995 na podlagi dodatnih sondiranj in na podlagi programa sanacije in prezentacije iz leta 1979 posredovali spomeniškovarstvene pogoje za historično prezentacijo zunanjščine gotske stavbne faze svibenske župnijske cerkve: fasadni ometi na celotni zunanjščini cerkve naj se izvedejo v tehniki

fino glajenega apnenega ometa, ki je beljen z apnenim beležem. Stari ohranjeni in še čvrsti gotski ometi na južni steni kora in delu južne stene ladje naj se mestoma popravijo. Novi ometi naj se naredijo po nastavljenem vzorcu poleg freske na južni steni kora. Novi ometi ne smejo biti narejeni s pomočjo izravnalnih lat, ampak morajo slediti površini zidov. Na podlagi priloženega načrta naj se v finalni omet vrežejo cezure v ometu, ki nakazujejo romansko stavbno fazo cerkve. Prvotna romanska zidava s sočasnimi ometi na južni steni ladje naj se prezentira v najdenem obsegu. Gotsko fresko s sv. Krištofom, ki naj ostane zaščiten pod novejšimi ometi, lahko odkriva in restavrira le za ta dela usposobljen strokovnjak. Fresko s starejšim prizorom križanja in mlajšo plastjo posameznih svetniških figur lahko rešuje le restavrator. Talni zidec naj se ne izdela, temveč naj se zid, ki se prilagaja terenu do višine okoli 30 cm, samo fugira. Robovi polkrožno zaključenega romanskega okenca in mlajšega pokončno pravokotnega gotskega okenca v južni steni ladje naj se izdelajo rahlo zaobljeno. Robovi šilastoločno zaključenih gotskih oken naj se izvedejo ostrorobno. Pred zidarskimi deli naj se zaščiti obe freski in romanski omet na južni steni ladje.

V nasprotju s konservatorskimi pogoji so bili po odstranitvi vseh fasadnih ometov narejeni grobi izravnalni zaribani ometi, brez vrezanih cezur, ki nakazujejo garbarite romanske stavbe. Krajani so samovoljno odstranili zaščito in namerno uničili 26 m² še neodkritih fresk sv. Krištofa, ki je v strokovni literaturi datirana v začetek 15. stoletja in pripisana delu furlanskih mojstrov. Neznane storilce, ki so odstranili tudi 7,5 m² odkritih romanskih ometov, smo prijavili Policijskemu oddelku Radeče. Pri obnovi prosto stoječega zvonika nismo sodelovali, ker zavod o tem ni bil obveščen.

Bogdan Badovinac

295

EŠD: 9562

Naselje: Svržaki

Občina: Metlika

Ime: Metlika – arheološko najdišče Metlika

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, novi vek

Vrsta dela: 6

Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase fekalne kanalizacije naselja Svržaki v dolžini 1,5 km je v času od 25. 2. do 26. 2. 2002 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Ane

Plestenjak, univ. dipl. arheologinje, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnavani odsek fekalne kanalizacije naselja Svržaki poteka delno po apnenčasti geološki podlagi, delno pa leži na pliocensko-pleistocenskih sedimentih (pesek in prod). Leži na območju, ki se dviguje od obkolpske ravnine proti Gorjancem.

Območje I: leži na apnenčasti geološki podlagi.

Območje II: leži na pliocensko-pleistocenskih sedimentih (prod, pesek, glina).

Območje III: leži na apnenčasti geološki podlagi.

Območje IV: leži na apnenčasti geološki podlagi.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Svržaki (območje II – parc. št. 1035/4, k.o. Rosalnice) – en kos prazgodovinske keramike (fragment piramidalne uteži) in en kos ožgane gline nakazujeta na možnost prazgodovinskih ostalin na tem mestu oziroma v neposredni bližini.

Phil Mason, Ana Plestenjak, Ildikó Pintér

296

EŠD: 719

Naselje: Šavna Peč

Občina: Hrastnik

Ime: Šavna Peč - zidano slopno znamenje

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika, pozna renesansa

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Leta 1995 je celjski zavod na podlagi meritev in starejših fotografij, posnetih pred devastacijo v letu 1970, izdelal rekonstrukcijski načrt za obnovo prvotne podobe znamenja iz 17. stoletja. Zaradi zahtevnih sondažnih in kasnejših rekonstrukcijskih del smo investitorju predlagali, da zidarsko podjetje GIB iz Drage pri Hrastniku za izvedbo finalizacijskih del k sodelovanju povabi restavradorja Aleksandra Šileša iz Zagorja ob Savi. Ob odstranjevanju cementnih ometov v letu 1998 in sondiranju ostankov starejših ometov in poslikav smo ugotovili, da je znamenje v osnovi vsaj iz 16. stoletja. V 17. stoletju so z ometi poenotili različno oblikovane niše, prisekani delilni venec v nadstropju in kapni venec iz lehnjaka okrasili z bisernim nizom, niše okrasili s školjkami, ob obrobo niš dodali operutničene angelske glavice, na piramidno streho, prvotno verjetno krito s škrljlem in kasneje s skodlami, pa so dodali vetrnico s petelinom. Pri obnovi škrljlaste kritine v letu 1999 sta bila pod vetrnico s petelinom dodana lijakasti nastavek in bakrena buča, sestavljena iz šestih režnjev. Celotni nastavek je pozlačen. Krovška dela je izvajal Jože Podgrajšek iz Zlakove nad Zrečami.

Beljeni fasadni ometi so bili narejeni v gladko zaribanih ometih. Za rekonstrukcijo izstopajočih arhitekturnih členov – obrob niš, školjk, bisernega niza, operutničnih angelskih glav – je bil uporabljen steklobeton. Ker v spodnjih in zgornjih nišah figuralne poslikave niso bile ohranjene, smo na podlagi izjav domačinov restavradorju posredovali položaj figur svetnikov z njihovimi atributi. V vzhodni niši stoji spodaj sv. Jožef, zgoraj pa sv. Martin na konju, ki daje svoj plašč spodaj ležečemu revežu. V južni niši stoji spodaj Marija Brezmadežna, zgoraj pa je križani Jezus Kristus. V zahodni niši stoji spodaj sv. Krištof, zgoraj pa sv. Florijan. V severni niši stoji spodaj sv. Anton Puščavnik, zgoraj pa sv. Miklavž Barijski. Restavrador ni upošteval konservatorskega izhodišča, da so lahko kipi svetnikov izrazno sodobno oblikovani, a razpoznavni v svoji pojavnosti. Kipi v nišah so oblikovani v historičnih formah. Pleskarji so z oker barvo samovoljno prebarvali biserni niz, operutničene angelske glave in obrobili školjke v nišah, čeprav so imele barvno poudarjene le režnje v sredini. Rekonstrukcijo znamenja so finančno omogočili Ministrstvo za kulturo RS, Občina Hrastnik in Krajevna skupnost Šavna Peč.

Bogdan Badovinac

297

EŠD: 8636

Naselje: Šentjernej

Občina: Šentjernej

Ime: Šentjernej – trško jedro

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 1

Za potrebe investitorja (R&B LING, d. o. o.) je bil februarja 2001 na trasi krajevnega kabskega omrežja Šentjernej (1. faza) opravljen ekstenzivni površinski in podpovršinski terenski pregled, ki je zajel Šentjernej z neposredno okolico. V smeri Dolenje Brezovice – južno od šolskega stadiona – sta na poljih s površinskim pregledom bili odkriti dve novi prazgodovinski (verjetno poznobronastodobni) najdišči na parc. št. 485/3 in 598/1 k.o. Šentjernej. Tudi na poljih vzhodno od centra naselja je bila na parc. št. 359/2 k.o. Šentjernej pri površinskem pregledu odkrita prazgodovinska keramika. Še nekoliko bolj proti vzhodu pa so bili na parc. št. 1449 k.o. Gradišče odkriti ostanki rimskodobne kritine oziroma gradbenega materiala in le en kos lončenine. V tej raziskovalni kampanji so bila torej odkrita vsaj štiri potencialna arheološka najdišča.

Dela za istega naročnika so se nadaljevala še v juniju 2001. Ekstenzivni terenski pregled za traso krajevnega kablanskega omrežja Šentjerneje (2. faza) se je tokrat izvajal na zahodnem delu Šentjernejskega polja. Če je bilo v prvem delu pregledano približno 8 km, pa je bilo z drugim pregledom linijsko preiskanih kar 15 km. Na ta način je bilo odkritih še deset arheoloških najdišč. Prazgodovinska keramika je bila odkrita vzhodno od Dolenje Stare vasi na parc. št. 837 k.o. Šentjerneje, pa vzhodno od Ledede vasi na ledini Podbrezje (parc. št. 2359 k.o. Ostrog), vzhodno od vasi Dobravice ob cesti proti Šentjerneju na parc. št. 1454/1, 1455/1 k.o. Šentjerneje, severno od Dobravice ob cesti proti zaselku Razdrto na parc. št. 3636/2, 1360 k.o. Šentjerneje, ob cesti med Gorenjim in Dolenjim Maharovcem na parc. št. 1164 k.o. Gor. Orehoviča, pa nekoliko vzhodnjeje proti Drganškemu potoku na parc. št. 1140/1 k.o. Gor. Orehoviča, vzhodno od vasi Loka na ledini Brstovke na parc. št. 254 k.o. Gor. Orehoviča, pa tik ob že znani lokaciji rimske podeželske vile Dolenje Gradišče – arheološko najdišče Lazice (predlog za vpis v ZRD 295/99) na parc. št. 354, 278 k.o. Gradišče in zahodno od cerkve sv. Kozma in Damjana na parc. št. 948/1, 948/2 k.o. Gradišče. Zanimivo je dejstvo, da je bilo rimskodobnih poselitvenih ostankov bistveno manj. Zanesljivo smo jih lahko določili le na parc. št. 997 k.o. Gradišče vzhodno od vasi Maharovec ob Maharovskem potoku. Ob pomoči odgovornega konservatorja je dela na terenu vodila Saša Caval. Vsi zemeljski posegi so bili nadzorovani, v primeru Grobelj (prim. EŠD 172, Groblje pri Prekopi – arheološko območje Groblje) pa je bil poleg intrasite valorizacije opravljen tudi zavarovalni izkop manjšega obsega.

Uroš Bavce

298

EŠD: 10649

Naselje: Šentpavel pri Domžalah

Občina: Domžale

Ime: Šentpavel pri Domžalah - arheološko

najdišče sv. Pavel

Naslov: Šentpavel pri Domžalah, KO Študa 501

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrste dela: 6

Občina Domžale je v letu 1999 naročila izgradnjo kanalizacijskega voda iz smeri Dragomelj proti cerkvi sv. Pavla v Šentpavlu pri Domžalah. Dela je nadzoroval Milan Sagadin iz Zavoda za varstvo

naravne in kulturne dediščine Kranj in jih prekinil 6. 10., ko je gradbeni stroj zadel ostanke temeljev rimske stavbe. Že naslednji dan je izkopavanja začela arheološka ekipa Arhej, d. o. o., ob pomoči fizičnih delavcev podjetja Magelan, d. n. o., ter A & K, d. n. o. Med izkopavanji, ki so trajala od 7. 10. do 29. 10. 1999, je bilo raziskano območje vzhodno od cerkvenega obzidja cerkve sv. Pavla v obsegu 56 m².

Zgornje plasti so predstavljale nasutja, cestne utrditve in dve večji apnenici iz mlajših obdobjih. V teh plasteh naj omenimo najdbe dveh beneških novcev.

Pod recentnimi nasutji sta se pokazala dva prostora rimske bivalne stavbe. V enem je bil najden mozaik, v drugem pa so bili ohranjeni ostanki hipokavsta. Prostora se nadaljujeta zunaj območja raziskav in nista bila izkopana v celoti. Pred severno steno prostora s hipokavstom je bilo odlično ohranjeno kurišče (praefurnium). Poleg omenjenih dveh prostorov je bilo na južni strani vzhodnega profila izkopnega polja opaziti ostanke temeljev tretjega prostora, ki je bil prav tako opremljen s hipokavstom in se nadaljuje zunaj izkopnega polja proti vzhodu. V ruševinski plasti so se našli številni kosi poslikanega ometa. Kovinski, stekleni in keramični predmeti, pridobljeni v ruševinskih plasteh mlajše faze, so redki in za datacijo slabo uporabni. Z novci cesarjev Klavdija II. (268–270), Licinija I. (313–315) in Konstantina I. ali sinov (330–335) je še najbolje datiran čas uporabe in sesutja te faze.

Pod tlakom hipokavsta in pod konstrukcijo kurišča je ležala ruševina starejše faze rimske arhitekture z ohranjenimi temelji zidov, ki so torisno večinoma sovpadali z arhitekturo mlajše faze. V kulturni in ruševinski plasti starejše faze smo našli tri tegule s pečati druge italske legije, poleg njih pa še oljenko tipa Loeschcke X s pečatom CRESCES in odlomek še ene oljenke nedoločljivega tipa z enakim pečatom. Za datacijo so pomembni tudi odlomki amfor, ki pripadajo tipom Dressel 6B in Schörgendorfer 558. Med odlomki namiznega posodja prevladujejo krožniki, tako imenovani Soldatenteller. Kuhinjsko posodje je zastopano z lonci, ki kažejo na lokalno proizvodnjo. Pojavljajo se tudi nekateri kovinski in stekleni predmeti. Po vodilnih tipih lahko uporabo te arhitekturne faze umestimo v čas od konca 1. do 2. stoletja.

Odkriti arhitekturni ostanki se navezujejo na strukture, odkrite v letih 1997, 1998 in 2004 vzhodno in zahodno od področja naših raziskav. Zagotovo smo ugotovili severni rob antične strnjene pozidave, ki jo je zamejevala brežina terase ali še verjetneje korito lokalnega paleovodotoka. On-

Šentpavel. Mozaični tlak, izdelan iz belih kamnitih in rdečih glinenih kock (foto: Matjaž Novšak)

Šentpavel. Prostor s hipokavstom in prefunijem (foto: Primož Predan)

stran meje poselitve, nekaj več kot 200 m zračne linije stran, je bilo v letu 2001 v okviru arheologije na avtocestah izkopano manjše grobišče z grobovi, starejšimi od obravnanih dveh faz, ter z lokalno cesto sočasno obema našima fazama (Novšak, 2003, 254). V smeri proti jugu, na območje današnjega naselja, širitve rimske urbanizacije zaenkrat še nismo zamejili.

Januš Jerončič, Matjaž Novšak

299

EŠD: 10649

Naselje: Šentpavel pri Domžalah

Občina: Domžale

Ime: Šentpavel pri Domžalah - arheološko

najdišče sv. Pavel

Področje: A

Vrsta dela: 6

Ob nadzoru zemeljskih del za novo kanalizacijo so bili 6. 10. 1999 ob podružnični cerkvi sv. Pavla odkriti ostanki antične arhitekture. Glede na rezultate raziskav iz let 1998 in 1997 je bila najdba tudi pričakovana. Dela so bila ustavljena, nadaljevale so se arheološke raziskave na površini 20 x 5 m. Odkriti so bili dobro ohranjeni ostanki dveh reprezentativnih prostorov rimske vile. V enem (zahodnem, ki se širi še pod pokopališče) je bilo odkritih približno 3 m² mozaika (iz 4. stoletja), osrednji prostor v izkopnem polju pa je bil v celoti zapolnjen z ostanki hipokavsta (stebrički in krovne plošče iz peščenjaka, tubulatura ob stehah). Iz tega prostora izvira tudi več drobcev fresk in štukature, nadaljeval pa se je tudi še proti vzhodu, zunaj ogroženih površin. Severno od prostora s hipokavstom je bil še dobro ohranjen praefurnij, ki je – tako kot celotna stavba – kazal dve jasno ločljivi gradbeni fazi. Prvo je moč datirati v sredino 3. stoletja, drugo pa v sredino 4. stoletja. Najdeni so bili tudi trije odlomki tegul z žigi Druge italške legije. Za ohranitev drugih delov vile nam je uspelo spremeniti projekt kanalizacije in zbiralnik prestaviti na njen konec.

Milan Sagadin

300

EŠD: 730

Naselje: Šentrupert na Dolenjskem

Občina: Třebnje

Ime: Šentrupert na Dolenjskem - cerkev sv. Ruperta

Področje: UA

Obdobje: 15. stoletje

Vrsta dela: 4, 6, 7

Župnijska cerkev v Šentrupertu je bila zgrajena v več gradbenih fazah v 15. stoletju. V kasnejših obdobjih ni doživela večjih predelav. Izjema so obnove v 19. stoletju, ko so prenovili okna in zunanje opornike ter predelali pevski kor. Obsežnejša konservatorsko-restavratorska dela so potekala v sedemdesetih in zgodnjih osemdesetih letih 20. stoletja. Čeprav je stavba bolj ali manj redno vzdrževana, pa je bila celovitejša prenova stavbe začeta šele leta 1999.

Dela so v prvi fazi zajela poleg dokumentiranja stanja predvsem restavriranje okenskih krogovičij in nekaterih drugih kamnoseško oblikovanih stavbnih členov, zlasti talnega zidca okoli zvonika in portala v zakristijo, ki so zaradi delovanja mete-

Krogovičje v ladji - po restavriranju. Foto: R. Peskar

ornih voda in zoba časa močno propadli. Tako kot pri restavriranju krogovičij in delilnih stebričev je bil tudi tu kot novi material izbran bihacit in delno lokalni peščenjak iz okolice Čatež ob Savi, ki je po barvi in drugih lastnostih najbolj podoben lokalnemu peščenjaku. V okviru kamnoseško-restavratorskih del so bili zamenjani le povsem propadli deli, predvsem posamezne partije delilnih stebričkov. Le v enem od severnih oken je bila izdelana kopija osrednjega dela krogovičja, ki se danes od originalne strukture loči po svetlejšem tonu peščenjaka. Tudi v vseh petih oknih prezbiterijskih del so bili zamenjani propadli deli stebričkov, poškodbe pa zakitane z maso na mineralni osnovi, ki je kompatibilna s kamnito osnovo. Z mineralno maso so bile zakitane tudi poškodbe na krogovičjih, fuge med kamni pa z apneno malto. Originalne kovinske prečke, ki so služile za fiksiranje delilnih stebričkov in zasteklitve, so bile očiščene in zaščitene z ustrežno barvo za kovino. Dela je izvajal kamnosek Franc Kocjan iz Zagrada pri Škokjanu.

Poleg kamnoseško obdelanih členov so dela zajela tudi restavriranje zasteklitve, vitraža iz okroglih pihanih stekelc, od katerega se je v ladji ohranil celo manjši košček originalnega stekelca v naravnem modrozelenkastem tonu stekla. V prezbiteriju smo v osnovi zahtevali, da se predhodno v okviru steklarsko-restavratorskih del preveri možnost restavriranja fragmentov tirolskih vitražev iz 19. stoletja. Vendar se je izkazalo, da so v tako slabem stanju, da jih je bolj smiselno konservirati in ne ohranjati in situ. Zaradi tega smo se odločili, da nova zasteklitve iz okroglih pihanih stekelc le barvno sledi starejši zasteklitvi. S tako zasteklitvijo je bila dosežena enotnost prostora oziroma enotnost z vitraži v ladijskem delu. Ohranjeni vitraži iz 19. stoletja so bili ustrezno konservirani

in bodo predvidoma razstavljeni v galeriji namenjenem nadstropju zvonika. Pri sami zasteklitvi je bila posebna pozornost posvečena konstrukciji vitraža, zlasti svinčnim profilom, ki so močnejši od običajnih, kar je bilo pogojeno tudi z nekoliko debelejšimi stekelci (od 3 do 4 mm), še posebej pa pomožni jekleni konstrukciji. Ta je bila izdelana na podlagi prvotne konstrukcije, ki ni zajemala samo prečnih kovinskih prečk, ki služijo prvenstveno kot opora za delilne stebričke, temveč tudi vertikalne, ki obenem pomenijo pomembno dodatno ojačitev vitražne konstrukcije (svinčenih profilov). Vendar so bile vertikalne jeklene šibke izdelane in montirane tako, da jih je mogoče po potrebi oziroma pred demontažo posameznih delov vitraža razstaviti. Dela je izvedel Peter Jankovič iz Rogoške Slatine (Non-stop, d. o. o.).

V notranjščini cerkve je doslej uspelo izvesti le obnovo pevskega kora skupaj z orglami. Z začetimi deli na pevskem kora se je izkazalo, da je bilo tlakovanje izvedeno z opečnatimi tlakovci, nanje so bili položeni tramovi z deskami, medtem ko je pri vhodu nameščenih nekaj kamnitih plošč, sicer pa je tlak nivojsko precej neenoten. Z odstranitvijo dela nasutja smo ugotovili, da je omet, ki je bil kasneje večkrat prebeljen in v 19. stoletju tudi poslikan, starejši od zahodne empore, zgrajene bolj ali manj sočasno z ladijskimi oboki okoli leta 1497. V skladu s statično presojo je bilo treba pevski kor ustrezno statično utrditi oziroma namestiti ustrezne kovinske traverze, na katere je bil izveden plavajoči betonski estrih. Na to površino so položili hrastove deske, s čimer so poenotili pohodno površino. Obenem je bila na novo izdelana ograja pevskega kora, katere linija je bila poenotena, medtem ko je novogotska ornamentika v obliki slepega friza trilistov ostala nespremenjena. Zidarska dela je izvajalo podjetje Grating, d. o. o., iz Ljubljane.

Robert Peskar

301

EŠD: 15078

Naselje: Šentviška Gora

Občina: Tolmin

Ime: Šentviška Gora – domačija Šentviška Gora 15

Naslov: Šentviška Gora 15

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 2, 4

DTP Bovec – Kobarid je za stanovanjsko-gospodarski objekt pri Lukšu na Šentviški gori, ki je bil

v potresu leta 1998 poškodovan, naročila pripravo projektne dokumentacije.

Sodelovala sem pri pripravi konservatorskega programa in pri usklajevanju izvedbe projektne dokumentacije za popravno obnovo.

Andrejka Ščukovt

302

EŠD: 3155

Naselje: Širje

Občina: Laško

Ime: Širje - cerkev Brezmadežnega spočetja Device Marije

Področje: UA

Obdobje: barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Leta 1996 so bili na podlagi sondiranja vsi fasadni ometi župne cerkve obnovljeni v tehniki gladko zaribanega ometa. Na fasadah cerkvene ladje in zakristije se je ohranila in obnovila obstoječa maltasta členitev. Na prezbiteriju sta se obroba okrogle line in polkrožna obroba južnega okna črtno vrisali v novi omet in barvno členili. Osnovne ravne površine so barvane v odtenku svetle sivomodre barve, izstopajoča fasadna členitev pa v beli barvi. Špalete oken so barvane belo. Talni zidec, ki je izveden v grobem ometu, je barvan v temnejšem odtenku osnovne barve. V južni steni ladje sta prezentirana dva romanska okna kot izjemen dokument v stavbni zgodovini cerkve. Način prezentacije, ki smo ga posredovali gradbeniku Jožetu Zorku, je le začasna rešitev v naglici, s katero se obnavlja cerkev. Novi ometi na zunanjsčini zvonika so izvedeni v tehniki gladko zaribanega ometa. Na vogale zvonika so v svež omet včrtani pilastri. Barvni ton osnovnih površin je enak kot na osnovnih površinah drugod v cerkvi. Pilastri so barvani belo, s sivim senčenjem. Profilirani podkapni venec, obrobe lin in oken, delilni kamnitni venci so barvani belo. Številčnice ur so narisane, manjkajoči kovinski kazalci pa po načrtu narejeni na novo. Obnovo zunanjsčine je financirala Župnija sv. Helene. Loka pri Zidanem Mostu.

Bogdan Badovinac

303

EŠD: 3404

Naselje: Škalske Cirkovce

Občina: Velenje

Ime: Škalske Cirkovce - cerkev sv. Ožbalta

Področje: UA

Obdobje: pozna renesansa

Vrsta dela: 4, 7, 8

V letih 1996 in 1999 sta restavradorja Jasna Radšel in Ervin Potočnik odkrila in restavrirala poslikavo na slavaločni steni kora in v južni kapeli podružnične cerkve Župnije sv. Martina v Velenju. Na slopih slavaloka kora stojita figuri dveh škofov, na levi strani sv. Blaž s škofovsko palico in svečo v rokah ter na desni strani postava v škofovski opravi, s škofovsko palico in nedoločljivim atributom ob nogah. Ob slopih slavaloka južne kapele sta naslikana druga dva sveta škofa. V južni kapeli iz druge polovice 17. stoletja je na arhitekturnih členih naslikana rastlinska ornamentika s cvetličnimi girlandami na oprogah in doslikanimi kanelurnimi stebri na pilastrih. Na stenah je v spodnjem delu desno od oltarja naslikan sv. Jurij na belcu v boju z zmajem, levo od oltarja pa sv. Martin, ki daje svoj plašč siromaku. V lunetah sosvodnic je na levi podoba sv. Janeza Nepomuka s križem na oltarju, v sredini Marijino kronanje in desno verjetno sv. Anton Padovanski z malim Jezusom na oltarju. Stenska poslikava je bila prebeljena. Odstranjevanje recentnih beležev je bilo zahtevno, saj je poslikava naslikana na suho, v spodnjem delu pa je bila še močno zasigana. Manjkajoča dekorativna ornamentika se je rekonstruirala, manjkajoče barvne ploskve na figurah pa so se povezoval v celoto z barvnimi točkami. Levi kip sv. Ignacija na oltarnem nastavku iz druge polovice 17. stoletja ima na knjigi napis: »Deus meus et omnia Omnia at majorem tej gloriam ...« in na drugi strani: »Ta oltar je prenovil uč. pri gosp. Zorati Golob. Fr. 1930 leta ...« Na knjigi desnega kipa sv. Frančiška Ksaverja se je pod citat iz biblije »Eksaltavit anima mea Domini ... etc« podpisal Franjo Šaloven, mizarški pomočnik. Restavriranje stenskih poslikav je financiralo Ministrstvo za kulturo RS.

Bogdan Badovinac

304

EŠD: 4996

Naselje: Škocjan

Občina: Divača

Ime: Škocjan pri Divači - vas

Naslov: Škocjan - domačija Škocjan 3

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4

V domačiji danes živi družina, ki ima z lastniki sklenjeno najemno pogodbo. Prejšnji lastniki, Delezovi, so bili mali kmetje z eno do dvema

kravama v štali ter nekaj malega gozda in obdelovalnih površin, ki so jim omogočili skromno preživetje. Sprva so živeli za farovžem (parc. št. 38 k.o. Naklo). Konec 19. stoletja so Delezovi zgradili hišo na sedanji lokaciji. Prvi zapis v zemljiški knjigi iz leta 1870 navaja kot lastnika »Deles Andreja od Antona«, živečega na naslovu St. Canzian 9. Leta 1911 je bila hišna številka popravljen iz 9 v 16, ta pa leta 1959 v današnjo številko 3. Domačija leži na parceli št. 74 k.o. Naklo, na desni ob vaški poti pred pokopališčem. Stanovanjsko in gospodarsko poslopje sta zalomljeni na vogel ter s severne in vzhodne strani omejujeta dvorišče. S preostalih dveh strani je dvorišče obzidano z deloma že porušenim suhozidom. Na dvorišču pred gospodarskim poslopjem stoji vodnjak z zidano štirioglato šapo. Javni zavod Park Škocjanske jame, ki je lastnik domačije do treh četrtin, je na naš zavod naslovil prošnjo za izdajo kulturnovarstvenega soglasja za preureditev domačije v arheološki muzej. Podali smo kulturnovarstvene pogoje, med katerimi je predvsem ohranjanje domačije v obstoječih gabaritih. Ker ti za potrebe arheološkega muzeja ne zadoščajo, Park Škocjanske jame preverja možnosti nastanitve muzeja na drugi lokaciji.

Eda Belingar

305

EŠD: 9116

Naselje: Škocjan

Občina: Divača

Ime: Škocjan - Jurijeva štala

Naslov: Škocjan b. št.

Področje: E, U

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7

Nekdanja štala leži na parc. št. 60/1 k.o. Naklo. Sodila je k domačiji Škocjan 5, po domače Pri Jurijevih. Postavljena je ločeno pred strnjeno pozidano vasjo, desno ob dovozni cesti iz Mata-vuna v Škocjan. Gospodarsko poslopje je služilo v pritličju kot štala za krave ter v manjšem, desno od vhoda z naknadno pozidanim kamnitim zidom oddvojenem prostoru kot štala za prašiče ter *wdr*, senik čez ves prostor pod streho. Od nekdanje zgradbe so danes ostali le zunanji nosilni zidovi. Vidni so ostanki tako zunanjega kot notranjega grobo zaribanega ometa, ki je bil tanko nanesen. V notranjosti so vidni ostanki apnenega beleža. Vhod v objekt je s severne strani, skozi večji kamnit portal s trikotniško zaključeno preklado ter kamnitima bazama in pazduhama. Levo in desno od vhoda sta kamniti okni z dvojno kovano

mrežo. Nad vhodnim portalom je s kamnitim okvirjem obrobljena odprtina, skozi katero so kar z voza metali seno na *wdr* in katere desni kamen je v spodnjem delu posnet na ajdovo zrno in narobe obrnjen. Vzhodna fasada je brez odprtin. Na južni fasadi je na levi notranji strani vidna zazidana odprtina z leseno preklado, ker pa je zunanja stran ometana, ne moremo z gotovostjo reči, ali je to bila okenska odprtina ali zgolj zidna niša. Zahodna fasada je imela v vislih manjše, s kamnitim okvirjem obrobjeno okno s kovano mrežo. Streha je bila simetrična korčna dvokapnica. Na severni in južni fasadi je tekel skrlast strešni venec, ki je deloma še ohranjen, vzhodna in zahodna fasada pa sta bili brez napušča. Ostrešje je bilo leseno, čezenj so bile položene, za kritino pa so služili korci. Javni zavod Park Škocjanske jame namerava v gospodarskem posloju namestiti krasoslovno arheološko zbirko. Za prenovo smo izdelali konservatorski program s KVP ter preverjali njegovo upoštevanje pri projektu, po začetku prenove pa nadziramo potek del.

Eda Belingar

306

EŠD: 15897

Naselje: Šmarje pri Sežani

Občina: Sežana

Ime: Šmarje pri Sežani – arheološko območje

Šmarska jama

Področje: A

Obdobje: prazgodovina in rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Manjša pečina s horizontalnim dostopom in izjemno zanimivim okoljem vzhodno od vasi Šmarje je v prostorskih dokumentih zavarovana od leta 1982 (Elaborat kult. dediščine za občino Sežana; Osmuk); v letu 2003 je lastnik okoliškega zemljišča iz doslej ne povsem pojasnenih razlogov posegel v notranjost pečine s precejšnjim odkopom (okoli 0,70 m globoko v celotni dolžini jame) in odkopani material izrabil za nasipanje dovozne poti in izravnavo dela zemljišča. Posebej poškodovan je vhod v jamo. Na najdbe so nas opozorili geologi, ki so si ogledali škodo v jami (M. Stupar). Ob ogledu smo v zunanjih nasutjih, ki smo jih skrbno ponovno pregledali, ugotovili veliko količino arheološkega gradiva, predvsem lončenine, in vmes številne odlomke rimskodobnih oljenk. Prazgodovinskega gradiva je bilo v zunanjem razsutju sorazmerno malo, vendar sodimo, da izkop še ni segel v globlje plasti – poleg železnodobne keramike tudi vsaj poznobro-

nastodobna. V delno dosegljivem profilu izkopa v koncu jamskega rova smo videli, da je antična lončenina v sedimentu razpršena, a je to lahko posledica starejših vkopov v jami.

Veliko število odlomkov oljenk, predvsem reliefnih, pečatnih, je znatno manj, kosov keramike tankih sten, sigilate je zelo malo; to nakazuje možnost, da je v jami obstajalo manjše kultno mesto s prav določenim obredom, kjer so kot votivni predmeti služili drobci ali (morda včasih?) celi lončeni predmeti. Kovinskih predmetov, prepoznanih kot votive, razen šestih novcev, nismo zasledili.

Datacija za rimsko dobo: 1.–2. stoletje n. š. (novci – sredina 2. stoletja).

Kljub prepovedi je lastnik zemljišča v jamo ponovno posegel, saj inšpekcijske prepovedi ne zadostujejo. Načrtujemo zapiranje vhoda v jamo s kovinskimi vrati.

Nada Osmuk

307

EŠD: 7920

Naselje: Šmarje pri Jelšah

Občina: Šmarje pri Jelšah

Ime: Šmarje pri Jelšah - kapelice Križevega pota

Področje: UA

Obdobje: zrel barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

V letu 1995 je bila na podlagi statičnega projekta podbetonirana najprej 2. kapela, nato pa še kapele od 5. do 13. Dela je izvajala Marija Novak, s. p. Po postavitvi gradbenih odrov je krovce Jože Podgrajšek na vseh omenjenih kapelah pregledal in zamenjal poškodovani strešni konstrukcijski les ter na novo prekril strehe tudi s starim prebranim skriljem. Vse male kapele so imele zaradi slabega tesnjenja ob kamnitih čelnih nastavkih poškodovane špirovce. Restavrator Tone Podkrižnik je pozlatil vse monštrance iz strešnih zvončkov in po starejši fotografiji izkovan križ iz 2. kapele. Po odstranitvi poškodovanih ometov so bili narejeni novi apneni. Slikopleskar Mirko Zebec je fasade z dvobarvno členitvijo prebarval z apnom in oker oksidnimi pigmenti. Na laterni 14. kapele je v celoti nov skril, na preostali strehi pa je prebran in nov.

Na podlagi starejših fotografij, kjer so vidni prvotna postavitev in drže rabljev ob Kristusu, in na podlagi utrjenih ostankov figuralne skupine mučenja Kristusa iz 3. kapele – ječe – so bili v ateljeju Restavratorskega centra RS leta 1994 narejeni v umetni smoli odlitki vseh kipov. Leta

1996 sta bila narejena pozlata Kristusovega plašča in srebren oklep vojaka s helebardo. Restavrator Rado Zoubek je na oboku 1. kapele začel reševati stensko poslikavo in štukaturni okras. Slabi ometi brez veziva in štukaturni okras so se komaj držali podlage, barvni belež se je luščil, ker ni bil sprjet s podlago. Štuk iz gipsa, ki je bil kasneje popravljen z malto, je bil pritrjen s kovanimi žebli. Barvna podoba oboka, popravljenega leta 1911, je identična, le da so prvotni barvni odtenki svetlejši. Freska sv. Roka ni naknadno preslikana, imela pa je slab nosilec in temeljnik. Novi ometi ob štukaturi so bili odstranjeni, stari so bili obšivani in injektirani. Prvotna marmorirana poslikava je bila ohranjena le v ostenju stranskih vrat, novejša pa povsod pod profiliranim ogredjem. Po saniranju starih in izdelavi novih ometov je restavrator Aleksander Šiljes izdelal manjkajoči štukaturni okras. Zidarji so v spodnjem delu naredili nove zaglajene omete. Leta 1996 sta bili obnovljeni strehi na 4. in 1. kapeli. Na 4. kapeli je bil zamenjan le močno poškodovan konstrukcijski les, na 1. kapeli pa je bila v celoti zamenjana močno poškodovana in prhljiva strešna konstrukcija. Po vzoru strešnega stolpiča 4. kapele je bil na novo pozidan strešni stolpič 1. kapele. Na strehi stolpiča je zdaj nov skril, prebran stari je pribit na vzhodnem slemenu kapele, na zahodnem slemenu pa je nov skril. V nasutju na podstrehi sta bila najdena dva originalna baročna medeninasta svečnika. Nuška Dolenc Kambič je v stari okvir lunete iz 4. kapele vdělala novo vitražno zasteklitev iz šesterokotnih stekel.

V letih 1996 in 1997 je kovač Miha Krištof obnovil kovane vratnice iz 1. kapele. Ob detajlnem pregledu vratnic je bilo ugotovljeno, da okrasni deli niso zlačeni, ker so bile vratnice že nekajkrat popravljane. Novejši okrasni deli, ki so oblikovno manj izrazni ter precej bolj poškodovani od originalnih členov, so bili po vzoru originalnih skovani na novo. Po popravilu manjših poškodb so bile kovaško obnovljene vratnice grundirane in površinsko zaščitene s črnim premazom. Z enakim postopkom so bile obnovljene železne kovane vratnice iz 3. in 4. kapele ter vratnice božjega groba 14. kapele. Manjkajoče vratnice sv. stopnic iste kapele so bile na novo skovane po vzoru vratnic božjega groba. Mreža v oltarju 4. kapele je narejena na novo po ohranjenem originalu. Restavrator Rado Zoubek je leta 1997 na oboku 1. kapele končal zaključna restavratorska dela, ki so obsegala fino kitanje sten, utrjevanje barvnih plasti na freski na oboku, na kartušah štukaturnega okrasa, nanašanje barv v poljih s štukaturo in barvno toniranje freske na oboku.

Na podlagi starih zapiskov in stanja na terenu smo leta 1998 izbranemu izvajalcu obnovitvenih del na kalvarijski poti, tj. GRAPO, d. o. o., podali kulturnovarstvena izhodišča: na strmejših mestih, kjer je prišlo do zdrsov poti, naj se večje kamnitne talne plošče nepravilnih oblik položijo ob straneh, manjše pa pravokotno na teren. Večji ploščati kamni so obenem tudi krovne plošče na škarpah. Vse stopnice naj se na podlagi rekonstrukcijskega načrta ponovno preložijo na prvotna mesta, kjer naj se pravilno položijo in utrdijo. Manjkajoče stopnice naj se nadomestijo z novimi kamnitimi. Vsem malim kapelicam naj se utrdi stopnica nad podestom. Površina med zunanji zidovi kapelic in obodnimi zidovi naj se do prestopov tlakuje s kamnitimi ploščami nepravilnih oblik. Druge površine naj se zasujejo z grobim peskom. Škarpe obodnih zidov ob kapelicah naj se povežejo s popravljenimi škarpami ob poti. Škarpam ob poti, ki varujejo teren pred zdrsi zemlje, naj se naredi armiranobetonski oporni zid, obložen z rezanim kamenjem. Nizke škarpe naj se zidajo v vzporednih plasteh s potjo, medtem ko naj se visoke škarpe zidajo v horizontalnih plasteh. Manjkajoče kamnite krovne plošče naj se nadomestijo z novimi iz enakega materiala.

Delo se je izvajalo po segmentih od 1. do 12. kapele, s tem da je bilo treba predhodno rekonstruirati traso poti med 1. in 2. kapelo, ki je bila uničena ob začetku javnih del. Kalvarijsko obzidje pod 13. kapelo je bila razdrto, narejeni so bili novi temelji z armiranobetonsko sredico, in obe lici sta bili na novo pozidani z rezanim kamenjem. Pri pregledu trdnosti temeljev podstavkov stebrov 13. kapele je bil med menzo in stranskim krilom najden podstavek za balustrado. Ker po zagotovitvi statika stebrov 13. kapele ni bilo treba zamenjati z novimi, jih je kamnosek Vojko Urisk le utrdil in domodeliral z umetnimi sredstvi, izdelanimi v te namene. Na novo so bile izklesane tudi poškodovane krogle s podstavki in piramide na strešnem čelu. Slikopleskarska obnova poslikave fasad sv. stopnic 14. kapele z motivom dvojic stebrov ne izpričuje finosti izvedbe, temveč kaže slabo slikopleskarsko znanje. Za 6., 8., 10. in 12. kapelo je Miha Krištof skoval in montiral nove štiridelne zaščitne vratnice, narejene po vzoru vratnic 4. kapele, vendar brez okrasnih elementov.

V letu 1999 smo nadaljevali raziskovalna dela na kalvarijski poti; od kalvarijskega obzidja mimo 13. kapele in nato do praga sv. stopnic 14. kapele. Po odstranitvi travnate ruše smo na desni strani ob 13. kapeli odkrili segmente tlakovanja strme poti. Stopnic na tem delu poti ni bilo. Pri odstranjevanju cementiranega podesta smo odkrili lo-

kacijo prve stopnice levega stopnišča. Z izvedbo rdečkaste marmoracije v spodnjem delu 1. kapele, ponovljene po vzoru ohranjenega marmorina na ostenju stranskih vrat, je bila končana obnova sten notranjščine. Na notranjih stenah 4. kapele so restavratorji delno odkrivali poslikavo v spodnjem delu in injektirali poslikavo na oboku. Kopije kipov iz 3. kapele – ječe – so bile poskusno barvane in pred postavitvijo v kapelo pripravljene na komisijski prevzem. Na vseh originalnih kipih, ki so bili zapljinjeni, so narejene sonde barvnih plasti.

Obnovitvena in restavratorska dela so sofinancirali Ministrstvo za kulturo RS, Župnija Šmarje pri Jelšah in Občina Šmarje pri Jelšah.

Bogdan Badovinac

308

ESD: 15537

Naselje: Šmarješke Toplice, Lutrško selo, Otočec

Občina: Novo mesto

Ime: Dolenje Kronovo – arheološko najdišče

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje, srednji vek

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki ekstenzivni terenski pregled na trasi toplovoda za termalno vodo Šmarješke Toplice–Otočec v dolžini 3,9 km je 22. 3. in 25. 3. ter od 28. 3. do 29. 3. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom mag. Maše Sakara Sučević, univ. dipl. arheologinje, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Trasa poteka po geološko raznolikem terenu, večji del po sivem plastovitem dolomitu. Dvakrat prečka aluvialne sedimente. V drugem delu poteka po lapornatem območju in se konča na zrnatih dolomitnih geološki podlagi.

Območje I: rahlo valovit, nižinski predel nad dolino reke Krke. Večinoma poteka po njivskih površinah ob poljski poti, ki vodi iz hotelskega kompleksa do Lutrskega sela, nato pa skozi gozd do doline Dobovškega potoka. Geološko podlago predstavlja siv in svetel dolomit z ilovico.

Območje II: gre za območje doline Dobovškega potoka. Geološko podlago predstavlja aluvialni nanos Dobovškega potoka.

Območje III: rahlo valovito pobočje vzpetine Starine na geološki podlagi sivega in svetlega dolomita in ilovice.

Območje IV: območje poteka po jugovzhodnem in vzhodnem pobočju hribovja Bukovje. Geološko podlago predstavljata rjava ilovnata preperina in jerina.

Območje V: sedlo in strmo pobočje hriba Bu-

kovje, ki se strmo dviga nad dolino potoka Toplica na geološki podlagi belega zrnatega dolomita.

Območje VI: gre za ozko dolino potoka Toplica. Geološko podlago predstavljajo aluvialne napolavine potoka Toplica.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Otoške njive (območje I – parc. št. 387/1, 458/1, 456, 452/13, k.o. Šentpeter) – en fragment prazgodovinske keramike, en fragment rimskodobne keramike in štirje fragmenti rimskodobnega gradbenega materiala nakazujejo na možno arheološko najdišče iz prazgodovinskega in rimskega obdobja.
2. Na Praprečah (območje I – parc. št. 674/1, k.o. Šentpeter) – naleteli smo na večje število srednjeveške keramike, kar nakazuje na verjetnost obstoja objekta ali določene človeške aktivnosti iz tega obdobja.
3. Dol pri Dolenjem Kronovu (območje IV – parc. št. 328/26, 344/2, k.o. Družinska vas) – ob trasi se nahaja domnevna gomila.

Phil Mason, Maša Sakara Sučević, Ildikó Pintér

309

EŠD: 3415

Naselje: Šmartno ob Paki

Občina: Šmartno ob Paki

Ime: Šmartno ob Paki - cerkev sv. Martina

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika, barok

Vrsta dela: 4, 7, 8

Pri obnovi zunanjsčine župne cerkve smo leta 1998 s sondiranjem ugotovili, da so prvotni gotski in vsi naknadni baročni ometi z beleži ohranjeni le na južni fasadi zvonika, pod streho zunanjega dohoda na pevski kor. Na tem delu so bili s pomočjo restavratorja Ervina Potočnika ohranjeni prvotni gotski glajeni ometi in v ostentih polkrožnih vhodov v gotsko zvonico prva plast poslikav šivanih vogalov v črni barvi. Druga plast poslikave zvonikovih šivanih vogalov, ki z rdečo črto obrobajo bela polja, je ohranjena na podstrešju ladje. Na vzhodni steni severne kapele je vzdana spoljisa s srcem, letnico 1766 in inicialama AP. V srcu je ostanek železnega senčnika sončne ure. Na preostalih fasadnih površinah so bili ohranjeni le ometi obnov iz leta 1940 in na zvoniku iz leta 1980. Vsi ometi, razen onih na zvoniku, so bili odstranjeni. Novi finalni fasadni ometi so izvedeni v tehniki fino zaribanega ometa in barvani v svetlo zeleni barvi. Maltaste obrobe oken in lunet ter podkapni venci so barvani belo. Kamniti okvirji in ograje oken v nadstropju zvon-

ika niso barvani. Na novo so s pravokotnimi granitnimi ploščami tlakovani lopa pred zakristijo, tla v zvonici in z njimi obložene stopnice, ki vodijo na pevski kor. Portal vhoda v zvonico in okna v zvoniku je kamnoseško obnovil Vojko Urisk. Obnovo zunanjsčine je financirala tukajšnja župnija.

Bogdan Badovinac

310

EŠD: 754

Naselje: Šmartno v Brdih

Občina: Brda

Ime: Šmartno v Brdih – vas

Naslov: Šmartno št. 38–40

Področje: E

Obdobje: 17.–20. stoletje

Vrsta dela: 4, 7, 8

Obnovitvena dela zunanosti objektov so bila izvedena med letoma 1998 in 2003, in sicer s kamnom glede na konservatorski program/projekt za načrtovane potrebe arhiva notnih zapisov – BMC. Ker pa se predvidena namembnost ne bo uresničila, se je izvedba del v notranosti načrtovala tako, da bo objekt le uporaben kot stavba javnega značaja.

Andrejka Ščukovt

311

EŠD: 2984

Naselje: Šmatevž

Občina: Braslovče

Ime: Šmatevž - cerkev sv. Matevža

Področje: UA

Obdobje: pozna gotika

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Po obnovi strešnih konstrukcij in zamenjavi starega bobrovca z novim v letu 1995 se je začelo sondiranje zunanjsčine podružnične cerkve. Pod zelenim obrizganim ometom je bilo najdeno več starejših plasti z beleži. Severna kapela ima izstopajočo fasadno členitev, datirano z letnico 1760, in je bila barvana belo, osnovne površine so izvedene v tehniki zaglajenega ometa, v oker barvi. Okrogli zvonik iz druge polovice 16. stoletja je bil povišan in barvan oker z belimi slikanimi obrobo oken. Nad temi obeleži sta bili še dve plasti beležev, siva in zelena. Pod zgornjimi linami so najdene zazidane starejše odprtine. Na zakristiji, zgrajeni sočasno z zvonikom, je najden le omet, barvan v okru. Na strmem strešnem čelu zahodne ladje so odkrite tri naslikane šesterkrate zvezde v

rdeči barvi. Desno od portala so v borduri z diamantnim vzorcem ohranjene podobe dveh angelov in dveh glav svetnikov. V sredini so ostanki naslona sedeža. Nad poslikavo je v zidu najdeno manjše pravokotno gotsko okno z ajdovim zrnom. Ostanki gotskih fresk iz prve polovice 15. stoletja so fragmentarno ohranjeni še na severni steni ladje. Znotraj slikane obrobe svetniki stojijo pred mestno veduto. Pod kapnim vencem je ohranjena poslikava z dvema alegoričnima antičnima junakoma. Poslikava je nastala verjetno v sredini 16. stoletja. Nadaljnje sondiranje in zaščito fresk je prevzel restavrator Ervin Potočnik. Na jugozahodnem vogalu je najdena sled vogalne poslikave. Na južni steni ladje so sonde na obrobah gotskega okna, z ohranjeno levo polovico, pokazale dve plasti poslikav. Starejša ima križno rožo na sklepu in rdečo obrobo ter črte, ki delijo okrasta polja. Mlajša poslikava obrobe okna je bila narejena v žagastem vzorcu s pikami v trikotnikih. Zazidani gotski polkrožno zaključen vhod je imel na obrobi ohranjeno le poslikavo s sekajočimi rombi s sredinskimi pikami na sklepu. Na južni steni ladje je bila na izravnalnem ometu najdena sončna ura z letnico 1760. Poslikane obrobe in poslikave v ostenjih treh zazidanih gotskih oken na kor-nem zaključku so enake kot prva plast poslikave gotskega okna v južni steni ladje. V zazidavi so bili najdeni ohranjeni deli krogovičij. Razen ometov na severni kapeli, so zidarji odstranili tudi omete s poslikavo gotskih oken, ki bi morala biti restavrirana. Zato je slikopleskarski izdelek lahko le opozorilo na poslikane stavbne člene prvotne ladje in kora iz prve polovice 15. stoletja. Temelji kora so podbetonirani, stene injektirane. V letu 1996 so bile freske na zunanjsčini restavrirane, arhitekturna poslikava pa na novo narisana. Služniki kora so rdeče barvani, nad njihovimi strešicami so do kapnega venca narisani šivani vogali. Na podlagi meritev gotskih oken v koru, ohranjenih delov krogovičij in palic je bila naročen načrt za rekonstrukcijo oken. Izdelan načrt ni bil uporaben, ker ni upošteval dejanskega stanja, poleg tega pa je bil to predlog za rekonstrukcijo oken neke druge gotske cerkve. Obnovitvena dela je financirala Župnija sv. Štefana Gomilsko, izdelavo rekonstrukcijskega načrta pa Ministrstvo za kulturo RS.

Bogdan Badovinac

312

EŠD: 3436

Naselje: Šoštanj

Občina: Šoštanj

Ime: Šoštanj – cerkev sv. Mohorja in Fortunata

Področje: UA, A

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 6

Pred nameravano sanacijo ometov in obnovu hodne površine, tj. estriha v današnjem zvoniku cerkve sv. Mohorja in Fortunata, smo 29. 8. 2002 z arheološko metodo očistili estrih in pri tem odkrili dva odlomka srednjeveške keramike. Preliminarne ocene kažejo, da imamo v prostoru ohranjena vsaj dva nivoja hodne površine, pri čemer je zgornji estrih močno poškodovan in ohranjen zgolj fragmentarno, spodnji pa je ohranjen bistveno bolj.

Časovno vsaj deloma opredeljiv je odlomek posode, ki je ležal na meji med t. i. estrihom 1 in 2, gre pa za neprofilirano izvihano in odebeljeno ustje, najbrž lonca. Na podlagi analogij ga okvirno časovno uvrščamo v 12. in 13. stoletje, z nekaterimi značilnostmi oblikovanja 11. stoletja.

Danijela Brišnik

313

EŠD: 4331

Naselje: Šoštanj

Občina: Šoštanj

Ime: Šoštanj – Pusti grad

Področje: UA, A

Obdobje: srednji vek

Vrsta dela: 6

Pred začetkom izvajanja programa gradbene sanacije stolpa gradu Šoštanj so bile v maju in juniju 1998 izvedene arheološke sondažne raziskave (Muzej Velenje in Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Celje), s katerimi naj bi odkrili del temeljev osrednjega stolpa in s tem omogočili rekonstrukcijo stolpa v prvotni tlorisni zasnovi. Sonda velikosti približno 60 m² je bila zastavljena tik ob ruševini. Temelj obrambnega stolpa je bil odkrit na globini enega do dveh metrov, grajen je na lice iz klesanih kamnitih blokov; plastenje je izrazito. Notranjost stolpa meri približno 20–25 m², originalno hodno površino tvori steptana temno rdeča ilovica z drobnim kamenjem.

Med gradivom prevladuje črna kuhinjska lončenina – v večini gre za odlomke neprofiliranih, masivnih ustij loncev in ostenij bolj ali manj kroglastih loncev. Ostenja so členjena z vrezano enojno ali večkratno valovnico, z odtisom koleščka, na dnih posod pa se pojavlja znak v obliki križa. Pogosta oblika so tudi zelo masivne sklede z odebeljenimi ustji in odlomki neloščeni

lončastih pečnic, med steklenimi predmeti izstopa odlomek steklene čaše z ovito nataljeno modro nitjo, med kovinskimi najdbami pa so pomembni sekira, pušične osti in romanski ključ.

Originalni temelj je bil nadzidan in vključen v prezentacijo grajske ruševine. Najdbe in dokumentacijo hrani Muzej Velenje.

Danijela Brišnik

314

EŠD: 759

Naselje: Špitalič pri Slovenskih Konjicah

Občina: Slovenske Konjice

Ime: Špitalič pri Slovenskih Konjicah - cerkev

Marijinega obiskanja

Področje: UA

Obdobje: romanika, barok

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

Leta 1995 je bil kupljen skril za novo kritino ladje in kora. Leta 1996 je bila na podlagi statičnega načrta Tomaža Klančnika Proming, d. o. o., izvedena statična sanacija obokov nad ladjo in korom. Istega leta je bila popravljena lesena konstrukcija strehe ladje in kora. Kritino iz bobrovca je zamenjal skril. Ohranjena lesena konstrukcija strešnega zvonika je bila podaljšana nad sleme ladje in prekrita s skrilem. Dela sta izvajala tesarska in krovsko mojstra Ivan in Jože Podgrajšek iz Zlakove nad Zrečami. V letu 1988 in 1999 so se začela prezentacijska dela na zunanjščini kora. V višini pozidave romanske cerkve so bili zamenjani poškodovani kamnitni klesanci, v nadzidanem delu so bili obnovljeni ometi s pripadajočo arhitekturno členitvijo. Vsa navedena dela je financiralo Ministrstvo za kulturo RS. Župnija Špitalič je v letu 1999 financirala popravilo pokopališkega zidu in orgel. Orgle je obnovil Anton Škrabl.

Bogdan Badovinac

315

EŠD: 7319

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel - Merce

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 1

Gospod Stanislav Gaspari iz Kobdilja je konec devetdesetih let 20. stoletja z iskalcem kovin našel rimsko bodalo. Po opisu najditelja je bodalo ležalo na predelu na novo urejenega vinograda na Mer-

Štanjel – Merce, rimsko bodalo.

cah (k.o. Štanjel 807/3), kjer so področje izravnali in iz bližnje vrtače navozili dodatno zemljo.

Območje z ledinskim imenom Merce je že znana antična naselbinska lokaliteta z rimsko cesto (N. Osmuk, Elaborat ZVKDS OE Nova Gorica, Kulturna dediščina občine Sežana: Štanjel, Merce; N. Osmuk, Hruševica-Merce, VS 36, 151s, 1997; B. Slapšak, Štanjel-Merce, VS 17-19/1, 244s, 1974). Železno bodalo je bilo ob odkritju poškodovano in močno korodirano. Konservirali so ga v Konservatorsko-restavratorski delavnici NM Slovenije, hrani pa ga najditelj v svoji zbirki.

Alma Bavdek

316

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – vas

Naslov: Štanjel – hiša C2

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

V letu 2000 je bila na hiši C2 v Štanjelu (nekdanje gospodarsko poslopje Grčavih iz hiše Štanjel 37) prekrita streha. Zamenjani so bili dotrajani deli lesenega ostrešja, vsi dobro ohranjeni pa so ostali na hiši. Tudi kratki skrlasti napušči so ostali nedotaknjeni, saj se lastnik ni odločil za izvedbo protipotresne strešne vezi. Ob razkritju strehe smo raziskali še hišo samo. Izkazalo se je, da je bila sprva pritlična, z zadnjo steno, vkopano v breg, kasneje pa ji je bilo dozidano nadstropje, ki sega nad teren in se je prislomilo na sosednji objekt Č2. Nadstropje je bilo dozidano že v času, ko so se opuščala zunanja stopnišča, saj v nadstropju južne, ulične fasade nismo opazili nobene vratne odprtine, razen dveh okenskih, tako da sklepamo, da je bil edini dostop v nadstropje z zadnje, retrofasade. Ta se odpira le z eno vratno odprtino. Streha je bila ponovno prekrita s korci, položenimi na ustrezno hidroizolirane deske.

Eda Belingar

317

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – vas

Naslov: Štanjel – hiša Štanjel 37, hiša Č2

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Stanovanjska hiša Grčavih danes obsega dve enoti. Leva, hiša Č2, je enocelična, desna, hiša Štanjel 37, pa je združek dveh celic, ki sta bili po drugi svetovni vojni tako predelani, da se je izgubil prvotni izraz. V letu 2000 se je lastnica odločila za prekritje obeh streh. Obenem smo želeli izvesti nekaj posegov, ki bi jasneje definirali stavbno členjenost. Namesto dolgega lesenega napušča z dolgimi planetami na hiši Č2 smo izvedli kratkega skrlastega ter odstranili del ganka, podprtega z zidom, ki je segal do polovice prednje fasade. Hišo Štanjel 37 smo obravnavali enotno. Ohranili smo gank na masivnih kamnitih konzolah in ga prekrili z novim napuščem (čez lesene špirovce položene majhne planete – 12,5 x 25 cm na letvicah), ki ga podpirajo leseni stebri, ter izdelali novo leseno ograjo. Dimniške kape smo ometali do strešice ter jih oblikovali po lokalnem vzoru. Strehi smo prekrili s korčno strešino, tako da se je ohranilo obstoječe ostrešje, pri katerem teče slemenska lega čez obe ostrešji.

Eda Belingar

318

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – vas

Naslov: Štanjel – hiša Štanjel 20

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7, 8

V letu 2000 se je lastnik odločil za prenovu hiše Štanjel 20. Izdelali smo tehnični posnetek obstoječega stanja. Gre za enoto podolgovatega tlorisa, ki je s prednje strani enonadstropna, z zgornje, retrofasade pa pritlična, saj je pritličje z zadnjo stranjo vkopano v breg oziroma mestoma v živo skalo. Navezuje se na hišo Štanjel 21. Danes hiša enega lastnika obsega štiri nekdanje prvotno pritlične celice, ki pa so bile v različnih obdobjih prezidavane in dopolnjevane; to se je pokazalo predvsem na prednji fasadi, ki je zelo neenotne zidave tako po strukturi kot po kvaliteti zidanja, pa tudi okenske odprtine so neurejene. Vsaka celica pritličja je imela prvotno svoj vhod, z notranje strani polkrožno segmentno sezidan. Danes se v pritličje odpirata le še dva portala, od tretjega so ohranjeni le še deli kamnitega okvirja, četrti pa je zazidan. Podstrešni del je bil zidan za desne tri celice enotno, za levo celico pa je bil očitno kasneje prizidan. Korčna dvokapna streha ima eno sleme in teče čez vse štiri celice. Pred korčno streho je celice prekrivala skrlasta streha, kar se lahko lepo razbere iz zatrepnih fasad. Odločili smo se, da vse obstoječe kamnite okenske in vratne okvirje ohranimo, dve okenski odprtini v nadstropju prednje fasade, ki sta bili po drugi svetovni vojni povečani, kamnita okvirja pa sta bila odstranjena, pa smo zopet opremili s kamnitima okvirjema. Prezentirali smo dele kamnitega okvirja vhodnih vrat v skrajnem desnem delu prednje fasade, ki pa je zazidan. Streha je bila na novo prekrita, po vsem obodu je bila izvedena protipotresna strešna vez. Ohranili smo staro ostrešje, zamenjali pa le letvice, na katere so položene planete. Ohranili smo tudi kratek skrlast strešni venec, ki teče okrog objekta. Na zgornji, retrofasadi je bil pritličien prizidek, nadkrit z enokapno korčno streho, ostanek nekdanje spahnjenice, v nadaljevanju pa plastičen nadstrešek in pred vhodnimi vrati kovinska ograja. Lastnik se je odločil za rekonstrukcijo spahnjenice, za kar smo izdelali idejni projekt, tako plastični nadstrešek kot ograjo pa smo odstranili. Ker je bila spahnjenica v preteklosti nadvišana, namesto s skrlasto streho pa je bila prekrita s korčno, smo se odločili za rekonstrukcijo skrlaste strehe ter iz-

vedbo dimnika po vzoru dimnika na hiši Štanjel 12, saj je bilo v ustnem izročilu ohranjeno, da se je dimnik hiše št. 12 izdelal po vzoru tistega na hiši št. 20. Stropovi nad pritličjem so leseni, čez grede, ki praviloma slonijo na v breg prislonjeni steni na kamnitih konzolah, na prednjo steno pa so konzole kar vzdane, so položene deske. Tudi strop nad nadstropjem je bil sprva z vidnimi gredami, čez katere so bile položene deske, kasneje pa so bile grede obite s trstiko in ometane. Pri odstranitvi ravnega ometanega stropa se je namreč pokazal prvotni notranji omet, že ta v več plasteh, segajoč do lesenih desk, položenih čez grede. Hiši smo nazadnje izdelali tudi vse zunanje omete – pred tem so bile stene poinjicirane, saj je na določenih mestih vezivna malta v dvoslojnih stenah propadla – ter novo leseno stavbno pohištvo.

Eda Belingar

319

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – vas

Naslov: Štanjel – hiša Štanjel 18

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7, 8

Lastnik hiše je v letu 2000 prekril streho hiše Štanjel 18. Gre za dvocelično hišo, s prednje strani enonadstropno, z retrofasadne pa pritlično, saj je pritličje z zadnjo steno vkopano v breg ali kar v živo skalo. Celici sta bili prvotno pritlični, vsaka s svojim vhodom, ki sta še vedno ohranjena. Hiša je bila kasneje nadzidavana. Že nadstropje, pa tudi podstrešje sta bili pozidani istočasno čez obe enoti, saj nimata predelnih sten. Streha je prekrita s korčno dvokapnico, prejšnja streha pa je bila skrlasta, kar se lepo razbere iz zatrepnih fasad. Na zadnji fasadi je eni celici prizidan pritlični prizidek z ravno betonsko streho ter vhodnim trikotniškim portalom z letnico 1889 ter inicialkami VK. Ker je zidava prizidka izredno slaba, hkrati pa je bila višina prvotnega kapa strehe tik nad vhodnim portalom, nismo mogli z gotovostjo razbrati, ali je že prvotno zrastel v takem obsegu, kot se nam kaže danes, ali pa je sprva šlo za manjšo spahnjenico, kateri je bil pridani del z vhodnimi vrati. Prizidek je zabeležen že v katastrski mapi iz leta 1821. V notranjščini so se pokazali v zadnji steni ostanki krušne peči z dimniško tuljavo, speljano v dimnik. Na hiši smo ohranili prvotno leseno ostrešje. Na novo je bila izdelana protipotresna strešna vez, s tem da smo pustili obstoječe kamnite

skrle v strešnem vencu. Obenem se je namesto ravne betonske strehe izvedla enokapnica čez prizidek. Na leseno ostrešje so bile montirane nove letvice, čeznje pa majhne planete (12,5 x 25 cm) ter položeni sta bili ustrezni hidro- in toplotna izolacija. Streha je bila prekrita s korci. Izdelali smo tudi idejni projekt za izdelavo novih lesenih vrat.

Eda Belingar

320

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – vas

Naslov: Štanjel – hiša Štanjel 25

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

V letu 2000 je bil na zunanji fasadi izveden omet. Pred tem so bile nad okni v nadstropju vgrajene kamnite skrle za nadstrešek namesto obstoječih dotrajanih pločevinastih, kamniti okvir na mestu obstoječega iz betona ter zamenjani dotrajani elementi lesenega ganka z enakimi novimi. Vse leseno stavbno pohištvo je bilo prebarvano.

Eda Belingar

321

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – vas

Naslov: Štanjel – domačija Štanjel 39

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

V letu 2000 je bila domačija na novo ometana, s korčno streho pa je bil prekrit pritlični prizidek na vzhodni strani, v katerem je kopalnica. V ustnem izročilu domačije je ohranjen spomin, da naj bi to domačijo kot izplačilo za delo na gradu dobila kuharica s priimkom Kočevar (današnji lastniki so Hočevarji). Domačija je izpričana že na Capelari-sovi risbi Štanjela iz leta 1752, kjer je zabeleženo, da je bila v njej nekdanja rezidenca goriških grofov, v času nastanka risbe pa so jo naseljevali gospodje De Budigna. Domačija se pne v dveh vzporednih, zamaknjenih nizih, tako da oklepa dvorišče, na stični steni pa je urejen prehodni portal. Predvideli smo ohranitev obstoječih ometov v čim večji meri, pokazalo pa se je, da so ti v tako slabem stanju in nesprijeti s podlago, da so vse odstranili. Tudi stene, predvsem na dvoriščni fasadi gospo-

darskega poslopja, so bile v izredno slabem stanju. Vezivna malta je bila preperela, tako da je bilo najprej potrebno injiciranje. Po odbitju ometov se je na južni, skrajni desni strani nadstropja stanovanjske hiše pokazala velika zazidana odprtina, na levem vogalu te hiše do višine podstrešja pa nastavek zidu, kar smo dokumentirali. Če primerjamo katastrski mapi iz let 1821 in 1887, opazimo, da se današnje stanovanjsko poslopje ni spreminjalo, na mapi s konca 19. stoletja pa ni več hiše na vzhodni strani, ki je ležala znotraj grajskega obzidja in ki je imela skupen vogal z današnjo stanovanjsko hišo, njena severna stena pa je deloma ohranjena kot južna fasada današnjega prizidka s kopalnico. Kaj je predstavljala danes zazidana odprtina na južni fasadi stanovanjske hiše, iz katastrskih map ni mogoče razbrati. Zamislimo si morebiten mostovž, leseno zunanjo povezavo med objektoma. Današnji gospodarsko-stanovanjski niz na dvorišču je zrastlel med letoma 1821 in 1887 ob manjšem objektu – današnji vinski kleti s sobo v nadstropju –, ki je bil tam prej. Na vzhodni strani v nadstropju te hiše se je po odbitju ometov pokazala zazidana vhodna odprtina – domnevamo, da je imelo nadstropje zunanji dostop po stopnicah.

Eda Belingar

322

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – vas

Naslov: Štanjel – hiša Štanjel 38

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

Na hiši je bil v letu 2000 izveden gank z nadstreškom na južni fasadi. Ob tem se je pokazalo, da je bil strop pritličja sprva višji za kakšnih 30 cm, kasneje pa je bil spuščen, po vsej verjetnosti ob povišanju še za eno etažo. Zaradi tega je bilo treba tudi spustiti kamnite konzole, ki so nosile nadstrešek ganka. Obenem so bile utrjene zunanje kamnite stopnice, ki vodijo na podest, prenesen je bil kamnit okvir vrat iz pritličja prizidka na mestu nekdanjega stopnišnega podesta na severni fasadi na južno stran na obstoječi podest in ponovno se je odprla nekdanja zazidana vratna odprtina na isti, južni fasadi. Lastnik je tudi začel dela ponovne izvedbe zunanje stopnišča na severni fasadi, ki je izpričano v katastru iz leta 1821. Žal se je ob vstopu v prizidek, ki je bil delno zasut, pokazalo, da so zidovi v zelo slabem statičnem stanju,

posebno tisti v višini pritličja, ki naj bi bili najbolj nosilni. Zato smo se odločili za rekonstrukcijo v obstoječih gabaritih in v istem materialu, kot je bil obstoječi prizidek. Predhodno so bili večji vogalni kamni oštevilčeni, tako da so se lahko vgradili na isto mesto.

Eda Belingar

323

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – vas

Naslov: Štanjel – hiša K2

Področje: E

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

V letu 2000 so lastniki enocelične, s prednje strani enonadstropne, z zadnje pa pritlične hiše v prvem nizu tik pod Gledanico, ki nima notranje komunikacije, na novo prekrili dvokapno korčno streho te hiše, s tem da so ohranili kratak skrlast napušč tako na južni kot na severni fasadi. Uspeli smo jih prepričati, da so ohranili obstoječi lesen strop nad pritličjem ter vse obstoječe kamnite okvirje oken. Na novo so izvedli le vhod v nadstropje s severne strani zaradi zahtev sosedje, obstoječega, tudi že prezidavanega, pa so zazidali. Z notranje strani desna okenska odprtina v nadstropju se kaže kot zazidana vratna, leva, opremljena z lepim kamnitim okvirjem s posnetimi robovi, pa kaže v gotski maniri oblikovan prostor ob oknu.

Eda Belingar

324

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – hiša Štanjel 23

Naslov: Štanjel 23

Področje: E, U

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Hiša Štanjel 23 je danes z južne strani dvonadstropna, z retrofasade pa enonadstropna enocelična enota, krita z dvokapno simetrično korčno streho. Stoji v drugem nizu pod Gledanico, med hišama Štanjel 25 in hišo F1. Z retrofasade vodi vhod skozi kamnit pravokoten portal na bazah s trikotniško zaključeno preklado, ki nosi napis IHS. Tik nad njim poteka proti levi rahlo nagnjen kamnit žleb za deževnico, ki je oprt na štiri kamnite, zgoraj polkrožno izdobljene

konzole in prehaja ob vogalu na fasado hiše F1. Skrajni desni del manjkajočega kamnitega žleba je nadomeščen s pločevinastim. Tudi na južni steni je nad višino prvega nadstropja potekal kamnit žleb, od katerega pa so se ohranile le še štiri kamnite konzole. Predhodnica današnje korčne strehe je torej bila skrlasta streha. V letu 2001 je lastnik zaradi dotrajanosti na novo prekril streho in zamenjal ostrešje. Ker hiša nima uporabnega podstrešja (podstrešni del je zelo nizek), ob razkrivanju nismo uspeli na zatrepnih fasadah razbrati naklona predhodne skrlaste strehe. Tudi na novo izvedeno ostrešje je leseno, streha pa korčna dvokapnica.

Eda Belingar

325

EŠD: 7214

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel - kapelica na placu

Naslov: Štanjel b. št.

Področje: E, U

Obdobje: 1906

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Kapelico na placu v Štanjelu je leta 1906 postavil domačin Lovrenc Hočvar z domačije Štanjel 39 v zahvalo, ker je preživel nesrečo, ki se mu je pripetila z vozom. Znamenje je primer odprte kapelice. Zadnja stena je polno zidana, preostale tri pa se odpirajo s polkrožnimi loki, izdelanimi v kamnu in slonečimi na dveh prosto stoječih kamnitih slopih s prirezanimi robovi ter dveh ravno takih slopih, prislonejenih ob stranski fasadi. Polkrožen kamnit lok na prednji fasadi je združen s sklepnikom, ki nosi letnico 1906. Nad njim je v zidana plošča z napisom: COR JESU SACRATISSIMUS MISERERE NOBIS. Prvotni, slovanski napis: PRESVETO SRCE JEZUSOVO USMILI SE NAS so morali zamenjati z latinskim v času italijanske okupacije. Talni zidec je kamnit. Strop med slopi je križno obokan. Notranjost kapelice ločujejo od predprostora kovana vratca. V zadnji steni je niša s kipom Srca Jezusovega v gipsu, zaprta s šipo v lesenem okvirju. Streha je simetrična korčna dvokapnica, sloneča na polno zidanem profiliranem strešnem vencu, ki teče okrog in okrog kapelice. V slemenu prednje fasade je v zidan kamnit križ. Leta 2001 smo zaradi zamakanja na novo prekrili streho kapelice, vendar tako, da se je ohranil strešni venc. Naravnali smo tudi kovana vratca, ki so bila zvita in se niso zapirala, zamenjali leseni okvir niše ter kapelico pobarvali

po študiji obarvanja, ki jo je izdelal restavrator našega zavoda.

Eda Belingar

326

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel, hiše S2, Š2, A3, B3

Naslov: Štanjel b. št.

Področje: U

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

V letu 2002 je lastnik nadaljeval leta 1990 začeto prenovo Gražzarjevih hiš: skednja (hiša S2), hrama (hiša Š2), šole (hiša A3) in še enega skednja (hiša B3) na podlagi leta 2001 pridobljene gradbene dokumentacije. Hiše so namenjene prebivanju družine, pa tudi oddajanju bivalnih prostorov v najem. Vse štiri hiše so bile prekrite, izdelana je bila tudi betonska streha spahnjenice na hiši Š2 kot kalup za postavitev skr. Strehe so simetrične korčne dvokapnice s kratkimi skrlastimi napušči na retrofasadah; taki so tudi napušči na uličnih prednjih fasadah, razen pri hiši Š2, katere ulični napušč je daljši, izveden s špirovci in planetkami. Ostrešja so lesena. Izvedeni so bili tudi vmesni stropovi med nadstropji. Tako na hiši S2 kot na hiši Š2 lahko razberemo tri razvojne faze. Prvotno sta bili hiši pritlični, kasneje pa še dvakrat nadvišani, kar se lepo kaže v zidavi zatrepnih fasad. V vseh fazah so bile strehe, sodeč po »zarisanih« naklonih, skrlaste. Po prvem dvigu hiše S2 je bil v skupni steni hiš S2 in Š2 narejen preboj, kar kaže na istega lastnika. Hiša Š2 je nastala z združitvijo dveh enoceličnih stavbnih enot, ki sta imeli vsaka svoj vhod v pritličje z glavne ulice. Oba portala sta še ohranjena. V levem delu je kamnit, zgoraj polkrožno zaključen poznogotski, na ajdovo zrno prirezan portal, okrašen s tržaško lilijo, medtem ko je v desnem delu ohranjen velik, zgoraj polkrožno zaključen, segmentno sestavljen, po romanskih oblikah narejen portal, ki pa je danes zazidan, vanj pa je v zidan novejši kamnit pravokoten vzdolžen okenski okvir. Tako v prvem kot v drugem nadstropju južne stene zasledimo več prezidav okenskih odprtín, v prvemu nadstropju pa tudi vhodne odprtine, ki je bila ena sama, torej sta bili enoti v tej fazi že združeni. Pozneje je bila ob zadnjo steno prizidana spahnjenica. Drugo nadstropje je bilo dostopno z zadnje strani. Na hišah A3 in B3 stavbnozgodovinskega razvoja ne moremo razbrati, ker sta bili ob izvedbi statične sanacije

precej prezidani, natančnih poročil o tem pa ni na voljo. Razbrati je bilo moč sicer zazidano vhodno vratno odprtino v nadstropje hiše A3, ki jo bomo ponovno odprli in vzpostavili zunanje stopnišče. Na isti, vzhodni fasadi bomo ponovno odprli tudi zazidano okno v nadstropju. Na lastnikovo željo po več svetlobe v prostoru, ki bo namenjen slikarskemu ateljeju, je bil ob prenovitvenih posegih zamenjan poznogotski kamnit okenski okvir v nadstropju vzhodne fasade hiše B3 tik nad polkrožno zaključenim podhodom, rešba prinesen od drugod, z večjim z ravnimi stranicami.

Eda Belingar

327

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – občinska štirna

Naslov: Štanjel b. št.

Področje: U

Vrsta dela: 2, 6, 7

Tako imenovani občinski štirni, vodnjaku, iz katerega se še vedno preskrbuje vsaj pet hišnih števil v Štanjelu, je podzemna cisterna prepuščala, tako da je postala voda v njem nepitna, poleg tega pa je začelo razganjati tudi nadzemni del – šapo, ker ta ni imela čvrstega temelja. V sklopu Heliosovega sklada za ohranjanje slovenskih voda je bilo odobrenih 500.000,00 sit za sanacijo, preostali del sredstev pa je zagotovila občina Komen kot lastnica. Tako je bila sprva demontirana šapa s podestom ter izpraznjena voda iz cisterne. Postavljen je bil gradbeni oder, ki je omogočal izvajanje sanitacijskih del v notranjosti vodnjaka. Notranjost je bila na novo grobo ometana, čez grobi omet pa je bil nanesen vodoneprepustni premaz. Izdelan je bil betonski temelj, ki preprečuje posedanje oziroma deformacije šape, nanj pa sta bila ponovno montirana podest in šapa vodnjaka. Popravljen sta bila tudi kovinski pokrov, ki pokriva šapo, ter naprava za vlek vode iz vodnjaka.

Eda Belingar

328

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel - hiše S2, Š2, A3, B3

Naslov: Štanjel b. št.

Področje: U, E

Vrsta dela: 11, 12

V letu 2003 se je nadaljevala prenova tako imenovane Grajzarjeve hiše, ki zajema štiri stavbne enote. Prenova se je začela že pred več leti, a z novim lastnikom in novim programom je ponovno stekla leta 2002. V letošnjem letu so bila izvedena zunanja stopnišča z ograjami. Gre za rekonstrukcijo porušenega stopnišča z ohranjenim vhodom v nadstropju ter stopnišča, ki se je uporabljalo pred zazidanjem odprtine v nadstropju hiše A3. Montirani so bili manjkajoči zunanji kamniti okvirji oken in vrat. S skrlami so prekrili rekonstruirano trikapno streho spahnjenice. V sklopu prenove so se uredili tudi komunalni odtoki in tlaki, izvedene so bile notranje predelne stene po projektu ter deloma izvedeni ometi.

Eda Belingar

329

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – hiša V

Naslov: Štanjel b. št., parc. št. 1065, 1066 k.o.

Štanjel

Področje: U, E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

Investitor je v letu 2004 nadaljeval že pred leti začeto prenovno tako imenovane hiše V, nekdanje Ferrarijeve štale, in sicer skrajno zahodnega dela, ki še ni bil urejen in kot tak, razen pritličja, ni bil v rabi. Pred prvo svetovno vojno je hiša V obsegala dve stavbni enoti: levo – Maletovo stanovanjsko hišo, ki je imela v pritličju manjšo štalo – ter desno – Jakominovo stanovanjsko in gospodarsko hišo, ki je obsegala štalo v pritličju ter senik v nadstropju. Po prvi vojni je vse kupil Ferrari ter v obeh enotah uredil štalo. V levi del je namesnil betonske silose za krmo in nadomestil lesene pode z betonskimi. Takrat so bile na južno fasado predimenzionirane odprtine z rustikalnimi kamnitimi šivi ter okenske odprtine, mrežasto zapolnjene z opeko (zračenje za seno). V šestdesetih letih prejšnjega stoletja je hišo kupil oče sedanjega lastnika. Objekt je bil potreben temeljite prenove od temeljev do strehe, tako da so se sanirali obstoječi zidovi v terenu (objekt je bil brez temeljev), izdelali novi temelji, sanirali obstoječi nosilni zidovi, ki so bili grajeni v več fazah in so bili precej razsuti (med drugo svetovno vojno je hiša pogorela), ter na novo izdelali stropovi in notranje stopnišče.

Hiša je bila ometana, nabavljeno je tudi leseno stavbno pohištvo, izdelano po idejni skici OE Nova Gorica.

Eda Belingar

330

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – hiša Štanjel 35

Naslov: Štanjel 35, parc. št. 1002, 1003 k.o.

Štanjel

Področje: U, E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

V letu 2004 je bila na novo prekrita streha hiše Štanjel 35. Gabariti strehe so ostali isti. Po razkritju strehe smo skupaj z izvajalcem del natančno pregledali stanje lesenega ostrešja ter se odločili za menjavo v celoti, saj so bili špirovci tako v kapni kot v slemenski legi popolnoma dotrajani. Na ustrezno višino se je dvignilo sleme, ki je bilo do tedaj provizorično podprto. Deske, ki so položene čez špirovce, so se po vidni strani pooblale, vsi leseni deli pa premazali z zaščitnim premazom. Namesto lesenega napušča na retrofasadi se je namestil kratek skrlast napušč, saj je bil leseni narejen ob zadnjem prekrivanju strehe, streha pa ponovno prekrila s korci. Nameščeni so bili strešni žlebovi. Podstrešni prostori so se na novo ometali. Z zaščitnimi premazi je bila sanirana tudi zbiralna cisterna za vodo, urejena v pritličnem delu, ostanku nekdanje enote (parc. št. 1003 k.o. Štanjel); cisterna je bila slabo izolirana, tako da je voda močila kletne prostore hiše 35 in povzročala stalno vlažnost. Voda se zdaj steka s strehe stanovanjske hiše in služi za preskrbo hiše.

Eda Belingar

331

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – hiša F2

Naslov: Štanjel b. št., parc. št.

Področje: U, E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

V letu 2004 je bila na novo pokrita streha tako imenovane hiše F2 v Štanjelu. Tako ostrešje kot tudi sama kritina so bili položeni na novo, saj je bila obstoječa kritina popolnoma dotrajana

in deloma že vsuta. Pred izvedbo strehe se je na notranjo stran obodnih zidov namestila protipotresna AB-vez. Tako na prednji kot na zadnji fasadi (hiša je v nizu) sta se ponovno namestila kratka skrlasta strešna venca. Izvedlo se je leseno ostrešje, čez katero so se položile s premazom zaščitene široke deske. Za kritino smo uporabili korke, ki so služili temu namenu tudi pred posutjem prejšnje strehe. Na novo se je v objektu izvedla dimniška tuljava, nad streho pa dimnik z dimniško kapo po projektu. Tako na prednji kot na zadnji fasadi se je namestil odtočni žleb.

Eda Belingar

332

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – hiši U2, V2

Naslov: Štanjel b. št., parc. št. 1025

Področje: U, E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

Na tako imenovanih hišah U2 in V2 v Štanjelu so se v letu 2004 nadaljevala prenovitvena dela. Ta so obsegala postavitev tlaka v spodnjih, razstavni dejavnosti namenjenih prostorih, namestitev novega kamnitega ognjišča v istih prostorih, izdelavo lesenega stavbnega pohištva ter izdelavo notranjih apnenih ometov. Vsa dela so upoštevala kulturnovarstvene pogoje oziroma konservatorski program, tako stavbno pohištvo kot ognjišče pa sta bili izvedeni po skicah OE Nova Gorica. Za postavitev ognjišča se je uporabil del nekega starega ognjišča, za katero ne vemo, kateri enoti je pripadalo, vsi drugi manjkajoči deli pa so izvedeni na novo.

Eda Belingar

333

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel – hiše S2, Š2, A3, B3

Naslov: Štanjel b. št., parc. št. 1022

Področje: U, E

Vrsta dela: 2, 4, 5, 6, 7

Na tako imenovanih hišah S2, Š2, A3, B3 so se leta 2004 nadaljevala leta 2001 začeta prenovitvena dela. Namestili so se leseni podi in stropi, izvedel se je nadstrešek podesta na objektu A3 ter dopolnili so se manjkajoči kamniti detajli (dopol-

nilo so se manjkajoči elementi stopnišča hiš S2 in Š2). V notranjosti so se izvedli ometi. Pred izdelavo ometov smo evidentirali vse stare preboje, na primer prehod med hišama S2 in Š2 v nadstropju, zaidani zidni niši na severni strani nadstropja hiše Š2, prvotne okenske odprtine ...

Eda Belingar

334

EŠD: 7244

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel - grad

Področje: A

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 7

Novembra 2004 so se začela dela za pridobitev novih kletnih prostorov v vzhodnem krilu palacija štanjelskega gradu. Pomembna odkritja Z. Hareja, ki je v letih 1980–1981 ob restavratorskih delih izkopal na tem območju, so pokazala na velik arheološki potencial lokacije, zaradi česar smo spremljali celoten izkop nasutja 7 x 5 m velike stare kleti.

V nasutju iz odpadnega gradbenega materiala je bilo veliko odlomkov lončenine, ki sega od antike do 18. stoletja, kosov novoveških pečnic, kovinskih predmetov in posod iz stekla. Med najdenim gradivom je bilo tudi precej kuhinjskih odpadkov, kosti domačih živali in ostankov morskih sadežev. Ob južni steni kleti smo odkrili tri podporne zidove, ki so bili vezani na steno in so se naslanjali na zgoraj opisani nasuti material. Pod nasutjem smo ob jugovzhodnem vogalu kleti, približno na globini 2,5 m, našli kamnit tlak. Omejevali so ga lepo oblikovani večji kamni, zapolnjen pa je bil z zglajenimi oblicami. Čemu je ta struktura služila, ni znano, najbrž pa sodi v prvo fazo gradnje vzhodnega palacija. V preostalem delu kleti je nasutje ležalo neposredno nad skalno osnovo, ki je bila prvotno namenoma izravnana in dodelana z estrihom. Med čiščenjem tal smo našli redke odlomke keramike iz 15. in 16. stoletja. Vzhodni, zahodni in severni zidovi kleti so ležali neposredno na izravnani skali.

Na podlagi izsledkov nadzora je razvidno, da je bilo vzhodno krilo palacija zgrajeno popolnoma na novo in ni bilo naslonjeno na morebitne starejše temelje. Notranji del kletnega prostora je bil razčlenjen in je imel na jugovzhodni strani privzdignjena tlakovana tla. Kdaj točneje je do teh gradenj prišlo, je težko ugotoviti, na podlagi najdenih odlomkov keramike bi gradnjo lahko

umestili v čas 15. ali 16. stoletja. Najbrž v 18. stoletju je klet prenehala služiti prvotnemu namenu, zaradi česar so jo zasuli z odpadnim materialom in smetmi. Morda so to storili tudi zato, da bi statično utrdili osnovo grajskega kompleksa in tako lahko dvignili hodno površino notranjega dvorišča (ki je danes v višini drugega nadstropja!). V tej luči bi lahko videli tudi razlago za poznejšo utrditev južne stene s tremi opornimi zidovi.

Vse najdbe in terenska dokumentacija so bili oddani novogoriškemu ZVKD.

Tomaž Fabec

335

EŠD: 760

Naselje: Štanjel

Občina: Komen

Ime: Štanjel - vas

Področje: A

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 7

Marca 2004 smo spremljali izkope za podzemno povezavo (podhod) med hišo Štanjel 6a (tako imenovano Gotsko hišo) in poslovnim objektom z apartmaji, ki stoji onkraj poti na S strani Gotske hiše. Izkop je prizadel serijo recentnih nasutij, ki jih je podpiral suho grajen terasni zid in v katerih smo med drugim našli več odlomkov prazgodovinske, poznoantične in novoveške keramike. Med odstranjevanjem temeljev zidu smo naleteli na 30 cm široko in 60 cm globoko jamo, ki je bila vklesana v preperelo skalno podlago in v kateri je bilo veliko zogljenega lesa. Najbrž gre za stojko za kol, ki je bil nekoliko nagnjen v smeri proti terasi in je najbrž dajal oporo neki konstrukciji ali pa terasi sami.

Vse najdbe so bile skupaj z dokumentacijo oddane novogoriškemu ZVKD.

Tomaž Fabec

336

EŠD: 10275

Naselje: Podmelec

Občina: Tolmin

Ime: Podmelec – domačija Podmelec 44

Naslov: Podmelec 44 /Borovnica/

Področje: E

Obdobje: druga polovica 19. stoletja

Vrsta dela: 2, 4, 7

V okviru popotresne obnove je DTP Bovec - Ko-

barid izbral izvajalca del za sanacijo stanovanjsko-gospodarskega objekta pri Tincu. Prioritetno so bila narejena naslednja dela: utrjevanje zidovja, sanacija ostrešja, njegovo prekritje z ravnimi strešnimi ploščami, izvedba fasadnega ometa in vgradnja novih oken.

Andrejka Ščukovt

337

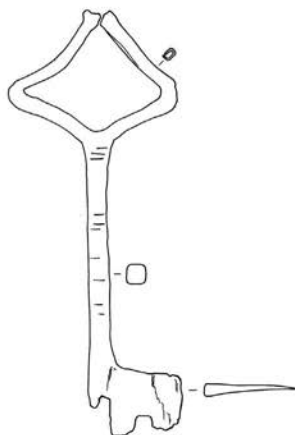
Naselje: Tolmin

Občina: Tolmin

Področje: A

Obdobje: srednji do novi vek

Janez Kavčič iz Tolmina (Triglavska 7) je leta 1963 pri kopanju temeljev za stanovanjsko hišo približno en meter globoko v ilovici izkopal železen ključ.

Opis: ključ za odpiranje vhodnih vrat ima rombično oblikovano zanko, ki je na vrhu odlomljena, ter pravokotno brado z dvema zareza na spodnji strani. Po vratu je okrašen s horizontalnimi vrezji. D. 18,5 cm, š. zanke: 7,3 cm, š. brade 3,9 cm, š. vratu 0,9 cm. Risba: N. Grum.

Glede na podobne primerke najdbo umeščamo v čas med 13. in 15. stoletje.

Za informacije se zahvaljujem najditelju g. Kavčiču, ki predmet tudi hrani, za pomoč pri časovni umestitvi pa mag. Tomažu Nabergoju (Narodni muzej Slovenije, Ljubljana).

Miha Mlinar

338

Naselje: Tolmin

Občina: Tolmin

Področje: A

Obdobje: zgodnji srednji vek

Leta 1996 je vrtnarica Sandra Pajntar (Logaršče, občina Tolmin) med urejanjem mestnih gredic v Tolminu našla ulito bronasto okroglo fibulo.

Fibula je opredeljena kot zgodnesrednjeveška (slovanska) v 10.–11. stoletje. Primerljiva je s fibulo iz Kranja (P. Bitenc 2001, Od Rimljanov do Slovanov. Katalog razstave, kat. št. 369, 13).

1. Bronasta okrogla fibula. Na dvignjenem srednjem delu fibule je upodobitev živali, verjetno ptiča z razprtimi krili. Detajli figure so nakazani z vrezji. V jamicah so ohranjeni drobni ostanki temnordečega emajla. Manjkata igla in nosilec za iglo. Pr. 2,6 cm, viš. 0,7 cm.

Martina Knavs, Miha Mlinar

Stanje ohranjenosti okrogle fibule. Fototeka TM.

Risba dvignjenega srednjega dela. Risba: N. Grum.

Risba dvignjenega srednjega dela z rekonstrukcijo emajla. Risba: N. Grum.

339

EŠD: 9966

Naselje: Tolminske Ravne

Občina: Tolmin

Ime: Tolminske Ravne - Klobučarjeva (Skalarjeva) domačija

Naslov: Tolminske Ravne 14

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 8, 4

Novembra 2004 je na Tolminskem divjal orkanski veter, ki je v celovito popotresno obnovljeni vasi Tolminske Ravne povzročil kar nekaj škode. Veter je ruval stare drevesne sorte in predvsem odkrival strehe.

Poškodovana je bila tudi s slamo krita kašča na Skalarjevi domačiji. Občina Tolmin je na našo intervencijo in prošnjo za odpravo na kašči nastale škode odobrila finančna sredstva. Popravilo slamate strehe je izvedel S. Šorli s Francove domačije iz Kneških Raven.

Andrejka Ščukovt

340

EŠD: 1465

Naselje: Topolovec

Občina: Koper

Ime: Topolovec – Cerkev sv. Jerolima

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, pozni srednji vek

Vrste dela: 6

Med 13. 5. in 28. 5. 1999 je MZVNKD Piran zaradi nedovoljenega posega in uničenja dela arheoloških depozitov in grobnice opravil vrednotenje škode, ki je nastala v cerkvi sv. Hieronima, ki leži na pomolu z ledinskim imenom Monte d'Oro zahodno od vasi Topolovec v Slovenski Istri.

Kamniti tlak iz velikih pravokotno ali nepravilno oblikovanih, 7-8 cm debelih flišnih plošč sivobebele barve, je prvotno prekrival celotno površino cerkvene ladje in verjetno sodi v čas ob obnovi cerkve konec 19. stoletja (1888). Leta 1997 je bil delno uničen s posegom nepooblaščenih oseb, ki so v cerkvi iskale domnevno skrito zlato, o katerem gre beseda po okoliških vaseh in naj bi se nanašalo na »čas francoske okupacije«. Pri iskanju »zaklada« so poškodovali prag, ploščo v smeri proti sredini ladje ter celoten osrednji del ter spodkopal severovzhodni vogal prezbiterja.

Roparski vkop nepravilne ovalne oblike je popolnoma uničil konstrukcijo in vsebino grobnice.

Topolovec, roparski poseg v cerkvi. Foto: J. Bernik.

Med razbitimi ploščami in izkopanim materialom smo našli fragmente novoveške keramike, drobce lesa ter večje število človeških kosti. Sodeč po velikosti ekstremitet in lobanjskih značilnostih lahko sklepamo, da ostanki pripadajo predvsem otroškim pokopom.

Pri izkopu jame za časovno težko opredeljivo grobnico (15. stol. ?) so srednjeveški graditelji že na globini okoli 80 cm naleteli na flišno osnovo in jo zato z izklesavanjem dodatno poglobili. Glede na ohranjeno zahodno steno grobnice z ostankoma vogalov in meje vkopa lahko sklepamo na zidano konstrukcijo v izmeri 100 x 175 cm. Ožja stranica višine 60 cm je bila zgrajena iz desetih vrst neobdelanih lomljenih kamnov srednje velikosti (15 x 10 x 4 cm do 30 x 20 x 15 cm). Stene 100 cm globoke grobnice so skoraj v celoti nasedale na flišno osnovo, deloma pa tudi na sterilno ilovico, s katero so zapolnjeni posamezni žepi v flišu.

Izravnalno nasurje pod ploščami tlaka, debeline od 5 do 10 cm, so sestavljale posamezne manjše kamnite plošče in sivkasto rjava peščena zemlja. Med kamnitimi ploščami nismo odkrili ostankov, po katerih bi mogli sklepati na hodne površine,

Topolovec, konsolidacija po arheoloških raziskavah. Foto: J. Bernik.

ki bi pripadale starejšim fazam cerkve, zato domnevamo, da je bil tlak vedno na približno enakem nivoju.

Pod izravnalnim tamponom oz. neposredno pod kamnitim tlakom smo na celotni površini izkopnega polja ugotovili temno rjavo mastno ilovnato prst, debelo od 20 do 40 cm. Plast je vsebovala večinoma majhne, pa tudi do 10 cm velike fragmente prazgodovinske, prostoročno izdelane keramike in drobce kosti ter manjši kos bakra oz. bronca. Najdbe - gre predvsem za odlomke ostenij, dna in redkih ustij temnorjavo in rdečkasto žganih posod, ki jih lahko okvirno uvrstimo v bronasto ali starejšo železno dobo - so bile posebej pogoste v t. i. žepih v flišni osnovi oz. med preperlinskimi bloki. Plast s kulturno vsebino ni nikjer segala do flišne osnove, temveč je med njima ležala arheološko sterilna plast svetlo rjave pečene gline, debele od 10 do 25 cm, ki je zapolnjevala spodnje dele omenjenih žepov v živoskalni osnovi.

Plast z najdbami verjetno predstavlja ostanek stratifikacije prazgodovinske naselbine. Ker so bile keramične najdbe enakomerno razporejene po celotni globini plasti sklepamo, da gre za akumu-

lacijsko plast, ki se je zaradi erozijskega delovanja »ujela« v skalne poglobitve, medtem, ko so bile višje ležeče plasti verjetno uničene že pred gradnjo cerkve.

Domnevna naselbina oz. gradišče je verjetno zavzemala izravnani vrhnji del pomola v grebenu pod vasjo Topolovec, dobro zavarovan s strmimi pobočji, ki padajo proti reki Dragonji na severu in potoku Pasjaku na jugu. Ugodno topografsko in klimatsko lego naselbine, na prehodu iz doline proti Podgorskemu krasu in Čičariji, dokazujejo tudi ostanki srednjeveškega zaselka »Stari Topolovec«, ki ležijo ob grebenski poti proti Dragonji nekoliko pod cerkvijo.

Metka Štrajhar

341

EŠD: 3455

Naselje: Trbovlje

Občina: Trbovlje

Ime: Trbovlje - cerkev sv. Martina

Področje: A, UA

Obdobje: rimsko obdobje, barok

Vrsta dela: 4, 7, 8

Prvotni program prezentacije nagrobnikov iz različnih časovnih obdobij, ki so bili leta 1989 zaradi zaščite sneti z južne stene župne cerkve, je predvideval njihovo postavitev na pokopališkem zidu ob cerkvi. Zato je bilo treba vsem originalom narediti kopije. Konservacijo originalov in izdelavo njihovih kopij, ki je bila komisijsko vodena, je leta 1994 prevzel Restavratorski center RS. Za postopke konservacije nagrobnikov so člani komisije oblikovali naslednja izhodišča. Vsi originalni nagrobnikov naj se konservirajo, odlomljeni deli naj se dolepijo, odstranijo naj se kasnejše betonske plombe, očistijo naj se nečistoče in originali naj se utrdijo. Nagrobnikom naj se naredijo kopije, ki so identične originalom, in naj se jim ne domodelirajo figuralni deli ali epigrafika. Vsi originalni nagrobnikov in njihove kopije naj se razstavijo oziroma prezentirajo v celoti v skladu z najnovejšimi izhodišči stroke. Vsi originalni nagrobniki naj se shranijo v prostoru, ki mora biti tudi fizično varovan. Člani komisije so priporočili, naj se vsi konservirani originalni nagrobnikov prestavijo iz delavnice RC RS v Revirski muzej Trbovlje, ki je dolžan pripraviti vse ustrezne pogoje za hrambo in prezentacijo nagrobnih plošč, ki so dostopne javnosti. Ker Škofjski ordinariat Maribor in župnijski pastoralni svet nista dovolila prestavitve originalov v muzej, je Župnijski urad Trbovlje v starem župnišču zago-

tovil prostor za postavitev nagrobnih plošč in jih bo uredil v skladu s pogoji, ki veljajo za sodobno muzejsko postavitev. V letu 1996 so bile v celoti izpolnjene vse naloge iz konservatorskega programa: transport, čiščenje, lepljenje, konservacija nagrobnih plošč in antičnega nagrobnika iz Retij. Vse restavratorsko delo je bilo narejeno korektno. V letu 1997 pridobljena finančna sredstva so omogočila izdelavo odlitkov za kopije originalov. Ob komisijskem prevzemu restavratorskih del v letu 1999 so člani komisije menili, da so konservatorsko-restavratorska dela na originalnih kamnitih ploščah opravljena korektno in v skladu s predhodnimi komisijsko določenimi izhodišči za njihovo konservacijo. Kopije vseh konserviranih nagrobnih plošč so narejene iz sodobnega, trajnega materiala, primerno tonirane in ustrezajo sodobnim načelom muzejske kopistike. Ker so bila mnenja članov komisije o lastništvu originalov nagrobnih plošč deljena, je bil podan predlog, da se o lastništvu originalnih nagrobnih plošč zaprosi za mnenje Inšpektorat Uprave za kulturno dediščino Ministrstva za kulturo Republike Slovenije. Do odločitve o lastništvu originalov nagrobnih plošč se te skupaj s kopijami hranijo in varujejo v prostorih starega župnišča. Denarna sredstva za konserviranje in kopiranje nagrobnih plošč sta prispevala Ministrstvo za kulturo RS in Občina Trbovlje.

Bogdan Badovinac

342

EŠD: 2585

Naselje: Trebelno

Občina: Trebnje

Ime: Trebelno – cerkev sv. Križa

Področje: UA

Obdobje: 16.–20. stoletje

Vrsta dela: 2, 4, 6, 7

Cerkev stoji na vzpetini sredi vasi. Cerkveni areal omejuje kamniti podporni zid. Okoli cerkvenega prostora teče cesta, ob kateri so nanizane vaške hiše. Cerkev sestavljajo v tlorisu zvonik, podolžna pravokotna ladja, slavolok in pravokoten, polkrožno zaključen prezbiterij. Na severni strani je k prezbitериju in ladji prizidana zakristija, na južni strani pa kapela.

Ker cerkev ni navedena v seznamu cerkvenih dragocenosti iz leta 1526, je, ne glede na izrazit talni podzidek okoli ladje in šilastoločen gotski glavni portal, ki naj bi kazala na srednjeveško zasnovo, mogoča njena izgradnja po letu 1526. Po prenosu sedeža župnije iz Gorenjega Mokronoga

na Trebelno v tretji četrtini 18. stoletja je cerkev začela dobivati novo poznobaročno podobo. Leta 1789 so namestili novo oltarno opremo s Postlovo sliko križanja. V drugi polovici 19. stoletja so obnovili in nekoliko podaljšali pevski kor. V tem času so dobili stranska oltarja in korna ograja nove kipe, ki so jih kataloško prodajali in so v naše kraje prihajali z železnico iz danes znanega zimskošportnega središča St. Ulrich v dolini Val Gardene na spodnjem Tirolskem v severni Italiji. Orgle je leta 1880 izdelal Janez Mandlin. V dvajsetih letih 20. stoletja je bila k cerkvi prizidana še kapela božjega groba.

V marcu 2001 je gradbeno podjetje SGI, d. o. o., iz Ljubljane izvedlo statično sanacijo župnijske cerkve sv. Križa v Trebelnem. V ladji so vgradili dvoje jeklenih vezi, ki sta zvezali obodni steni ladje nad kapiteli pilastrov, tretjo pa so vstavili v območju slavoločnega loka. Polkrožni zaključek prezbiterija in območja vgradnje jeklenih vezi so injektirali s pucolansko maso (1 del pucolane, 1 del hidratiziranega apna, 0,5 dela belega cementa). Sanacija se je izvedla na podlagi statične presoje statika Angela Žigona, univ. dipl. inž. gradb., iz podjetja ELEA, d. o. o., iz Ljubljane.

Župnija Trebelno je v letih 2002 in 2003 izvedla večja vzdrževalna dela na župnijski cerkvi sv. Križa na Trebelnem, in sicer so bili na strehi v celoti zamenjani kritina ter vsi kleparski detajli in žlebovi. Zaradi prisotnosti kapilarne vlage v zidovih so bili po predhodnem sondiranju, ki ga je izvedel Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, območna enota Novo mesto, odstranjeni vsi premočeni in presoljeni ometi v spodnjih delih zidov, tako v notranjosti cerkve kot na fasadah, in bili nadomeščeni s tako imenovanimi sanirnimi ometi proizvajalca Mapei. Okoli cerkve je bila zgrajena drenaža. Na preostalih ometih so bili opravljeni le zidarski vzdrževalni posegi z ometavanjem poškodovanih in odpadlih delov ometov in kitanjem razpok. Zidovi v notranjosti cerkve so bili prebeljeni z apnenimi opleski, fasade pa so bile prebarvane s silikatno fasadno barvo.

Tomaž Golob

343

EŠD: 776

Naselje: Trebnje

Občina: Trebnje

Ime: Trebnje – arheološko območje Trebnje

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 1, 6

V letu 2001 je bilo za potrebe Občine Trebnje na območju dveh zazidalnih načrtov v vzhodnem delu Trebnjega izvedeno dvoje površinskih in podpovršinskih ekstenzivnih terenskih pregledov. Raziskava je bila najprej opravljena na lokaciji bodoče industrijske cone v Trebnjem in nato še na lokaciji bodočega doma starejših občanov (Stari trg). Ker sta oba pregleda potrdila obstoj potencialnih arheoloških najdišč, smo pred gradbenimi posegi na obeh najdiščnih točkah predpisali še tako imenovano intrasite valorizacijo.

Na parcelnih št. 178/5, 176/3, 175, 444/1, 445/2, 448/2, 449/2, 450/1,2, 458/5,6, 459, 461/1,2, 462, 475/1 in 475/3 k.o. Trebnje je bilo na podlagi rezultatov ekstenzivnih pregledov mogoče pričakovati večje najdišče z rimskodobnimi in zelo intenzivnimi prazgodovinskimi značilnostmi. Slednje je bilo izpričano ne le z lončenino, marveč tudi z najdbo starejšezeleznodobne rebraste zapestnice, ki je predstavljala posreden dokaz o obstoju (gomilnega?) grobišča. Aprila 2004 je bila za to lokacijo (dom starejših občanov – Stari trg) opravljena še dodatna valorizacija prostora s strojnimi izkopom osmih testnih jarkov. Vzporedno potekajoči strojni jarki v skupni dolžini 620 m (širine 1,6 m) in medsebojni oddaljenosti 13 m so bili postavljeni tako, da je bila z njimi »sondažno« raziskana celotna površina – vse do sterilne osnove. Ti testni jarki so bili na vsakih 10 m s poglobitvijo še dodatno preverjeni. Tako je bilo skupno raziskanih približno 450 m³ zemljine. Rezultati pa so bili presenetljivi, saj so vse najdbe, vključno z recentnimi, izvirale iz stratigrafsko dokaj enotnega nasutja (segajočega do globine 0,7 m). To ogromno nasutje izvira iz izkopa za gradbeno jamo že obstoječe stavbe doma starejših občanov s pripadajočim parkiriščem. Pod temi premešanimi plastmi smo ponekod naleteli še na skromno ohranjeno in le nekaj centimetrov debelo kuluvialno plast, s primesjo redkih drobcev oglja in prazgodovinske lončenine. Pri teh najdbah nam njihova intenzivnost in najdiščne okoliščine kažejo na intenzivnost gradbenega posega in nekatere pomanjkljivosti ekstenzivnih terenskih pregledov. Na lokaciji bodoče industrijske cone v Trebnjem je bil zaenkrat opravljen le ekstenzivni terenski pregled. Na večjem številu raziskanih parcel je prisotnost rimskodobnih ostalin mogoče dokazovati na parc. št. 836/3, 820/2, 818 in 813, vse k.o. Trebnje. Na mestih, kjer je bila detektirana prisotnost lončenine in stekla, je zanimiva popolna odsotnost rimskodobnega gradbenega materiala, kar daje slutiti na rimskodobno nekropolo. V primeru gradnje bo nadaljevanje raziskav na teh parcelah obvezno.

Uroš Bavce

344

EŠD: 776

Naselje: Trebnje, Račje selo, Štefan

Občina: Trebnje

Ime: Trebnje – arheološko območje Trebnje

Področje: A

Obdobje: prazgodovina, rimsko obdobje

Vrsta dela: 1

Aprila 2001 je bil na nekoliko razpršeni, približno 14 km dolgi trasi kablovoda Trebnje smer Račje selo in Štefan izveden površinski ekstenzivni arheološki terenski pregled za potrebe Telekom Slovenije, d. d., (PE Novo mesto). Poleg severno ležečih perifernih območij Trebnjega je raziskava na zahodu zajela območja do Pluske in Ševniško polje vse do potoka Cedilnica na severu. Pri tem je bilo odkritih pet novih arheoloških najdišč. Na podlagi odlomkov lončenine ugotavljamo, da kaže troje najdišč prazgodovinske značilnosti, eno je zanesljivo rimskodobno, eno pa je kazalo tako prazgodovinske kot rimskodobne značilnosti. Pri Pluski – severno od avtoceste – je bila na parc. št. 808/1 k.o. Trebnje najdena prazgodovinska lončenina. Na razpršene prazgodovinske najdbe naletimo tudi na poljih severovzhodno od Račjega sela ob potoku Vejat na parc. št. 697, 696 in 654/1, vse k.o. Trebnje, značilen rimskodobni gradbeni material pa ob potoku Zajka na parc. št. 625/2 k.o. Trebnje. Le nekoliko južneje od omenjene lokacije zopet naletimo na sporadične prazgodovinske ostanke na parc. št. 592/3 k.o. Trebnje. Mešane prazgodovinsko-rimskodobne ostanke najdemo tudi na Ševniškem polju ob lokalni cesti, ki povezuje Malo in Veliko Ševnico na parc. št. 260, 338 in 335 k.o. Trebnje. Ob pomoči odgovornega konservatorja je dela na terenu vodila Saša Čaval. Nadzorovani zemeljski posegi, ki so se izvajali na vseh zgoraj naštetih točkah, so obstoj najdišč potrdili.

Uroš Bavce

345

EŠD: 781

Naselje: Trojane

Občina: Lukovica

Ime: Trojane - arheološko najdišče Trojane

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

Med izgradnjo jugovzhodne cevi predora Trojane je prišlo do premikanja terena, zaradi česar so se

pojave razpoke na hišah in gospodarskih poslopijih gostilne Konjšek in kmetije Brvar (Trojane 10). Zlasti gospodarsko poslopje Brvarjevih je bilo močno poškodovano, zato je izvajalec gradbenih del Grassetto na intervencijo republiške rudarske inšpekcije začel sanirati gospodarsko poslopje in

brežino pod njim. V ta namen je za dovoz gradbenih strojev na parc. št. 9/1, 5/1, 5/2, 5/3 in 574/1, k.o. Trojane, razširil in utrdil staro dovozno pot, del poti pa zgradil na novo. Pri tem je strojno odrazil gornje, arheološke kulturne plasti. Poškodbo terena je povsem po naključju opazil arheolog ZVKDS, OE Kranj, in o tem obvestil Inšpektorat za področje kulturne dediščine. Na njihovo intervencijo je bil izvajalec del Grassetto prisiljen financirati zaščitni arheološki poseg, ki pa se je lahko omejil le še na pregled in sejanje odrinjene kulturne plasti. Na ta način je bilo pregledanih 119 m³ sedimentov. Večino najdb predstavljajo odlomki rimskega gradbenega materiala (na regulah 2 žiga druge italske legije), slabo polovico pa odlomki keramičnega posodja (med temi tudi ena cela oljenka in nekaj črepinj uvoženega sigilatnega posodja). Odlomki amfor pripadajo tipom 3. in 4. stoletja, od 17 novcev pa dva pripadata 2. stoletju, dva 3. stoletju, ostali pa 4. stoletju n. š. Od posebnih najdb je treba omeniti še gemo pečatnega prstana iz modrega ahata z vgraviranimi črkami SP in MV, dva igralna žetona iz asfaltne paste ter nedokončan (?) relief Herkula (? , velikost 43 x 20 x 13,5 cm) iz peščenjaka lokalne provenience (Medijska dolina, okolica Izlak). Po dokončanju del je bil teren ponovno zravnano oziroma zasut z odrinjenim materialom.

Milan Sagadin, Draško Josipovič

346

EŠD: 9263

Naselje: Trška gora, Sevno, Ždinja vas, Črešnjice pri Otočcu

Občina: Novo mesto

Ime: Trška gora – vinogradniško območje

Področje: UR.KR, E

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 1, 6, 7, 8

Trška gora je vinogradniška gorica, ki se dviguje nad levim bregom Krke približno tri kilometre severovzhodno od Novega mesta. Na njenem osrednjem delu med Bajnofom in romarsko cerkvijo, ki stoji na 427 metrov visokem vrhu, se je razvilo razloženo naselje z enakim imenom. Širše območje Trške gore se razteza med Ždinjo vasjo na zahodu in Črešnjicami pri Otočcu na vzhodu ter ga sestavlja več manjših vinogradniških goric. Za celotno območje Trške gore je značilno zelo razgibano površje z nizkimi, vendar strmimi griči, z vinogradi na njihovih prisojnih legah in gozdovi na severnih straneh. Med njimi pa so manjše in ozke zakrasele doline. Trška gora sodi med najstarejše in najbolj

Trojane, relief Herkula (? – polizdelek). Foto: J. Rupnik

znane vinogradniške gorice na Dolenjskem. Na njej se je do danes ohranila bogata vinogradniška tradicija. Od drugih dolenjskih vinogradniških goric se razlikuje predvsem po velikih zidanicah, ki jih domačini imenujejo »meščanske zidanice, hiše ali vile«; njihovi lastniki so bili do začetka druge svetovne vojne meščani, plemstvo in Cerkev. Te zidanice dajejo Trški gori poseben značaj še danes. Zaradi naraščanja vikendaštva od sredine šestdesetih let 20. stoletja in s tem povezanega spreminjanja tradicionalne podobe Trške gore, je to območje v drugi polovici šestdesetih let 20. stoletja postalo predmet zanimanja takratnega Zavoda za spomeniško varstvo. Žal so bila tri desetletja prizadevanj spomeniškovarstvene službe za ohranitev in varovanje Trške gore zaman, kljub njeni razglasitvi za kulturni spomenik leta 1992. Na prehodu v novo tisočletje ugotavljamo, da se je podoba Trške gore spremenila do tolikšne mere, da je v njej težko prepoznati kvalitete dolenjske vinogradniške krajine. Po letu 2000 je pristojni zavod opravil več terenskih raziskav in študij obstoječih zgodovinskih virov. Na podlagi teh ter večletnega spremljanja spreminjanja Trške gore je ugotovil, da je ta z vidika krajinske arhitekture razvrednotena do tolikšne mere, da je ni več smiselno ohranjati ali varovati kot značilno vinogradniško kulturno krajino, temveč le posamezne stavbe na njej.

Razlogov za njeno postopno degradacijo je bilo več: širši družbeni razlogi (reševanje stanovanjskih problemov, nostalgija po kmečkem okolju, pomen zidanice in vinograda kot statusni simbol), politični razlogi (toleriranje divje in nelegalne pozidave), normativno-administrativni razlogi (normativnega akta o razglasitvi Trške gora za kulturni spomenik Mestna občina Novo mesto ni izpeljala do konca z izdajo odločb lastnikom nepremičnin ter zaznambo v zemljiški knjigi) in strokovni spomeniškovarstveni razlogi (pomanjkanje interdisciplinarnih raziskav in izdelav interdisciplinarnih strokovnih podlag, togi varstveni režimi, podcenjevanje kompleksne in večplastne problematike varovanja kulturne krajine). Z etnološkega vidika je Trška gora še vedno zanimiva kulturna krajina, saj z dediščinsko ali spomeniško ovrednotenimi stavbami lahko razkrivamo njeno identiteto in kontinuiteto odnosov človeka do krajine in arhitekture. Do leta 2005 je bilo na Trški gori za kulturno dediščino prepoznani več kot 30 vinogradniških stavb. Zaradi omenjenega etnološkega vidika je ideja o varovanju in ohranjanju Trške gore v ožjem obsegu kot kulturne krajine ponovno aktualna v okviru priprav strokovnih podlag za razglasitev kulturnih spomenikov lokal-

nega pomena v Mestni občini Novo mesto.

Dušan Štepec Dobernik

347

EŠD: 12633

Naselje: Trzin

Občina: Trzin

Ime: Trzin - arheološko območje Žale in Ongar

Področje: A

Vrsta dela: 7

Pri nadzoru izkopov za novogradnje stanovanjskih hiš na pobočju hriba Ongar nad Trzinom (JZ pobočje) je bilo povsem na vrhnji terasi novega naselja najdenih nekaj odlomkov prazgodovinske keramike. Kaže, da je na Ongarju prazgodovinska naselbina, ki jo verjetno lahko povezujemo z najdbami kamnitega orodja v nekdanjem kamnolomu (ANSI, 193s). Vrh hriba je terasasto izravnano, terase se spuščajo še po vzhodnem pobočju.

Ob tej priliki je bila natančneje locirana tudi že znana najdba skeletnih grobov na ledini Žale. Gre za lokacijo sedanje hiše Lobodova ul. 1 (parc. št. 898/3, 892/2, 896/6, k.o. Trzin) – ob gradnji te hiše so namreč našli človeško lobanjo. Po ljudskem izročilu naj bi bili tu pokopani Francozi.

Milan Sagadin

348

EŠD: 790

Naselje: Turjak

Občina: Velike Lašče

Ime: Turjak – grad Turjak

Področje: A

Obdobje: novi vek

Vrsta dela: 5, 6, 7

Na gradu Turjak smo ob delih za funkcionalno usposobitev južnega in zahodnega trakta opravljali arheološki nadzor in izvedli več arheoloških sond. Pri nadzoru ob izkopu gradbene jame za temelje stopnic v prostore nad Dalmatinovo kapelo smo naleteli na zunanji obod plašča cisterne, ki ga je ob prenovitvenih delih odkopala že Š. Valentinčič. Prvo sondo smo izkopali v prostoru D2 južnega trakta, drugo v prostoru Z2, tretjo, četrto in peto v preddverju stolpa C oziroma v prostoru Z4 zahodnega trakta, šesto pa v stolpu C.

Tretjo sondo, ki smo jo izkopali vzdolž zunanje stene palacija, smo zaključili na nivoju dna temeljev zidu palacija. Dno zidu je bilo najdeno na višini 526,33 oziroma 3,4 m pod dejansko hodno površino. Zid je bil grajen iz enotno velikih obdela-

nih kamnov. Izkopana zemljina je bila sestavljena iz nasutja peska s kamenjem in odlomki lončenine iz raznih obdobji. Peta sonda je bila izkopana na stičišču med stolpom C in zunanjim hodnikom na severni strani palacija. S sondo smo ugotovili, da je bil hodnik grajen v dveh fazah. Četrta sonda je bila izkopana v južnem delu prostora ob zunanji steni. Pod nasutjem peska z odlomki lončenine smo naleteli na poškodovan zid, ki je potekal v smeri severovzhod–jugozahod. Ob ostalinah zidu je bila plast belega fino zrnatega peska, na katerem je bil odkrit odlomek poznosrednjeveške neglazirane pečnice. Zid poteka v sredino prostora. A ker na prošnjo po financiranju nadaljnje širitve te in drugih prepotrebni sond od investitorja, Ministrstva za kulturo, nismo dobili pozitivnega odgovora, so se arheološke raziskave (upamo, da le začasno) končale. Odkrite strukture nam je pred zasutjem sonde uspelo le osnovno dokumentirati (fotografiranje in digitalizacija odkopanih front zidov in izrisi tlorisov). Srednjeveške kulturne plasti – sodeč po virih, naj bi bil grad namreč postavljen leta 1067, s številnimi informacijami iz časa pred intenzivno gradnjo gradu, po potresu leta 1511 – čakajo nedotaknjene na prihodnje generacije arheologov.

V preddverju stolpa A je temelje prečnih zidov in zidu stolpa A odprla že Š. Valentinčič. Žal arhitekturne ostaline (po nam dosegljivih podatkih) niso bile dokumentirane oziroma geodetsko posnete. Za potrebe dokumentacije in kasnejše prezentacije izbranih arhitekturnih elementov (zidu stolpa in enega izmed prečnih zidov) smo izdelali še geodetski posnetek in fotokopico preddverja. Pri arheološkem nadzoru smo letos odkrili odlomke grobe kuhinjske keramike in pečnic. Med lepšimi najdbami pa sta odlomka sklede in krožnika servisa z družinskim grbom, poškodovana steklena vazica s školjkasto oblikovanima spodnjima deloma držajev in odlomek poznosrednjeveške neglazirane pečnice brez okrasa.

Barbara Nadbath, Matic Brenk

349

EŠD: 15753

Naselje: Velika Dobrava

Občina: Ivančna Gorica

Ime: Velika Dobrava – arheološko najdišče

Zaglavnice

Naslov: Velika Dobrava

Področje: A

Obdobje: starejša železna doba, rimsko obdobje

Vrsta dela: 6

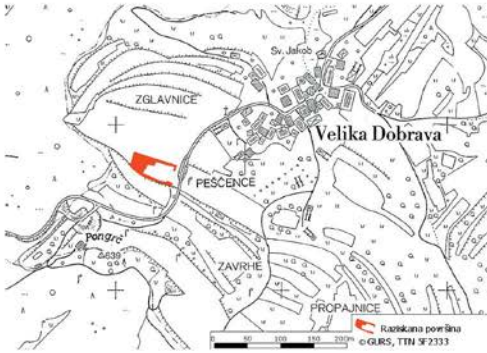
Na Veliki Dobravi nad Višnjo Goro je Anton Kralj (Velika Dobrava 3), lastnik kmetijskega zemljišča (št. parcele K.O. Višnja Gora 37/2) v pomladnih mesecih 2000 naročil strojno nizevanje obstoječe terase in načrtoval nasipavanje kvalitetnejše prsti za kmetovanje. Pri tem so sorodniki lastnika v izkopani zemlji našli nekaj kosov antičnega posodja in Vespazijanov novc. Seznanili so me o najdbi, nakar sem o tem obvestil pristojnega konservatorja Ljubljanskega regionalnega zavoda za varstvo kulturne dediščine Jožefa Omana. Oman je po terenskem ogledu lastnika informiral o nadaljnjih postopkih, zavaroval najdišče ter pri Ministrstvu za kulturo Republike Slovenije zagotovil interventna sredstva za izvedbo zaščitnih arheoloških izkopavanj. Ekipa izbranega izvajalca (Arhej, d. o. o.) je pod vodstvom spodaj podpisanega skupaj z Borisom Vičičem terenske raziskave opravila med 17. 7. in 3. 8. 2000. Poleg predvidenega rimskega grobišča smo odkrili tudi tri halštatske grobove. Večstoletna obdelava zemljišča ter predvsem sanacija njive sta del grobišča močno poškodovali. Na osnovi bežnega terenskega pregleda bližnjega okoliša ocenjujemo, da smo z raziskavami zajeli celoten obseg nekdanjih nekropol.

Najdišče na Veliki Dobravi leži na ravni terasi, nad strmim prehodom proti jugovzhodu. S terase se odpira krasen razgled v dolino, na traso rimske *via publicae* Aemona–Nevidunum, prav tako pa tudi na hribovja v zaledju, od koder je znanih nekaj arheoloških lokacij (Vrh nad Višnjo Goro, Gradišče Marčja dol – z gomilno nekropolo) ter potencialnih poselitvenih točk (Sela nad Višnjo Goro, pri Jagencarju ...). Današnja stratigrafija na najdišču je predvsem zaradi obdelave njive precej enostavna. Nad dolomitno peščeno geološko osnovno, ki je v razpokah zapolnjena z žepi ilovice, je enotna preorana plast. V večjem delu je vrhnja plast plitva (pod 20 cm) in intenzivno premešana s peskom iz podlage, proti robovom parcele pa se humusna plast debeli in je bila očitno postopoma nanesena z višje ležečih predelov. Z osrednjega dela raziskanega zemljišča so pri predhodnih zemeljskih delih odstranili prst in od tod črpali pesek. V še nepoškodovanem obrobem pasu smo izkopali devet rimskih grobov in tri železnodobne.

Med rimskimi so se ohranili štiri intaktni (grobovi 4, 5, 6 in 7). Grob 9 je bil izropan. V zidani grobnici, zasuti s humusno prstjo, smo na dnu našli del posnetka recijske čaše. Druge grobove so strojna dela poškodovala (grob 1) ali pa uničila (grobova 3 in 8). Ugotovili smo tri različne tipe grobne arhitekture:

- krožen vkop, zapolnjen z rzsuto žganino in priloženim inventarjem (grobova 6 in 8);

Velika Dobrava. Umestitev področja raziskav na TTN (izvir: Sašo Poglajen).

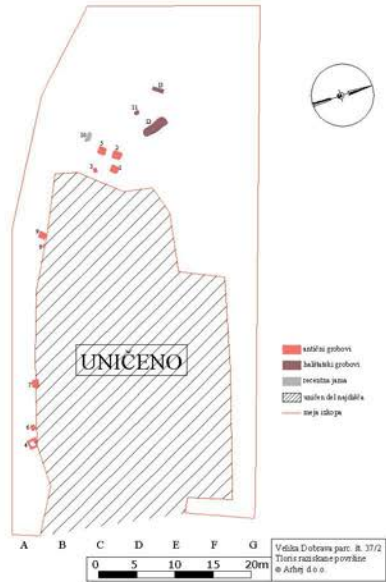
- enostaven vkop kvadratne oblike (stranica približno 1 m) z žaro in pridatki v polnilu (grobovi 1, 2, 3, 5 in 7);
- grobno jamo pravokotne oblike z zidano komoro (grob 4 – celoten obod obložen s suhozidom, grob 9 – zidan z malto).

Inventar, priložen pokojnikom, precej ozko zamejuje čas uporabe grobišča od zgodnjega flavijskega časa do dela prve polovice drugega stoletja. Kot žaro so v grobovih brez namenske komore za pepel uporabljali dvoročajne vrče. Priloženo pivsko in namizno posodje je povsem italskega značaja. Trije priloženi novci, vsi po vrsti lepo ohranjeni, so bili kovani med letoma 67 in 73. Posebej izstopa novček redkega kova lionske kovnice iz leta 67, najden v grobu 5, s kontramarko SPR (Miškec, 2003, 275s).

Halštatski grobovi so bili v tlorisu pravokotne oblike. Najbogatejši (grob 12) je imel grobno jamo obloženo s kamenjem, čez polnilo v sredini groba pa je bil dodatno zaščiten z večjim kamnom

Velika Dobrava. Grob 5 (foto: Matjaž Novšak).

Velika Dobrava. Tlorisna razporeditev grobov (izvir: Sašo Poglajen, Matej Strašek).

(3,30 x 1,10 m). Kosti so se razkrojile, podobno kot tudi v grobu 11, kjer je bil vkop povsem neprepoznaven, ohranili pa sta se le dve fragmentirani glineni posodi. Nasprotno je bil v grobu 13, v plitvi ovalni jami, skoraj v celoti ohranjen človeški skelet (dolžina 1,42 m) s sicer skromnim grobnim inventarjem. Kostni ostanki so radiokarbonsko z 78,2-odstotno verjetnostjo datirani med leti 543 in 402 pr. n. š. Zaradi nesorazmerne ohranjenosti skeletov smo se odločili za pH meritve tal, ki pa so po analizi Tomaža Verbiča pokazale, da pH pogoji

Velika Dobrava. Halštatski grobovi (foto: Primož Predan).

dopuščajo dobre možnosti za ohranitev kosti in da gre torej vzrok za razkroj le nekaterih med njimi prej iskati v delovanju mikroorganizmov kot pa v kislosti tal. Grobovi so bili na različnih nivojih in so bili očitno nekad prekriti z gomilnim nasutjem, ki ga je oranje skozi stoletja povsem izravnalo. Očitno je bil nasip v času rimskega imperija še opazen, saj rob rimskega in halštatskega grobišča povsem sovpadata.

Obdelava gradiva je doslej zajela osteološko, radiokarbonsko, karpološko, antrakotomsko in geokemično analizo. Končani so vsi potrebni restavratorski in tehnični dokumentacijski postopki, poteka pa zaključna opredelitev izbranih najdb. Stroške teh del je založilo podjetje izvajalca izkopavanj.

Matjaž Novšak

350

ESD: 9325

Naselje: *Velike Malence*

Občina: *Brežice*

Ime: *Velike Malence – arheološko območje*

Šentvid–Malence

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina, rimsko obdobje*

Vrsta dela: *1, 6*

V novembru 1997 so bili z metodo intenzivnih terenskih pregledov dopolnjeni rezultati iz let 1995 in 1996 (prim. VS, Poročila 37/96 in 38/99 Velike Malence). Z enakim vložkom delovne sile in časa je za zdaj skupaj pregledanih 47.050 m² površine. Preostala površina bo zaradi nasprotovanja lastnikov zemljišč ostala nepregledana. V nadaljevanju raziskave so bili vsi podatki ovrednoteni (sliki 1a, b). Geoelektrično je bilo območje kartirano v letih 1993, 1995, 1997, največje površine pa so bile s sredstvi Ministrstva za kulturo raziskane v letih 1999 in 2000. Skupno je bilo s to metodo pregledanih 160.000 m² površine, s čimer je bilo mogoče delno rekonstruirati videz pokrajine in prostorsko zamejiti starejše oblike poselitve (slika 2). Digitalni model reliefa je izdelala firma Geoid, d. o. o., geofizikalne meritve pa je izvedel B. Mušič iz Oddelka za arheologijo FF. S postavitvijo informativnih panojev in predvsem z odkupom tistih parcel, ki so se izkazale za najpomembnejše in seveda najbolj ogrožene, bi se dalo rešiti problem stalnega uničevanja najdišča. To je ogroženo zaradi globokega oranja in večjih izravnalnih posegov (»divjih melioracij«), ki so najvidnejši na obzidju Gradišča. Zaradi prej naštetih vzrokov bo to treba storiti čim prej.

Uničevalni izkopi za telekomunikacijski jašek leta 1995, in zlasti za lokalni vodovod leta 1999, so na parceli št. 475/1, k.o. Čatež »potrdili« potek severnega obzidja v zadnji fazi obstoja rimske vile s pripadajočim grobiščem (slika 3). Ob poškodovanih antičnih arhitekturnih ostankih v neposredni okolici rimske vile smo zato oktobra 1999 opravili manjše zaščitno izkopavanje, ki se neposredno naslanja na zaščitni izkop iz leta 1995, opravljen za potrebe Telekomoma (skupaj je bilo s tem zajetih 60 m²). Stroški tega interventnega varovalnega izkopavanja so v skladu z zakonodajo bremenili investitorja

Uroš Bavec

351

ESD: 9815

Naselje: *Velike Njive pri Veliki vasi*

Občina: *Krško*

Ime: *Velika vas pri Krškem – arheološko najdišče*

Področje: *A*

Obdobje: *pozna bronasta doba, pozno rimsko*

obdobje, zgodnji srednji vek

Vrsta dela: *6*

Arheološka izkopavanja na lokaciji Velike Njive pri Veliki vasi so potekala od 14. 7. do 8. 11. 2003. V celoti smo izkopali približno 20.000 m² površine. Izkopavanja so pokazala prisotnost štirih glavnih faz.

Prvo fazo predstavlja pleistocenska terasa reke Save, ki je zamejena na zahodni strani s strugo velikovaškega potoka. Ta je občasno tekel v dveh različnih paleostrugah na zahodni polovici terena in v treh paleostrugah na zahodnem delu vzhodne polovice terena. Odsotnost arheološkega materiala v aluvialnih polnilih vzhodnih treh paleostrug kaže na zgodnjo holocensko datacijo pred poselitvijo tega območja.

Drugo odkrito fazo najdišča predstavljajo ostanki poznobronastodobne naselbine, ki se je raztezala od roba široke, razmeroma plitve doline velikovaškega potoka skoraj do današnjega odcepa za Krško (delno znotraj arheološkega najdišča Grofove njive). Na samem robu doline smo odkrili gramozno hodno površino, ki jo je pokrila plast poplavnega sedimenta. Nad to plastjo pa je ležala deponija poznobronastodobne keramike. Na zahodni polovici terena smo odkrili posamezne jame za stojke in večje odpadne jame na obeh straneh široke depresije oziroma še aktivne struge. Podobne jame in jame za stojke so bile prisotne tudi na osrednjem delu terena. Na teh predelih gre očitno za gospodarski del poznobro-

nastodobne naselbine.

Na preostalem delu terena smo odkrili večjo število jam za stojke, ki so sestavljale sklope struktur – verjetno bivalnih objektov. Med posameznimi sklopi struktur smo odkrili skupine večjih odpadnih jam. Očitno gre za bivalni del poznobronastodobne naselbine.

Pet metrov široka gramozna hodna površina oziroma pot, ki je bila kot na zahodnem delu terena zapolnjena z deponijo poznobronastodobne keramike, je ločila gospodarski del naselbine od bivalnega.

Tretja faza je bila prisotna samo v zahodni polovici izkopnega polja. Tukaj smo odkrili poznorimsko ali zgodnesrednjeveško podeželsko naselbino. Plitva jarka (smer S–J) sta ločila domnevne poljedeljske površine ob potoku od glavnega dela naselbine proti vzhodu. V osrednjem delu naselbine je bila večja skupina velikih jam za stojke, ki so sestavljale več bivalnih objektov. Na obeh straneh teh struktur so bile velike odpadne jame in strukture iz manjših jam za stojke – verjetno gospodarska poslopja. Kakor na zahodu je bila naselbina tudi na vzhodu zamejena z dvema jarkoma (smer S–J).

Četrto fazo predstavlja sklop srednjeveških cest ali poti na skrajnem vzhodnem delu zahodne polovice terena. Ceste so povezane s srednjeveško kolonizacijo tega prostora in so bile v uporabi kot poljske poti do gradnje magistralne ceste Ljubljana–Zagreb.

Phil Mason

352

EŠD: 13054

Naselje: Veliki Cerovec, Mali Cerovec, Igljenik, Vrhe
Občina: Novo mesto

Ime: Veliki Cerovec - arheološko najdišče Male njive

Področje: A

Obdobje: prazgodovina

Vrsta dela: 6, 7

Arheološki pregled trase vodovoda Igljenik–Cerovec v dolžini 3,4 km je v času od 27. 7. do 3. 8. 1999 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Slobodana Oliča, univ. dipl. arheologa, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obnavljani odsek poteka čez več geoloških osnov, prevladujejo apnenec, dolomit in glina. Svet je rahlo valovit.

Celotna trasa je bila razdeljena na šest območij, ki

ustrezajo geomorfološkim, poselitvenim in obdelovalnim razlikam v prostoru:

območje I – od vasi Vrhe proti jugozahodu, večinoma čez gozd, na glinasti in ilovnati geološki osnovi;

območje II – proti vasi Igljenik, na geološki osnovi gline, apnenca in dolomita;

območje III – proti vasi Veliki Cerovec se postopoma dviguje, označuje ga geološka osnova gline, ilovice in dolomita;

območje IV – od središča vasi Veliki Cerovec se strmo dviguje proti vrhu hriba nad vasjo, označuje ga dolomitna geološka osnova;

območje V – od Velikega Cerovca se spušča proti Malemu Cerovcu, označuje ga dolomitna in apnenčasta geološka osnova;

območje VI – od Velikega Cerovca se spušča ob lokalni cesti do križišča s cesto Novo mesto–Metlika, označuje ga dolomitna in apnenčasta geološka osnova.

Ugotovljene arheološke sledi

1. (Območje III – parc. št. 3791, 3914/2, 3920, k.o. Cerovec) – pet fragmentov prazgodovinske keramike nakazuje na prisotnost prazgodovinskih ostalin.

Phil Mason, Slobodan Olič, Ildikó Pintér

353

EŠD: 9306

Naselje: Veliki Cirknik

Občina: Sevnica

Ime: Veliki Cirknik - slopno znamenje

Naslov: Veliki Cirknik 4

Področje: UA

Obdobje: barok

Vrsta dela: 4, 5, 6

Nadstropno zidano slopasto znamenje stoji na pravokotnem zidanem podstavku. Na njem je postavljen pravokoten, nekoliko ožji slop, ki je s pristrešenim delilnim zidcem ločen v vrhnji, proporcionalno krajši del. Spodnji del slopa ima na vseh štirih straneh plitve pokončno pravokotne, segmentno zaključene niše in v zgornjem delu slopa štiri manjše niše enakih oblik. Nad podstrešnim vencem je piramidasta strešica s križem. V vseh nišah so ostanki baročnih fresk s prizori svetnikov iz leta okoli 1730.

V spodnji vzhodni niši je naslikan križani Kristus z Marijo in Janezom Evangelistom, v zgornji je nerazpoznavni prizor. V spodnji južni niši je naslikan sv. Jakob v romarski opravi, v zgornji je podoba klečečega romarja. V spodnji zahodni niši je naslikana pred križem klečeča figura, v zgornji

je podoba stoječe ženske figure s križem v roki. V spodnji severni niši je naslikan sv. Francišek z romarsko cerkvijo na Veseli gori, v zgornji je podoba vojščaka sv. Florijana z zastavo. Božjepotno baročno znamenje sodi med maloštevilna kvalitetna slopasta znamenja. Znamenje, ki stoji na križišču cest, je bilo poškodovano ob prometni nesreči leta 1993. Odškodninski zahtevek je bil v naslednjem letu dovolj le za delno sanacijo razrahljanih temeljev. Sanacija temeljev je bila po načrtih Stojana Ribnikarja končana šele v letu 1997. Vsi starejši fasadni ometi z ohranjeno črtno vtisnjeno arhitekturno poslikavo z ostanki prvotne polihromacije so bili v nasprotju z mnenjem komisije odstranjeni v celoti. Ker zidarji pri izdelavi nove poslikave niso upoštevali zavodovega načrta, se porazdelitev šivanih vogalov v zgornjem delu ni izšla. Obnovljene slikarije v nišah ne dajo slutiti, da ni šlo za zahtevni restavratorski poseg. O poteku obnovitvenih del nas izvajalci del niso obveščali. Denar za obnovo znamenja v letu 1997 je zagotovilo Ministrstvo za kulturo RS

Bogdan Badovinac

354

EŠD: 11427

Naselje: Verd

Občina: Vrhnika

Ime: Verd – arheološko najdišče Ljubija

Področje: A

Obdobje: starejši mezolitik, bronasta doba

Vrste dela: 6

Med podvodnim terenskim pregledom območja rekonstrukcije mostu čez potok Ljubija na Verdu, ki ga je po naročilu ZVKDS OE Ljubljana med 12. 7. in 31. 9. 2004 opravila Skupina za podvodno arheologijo ZVKDS, so bili odkriti ostanki tabora kamenodobnih lovcev in nabiralcev iz 8. tisočletja pr. n. š. ter najdišče iz bronaste dobe (odločba MK št. 61701-61/2004-2).

Na dnu korita v skrajno severnem delu meandra ob ledini Zalog so bili odkriti številni kamniti odbitki, rožena in koščena orodja ter neobdelani ostanki živali, ki izvirajo iz 1,3 m debelega zaporedja peščenih naplavin z organskim drobirjem.

Ostanki navpičnega lesenega nosilca in vodoravnih lesenih konstrukcij ter najdba razmeroma dobro ohranjene človeške lobanje in situ so pospešili odločitev, da se hkrati z izdelavo prostorske in fotografске dokumentacije izvede površinska kolekcija resedimentiranih najdb ter opravi vzorčenje za potrebe naravoslovnih analiz. Radiokarbonska analiza kolagena iz lobanje je pokazala

konvencionalno starost 8744 ± 37 BP (7753 cal BC; KIA25729), podoben rezultat pa je dala tudi analiza vzorca enega od debel iz plasti: 8413 ± 32 BP (7521, 7497, 7489 cal BC; KIA24768).

Podlago predstavlja peščena glina svetlo rjave barve, podobna t. i. polžarici, ki je glede na zrnavost in odsotnost organskega drobirja nastajala v mirnem okolju brez znatne rastlinske produkcije. V stratigrafskem nizu ji sledi več kot 4 m debela sekvenca izmenjujočih fluvialnih sedimentov in pokopanih tal. Najdbe se pojavljajo predvsem v najnižjem delu sekvence oziroma tik nad glino z opazno zgostitvijo na območju okoli 7 m široke poglobitve, ki najverjetneje predstavlja ostanek paleostruge. Horizont s kulturnim inventarjem je bil dokumentiran v profilu desne brežine v dolžini 60 m.

Stratigrafska situacija kaže oster prehod iz bolj ali manj plitvega jezera v poplavno ravnino oziroma prostor z že bolj ali manj ustaljeno hidrografske mreže. Domnevamo, da je bila prvotna kulturna plast z artefakti in organskimi ostanki erodirana, težje najdbe pa so se akumulirale na dnu novo odloženega fluvialnega sedimenta. Najdišče, ki ga je v kronološko težko opredeljivem obdobju razkrilo erozijsko delovanje vodnega toka, se širi proti vzhodu, verjetno pa tudi na levi breg potoka.

Med intenzivnim terenskim pregledom je bilo odkritih 2242 kamnitih odbitkov, med njimi 302 orodji z retušo in 102 jedri. Najdišče označuje velika količina večjih enostavnih orodij ter majhna zastopanost kompleksnih izdelkov, kot so konice puščic in specialna orodja (orodja z izjedo, nazobčana orodja, klinice s hrbtom, trikotniki, praskala in svedri). Večina je izdelana iz manj kvalitetnih surovin, ki jih najdemo na ležiščih v okolici Ljubljanskega barja, predvsem roženca, pojavljajo pa se še artefakti iz tufa, kamene strele in kalcedona.

Analiza 429 določljivih skeletnih ostankov živali je pokazala na izrazito prevlado jelena (*Cervus elaphus*; 61,6 %) in divjega prašiča (*Sus scrofa*; 28,9 %), z več ostanki pa so zastopani še tur (*Bos. sp.*), jazbec (*Meles Meles*), srna (*C. capreolus*), bober (*Castor fiber*), divja mačka (*Felis sp.*) in rjavi medved (*Ursus arctos*). Najdišče označuje tudi visoka zastopanost obdelanih kosov rogovja, med katerimi je nekaj poškodovanih, in še ne v celoti izdelanih sekir z luknjo za pritrditev na toporišče. Ostanki rogovja predstavljajo kar dobro polovico vseh jelenjih najdb, kar nam skupaj s prisotnostjo odpadnega materiala in že odpadlih rogovij kaže na načrtno zbiranje in obdelavo surovine. Med orodji iz kosti je zastopanih več šil, konic in strgal.

Analiza najdb postavlja Verd v širši okvir zgodnjeholocenskih epigravetienskih najdišč. Na podlagi množične zastopanosti jelenjih rogov s sledovi obdelave ter prevlade enostavnih kamnitih orodij bi lahko Zalog opredelili kot lovsko postojanko, leseno konstrukcijo pa kot ostanke ploščadi na rečnem ali jezerskem obrežju, na kateri so razkosavali lovski plen. Človeško lobanjo, ki je pripadala 20 do 34 let stari ženski, lahko na podlagi podobnih primerov z drugih kamenodobnih najdišč prav tako razlagamo kot del plena oziroma ritualnega kanibalizma, ni pa izključena tudi možnost, da gre za ostanke pokopa.

Mlajše najdišče, ki ga okvirno pripisujemo mlajši bronasti dobi ali starejšemu delu pozne bronaste dobe, leži na območju reguliranega zavoja v zahodnem delu meandra. Gradivo obsega 42 fragmentov keramičnih posod in 10 kamnitih odbitkov, ki najverjetneje izvirajo iz še neugotovljenih naselbinskih plasti ali grobišča na kopnem. Večina odlomkov pripada okoli 10 keramičnim posodam (latvica, bikonična skleda, globoka skodela z ročajema, amfora, trebušasti lonci z vodoravnimi rebri) iz prečiščene, kvalitetno žgane gline z zelo temno sivim do zelo temno rjavim prelomom in s primesmi drobnega nekarbonatnega peska. Najdbe iz Ljubije kažejo sorodnosti s keramiko virovitiške skupine, katere vplivi so na zahodu segali do osrednje Slovenije, pa tudi z gradivom z najdišč na Notranjskem, Krasu in v Posočju.

Andrej Gaspari

355

EŠD: 7845

Naselje: Vesela Gora

Občina: Trebnje

Ime: Vesela Gora – Barbova graščina

Naslov: Vesela Gora 10, 8232 Šentrupert

Področje: E, UA, Z

Obdobje: 1768

Vrsta dela: 6, 7

Barbova graščina na Veseli Gori pri Šentrupertu na Dolenjskem je primer poznobaročne romarske hiše (zgrajena leta 1768), ki je prvotno služila za prenočevanje duhovščine in odličnejših romarjev v času romanj k cerkvi sv. Frančiška Ksaverija na Veseli Gori. Z ukinitvijo romanj je stavba izgubila svoj prvotni namen. Po letu 1825 je prešla v last plemiške družine Barbo z bližnjega gradu Rakovnik, ki si je v njej uredila bivališče. Leta 1942 je bila stavba delno požgana, njena notranja oprema pa raznesena. Po končani drugi svetovni vojni je bila nacionalizirana. Leta 1974 je bila v nje-

Vesela Gora, Barbova graščina. Foto: D. Š. Dobernik

nem pritličju urejena etnološka muzejska zbirka, za katero je predmete zbral nekdanji ravnatelj šentruperske osnovne šole Bojan Brezovar. V njenem prvem nadstropju pa je Čebelarstva družina Šentrupert – Mirna leta 1984 uredila spominski sobi, posvečeni življenju in delu čebelarjev Petra Pavla Glavarja in Aleksandra Lunačka. Po večletnih prizadevanjih pristojne spomeniškovarstvene službe je Občina Trebnje graščino leta 2003 razglasila za kulturni spomenik lokalnega pomena. Stavba je v lasti Občine Trebnje, z njo pa upravlja Krajevna skupnost Šentrupert, ki je s prvimi obnovitvenimi deli na graščini začela v sedemdesetih letih 20. stoletja. Intenzivnejšo obnovo izvaja od leta 1993, ko sta obnovo v okviru CRPOV podprli Občina Trebnje in Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Pristojni zavod je bil h konkretnjšemu sodelovanju povabljen leta 2002. Do tedaj je upravitelj na stavbi brez strokovnega nadzora uspel izpeljati več obnovitvenih del: zamenjavo dotrajane strešne kritine, obnovil je dimnike, temeljito obnovil obokano klet, okrog stavbe izvedel drenažni sistem in v prvem nadstropju obnovil stenske omete. Po letu 2002 je nadaljeval obnovo pod strokovnim nadzorom pristojnega zavoda z namenom, da celovito prenovi stavbo in ji da novo muzejsko in gostinsko-turistično namembnost. Pri obnovi sodeluje tudi Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, ki je s študenti opravil inventarizacijo muzejske zbirke in pripravil predlog njene nove ureditve. Doc. dr. Vito Hazler je izdelal konservatorski program, ki je podlaga za nadaljevanje obnove. V letih 2003 in 2004 je bila izdelana in v stavbo vgrajena polovica oken v prvem nadstropju. Izdelana so bila po vzoru ohranjenega starega okna v pritličju stavbe. Pred tem je bila opravljena preliminarna raziskava

zaščitnih slojev na starem stavbnem pohištju, ki jo je opravil Restavratorski center iz Ljubljane. Trenutno poteka na graščini zamenjava neustreznih stropov iz osemdesetih let 20. stoletja z novimi lesenimi tramovnimi stropi na preklap po vzoru ohranjenega stropa iz sosednje hiše Vesela Gora 6, zamenjava talnih oblog ter dokončanje preostalih oken v prvem nadstropju.

Dušan Štepec Dobernik

356

EŠD: 815

Naselje: *Vinji Vrh*

Občina: *Novo mesto*

Ime: *Vinji Vrh pri Beli Cerkvi – arheološko*

območje Vinji vrh

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki pregled trase vodovoda Hrib pri Beli Cerkvi, faza I v dolžini 0,4 km je v času od 21. 6. do 22. 6. 1999 opravila ekipa ZVNKD Novo mesto pod vodstvom Slobodana Olića, univ. dipl. arheologa, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnani odsek trase vodovoda Hrib pri Beli Cerkvi, faza I leži v gričevnati pokrajini na levem bregu reke Krke, na lapornati geološki osnovi.

Celotna trasa je geomorfološko enotna.

Območje I – teren se rahlo dviguje proti severovzhodu.

Ugotovljene arheološke sledi

1. (Območje I – parc. št. 2394, k.o. Bela Cerkev) – kos prazgodovinske keramike nakazuje na prisotnost prazgodovinskih ostalin.

Phil Mason, Slobodan Olić, Ildikó Pintér

357

EŠD: 815

Naselje: *Vinji vrh pri Beli Cerkvi*

Občina: *Novo mesto*

Ime: *Vinji vrh pri Beli Cerkvi – arheološko*

območje Vinji vrh

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina, rimsko obdobje*

Vrsta dela: *6*

V bližini znanih arheoloških najdišč Mastni hrib in Bregarjeva hosta, ki sodijo v širše arheološko območje Vinji vrh, je bila za potrebe škocjanske občine na potencialni lokaciji novega pokopališča opravljena arheološka valorizacija. Testni jarki (1 x 1 m), ki so bili kopani na križišču poljskih poti

vzhodno od območja vaške osnovne šole, so se le v osmih primerih izkazali za arheološko zanimive. Novembra 2002 je bilo v devetih dneh namreč izkopanih 140 testnih jam, vendar smo ves prazgodovinski kot rimskodobni lončeni material in ostanke rimskodobne kritine našli le v premešanih plasteh (ornica, recentna nasutja) oziroma v izraziti koluvialni plasti s sledmi vodnega transporta (parc. št. 1677 in 1670 k.o. Stara vas). Občasni vodni transport materiala z višje ležečih plasti pojasnjuje danes zasuta vrtača na najnižji višinski točki terena. Dela sta na terenu vodila Gregor Štibernik in Uroš Bavec. Na podlagi rezultatov raziskave smo teren sprostili za gradbene aktivnosti.

Uroš Bavec

358

EŠD: *Rkd-07-02-00139*

Naselje: *Vinji Vrh pri Semiču, Nestoplja vas, Brstovec, Stranska vas pri Semiču, Klošter, Gradac*

Občina: *Semič, Metlika*

Ime: *Vinji Vrh pri Semiču – arheološko najdišče*

Vinji vrh

Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina, rimsko obdobje*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki ekstenzivni terenski pregled trase belokranjskega vodovoda na relaciji Nestoplja vas–Gradac v dolžini 6 km je v času od 28. 7. do 4. 8. 2004 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Nika Vareška, abs. arheologije, in nadzorom doc. dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Obravnani odsek vodovoda Nestoplja vas–Gradac poteka deloma ob komunikacijah, deloma pa po travnatih, gozdnih, poljedelskih in poseljenih območjih med naselji Nestoplja vas, Brstovec, Vinji Vrh pri Semiču, Stranska vas pri Semiču, Klošter in Gradac ali ob njih. Označuje ga prevlada karbonatnih kamenin (apnenec in dolomit), kjer so močno razviti procesi zakrasevanja. Svet je rahlo valovit, deloma skalnat in vrtačast, z različno debelino preperine.

Območje I: rahlo valovito, večinoma pogozdeno ali travnato območje na apnenčasti geološki osnovi, na zahodu zamejeno z vodnim zajetjem pri Nestoplji vasi, na vzhodu pa z vodnim zajetjem pri Vinjem Vrhu.

Območje II: valovito, deloma pogozdeno območje na apnenčasti geološki osnovi od vodnega zajetja pri Vinjem Vrhu do ceste na Vinji Vrh iz smeri Stranske vasi.

Območje III: poteka na apnenčasti geološki osnovi, veje vodovoda med vasema Vinji Vrh in

Stranska vas.

Območje IV: poteka na apnenčasti geološki osnovi skozi Stransko vas ter skozi večji gozd do naselja Klošter.

Območje V: veja vodovoda na apnenčasti geološki osnovi, ki se razteza ob cesti od naselja Klošter do mosta čez reko Krupo v naselju Gradac.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Reber (območje I, parc. št. 832, k.o. Vinji Vrh) – odkrit kos rimskodobne keramike nakazuje na obstoj potencialnega rimskodobnega najdišča.
2. Sveta trojica (območje II, parc. št. 582, 754/1, k. o. Vinji Vrh) – odkrita sta bila kos rimskodobne keramike in drobec ožgane gline, kar nakazuje na obstoj potencialnega rimskodobnega najdišča.
3. Pri gajbi (območje IV, parc. št. 369, 384, 386, 418, k.o. Vinji Vrh) – odkriti so bili kosa prazgodovinske in rimskodobne keramike ter sedem drobcev ožgane gline, ki nakazujejo na obstoj potencialnega prazgodovinskega in rimskodobnega najdišča.
4. Grajske njive (območje IV, parc. št. 1736/21, k.o. Vinji Vrh) – odkrit kos prazgodovinske keramike nakazuje na obstoj potencialnega prazgodovinskega najdišča.
5. Vardjan (območje V, parc. št. 109/3, k.o. Gradac) – odkrit obdelan kos kremenovega jedra nakazuje na obstoj potencialnega prazgodovinskega najdišča.

Phil Mason, Niko Vareško, Ildikó Pintér

359

EŠD: 2739

Naselje: Vinkov Vrh

Občina: Žužemberk

Ime: Vinkov Vrh – razvaline cerkve sv. Pavla

Področje: UA

Obdobje: 13.–17. stoletje

Vrsta dela: 4, 5, 7

Cerkev je bila med drugo svetovno vojno bombardirana. Ohranili so se le obodni zidovi cerkve in zvonik brez strehe. Sprva je Župnijski urad Žužemberk nameraval sanirati le zvonik in ga pokriti z novo streho. V ta namen je Restavratski center RS leta 1996 izdelal projekt nove baročne strehe. Leta 1999 je bil v okviru župnije ustanovljen gradbeni odbor za obnovo cerkve, ki je sklenil, da bodo obnovili celotno cerkev. Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine je nato podal kulturnovarstvene pogoje, v katerih je investitorja še posebej opozoril na spomeniške

kvalitete ohranjenih zidov. Zidovi ladje so namreč romanski z ohranjenim romanskim oknom in poznejšimi baročnimi kamnitimi okenskimi okvirji iz 17. stoletja. Tedaj so pozidali tudi nov tristrano zaključen prezbiterij, pred zahodno fasado ladje pa zvonik. Ladja je imela raven lesen strop, prezbiterij pa je bil obokan z banjastim obokom s sosvodnicami. Ker so se ohranile skice obočne sheme dr. Ivana Komelja, je bilo mogoče načrtovati rekonstrukcijo zidanega oboka v prezbiteriju, prav tako pa je bilo mogoče tudi definirati višino lesenega stropa v ladji. Podjetje ARCH LINEA, d. o. o., iz Novega mesta je izdelalo projekt obnove (št. projekta AL-L-01/2000), ki je upošteval kulturnovarstvene pogoje zavoda. Ni jih pa v celoti upošteval gradbeni odbor pri sami obnovi cerkve. Tako so v ladji izvedli armiranobetonski segmentno oblikovan obok, prav tako pa tudi niso povsem upoštevali smernic zavoda in določil projekta pri izdelavi simsa in fasade. Z obnovo cerkve so končali spomladi 2000.

Tomaž Golob

360

EŠD: 12173

Naselje: Vipava

Občina: Vipava

Ime: Vipava - arheološko najdišče Bela in Grublje

Naslov: lokacija 13 hiš ob Beli (ZO – 13)

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje – 4. stoletje

Vrsta dela: 6, 7

Rimskodobno naselbinsko območje severno od Vipave, na desnem bregu Bele je znano od leta 1984 (Osmuk: VS 27, 1985,263); deloma preverjeno v izkopih za plinovod leta 2001 (gl. poročilo za VS.). V letu 2003 je Občina Vipava del tega kmetijskega zemljišča (parc. št. 2430, 2431 in 2432, k.o. Vipava) spremenila v zazidalno območje 13 individualnih hiš (ZO – 13), pri čemer je bil podatek o arheološkem območju, zavarovanem kot kulturni spomenik, povsem zanemarjen. Kulturnovarstvene pogoje smo morali reševati z vsemi investitorji, ker je občina zavrnila vsakršno sodelovanje ali finančno pomoč.

V danih razmerah smo se bili prisiljeni soočiti z minimalnimi sredstvi za arheološko raziskavo. Arheološki nadzor gradnje infrastrukture je pokazal, da se antični stavbni elementi pojavljajo na območju na različnih globlinah, kar je bilo odvisno od nekdanje konfiguracije zemljišča. Arheološko raziskavo smo omejili na dve stavbni parceli na severnem robu pozidave, kjer je kulturna plast

ležala tik pod ornico oziroma je bila zaradi obdelovanja že močno načeta. Arheološki depoziti, ki z novogradnjami niso prizadeti, kar smo sproti preverjali (stavbe niso podkletene in celotno ZO – 13 z nasipanjem zvišujejo za dober meter), so ostali intaktni, čeravno za nadaljnjo raziskavo za nedoločen čas nedostopni.

V aprilu 2004 in maju 2005 je bila z raziskavo sproščena gradnja na stavbnih parcelah št. 1 in 2, to je severozahodni del ZO – 13.

Osnovni podatki o rimski naselbini: po vsej verjetnosti je ležala na levem bregu hudourniškega potoka Bele in ne na desnem kot danes. Vrhpoljci še vedno dokaj zanesljivo pokažejo linijo nekdanje struge, ki je v višini sedanje občestne kapelice pod Vrhpoljem obkrožila Zemonški grič in sledila naravnemu padcu proti reki Vipavi. Na tem območju med Vrhpoljem in kasarnami pred Vipavo je na njivah in v izkopih (za plinovod leta 2001) zaslediti ogromno proda, tudi debelejšega, v rjavi ilovici. Nivoji hudourniških nanosov močno valovijo in od tod verjetno tudi različne globine antičnih objektov. V dveh nam znanih objektih, ki smo ju zasledili v predhodnih sondažnih jarkih in ležita globlje od 1,20 m (st. parc. št. 6 in 9), je bilo zidovje odstranjeno do temeljev, v gladko odrezanem nivoju. Ob zidu na parc. št. 6 je v višini temelja široka plast strešnikov. Kulturni sediment nad temelji je zelo skromen, v enem primeru prekrit z novo plastjo proda z ilovico. Objekta ostajata povsem neraziskana!

Na st. parc. št. 8 smo raziskali severni vogal zidanega objekta, poškodovanega ob odkopu recentnega (drenažnega ?) kanala, kjer je bila višina zidu ohranjena do 0,40 m; močna žganinska plast je edini dokaz morebitnega vzroka propada naselbine. Ostali del tega antičnega objekta ostaja intakten pod cestnim nasutjem.

Z zaščitno raziskavo skromnega obsega (omejeni na obseg novogradenj!) smo na že omenjenih st. parc. št. 1 in 2 odkrili sled temelja enega objekta zanesljivo in kulturni sediment dveh drugih objektov, vendar brez stavbnih sledov; vse tik pod ornico, elementi sedimenta so premaknjeni zaradi oranja. Zaradi ilovnate podlage je bilo treba tlakovati vmesne površine med objekti z drobnejšimi oblicami, kasneje dopolnjevati vrzeli s kosi strešnikov in lapornatega peščenca. V dveh, morda v treh primerih smo zasledili močno utrjene površine omejenega obsega (morda do 2 x 2 m), kjer je struktura v več plasteh zloženih srednje velikih prodnikov. Ta »stojišča« so morda služila za postavljanje težjih predmetov ali naprav v sicer slabo nosilnem zemljišču. Nedvomno gre za gospodarski del naselbine, morda celo za odprte

površine, saj je na tem delu opeka le v sekundarni rabi.

Na doslej znanem območju zanesljivo poznamo štiri zidane objekte in dva pomožna (odprta?), naselbina se zanesljivo širi proti severozahodu. Obseg in funkcija ostajata neznana. Ob izjemno skromnem sprememnem gradivu lahko rečemo le, da sta verjetni vsaj dve gradbeni fazi, starejša s konca 2. stoletja (lončenina) in druga s konca 3. in vsega 4. stoletja, ki jo opredeljujejo novčne najdbe (dr. Peter Kos).

Posebej zanimivo je primerjati čas tukajšnje naselbine z grobiščem iz 1. stoletja v Laurinovi ulici v Vipavi (gl. poročilo: Osmuk. Za l. 2001 – za VS), ki nakazuje dokaj pozno razširitev poselitve od izvirov Vipave na zahodno vznožje Starega gradu.

Nada Osmuk

361

EŠD: 819

Naselje: Vipavski Križ

Občina: Ajdovščina

Ime: Vipavski Križ - hiša Vipavski Križ 42

Naslov: Vipavski Križ 42

Področje: E

Obdobje: 18., 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 7

Novi lastnik vrhkletne hiše Vipavski Križ 42 je v letu 2003 končal obnovo že dalj časa zapuščenega in propadajočega objekta. Dela so obsegala utrjevanje kamnitih sten, obnovo ostrešja, izvedbo novih kamnitih elementov, obnovo dotrajnoga stavbnega pohištva in izvedbo fasadnega ometa.

Andrejka Ščukovi

362

EŠD: 400916

Naselje: Voglje

Občina: Šenčur

Ime: Voglje – hiša Vogljanska cesta 4

Naslov: Vogljanska cesta št. 4, Voglje

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 7

V zidani nadstropni kmečki hiši stegnjenega tipa potekajo obnovitvena gradbena dela za revitalizacijo hiše za potrebe gostinskega objekta s prenočišči. Gradbena dela potekajo postopno, po letnih fazah. Najprej je bila narejena podtemeljitev zidov in vgrajene so bile armiranobetonske plošče, celotna stavba pa je bila prekrita z

novo streho. V letu 1998 so bili urejeni električni, vodovodni in kanalizacijski vodi ter temeljni talni tlaki. V letu 2001 je bila obnovljena fasada stavbe. V naslednjih letih so bile narejene predelne stene na podstrešju in vsi notranji ometi v celotni stavbi. V letu 2003 so se nadaljevala obrtniška dela pri opremljanju stavbe. Gradbena in revitalizacijska dela na stanovanjski stavbi še niso zaključena.

Vladimir Knific

363

EŠD: 11058

Naselje: *Vojsko*

Občina: *Idrija*

Ime: *Vojsko – kašča na Podobnikovi domačiji*

Naslov: *Vojsko 9*

Področje: *E*

Obdobje: *začetek 19. stoletje*

Vrsta dela: *4, 6, 7*

Končana je bila dveletna celovita obnova zidane kašče v okviru Zaklavžarjeve ali Podobnikove domačije v Krajinskem parku Zgornja Idrija. V letu 2003 so bila izvedena konservatorska in restavratorska dela.

Originalne freske so bile v osemdesetih letih prejšnjega stoletja s kašče snete. Hrani jih Mestni muzej Idrija. Zato je restavrator OE Nova Gorica naredil kopijo triptiha, ki predstavlja DM, Križanega in sv. Florjana. Kopija je vgrajena na originalno mesto, tj. v zatrepno pročelje kašče.

Nazadnje je bil izveden še zaključni apneni omet na vseh štirih stenah kašče.

Andrejka Ščukovt

364

EŠD: 18083

Naselje: *Volarje*

Občina: *Tolmin*

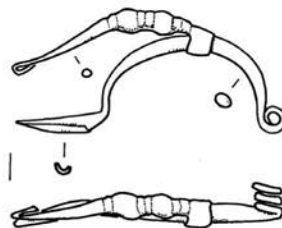
Področje: *A*

Obdobje: *mlajša železna doba*

Anton Benedejčič (Volarje 61) je leta 1978 na vrtu svoje hiše (parc. št. 186/18, k. o. Tolmin) našel bronasto latensko fibulo. Najdba je ležala približno dva metra pod površjem, v premešani plasti zemlje, drobirja in kamenja. Material je bil navožen z bližnjih lokacij znotraj vasi. Bronasto zaponko je Benedejčič leta 2003 poklonil Tolminskemu muzeju (inv. št. TM 472).

Opis: bronasta fibula tipa Kastav. Lok ima ovalno oblikovan, končuje se v peresovini z žico okroglega preseka s tremi navoji. Nazaj zavita noga

fibule ima okrogli odebelitvi in se na sredini loka s krožno objemko pritrdjuje nanj. Fibuli manjkata polovica peresovine in igla. D. 6,8 cm; viš. loka 2,4 cm; pr. loka 0,2–0,4 cm. Risba: N. Grum.

Primerljive zaponke tipa Kastav – varianta Idrija poznamo z vseh pomembnejših latenskih najdišč Posočja: Idrije pri Bači, Kovačevš in Mosta na Soči. Volarje so znano mlajšeželeznodobno najdišče z dvema raziskanima poznolatskima groboma, odkritima med polaganjem vodovodne napeljave skozi vas (S. Gabrovec 1960–1961, Dva poznolatska grobova iz Volarij pri Tolminu, Arheološki vestnik 11–12, 15–21; M. Guštin 1991, Posočje in der jüngeren Eisenzeit, Katalogi in monografije 27, 27). Grobišče se nahaja približno 150 metrov severno od mesta najdbe fibule. Najditelj fibule se še spominja izkopavanja žganih latenskih grobov v petdesetih letih 20. stoletja. Po pripovedi naj v žganih grobovih ne bi bili le dve bronasti posodi, kolikor jih je danes ohranjenih (Guštin 1991, Sl. 19), ampak kar šest podobnih bronastih »loncev«. Če je podatek pravilen, je bilo grobov v Volarjih več.

Najdba starejše variante fibule tipa Kastav kaže, da najdišče sodi že v srednjelatenski kontekst drugega stoletja pr. n. š. (stopnja Posočje III po Guštinu).

Miba Mlinar

365

Naselje: *Volče*

Občina: *Tolmin*

Naslov: *reka Soča, pri Peršetu*

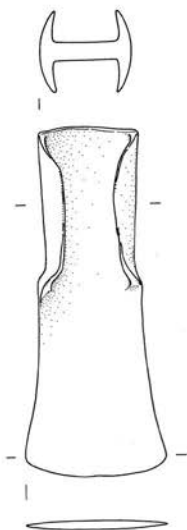
Področje: *A*

Obdobje: *prazgodovina (Ha B-C)*

Miloš Hrast iz Tolmina je v rečnem prostoru na desnem bregu Soče med domačijo Perše (Volče 87) in separacijo za pesek našel bronasto plavutasto sekuro.

Opis: bronasta plavutasta sekira z obojestransko plavutoma. Ohranjena cela. Plavuti ima visoko stoječe, presek čez plavuti je srednje izražen. Teme je ravno brez izjede. Na prehodu plavuti v list se sekira stopničasto razširi, navzdol proti rezilu pa

se enakomerno rahlo razširja. Rezilo je rahlo zaobljeno. Dol. 13,4 cm; šir. pri temenu 3,8 cm; šir. rezila 5,4 cm; teža 374 g. Sekiro hrani najditelj. Za stalno arheološko postavitev v Tolminskem muzeju je Miran Pflaum (Narodni muzej Slovenije) izdelal kopijo. Risba: N. Grum.

Plavutaste sekire z visoko stoječimi plavutmi in ravnim temenom so med posameznimi najdbami v Sloveniji slabo zastopane. V depojih so redke, v grobovih pa se pojavijo šele na prehodu v starejšo železno dobo (I. Sinkovec 1996, Posamezne kovinske najdbe bakrene in bronaste dobe, Katalogi in monografije 30, str. 135). Sekiri iz Soče je sorodna najdba iz okolice Kamnika (S. Gabrovec 1965, Kamniško ozemlje v prazgodovini, Kamniški zbornik 10, str. 95, T. 15: 2), tipološko in po najdiščnih podatkih sta ji primerljivi sekiri iz proda Drave pri Mariborskem otoku (B. Teržan 1990, Starejša železna doba na Slovenskem Štajerskem, Katalogi in monografije 25, str. 344, T. 69: 1, 2).

Reka Soča s pritoki je med Tolminom in Kobaridom arheološko zanimiva. Pred leti je bila v Soči pri Kamnem najdena poznobronastodobna sulična ost (M. Mlinar, R. Klasinc 2001, Kamno, Varstvo spomenikov 38, str. 50), znana je tudi najdba bronaste plavutaste sekire iz Mrzlega potoka pri Volarjih (P. Bratina 2001, Volarje, Varstvo spomenikov 38, str. 142–143). Obravnavana sekira iz proda Soče morda nakazuje na prazgodovinski prehod čez reko pri Tolminu, ki je moral obstajati v neposredni bližini današnjega mostu. Rečno najdbo obravnavamo v kontekstu votivnih najdb. *Miha Mlinar*

366

ESD: 10407

Naselje: Vransko

Občina: Vransko

Ime: Vransko – rimska naselbina

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje

Vrsta dela: 7

Od 4. oktobra do 27. novembra 2004 je potekal arheološki nadzor na spomeniško zavarovanem območju v širši okolici cerkve sv. Mihaela na Vranskem. Nadzor je potekal vzporedno s strojnim izkopom jarka za kanalizacijo, vodovod in toplovod, in sicer po lokalni krožni cesti oziroma po meji varovanega območja v liniji: cerkev sv. Mihaela–Gasilski muzej Vransko–Knjižnica Vransko–Kmetijska zadruga Vransko–Občina Vransko (del od občinske stavbe do cerkve ni bil izkopen). Arheološke raziskave so bile omejene na dimenzije strojnega izkopa jarka oziroma na širino 1,2 m (na enem mestu do 2,5 m).

V izkopu se je vseskozi kazala temnejša ruševinska plast z odlomki antičnih opek, pod katero smo v profilu sprva zasledili stojke (z odlomki antične keramike), nato pa, na približno 1 m globine, zid (širok 90 cm, ohranjena višina do 40 cm) iz apnenčevih lomljencev in malte, ki je imel močen, več kot 1 m globok temelj iz nevezanih oblic. Potekal je diagonalno na izkopani jarek – v smeri JZ–SV. V isti smeri in pravokotno nanjo (vzdolž jarka proti severu) je potekalo še 5 vmesnih zidov (širokih okoli 45 cm), zgrajenih na enak način in z maltnimi estrihi (na podlagi iz apnenčevih lomljencev) v notranjih medprostori. Na enem od estrihov so bili položeni stebrički hipokavsta, sestavljeni iz več pravokotnih opek, med seboj vezanih z malto. Tri opeke (dve najdeni in situ) so bile ožigosane (žiga PARATI in REGANO) in izvirajo iz opekarne na območju Ilovce pri Vranskem (Lazar 1997, 164; druga polovica 2. stoletja n. š.). V bližini je bila najdena tudi večja količina črno-belih mozaičnih kock (velikih približno 1 x 1 cm). Nekoliko severneje je bilo odkritih še več pravokotnih kamnitih stebričkov hipokavsta in zidane strukture, obdane s peščenjakovimi ploščami. Podlago zanje je tvoril sekundarno uporabljen estrih, ki se je naslanjal na starejše zidove, in vse kaže na predelavo dela obstoječega objekta – morebiti v ogrevane kopalniške prostore.

Tudi od Gasilskega muzeja proti zahodu smo direktno pod recentnimi nasutji makadamskega cestišča naleteli na vogal stavbe oziroma dobro ohranjena zidova z ometom, ki se je v notranjo-

Pogled na prezidavo dela antičnega objekta – vidni kamniti stebrički in strukture, obdane s peščenjakovimi ploščami. Foto: M. Bausovac

Pogled na vogal zidu antičnega objekta in estrih v medprostoru. Foto: M. Bausovac

sti objekta nadaljeval v kvaliteten estrih. V tega so bili vzdani odlomki sigilatne skodelice (s konca 1. oziroma začetka 2. stoletja n. š.). Starejši zidovi pod njim, pokriti s tanko plastjo žganine, kažejo na nekoliko starejšo arhitekturo z leseno nadgradnjo na istem mestu. Proti zahodu smo naleteli le še na apneno jamo (široko približno 2,6 m) vkopano v sterilno ilovico, ki je verjetno služila pri gradnji že omenjenih zidov.

Vsi arheološki sedimenti so bili po dokumentiranju odstranjeni z metodo ročnega stratigrafskega izkopa. V celotnem izkopnem polju, razen na mestih večine zidov, je bila dosežena ilovnata geološka podlaga (na povprečni globini 1 m od današnjih hodnih površin). Na posameznih točkah so bile izkopane manjše kontrolne sonde (0,5 x 0,5 m) v prav to podlago. Po zaključku arheoloških izkopavanj (po posameznih segmentih) so bili odkriti deli obravnavanih zidov pod arheološkim nadzorom strojno odstranjeni, saj je izkop za kanalizacijo posegel v globino do približno 2,6 m.

Zgoraj omenjeni zidovi so (brez izjeme) rimskodobni in pripadajo vsaj 4 različnim objektom. Na najdišču so bile v grobem določene vsaj tri gradbene faze, ki sodijo v čas od konca 1. oziroma začetka 2. stoletja n. š. do druge polovice 2. stoletja n. š.

Za kakšno arhitekturo gre, je zaradi prostorske

omejenosti raziskav in redkih prečničnih najdb (odlomki kuhinjske keramike, živalske kosti, kosi različnih opek) zaenkrat še precej nejasno, vendar pa kvalitetna gradnja zidov, tlakovanje notranjih prostorov z estrihi, najdbe posameznih odlomkov temnordeče barvanega zidnega ometa, posamezne mozaične kocke, ostanki hipokavsta in morebitnih kopalniških prostorov kažejo, da gre po vsej verjetnosti za ostanke ville rustice, katere del je bil odkrit že ob kopanju temeljev za garaže kmetijske zadruge Vransko (Kolšek 1962) v neposredni bližini. Novo odkriti zidovi v večini primerov potekajo v obe smeri zunaj izkopnega polja, zato na tem območju (tudi zunaj varovanega območja) kakršni koli posegi v globino zahtevajo stalen arheološki nadzor v skladu s kulturnovarstvenimi pogoji Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije.

Maja Bausovac

367

EŠD: 2199

Naselje: *Vrhovo*

Občina: *Radeče*

Ime: *Vrhovo - cerkev sv. Martina*

Področje: *UA*

Obdobje: *zreli barok*

Vrsta dela: *4, 5, 6, 8*

V avgustu 1995 so bila na podlagi sondiranja starejših beležev v notranjščini cerkve Župnijskemu uradu Radeče posredovana spomeniškovarstvena izhodišča za rekonstrukcijo dotrajane arhitekturne členitve in barvne podobe notranjščine. V koru so osnovne površine, ostenja oken, sosvodnice, barvane v zlatem okru. Na oboku so zlate zvezde z luno na modri barvi. Iz ometa izstopajoči pilastri so barvani sivomodro z belim kapitelom. Notranja slavočna stena je barvana v zlatem okru, ostenje in stena v ladji sta barvana belo. V ladji so osnovne površine in sosvodnice barvane v zlatem okru. Belo so barvana ostenja oken, obok, profili pilastrov. Stebri pilastra so barvani v sivomodri barvi, tako kot pilastri v prezbitერიju in sam talni zidec, ki obteka celotno notranjščino cerkve. Pleskar navedenih izhodišč ni upošteval. Ker so bili ometi prej v celoti ohranjeni baročne poslikave v spodnjem delu fasade zvonika leta 1996 odstranjeni brez našega vedenja, predhodnega sondiranja, meritev in dovoljenja, smo za izdelavo rekonstrukcijskega načrta uporabili starejše fotografije iz zavodove dokumentacije. Po meritvah preostale baročne poslikave iz osemdesetih let 18. stoletja so bili v celoti odstranjeni tudi preostali fasadni ometi. V nove finalne omete, izvedene v tehniki gladko zaribanega ometa, je vtisnjena steburna arhitekturna poslikava, barvana belo. Osnovne površine znotraj poslikave so barvane v rdečem tonu. Dotrajana pločevinasta kritina na strehi zvonika je bila zamenjana z novo bakreno. Oblika novejše strehe, obnovljene leta 1969, je ostala nespremenjena, ker za izvedbo rekonstrukcije starejše oblike strehe nismo imeli nobenih podatkov. Neustrezno in ahistorično preoblikovane strešne konstrukcije nad ladjo, korom in zakristijo so po zamenjavi betonskih zareznikov z opečnim bobrovcem leta 1997 ohranile neustrezen naklon in obliko. Obnovitvena dela je v celoti financiral Župnijski urad Radeče.

Bogdan Badovinac

368

EŠD: *predlog za vpis*

Naselje: *Vrtojba*

Občina: *Šempeter – Vrtojba*

Ime: *Vrtojba – arheološko območje Sv. Pavel*

Področje: *A*

Obdobje: *Rimsko obdobje*

Vrsta dela: *7*

Na polju Z od Vrtojbe in S od sedanje baze podjetja Primorje v gramoznici leži lokacija Pri sv. Pavlu. Tu je po izročilu nekdanja stala cerkev in stara vas s 60 hišami, Z od cerkve pa naj bi bilo pokopališče. O teh objektih danes na površini ni opaziti nobenih sledov (Osmuk N., Vrtojba – Sv. Pavel, elaborat ZVKD o.e. Nova Gorica). Ker so dela za novo obvoznico v Vrtojbi od decembra 2003 do februarja naslednjega leta potekala tudi na tej lokaciji, je bilo soglasje h gradnji izdano pod posebnimi kulturnovarstvenimi pogoji, tako da smo spremljali vse izkope za novi objekt.

Približno 70 cm pod površino smo na celotnem območju našli nekaj odlomkov prazgodovinske lončenine, ki so bili razpršeni na vrhnjem delu plasti zbitega srednjezrnatega peska s preperelimi kosi peščenjakov. Verjetno gre za sled prazgodovinske hodne površine, ki je zaradi tipološke neopredeljivosti najdb nismo mogli točneje interpretirati.

Na območju priključka na obstoječo cesto ob severni strani gramoznice smo naleteli na nasutje, v katerem je bilo veliko odlomkov antičnega keramičnega in steklenega posodja, kovinskih predmetov in nekaj živalskih kosti. Nasutje je v največjem premeru merilo 12 m in je zapolnjevalo skoraj 1 m globoko kotanjo nepravilne oblike. V glavnem je bilo sestavljeno iz oblic oziroma prodnikov različnih velikosti, ki jih v ožji okolici v takih koncentracijah ne najdemo. Poleg teh so precejšnji delež polnila sestavljali kosi antičnih opek, strešnikov in tegul. Verjetno gre za ostanek antične ruševine iz časa 1.–2. stoletja n. š. Nedaleč stran od nasutja smo obenem odkrili približno 60 cm globoko jamo premera skoraj 1,5 m. Grobe sestavine polnila jame so bile zelo podobne tistim iz nasutja, le da jih je bilo tu veliko manj, saj je jamo večinoma zapolnjeval rjav glinen pesek.

Dokumentirana pričevanja najbrž zrcalijo antično poselitev Vrtojbe in njene okolice vsaj v času 1–2 stoletja n. š., o kateri so doslej pričale le posamezne izolirane najdbe. Med temi naj še omenimo Konstantinov novec, ki nam ga je pokazal gospod Faganel iz Dolnje Vrtojbe. Našel ga je pred leti na domačem vrtu. Z zgoraj omenjenimi odkritji je

bilo vsekakor zanesljivo potrjeno ljudsko izročilo, tako da je lokacija dovolj pomembna, da se bo tudi v prihodnosti ob morebitnih delih zahteval spremljevalni arheološki nadzor.

Tomaž Fabec

369

EŠD: pr. 04-00-ZRD-02-109

Naselje: *Zaboršt*

Občina: *Domžale*

Ime: *Zaboršt - prazgodovinsko naselje Šumberk*

Področje: *A*

Vrsta dela: *1*

Za potrebe prostorskega načrtovanja je bil v letu 1999 opravljen podrobnejši ogled arheološke lokacije Šumberk (ANSI, 177). Odlomki eneolitike lončenine so bili najdeni ob robovih obeh kamnolomov na SV pobočju vzpetine (parc. št. 1320 in 1321, k.o. Domžale) pa tudi na zahodnem in severnem robu samega vrha (parc. št. 1316, k.o. Domžale). Kaže, da je naselbina obsegala vsaj celoten severni del vzpetine.

Milan Sagadin

370

EŠD: 15513

Naselje: *Zagorica, Gomila pri Zagorici, Veliki Dol, Dolenji Podšumberk, Log pri Žužemberku, Replje, Kutna, Žužemberk, Reber*

Občina: *Žužemberk*

Ime: *Zagorica pri Velikem Gabru – arheološko najdišče Zagorica–Bič*

Področje: *A*

Obdobje: *rimsko obdobje*

Vrsta dela: *6, 7*

Arheološki ekstenzivni terenski pregled na trasi MOK Žužemberk–Veliki Gaber v dolžini 15,97 km je v času od 6. 10. do 21. 10. 2003 opravila ekipa ZVKD, OE Novo mesto, pod vodstvom Maje Bricelj, univ. dipl. arheologinje, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

Trasa poteka od vasi Gomila pri Zagorici pri Velikem Gabru do centra Žužemberka. Večinoma poteka ob cesti Zagorica–Žužemberk in ob manjših lokalnih cestah skozi vasi. Trasa poteka po treh geoloških podlagah, in sicer grabenskem apnencu s koralami, ki predstavlja večino celotnega območja, sivem gostem apnencu z litiotidami ter na krajšem odseku okoli vasi Reber tudi pasastem in zrnatemu dolomitu.

Območje I: poteka od vasi Gomila pri Zagorici do Velikega Dola. Večinoma gre za travniške površine, deloma tudi gozd. Geološko podlago predstavlja grabenski apnenc s koralami.

Območje II: prvi del poteka ob cesti od Velikega Dola v smeri proti Dolenjem Podšumberku. Drugi del tega območja pa predstavlja nižinski svet, ki ga večinoma prekrivajo travniki. Geološka podlaga je grabenski apnenc s koralami.

Območje III: poteka ob cesti od Loga pri Žužemberku proti Repljam. Na levi strani ceste se gozdni teren dviga, na desni pa strmo spušča. Geološka podlaga je grabenski apnenc s koralami.

Območje IV: poteka skozi vas Replje. Geološko podlago predstavlja grabenski apnenc s koralami.

Območje V: začne se v vasi Kutna, poteka do zaselka Vrtače ter dalje po dolinskem travniškem svetu do ledine Ograje. Geološko podlago predstavlja siv gost apnenc z litiotidami.

Območje VI: prvi del območja VI predstavlja gozd, drugi pa spet dolinski, večinoma travniški svet in poteka med cesto Zagorica–Žužemberk in vasjo Reber. Geološko podlago predstavlja pasast in zrnat dolomit.

Območje VII: poteka ob lokalni cesti Zagorica–Žužemberk. Končni del je v centru Žužemberka. Geološko podlago predstavlja siv gost apnenc z litiotidami.

Ugotovljene arheološke sledi

1. Kutna (območje V – parc. št. 1336/1, k.o. Sela pri Šumberku) – en fragment rimskodobne keramike nakazuje na možnost rimskodobnih ostalin na tem mestu.

Phil Mason, Maja Bricelj, Ildikó Pintér

371

Naselje: *Zatolmin*

Občina: *Tolmin*

Naslov: *Javorca*

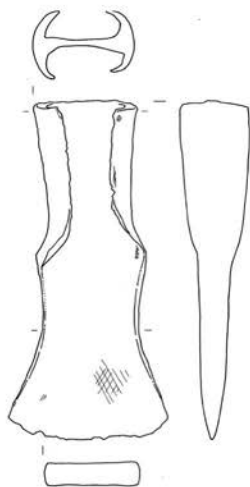
Področje: *A*

Obdobje: *železna doba*

Jožef Jermol iz Zatolmina št. 75 (zaselek Javorca) je leta 1972 v Tolminski muzej prinesel železno orodje, ki ga je našel pri čiščenju v domači kleti. Orodje je bilo inventarizirano (TM E634) kot etnološki predmet oziroma klin, ki naj bi ga uporabljali pri krojenju lesa. V resnici gre za železno plavutasto sekuro z obojestranskima plavutama.

Opis: železna plavutasta sekira z visoko stoječimi plavutmi. Teme je ravno brez izjede. Presek čez

plavuti je srednji. Na prehodu iz telesa v list se sekira sedlasto razširi, nato se list zoži in se pri rezilu ponovno močno razširi. Rezilo je zaobljeno. D. 19 cm; Š. na sredini plavuti 4,7 cm; Š. rezila 8,55 cm. Teža 776 g. Najdbo hrani Tolminski muzej. Risba: N. Grum

Ta oblika sekir je v Posočju znana od mlajše stopnje starejše železne dobe, v uporabi pa je skozi celotno obdobje mlajše železne dobe. Primerljive sekire so bile najdene na najdiščih Idrija pri Bači, Reka pri Cerknem in Bodrež (M. Guštin 1991, Posočje v mlajši železni dobi, Katalogi in monografije 27, T. 2: 3; T. 34: 3, T. 38: 1). Tako oblikovane sekire se pojavljajo tudi na starejšeh železnodobnih najdiščih Trentina (F. Marzatico 1997, I materiali preromani della Valle dell'Adige nel Castello del Buonconsiglio, Patrimonio Storico e Artistico del Trentino, I-III, n. 1086).

Če predmet ni prinesen od drugod, je to edina arheološka najdba v zgornji dolini reke Tolminke. Življenjski prostor je v Pologu, kjer se ozka alpska dolina rahlo razširi, predvsem pa na terasasti izravnavi pri cerkvi Sv. duha na Javorci, za bivanje primeren. Ne smemo prezreti tudi starodavne povezave med Tolminsko in Bohinjem, ki je med drugim potekala po dolini Tolminke.

Miha Mlinar

372

ESD: 12281

Naselje: Zavratac

Občina: Idrija

Ime: Zavratac – kašča na domačiji pri Možinotu

Naslov: Zavratac 13

Področje: E

Obdobje: tretja četrtina 17. stoletja, 1678

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7

Konservatorsko-restavratorska dela zidane nadstropne kašče, ki leži v okviru velike Možinotove domačije v Zgornjem Zavratacu, so se izvajala od avgusta do oktobra leta 2004.

Najprej je bila odstranjena opečnata kritina (zarezniki), da je slamokrovec lahko streho prekril s slamo na ohranjeno originalno ostrešje.

Sledila so gradbena dela. Obsegala so odprtje dveh zazidanih oken v nadstropju in pritličju severne fasade. Ob odprtju zazidanega okna v izbi smo ugotovili, da moramo odprtino zaključiti z novim kamnitim okvirjem, ker originalnega kamna lastniki niso ohranili. Zaradi dotrajanosti starih oken pa so bila vgrajena nova (dvokrilna, lesena).

Dela smo nadaljevali z obnovo apnenega fasadnega ometa.

Ker je bila poslikava na kašči očem skrita, so se restavratorji novogoriške območne enote lotili njenega odkrivanja. Zaradi slabe kvalitete so jo nato v glavnem rekonstruirali, delno cofe, v celoti pa šivan rob.

Restavrirana so bila tudi vrata v nadstropju kašče. Restavrator je les zaščitil pred škodljivci ter očistil in plombiral manjkajoče dele vrat. Prebarval je okovje in ovesčel barvan geometrijski vzorec, ki je na zunanjem vratnem krilu.

Iz avrohtonega kamna so pozidane nove stopnice, ker je bil sedanji dostop v nadstropje neprimeren. Kot zadnja so prišla na vrsto tesarska dela, obnova ganka in obeh zatrefov.

Dela na kašči niso končana, predvsem v kamrici in hiši. Nameravamo še pokrpati omet in stene prepleskati z apnom. Ker je bila pred desetletji iz izbe odstranjena lončena peč, ki je ležala v kotu za vrati, naslonjena na steno črne kuhinje, od koder so jo kurili, jo bo treba na novo pozidati.

Andrejka Ščukovt

373

ESD: 879

Naselje: Zgornja Radovna

Občina: Mojstrana

Ime: Zgornja Radovna – domačija Zgornja Radovna 25

Naslov: Zgornja Radovna št. 25

Področje: E

Obdobje: 18. stoletje

Vrsta dela: 4, 7

Po pripovedovanju naj bi bile v dolini Radovne

najprej le pašne planine gorjanskih kmetov, šele kasneje naj bi se v Spodnji, Srednji in Zgornji Radovni naselili tudi za stalno. V Zgornji Radovni je bilo v fevdalnem obdobju šest kmetij, ena od njih je kmetija Pri Pocar. O starosti Pocarjeve domačije govorijo listine, najdene v hiši. Najstarejša nosi letnico 1609, v listini iz leta 1672 je prvič zapisano ime Potzer. Na hišnem tramu je letnica 1775, ki datira nastanek obstoječe stavbe. Kljub obsežni posesti je bilo stavbišče za domačijo izbrano varčno in domišljeno. Ob nekdanji poti med travniki so v gručo strnjena stanovanjska hiša in gospodarsko poslopje ter manjši hlev za drobnico, vozarnica, lesen svinjak in stegnjeni kozolec ter vodnjak.

Stanovanjska hiša je zidana, prtilična, tradicionalnega tlorisa. Glavni bivalni prostor je »hiša« s hišno kamro, iz veže je dostop v črno kuhinjo, kamro za prevžitkarje in klet, po stopnicah pa je dostop na podstrešje. Tu je ponovljena osnovna trocelična zasnova stavbe. Lesena kašča na podstrehi je datirana z letnico 1794 na stropnem tramu. Zunanji stanovanjske stavbe je ostala skoraj nespremenjena. Vhod v vežo je zidan, polkrožen, vrata so lesena, enokrilna. Hišno pročelje krasita freska Višarske Marije in manjša freska Križanega. Stanovanjsko hišo prekriva dvokapna, z deskami krita streha z obojestranskima čopoma. Gospodarsko poslopje ima delno zidano, delno leseno prtiličje ter leseno nadstropje, ki je prekrto z dvokapno streho z obojestranskima čopoma. Tloris je vzdolžen in ga v prtiličju sestavljajo štirje med seboj ločeni prostori. Vsak prostor, goveji, ovčji in kozji hlev ter listnjak, ima vhod z južne, dvoriščne strani. V nadstropju, nad listnjakom, je »pod« za mlatanje ali otepanje žita, nad hlevi pa je osrednji senik. Na čelni, zahodni strani je kamnit, delno lesen most za dovoz voz na senik. Domačija je spomeniško urejena in muzejsko opremljena. Glede muzejske opreme je treba poudariti, da so vsi predmeti del nekdanje hišne opreme, ki se je spontano skozi stoletja uporabljala, izdelovala, kupovala, razmeščala in odlagala po vseh prostorih v stanovanjski hiši in gospodarskem poslopju. V stanovanjski stavbi so bila zamenjana tla v »hiši« in hišni kamri ter veži, v kamri za prevžitkarje pa so ohranjene stare talne deske, ki so na lege pritrjene z lesenimi »cveki«. Ometi v prostorih so stari, nekdanji, le plasti beležev so odstranjene do zgledajenega ometa. Nova je električna napeljava za osvetlitev prostorov, vodovodne napeljave v hiši ni bilo. Nove so strešna kritina ter pohodne površine nad vežo na podstrehi. Gospodarsko poslopje je statično sanirano, in sicer tako, da so ponovno podzidani obodni tramovi ovčjega in kozjega hleva ter ob starih stropnih tramovih dodani novi

Zgornja Radovna št. 25, Pri Pocar: stanovanjska hiša v snegu. Stanje leta 1999. Foto: V. Knific

stropni tramovi nad prtiličjem. Talne deske na seniku so obnovljene, vsi drugi elementi senika so stari, ohranjeni. Senik je urejen kot razstavni prostor Triglavskega narodnega parka. Nova je strešna kritina. V nekdanjem listnjaku so urejene sodobne sanitarije z globoko vkopano triprekatno greznico na dvorišču. V nekdanji vozarnici ob cesti je urejena sprejemna informacijska pisarna.

Odprtje obnovljene in muzejsko opremljene Pocarjeve domačije je bilo 7. avgusta 1999.

Vladimir Knific

374

EŠD: 410 188

Naselje: Zgornje Jezerško

Občina: Jezerško

Ime: Zgornje Jezerško – Jenkova domačija

Naslov: Zgornje Jezerško št. 141

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 4, 7

V sklopu Jenkove domačije stoji stara zidana, delno lesena kovačnica, kjer so nekoč podkovali konje za potrebe kmetije ali popotnikov na poti čez Jezerško na Koroško.

Nekdaj leseno streho je lastnik pred leti prekril s pločevinasto kritino ter tako obvaroval stavbo pred propadom. V letu 2002 je lastnik pločevino odstranil in ponovno naredil leseno kritino. Pred začetkom krovskih del je bil opravljen popis opreme, ki je še ostala v kovačnici. Ohranjena sta zidano ognjišče in kovaški meh.

Vladimir Knific

375

EŠD: 10149

Naselje: Zgornje Laze

Občina: Bled

Ime: Zgornje Laze – hiša Zgornje Laze 20

Naslov: Zgornje Laze št. 20

Področje: E

Obdobje: 19. stoletje

Vrsta dela: 7

Na vrhu vzpetine nad dolino Radovne stoji trdna, stara zidana nadstropna kmečka domačija Pri Krničarju. Zob časa je stanovanjsko stavbo že močno razbrazdal, dodatno pa jo je poškodoval tudi zadnji potres. Da bi stavbi povrnili njeno nekdanjo podobo, je lastnik začel obnovo zunanjih ometov ter zamenjavo nekdanjih lesenih preklad nad kamnitimi okenskimi okvirji in hišnimi portali. Obnovitvena dela na fasadi so se začela v letu 1998 in nadaljevala naslednje leto.

Vladimir Knific

376

EŠD: še ni nastavljen

Naselje: Zgornji Brnik

Občina: Cerklje

Ime: Zgornji Brnik - staroslovansko grobišče ob podružnični cerkvi sv. Janeza Krstnika

Področje: A

Vrsta dela: 6

Ob arheološkem nadzoru nad izkopom drenaže pri podružnični cerkvi sv. Janeza Krstnika na Zg. Brniku je bilo ob vzhodni fasadi zakristije odkritih dvoje zidov. Izkop je bil tu z arheološko metodo razširjen in izkazalo se je, da imamo opraviti s temelji poligonalnega zaključka gotskega prezbiterijskega. Ob barokizaciji cerkve je bil prezbiterijski spremljen v zakristijo, porušen pa le njegov trisominski zaključek. Pri čiščenju zadnjega planuma pa so se v prostoru med vzhodno steno zakristije in temelji nekdanjega vzhodnega dela prezbiterijskega pokazale grobne jame. Izkopanih je bilo šest staroslovanskih grobov, od tega trije s prdatki. Obsenčni obročki in prstan sodijo v ketlaško fazo staroslovanske kulture. Pravilno orientirani grobovi so bili nanizani v pravilno vrsto v smeri S–J, z lobanjami pa so segali tik do temeljev vzhodne stene zakristije. Če ne gre za naključje, bi veljalo razmisliti o morebitni starejši (predgotski) fazi cerkve.

Milan Sagadin

377

EŠD: 10116

Naselje: Žužemberk

Občina: Žužemberk

Ime: Žužemberk – Glihov toplar

Naslov: Jurčičeva ulica 45, 8360 Žužemberk

Področje: E

Obdobje: prva polovica 20. stoletja

Vrsta dela: 1, 4, 6, 7, 8

Med aprilom in junijem 2000 je bil pod strokovnim nadzorom odgovornega konservatorja obnovljen Glihov toplar v Žužemberku. Na podlagi terenskih raziskav smo ugotovili, da je kozolec leta 1946 izdelal lokalni tesar Jože Sadar (1900–1981), po domače Krulčev s Cegelnice pri Stavči vasi, ki se je kot kvaliteten tesar uveljavil v Suhi krajini po drugi svetovni vojni. Kozolec je dal postaviti kmet in usnar iz Žužemberka. Pred začetkom obnovitvenih del je pristojna spomeniškovarstvena služba pripravila predhodni konservatorski program, ki je bil podlaga za obnovo. Ker je kozolec izgubil svojo primarno namembnost, je bilo sprejeto konservatorsko izhodišče, da se obnovi po konservatorskih načelih in prezentira kot muzejski eksponat. Predlagali smo, da se obnovljeni kozolec vključi kot ena od turističnih zanimivosti na sprehajalni poti, ki vodi od starega naselbinskega jedra proti spomeniku NOB na Cvibljalu ali k župnijski cerkvi sv. Mohorja in Fortunata na sosednjem razglednem griču nad Žužemberkom. Za turistične ter vzgojno-informativne namene naj bi se v zgornjem delu kozolca postavil informativni pano o spomeniku. Med obnovo je izvajalec na strešni konstrukciji zaradi dotrajanosti vse late in špirovce zamenjal z novimi. Les je zaščiten s silvanolom. Poravnal je horizontalno in vertikalno linijo kozolca. Zaradi ugreznjenosti kozolca v teren je nivo kozolca z dvigali dvignil za 20 centimetrov. Pod nosilnimi stebri je izvedel točkovne temelje in na njih namestil obdelane kamnite podstavke (monolitni kamniti bloki 40 x 40 x 30 centimetrov). Sočasno z razkritjem strehe in uravnavanjem je izvedel tudi sistem odvodnjavanja meteornih vod. Posamezne poškodovane deske na opažu v obeh zatrepih je zamenjal z novimi. Streho je pokril z novim betonskim zareznikom v naravni sivi barvi. Na koncu je na novo izdelal gank, prostor pod kozolcem pa popeskal. Novega lesa na zatrepu in ganku nismo zaščitili z nobenimi zaščitnimi sredstvi. V naslednji fazi bo pristojni zavod pripravil tudi predlog njegove predstavitve.

Med obnovitvenimi deli se je izkazalo, da je bil pri gradnji kozolca uporabljen les slabše kakovosti,

Žužemberk, Glihov topolar. Foto: D. Š. Dobernik

sama izvedba pa sodi med srednjekvalitetna tesarstva dela na Dolenjskem. Na podlagi tega smo lahko ocenili, da kozolec ne priča toliko o kvaliteti tesarja kot o slabih socialnih in gospodarskih razmerah v Subi krajini ter o željah in zmožnostih naročnika nižjega obrtniškega in kmečkega sloja. Pri obnovi Glihovega topolarja ostaja do danes še nedokončana njena druga faza, ki obsega prezentacijo kozolca kot muzejskega eksponata. Potrebna bo izdelava posebnega informativnega panoja z informacijami o zgodovinskem razvoju kozolca na Slovenskem, o značilnostih kozolcev na območju Suhe krajine in obnovitvenih posegih na Glihovem kozolcu v Žužemberku. Izvedbo informativnega panoja bo po vsej verjetnosti nadomestila izdelava prospekta v obliki zgibanke. O tej možnosti tečejo pogovori z lastnikom in Občino Žužemberk.

Dušan Štepec Dobernik

378

EŠD: 8676

Naselje: Žužemberk

Občina: Žužemberk

Ime: Žužemberk – območje bojev med NOB

Področje: A

Obdobje: rimsko obdobje, novi vek

Vrsta dela: 1

Na trasi vodovoda Zg. Cvibelj–Reber je bil za JP Komunala Novo mesto, d. o. o., v aprilu 2000 opravljen ekstenzivni arheološki pregled. Na 1,22 km dolgi trasi sta bili detektirani dve novi potencialni arheološki točki na parc. št. 330/1 in parc. št. 1132/1-2, vse k.o. Žužemberk, s posameznimi fragmenti rimskodobne lončenine. Ob pomoči odgovornega konservatorja sta dela na terenu izva-

jali absolventki arheologije Lucija Grahek in Saša Aleksandra Gros. Po izročilu naj bi od Valične vasi preko Zgornjega Cviblja in mimo cerkve sv. Mohorja in Fortunanda do Zafare ter naprej do Sadinje vasi pri Dvoru potekala »rimska cesta«. Ostanke rimskodobne lončenine se lepo navezujejo na to izročilo.

Uroš Bavec

379

EŠD: 903

Naselje: Žužemberk

Občina: Žužemberk

Ime: Žužemberk – grad

Naslov: Grajski trg 1

Področje: UA

Obdobje: 12.–18. stoletje

Vrsta dela: 4, 5, 6, 7, 8

V okviru Krajevne skupnosti Žužemberk je bil leta 1996 ustanovljen gradbeni odbor, ki v sodelovanju z Zavodom za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto kot pristojno strokovno organizacijo vodi obnovo gradu. Odbor si je kot cilj obnove zadal statično utrditev preostalih obodnih zidov, pokritje še nepokritih stolpov, sanacijo ruševin srednjeveškega jedra ter obnovo in usposobitev grajske kleti. Ob ponovni ustanovitvi Občine Žužemberk se je porodila tudi ideja, da ta v prihodnosti dobi svoje domovanje v gradu in s tem reši svoje prostorske težave. Grad bi tako dobil gospodarja, ki bo skrbel za njegovo obnovo in vzdrževanje, obenem pa bi bil tako spet vključen v vsakdanje življenske tokove kraja. Za tovrstno namembnost bi se izkoristila stolpa št. III in IV, vmesni prazen prostor nad kletjo pa bi se zapolnil z novim stavbnim telesom.

V septembru 1997 so trije javni delavci pod nadzorom absolventke arheologije Ildiko Pinter odstranjevali nasutje v zahodnem in južnem delu obrambnega jarka in v razvalinah južnega grajskega trakta. Gradbeni posegi so se začeli v jeseni 1997 na statično najbolj ogroženi jugovzhodni obodni steni. Ker se je spomladi tega leta zrušil tudi zidan kamniti obok v južnem traktu, je bila sprejeta odločitev, da se sanirajo tudi te razvaline. Projektno dokumentacijo je izdelalo podjetje ELEA, d. o. o., iz Ljubljane pod vodstvom statikov Angela Žigona in Stojana Ribnikarja. Izvajalska dela je na podlagi javnega razpisa prevzelo gradbeno podjetje SGI, d. o. o., iz Ljubljane. Najprej je bila izvedena sanacija razvalin južnega grajskega trakta. Sledila je statična sanacija stene z vgradnjo jeklenih sider, injektiranjem in fugiranjem. Obnovljene so bile

okenske špalete in vgrajeni so bili manjkajoči kamniti okenski okvirji. Manjkajoči deli stene so bili na podlagi obstoječe grafične in slikovne dokumentacije ponovno pozidani do prvotne višine. Stena je bila na vrhu zaključena z armiranobetonsko vezjo in pokrita z dvokapno streho. Podjetje ELEA, d. o. o., je decembra 1997 izdelalo posnetek stanja jugovzhodne stene in južnega grajskega trakta po opravljeni sanaciji.

Sledila je priprava dokumentacije za sanacijo zahodne obodne stene in ob njej stoječega stolpa št. IV. Delavci so na novo pozidali zgornji del stene, vstavili manjkajoč kamnit okenski okvir v tretjem nadstropju ter obnovili okenske špalete. Steno so injektirali in dodatno utrdili z jeklenimi sidri. Na nivoju drugega nadstropja in na vrhu stene so vgradili armiranobetonski venec in steno pokrili z dvokapno streho. Opisani gradbeni posegi niso prizadeli spomeniške pričevalnosti stene, ki je današnje obliko dobila skozi več gradbenih faz v 16. in 17. stoletju. Prvotno je bila prosto stoječa in namenjena obrambnim nalogam, kar dokazujejo še ohranjene strelne line in zazidani prsobrani. S svojo stavbno zasnovo se je prilagodila proti reki Krki padajočemu terenu. V 17. stoletju so v okviru večjih gradbenih posegov na gradu ob steni sezidali nov zahodni trakt z obstoječo prostorno kletjo. Ker stena ni bila dovolj močna, da bi prevzela nase obremenitve novega poslopja, so ob njej postavili nov zid. Steno so vodoravno izenačili z notranjimi linijami talnih nivojev in jo nadzidali za eno nadstropje. Zaradi potrebe po dodatni svetlobi v novozgrajenem traktu so v pritličju in nadstropju stene izvedli več prebojev za nove okenske odprtine. Pri tem so morali na zunanji fasadi delno odstraniti kamnit kordonski venec.

Posegi na gradu so se nadaljevali v aprilu 1999 z zaščitnoraziskovalnim arheološkim izkopavanjem v stolpu št. IV in v kleti. Dela je vodil absolvent arheologije Benjamin Štular iz Radovljice. Po končanih arheoloških raziskavah je sledila sanacija stolpa št. IV. Podjetje SGI, d. o. o., je moralo najprej odstraniti bršljan, ki je na južni strani prepredel fasado stolpa, in zidove ustrezno očistiti. Konstrukcija je bila nato utrjena z jeklenimi sidri in injektirana. Zidovi so bili zidarsko obdelani, obnovile so se okenske špalete in ponovno so se vzdali manjkajoči kamniti okenski okvirji. Prav tako so bile obnovljene vse vratne odprtine in strelne line. Zaradi zahtevnosti posega in strmo padajočega terena je sanacija potekala postopoma od temeljev navzgor. Statično sanirana in zidarsko obdelana je bila tudi delno ohranjena južna obodna stena zahodnega trakta, ki se naslanja na stolp št. IV, prav tako pa se je saniral tudi leta 1969

neobnovljen spodnji del zahodnega dela severne obodne stene.

Spomladi in poleti 2000 so potekala arheološka izkopavanja na grajskem dvorišču in v zahodnem delu obrambnega jarka. Izkopavanja je ponovno vodil absolvent arheologije Benjamin Štular iz Radovljice. V jugozahodnem kotu grajskega dvorišča so odkrili zasute kletne prostore, v obrambnem jarku pa so z izkopavanjem določili njegove nekdanje talne nivoje. V jeseni 2000 so se dela nadaljevala v kleti, kjer so delavci odbili popolnoma premočene in z vodotopnimi solmi prepojene omete in nato zidove injektirali s pucolansko-cementno injekcijsko maso, v katero so dodali hidrofobni dodatek. Sledil je poseg v srednjeveški palacij, ki so ga s prezidavami od 16. do 18. stoletja večkrat adaptirali in je današnji čas dočakal kot razvalina. Izvedla se je statična sanacija njegove severozahodne stene. Poleg injektiranja in vstavljanja vezi so bili opravljeni tudi zidarski posegi. Obnoviti je bilo treba okenske in vratne špalete ter večji del poškodovano ali povsem odpadlo zunanje lice, zgrajeno iz klesancev, polaganih v horizontalne plasti. V ta namen je izvajalec pripeljal kamen iz kamnoloma izpod Sv. Ane in ga ustrezno kamnoseško obdelal. Zaradi dotrajanosti konstrukcije je bilo treba tudi porušiti še edini na gradu ohranjeni opečni dimnik in zgraditi novega.

V letu 2001 je gradbeno podjetje SGI, d. o. o., iz Ljubljane na podlagi konservatorskega programa in projektov, ki jih je izdelalo podjetje ELEA, d. o. o., iz Ljubljane, nadaljevalo obnovo gradu Žužemberk. Izvedla se je sanacija naslednjih grajskih stavbnih sestavin:

1. statična sanacija stene »A«;
2. sanacija in prezentacija podzemne ječe;
3. sanacija armiranobetonske plošče nad grajsko kletjo;
4. sanacija zidu v jarku ob zahodni obodni steni gradu.

Stena »A« oziroma zahodni del severne obodne stene gradu med stolpoma št. 1 in 2 ima, podobno kot druge obodne stene gradu, dve stavbni fazi. Prva je renesančna iz časa razširitve gradu in zajema poleg pritličja še prvo nadstropje. V nadstropju so ohranjene strelne line in zazidane cine. Prav tako je vidna linija zidnih vdolbin, v katere je bila sidrana konstrukcija lesenega obrambnega hodnika. V 17. stoletju so to steno, tako kot druge obodne, nadzidali za eno nadstropje in k njej prizidali arkadni hodnik. Stavbno stanje stene je bilo izredno slabo. Zaradi neurejenega odvodnjavanja meteočnih voda in posledično njihovega zamakanja temeljev stene ter zaradi destruktivnega delovanja kapilarne

vlage je bil spodnji del zidu zaradi erozije veziva povsem votel. Njeno zunanje lice je bilo nabreklo in grozila je celo nevarnost zrušitve. Zgornji del stene je bil brez strehe in zaradi destruktivnega delovanja atmosferilij preperel. Po temeljitem čiščenju stene se je pristopilo k obnovi fug in injektiranju. Delavci so obnovili okenske špalete, zid injecirali in vanj vgradili jeklene vezi. Steno so na koncu pokrili z dvokapno, z bobrovcem krito streho ter uredili odvodnjavanje.

Arheološke raziskave so v jugozahodnem vogalu grajskega dvorišča ob vhodu v klet odkrile zasute zidove in manjši podzemni prostor, verjetno ječo. Z nadaljnjimi raziskavami smo ugotovili, da gre v bistvu za zasuti obrambni jarek ob severni fasadi ožjega grajskega jedra, ki je kot druga obrambna linija služil svojemu namenu tudi po izgradnji renesančnega grajskega obroča, sestavljenega iz obrambnih zidov in stolpov. Ker je sčasoma njegov obrambni pomen slabel, so ga na račun razširitve grajskega dvorišča dvakrat zožali, kar so dokazovali zasuti oporni zidovi. Po odstranitvi nasutja smo v jarku odkrili tudi zidan mostiček, ki iz dvorišča vodi v grajsko jedro in ruševine manjšega gospodarskega poslopja s kuriščem. Sledila je sanacija zidanih opornih zidov in izgradnja manjšega montažnega platoja nad zahodnim delom jarka, ki povezuje dvorišče z grajsko kletjo. Načrt za montažni plato je naredila Maruša Zorec, univ. dipl. inž. arh.

Zgornji ustroj armiranobetonske plošče nad kletjo je bil zaradi neurejenega odvodnjavanja meteornih voda in destruktivnega delovanja atmosferilij, še zlasti zmrzali, povsem dotrajan. Ker plošča ni bila več vodotesna, je prihajalo do konstantnega zamakanja kletnih obokov. Delavci so ploščo na novo preplastili in uredili odvodnjavanje.

Zid v obrambnem jarku ob zahodni obodni steni gradu je bil v slabem stavbnem stanju. Po odstranitvi recentnega nasutja iz jarka in definiranju njegovega prvotnega talnega nivoja se je ugotovilo, da zid visi navznoter in da je zlasti njegovo notranje lice že nevarno nabreklo. Zgornji del zidu se je na več mestih porušil, preostali, atmosferilijam izpostavljeni deli pa so bili močno prepereli. Zaradi odločitve za pokritje zidu z dvokapno streho je bilo treba zid nekoliko znižati. Sleme nove dvokapne strehe namreč ni smelo zakriti kamnitega kordonskega venca na stolpu št. 4. Ob nižanju terena v jarku so delavci odkopali tudi dvojne vrat. Spodnja so ostala zazidana, medtem ko so zgornja, bližnja nekdanji grajski kašči, obnovili.

Zavod za varstvo naravne in kulturne dediščine Novo mesto je februarja 2001 izdelal študijo z naslovom Konservatorski pristop obnove gradu in

možnosti njegove izrabe. V študiji je bilo definirano konservatorsko izhodišče obnove gradu. Ker je gradbeni odbor, ki deluje v okviru Občine Žužemberk, izrazil željo po ponovni pozidavi grajskega jedra, študija zaobjema tudi konservatorsko oceno neprimernosti tovrstnega posega in predlaga za potrebe občinske uprave in oddelka upravne enote pozidavo prostora nad kletjo, funkcionalno izrabo stolpov in izgradnjo hodnikov med njimi. V tem okviru študija podaja smernice za interpolacijo novih stavbnih teles v gradu. Ker gradbeni odbor in Občina Žužemberk še nimata povsem razdelanih možnosti funkcionalne izrabe gradu, študija podaja tudi tovrstne predloge: v gradu naj bi poleg občinske uprave in oddelka upravne enote našli prostor še Turistično društvo Žužemberk, knjižnica, razstavni prostor in manjši gostinski lokal.

Tomaž Golob

380

EŠD: 903

Naselje: Žužemberk

Občina: Novo mesto

Ime: Žužemberk – grad

Področje: A

Obdobje: srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Zaščitna izkopavanja v žužemberškem gradu so potekala od 14. 4. do 10. 6. 1999 pod vodstvom Benjamina Štularja, abs. arheologije, in nadzorom dr. Phila Masona, univ. dipl. arheologa.

V letu 1999 je bil za sanacijo izbran stolp IV. V ta namen je bilo treba odstraniti ruševine iz notranjosti in okolice stolpa – prostor 1. Zaradi boljšega razumevanja preteklosti grajskega prostora smo izvedli poseg v arheološke plasti tudi v kleti.

STOLP IV: Za sondo v stolpu IV je bila sprva načrtovana odstranitev recentnih plasti (nastalih po koncu druge svetovne vojne) na celotni površini notranjosti stolpa ter izkop dveh kvadrantov. Zaradi varnosti pri delu in omogočanja sanacije zidov stolpa IV smo odstranili vse plasti nad ohranjeno hodno površino – estrihom. V stolpu IV smo ugotovili pet glavnih faz. Prva faza je izgradnja samega stolpa, ki ga arhitekturno datiramo v sredino 16. stoletja. V to fazo spada tudi odkrita peč. V naslednji fazi so bile prezidave. Tretja faza predstavlja uporabo stolpa IV. Gre za hodno površino – estriha dveh nadstropij. Ta je bila uporabljena do konca 19. oziroma začetka 20. stoletja. V četrti fazi so vse plasti ruševinske, vsekakor pa so bili prostori pred uničenjem temeljito izprazn-

jeni. Gre za čas druge svetovne vojne. Zadnja, peta faza predstavlja zadnjo uporabo stolpa (zgrajen opečnat pregradni zid, ki se je naslanjal na zid stolpa) in konec uporabe stolpa (plasti nasutja) ter jo lahko datiramo v petdeseta leta 20. stoletja.

KLET: V kleti smo sprva izkopali 2 m široko sondo, ki smo jo pozneje razširili do zahodnega zidu kleti. Najstarejšo fazo predstavljata izravnava terena in izgradnja vinske kleti. Drugo, zadnjo fazo pa predstavlja hodna površina, ki je bila uporabljana do konca 19. stoletja.

PROSTOR 1: V prostoru 1 smo nameravali odstraniti novodobno nasutje do intaktnih plasti. Delo smo morali prekiniti zaradi nestabilnosti jugozahodnega zidu. Odstranili smo približno 1,5 m nasutja brez arheoloških najdb.

Phil Mason, Benjamin Stular

381

EŠD: 903

Naselje: Žužemberk

Občina: Novo mesto

Ime: Žužemberk – grad

Področje: A

Obdobje: pozni srednji vek, novi vek

Vrsta dela: 6, 7

Arheološke raziskave so sestavni del skupnega projekta za sanacijo gradu, ki jih izvajamo po etapah v skladu z gradbenimi deli. Od 3. 4. do 21. 7. 2000 je ekipa ZVNKD NM izkopala štiri sonde na območju grajskega dvorišča, na območju obrambnega jarka ob severnem obrambnem obzidju med glavnim vhodom in stolpom III ter na območju zahodne bastije.

SONDA I (8,00 x 5,65 m): v jugozahodnem vogalu dvorišča pri grajskem jedru.

Faza 1. Geološka osnova (SE 033).

Faza 2 a (SE 38) in 2 b (SE 004, 005, 006). Faza 2 a predstavlja plast pred gradnjo zidu zahodne kleti in grajskega jedra. Faza 2 b je faza izgradnje zidov SE 004, SE 005 in SE 006, ki je datirana v čas prve polovice 16. stoletja.

Faza 3 (SE 010, 010a). Gre za izgradnjo zidu SE 010 in nastanek prostora 1. Verjetno sodi v 17. stoletje.

Faza 4 (SE 010a), 4 a (SE 034, 035, 037), 4 b (SE 026, 030) in 4 c (SE 029, 031, 032, 036). Predstavlja uporabo prostora 1 v 18. stoletju. Odkrili smo tri hodne površine, ki predstavljajo podfaze a, b in c.

Faza 6 (SE 008, 012, 018, 019, 020, 021, 022, 023, 039, 040, 041, 042). Gre za nasutji (SE 022, 023), katerima sledita izravnalni plasti (SE 018,

019), na vrhu teh pa je nova hodna površina (SE 020). Plasti SE 012 in 039 predstavljata rušenje zidov SE 006 in 010. Nasutja SE 008, 040, 041 in 042 so z zidom SE 010 ločena od ostalih. Gre za več nasutij, ki jih glede na višino uvrščamo v fazo 6. Po novcu lahko datiramo SE 008 v začetek 19. stoletja.

Faza 7 a (SE 001, 007 = 009, 011, 013, 014) in 7 b (SE 002, 003). Predstavlja več nasutij ter vkop in polnilo jame za stojko (SE 013, 014).

SONDA II (5 x 4,70 m): na vzhodni strani stolpa III ob severnem obodnem zidu gradu.

Faza 1 (SE 018, 027, 028). Gre za geološko osnovo na globini od 1,80 do 2,90 m. Razpoke v skalni osnovi (SE 018) so zapolnjene s plastjo ilovice (SE 028).

Faza 2 (SE 013, 014). Predstavlja obodni zid (SE 013) in zid stolpa III (SE 014).

Faza 3 (SE 023 = 026, 024, 029, 030, 034). Predstavlja niz plasti z odpadnim materialom. Med najdbami so prevladovali novoveška keramika in ostanki živalskih kosti.

Faza 4 (SE 011, 012, 022, 031, 032, 033 = 019). Predstavlja objekt 1 ter plasti (SE 019 in 022) in vkop (SE 033), ki predstavljajo uporabo objekta 1 in njegov propad v prvih desetletjih 20. stoletja.

Faza 5 (SE 015, 016, 020, 021). Predstavlja več plasti nasutja ob zidovih SE 011, 013 in 014 v jugozahodnem delu sonde II.

Faza 6 (SE 001, 002, 003, 004, 005, 006, 007, 008, 009, 010, 017, 025). Plasti faze 6 predstavljajo nasutja in plast odpada kovaške delavnice iz druge polovice 20. stoletja.

Sonda III (5 x 5,5 m): na zahodni bastiji ob stolpu IV.

Faza 1 (SE 022, 023). Geološka osnova.

Faza 2a (SE 027 = 030, 032, 033, 034, 039); faza 2b (SE 019, 028, 029, 035); faza 2c (SE 002, 018, 031). Tri podfaze, povezane z zidom SE 019. To so podfaza 2 a oziroma podfaza priprave terena, podfaza 2 b oziroma podfaza izgradnje razdelitvenega zidu SE 019 ter podfaza 2 c oziroma podfaza uporabe. Zid stolpa IV (SE 002) in SE 018 uvrščamo v podfazo 2 c zaradi stratigrafske lege in ga datiramo v leto 1535.

Faza 3 (SE 015, 040). Obdobje propadanja zidu SE 019.

Faza 4 a (SE 001, SE 037 = 021, 038 = 020), faza 4 b (SE 017, 024, 025, 026). Faza 4 a predstavlja izgradnjo zidu SE 001, faza 4 b pa izgradnjo oziroma nadgradnjo obodnega zidu SE 017. Zid bastije (SE 001) je bil verjetno zgrajen v 17. stoletju (faza 4 a).

Faza 5 (SE 003, 004, 005, 006, 007, 008, 009, 010, 011, 012, 013, 013a, 036). Predstavlja niz

recentnih nasutij. Odpadni gradbeni material iz različnih časovnih prevladuje med najdbami.

Sonda IV (10 x 2 m). Strojni izkop na predvideni trasi drenažnega jarka v severnem delu dvorišča.

Faza 1 (SE 003, 004). Naravna plast ilovice in skalne osnove.

Faza 2 (SE 002, 005, 006, 007, 008, 009). Predstavlja obok kletnega prostora (SE 005). Nivoje in horizontalna stratigrafija zidov kažejo, da lahko čas in namen uporabe tega prostora povezujemo z uporabo stolpa IV. Sočasno s tem je tlakovanje grajskega dvorišča (SE 002), ki je nad nasutjem SE 009.

Faza 3 (SE 001). Nastajala je po prenehanju vzdrževanja tlaka. SE 001 predstavlja niz nasutij/površin v drugi polovici 20. stoletja.

Phil Mason, Benjamin Štular

Kazalo posameznih spomenikov po naseljih

1	Babno Polje	Loška dolina	A
2	Bate	Nova Gorica	A
3	Bela Cerkev	Novo mesto	A
4	Bela Cerkev	Novo mesto	A
5	Bele Vode	Šoštanj	UA
6	Bele Vode	Šoštanj	UA
7	Bereča vas, Dragomlja vas, Hrast pri Jugorju, Jugorje, Lokvica, Sela pri Jugorju, Suhor	Metlika	A
8	Bertoki	Koper	A
9	Betanja	Divača	E
10	Betanja	Divača	E
11	Betanja	Divača	E
12	Betanja	Divača	E, U
13	Betanja	Divača	U, E
14	Bilje	Miren Kostanjevica	A
15	Bitnje v Bohinju	Bohinj	A
16	Bizeljaska vas	Brežice	UA, R
17	Bizeljsko	Brežice	UA
18	Bled	Bled	R
19	Bohinjska Bela	Bled	E
20	Boršt pri Dvoru	Žužemberk	E
21	Brdo pri Ihanu	Domžale	A
22	Brecljevo	Šmarje pri Jelšah	UA
23	Breg pri Žirovnici	Žirovnica	A
24	Breginj	Kobarid	E
25	Breznik, Obrh pri Dragatušu	Črnomelj	A
26	Brežice	Brežice	UA, A, R
27	Bučje	Kozje	UA
28	Budganja vas	Žužemberk	UA
29	Bušinec, Selišče	Dolenjske Toplice	A
30	Celje	Celje	A
31	Cerklje ob Krki	Brežice	A
32	Cerkvišče	Črnomelj	A
33	Čatež ob Savi	Brežice	A
34	Čatež ob Savi	Brežice	A
35	Čatež ob Savi	Brežice	A
36	Čatež ob Savi	Brežice	A
37	Čatež ob Savi	Brežice	A
38	Črešnjice	Vojnik	UA
39	Črmošnjice pri Stopičah, Dolž, Vrh pri Dolžu, Sela pri Zajčjem vrhu, Mala Hrušica, Hrib pri Orehku, Šentjošt	Novo mesto	A
40	Črnomelj	Črnomelj	A
41	Črnomelj	Črnomelj	A
42	Črnomelj	Črnomelj	A
43	Črnomelj	Črnomelj	A
44	Črnomelj	Črnomelj	A

45	Črnomelj	Črnomelj	UA, R
46	Črnomelj	Črnomelj	A
47	Črnomelj	Črnomelj	A
48	Črnomelj	Črnomelj	A
49	Divča	Divča	E
50	Dobeno	Mengeš	A
51	Dobje pri Lesičnem	Šentjur pri Celju	UA
52	Dobrava pri Konjicah	Slovenske Konjice	UA
53	Dobrič	Polzela	UA
54	Dobrina	Šentjur pri Celju	R, UA
55	Dobrina	Šentjur pri Celju	UA
56	Dolenja Dobrava	Trebnje	A
57	Dolenje Karteljevo	Novo mesto	A
58	Dolenji Novaki	Cerkno	Z, R, T
59	Dolenjske Toplice, Straža, Soteska	Dolenjske Toplice, Novo mesto	A
60	Dolga Poljana	Ajdovščina	A
61	Dragatus	Črnomelj	A
62	Drevenik	Rogaška Slatina	UA
63	Družinska vas, Bela Cerkev, Draga	Novo mesto	A
64	Družinska vas	Novo mesto	A
65	Duplje	Vipava	A
66	Dutovlje	Sežana	E,U
67	Erzelj	Vipava	E
68	Florjan pri Šoštanju	Šoštanj	A
69	Glinje pri Cerkljah na Gorenjskem	Cerklje	A
70	Gmajnica pri Komendi	Komenda	A
71	Golek	Črnomelj	A
72	Gomilsko	Braslovče	UA
73	Gore nad Turjem	Hrastnik	UA
74	Gorenje	Šmartno ob Paki	UA
75	Gorenje Dole pri Škocjanu	Škocjan	UA
76	Gorenje Gradišče pri Šentjerneju	Šentjernej	A
77	Gorenje Gradišče pri Šentjerneju	Šentjernej	A
78	Gorenje pri Zrečah	Zreče	UA
79	Gorenje Skopice	Brežice	A
80	Gorenji Mokronog	Trebnje	UA,A, UR.KR., R
81	Gorenji Mokronog	Trebnje	A
82	Grabče	Bled	E
83	Grad pri Cerkljah na Gorenjskem	Cerklje	A
84	Gradišče	Kozje	UA
85	Gradišče v Tuhinju	Kamnik	A
86	Griblje	Črnomelj	A
87	Griblje	Črnomelj	A
88	Grm, Zemelj	Metlika	A
89	Groblje pri Prekopi	Šentjernej	A
90	Hom	Trebnje	E
91	Hrast pri Jugorju	Metlika	A
92	Hrast pri Jugorju	Metlika	A
93	Hrašče pri Podnanosu	Vipava	E
94	Hudo	Tržič	A

95	Idrija	Idrija	E
96	Idrija pri Bači	Tolmin	E
97	Idrija pri Bači	Tolmin	E
98	Ig	Ig	A
99	Izola	Izola	UA
100	Jesenice	Jesenice	E
101	Jesenice	Jesenice	E, Z
102	Jurišna vas	Slovenska Bistrica	A
103	Kal	Pivka	E, U
104	Kal	Pivka	U, E
105	Kalše	Slovenska Bistrica	A
106	Kamna Gorica	Radovljica	E, R
107	Kamnik	Kamnik	A
108	Mekinje	Kamnik	A
109	Kamnik	Kamnik	A
110	Kanal	Kanal ob Soči	A
111	Kapla vas pri Komendi	Komenda	A
112	Kneške Ravne	Tolmin	E
113	Kneške Ravne	Tolmin	E
114	Knežak	Ilirska Bistrica	U, E
115	Knežak	Ilirska Bistrica	A
116	Kobarid	Kobarid	A
117	Kobarid	Tolmin	A
118	Kobarid	Kobarid	E
119	Kobarid	Kobarid	E
120	Koče	Pivka	E
121	Komenda	Komenda	A
122	Koper	Koper	A
123	Kozje	Kozje	UA
124	Kranj	Kranj	A
125	Kranj	Kranj	A
126	Kranj	Kranj	A
127	Kranj	Kranj	A
128	Kranj	Kranj	A
129	Kranj	Kranj	A
130	Kranj, Glavni trg 12	Kranj	A
131	Kranj, Reginceva 8	Kranj	A
132	Kratna	Kamnik	A
133	Kred	Kobarid	R
134	Križ pri Komendi	Komenda	A
135	Križ pri Komendi	Komenda	A
136	Krog	Murska Sobota	A
137	Kropa	Radovljica	E, U
138	Kropa	Radovljica	E
139	Kropa	Radovljica	E
140	Kropa	Radovljica	E
141	Krška vas	Brežice	A
142	Lanšprež	Trebnje	UA
143	Lepena	Bovec	E
144	Lesce	Radovljica	E

145	Lipica	Sežana	E, U
146	Ljubljana	Mestna občina Ljubljana	A
147	Ljubljana	Ljubljana	R
148	Ljubljana	Ljubljana	R
149	Ljubno	Radovljica	A
150	Log pod Mangrtom	Bovec	A
151	Log pri Vipavi	Ajdovščina	A
152	Log pri Vipavi, Zemono	Vipava	A
153	Loka pri Mengšu	Mengeš	A
154	Loka pri Zidanem Mostu	Sevnica	UA
155	Lokavec	Ajdovščina	A
156	Lokvica	Miren – Kostanjevica	A
157	Lozice	Vipava	A
158	Lukovec	Sevnica	UA
159	Mačkovec, Kronovo	Novo mesto	A
160	Mali Nerajec	Črnomelj	A
161	Mali Nerajec, Belči Vrh, Dragatuš, Gornji Suhor, Mala Lahinja, Obrh pri Dragatušu, Pusti Gradac, Stara Lipa, Šipek	Občina Črnomelj	A
162	Matavun	Divača	E
163	Matavun	Divača	E, U
164	Mengeš	Mengeš	A
165	Mengeš	Mengeš	A
166	Mengeš	Mengeš	A
167	Mengeš	Mengeš	A
168	Meniška vas, Podhosta, Suhor pri Dolenjskih Toplicah, Obrh, Sela pri Dolenjskih Toplicah, Loška vas, Soteska	Dolenjske Toplice	A
169	Metlika	Metlika	A
170	Metlika	Metlika	UA
171	Metlika	Metlika	A
172	Metlika	Metlika	A
173	Metlika, Primostek, Krivoglavice, Gornje Dobravice, Dolnje Dobravice, Gršiči, Spodnje Lokvice	Metlika	A
174	Mihelja vas	Črnomelj	A
175	Mihovo	Novo mesto	A
176	Miklavž na Dravskem polju	Miklavž na Dravskem polju	A
177	Močvirje	Škocjan	UA
178	Mokronog	Trebnje	R
179	Mokronog	Trebnje	UA
180	Mokronog	Trebnje	R
181	Most na Soči	Tolmin	A
182	Most na Soči	Tolmin	A
183	Mošnje	Radovljica	A
184	Movernna vas	Semič	A
185	Nemški Rovt	Bohinj	E
186	Nestoplja vas, Brstovec, Vinji Vrh pri Semiču, Stranska vas pri Semiču, Klošter, Gradac	Semič, Metlika	A
187	Nova Cerkev	Vojnik	UA

188	Novo mesto	Novo mesto	A
189	Novo mesto	Novo mesto	A
190	Novo mesto	Novo mesto	A
191	Novo mesto	Novo mesto	A
192	Novo mesto	Novo mesto	UA
193	Novo mesto	Novo mesto	E, UA, Z
194	Novo mesto	Novo mesto	UA, R
195	Novo mesto – Bršljin, Prečna, Straža	Novo mesto	A
196	Obrežje	Brežice	A
197	Obrežje	Brežice	A
198	Obrh, Suhor, Podhosta, Meniška vas	Dolenjske Toplice	A
199	Okrog pri Šentrupertu	Trebnje	UA
200	Olimje	Podčetrtek	UA
201	Olimje	Podčetrtek	UA
202	Olševček	Šenčur	A
203	Ostenk	Trbovlje	UA
204	Otok	Metlika	A
205	Paha	Novo mesto	E
206	Perati	Kobarid	R
207	Petrova vas	Črnomelj	A
208	Petrova vas	Črnomelj	A
209	Pišce	Brežice	UA, UR.KR.
210	Pivka	Pivka	E, U
211	Pleterje	Šentjernej	UA
212	Pleterje	Šentjernej	UA
213	Pliskovica	Sežana	E, U
214	Podbela	Kobarid	A
215	Podbrdo	Tolmin	E
216	Podbrezje	Naklo	E, R
217	Podkoren	Kranjska Gora	A
218	Podmelec	Tolmin	E
219	Podnanos	Vipava	A
220	Podnanos	Vipava	R
221	Podzemelj	Metlika	A
222	Podzemelj	Metlika	A
223	Podzemelj	Metlika	A
224	Ponikva	Šentjur pri Celju	UA
225	Poreče	Vipava	A
226	Portorož	Mestna občina Portorož	R
227	Portorož	Piran	A
228	Portorož	Piran	A
229	Postojna	Postojna	A
230	Postojna	Postojna	A
231	Postojna	Postojna	E, U
232	Potoče	Preddvor	A
233	Potoki pri Žirovnici	Žirovnica	A
234	Povir	Sežana	A
235	Preloka	Črnomelj	E
236	Preloka	Črnomelj	A
237	Preloka	Črnomelj	A

238	Preloka, Paunoviči	Črnomelj	A
239	Preserje nad Branikom	Nova Gorica	A
240	Pristava pri Trebnjem	Trebnje	A
241	Ptuj	Ptuj	R
242	Radeče	Radeče	UA
243	Radovljica	Radovljica	A
244	Rateče	Kranjska Gora	E
245	Ravne na Koroškem	Ravne na Koroškem	A
246	Razdrto	Postojna in Vipava	A
247	Ribnica na Pohorju	Ribnica na Pohorju	A
248	Rijavci	Nova Gorica	A
249	Rimske Toplice	Laško	UA
250	Robič	Kobarid	A
251	Robidišče	Kobarid	E
252	Robidišče	Kobarid	E
253	Ročinj	Kanal ob Soči	E
254	Rodine	Žirovnica	E
255	Rodine	Žirovnica	E, R
256	Rosalnice	Metlika	A
257	Rosalnice	Metlika	A
258	Rosalnice	Metlika	UA
259	Rosalnice	Metlika	UA
260	Rosalnice	Metlika	R
261	Sedraž	Laško	UA
262	Sela na Krasu	Miren – Kostanjevica	A
263	Sela pri Otovcu, Gornja Paka, Lokve, Mihelja vas, Petrova vas, Rožanec, Ručetna vas, Talčji Vrh	Črnomelj	A
264	Sela pri Šumberku	Trebnje	U, E, Z
265	Sela pri Volčah	Tolmin	A
266	Sevnica	Sevnica	UA
267	Simonov zaliv	Izola	A
268	Skomarje	Zreče	UA
269	Skrilje	Ajdovščina	E
270	Slake	Podčetrtek	UA
271	Slančji Vrh	Sevnica	UA
272	Slap pri Vipavi	Vipava	E
273	Slivje	Hrpelje-Kozina	E, U
274	Slovenj Gradec	Slovenj Gradec	A
275	Slovenska Bistrica	Slovenska Bistrica	A
276	Smokuč	Žirovnica	A
277	Solkan	Nova Gorica	A
278	Soteska	Dolenjske Toplice	UA, R
279	Spodnje Tinsko	Šmarje pri Jelšah	UA
280	Srednja vas pri Šenčurju	Šenčur	R
281	Srednja vas pri Šenčurju	Šenčur	A
282	Stara vas	Postojna	A
283	Stare Slemene	Slovenske Konjice	UA, A
284	Stare Slemene	Slovenske Konjice	UA
285	Stari trg	Slovenj Gradec	A

286	Stična	Ivančna Gorica	R, UA
287	Stranska vas	Semič, Metlika	A
288	Stranska vas pri Semiču	Semič, Metlika	A
289	Straža	Novo mesto	A
290	Straža pri Novem mestu	Novo mesto	R
291	Studeno	Postojna	A
292	Suhadole	Komenda	A
293	Sveti Vrh nad Mokronogom	Trebnje	UA
294	Svibno	Radeče	UA
295	Svržaki	Metlika	A
296	Šavna Peč	Hrastnik	UA
297	Šentjernej	Šentjernej	A
298	Šentpavel pri Domžalah	Domžale	A
299	Šentpavel pri Domžalah	Domžale	A
300	Šentrupert na Dolenjskem	Trebnje	UA
301	Šentviška Gora	Tolmin	E
302	Širje	Laško	UA
303	Škalske Cirkovice	Velenje	UA
304	Škocjan	Divača	E
305	Škocjan	Divača	E, U
306	Šmarje pri Sežani	Sežana	A
307	Šmarje pri Jelšah	Šmarje pri Jelšah	UA
308	Šmarješke Toplice, Lutrško selo, Otočec	Novo mesto	A
309	Šmartno ob Paki	Šmartno ob Paki	UA
310	Šmartno v Brdih	Brda	E
311	Šmatevž	Braslovče	UA
312	Šoštanj	Šoštanj	UA, A
313	Šoštanj	Šoštanj	UA, A
314	Špitalič pri Slovenskih Konjicah	Slovenske Konjice	UA
315	Štanjel	Komen	A
316	Štanjel	Komen	E
317	Štanjel	Komen	E
318	Štanjel	Komen	E
319	Štanjel	Komen	E
320	Štanjel	Komen	E
321	Štanjel	Komen	E
322	Štanjel	Komen	E
323	Štanjel	Komen	E
324	Štanjel	Komen	E, U
325	Štanjel	Komen	E, U
326	Štanjel	Komen	U
327	Štanjel	Komen	U
328	Štanjel	Komen	U, E
329	Štanjel	Komen	U, E
330	Štanjel	Komen	U, E
331	Štanjel	Komen	U, E
332	Štanjel	Komen	U, E
333	Štanjel	Komen	U, E
334	Štanjel	Komen	A
335	Štanjel	Komen	A

336	Podmelec	Tolmin	E
337	Tolmin	Tolmin	A
338	Tolmin	Tolmin	A
339	Tolminske Ravne	Tolmin	E
340	Topolovec	Koper	A
341	Trbovlje	Trbovlje	A, UA
342	Trebelno	Trebnje	UA
343	Trebnje	Trebnje	A
344	Trebnje, Račje selo, Štefan	Trebnje	A
345	Trojane	Lukovica	A
346	Trška Gora, Sevno, Ždinja vas, Črešnjice pri Otočcu	Novo mesto	UR.KR, E
347	Trzin	Trzin	A
348	Turjak	Velike Lašče	A
349	Velika Dobrava	Ivančna Gorica	A
350	Velike Malence	Brežice	A
351	Velike Njive pri Veliki vasi	Krško	A
352	Veliki Cerovec, Mali Cerovec, Igljenik, Vrhe	Novo mesto	A
353	Veliki Cirknik	Sevnica	UA
354	Verd	Vrhnika	A
355	Vesela Gora	Trebnje	E, UA, Z
356	Vinji Vrh	Novo mesto	A
357	Vinji Vrh pri Beli Cerkvi	Novo mesto	A
358	Vinji Vrh pri Semiču, Nestoplja vas, Brstovec, Stranska vas pri Semiču, Klošter, Gradac	Semič, Metlika	A
359	Vinkov Vrh	Žužemberk	UA
360	Vipava	Vipava	A
361	Vipavski Križ	Ajdovščina	E
362	Voglje	Šenčur	E
363	Vojsko	Idrija	E
364	Volarje	Tolmin	A
365	Volče	Tolmin	A
366	Vransko	Vransko	A
367	Vrhovo	Radeče	UA
368	Vrtojba	Šempeter – Vrtojba	A
369	Zaboršt	Domžale	A
370	Zagorica, Gomila pri Zagorici, Veliki Dol, Dolenji Podšumberk, Log pri Žužemberku, Replje, Kutna, Žužemberk, Reber	Žužemberk	A
371	Zatolmin	Tolmin	A
372	Zavratec	Idrija	E
373	Zgornja Radovna	Mojstrana	E
374	Zgornje Jezersko	Jezersko	E
375	Zgornje Laze	Bled	E
376	Zgornji Brnik	Cerklje	A
377	Žužemberk	Žužemberk	E
378	Žužemberk	Žužemberk	A
379	Žužemberk	Žužemberk	UA
380	Žužemberk	Novo mesto	A
381	Žužemberk	Novo mesto	A

Kazalo posameznih spomenikov po strokovnem področju

Področje	Št.	Obdobje	Naselje	Občina
A	61	neolitik	Dragatuš	Črnomelj
A	86	neolitik	Griblje	Črnomelj
A	184	neolitik	Moverna vas	Semič
A	36	eneolitik	Čatež ob Savi	Brežice
A	86	eneolitik	Griblje	Črnomelj
A	184	eneolitik	Moverna vas	Semič
A	64	zgodnja bronasta doba	Družinska vas	Novo mesto
A	136	zgodnja bronasta doba	Krog	Murska Sobota
A	3	bronasta doba	Bela Cerkev	Novo mesto
A	25	bronasta doba	Breznik, Obrh pri Dragatušu	Črnomelj
A	60	bronasta doba	Dolga Poljana	Ajdovščina
A	65	bronasta doba	Duplje	Vipava
A	86	bronasta doba	Griblje	Črnomelj
A	88	bronasta doba	Grm, Zemelj	Metlika
A	92	bronasta doba	Hrast pri Jugorju	Metlika
A	354	bronasta doba	Verd	Vrhnika
A	2	pozna bronasta doba	Bate	Nova Gorica
A	47	pozna bronasta doba	Črnomelj	Črnomelj
A	86	pozna bronasta doba	Griblje	Črnomelj
A	197	pozna bronasta doba	Obrežje	Brežice
A	196	pozna bronasta doba	Obrežje	Brežice
A	237	pozna bronasta doba	Preloka	Črnomelj
A	351	pozna bronasta doba	Velike Njive pri Veliki vasi	Krško
A	36	starejša železna doba	Čatež ob Savi	Brežice
A	124	starejša železna doba	Kranj	Kranj
A	127	starejša železna doba	Kranj	Kranj
A	128	starejša železna doba	Kranj	Kranj
A	222	starejša železna doba	Podzemelj	Metlika
A	349	starejša železna doba	Velika Dobrava	Ivančna Gorica
A	88	železna doba	Grm, Zemelj	Metlika
A	182	železna doba (?)	Most na Soči	Tolmin
A	191	železna doba	Novo mesto	Novo mesto
A	289	železna doba	Straža	Novo mesto
A	371	železna doba	Zatolmin	Tolmin
A	36	mlajša železna doba	Čatež ob Savi	Brežice
A	40	mlajša železna doba	Črnomelj	Črnomelj
A	46	mlajša železna doba	Črnomelj	Črnomelj
A	48	mlajša železna doba	Črnomelj	Črnomelj
A	88	mlajša železna doba	Grm, Zemelj	Metlika
A	171	mlajša železna doba	Metlika	Metlika
A	364	mlajša železna doba	Volarje	Tolmin
A	1	prazgodovina	Babno Polje	Loška dolina
A	7	prazgodovina	Bereča vas, Dragomlja vas, Hrast pri Jugorju, Jugorje, Lokvica, Sela pri Jugorju, Suhor	Metlika

A	8	prazgodovina	Bertoki	Koper
A	25	prazgodovina	Breznik, Obrh pri Dragatušu	Črnomelj
A	29	prazgodovina	Bušinec, Selišče	Dolenjske Toplice
A	31	prazgodovina	Cerklje ob Krki	Brežice
A	33	prazgodovina	Čatež ob Savi	Brežice
A	34	prazgodovina	Čatež ob Savi	Brežice
A	37	prazgodovina	Čatež ob Savi	Brežice
A	42	prazgodovina	Črnomelj	Črnomelj
A	43	prazgodovina	Črnomelj	Črnomelj
A	44	prazgodovina	Črnomelj	Črnomelj
A	59	prazgodovina	Dolenjske Toplice, Straža, Soteska	Dolenjske Toplice
A	71	prazgodovina	Golek	Črnomelj
A	76	prazgodovina	Gorenje Gradišče pri Šentjerneju	Šentjernej
A	77	prazgodovina	Gorenje Gradišče pri Šentjerneju	Šentjernej
A	115	prazgodovina	Knežak	Ilirska Bistrica
A	125	prazgodovina	Kranj	Kranj
A	129	prazgodovina	Kranj	Kranj
A	141	prazgodovina	Krška vas	Brežice
A	151	prazgodovina	Log pri Vipavi	Ajdovščina
A	152	prazgodovina	Log pri Vipavi, Zemono	Vipava
A	156	prazgodovina	Lokvica	Miren – Kostanjevica
A	157	prazgodovina	Lozice	Vipava
A	159	prazgodovina	Mačkovec, Kronovo	Novo mesto
A	161	prazgodovina	Mali Nerajec, Belčji Vrh, Dragatuš, Gornji Suhor, Mala Lahinja, Obrh pri Dragatušu, Pusti Gradac, Stara Lipa, Šipek	Črnomelj
A	164	prazgodovina	Mengeš	Mengeš
A	165	prazgodovina	Mengeš	Mengeš
A	168	prazgodovina	Meniška vas, Podhosta, Suhor pri Dolenjskih Toplicah, Obrh, Sela pri Dolenjskih Toplicah, Loška vas, Soteska	Dolenjske Toplice
A	167	prazgodovina	Mengeš	Mengeš
A	169	prazgodovina	Metlika	Metlika
A	172	prazgodovina	Metlika	Metlika
A	173	prazgodovina	Metlika, Primostek, Krivoglavice, Gornje Dobravice, Dolnje Dobravice, Gršiči, Spodnje Lokvice	Metlika
A	186	prazgodovina	Nestoplja vas, Brstovec, Vinji Vrh pri Semiču, Stranska vas pri Semiču, Klošter, Gradac	Semič, Metlika

Področje	Št.	Obdobje	Naselje	Občina
A	188	prazgodovina	Novo mesto	Novo mesto
A	189	prazgodovina	Novo mesto	Novo mesto
A	190	prazgodovina	Novo mesto	Novo mesto
A	195	prazgodovina	Novo mesto – Bršljin, Prečna, Straža	Novo mesto
A	198	prazgodovina	Obrh, Suhor, Podhosta, Meniška vas	Dolenjske Toplice
A	219	prazgodovina	Podnanos	Vipava
A	221	prazgodovina	Podzemelj	Metlika
A	223	prazgodovina	Podzemelj	Metlika
A	225	prazgodovina	Poreče	Vipava
A	229	prazgodovina	Postojna	Postojna
A	234	prazgodovina	Povir	Sežana
A	238	prazgodovina	Preloka, Paunoviči	Črnomelj
A	239	prazgodovina	Preserje nad Branikom	Nova Gorica
A	240	prazgodovina	Pristava pri Trebnjem	Trebnje
A	246	prazgodovina	Razdrto	Postojna in Vipava
A	263	prazgodovina	Sela pri Otovcu, Gornja Paka, Lokve, Mihelja vas, Petrova vas, Rožanec, Ručetna vas, Talčji Vrh	Črnomelj
A	265	prazgodovina	Sela pri Volčah	Tolmin
A	281	prazgodovina	Srednja vas pri Šenčurju	Šenčur
A	282	prazgodovina	Stara vas	Postojna
A	287	prazgodovina	Stranska vas	Semič, Metlika
A	295	prazgodovina	Svržaki	Metlika
A	297	prazgodovina	Šentjernej	Šentjernej
A	306	prazgodovina	Šmarje pri Sežani	Sežana
A	308	prazgodovina	Šmarješke Toplice, Lutrško selo, Otočec	Novo mesto
A	340	prazgodovina	Topolovec	Koper
A	343	prazgodovina	Trebnje	Trebnje
A	344	prazgodovina	Trebnje, Račje selo, Štefan	Trebnje
A	350	prazgodovina	Velike Malence	Brežice
A	352	prazgodovina	Veliki Cerovec, Mali Cerovec, Igljenik, Vrhe	Novo mesto
A	356	prazgodovina	Vinji Vrh	Novo mesto
A	357	prazgodovina	Vinji Vrh pri Beli Cerkvi	Novo mesto
A	358	prazgodovina	Vinji Vrh pri Semiču, Nestoplja vas, Brstovec, Stranska vas pri Semiču, Klošter, Gradac	Semič, Metlika
A	365	prazgodovina	Volče	Tolmin
A	3	rimsko obdobje	Bela Cerkev	Novo mesto
A	4	rimsko obdobje	Bela Cerkev	Novo mesto
A	7	rimsko obdobje	Bereča vas, Dragomlja vas, Hrast pri Jugorju, Jugorje, Lokvica, Sela pri Jugorju, Suhor	Metlika

A	8	rimsko obdobje	Bertoki	Koper
A	14	rimsko obdobje	Bilje	Miren Kostanjevica
A	25	rimsko obdobje	Breznik, Obrh pri Dragatušu	Črnomelj
A	30	rimsko obdobje	Celje	Celje
A	31	rimsko obdobje	Cerklje ob Krki	Brežice
A	32	rimsko obdobje	Cerkvišče	Črnomelj
A	33	rimsko obdobje	Čatež ob Savi	Brežice
A	34	rimsko obdobje	Čatež ob Savi	Brežice
A	35	rimsko obdobje	Čatež ob Savi	Brežice
A	36	rimsko obdobje	Čatež ob Savi	Brežice
A	37	rimsko obdobje	Čatež ob Savi	Brežice
A	39	rimsko obdobje	Črmošnjice pri Stopičah, Dolž, Vrh pri Dolžu, Sela pri Zajčjem vrhu, Mala Hrušica, Hrib pri Orehku, Šentjošt	Novo mesto
A	42	rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	43	rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	44	rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	47	rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	56	rimsko obdobje	Dolenja Dobrava	Trebnje
A	57	rimsko obdobje	Dolenje Karteljevo	Novo mesto
A	59	rimsko obdobje	Dolenjske Toplice, Straža, Soteska	Dolenjske Toplice
A	63	rimsko obdobje	Družinska vas, Bela Cerkev, Draga	Novo mesto
A	81	rimsko obdobje	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	76	rimsko obdobje	Gorenje Gradišče pri Šentjerneju	Šentjernej
A	77	rimsko obdobje	Gorenje Gradišče pri Šentjerneju	Šentjernej
A	79	rimsko obdobje	Gorenje Skopice	Brežice
A	83	rimsko obdobje	Grad pri Cerkljah na Gorenjskem	Cerklje
A	86	rimsko obdobje	Griblje	Črnomelj
A	87	rimsko obdobje	Griblje	Črnomelj
A	89	rimsko obdobje	Groblje pri Prekopi	Šentjernej
A	91	rimsko obdobje	Hrast pri Jugorju	Metlika
A	98	rimsko obdobje	Ig	Ig
A	105	rimsko obdobje	Kalše	Slovenska Bistrica
A	116	rimsko obdobje	Kobarid	Kobarid
A	117	rimsko obdobje	Kobarid	Tolmin
A	122	rimsko obdobje	Koper	Koper
A	126	rimsko obdobje	Kranj	Kranj
A	127	rimsko obdobje	Kranj	Kranj
A	128	rimsko obdobje	Kranj	Kranj
A	134	rimsko obdobje	Križ pri Komendi	Komenda
A	141	rimsko obdobje	Krška vas	Brežice
A	146	rimsko obdobje	Ljubljana	Mestna občina Ljubljana
A	150	rimsko obdobje	Log pod Mangrtom	Bovec

Področje	Št.	Obdobje	Naselje	Občina
A	155	rimsko obdobje	Lokavec	Ajdovščina
A	160	rimsko obdobje	Mali Nerajec	Črnomelj
A	161	rimsko obdobje	Mali Nerajec, Belčji Vrh, Dragatuš, Gornji Suhor, Mala Lahinja, Obrh pri Dragatušu, Pusti Gradac, Stara Lipa, Šipek	Črnomelj
A	168	rimsko obdobje	Meniška vas, Podhosta, Suhor pri Dolenjskih Toplicah, Obrh, Sela pri Dolenjskih Toplicah, Loška vas, Soteska	Dolenjske Toplice
A	169	rimsko obdobje	Metlika	Metlika
A	174	rimsko obdobje	Mihelja vas	Črnomelj
A	175	rimsko obdobje	Mihovo	Novo mesto
A	176	rimsko obdobje	Miklavž na Dravskem polju	Miklavž na Drav. polju
A	181	rimsko obdobje	Most na Soči	Tolmin
A	182	rimsko obdobje	Most na Soči	Tolmin
A	186	rimsko obdobje	Nestoplja vas, Brstovec, Vinji Vrh pri Semiču, Stranska vas pri Semiču, Klošter, Gradac	Semič, Metlika
A	195	rimsko obdobje	Novo mesto – Bršljin, Prečna, Straža	Novo mesto
A	196	rimsko obdobje	Obrežje	Brežice
A	197	rimsko obdobje	Obrežje	Brežice
A	204	rimsko obdobje	Otok	Metlika
A	207	rimsko obdobje	Petrova vas	Črnomelj
A	208	rimsko obdobje	Petrova vas	Črnomelj
A	214	rimsko obdobje	Podbela	Kobarid
A	217	rimsko obdobje	Podkoren	Kranjska Gora
A	227	rimsko obdobje	Portorož	Piran
A	228	rimsko obdobje	Portorož	Piran
A	233	rimsko obdobje	Potoki pri Žirovnici	Žirovnica
A	240	rimsko obdobje	Pristava pri Trebnjem	Trebnje
A	246	rimsko obdobje	Razdrto	Postojna in Vipava
A	250	rimsko obdobje	Robič	Kobarid
A	256	rimsko obdobje	Rosalnice	Metlika
A	262	rimsko obdobje	Sela na Krasu	Miren – Kostanjevica
A	263	rimsko obdobje	Sela pri Otovcu, Gornja Paka, Lokve, Mihelja vas, Petrova vas, Rožanec, Ručetna vas, Talčji Vrh	Črnomelj
A	267	rimsko obdobje	Simonov zaliv	Izola
A	275	rimsko obdobje	Slovenska Bistrica	Slovenska Bistrica
A	276	rimsko obdobje	Smokuč	Žirovnica
A	281	rimsko obdobje	Srednja vas pri Šenčurju	Šenčur
A	285	rimsko obdobje	Stari trg	Slovenj Gradec
A	287	rimsko obdobje	Stranska vas	Semič, Metlika

A	288	rimsko obdobje	Stranska vas pri Semiču	Semič, Metlika
A	297	rimsko obdobje	Šentjernej	Šentjernej
A	298	rimsko obdobje	Šentpavel pri Domžalah	Domžale
A	306	rimsko obdobje	Šmarje pri Sežani	Sežana
A	308	rimsko obdobje	Šmarješke Toplice,	
A	315	rimsko obdobje	Štanjel	Komen
A, UA	341	rimsko obdobje	Tibovlje	Tibovlje
A	343	rimsko obdobje	Trebnje	Trebnje
A	344	rimsko obdobje	Trebnje, Račje selo, Štefan	Trebnje
A	345	rimsko obdobje	Trojane	Lukovica
A	349	rimsko obdobje	Velika Dobrava	Ivančna Gorica
A	350	rimsko obdobje	Velike Malence	Brežice
A	357	rimsko obdobje	Vinji Vrh pri Beli Cerkvi	Novo mesto
A	358	rimsko obdobje	Vinji Vrh pri Semiču, Nestoplja vas, Brstovec, Stranska vas pri Semiču, Klošter, Gradac	Semič, Metlika
A	360	rimsko obdobje	Vipava	Vipava
A	366	rimsko obdobje	Vransko	Vransko
A	368	rimsko obdobje	Vrtojba	Šempeter – Vrtojba
A	370	rimsko obdobje	Zagorica, Gomila pri Zagorici, Veliki Dol, Dolenji Podšumberk, Log pri Žužemberku, Replje, Kutna, Žužemberk, Reber	Žužemberk
A	378	rimsko obdobje	Žužemberk	Žužemberk
A	40	pozno rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	48	pozno rimsko obdobje	Črnomelj	Črnomelj
A	102	pozno rimsko obdobje	Jurišna vas	Slovenska Bistrica
A	128	pozno rimsko obdobje	Kranj	Kranj
A	129	pozno rimsko obdobje	Kranj	Kranj
A	222	pozno rimsko obdobje	Podzemelj	Metlika
A	351	pozno rimsko obdobje	Velike Njive pri Veliki vasi	Krško
A	8	zgodnji srednji vek	Bertoki	Koper
A	31	zgodnji srednji vek	Cerklje ob Krki	Brežice
A	102	zgodnji srednji vek	Jurišna vas	Slovenska Bistrica
A	125	zgodnji srednji vek	Kranj	Kranj
A	136	zgodnji srednji vek	Krog	Murska Sobota
A	165	zgodnji srednji vek	Mengeš	Mengeš
A	183	zgodnji srednji vek	Mošnje	Radovljica
A	233	zgodnji srednji vek	Potoki pri Žirovnici	Žirovnica
A	250	zgodnji srednji vek	Robič	Kobarid
A	246	zgodnji srednji vek	Razdrto	Postojna in Vipava
A	281	zgodnji srednji vek	Srednja vas pri Šenčurju	Šenčur
A	276	zgodnji srednji vek	Smokuč	Žirovnica
A	338	zgodnji srednji vek	Tolmin	Tolmin
A	351	zgodnji srednji vek	Velike Njive pri Veliki vasi	Krško
A	25	srednji vek	Breznik, Obrh pri Dragatušu	Črnomelj
A	36	srednji vek	Čatež ob Savi	Brežice

Področje	Št.	Obdobje	Naselje	Občina
A	37	srednji vek	Čatež ob Savi	Brežice
A	40	srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A	48	srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A	68	srednji vek	Florjan pri Šoštanj	Šoštanj
A	81	srednji vek	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	117	srednji vek	Kobarid	Tolmin
A	122	srednji vek	Koper	Koper
A	141	srednji vek	Krška vas	Brežice
A	159	srednji vek	Mačkovec, Kronovo	Novo mesto
A	169	srednji vek	Metlika	Metlika
A	172	srednji vek	Metlika	Metlika
A	184	srednji vek	Moverna vas	Semič
A	196	srednji vek	Obrežje	Brežice
A	239	srednji vek	Preserje nad Branikom	Nova Gorica
A	256	srednji vek	Rosalnice	Metlika
A	308	srednji vek	Šmarješke Toplice, Lutrško selo, Otočec	Novo mesto
A	337	srednji vek	Tolmin	Tolmin
A	380	srednji vek	Žužemberk	Novo mesto
A	40	pozni srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A	41	pozni srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A	46	pozni srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A	48	pozni srednji vek	Črnomelj	Črnomelj
A	110	pozni srednji vek	Kanal	Kanal ob Soči
A	171	pozni srednji vek	Metlika	Metlika
A	172	pozni srednji vek	Metlika	Metlika
A	245	pozni srednji vek	Ravne na Koroškem	Ravne na Koroškem
A	257	pozni srednji vek	Rosalnice	Metlika
A	274	pozni srednji vek	Slovenj Gradec	Slovenj Gradec
A	277	pozni srednji vek	Solkan	Nova Gorica
A	340	pozni srednji vek	Topolovec	Koper
A	381	pozni srednji vek	Žužemberk	Novo mesto
A	245	zgodnji novi vek	Ravne na Koroškem	Ravne na Koroškem
A	274	zgodnji novi vek	Slovenj Gradec	Slovenj Gradec
A	3	novi vek	Bela Cerkev	Novo mesto
A	34	novi vek	Čatež ob Savi	Brežice
A	46	novi vek	Črnomelj	Črnomelj
A	47	novi vek	Črnomelj	Črnomelj
A	48	novi vek	Črnomelj	Črnomelj
A	61	novi vek	Dragatuš	Črnomelj
A	81	novi vek	Gorenji Mokronog	Trebnje
A	91	novi vek	Hrast pri Jugorju	Metlika
A	110	novi vek	Kanal	Kanal ob Soči
A	152	novi vek	Log pri Vipavi, Zemono	Vipava
A	169	novi vek	Metlika	Metlika
A	171	novi vek	Metlika	Metlika
A	172	novi vek	Metlika	Metlika
A	174	novi vek	Mihelja vas	Črnomelj
A	184	novi vek	Moverna vas	Semič

A	197	novi vek	Obrežje	Brežice
A	207	novi vek	Petrova vas	Črnomelj
A	222	novi vek	Podzemelj	Metlika
A	236	novi vek	Preloka	Črnomelj
A	239	novi vek	Preserje nad Branikom	Nova Gorica
A	246	novi vek	Razdrto	Postojna in Vipava
A	256	novi vek	Rosalnice	Metlika
A	257	novi vek	Rosalnice	Metlika
A	277	novi vek	Solkan	Nova Gorica
A	288	novi vek	Stranska vas pri Semiču	Semič, Metlika
A	289	novi vek	Straža	Novo mesto
A	291	novi vek	Studeno	Postojna
A	295	novi vek	Svržaki	Metlika
A	334	novi vek	Štanjel	Komen
A	335	novi vek	Štanjel	Komen
A	337	novi vek	Tolmin	Tolmin
A	348	novi vek	Turjak	Velike Lašče
A	378	novi vek	Žužemberk	Žužemberk
A	380	novi vek	Žužemberk	Novo mesto
A	381	novi vek	Žužemberk	Novo mesto
A	15	neopredeljeno	Bitnje v Bohinju	Bohinj
A	21	neopredeljeno	Brdo pri Ihanu	Domžale
A	23	neopredeljeno	Breg pri Žirovnici	Žirovnica
A	50	neopredeljeno	Dobeno	Mengeš
A	69	neopredeljeno	Glinje pri Cerkljah na Gorenjskem Cerklje	
A	70	neopredeljeno	Gmajnica pri Komendi	Komenda
A	85	neopredeljeno	Gradišče v Tuhinju	Kamnik
A	94	neopredeljeno	Hudo	Trzič
A	107	neopredeljeno	Kamnik	Kamnik
A	108	neopredeljeno	Mekinje	Kamnik
A	109	neopredeljeno	Kamnik	Kamnik
A	111	neopredeljeno	Kapla vas pri Komendi	Komenda
A	121	neopredeljeno	Komenda	Komenda
A	130	neopredeljeno	Kranj, Glavni trg 12	Kranj
A	131	neopredeljeno	Kranj, Reginčeva 8	Kranj
A	132	neopredeljeno	Kratna	Kamnik
A	135	neopredeljeno	Križ pri Komendi	Komenda
A	149	neopredeljeno	Ljubno	Radovljica
A	153	neopredeljeno	Loka pri Mengšu	Mengeš
A	166	neopredeljeno	Mengeš	Mengeš
A	202	neopredeljeno	Olševk	Šenčur
A	230	neopredeljeno	Postojna	Postojna
A	232	neopredeljeno	Potoče	Preddvor
A	243	neopredeljeno	Radovljica	Radovljica
A	247	neopredeljeno	Ribnica na Pohorju	Ribnica na Pohorju
A	248	neopredeljeno	Rijavci	Nova Gorica
A	292	neopredeljeno	Suhadole	Komenda
A	299	neopredeljeno	Šentpavel pri Domžalah	Domžale
			Lutrško selo, Otočec	Novo mesto
A	347	neopredeljeno	Trzin	Trzin

Področje	Št.	Obdobje	Naselje	Občina
A	369	neopredeljeno	Zaboršt	Domžale
A	376	neopredeljeno	Zgornji Brnik	Cerklje

Področje	Št.	Naselje	Občina
E	9	Betanja	Divača
E	10	Betanja	Divača
E	11	Betanja	Divača
E, U	12	Betanja	Divača
E	19	Bohinjska Bela	Bled
E	20	Boršt pri Dvoru	Žužemberk
E	24	Breginj	Kobarid
E	49	Divača	Divača
E,U	66	Dutovlje	Sežana
E	67	Erzelj	Vipava
E	82	Grabče	Bled
E	90	Hom	Trebnje
E	93	Hrašče pri Podnanosu	Vipava
E	95	Idrija	Idrija
E	96	Idrija pri Bači	Tolmin
E	97	Idrija pri Bači	Tolmin
E	100	Jesenice	Jesenice
E, Z	101	Jesenice	Jesenice
E, U	103	Kal	Pivka
E	112	Kneške Ravne	Tolmin
E	113	Kneške Ravne	Tolmin
E	118	Kobarid	Kobarid
E	119	Kobarid	Kobarid
E	120	Koče	Pivka
E, R	106	Kamna Gorica	Radovljica
E, U	137	Kropa	Radovljica
E	138	Kropa	Radovljica
E	139	Kropa	Radovljica
E	140	Kropa	Radovljica
E	143	Lepena	Bovec
E	144	Lesce	Radovljica
E, U	145	Lipica	Sežana
E	162	Matavun	Divača
E, U	163	Matavun	Divača
E	185	Nemški Rovt	Bohinj
E, UA, Z	193	Novo mesto	Novo mesto
E	205	Paha	Novo mesto
E, U	210	Pivka	Pivka
E, U	213	Pliskovica	Sežana
E	215	Podbrdo	Tolmin
E, R	216	Podbrezje	Naklo
E	218	Podmelec	Tolmin
E, U	231	Postojna	Postojna
E	235	Preloka	Črnomelj
E	244	Rateče	Kranjska Gora

E	251	Robidišče	Kobarid
E	252	Robidišče	Kobarid
E	253	Ročinj	Kanal ob Soči
E	254	Rodine	Žirovnica
E, R	255	Rodine	Žirovnica
E	269	Skrilje	Ajdovščina
E	272	Slap pri Vipavi	Vipava
E, U	273	Slivje	Hrpelje-Kozina
E	301	Šentviška Gora	Tolmin
E	304	Škocjan	Divača
E, U	305	Škocjan	Divača
E	310	Šmartno v Brdih	Brda
E	316	Štanjel	Komen
E	317	Štanjel	Komen
E	318	Štanjel	Komen
E	319	Štanjel	Komen
E	320	Štanjel	Komen
E	321	Štanjel	Komen
E	322	Štanjel	Komen
E	323	Štanjel	Komen
E, U	324	Štanjel	Komen
E, U	325	Štanjel	Komen
E	336	Podmelec	Tolmin
E	339	Tolminske Ravne	Tolmin
E, UA, Z	355	Vesela Gora	Trebnje
E	361	Vipavski Križ	Ajdovščina
E	362	Voglje	Šenčur
E	363	Vojsko	Idrija
E	372	Zavratac	Idrija
E	373	Zgornja Radovna	Mojstrana
E	374	Zgornje Jezersko	Jezerko
E	375	Zgornje Laze	Bled
E	377	Žužemberk	Žužemberk
R	18	Bled	Bled
R, UA	54	Dobrina	Šentjur pri Celju
R	133	Kred	Kobarid
R	147	Ljubljana	Ljubljana
R	148	Ljubljana	Ljubljana
R	178	Mokronog	Trebnje
R	206	Perati	Kobarid
R	180	Mokronog	Trebnje
R	220	Podnanos	Vipava
R	226	Portorož	Mestna občina Portorož
R	241	Ptuj	Ptuj
R	260	Rosalnice	Metlika
R	280	Srednja vas pri Šenčurju	Šenčur
R, UA	286	Stična	Ivančna Gorica
R	290	Straža pri Novem mestu	Novo mesto

Področje	Št.	Naselje	Občina
U, E	13	Betanja	Divača
U, E	104	Kal	Pivka
U, E	114	Knežak	Ilirska Bistrica
U, E, Z	264	Sela pri Šumberku	Trebnje
U	326	Štanjel	Komen
U	327	Štanjel	Komen
U, E	328	Štanjel	Komen
U, E	329	Štanjel	Komen
U, E	330	Štanjel	Komen
U, E	331	Štanjel	Komen
U, E	332	Štanjel	Komen
U, E	333	Štanjel	Komen
UA	5	Bele Vode	Šoštanj
UA	6	Bele Vode	Šoštanj
UA, R	16	Bizeljska vas	Brežice
UA	17	Bizeljsko	Brežice
UA	22	Brecljevo	Šmarje pri Jelšah
UA, A, R	26	Brežice	Brežice
UA	27	Bučje	Kozje
UA	28	Budganja vas	Žužemberk
UA	38	Črešnjske	Vojnik
UA, R	45	Črnomelj	Črnomelj
UA	51	Dobje pri Lesičnem	Šentjur pri Celju
UA	52	Dobrava pri Konjicah	Slovenske Konjice
UA	53	Dobrič	Polzela
UA	55	Dobrina	Šentjur pri Celju
UA	62	Drevenik	Rogaška Slatina
UA	72	Gomilsko	Braslovče
UA	73	Gore nad Turjem	Hrastnik
UA	74	Gorenje	Šmartno ob Paki
UA	75	Gorenje Dole pri Škocjanu	Škocjan
UA	78	Gorenje pri Zrečah	Zreče
UA, A,			
UR.KR., R	80	Gorenji Mokronog	Trebnje
UA	84	Gradišče	Kozje
UA	99	Izola	Izola
UA	123	Kozje	Kozje
UA	142	Lanšprež	Trebnje
UA	154	Loka pri Zidanem Mostu	Sevnica
UA	158	Lukovec	Sevnica
UA	170	Metlika	Metlika
UA	177	Močvirje	Škocjan
UA	179	Mokronog	Trebnje
UA	187	Nova Cerkev	Vojnik
UA	192	Novo mesto	Novo mesto
UA, R	194	Novo mesto	Novo mesto
UA	199	Okrog pri Šentrupertu	Trebnje
UA	200	Olimje	Podčetrtek

UA	201	Olimje	Podčetrtek
UA	203	Ostenk	Trbovlje
UA,			
UR.KR.	209	Pišece	Brežice
UA	211	Pleterje	Šentjernej
UA	212	Pleterje	Šentjernej
UA	224	Ponikva	Šentjur pri Celju
UA	242	Radeče	Radeče
UA	249	Rimske Toplice	Laško
UA	258	Rosalnice	Metlika
UA	259	Rosalnice	Metlika
UA	261	Sedraž	Laško
UA	266	Sevnica	Sevnica
UA	268	Skomarje	Zreče
UA	270	Slake	Podčetrtek
UA	271	Slančji Vrh	Sevnica
UA, R	278	Soteska	Dolenjske Toplice
UA	279	Spodnje Tinsko	Šmarje pri Jelšah
UA, A	283	Stare Slemene	Slovenske Konjice
UA	284	Stare Slemene	Slovenske Konjice
UA	293	Sveti Vrh nad Mokronogom	Trebnje
UA	294	Svibno	Radeče
UA	296	Šavna Peč	Hrastnik
UA	300	Šentrupert na Dolenjskem	Trebnje
UA	302	Širje	Laško
UA	303	Škalske Cirkovice	Velenje
UA	307	Šmarje pri Jelšah	Šmarje pri Jelšah
UA	309	Šmartno ob Paki	Šmartno ob Paki
UA	311	Šmatevž	Braslovče
UA, A	312	Šoštanj	Šoštanj
UA, A	313	Šoštanj	Šoštanj
UA	314	Špitalič pri Slov. Konjicah	Slovenske Konjice
UA	342	Trebelno	Trebnje
UA	353	Veliki Cirknik	Sevnica
UA	359	Vinkov Vrh	Žužemberk
UA	367	Vrhovo	Radeče
UA	379	Žužemberk	Žužemberk
UR.KR, E	346	Trška Gora, Sevnno, Ždinja vas, Črešnjice pri Otočcu	Novo mesto
Z, R, T	58	Dolenji Novaki	Cerkno

Kazalo kratic

A – arheologija
E – etnologija
R – restavracijsko
U – urbanizem
UA – umetnostna zgodovina
UR. KR. – urejanje krajine
T – tehnika
Z – zgodovina

Vrsta dela

1 – topografija
2 – upravni postopek
– strokovne osnove za razglasitev
– strokovne osnove za planski akt
– strokovne osnove za prostorsko izvedbeni akt
– strokovna mnenja v lokacijskem postopku
3 – presoja vplivov
4 – konservatorske smernice, program, projekt
5 – tehnični posnetki stanja
6 – raziskave na objektu, območju
7 – nadzor nad izvajanjem posegov
8 – spremljanje stanja

Seznam avtorjev

ZVKDS OE Celje
Bogdan Badovinac
Danijela Brišnik

ZVKDS OE Kranj
Vladimir Knific
Milan Sagadin

ZVKDS OE Ljubljana
Barbara Nadbath

ZVKDS OE Maribor
Mira Strmčnik Gulič

ZVKDS OE Nova Gorica
Eda Belingar
Patricija Bratina
Robert Červ
Mag. Andrej Jazbec
Nada Osmuk
Andrejka Ščukovt

ZVKDS OE Novo mesto
Mag. Uroš Bavce
Dunja Gerič
Tomaž Golob
Dr. Phil Mason

Dr. Robert Peskar
Mag. Zdenka Salmič Pungerčar
Dušan Štepec Dobernik

ZVKDS OE Piran
mag. Marko Stokin
Daniela Tomšič

ZVKDS OE Restavratorski center
Boris Deanovič
Mojca Čermelj
Vlado Fras Zavrl
Mateja Kavčič
Mag. Ljubiša Milič
Igor Peršolja
Mag. Radoslav Zoubek
Matej Zupančič

Muzej Mengeš
Gregor Štibernik

Notranjski muzej Postojna
Alma Bavdek

Tolminski muzej
Miha Mlinar

Ministrstvo za kulturo RS
Metka Štrajhar

Univerza na Primorskem
Dr. Andrej Gaspari

Zunanji sodelavci
Andreja Breznik
Matic Brenk
Maja Bricelj
Mihael Budja
Saša Čaval
Saša Djura Jelenko
Tomaž Fabec
Lucija Grahek
Barbara Hofman
Milena Horvat
Samo Hvalec
Mojca Jereb
Januš Jerončič
Draško Josipovič
Martina Knavs
Evgen Lazar
Judita Lux
Andrej Magdič
Dimitrij Mlekuž
Miha Murko
Mag. Branko Mušič

Matjaž Novšak, ARHEJ d.o.o.
Slobodan Olić
Ildiko Pinter
Petra Plesac
Ana Plestenjak
Primož Predan, PJP d.o.o.
Martin Pungerčar
Mag. Maša Sakara Sučević
Nives Spudić
Dr. Drago Svoljšak
Benjamin Štular
Simona Tomažič, ARHEJ d.o.o.
Matija Turk
Katarina Udovč
Niko Vareško

V S V S V S V S V S V S V S